A Practical English-Sans... Dictionary: P to Z. With a prefatory ...

Anundoram Borooah

ENGLISH-SANSKRIT

DICTIONARY.

VOL. 3.

Professor Cowell of *Cambridge* on the author's **HIGHER SANSKRIT GRAMMAR.**

"A great deal in your Syntax is quite new. You have made your mark in a field of Sanskrit which no one has till now attempted to occupy. Your illustrative quotations are capital. I hardly think you could have spent your leisure in making a more thoroughly useful book. I shall read it through carefully".

Anal. at beginning.

A

PRACTICAL ENGLISH-SANSKRIT

DICTIONARY.

BY

ANUNDORAM BOROOAH, B.A.; B.C.S.;

OF THE MIDDLE TEMPLE, BARRISTER-AT-LAW.

VOL. 3. P. TO Z.

WITH

A PREFATORY ESSAY

ON

THE ANCIENT GEOGRAPHY

OF

INDIA

CALCUTTA, 1881.

Agents: KHETRAMOHANA MUKERJEA, 20. *Jhama Pookhoor Lane, Calcutta.*

TRUBNER & Co., *Ludgate Hill, London.*

CALCUTTA:
Printed and-published by KHETRAMOHANA MUKERJEA
at the SARASVATI PRESS,
20, *Jhama Pookhoor Lane.*

मङ्गलाचरणम् ।

यस्यैश्वर्यं न चिन्त्यं जगदिदमखिलं भासयत्युग्रमुग्रं
यस्यास्तित्वं न दृश्यं प्रकटितमनिशं शोभनं भूतजातैः ।
वैचित्र्यं यस्य सृष्टेः स्फुटमपि नियतं शक्यते केन बोद्धुं
तं वन्दे भावभूतिं भवमरणजनिं कारणं कारणानाम् ॥ १ ॥

ग्रन्थविसर्जनम् ।

यौ बाल्ये संप्रहृष्टौ हृतसकलहृदास्तां मयि स्नेहवन्तौ
याभ्यां स्वीकृत्य दुःखं विविधमतिकष्टं वर्धितोऽहं तदानीम् ।
यौ स्वे देशे नितान्तं सकलजनमनो ह्लादयन्तौ निवृत्तौ
वन्दे तौ ब्रह्मनिष्ठौ भुवि जननगुरू दुर्लभागर्गरामौ ॥ २ ॥
यौ कौमारे कुमारं निजविशदधिया साग्रहं मां व्यनैष्टां
याभ्यां मे शीलवृत्तं चरितमपि ययोर्ज्ञानदानात् प्रपन्नम् ।
स्थित्वा पर्याप्तकालं मम हृदयगतौ कालधर्मेण यातौ
वन्दे तौ मुक्तिभाजौ दिवि परमगुरू दुर्लभागर्गरामौ ॥ ३ ॥
स्मृत्वा यौ देवकल्पौ प्रथमपदमथो पुस्तकस्यास्य बद्धं
विघ्नः सर्वप्रकारः सततमुपनतो यत्प्रसादान्निरस्तः ।
कर्मण्यस्मिन् समाप्ते परिणतमनसानुग्रहानभ्युपेत्य
वन्दे तौ स्वर्गसंस्थौ मम परमगुरू दुर्लभागर्गरामौ ॥ ४ ॥
ययोर्विततकारुण्यादारब्धमवसायितम् ।
निदधे परया भक्त्या तयोः पित्रोः पदेष्विदम् ॥ ५ ॥

Geog.
S India.

PREFACE.

---

1. It is nearly 8 years since I first commenced to compile this work. Considering this long period, what is presented to the public is certainly not commensurate with the labours bestowed on it. But a whole life may be spent, nay several lives may be spent and yet the history, use, and force of words may not be thoroughly known. The more you read, the more extensive the sphere of your study, the more painfully conscious you are of your ignorance and the extreme limitedness of your knowledge. The more you go over the same work, the deeper you study the same subject, the more convinced you are how shortsighted were your old views and how highly they needed the light of your further study. The more you consult the labours of your fellow-workers, the more you consider the different stand-points from which the same question may be viewed, the more glaring are your short-comings and the defects of your work. It is needless to set up apologies which cannot cover my blunders or shield my errors. But those who know the difficulties of such task and the drudgery of publication will appreciate my hope that this—the concluding volume of my Dictionary—may be received with the same friendly spirit with which the two foregoing volumes have been.

2. It is hardly needed to expose the childish whisperings of those who fancy the field of Sanskrit lexicography already fully occupied. It is sufficiently contradicted by the life-long labours of Pandit Táránáth Tarkaváchaspati in India and Dr. Rudolf Roth in Germany. I can name the most familiar works on which most useful days may yet be spent. The Lílávatí is unquestionably the best known of Sanskrit Mathematical works. It finds a place in the Encyclopædia Britannica. Its name is familiar to people who do not know a word of Sanskrit. Yet what small use has been made of it in the current Dictionaries. Its terminology is so peculiar that we may rightly expect the technical words in all big lexicons. Yet how few find a place in them. I give instances from only one section viz. *Sredhí Vyavahára* which itself does not find a place in Wilson's work. The derivation of *Sredhí* is doubtful. It is not explained in the Unádi Sutras. But I believe it means "special series", as some Pandits assert. *Sredhí Vyavahára* would then mean "Practice of special series" and represents Arithmetical Progression and Geometric Progession of English algebras. We have not different names for these operations and different names are not necessary. The difference consists only in the difference of relation in the numbers and quantities of the two series and this is best expressed by having different names, as in Sanskrit, for the different relations viz. Chaya (or increase) for what is called "common difference" i. e. difference by a

fixed quantity increasing or decreasing as in the numbers 1, 2, 3, 4, 5......and 100, 98, 96, 94...... and Chayaguna (or multiplying increase) for what is called a "Geometric ratio" i. e. difference by a fixed number of times increasing or decreasing as in the numbers 1, 2, 4, 8, 16......and 100000, 10000, 1000 etc. The first term is called Vadana or mouth, each term is called Pada or foot, and the total number of terms Gachchha or string. Hence the rule 92 "Gachchhadrite ganite Vadanam Vyekapadaghnachayárdhavihiné" would mean "the sum of the series divided by the number of terms less the common difference multiplied by the number of terms less one is the first term" or in symbols.

$$a = \frac{s}{n} - \frac{\overline{n-1}d}{2}$$

No proof is given, as usual, of this formula. But it is known to most of my readers. Let a represent the first term, d the common difference, n the number of terms, and s the sum of the series. Then

$S = a + \overline{a+d} + \overline{a+2d} + \ldots\ldots + \overline{a+(n-1)d}$ as d begins from the second term.

Reverse the series and we have

$S = \overline{a+(n-1)d} + \overline{a+n-2d} + \ldots\ldots + a$

Adding together

$2S = \overline{2a+(n-1)d} + \overline{2a+(n-1)d} + \ldots\ldots + \overline{2a(n-1)d}$

$= n\ (2a + \overline{n-1}d)$ as the number of terms is n

Hence $2a + \overline{n-1}\,d = \frac{2s}{n}$ or $a = \frac{s}{n} - \frac{\overline{n-1}\,d}{2}$

4. The indigenous development of this branch of mathematical science is now generally admitted. But not so with geometry. So few Sanskrit mathematical works have come down to us, at all events so few are known to me, that it is impossible to hazard an opinion and substantiate it by facts. But I have only to refer to the same work Lílávatí that its terminology is by no means borrowed, and in some places much superior to what is adopted in our school books. For instance, *Atulyalambaka Kshetra* and *Samalamba Kshetra* of rules 160–1, which evidently mean what is known in modern geometry as trapezium and trapezoid are not simply equivalents of those words but far better representives as they are founded on the properties of those figures and not chosen hap-hazard like the English terms from fancied resemblance to tables. "Lamba" means "a perpendicular from a point in the opposite side" and no two sides of a trapezium being parallel, no such perpendiculars are equal and two sides of a trapezoid being parallel, the perpendiculars on the parallel sides are equal. Hence the propriety of the Sanskrit names.

5. At the end of my work, I have given a list of geographical names with their Sanskrit representatives. The subject is so obscure—there is so much conflicting testimony about the identity of different places and at the same time so many words such as Saindhava are derived from geographical names which alone can explain their true sense that I shall

be shirking my duty if afraid of being tedious, I were to omit the evidence on which my views are founded. The subject has no doubt been ably handled by some foreign scholars of high celebrity. It ranks among its most successful and earnest devotees our great antiquarian General Alexander Cunningham. His work is a standing monument of what a long useful life can achieve. But there are so many doubtful points that admitting my deep obligations to that accomplished scholar, I shall do best to give my own account of ancient India.

6. The word India derives its name from Sindhu corrupted into Sindh or Hind, which is said to have originally meant "flowing" (1), then a river (2), then some particular rivers specially the Indus, whence it was applied to the country of the upper Indus, which was best known to all travellers whether from the west or the east. That it was not restricted to the country now known as Sind is apparent from the description of "the conquest of the quarters" by Udayana in the 19th. Tarangá of Kathá Sarit Ságara, where it is expressly placed in the north (3). Hence it was that early Greek writers meant by India nothing more than Sindhu Desa—the country around the Indus and that Arrian, a writer of the second

(1) "प्रत्वायं सिन्धुमावदन्", Rigveda I. 11. 6.

(2) "पिबत्यसौ पाययते च सिन्धुः", Raghuvansa XIII. 9.

(3) "ततः कुबेरतिलकामलकामकसंश्रितीम् । कैलासहासस्सुभगामाशामधिससार सः ॥ सिन्धुराजं वशीकृत्य हरिसैन्यैरगुद्रुत । चपयामास च म्लेच्छान् राजसानिव राघवः ॥" 107. 8.

century, in the second chapter of his Indica, wanted to limit his India to the east of the Indus. Among our ancestors, it was always known as Bhárata Varsha and the following is a definition of it : "The country to the north of the sea and to the south of the Himálaya is Bhárata Varsha (or continent of Bharata)—the abode of the children of Bharata" (1).

7. The following divisions of India are noticed in Hemachandra Kosha (2), mostly founded on the second chapter of Manu.

(1) Northern India called Aryávarta (Aryán Land), Janmabhúmi (home), Jina Chakri (circle of Buddhas), Punybhú (Holy Land), or A´charavedi (Land of rites and customs), between the Himálayas and the Vindhyas.

(2) Central India or Madhya Desa between Prayága (Allahábad) on the east and Vinasana (3), (where the Sarasvati loses itself in the deserts of Bhátner) on the west.

---

(1) "उत्तरं यत् समुद्रस्य हिमाद्रेश्चैव दक्षिणं। वर्षं तद्भारतं नाम भारती यत्र सन्ततिः॥" Vishnupurána II. 3. 1.

(2) "आर्य्यावर्त्तो जन्मभूमिर्जिनचक्रार्धचक्रिणाम्। पुण्यभूराचारवेदी मध्यं विन्ध्यहिमागयोः॥ गङ्गायमुनयोर्मध्यमन्तर्वेदी समस्थली। ब्रह्मावर्त्तः सरस्वत्या दृषद्वत्याश्च मध्यत॥ ब्रह्मवेदी कुरुक्षेत्रे पञ्चरामह्रदान्तरम्। धर्मक्षेत्रं कुरुक्षेत्रं द्वादशयोजनावधि॥ हिमवद्विन्ध्ययोर्मध्यं यत् प्राग्विनशनादपि। प्रत्यगेव प्रयागाच्च मध्यदेशः समध्यमः॥ देशः प्राग्दक्षिणः प्राच्यो नदीं यावच्छरावतीम्। पश्चिमोत्तरस्तूदीच्यः प्रत्यन्तो म्लेच्छमण्डलम्॥" IV. 14. 8.

(3) "ततो विनशनं गच्छेत् नियतो नियताशनः। गच्छत्यन्तर्हिता यत्र मरुपृष्ठे सरस्वती॥" Vanaparva 82. 111. Some of our lexicographers are so careless that as for instance in the Trikánda Sesha, it is given as a synonym of Kurukshetra.

(3) Gangetic Doab, called (1) Antarvedí (Inner Land) or Samasthalí (2) (Plains) between the Ganges and the Yamuná.

(4) Brahmávarta or Divine Land between the Sarasvatí and the Drishadvatí (Cagar).

(5) Kurukshetra or Battle-field of Kurus, called also Brahmavedí (Divine Altar) and Dharmakshetra (Holy field), between the five tanks of Ráma extending for 12 Yojonas or about 60 miles (3).

(6) Eastern (Provinces) i. e. South-eastern (India).

(7) Northern (Provinces) i. e. North-western (India) up to the Sarávatí (Choyá) river,

(8) Mlechchha Mandala or Mlechchha Desa (Barbaric Land) i. e. countries bordering on India (4).

8. Southern India or Dakshinápatha is not included in this list, as it originally formed a part of Mlechchha Desa.

9. In addition to the Himálayá, the Puranic

(1) In this sence, Antarvedí is used in Raja Taranginí, but the meaning seems to have been misunderstood by Troyer. "इमे अन्तर्वेदी-मध्यं पञ्चालाः", Bála Rámáyana x.

(2) In the Trikánda Sesha, Bhúmivarga, this is read Kusasthalí.

(3) Yojana is also = 8 miles, which will give 96 miles, the modern limit of the circle (Cunningham p. 332). It will be seen from the above that Kurukshetra and Vrahmávarta are not identical, as General Cunningham supposes (P. 333).

In the Gadáparva Kurukshetra is said to mean "plonging field of Kuru" evedently to account for the word Kshetra "प्रकृष्टमेतत् कुरुणा महात्मना ततः कुरुक्षेत्रमितीह पप्रथे" 53. 2.

(4) "Such as Kámarúpa" adds Mahesvara on Amara II. 1. 7.

writers name seven principal chains of mountains in this country, viz :— Mahendra—Malaya—Sahya—Suktimat—Riksha or Rikshavat—Vindhya and Paripátra or Pariyátra (1). General Cunningham in his Ancient Geography of India page 516 identifies Mahendra mountain with Mahendra Mále, "which divides Ganjám from the valley of the Mahánadí". I think it included the whole of the eastern Gháts between the Mahánadí and the Godávarí. Kálidása calls the king of Kalinga "Lord of Mahendra" (2) and Kalinga was not limited to the country about Ganjam, but extended up to the Godavarí. So in the Kathá Sarit Ságara (3). The existing town of Raja Mahendri on the Godavarí probably originally meant nothing more than the capital of the monarch of Mahendra. The sources of the following rivers are placed in this chain : Tribhágá ; Rishikulyá ; Ikshudá ; Tridivá ; Langúliní ; Mulí ; Saravá ; Vimalá (4). But the accounts in our Geographies are two meagre to enable one to identify these rivers. Tribhágá is probably the northern-

(1) Vishnupuráṇa II.3. 3. ; Markandeyapurána 5. 10-1. ; Matsyapurána 113. 17-8. ; etc.

(2) "उत्कलादर्शितपथः कलिङ्गाभिमुखो ययौ......श्रियं महेन्द्रनाथस्य जहार न तु मेदिनीम्" Raghu. IV. 38-43. Mallinatha explains "महेन्द्रनाथस्य कालिङ्गस्य". See also Raghu VI. 53-4.

(3) "प्रवनम्य करे दत्ते कलिङ्गैरुपगैस्ततः। आरुरोह महेन्द्राद्रिं यशस्तस्य यश-स्विनः॥" 19. 92.

(4) त्रिभागा (त्रिसामा in Vishnu P. ; पितृसोमा in Markandeya) ऋषि-कुल्या च इक्षुदा (का in Markandeya) त्रिदिवाचला (या in Ma.) ताम्रपर्णी (लाङ्गू-लिनी in Ma.) तथा मूली (वंशकरी in Ma.) शरवा विमला तथा (not in Ma.) महेन्द्रतनयाः सर्व्वाः प्रख्याताः शुभगामिनीः ॥ Matsya 113. 31.

most of these rivers. Rishikulyá is evidently the Ríshíkulia river on which Ganjám is situated. Ikshudá is probably the torrent on which Ichápur is situated below Ganjám. Tridivá is probably the river of Kalingapattan. Lángúlini is, I believe, the Naglaudi river of Cicacole. The others are very likely the small torrents between Cicacole and Coringá.

10. The slopes of Malaya, we read in the Vira Charita, are encircled by the river Káveri (1) and a similar statement is found in the Raghuvansa (2). In the Bála Rámáyana, the mountain is said to teem in cardamoms and pepper and sandal and betelnut trees, (3) which are all abundant in most southerly India. I have, therefore, no hesitation in identifying it with the southern portion of the Gháts (4), running from the south of Mysore and forming the eastern boundary of Travancore.

11. Kálidása calls the mountains Malaya and Dardura the breasts of Southern India (5). Dandi calls southerly wind "cool with the embrace of sandals

(1) "कावेरीवलयितमेखलस्य सानावेकस्मिन् मलयगिरेरिदं वः पतामि ।" 5. 3.

(2) "स सैन्यपरिभोगेन गजदानसुगन्धिना । कावेरीं सरितां पत्युः शङ्कनीयामिवाकरोत् ॥ बलैरध्युषितास्तस्य विजिगीषोर्गताध्वनः । मारीचोद्भ्रान्तहारीता मलयाद्रेरुपत्यकाः ॥" R. IX. 46.

(3) "भुवनति फणिवीकम्रलपूगप्रकाण्डः प्रचुरमरिचवल्लीवल्लरीकः पुरस्तात् । मलय इह महाद्रिर्नन्दनश्चन्दनानामियमधिलुठदेलाश्लिष्टकक्कोलयष्टिः ॥" X. 54.

(4) In the Hemachandra Kosha (IV. 95), it is also called *A'shádha* and *Dakshináchala* or southern mountain.

(5) "स्तनाविव दिशस्तस्याः शैलौ मलयदर्दुरौ" Raghu. IV. 51.

on the sides of the mountian Dardura" (1). In the Márkandeyapuráṇa, Malaya and Dardura are spoken of in one connection (2). I am therefore inclined to think that Dardura meant that portion of the Gháts which form the south-eastern boundary of Mysore. The sources of four rivers are placed in this chain : Kritamálá; Támraparní; Pushpajá; Utpalávati (3). Támraparní is the most celebrated of these rivers. It runs through the ancient kindom of Pándya (4) and is well described by Rája Sékhara (5). It is evidently the Tambaravari of the present day, which rises in the eastern declivity of the western (some call eastern) Gháts, runs through the district of Tinnevely and falls into the Gulf of Manar near the small town of Punakail. The others I cannot identify, as the modern names Vaiga, Vaipai, Chindinthoora, Chittaur, Amarawati, Perryaur have no resemblance with the Sanskrit names. The Bhúmikhanda of the Padma Purána however omits most of these names and gives others which bear resemblance to the modern names. For instance, Chitrá or Chitropalá may be

(1) "दर्दुरगिरितटचन्दनाङ्गचशीतलानिल—" Dasa Kumára VII.

(2) "महेन्द्रमलयाद्रौ च दर्दुरे च वसन्ति ये" 58. 21.

(3) "कृतमाला ताम्रपर्णी पुष्पजा चोत्पलावती। मलयप्रसूता नद्यः सर्व्वाः शीतजलाः शुभाः॥" Matsya 113. 30.

(4) "दिशि मन्दायते तेजो दक्षिणस्यां रवेरपि। तस्यामेव रघोः पाण्ड्याः प्रतापं न विषेहिरे॥ ताम्रपर्णीसमेतस्य मुक्तासारं महोदधेः। ते निपत्य ददुस्तस्मै यशः स्वमिव सञ्चितम्॥" R. IV. 49-50.

(5) "रत्नप्रसूरिति समस्ततरङ्गिणीषु वार्तां निषेधभगवतः सुभगं करवम्। अचिरमरणितम्भिनि ताम्रपर्णी चक्षुःपथं व्रजतु मौक्तिककामधेनुः॥" Bála Rámayána X. 56.

the Chittaur, Chitrarathá the Chindinthoora, Vrisha-bhá the Vaiga. But these are mere guesses.

12. The Sahya is still known as Siyadree among Hindus and is undoubtedly the western Gháts to their junction with the Neelgiris north of the Malaya (1). The following rivers are said to take rise in it: Godávarí, Bhimarathi (-thá)—Krishná—Venna—Vanjulá or Manjulá—Tungabhadrá—Suprayogá—Váhyá, and Cáverí (2). Of these, the most celebrated is the most northerly Godávarí (or colloquially Godá (3) which rises near Nasik on the eastern declivity of the western Gháts and retains its name up to the present day. Below Rája Mahendri it divides into several channels and it was known as Sapta Godávara or (the junction of) the seven (branches of the) Godávarí, celebrated for a rich temple of Bharga (Síva) (4).

13. Bhímarathá (5) (or -rathi as it is sometimes called) or colloquially Bhímá (6) is the Beema

---

(1) The northern portion of this range to the south of the Tápí is still called Syadree i. e. Sahyadri.

(2) "गोदावरी भीमरथी(था), कृष्णवेणी (कृष्णा वेणा) च व(म)ञ्जुला (तथापरा)। तुङ्गभद्रा सुप्रयोगा वाह्या कावेर्य्यथापगा। सह्यपादविनिष्क्रान्ता इत्येताः सरिदुत्तमाः॥" Markendeya P. 57. 26-7. See also Matsya P. 113. 29.

(3) "अत्रानुगोदं मृगयानिवृत्तस्तरङ्गवातेन विनीतखेदः" Raghu XIII. 35.

(4) "सप्तगोदावरे स्नात्वा नियतो नियताशनः। महत् पुण्यमवाप्नोति देवलोकं च गच्छति॥" Vana Parva 85. 44. "(दक्षिणतो दर्शयन्) इत सप्तगोदावरीतीरे भीमो भगवान् भर्गः......भवान्यास्तत्र दक्षिणेन तु इमे गोदावरीस्रोतसां सप्तानामपि वार्निधि-सन्धिनां द्वीपान्तराणि स्थिताः" Bála Rámáyana x. 70.

(5) "भीमरथायाश्च पश्चिमार्द्धस्थाः" (Váráhí Sanhitá XVI. 9).

(6) "वेण्णोपवेणा भीमा च" Mah. III. 222. 24.

of the present day, which rises in the district of Poona and falls into the Krishna near Goondloor. Venná appears to be the Warna, which rises at Tewra in the N. W. of Kolápur and falls into the Krishná near Sánglee in lat. 16°50′ long. 74°36′ (1). This is the Venná Sangama a place of Hindu pilgrimage (2).

14. Krishná or more fully Krishnavená or -Veni rises at Mahábálesvara and falls into the Bay of Bengal. The Devahrada of Vana Parva 85. 37, said to be formed with its waters, is I believe the Deverkonda of modern Geography, which has given name to an extensive district on the S. E. of Hyderabad.

15. Vanjulá or Manjulá as it is more correctly called in the Bhisma Parva is evidently the Manjera —a tributary of the Godávari. It does not however rise in the western Gháts. We have therefore, another reading for Manjulá viz.—Apará which simply means another and refers probably to the Khatvángi mentioned in the Harivansa (3). The text says it was met after the Venná and as the Panchagangá appears to be the next river to the Venná in the district of Kolapore as Mr. Wakharkar kindly informs

---

(1) "वेण्णा भीमरथी चोभे नद्यौ पापभयापहे। मृगद्विजसमाकीर्णे तापसालयभूषिते॥" Vana Parva 88. 3.

(2) "वेण्णायाः सङ्गमे स्नात्वा वाजपेयफलं लभेत्" Vana Parva 85. 34.

(3) "तीर्त्वा वेण्णामिमां पुण्यां नदीमथैव सङ्गताः। विषयान्ते निवेशाय गिरिं गच्छाम दुर्गमम्॥ रम्यं यज्ञगिरिं नाम सह्यस्य प्रवहं गिरिम्। निवासं मांसभक्षाणां चोराणां घोरकर्मणाम्। नानाद्रुमलतायुक्तं चित्रं पुष्पितपादपम्॥ प्रोष्य तत्र निशामेकां खट्वाङ्गीं नाम निम्नगाम्। भद्रं ते समतिष्यामो निकषोपलभूषणाम्॥ गङ्गाप्रपातप्रतिमां सप्ताह महतो गिरेः। तस्याः प्रपातं द्रक्ष्यामस्तापसारण्यभूषणम्॥" 5327 to 30.

me, I believe it is the same river. I do not find any name resembling Khatvángí in the long list sent by that gentleman.

16. Tungabhadrá formed by the junction of the Tungavená and the Bhadrá is the Tumbardá of modern geography, which rises in lat. 14° long. 75°43′ and falls into the Krishná beyond Alampore. Suprayogá is probably the Hugry, which rises in the south-west of Mysore and falls into the Tungabhadrá in the district of Bellary. It is also called the Vedavati—a name occurring in the Bhisma Parva list of rivers and also in some Purános.

17. Cáverí (1) cannot be mistaken. Váhyá I cannot identify. It is probably a misreading for Bhadrá—one of the branches of the Tungabhadrá, or for Hema (Hemanvatí)—a tributary of the Caverí.

18. The position of Suktimat is not beyond doubt. In the Sabhá Parva, Bhíma is said to have subjugated the marshy lands near the slopes of the Himálaya—then conquered several countries including Bhallátа and Suktimat mountain—and then brought under his sway the king of Kási (2). If this description is correct, Suktimat lies between the Himálaya and Kási (Beneras) and must be the Sub-Himalayán range in the south of Nepal. Bhallá'ta is the

(1) It is also called Ardha Jáhnaví in H. c. IV. 150.

(2) "ततो हिमवतः पार्श्वे समभ्येत्य जलोद्भवम्। सर्व्वमल्पेन कालेन देशं चक्रे वशे बली॥ एवं बहुविधान् देशान् विजिग्ये भरतर्षभः। भल्लाट(त ?)मभितो जिग्ये शुक्तिमन्तञ्च पर्व्वतम्॥ स काशिराजं समरे बलेन बलिनां वरः। वशे चक्रे महाबाहुर्भीमो भीमपराक्रमः॥" 30 4-6.

name of the marking nut tree (Anacardium Semecarpus), "a native" says Dr. Roxburgh, "of all the mountainous parts of India," and was probably so named from the Bhallāta country, which, from this description, formed a part of Nepál. The rivers Rishikulyá—Kumári—Mandagá—Kripá—and Palásini are said to rise in this mountain (1). I regret I cannot identify any of these. The rivers, whose sources are in the Sub-Himálayan range, are the Rapti and some of its tributaries such as the Bangangá, and a few eastern rivers, none of which names correspond with the Pauránik names.

19. There is a passage in the Harivansa (vide para 153) which says the old town of Máhismati stood on the banks of the Narmadá between the Vindhya and the Riksha mountains. As the first is the northerly of the two ranges bounding the valley of the Narmadá, Riksha or *Rikshaván* must mean the southerly or Satpura mountains dividing the valley of the Tápi from the valley of the Narmadá (2). According to the Vishnu Purána, the rivers Tápi—Payoshní—and Nirvindhyá (3) rise in this chain. The first is unquestionably the Tápti. It is also called Tapani which like Tápi, means heating, and Tapanát-

(1) "ऋषिकुल्या कुमारी च मन्दगा मन्दवाहिनी। कृपा पलाशिनी चैव शुक्तिमत्प्रभवाः स्मृताः ॥" Markandeya P. 57. 30.

(2) Vána Parva 61. 21. "एते गच्छन्ति बहवः पन्थानो दक्षिणापथम् । अवन्तीमृक्षवन्तञ्च समतिक्रम्य पर्वतम् ॥" is interesting in this respect, as it makes *Riksha* the N. boundary of S. India.

(3) "तापीपयोष्णीनिर्विन्ध्याप्रमुखा ऋक्षसम्भवाः" II. 3. 11.

majá or daughter of the sun (H. C. IV. 150). The Payoshni I identify with the Purná—a feeder of the Tapti. The two rivers are spoken of together in a passage of the Vana Parva (1) and in another place, in describing a northward journey, it is placed in Vidarbha to the south of the Narmadá. By some it is considered the holiest river in India (2).

20. The third is, I believe, the same Nirvindhyá as described in Meghadúta 29 (3). At least I know not of a second river of the same name. It literally means "flowing from the Vindhya" and Mallinátha says it flows towards the north and runs at some distance to the west of Ujjayiní (Ojeen) (4). I think "east" should be substituted for "west". The cloud was first to come to Dasárna i. e. the country through which Dasárná or Dasan flows (5), which is

---

(1) "ततस्तापीं महापुण्यां पयोष्णीं सरितां वराम् ।" 85. 40. "विसृज्य अथमथ धर्म-राजो विदर्भराजोपचितां सुतीर्थाम् । जगाम पुण्यां सरितं पयोष्णीं सभ्रातृभृत्यः सह लोमशेन ॥" 120. 31. "स पयोष्ण्यां नरव्याघ्रः स्नात्वा वै भ्रातृभिः सह ।......समाजगाम तेजस्वी नर्मदाञ्च महानदीम् ॥" 121. 16-7.

(2) "एकतः सरितः सर्व्वा गङ्गाद्याः सलिलोच्चयाः । पयोष्णी चैकतः पुण्या तीर्थेभ्यो हि मता मम ॥" Mah. III. 88-9. In 61. 22, this river is called समुद्रगा or sea-going. It was probably applied to the bigger stream now called Táptí. Such change of names is by no means uncommon among Indian rivers. The Brahmaputra above Goalunda now flows through the channel of the Jabuná and it is accordingly called Jabuna by *the people* in this part of its course.

(3) "निर्व्विन्ध्यायाः पथि भव रसाभ्यन्तरः सन्निपत्य"

(4) "विन्ध्यादुत्तरवाहिन्या निर्व्विन्ध्यायाः प्राग्भागे कियत्यपि दूरे स्थितोज्जयिनी" on Me. I. 28.

(5) "त्वय्यासन्ने......कतिपयदिनस्थायिहंसाः दशार्णाः" 24. "पास्यसि स्वादु यस्मात्.........वेत्रवत्याश्चलोर्म्मि ।" 25. "प्राप्यावन्तीन्........." 31.

an eastern tributary of the Vetravati or Betwa. Then it was to taste the waters of the Vetravati. These are both to the east of Ujjayini. Then taking a circuitous turn the cloud was to come to the Nirvindhyá on his way to Ujjayini. As Ujjayini lay to the west, the river must be one flowing to the east of that town. I would therefore identify it with the (western) Párvati which agrees in position, and also means the same thing "mountain stream". I need not add that its inclusion among the rivers rising in the Riksha is due to some copyist, whose mistake has not been corrected by the editors of Bengal (1).

21. The name of Vindhya has came down to us quite unassailed and untouched. But the list of its rivers, as given in the printed Puránas, is by no means accurate or correct. It is however no loss to our knowledge as we have accurate information about the rivers of central India from other sources. The celebrated temple of Vindhyavásini or Goddess of Vindhya stands near Mirzápur on the Gangá. It is clear therefore, that the name was applied as at present to the whole range from the valley of the Narmadá to the basin of the Gangá.

22. It is not quite clear to what chain our ancestors applied the term Páriyárta. But I believe it meant the Sewalik mountains, which run parallel to the Himálaya and guard the Gangetic Doab on the

(1) I find in some Puránas it is said to flow from the Vindhya, not the *Riksha*.

north east. Hwen Thsang came to the province of Poliyetolo, which appears to stand for Páriyátra, after he crossed the Satadrú on his way from Kullu and as no country was known by that name, it seems to have been metaphorically applied to the country through which the mountain runs, just as Mahendra was applied to Kalinga. If the Sanskrit rendering of the Chinese word is correct (and it has been made by a good Chinese scholar), there is no difficulty in identifying it with the Sevalik chain, as it alone agrees in position. It is, however, curious that the list of its rivers, as given in two of the printed Puránas, without agreeing in details contain mostly those rivers which rise in the Vindhya chain. The Vishnu Purána, however, names only the Vedasmriti (1), which if meant for the Sarasvatí the principal seat of Vedic rites, is quite consistent with my supposition. There is another verse in the same chapter (2) which notes "Kárushas, Málavas, and inhabitants of Páriyátra". It will be shown hereafter that the Kárushas or Kárúshas lived near the Ganges below Beneras. The Málavas are well-known. The inhabitants of Páriyátra, if I am right, are the people of the ancient kingdom of Prasthala (vide para. 63). There is another piece of evidence in favour of my conclusion viz. that in the Váráhi Sanhitá (XIV. 4.) the moun-

(1) "वेदस्मृतिमुखाद्याश्च पारियात्रोद्भवा मुने ।" II. 3. 10.
(2) "कारूषा मालवाश्चैव पारियात्रनिवासिनः" II. 3. 16.

tain Páriyátra is placed in central India (1) already defined (para. 7) (2).

23. The old names of the rivers of Hindustán may be known from Râma's southward journey described in the Ayodhyá Kánda of the Rámáyana (3).

---

(१) "पारियात्रनगः..................गङ्गाद्वयश्चेति मध्यमिदम् ।"

(2) This mountain is also called Sudárn (Hemachandra IV. 97) or "yielding good timber". Thornton says "the Sewalik is in many places covered with forests of Saul, fir, cotton-tree, and various other kinds".

(3) "गच्छन्नेवाथ सहसा राघवो धर्मवत्सलः । ददर्श तमसां तत्र वारयन्तीमिवागतः ॥ ....तामुत्तीर्य्य महाबाहुः श्रीमच्छिन्नमकण्टकम् । प्रपेदे च महामार्गमनुरूपं शिवं शुभम् ॥ ग्रामान् सुकृष्टसीमांश्च पुष्पितानि वनानि च । पश्यन्नपि ययौ शीघ्रं शनैरेव हयोत्तमैः ॥.........अचिरेणात्यगाद्वीरः कोशलान् कोशलेश्वरः ॥ ततो वेदश्रुतिं (-स्मृतिं) नाम शिवावर्त्तां महानदीम् । उत्तीर्य्याभिमुखः प्रायादगस्त्याध्युषितां दिशम् ॥ गत्वा च सुचिरं कालं ततः शीतजलां नदीम् । गोमतीं गोकुलाकीर्णामतरत् स त्वरन्निव ॥ गोमतीं समतिक्रम्य ततः प्रजवितैर्हयैः । मयूरहंसाभिरुतां ततार स्यन्दिकां (सर्पिकां) नदीम् ॥......... यात्वा चामरसंकाशः शीघ्रं शीघ्रपराक्रमः । आससाद च सायाह्ने शृङ्गवेरपुरं महत् ॥ ......प्रत्युद्ययौ तत्र निषादराजो गुहः समीक्षाभ्युदतुल्यवर्षः ॥ ततस्त्रिपथगां तत्र शीतसीयामशैवलाम् । ददर्श राघवो दिव्यां सुपुण्यां ऋषिसेविताम् ॥ तीरं तु समनुप्राप्य नावं हित्वा नरर्षभौ । प्रयागं चक्रतुर्वीरौ गङ्गायाः सुसमाहितौ ॥.........वासाय मेध्यं न्यग्रोधं कल्पयामासतुस्तदा ।......तां तु रात्रिमुषित्वा ते तस्मिन् न्यग्रोधपादपे । उपास्य सन्ध्यामुदिते सूर्य्ये भूयः प्रतस्थिरे ॥ यत्र भागिरथी पुण्या यमुनामभिवर्त्तते । जग्मुस्तं देशमुद्दिश्य विगाह्य सुमहद्वनम् ॥ ते भूमिभागान् विविधान् देशांश्चापि मनोरमान् । अदृष्टपूर्वान् पश्यन्तस्तत्र तत्र तपस्विनः ॥ शिवेनाथ पथा गच्छन् पश्यंश्च विविधान् द्रुमान् । निवृत्ते किञ्चिदादित्ये रामो लक्ष्मणमब्रवीत् ॥ प्रयागमभितः पश्य सौमित्रे धूममुत्थितम् । अग्नेर्भगवतः केतुं मन्ये सन्निहितो मुनिः ॥ प्राप्ताः स्म संगमं नूनं गङ्गायमुनयोः शिवम् । श्रूयते हि महानद्योर्वारिसंघट्टजः स्वनः ॥ ......धन्विनस्ते सुखं गत्वा लम्बमाने दिवाकरे । भरद्वाजाश्रमं पुण्यमासेदुः श्रमकर्षिताः ॥ ......तामुषित्वा निशां तत्र सुखमिक्ष्वाकुनन्दनौ ॥ ......सीतामिवागतः ज्ञात्वा कालिन्दीमभितो ययौ ॥ तत्र बद्धोडुपं काष्ठैर्वंशैश्चापि तीरजैः । सीतामारोपयाञ्चक्रे रामजातः स्वयं तदा ॥ तेन प्रवेनांशुमतीं शीघ्रगामूर्म्मिमालिनीम् । तीरजैर्बहुभिर्वृक्षैः सन्तेरुस्ते यमुनां नदीम् ॥ संतीर्णाः प्रसृतस्त्यक्त्वा प्रणम्य यमुनां नदीम् । शीतच्छायं समासेदुः श्यामं न्यग्रोधपादपम् ॥ ययावथ ते ततोऽध्वेन श्यामं सत्योपयाचनम् । प्रदक्षिणमुपाहृत्य ततस्ते प्रययुः

Setting out from Ayodhyá on the Sarayú, he first arrived at the banks of the Tamasá—the modern Tons—then passed through a fertile tract and crossing the borders of Kosala came to the Vedasmriti or Vedasruti river (the modern Sot or Soti : a branch of the Tons)—then crossed the rivers Gomatí (Gumti) and Sarpiká or Syandiká (Sai) and arrived at Sringavérapura near the Bhágírathí (Ganges)—the capital of the Nisháda king Guha. Through his assistance, he crossed the Ganges and passed the night under a banian tree. The small tract between the Ganges and Yamuná was then a forest dotted with hermitages of ascetics specially of the great Bharadvája. Hence he crossed the Yamuná on a raft and arrived at the foot of the hill Chitrakúta by the river Mandákiní or Málini at a distance of 24 miles from the

---

पुनः ॥ चित्रकूटस्य पन्थानमास्थाय कृतनिश्चयाः । तत्र वासं समुद्दिश्य ययुः शीघ्रपरिक्रमाः ॥ अचिरेण समासाद्य ततश्चित्रपादपम् । चित्रकूटवनं रामः सीतां वचनमब्रवीत् ॥ पश्यामून् पुष्पितान् सीते मालिनीं सरितामनु । शिशिरात्यये दीप्तांश्च प्रदीप्तानिव किंशुकान् ॥ कर्णिकारवनं चापि पश्य मन्दाकिनीमनु । दीपितं रुचिरैः पुष्पैः प्रदीप्तैः काञ्चनैरिव ॥ ...... चारयमाणा एवं ते रम्यां मन्दाकिनीं नदीम् । चित्रकूटं समाजग्मुर्नानाकुसुमितद्रुमम् ॥ तत्र शैलस्य पादे तु विविक्ते सलिलाहृते । आश्रमं चक्रतुर्वीरौ भ्रातरौ रामलक्ष्मणौ ॥ 43. 36 ; 46. 4-20 ; 47. 1 ; 52. 25. 38 ; 54. 1-8 ; 55. 1. 15 ; 56. 5-19. The Bombay Edition reads मालिनः for मालिनी and does not at all mention मन्दाकिनी. But we have independent testimony of poet Bhavabhúti of the correctness of the quoted text in his statement "अनुपदमन्दाकिनी अभिनवैव चित्रकूट" in the last paragraph of the fourth act of Víracharita and मालिनी is admittedly a synonym of मन्दाकिनी. We have further confirmation in the 67th. chapter of the A'di Parva, when Dushmanta came to the Máliní in a hunting excursion as he reigned most probably at Pratishthána—certainly not at Hastinapura which was founded by one of his descendants,

confluence of the rivers Yamuná and Ganges (1). In the way on the right bank of the Yamuná he paid adoration to a celebrated banian tree—a representative of which is still regarded as the Akshay or undecaying tree.

24. The distance of Chitrakúta noted above is certainly too short, as it is 50 miles S. E. of Bánda, which is 95 miles S. W. of Alláhábád. More than 100 years ago, Tieffenthaler, to quote from Thornton's Gazetteer, described it "as the resort of all India, being the residence of Ráma and his wife Sítá, after they had left Ayodhyá. It is crowded with temples and shrines of Ráma and his brother Lakshmana". It must, therefore, be recognized as the Chitrakúta of Rámáyana. It is situated on the clear river Paisuní, which is therefore the Mandákini or Málini of old days.

25. I may now turn to the Provinces of ancient India. I have already stated that Sindhu Desa meant the country of the upper Indus. This is clear from the writings of Kálidása. We read in the Raghu Vansa that Ráma made over this country to his brother Bharata according to the instructions of his uncle Yudhájit and Bharata conquered the Gandharbhas and placed his sons Taksha and Puskala in charge of towns named after them—Takshashilá

---

(1) इतस्त्रियोजनाद्रामगिरिर्यत्र निवत्स्यसि। महर्षिसेवितः पुण्यः सर्वतस्य सुखद-र्शनः॥ गोलाङ्गूलाभिनदितो वानरर्क्षनिषेवितः। चित्रकूट इति ख्यातो गन्धमादन-सन्निभः॥ Ayodhyá Kánda 54. 29-30.

and Puskalávati (1). Both of these places are famous in Indian History—Puskalávati or Puskarávati in the form Peukelaotis or Peucolaitis and its shortened form Puskala or Puskara in the form Peukelas were known to Greek writers. It was the capital of Gándhára in the days of Alexander and Arrian in his Indica places it not far from the river Indus. It was visited by the celebrated Chinese pilgrim Hwen Thsang in Nov. 630 (2), who came to Pu-se-kia-lo-fa-ti after crossing a great river and travelling 100 *li.* to the northeast of Pu-lu-sha-pulo (or Peshwar). General Cunningham in his Ancient Geography of India page 50 comes to the conclusion on grounds described in his work that it must have stood at Hastnagar on the Suát river. I would however place it to the north-east of Hastnagar about Bashkala given in some of the maps not only because it agrees in name, but also because Hindu writers place it on the Himálaya. The 37th. Taranga of the Kathá Sarit Ságara describes the journey of a merchant of Ujjayini or Ojeen to this town, who travels northward and passes several rivers and forests and then comes to the country inhabited chiefly by Mlechhas specified as Tájiks and Turkomen and then crosses the river Vitastá (Behut) and goes into a hilly forest (evidently

(1) युधाजितस्य सन्देशात् स देशं सिन्धुनामकम्। ददौ दत्तप्रभावाय भरताय भृतप्रजः॥ भरतस्तत्र गन्धर्वान् युधि निर्जित्य केवलम्। आतोद्यं ग्राहयामास समत्याजयदायुधम्॥ " xv. 87–8.

(2) The dates of Hwen Thsang's visits are given from General Cunningham's calculation.

about the Salt Range) and then arrives at Puskará-vati, which is thrice said to be on a summit of the Himálaya range (1). The special mention of Tájiks shews that the writer was fully acquainted with this part of India and makes me reluctant to reject his testimony.

26. The 27th. Taranga of the Kathá Sarit Ságara describes the position of Takshasilá and its former grandeur. It says "there was a town named Takshasilá on the banks of the Vitastá, in whose waters were reflected the images of its edifices. It had a devoted Buddhist king named Kalingadatta and an entirely Buddhist population rich by the blessings of Tárá. The town shone with his uninterrupted rich *stupas* as if with summits of vanity that there was no place like it (2)." The Greek and Chinese accounts however make it a more inland town at considerable distance from the Vitastá and I am, therefore, inclined to think that Vitastá is a misprint for Sudámá or Suan river. General Cunningham (p. 119) identifies it with Shah-dheri and probably he is not far from truth.

27. The description of Kálidása is, in fact based

---

(1) "अस्ति प्रालेयशैलाग्रे नगरी पुष्करावती," 22. "सोऽबीमागात् हिमगिरेर्मूर्ध्नि पुष्करावतीम्," 82. "निशीथे च हिमाद्रौ तामनुरागपरा पितुः। पुरीं विद्याधरपतेः प्राप्तवान् पुष्करावतीम्॥" 180.

(2) "आसीत् तक्षशिला नाम वितस्तापुलिने पुरी। तदम्भसि बभौ यस्याः प्रतिमा सौधसन्ततेः॥ तस्यां कलिङ्गदत्ताख्यो राजा परमसौगतः। अभूत् तारावरस्फीतजिनभक्ताखिलप्रजः॥ रराज सा पुरी यस्य चैत्यरत्नैर्निरन्तरैः। मत्तुल्या नाम नास्तीति मदस्तुङ्गैरिवोदितैः॥" 10·3.

on an older work—the Uttara Kánda, which is interesting not only because giving full particulars, but also because distinctly laying down the country of the Gandharbhas on both sides of the Indus and identifying western Gandharbhas with the Gándháras of later literature—the Gandaræ of Ptolemy (1), traces of which name may probably be still found in the Gundar-bar of the Punjab and the Gandgarh mountain to the north of it. I reproduce the material passages below, as they also give some description of the towns Takshasilá and Puskalávata (2). A slight allusion to this conquest of Gandharbhas is also found in the Vishnu Purána (IV. 4. 66).

28. The identity of Gandharbha and Sindhu-Desa may be also seen from other considerations. It has been always famous for an excellent breed of horses. Among the presents to Bharata by the king of Kekayas, was a thousand of fire-footed horses of his coun-

---

(1) Dr. Bellew identifies modern Yusufzies with these Gandaræ.

(2) "मातुलस्ते महाबाहो वाक्यमाह नरर्षभः। युधाजित् प्रीतिसंयुक्तं श्रूयतां यदि रोचते॥ अयं गन्धर्वविषयः फलमूलोपशोभितः। सिन्धोरुभयतः पार्श्वे देशः परमशोभनः॥ तं च रक्षन्ति गन्धर्वाः सायुधाः युद्धकोविदाः॥ शैलूषस्य सुता वीर तिस्रः कोट्यो महाबलाः। तान् विनिर्जित्य काकुत्स्थ गन्धर्वनगरं शुभम्॥ निवेशय महाबाहो स्वे पुरे सुसमाहिते॥" 100. 9 to 13.........श्रुत्वा सेनापतिं प्राप्तं भरतं केकयाधिपः। युधाजिद्गार्ग्यसहितं परां प्रीतिमुपागमत्॥ ......श्रुत्वा तु भरतं प्राप्तं गन्धर्वास्ते समागताः। योद्धुकामा महावीर्या व्यनदंस्ते समागताः॥......ते बद्धाः कालपाशेन संवर्तेन विदारिताः। एवमभिहतास्तेन तिस्रः कोट्यो महात्मना॥ ......हतेषु तेषु सर्व्वेषु भरतः केकयीसुतः। निवेशयामास तदा समृद्धे द्वे पुरोत्तमे॥ तक्षं तक्षशिलायां तु पुष्कलं पुष्कलावते। गन्धर्व्वदेशे रुचिरे गान्धारविषये च सः॥ धनरत्नौघसंकीर्णे काननैरुपशोभिते। गृहमुख्यैः सुरुचिरैर्विमानैर्बहुभिर्वृते॥ शोभिते शोभनीयैश्च देवायतनविस्तरैः। तालैस्तमालैस्तिलकैर्बकुलैरुपशोभिते॥" 101. 1 to 15.

try (1). Among the valuable presents to Yudhisthira in the great Rájasuya festival, were several horses of Gándhára ( ). Hence in the Amarakosha, we find both Saindhava and Gandharva as synonyms of horses (3).

29. The Saindhava (4) salt mentioned in the same book evidently refers to the rock-salt found in the Salt Range of mountains, for it does not refer to sea-salt as it is separately mentioned as *Sámudra* Salt and Mánimantha is given as another synonym for *Saindhava* salt and the commentator Mahesvara explains that it means "produced in the mountain Manimantha" (5) (which can only refer to the Salt Range). But the most convincing proof is a passage of the Raghuvansa (6) and that Saindhava is still understood by all salt-sellers of India as rock-salt. I have, therefore, no hesitation in identifying Manimantha

(1) "सहस्रमपि चाश्वानां देशानां वातरंहसाम्" Rámáyana II. 72. 33.

(2) "हयान् गान्धारदेशजान्" Sabhá Parva 51. 10.

(3) "वाजिवाहार्वगन्धर्वहयसैन्धवसप्तयः" II. 8. 44. In the Hemachandra Kosha, गन्धर्व is retained as a synonym (its proper meaning being forgotten), but सैन्धव is explained correctly तद्देशास्तु सैन्धवाः। वनायुजाः पारसीकाः काम्बोजा वाह्लीकादयः" IV. 300.

(4) सैन्धवोऽस्त्री शीतशिवं माणिमन्थं च सिन्धुजे" II. 9. 42. "सिन्धुदेशे भवं सैन्धवम्। मणिमन्थपर्वते भवं माणिमन्थं" Amara Viveka. In Hemachandra Kosha, Saindhava is explained as नदीभवम्, but this is opposed to the above explanation and opposed to facts. Some read सितशिवं for शीतशिवं, but it is a mistake, rock-salt is not white.

(5) It is, however, curious that Malamentus appears among Greek writers as a tributary of the Indus.

(6) "वक्त्रोष्मणा मलिनयन्ति पुरोगतानि लेह्यानि सैन्धवशिलाशकलानि वाहाः" V. 73.

with the Salt Range and in asserting that it stands within the old Sindhudesa. The Greeks call this range Oromenus, which is certainly not connected with Raumaka as General Cunningham seems to think (p. 158). All Hindu authorities agree that Raumaka is the Sambher salt and Rumá is the salt mine (lake) of Sambher (1).

30. In the Mahábharata, Gándhára is separately mentioned with its chief Subala, whose daughter Gándhárí was married to Dhritaráshtra (2) and Jayadratha figures as the head of Sindhu-Sauvíras. There can therefore be no doubt that Sindhu in later literature, meant what Arrian understood by it—the country to the east of the upper Indus or the Province of Takshasilá. There are other consideration corroborative of this inference. Jayadratha is said to belong to the same family of Ikshvákus to which Bharata belonged (3) and the train of princes that followed him to Sálvas belonged to the land of Sauvíras (4)—Sivis—Kulindas and Trígartas, who as will be shewn hereafter, were all bordering tribes.

31. Bordering on Sindhu-Desa I have described lay the country of the Kekayas, which may be inferred from their conquest of Gandharbhas and is clear from the routes to the capital of Yudhájit described in

(1) "रौमकं साम्भरलोण इति ख्यातम्" Maheshvara "रुमा लवणखनिः स्यात्" Hemachandra IV. 7.

(2) I. 88. Ch.

(3) "इक्ष्वाकुराजः सुरथस्य (सुबलस्य) पुत्रः" Vana Parva 265. 9.

(4) Vana Parva ch. 265 and 1st verse of ch. 266.

in the Ayodhyá Kanda of the Rámáyana. I reproduce below the passages as found in the two important editions (1), the substance of which may be ex-

---

(1) "गत्वाथ हास्तिनपुरं गङ्गामुत्तीर्य्य वेगिताः। पाञ्चालं देशमागम्य मध्येन कुरुजाङ्गलम्॥ पूर्वञ्च वारुणीं तीर्त्वा कुरुक्षेत्रं सरस्वतीम्। सरांसि च प्रफुल्लानि नदीश्च विमलोदकाः॥ ते पुण्यां शीतसलिलां नानाविहगसेविताम्। शरदण्डां समुत्तीर्य नदीं जलचराकुलाम्॥ समूलं चैत्यमासाद्य हृष्टं सत्योपयाचनम्॥ अभिगम्य प्रणम्यैनं मूलिङ्गं विविशुः पुरीम्। अजकूलां ततः प्राप्य बोधीनां नगरं ययुः॥ ततो देवर्षिचरितां ययुरिक्षुमतीं नदीम्।......ययुर्मध्येन बाह्लीकान् सुदामाचोत्तरेण तु। विष्णोः पदं प्रेक्षमाणा विपाशां च शाल्मलीम्॥ गिरिव्रजं पुरवरं विविशुर्नचिरादिव। सम्प्राप्येव गत्वा वै दूतास्ते श्रान्तवाहनाः॥" "स ततः प्राङ्मुखो राष्ट्रान्निर्य्याय भरतस्तदा। जगाम शीघ्रं द्युतिमान् पितुरादाय शासनम्॥ ह्लादिनीं दूरपारां च तिर्य्यक्स्रोतसमापगाम्। शतद्रुमतरच्छ्रीमान् क्रमेणेक्ष्वाकुनन्दनः॥ बीजधानीं नदीं तीर्त्वा प्राप्य चामरकण्टकम्। सञ्जिलां कर्कटीं तीर्त्वा चाग्नेयं शल्यकीर्त्तनम्॥ सत्यसन्धः पथिगताम् प्रेक्षमाणः शिलावहाम्। अत्ययात् सोमवेशस्य वनं चैत्ररथं प्रति॥ वेदिनीं कारवीं चार्व्वीं ह्लादिनीं पर्व्वतावृताम्। यमुनां प्राप्य संतीर्य्य बलमाश्वासयत्तदा॥......हिरण्वतीमपि नदीमुत्तीर्य्याहिष्वस्थे पुरे। तोरणं दक्षिणेनैव वारणस्थलमभ्ययात्॥ ततो वरूथं प्रययौ ग्रामं दशरथात्मजः। तत्रोषित्वा तां रात्रिं प्राङ्मुखः प्रययौ ततः॥......ततः शीघ्रतरं प्रायादुत्तीर्य्योत्तरिकां नदीम्। सरितोऽन्याश्च विविधाः संततार त्वरान्वितः॥ सप्तसर्पां समासाद्य कुटिलामभ्यवर्त्तत। तस्मादभ्येत्य लोहित्ये ततारास कपीवतीम्। एकशाले स्थाणुमतीं विनते गोमतीं नदीम्। कलिङ्गनगरेऽतीत्य वनं शालवनं ततः॥ अयोध्यां मनुना राज्ञा स ददर्श निवेशिताम्।......सप्तरात्रोषितः पथि॥ ७०. 11–9 and ७३. 1-17. Italian Edition. The Bombay Edition reads "न्यन्तेनापरतालस्य प्रलम्बस्योत्तरं प्रति। निषेवमाणास्ते जग्मुः नदीं मध्येन मालिनीम्॥ ते हास्तिनपुरे गङ्गां तीर्त्वा प्रत्यङ्मुखा ययुः। पञ्चालदेशमासाद्य मध्येन कुरुजाङ्गलम्॥ सरांसि च सुफुल्लानि नदीश्च विमलोदकाः। निरीक्षमाणा जग्मुस्ते दूताः कार्य्यवशाद् द्रुतम्॥ ते प्रसन्नोदकां दिव्यां नानाविहगसेविताम्। उपातिजग्मुर्वेगेन शरदण्डां जलाकुलाम्॥ निकूलवृक्षमासाद्य दिव्यं सत्योपयाचनम्। अभिगम्याभिवाद्य तं कुलिङ्गां प्राविशन् पुरीम्॥ अभिकालं ततः प्राप्य तेजोऽभिभवनाच्च्युताः। पितृपैतामहीं पुण्यां तेरुरिक्षुमतीं नदीम्॥ अवेक्ष्याञ्जलिपानांश्च ब्राह्मणान् वेदपारगान्।......ययुर्मध्येन बाह्लीकान् सुदामानञ्च पर्व्वतम्॥ विष्णोः पदं प्रेक्षमाणा विपाशां चापि शाल्मलीम्। नदीर्वापीस्तटाकानि पल्वलानि सरांसि च॥ पश्यन्तो विविधांश्चापि सिंहान् व्याघ्रान् मृगान् द्विपान्। गिरिव्रजं पुरवरं शीघ्रमासेदुरञ्जसा॥" "स प्राङ्मुखो राजगृहादभिनिर्य्याय वीर्य्यवान्। ततः सुदामां द्युतिमान् संतीर्य्यावेक्ष्य तां नदीम्। ह्लादिनीं दूरपारां च प्रत्यक्स्रोततरङ्गिणीम्। शतद्रुमतरच्छ्रीमान्नदीमिक्ष्वाकुनन्दनः॥ ऐलधाने नदीं तीर्त्वा प्राप्य चापरपर्व्वताम्। शिला-

pressed as follows :—The messengers from Ayodhyá, crossed the Ganges near Hastinápura (1) and then passed through Pánchála (2) and Kurujángala (3) and then crossed the rivers Váruní (4) and Sarasvatí

माकुर्व्वतीं तीर्त्वा चाग्नेयं शल्यकर्षणम् ॥ सत्यसन्धः शुचिर्भूत्वा प्रेक्षमाणः शिलावहाम् । अभ्यगात् स महाशैलान् वनं चैत्ररथं प्रति ॥ सरस्वतीं च गङ्गां च युग्मेन प्रतिपद्य च । उत्तरान् वीरमत्स्यानाम् भारुण्डं प्राविशद्वनम् ॥ वेगिनीञ्च कुलिङ्गाख्यां ह्रादिनीं पर्व्वतावृताम् । यमुनां प्राप्य संतीर्णो बलमाश्वासयत्तदा ॥ राजपुत्रो महारण्यमनभीक्ष्णोपसेवितम् । भद्रो भद्रेण यानेन मारुतः खमिवात्ययात् ॥ भागीरथीं दुष्प्रतरां सोंऽशुधाने महानदीम् । उपायाद्राघवस्तूर्णं प्राग्वटे विश्रुते पुरे । स गङ्गां प्राग्वटे तीर्त्वा समायात् कुटिकोष्ठिकाम् । सबलस्तां स तीर्त्वाथ समगाद्धर्म्मवर्द्धनम् ॥ तोरणं दक्षिणार्द्धेन जम्बूप्रस्थं समागमत् । वरूथञ्च ययौ रम्यं ग्रामं दशरथात्मजः ॥ तत्र रम्ये वने वासं कृत्वासौ प्राङ्मुखो ययौ । उद्यानमुज्जिहानायाः प्रियका यत्र पादपाः ॥ वासं कृत्वा सर्व्वतीर्थे तीर्त्वा चोत्तरगां नदीम् । अन्या नदीश्च विविधैः पार्व्वतीयैस्तुरङ्गमैः ॥ हस्तिपृष्ठकमासाद्य कुटिकामप्यवर्त्तत । ततार च नरव्याघ्रो लौहित्ये च कपीवतीम् ॥ एकसाले स्थाणुमतीं विनते गोमतीं नदीम् । कलिङ्गनगरे चापि प्राप्य सालवनं तदा ॥ भरतः क्षिप्रमागच्छत् सुपरिश्रान्तवाहनः । वनञ्च समतीत्याशु शर्व्वर्य्यामरुणोदये ॥ अयोध्यां मनुना राज्ञा निर्म्मितां स ददर्श ह ।......सप्तरात्रोषितः पथि ।" 68. 12 to 21 and 70. 1 to 18.

(1) I leave out the first verse of the Bombay edition. It is evidently an after edition of some emendator as the Máliní to the north-east of Hastinápur would not lie in the route and the Máliní of the Rámáyana is south of the Jamuná (para. 23). Aparatála and Pralamba I do not remember meeting elsewhere and the commentators are themselves at a fix to make out what they are, some asserting they are hills and others asserting they are countries (vide Bombay edition com.).

(2) To understand this, it should be remembered that Pánchála extended up to Gangádvára (para. 74).

(3) Vide para. 70.

(4) I suppose Váruní is the western Kálee Nuddee between the Ganges and the Yamuná. It cannot be the eastern Kálee, as it was known under the name of the Ikshumatí (para. 76). It cannot be Yamuná, as it is specifially mentioned in the return journey.

(the latter at Kurukshetra) and met several tanks and rivers (1) and then crossed the Saradandá (2), saluted a want-satisfying tree and entered the city of Bhulinga. The name is by no means common. In illustrating Pánini's Sutra IV. 1. 173, Vámana, however, gives a verse (3) which says the people of Bhulinga and Saradandá were members of the great family of Sálvas. The eastern Sálvas, as will be shewn by and by, extended up to the Yamuná. There can therefore be no doubt that Bhulinga stood between the Saradandá and the Satadru, probably about Ropur.

32. From Bhulinga, the messengers went to Ajakúlá and the city of Bodhis. The first is probably the name of a river, in which case it may be the river of Kunya, a tributary of the Beas. Bodhi literally means "wise" and was probably the name of the people inhabiting the Jalandar Doab. The word Bodha along with Kapi occurs in Pánini IV. 1. 107. The Kapis were probably the people who inhabited Kapishthali mentioned by Vámana under IV. 1. 80— the probable representative of Arrian's Kambisthali on the Hydraotes (Irávati). The Bodhis

(1) Samanta Panchaka is so called on account of five tanks consecrated by Parashuráma and the province of Sirhind is crossed by several torrents.

(2) Evidently Choya or Chittang Naddee on the east of the Sátlej. The Greek name Neudras is evidently a transformation of the Sanskrit name.

(3) "उदुम्बरास्तिलखला मद्रकारा युगन्धराः। भुलिङ्गाः शरदण्डाश्च साल्वावयव-संज्ञिताः॥"

or Bodhas therefore seem to have been a neighbouring tribe. Bodhidruma or Bodhi's tree is a name of the banian tree. Can it not be that it is so called because it abounds in the country of the Bodhis ?

33. From Bodhipura, the messenger went to the river Indumatí, which is probably meant for the Chandrabhágá or Chandrá (Chenab) as both mean the same thing. Thence through Válhíka to the north of Sudása, they visited Vishnupada—a place of ancient pilgrimage, and arrived at Giribraja after a march of seven days.

34. Válhíka or more properly Váhíka or outsider is the general name of the tribes that inhabited the Panjaub. In the Karna Parva, it is distinctly said that the Váhíkas inhabited the country watered by the Indus and the five rivers of the Panjaub outside Holy India (1). It is clear from this that the five rivers of Panchápa (2) (Pánini v. 4. 74) viz. Satadru (Sátlej)—Vipásá (Beas)—Irávati (Rávee)—Chandrabhágá (Chenaub)—and Vitastá (Behat) do not include the Indus, as some suppose (3). The combined stream of these five rivers before it falls into the In-

(1) "वहिष्कृता हिमवता गङ्गया च वहिष्कृताः । सरस्वत्या यमुनया कुरुक्षेत्रेण चापि ये ॥ पञ्चानां सिन्धुषष्ठानां नदीनां येऽन्तराश्रिताः । तान् धर्मबाह्यानशुचीन् वाहीकानपि वर्जयेत् ॥" 44. 6-7.

(2) Also Panchanada. Hence the people were called पञ्चनदाः: "आरट्टान् पञ्चनदान् धिगस्तु" 44. 38.

(3) For instance, Thornton says "as the Beas has a much shorter course than the others, it seems to have been disregarded when the name of the country was bestowed." The following verse, forming

dus is still called by the name Panjaub, which, in the form Panchanada, occurs in the early emendations, of Pánini's Sutra v. 4 75. (See Vámana's illustrations Beneres edition).

35. My knowledge is too limited to give a full account of the Váhikas. But the following tribes seem to have come under that general designation viz. Kekayas—Sauvíras—Madras—A'rattas—Pauras—

---

the 32nd. verse of the 44th. chapter of the Karna Parva confirms my view : "शतद्रुश्च विपाशा च तृतीयैरावती तथा। चन्द्रभागा वितस्ता च सिन्धुषष्ठा बहिर्गिरेः॥" Irávati is also written Airávatí, but the following line of the same chapter shews its inadmissibility : "शतद्रुकामहं तीर्त्वा तां च रम्यामिरावतीम्" 17. The Greek or rather Latin name Hydraotes has the same derivation, इरा and Hydra both meaning water. Parushní of Rigveda x. 75. 5. is, according to Nirukta another name of this river. Satadru (= many-treed) is, also written Sitadra (= sharp-flowing) or in Ved Sutudri which is explained in Nirukta IX. 26. The first is in harmony with the Greek name Zadadrus, as द्रु and drus both mean tree. The Vitastá (= highly swollen) after its junction with the Chandrabhágá, was probably known as Asikní or dark blue (Greek Akesines)—a name which occurs among others in the Bhísma Parva list of rivers. In Rik x. 75. 5 the two names are separately mentioned. Vana Parva thus explains the history of the word Vipásá : "एतद्विष्णुपदं नाम दृश्यते तीर्थमुत्तमम्। एषा रम्या विपाशा च नदी परमपावनी॥ अत्रैव पुत्रशोकेन वशिष्ठो भगवानृषिः। बद्ध्वात्मानं निपतितो विपाशः पुनरुत्थितः॥" 130. 8-9. For the history of the legend, see A'di Parva ch. 175.

Vipásá is also called Vipás (= unfettered) : "विपाट्छुतुद्री पयसा जवेते" Rik III. 33. 1. A'rjikíya (= gently flowing) of Rik x. 75. 5 is, according to Nirukta, a name of this river.

Chandrabhágá is variously spelt : "चन्द्रभागा चान्द्रभागा चान्द्रभागी च सा मता। चन्द्रभागी च सैवोक्ता......" Dvirúpa Kosha. Colloquially, it was called Chandrá or Chandriká : "चन्द्रभागा तु चन्द्रिका" Hema Chandra IV. 157.

Jártikas—Takkas—and Sivis or Ausinaras. The last were a most important tribe in ancient India. They take their name Sivi from a king of that name, whose well-known anecdote constitutes the 197th. chapter of the Vana Parva. The other name is derived from their country Usinara, which, in Pánini's Sutra IV. 2. 118, is distinctly included in Váhíka (1). Sutra II. 4. 20 is also a special rule about Usinaras. From Vámana's exposition of these Sutras (2), we know that the following places were in this district, viz. *Susami*, *Ahvara*, *Ahvajála*, *Sudarsana*. I cannot identify any of these. But Ahvara is probably what is now known as Purána Bhira, where General Cunningham noticed some old ruins (p. 155). Whether this be correct or not, we have independent testimony of some Greek writers that the Sivis inhabited the lower portion of the Jetch Doab. There is indeed one legend described in the 48th. chapter of the Matsya Purána which derives from them Sauvíras and Madras and Kekayas. But evidently it was an after invention to account for their contiguous position, for in the Mahávárata, as will be shewn presently, Sauvíras are clearly distinguished from Sivis. In Vámana's exposition of Pánini's Sutra VIII. 4. 9, we have an interesting statement that Usínaras, as distinguished from other Váhíkas, were milk-drin-

---

(1) "विभाषोशीनरेषु" which comes after "वाहीकग्रामेभ्यश्च". Vámana says "उशीनरेषु ये वाहीकग्रामाः—"

(2) "सौशमिकन्थम्। आह्वरकन्थम्। आह्वजालिकी। सौदर्शनीया।"

kers (1). From Pánini's Sutra II. 4. 20 already alluded to, the district seems to have been specially noted for coarse cotton cloths. These Sivis should not however, be confoundeds with another tribe of Sivis that inhabited the southern bank of the Cáverí (2).

35. The next important tribe were the Sauvíras. From a passage of the A'diparva they were a branch of the Gandharbhas (3). Their land has given name to several things. First of all, Sauvíra is the name of a drink which Amara in his II. 9. 39, identifies with *Kánjí* but which Bháva Misra describes separately in the verse quoted below (4). Then it is the name of a sulphide of antimony or lead used as a collyrium (5). Lastly it is a name of the jujube

---

(1) "क्षीरपाणा उशीनराः । सौवीरपाणा वाह्लीकाः ।"

(2) "एकदा तु शिविषु कावेरीदक्षिणतीरेषु पत्तने......" Dasa Kumára vr.

(3) "त्रिवर्षकृतयज्ञस्तु गन्धर्वाणामुपप्लवे । अर्ज्जुनप्रमुखैः पार्थैः सौवीरः समरे हतः ॥ न शशाक वशे कर्त्तुं यं पाण्डुरपि वीर्य्यवान् । सोऽर्ज्जुनेन वशं नीतो राजासीद् यवनाधिपः ॥ अतीवबलसम्पन्नः सदा मानी कुरून् प्रति । विपुलो नाम सौवीरः शस्तः पार्थेन धीमता ॥ दत्तामित्र इति ख्यातं समरे कृतनिश्चयम् । सुमित्रं नाम सौवीरमर्ज्जुनोऽदमयच्छरैः ॥" A'di Parva 137. 19 to 22.

(4) "सौवीरन्तु यवैरामैः पक्वैर्वा निस्तुषैः कृतम् । गोधूमैरपि सौवीरमाचार्य्याः केचिदूचिरे ॥" Part II. Sandhána Varga.

(5) "स्रोतोऽञ्जनं तु सौवीरं कापोताञ्जनयामुने" Amara II. 9. 100. But as one of his commentators points out, medical authorities distinguishes Sauvíra or Surmá from Srotonjana or safed Surmá. Dr. Udoy Chánd Dutt (p. 74) observes "Surmá is usually translated as sulphide of antimony, but I have not been able to procure a single specimen of the antimonial ore from the shops of Calcutta and some other towns." Sulphide of antimony is however found in the Salt Range.

fruit (1). In the Mahábhárata, Saindhavas and Sauviras are promiscuously mentioned and as its Saindhavas (see para. 24) meant the people to the east of the Indus and north of the Salt Range, the Sauvíras must have peopled the tract south of the Salt Range between the Indus and the Jhelum. I believe Sophietes of Alexander's historians was by common custom so called from the name of the Sauvíras he governed. At all events, the locality is the same and the story of the presentation of lion-fighting dog receives confirmation in the Rámáyana, according to which many tiger-like dogs were presented to Bharata by the king of Kekayas (2). Hema Chandra calls Sauvíras Kumálakas (3). Has the river Gomal which flows by Derá Ismail Khán any connection with this name? In illustrating Pánini's Sutra IV. 2. 76. Vámana mentions of a town called Dáttámitri in Sauvíra (4). But my knowledge is too limited to enable me to identify it with any modern place (5).

36. The Madras are better known, as the lower portion of the Rechna Doab is still spoken of by Hindus as Madrades. From Vámana's illustration of Pánini IV. 2. 108, it seems to have been divided into

---

(1) "सौवीरं बदरं घोंटा कोलं कुवलफेनिले" Amara II. 4. 36-7.

(2) "अन्तर्गृहचरान् पुष्टान् व्याघ्रसंहननद्युतीन्। तीक्ष्णदंष्ट्रायुधान् शूरान् श्वन-चोपानयद्बहून्॥" II. 72. 24.

(3) "सौवीरास्तु कुमालकाः" IV. 26.

(4) "सौवीरे तावत्—दत्तामित्रेण निर्वृत्ता नगरी दात्तामित्री।"

(5) Along with Sauvíras, Vasátis are in several places mentioned in the Mahábhárata and also in the Puránas.

two parts called respectively Púrva Madra or eastern Madra and Apara Madra or western Madra. Sákala was its principal town, as stated in the verse quoted below (1) and it is easy to infer from another verse(2) in the same story that it lay to the north of the confluence of the Chandrabhágá with the Irávatí. There is a verse in the Karna Parva (3) which seems to indicate that it was situated on the Ápagá (Ayak) river between the two rivers already named. When visited by Hiouen Thsáng in the seventh century, Sákala was in ruins, but from the account he has left, General Cunningham identifies it with Sangla-wala-Tiba to the west of the Ayak river (p. 179). There is a special rule of Pánini (IV. 3. 128) about Sákala, from the Vámana's exposition of which (5), a man of that name appears to have been a great Mathematician. In illustrating Pánini's rule IV. 2. 117, he mentions after Sákala another place called Manthu, which is probably the origin of modern Munde.

37. The Jártikas mentioned in the verse quoted above were probably the ancestors of Játs, who are still found in several parts of the Punjaub and were

(1) "शाकलं नाम मद्रेषु बभूव नगरं पुरा। चन्द्रप्रभाख्यस्तस्यासीद्राजाङ्गारप्रभात्मजः॥" Kathá. S. Ságara 44. 17. So in Sahhá Parva "ततः शाकलमभ्येत्य मद्राणां पुटभेदनम्" 32. 14.

(2) "सङ्गमं चन्द्रभागाया इरावत्याश्च यत्र ते। स्थिताः सूर्यप्रभस्यार्थे राजानो मित्रबान्धवाः॥" 46. 2.

(3) "शाकलं नाम नगरमापगा नाम निम्नगा। जर्तिका नाम वाहीकास्तेषां वृत्तं सुनिन्दितम्॥" 44. 10.

(4) "शाकलेन प्रोक्तमधीयते शाकलाः। शाकलीऽङ्कः।"

evidently subject to the ruling race of Madras. I do not know of any passage which countenances the opinion entertained, by some scholars that Jártikas and A'rattas are mere synonyms of Madras. The A'ratta country was famous for a breed of horses (1) and horses are still bred extensively in the north-east of Panjaub. The people of Gujerat in Rawal Pindi still call their district Hairat or Airat-Des and I would identify it with the A'ratta country. In Rája Taranginí V. 150, Takka-Desa (2) is mentioned as subject to the king of Gurjara (Gujerat). I do not remember meeting Takkas in old works; but latterly they appear to have become supreme as Hema Chandra identifies them with Váhíkas (3). General Cunninham says (p. 152) Táks "still exist as a numerous agricultural race in the lower hills between the Jhelum and the Rávee". I therefore agree with him in considering Táki their principal old seat.

38. The Ambashthas seem to have occupied the country to the east of Táki, comprising the modern district of Láhor. The legend of the Matsya Purána (4) already alluded to connects them and Vrisalas i. e. Sudras (Sudraki of Greeks) with the Sauvíras and Madras I have described. In the Amara Kosha,

---

(1) "आरट्टजश्चटुलनिष्ठुरपातमुच्चैश्चित्रं चकार पदमर्धपुलायितेन" Mágha v. 10.

(2) "तस्मै दत्त्वा टक्कदेशं विनयादङ्गुलीमिव । स्वशरीरमिवापास्तीन्मण्डलं गुर्जराधिपः ॥"

(3) "वाहीकास्टक्कनामानो बाह्लीका वाह्लिकाह्वयाः" IV. 25.

(4) "सुव्रतस्य तथाम्बष्ठा ह्यम्बस्य वृषला पुरी" 43-20.

Ambashthá (1) occurs as a name of the Yúthiká (Jasminum auriculatum), the Páthá (Cissampelos hexandra), and the Chukrá (country Sorrel) which I believe are all common in the district referred to. In Vámana's illustrations of Pánini's rules, the name occurs more than once, but they are too indefinite to deduce any conclusions from. There is a village called A´mbá Kápá between Taki and Lahor. It probably belonged to this tribe.

39. Lahor is the Lahora of the Rája Tarangini IV. 177, VII. 140, ect. Dr. Thornton considers it to be the Labokla of Ptolemy. I cannot say his arguments are indisputable, but the tradition which connects it with Ráma's son Lava seems to be as false as the traditions connecting Kántanagara in Dinagepoor with Uttara Gograha, Saseram in Behár with the thousand-armed Aryuna, and Tezpur in Assam with Sointapura of demon Vána. I do not know of any Sanskrit authority which countenances this tradition in any shape and there is negative evidence that it is not a very old town as it is not mentioned either in the Rámáyana or in the Mahábhárata.

40. Pauras are mentioned in the Matsya Purána 48. 20 along with Sauvíras, Kekayas, and Madras. But no clue is given to determine their habitation. The historians of Alexander, however, mention of two Pori—one near the Jhelum, which probably repre-

(1) "गणिका यूथिकाम्बष्ठा" "पाठाम्बष्ठा विद्धकर्णी" "चाङ्गेरी चुक्रिका दन्तशठाम्बष्ठाम्ललोणिका।" II. 4. 71, 34 and 140.

sents the Sanskrit Paurava, and the other beyond the Chenaub, who was probably the ruler of these Pauras. In that case, the Pauras occupied the country between the A'rattas and the Ambashthas. But I can adduce no othes evidence in support of my assertion.

41. The Sudásas or slaves were evidently not included among the Váhíka tribes, as the messengers proceeded through the heart of the Váhíka country to the north of the Sudásas. They are I believe the Vrishalas or Sudras of the Matsya Purána—the Sudraki of Greeks, who must have occupied the country to the south of Madra-Desa—and are still represented by the Sudas of the Thur or great Desert.

42. The return journey of Bharata is said to have taken the same number of days and must have generally covered the same ground. But names omitted in the first journey are given in the second to keep up the charm of novelty. First of all the four great rivers of the Punjaub are crossed—which are called Hrádini or Noisy, Dúrapára or Broad-Channelled, Tirjak-srotas or tortuously flowing, and Satadru. The first three names fitly describe the Jhelum, the Chenaub and the Rávee. The turbulence of the first is konwn to the readers of Arrian. The bigness of the second is expressly mentioned by Burnes. The third is so tortuous that "we", says Moorcraft, "often found ourselves after half a day's sail within two miles of the spot from which we started".

43. The next part of the journey is variously

described in the two editions I believe neither is quite correct. I know of no Amarakantaka between the Satadru and the Yamuná. On the other hand, Válmíki will not apply the term Gangá to the Sarasvati. The rocky river is evidently meant for the Drishadvati. Between this and the Yamuná, the poet places the celebrated forest Chaitraratha, which may also be inferred from the Ghoshayátrá Parva of the Mahábhárata.

44. After crossing the Yamuná, Bharata crossed the Hiranvati at Ahisthala—the capital of northern Pánchála and went to Váranasthala to the south of Torana. The last two places I cannot identify. But lower down I shall identify the Hiranvati with the Rámgangá of our maps (para. 74). Its tributary Kosi appears to be great Kosi mentioned in the Kumára Sambhava. VI. 33.

45. From Váranasthala, Bharata went to Varutha and Ujjiháná (which I cannot identify) and crossed the river "flowing from the north," which is evidently applied to the Gurrah with a southerly course of 240 miles. After a few more obscure places (1), he crossed the Gumti and passed Kalinganagara before arriving at Ayodhyá. Kalinganagara was, therefore, near the Gumti on the west of Ayodhyá. Pliny mentions Gangetic Kalingas and this place seems to have been the principal town of that tribe.

---

(1) Kathaka–one of the oldest commentators of the Rámáyana rejects two of these verses (see Bombay edition com.).

46. In these journeys, not a word is mentioned about the great Sindhu river. There cannot therefore any doubt that Girivraja—the capital of the Kekayas—lay beyond the Jhelum on this side of the Indus. The word means "collection of hills" and the town must be looked for somewhere in the Salt Range, which runs from the Jhelum to the Indus and beyond it. If a line were drawn say from Jálálpur at the base of this range to Ayodhyá on the Sarayú, it will be seen that Válmíki's description is exceedingly accurate and the old towns of Hastinápura and Ahisthala will pretty nearly lie on it. Near this place (Jálálpur), there is an old fort called Girjhak, which has the same meaning as Girivraja, said to have been founded by Rájá Bharata, who is so much associated with Girivraja, and shewing unmistakable antiquity by yielding coins, I say on the authority of General Cunningham, reaching back to the times of Alexander's successors. I have therefore no hesitation in identifying it with our Girivraja.

47. The question remains 'who were the Kekayas?' The Greeks do not mention any such name, but speak of a people called Kathaei, whom they place to the east of the Chenaub and describe in terms analogous to the Sauvíras. I have already shewn that the Greak account of the present of a tiger-like dog by Sophietes harmonizes with our poet's description of the ferocious dogs of the king of the Kekayas. Strabo says they were a handsome race and we know from the Rámáyana that the king of Ayodhyá was

exceedingly partial to his Kekaya wife. The modern Kattis of Kattywar are tall and robust with fair complexion and are said to have emigrated to their present abode from the banks of the Indus. I am therefore strongly inclined to believe that they are the Kekayas of Sanskrit literature. In the Mahábhárata, if I remember right, the Kekayas are never mentioned with the Saindhavas. In the Vishnu Purána (IV. 14. 10.), one of Krishnás aunts is said to have married a Kekaya king and in the Udyoga Parva the Kekays are said to have fought with the Vrishnis on the side of Yudhishthira (15. 3. 2. Roy's edition). Can it not be that Krishna's migration to Dwáraká in Kattywar from Mathurá on the Jamuná was owing to a grant from the Kekya ruler of Kattywar ?

48. On the north of the Panjaub, lies Kashmíra or Káshmíra (1). The name, if I remember right, does not occur in the Rámáyana. Its kings took no part in the great battles of Kurukshetra. The allusions to it in the Mahábhárata are more like references to barbarians than to the great Aryan race. There can, therefore, be no doubt that it is a comparatively recent Hindu kingdom. In the Harivansa, its king Gonarda (2) is said to have accompanied Jarásandha to the great siege of Mathurá, but it is not said whether he was a Mlechchha or an A'rya king. In the Mudrá

(1) The name is derived from कश् in Unádi Sútra IV. 32, but what कश् means Ujjala Datta does not explain.

(2) "काश्मीरराजो गोनर्दो दरदाधिपतिश्च" 4971.

Rákshasa, however Puskaráksha of Cáshmira is said to be a Mlechchha king along with the kings of Kulúta (Kulu), Malaya, Sindhu, and Párasika (1). In Trikánda Sesha, Kira (or parrot) is given as a synonym of Kásmira (2) and Cunningham testifies (para. 93) that he has heard the term Kir—Mlechchhas applied to the people of Káshmira. Hema Chandra (3) gives another synonym Mádhumata, which is evidently derived from Madhumati or Madhumati Sindhu (the present Sind) (4), which joins the Vitastá before *it* enters the Walur Lake.

49. However extensive the possessions of kings of Cashmere might have been from time to time, the term Kásmira seems to have been restricted to the valley of Cashmere between the Himálayas and the Pir Panjal range. We shall presently see that Urasá on the west was a separate province and that Rájaori—Chambá—and other adjoining places on the south were not included in Cáshmira. On the north lay the country of the Daradas or Darads who are still found in the valley of the Gilgit (Cunningham's Geo. p. 82). In the Vana Parva, they are evidently placed on the north of the Himálaya along with Chi-

---

(1) तस्य म्लेच्छराजस्य बलस्य मध्यात् प्रधानतमाः पञ्च राजानः परया भक्त्या राघवमनुवर्तन्ते । तथाहि "कौलूतश्चित्रवर्मा, मलयनरपतिः सिंहनादो नृसिंहः, काश्मीरः पुष्कराक्षः, क्षतरिपुमहिमा सैन्धवः सिन्धुषेणः । मेघाक्षः पञ्चमोऽस्मिन् पृथुतुरगबलः पारसीकाधिराजः......" I. 20.

(2) "अथ काश्मीरे कीराः स्युः शास्त्रशिल्पिनः" Bhúmi Varga 8.

(3) "काश्मीरास्तु माधुमताः" IV. 24.

(4) "तीर्त्वा मधुमतीं सिन्धुं सैन्यैर्दुर्गमवेष्टयत्" Rája Tarangini VII. 1181.

nas (Chinese) and Tukháras (Tartars) (1). We have the authority of Vámana that the Sindhu takes its rise in their country (2) and the testimony of the Rája Taranginí that it bordered on Cáshmíra. It is, therefore, easy to see that they must have extended up to Ladak now under the Mahárája of Cashmere. Jambu is S. E. of Rajaori and S. W. of Chamba and could not come within Kashmere. The name occurs in old works under Pánini IV. 2. 125. Vámana, after mentioning Angas, Vangas, goes on to say "Dárvas, Jámbvas", which seems to indicate the latter were separate tribes (3) like the former.

50. The valley of Cáshmíra is drained by the Vitastá and Vámana is quite correct in placing its source in this province (4). Káshmíra was famous for its saffron, whence it is called Cásmíra-janman, Cáshmíraja, ect. (5). Bháva Misra describes three varieties of it and considers Cáshmíra saffron the best (6). Cásmíra is also a name of the root of the

(1) "चीनांस्तुखारान् दरदांश्च सर्वान् देशान् कुलिन्दस्य च भूरिरत्नान्। अतीत्य दुर्गं हिमवत्प्रदेशं पुरं सुबाहोर्ददृशुश्च वीराः ॥" 177. 12.

(2) "हिमवतः प्रभवति हैमवती गङ्गा। दारदी सिन्धुः।" under Pánini IV. 3. 83.

(3) "अङ्गाः। वङ्गाः......दार्व्वाः। जाम्बवाः। दार्व्वकः। जाम्बकः।......"

(4) "काश्मीरेभ्यो वितस्ता प्रभवति" under Pánini I. 4. 31.

(5) "कुचकाश्मीरजपिञ्जरमच्युतोरः" Mágha XX. 6.

(6) "काश्मीरदेशजे क्षेत्रे कुङ्कुमं यद्भवेद्धि तत्। सूक्ष्मकेशरमारक्तं पद्मगन्धि तदुत्तमम्॥ बाह्लीकदेशसञ्जातं कुङ्कुमं पाण्डुरं मतम्। केतकीगन्धयुक्तं तन्मध्यमं सूक्ष्मकेशरम्॥ कुङ्कुमं पारसीके यन्मधुगन्धि तदीरितम्। ईषत् पाण्डुरवर्णं तदधमं स्थूलकेशरम्॥" Part I.

custus speciosus (1) and Cáshmiri a synonym of Sriparni (Gmelina arborea) (2).

51. The principal old towns of Cáshmira have been described by General Cunningham in his ancient Geography (pp. 90 to 102). Srínagarí—the old capital founded by Asoka (3) stood near the present Srínagar the present capital of Cáshmira. It is said that the latter occupies the site of the town founded by Pravarasena. Huskapura (4), Juskapura, and Kanikshapura, alluded to in Rája Tarangini I. 168, have been identified the first with Uskara two miles S. E. of Baramula, the second with Tukru four miles N. of Srínagar, and the third with Karnapur 10 miles S. of it. Avantipura of V. 44 founded by Avantivarmá, is said to have stood at Vantipur 17 miles S. E. of Srínagar on the right bank of the Vitastá. Padmapura of IV. 694. has been identified with Pámpur on the right bank of the same river 8 miles S. E. of Srinagar and Surapura of III. 227 with Sopur on its both banks on the west of the Walur Lake. Pari-

(1) "मूली पुष्करकाश्मीरपद्मपत्राणि पौष्करे" Amara II. 4. 145.

(2) Hema Chandra IV. 203. In the Amara Kosha, the word is printed Káshmarí.

(3) "वरीयसीं पुरीं श्रीमांश्चक्रे श्रीनगरीं नृपः" Rája Tarangini I. 104. The temple of Vijayeaha refered to in the next verse, is said to exist till this day near Bij Bahar or Vijpárá about 25 miles, S. E. of Srínagar. Bij Bahar probably stands for Vijayavihára.

(4) A great monstery is said to have been erected here by Lalitáditya (IV. 188.) It is probably the place where Hiouen Thsang halted in his entrance into the valley.

hasápura of IV. 194 is said to have stood near Sambal on the right bank of the river (1). It is mentioned as Parispur in the A'in Akbari. The fort of Jayapura also stood on the Vitastá (2). General Cunningham is inclined to identify it with Antarkot on its left bank opposite Parispur. Khagi and Khuna Musha of I. 90, he identifies with Kákpur on the left bank of the Jhelum 5 miles S. of Pámpur and Khunomoh 4 miles N. E. of it.

52. Besides these, there are several other places mentioned in the Rája Tarangini—which deserve of notice. Varáhamúla of VII. 1321 is evidently the modern Barámúla. Champá of VII. 218 is evidently Chambá on the Rávee south of the valley. Rájapuri of VII. 1153 is evidently Rájaori on the Tohi, a tributary of the Chenaub. Parnotsa of VII. 1312 is probably Punch of our maps south of Barámúla. In VI. 318, a man of this village is called Khasa (3). In VIII. 395, it is said "Khasas inhabitants of Vilvavana" (4). Khasas therefore seem to have inhabited, among other places, the mountains and forests on the south of Cáshmira. Mahápadmasaras of V. 103 is,

(1) General Cunningham is, however, not correct in saying that the name does not occur again. It occurs several times in the seventh book viz. in verses 13, 28, 1339, Asiatic Society's Edition.

(2) तत्तीरे वितस्ताया निषण्णेऽस्मिन् प्रयागकः। गन्तुं जयपुरं कोट्टमाजुहाव स मन्त्रिकान्॥" VII. 1636.

(3) "खशस्य बहिर्ग्रामाख्यपर्णोत्सग्रामजन्मनः। वाणस्य सूनुस्तूङ्गाख्योऽविशन्महिष-पालकः॥"

(4) "खशकान् विल्ववनजान् मध्येकृत्य नृपाश्रितान्।"

I believe, the great Walur Lake. Nágahrada near Sesha Nága does not seem to occur.

53. "From the earliest times," says General Cunningham, "Kashmir has been divided into the two large districts of Kamráj and Meráj, the former being the northern half of the valley, below the junction". I believe these are the vernacular representatives of Kramarájya and Madavarájya so often met with in the Rája Tarangini (1). Kramávarta (written—Vattu in V. 39) of III. 227 seems to be only another way of expressing Kramarájya. From several passages of this work, it may be gathered that (2), Phalapura and Parihásapura at the junction of the Vitastá with the Sindhu and Surapura on the west of the Great Lake were in Kramarájya, while Huskapura and other towns were in Madavarájya, in which case it will be simpler and more correct to lay down the Vilastá as the boundary between the two divisions. It may be asked 'what is the origin of the names Krama and Madava ?' 'who were the Dámaras who inhabited these tracts ?' But to these and similar

(1) "एवं मडवराज्यं स ज्ञात्वा निर्घृष्टडामरम् । अधावत् क्रमराज्योर्व्यां कर्तुं तामिव पड्तिम् ॥" VII. 1252. "स हुष्कपुरमुत्सृज्य क्रमराज्योन्मुखो ययौ" 1323. See also VIII. 40. 201, ect.

(2) "वामेन सिन्धुस्त्रियाख्या वितस्ता दक्षिणेन तु । यान्त्यौ ये समगंसातां प्राग्वैन्य-स्वामिनोऽन्तिके ॥......अद्याप्यास्तां फलपुरपरिहासपुरस्थितौ । विष्णुस्वामी संगमस्य वैन्यस्वामी च तीरयोः ॥" V. 99. Verse 87 "क्रमराज्यं समं प्राप्य......" is my authority that these towns were in this district. III. 227 is my authority that Surapura was in this district. VII. 1323 is my authority that Huskapura was in Madavarájya.

questions, I regret I have again to plead my ignorance.

54. Our great grammarian Pánini was born at Sálátura—(1) the modern Lavor on the N. E. of Peshwar and as is to be expected, his work is full of allusions to the surrounding country. I have already made use of some of his rules. His rule IV. 3. 94 specially treats of his nativity Salátura and three other villages Varmati, Kúchavára, Tudi. Takshasilá is mentioned in IV. 3. 93 and Gándhara in IV. 1. 169. In his IV. 2. 77, he mentions Suvásta—the modern Swát, whence as Vámana says the Swát river is called Sauvástavi—Greek Suastus. Varnu of IV. 2. 103, is very likely Bunoo and if Vámana's explanation is correct the Kurum river was also known by that name (2). Kápisi of IV. 2. 99 was celebrated for its grapes (3) and is evidently the Kiapeshi of Hioun Thsang (identified with modern Opian north of Cabul. Cunningham p. 18). Varana of IV. 2. 82. is probably the Aornos of the Greeks. In connection with this rule, Vámana mentions Urasá misprinted Uragá in Sabha Parva 27. 19 (4). Hiouen Thsang places this district between Takshasilá and Cásmira

(1) Hence one of his descriptive names is Sálátuṛiya. "पाणिनी शालातुरीयदाक्षेयौ" Hema Chandra III. 515. Hiouen Thsang visited Sálátura after Ohind and gives a curious legend about Pánini.

(2) "वर्णुर्नाम नदस्तत्समीपो देशो वर्णुः ॥"

(3) "कापिशायनी द्राक्षा" Vámana.

(4) "चाभिसारीं ततो रम्यां विजिग्ये पाण्डुनन्दनः । उरशा (not -गा) वासिनश्चैव रोचमानं रणेऽजयत् ॥"

and General Cunningham indentifies it with modern Rush to the west of Mazaffarábád (p. 103). From the account of the Rája Tarangini it may be gathered that it bordered on Cashmere at some distance from the Indus (1). Abhisári of the verse quoted above occurs as A´bhisáraka in Vámana's exposition of Pánini's rule IV. 2. 124. From a verse of the Rája Tarangini quoted below (2), Dárvas seem to have peopled this tract and the name occurs in the Mahábhárata among other places just before the verse already quoted (3). The country must be comparatively warm, as, according to Rája Tarangini, one of the kings of Cashmere used to pass his winter there (4). In General Cunningham's map, it is placed between Takshasilá and Urasá. Kachchha of IV. 2. 133 is I believe the great plain of Chack to the west of the Indus opposite Ohind (Cunningham p. 54).

55. This is perhaps the proper place to make a passing allusion to the other bordering tribes mentioned in Sanskrit literature. I have already spoken of Chinas (Chinese)—Tukháras (Tartars)—and Turushkas (Turkomen). Párasikas cannot be mistaken (5).

---

(1) "सिन्धुकूलाश्रयान् देशान् जित्वा भूरीन् भयातुरैः। कृतानतिर्नृपैः पार्श्वैः प्रत्यासन्नोऽभवत्ततः॥ उरशां विषयेशस्य वाक्यैर्वीरसैः समम्। निकेतकीतौ सैन्यानामकस्मादुद्भूत् कलिः॥" v. 215-6.

(2) "पुरं दार्व्वाभिसारेषु प्रर्थ्यां नरवाहनम्" v. 208.

(3) "ततस्त्रिगर्त्ताः कौन्तेयं दार्व्वाः कोकनदास्तथा। क्षत्रिया बहवो राजन्नुपावर्त्तन्त सर्व्वशः॥" 27. 18.

(4) "शीते दार्व्वाभिसाराद्रौ ग्रममासान् पार्थिवोऽवसत्।" I. 280.

(5) "पारसीकांस्ततो जेतुं प्रतस्थे स्थलवर्त्मना" Raghu IV. 60.

Bálhís (1) or Bálhíkas as they are generally called, are evidently the people of Balkh. In speaking of the Cashmere saffron, I have already quoted the verse of the Bháva Prakása describing the Bálhíka variety (para. 50). Bálhíka is also a name of the plant assafœtida (2). Roxburgh says the plant is found in Persia, but *now here* in India. I think he might have added it is also found in Balkh which adjoins Persia. The Bálhíka breed of horses is also much spoken of by our writers (3).

56. Kámboji is a name of the Máshaparni (4) (Glycine debilis) and if our botanists had given a fuller information, we should have had very good evidence of the habitation of the Kámbojas. But they are satisfied with the remark that "it is a native of India but scarce". From Kálidása (5), we know

---

(1) Bálhí is mentioned along with China in Sabha Parva 51. 26, as famous for woolen and silken fabrics, "प्रमाणरागस्पर्शाढ्यं बाह्ली-चीनसमुद्भवम्। और्णं च राङ्कवञ्चैव पट्टजं कीटजं तथा॥" "बाह्ल्युर्दिपर्दिभ्यश्चेति वक्तव्यं" occurs as an emendation to Pánini IV. 2. 99. Hence, Vámana adds, बाह्लायनी.

(2) "सहस्रवेधि जतुकं बाह्लीकं हिङ्गु रामठं" Amara II. 9. 40. I believe Rámatha was a part of Persia. (Khorasan ?) as the plant is a native of that country. Rámathas are mentioned with Huns in some parts of the Mahábhárata.

(3) तत्तद्देश्यास्तु सैन्धवाः। वनायुजाः पारसीकाः काम्बोजा बाह्लिकादयः॥" Hémachandra IV. 300-1.

(4) "हयपुच्छी तु काम्बोजी माषपर्णी महासहा" Amara II. 4. 168.

(5) "काम्बोजाः समरे सोढुं तस्य वीर्य्यमनीश्वराः। गजालानपरिक्लिष्टैरक्षोटैः सार्द्धमानताः॥" Raghu IV. 69.

that their country abounded in walnut trees, which says Dr. Roxburgh, are common in "the mountainous countries immediately to the north and north-east of Hindostan". In the Sabhá Parva, the Kámbojas are said to have been conquered by Arjuna along with the Daradas after the subjugation of Balkh (1). I have already said that the Daradas now inhabit the valley of the Gilgit, which is separated from Balkh by the Hindoo Koosh. The Kámbojas must have inhabited this mountain and the adjoining country, as its Kafirs, says Elphinstone, still call themselves Kamoj. But the Kámbojas, like the Daradas, probably extended up to little Thibet and Ládak. Their country was famous not only for handsome horses, but also for shawls made of "goat's wool, rat's wool, and dog's wool" (2). The wool of Cashmere shawls is obtained not only from the tame goat but also from the fleece of the wild goat and wild sheep, the Yak, the Thibet dog, and other animals and is principally supplied from the north of Cashmere. The Kámbojas are said to have fought on the side of Duryodhana in the great battle of Kuruskhetra (3).

---

(1) "दुरासदान्॥ गृहीत्वा तु बलं सारं फाल्गुनः पाण्डुनन्दनः। दरदान् सह काम्बोजैरजयत् पाकशासनिः॥" 27. 22-3.

(2) "और्णान् बैलान् वार्षदंशान् जातरूपपरिष्कृतान्। प्रावाराजिनमुख्यांश्च काम्बोजः प्रददौ बहून्॥ अश्वांस्तित्तिरकल्माषांस्त्रिशतं शुकनासिकान्। उष्ट्रवामीस्त्रिशतश्च पुष्टाः पीलुशमीङ्गुदैः॥" Sabhá Parva 51. 3-4. Vaila is, however, not a special name for rats, but a general name for all animals living in holes. Vrishadansa is usually translated as cat but it literally means "cow-biter" and is more probably a name of the dog.

(3) "सुदक्षिणश्च काम्बोजो यवनैश्च शकैस्तथा।" Udyoga Parva 18. 21.

57. The lake Mánasa is said to be situated in Hátaka (1). Hátaka is therefore the Sanskrit name for Ládak. This is the mythological abode of Kimpurushas or Kinnaras and other semi-divine beings (2). The place was celebrated for piebald horses (3) and seems to have been peopled by the Tanganas mentioned in other parts of the Mahábhárata (4). In the Várábi Sanhitá the Tanganas are mentioned along with Abhisáras and Daradas, of whom I have already spoken (5). On the north of Hátaka is placed Harivarsha or the country of the northern Kurus, which must therefore be Chinese Tartary (6).

58. The Sakas are evidently the Sacae (Gr. Sakai) —a Scythian tribe, to whom the modern Cossaks are traced. In the Vishnu Purána, they are said to have half-shaven heads (7). In the Udyoga Parva (vide

---

(1) "सरो मानसमासाद्य हाटकानभितः प्रभुः। गन्धर्व्वरक्षितं देशमजयत् पाण्डुनन्दनः॥" Sabhá Parva 28. 5.

(2) "इतश्च नातिदूरे तस्माद्भारतवर्षादुत्तरेणानन्तरे किम्पुरुषनाम्नि वर्षे वर्षपर्व्वतो हेमकूटो नाम निवासः।" Kádambarí. See also Sabhá Parva 28. 1-4.

(3) "तत्र तित्तिरिकल्माषान् मण्डूकाख्यान् हयोत्तमान्। लेभे स करमत्यन्तं गन्धर्व्वनगरात्तदा॥" 28. 6.

(4) "मेरुमन्दरयोर्मध्ये शैलोदामभितो नदीम्। ये ते कीचकवेणूनां छायां रम्यामुपासते॥ खसा एकासना ह्यर्हाः प्रदरा दीर्घवेणवः। पारदाश्च कुलिन्दाश्च तङ्गणाः परतङ्गणाः॥" Sabhá Parva 52. 2-3.

(5) "अभिसारदरदतङ्गनकुलूतसैरिन्ध्रवनराष्ट्राः" XIV. 29. *Tangana* is probably the more correct reading, it being a name of the borax, "originally brought from a salt lake in Thibet" Dana's Mineralogy.

(6) Sabhá Parva ch. 28.

(7) "यवनान् मुण्डितशिरसः, अर्द्धमुण्डान् शकान्, प्रलम्बकेशान् पारदान् पह्लवांश्च श्मश्रुधरान्" IV. 3. 21.

50) they are said to have come with the Kámboja prince to fight on the side of Suyodhana. In the Drona Parva, they are called "crow-colored, depraved, addicted to women, and quarrelsome" (1). The Húnas are evidently the nomadic tribe of Huns, who dwelt for some centuries in the plains of Tartary and were a great scourge to the Chinese and Roman possessions. From the Raghuvansa (IV. 67-8), they appear to have once occupied the banks of the upper Indus (2). The bearded Pahlavas were probably the Parthians and the Páradas with long hair (V. p. IV. 8. 21) some of the Paropamisadae, who dwelt in the south slopes of the Hindu Kush. They all followed the train of the celebrated Kála or Dark Yavana (evidently a Scythian ruler), when he marched against Mathura just before it was evacuated by Krishna (3). The Lampakas or Lampákas have been identified with Lambatae—people of Lamghán, N. W. of Jalalabad (Cunningham : p. 42. 3). Hemachandra calls them Murandas (4), one of the several geographical in-

(1) "काकवर्णा दुराचाराः स्त्रीलोलाः कलहप्रियाः" 93. 42.

(2) See also Kathá Ságara 19. 611. "हूणनारीनिरातङ्कमुखसङ्क्रान्तदिङ्मुखा । कीर्त्तिर्हिमीया गङ्गेव विचचार हिमाचले ॥"

(3) "शकास्तुषारा दरदाः पारदास्तङ्गणाः खशाः । पह्लवाः शतशश्चान्ये म्लेच्छा हैमवतास्तथा ॥ स तैः परिवृतो राजा दस्युभिः शलभैरिव । नानावेशायुधैर्भीमैर्मथुरामभ्यवर्तत । गजवाजिखरोष्ट्राणामयुतैरर्बुदैरपि । पृथिवीं कम्पयामास सैन्येन महता वृतः ॥" Harivansa 6641-3.

(4) "लम्पाकास्तु मुरण्डाः स्यु." IV. 26. The Chinese form Lampo is in favour of the reading Lampaka found in the Matsya Purána "लम्पाकास्तलगानाश्च" 113. 43. The Talagánas were evidently another tribe of Afgháns.

accuracies of his work. These are evidently the Marundai of Ptolemy and probably the northern Pulindas of the Mahábhárata.

59. The history of the dark Yavana is a sufficient refutation of the opinion that the Yavanas were Ionians or Greeks as its latest advocate puts (1). In the Mahábhárata, we have not only western Yavanas who went with the Kámboja prince to fight on the side of Suyodhana, but also eastern Yavanas who came to the Rájasúya festival with the chief of Kámarúpa (2) and southern Yavanas, who were subjugated by Sahadeva (3). Kálidása applies the term unmistakeably to the ancient Persians (4) and Dandi a few centuries later very probably to the Arabian navigators (5). There is therefore no doubt whatever that the term Yavana was never restricted to the Greeks—an opinion, which so far as I can see, rests on mere surmises and no evidence whatever. In the Unádi Sutras (II. 74.) the word is de-

(1) Kern's Brihat Sanhitá, preface.

(2) "प्राग्ज्योतिषाधिपः शूरो म्लेच्छानामधिपो बली। यवनैः सहितो राजा भगदत्तो महारथः॥" Sabhá Parva 31. 71-2.

(3) "पाण्ड्यांश्च द्रविडांश्चैव सहितांश्चोड्रकेरलैः। अन्ध्रांस्तालवनांश्चैव कलिङ्गानुष्ट्रकर्णिकान्॥ आटवीञ्च पुरीं रम्यां यवनानां पुरं तथा। दूतैरेव वशे चक्रे करञ्चैनानदापयत्॥" Sabhá Parva 5114.

(4) "पारसीकांस्ततो जेतुं प्रतस्थे स्थलवर्त्मना। इन्द्रियाख्यानिव रिपूंस्तत्त्वज्ञानेन संयमी॥ यवनीमुखपद्मानां सेहे मधुमदं न सः। बालातपमिवाब्जानामकालजलदोदयः॥" Raghu IV. 60-1.

(5) "प्रत्युषस्यदृश्यत किमपि वहित्रम्। अमुनाऽसन् यवनाः॥" Dasakumára VI. Bháva Misra applies the term to the Turkomen: "सिह्लकस्तु तुरुष्कः स्याद् यतो यवनदेशजः। कपितैलञ्च संख्यातं तथाच कपिनामकः॥" Does the Kapi

rived from Yu meaning (says Ujjvaladatta) "to mix" in which case it would mean "mixed i. e. mixed race." I have already explained that Mlechchha was the generic name for all bordering barbarians or aboriginal tribes. The Kirátas—the Pulindas—the Savaras were all Mlechchhas (1). Yavana seems to be the generic name for all Mlechchhas who were advanced in civilization and from whom our ancestors had no scruples to learn. Dr. Kern quotes a verse from the Garga-sanhitá which is very interesting in this respect (2).

60. Before turning to India proper, I may mention that we read in the Várábi Sanhitá of a division called Hárahúrá (3) in Northwestern India. The common vine (Vitis vinifera) is called Hárahúrá from this district (4). As the vine is not a native of the Panjaub, I think it signified the modern division of Cabool or a portion of it. In this place, I may also speak of the town of Sinhapura, which Arjuna is said to have conquered after Abhisári and Urasá before he went to Bálhika (5). This would

of this verse represent Cophes of the Greeks ? Kápí, as the name of a river, occurs in the Bhisma Parva list.

(1) "भेदा. किरातशबरपुलिन्दा म्लेच्छजातयः" Amara II. 10. 20.

(2) "म्लेच्छा हि यवनास्तेषु सम्यक् शास्त्रमिदं स्थितम्। ऋषिवत्तेऽपि पूज्यन्ते किं पुनर्दैवविद्द्विजः॥" Preface p. 35.

(3) Kern reads Hárahaura (XIV. 33.), but Hárahúrá occurs among his various readings.

(4) "द्राक्षा तु गोस्तनी। मृद्वीका हारहूरा च" Hemachandra IV. 221-2. So in Bháva Prákása.

(5) "ततः सिंहपुरं रम्यं चित्रायुधसुरक्षितम्। प्राधमद्बलमास्थाय पाकशासनिराहवे॥" Sabhá Parva 20. 27.

make its position north or northwest of Urasá. But then we have the contradictory evidence of Hiouen Thsang that Sinhapura was situated 700 *li* (about 117 miles) to the south-east of Takshasilá. I regret I cannot give any positive opinion on this point.

61. I have already spoken of the Jalandar Doab, called in Sanskrit Jálandharas. The word derives its name from the demon king Jalandhara, whose story is briefly narrated in the Linga Purána. Hema Chandra calls Jálandharas Trigartas (1) and it has been argued that Jalandar was the Trigarta Desa. I cannot share this opinion. "Jálandharas" mean both the people of Jalandar and the district of Jalandar and Hema Chandra must have used the plural in the former sense as it is the only sense in which it is correct, as there is a tradition that the Trigartas retired into the Jalandar Doab after the fall of their chief Susarmá at Kurukshetra (2). This very tradition is against the supposition that Jalandar is ancient Trigarta.

62. But we have better evidence on the point. Trigarta is always described as a most arid country. Vámana, in illustrating Pánini I. 4. 88, says "it rained except in Trigarta" (3). In a story given in the sixth chapter of the Dasa Kumára Charita, it is said that it did not once rain in Trigarta for twelve years,

---

(1) "जालन्धरास्त्रिगर्त्ताः स्युः" IV. 24.
(2) Salya Parva Ch. 27.
(3) "अपत्रिगर्त्तेभ्यो वृष्टो देवः"

when its torrents were nearly dried up (1). This cannot apply to the Jalandar Doab watered by the great rivers Ṣatadru and Vipásá, but will well apply to the desert on the east of the Satadru. There is a passage in the Viráta Parva (2), that the Trigartas were constantly tormented by the chiefs of Matsya and Sálva. I infer from this that Trigarta bordered on Matsya and Sálva Desa. Wilford has identified its capital with Tehora on the left bank of the Satlej about 25 miles west of Loodiana. I am, therefore, inclined to think that the principality of Trigarta included the tract between the Satlej and the Sarasvatí containing Loodiana and Pattiala on the north and at least a portion of the desert on the south.

63. In the Drona Parva, the king of Trigarta is called chief of Prasthala or Tableland (3). He is so called also in the Salya Parva, Chapter 27. Prasthala is therefore indentical with Trigarta Desa and probably the original of modern Pattiálá. The old town of Sirhind is 23 miles north of Pattiálá and is probably Sirandhra or Sairandhra of the Váráhi Sanhitá XIV. 29. In the Viráta Parva, Draupadí is said to have lived in the court of Viráta as a Sairandhri maid (4.)

---

(1) "अस्ति त्रिगर्त्तो नाम जनपदस्तत्र......न ववर्ष वर्षाणि द्वादश दशशताक्षः...... क्षीणस्रोतसः स्वल्पाः पङ्कशेषाणि पल्वलानि...... ।"

(2) "अथ राजा त्रिगर्त्तानां सुशर्म्मा रथयूथपः । प्राप्तकालमिदं वाक्यमुवाच त्वरितो वशी ॥ असकृन्निकृतः पूर्वं मत्स्यसाल्वेयकैः प्रभो । सूतेन चैव मत्स्यस्य कीचकेन पुनः पुनः ॥" 30. 1-2.

(3) "सुशर्म्मा च नरव्याघ्रस्त्रिगर्त्तः प्रस्थलाधिपः" 17. 19.

(4) "नास्मि देवी न गन्धर्व्वी न यक्षी न च राक्षसी । सैरन्ध्री तु भुजिष्यास्मि सत्यमेतद्ब्रवीमि ते ॥" 9. 17.

which is differently explained by the commentator but evidently means "a maid from Sirandhra", as the Pándavas went there from the country about Sirhind.

64. To the north-east of the Jalandar Doab, on the right bank of the Satadru lay the principality of of Kulúta or modern Kulu. There is first of all strong similarity of name and then the direct evidence of the Chinese traveller Hiouen Thsang, who visited Kiu-lu-to in the 7th. century. Its chief Chitravarmá is in the Mudrá Rákshasa said to have joined Malayaketu in his march against Chandra Gupta, king of Magadha (acts I and V). In the Sabhá Parva Ch. 27, there is no mention of Kulúta in Northern India but of an Ulúka, which is either a misprint or a synonym of Kulúta.

65. To the south-east of Kulúta, beyond Trigarta, lay the district of Kurukshetra, residents of which were styled Sárasvatas from the river Sarasvati and misnamed Vikarnikas or "having small ears" (1). In the limited sense, it is the tract near the holy lake still known by the same name to the south of Sthánvisvara (Thanesvar). In the larger sense it extended from the south of the Sarasvatí to the north of the Drishadvatí (2). In some places, it is used indiscri-

(1) "सारस्वता विकर्णिकाः" Hemachandra IV. 24.

(2) "दक्षिणेन सरस्वत्या दृषद्वत्युत्तरेण च। ये वसन्ति कुरुक्षेत्रे ते वसन्ति त्रिविष्टपे ॥" Vana Parva 83. 4. Cunningham translates "south from Sarasvatí and north from Drishadvatí" but the map shews its inaccuracy.

minately with Samanta Panchaka (1), which literally means "the tract around the five (tanks)". These are said to have been made by Parasuráma, son of Yamadagni, with the blood of Kshatriyas he annihilated (2). The accounts given in our gazetteers are too brief to identify these tanks. But any one with local knowledge should feel no difficulty about it.

66. Kurukshetra is associated with the oldest events of Indian history and contains the largest number of holy places. Here at A'ditya- or Súryatirtha, the sun is said to have acquired his lordship over the luminaries and Vishnu to have killed in the earliest stage of creation the demons Madhu and Kaitabha (3). This is probably the Súrya-kund a few miles S. E. of Thánesvara. Here at Brahmáyoni, Brahmá is said to have created the worlds and Vishvámitra and others to have acquired their Brahminity (4).

---

(1) "कुरुक्षेत्रं परं पुण्यं पावनं स्वर्ग्यमेव च। दैवतैरृषिभिर्जुष्टं ब्राह्मणैश्च महात्मभिः॥ तत्र वै योत्स्यमाना ये देहं त्यक्ष्यन्ति मानवाः। तेषां स्वर्गे ध्रुवो वासः शक्रेण सह मारिष॥ तस्मात् समन्तपञ्चकमितो याम द्रुतं नृप। प्रथितोत्तरवेदी सा देवलोके प्रजापतेः॥" Salya Parva 55. 7-9. "तरन्तुकारन्तुकयोर्यदन्तरं रामह्रदानाञ्च मचक्रुकस्य। एतत् कुरुक्षेत्रसमन्तपञ्चकं पितामहस्योत्तरवेदिरुच्यते॥" Vana Parva 83. 208.

(2) "ततो रामह्रदान् गच्छेत् तीर्थसेवी समाहितः। तत्र रामेण राजेन्द्र तरसा दीप्ततेजसा। क्षत्रमुत्साद्य वीरेण ह्रदाः पञ्च निवेशिताः॥" Vana Parva 83. 27.

(3) "तस्मादादित्यतीर्थं च जगाम कमलेक्षणः॥ यत्रेष्ट्वा भगवान् ज्योतिर्भास्करो राजसत्तम। ज्योतिषामाधिपत्यं च प्रभावञ्चाभ्यपद्यत॥......तत्र हत्वा पुरा विष्णुरसुरौ मधुकैटभौ" Salya Parva 48. 17-22.

(4) "ससर्ज यत्र भगवाँल्लोकाल्लोकपितामहः॥ यत्रार्ष्टिषेणः कौरव्य ब्राह्मण्यं संशितव्रतः। तपसा महता राजन् प्राप्तवानृषिसत्तमः। सिन्धुद्वीपश्च राजर्षिर्देवापिश्च महातपाः। ब्राह्मण्यं लब्धवान् यत्र विश्वामित्रस्तथा मुनिः॥" Salya 39. 35-7.

From the description of Balabhadra's journey in the Salya Parva, I have not doubt that it is near Prithúdaka, which has been identified with modern Pehoa, 14 miles west of Thánesvara. There is one thing to be noted, however, the Trítha is on the north bank of the Sarasvati (1), while the village stands on the south (Cunningham's Geo. p. 336). Here at Stbánutirtha, Stbánu (Siva) adored the Sarasvati and his son Skanda (Kumára) was elected General of the gods against the great demon Táraka (2). This, I believe, is the modern Thánesvara a corruption of Sthánvísvara or God Siva. The country around this is still associated with the scenes of the great war of the Mahábhárata. Chakratirtha is still pointed out as the spot where Krishna took up his discus to kill the invincible Bhisma (3). Chakravyúha is still pointed out as the place where Drona arrayed in circle the army of the Kauravas (4). Here fell after a glorious fight the brave Abhimanyu (5), whence the place is also called Amin. The arrow-bed of Bhisma—the scene

---

(1) "सरस्वत्युत्तरे तीरे यस्त्यजेदात्मनस्तनुम् । पृथूदके जप्यपरो नैनं श्वो मरणं तपेत् ॥" Salya 44. 33-4.

(2) "आश्रमो वै वसिष्ठस्य स्थाणुतीर्थेऽभवन् महान् । पूर्वतः पार्श्वतश्चासीद्विश्वामित्रस्य धीमतः ॥ यत्रेष्ट्वा भगवान् स्थाणुः पूजयित्वा सरस्वतीम् । स्थापयामास तत्तीर्थं स्थाणुतीर्थमिति प्रभो ॥ तत्र तीर्थे सुराः स्कन्दमभ्यषिञ्चन्नराधिप । सैनापत्येन महता सुरारिविनिबर्हणम् ॥ Salya 42. 4-7.

(3) "Bhísma Parva Ch. 106. The story of the discus does not however appear in the original Sanskrit, but in the vernacular works e. g. Kásiram's Bhísma Parva 8th. day's fighting.

(4) Drona Parva Ch. 34.

(5) Drona Parva Ch. 48.

of the Sánti Parva and the Anusásana Parva—is probably still known to the people.

67. In the Rig Veda, Indra is said to have slain Vritras with the bones of the horse-head of Dadhicha found in Saryanávat (1). The scholiast derives the word from Saryaná (2), which he says is a country, and quotes an authority that Saryanávat is a lake situated on the out skirts of Kurukshetra (3). I have, therefore, little doubt that it is the lake on the south of Thánesvara and that the bordering people were called Saryanas. Dadhichatírtha is mentioned in the Vana Parva (4), which is also called Sárasvata Tírtha as the birth place of the sage Angiras (5). It was visited by Balabhadra after Somatírtha sacred to the Light of Night and the reputed Scene of Táraka's fall (6).

---

(1) "इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः पर्व्वतेऽपश्रित। तद्विदच्छर्य्यणावति" I. 84. 14. The story of Dadhícha's bones is mentioned in a slightly modified form in Chap. 51 of Salya Parva.

(2) Sáyana refers to Pánini IV. 2. 86. Bálasástrí in his Kásiká, reads Sarpaná, while Táránátha, in his Siddhanta Kaumudí, reads Saryána.

(3) "शर्य्यणा नाम देशः। तेषामदूरभवं सरः शर्य्यणावत्" "शर्य्यणावद्वै नाम कुरुक्षेत्रस्य जघनार्द्धे सरः स्यन्दते" I. 84. 14 and 13.

(4) "ततो गच्छेत धर्म्मज्ञ दधीचस्य महात्मनः। तीर्थं पुण्यतमं राजन् पावनं लोकविश्रुतम्। यत्र सारस्वतो जातः सोऽङ्गिरास्तपसो निधिः। 83. 186-7.

(5) "सारस्वतस्य धर्म्मात्मा मुनेस्तीर्थं जगाम ह" Salya 51. 2.

(6) "जगाम सोमस्य महत् सुतीर्थम्। यत्रायजद्राजसूयेन सोमः साक्षात् पुरा विधिवत् पार्थिवेन्द्र। अत्रिर्धीमान् विप्रमुख्यो बभूव होता यस्मिन् क्रतुमुख्ये महात्मा॥ यस्यान्तेऽभूत् सुमहान् दानवानां दैतेयानां राक्षसानाञ्च देवैः। यस्मिन् युद्धं तारकाख्यं सुतीव्रं यत्र स्कन्दस्तारकाख्यं जघान॥" Salya 43. 46-8.

68. In the A'di Parva, the demon kings Sunda and Upasunda are said to have reigned at Kurukhsetra (1). The demon Namuchi whose story is alluded to in Rig Veda I. 53, is connected with the same place (2). From the description in the Vana Parva, it seems to have had four gates consecrated to four Yakshas Mankana—Machakru—Taruntu—and Aruntu (3). The first I believe was also called Saptasárasvata or junction of seven streams (4), whose names are given in the Gadá Parva but are evidently partially fancied like the Triveni of Allahabad. Two other junctions (5) are mentioned which are borne out by the map viz. of the Kausikí and the Drishadvati on the west and of the Aruná with the Sarasvati below Thánesvara. Near the first is Vyásasthalí—the modern Basthali. Not far from the junction of the two combined streams (Sarasvati and Drishadvati) is the modern Kaithal, which is probably Kapishthala of

(1) "एवं सर्व्वा दिशो दैत्यौ जित्वा क्रूरेण कर्म्मणा। नि:सपत्नौ कुरुक्षेत्रे निवेशमभिचक्रतुः॥" 208-7.

(2) See Kásiram's Mahábhárata, Sánti Parva.

(3) "ततो मङ्कणकं नाम द्वारपालं महाबलम्। यक्षं समभिवाद्यैव गोसहस्रफलं लभेत्॥......ततो गच्छेत धर्म्मज्ञ द्वारपालं तरन्तुकम्॥......ततो गच्छेत राजेन्द्र द्वारपालमरुन्तुकम्। तत्र तीर्थं सरस्वत्यां यक्षेन्द्रस्य महात्मनः॥......अभिवाद्य ततो यक्षं द्वारपालं मचक्रुकम्। कोटितीर्थमुपस्पृश्य लभेद्बहुसुवर्णकम्॥" 83. 9, 15, 52, 200.

(4) "सप्तसारस्वतं तीर्थं ततो गच्छेन्नराधिप। यत्र मङ्कणकः सिद्धो महर्षिर्लोकविश्रुतः॥" 83. 116.

(5) "कौशिक्याः सङ्गमे यस्तु दृषद्वत्याश्च भारत। स्नाति वै नियताहारः सर्व्वपापैः प्रमुच्यते॥ ततो व्यासस्थली नाम यत्र व्यासेन धीमता। पुत्रशोकाभितप्तेन देहत्यागे कृता मतिः॥" 83. 95-7. "सरस्वत्यारुणायाश्च सङ्गमं लोकविश्रुतम्" 151.

the Vana Parva (1). It is impossible within the space at my command to refer to other places of this sacred tract. My curious readers must consult the authorities I have been quoting.

69. To the south of Kurukshetra, lies Rohtak—the Rohita or Rohitaka of Sanskrit writers. In the Sabhá Parva (2), it is said to be the first place on the west of Indra Prastha (Delhi) conquered by Nakula and a glance at the map will shew that it is almost due west of it (3). The place is also mentioned in the Rája Tarangini (4). It must have been woody in the time of the Mahábhárata as in one place it is called the forest of Rohitaka. To it the Rohitaka tree (Andersonia Rohitaka) owes its name. Dr. Roxburgh says it is a tree of considerable size, but of very slow growth, "*a native of the delta of the Ganges*" (5). The people are styled Mattamayúrakas, why I do not know (6). Beyond it lay Sirisha, whence its king

---

(1) "कपिष्ठलस्य केदारं समासाद्य सुदुर्लभम्। अन्तर्धानमवाप्नोति तपसा दग्धकिल्बिषः॥" 83. 74.

(2) "निर्याय खाण्डवप्रस्थात् प्रतीचीमभितो दिशम्। उद्दिश्य मतिमान् प्रायान्महत्या सेनया सह:॥ ततो बहुधनं रम्यं गवाढ्यं धनधान्यवत्। कार्त्तिकेयस्य दयितं रोहीतकमुपाद्रवत्॥ ततो युद्धं महच्चासीच्छूरैर्मत्तमयूरकैः। मरुभूमिं च कार्त्स्नेन तथैव बहुधान्यकम्॥ शैरिषकं महेत्थञ्च वशे चक्रे महाद्युतिः॥" 32. 2-6.

(3) Thoruton says it is 42 miles N. W. of Delhi.

(4) "रोहीतदेशजातानां निवेशाय द्विजन्मनाम्। महागुणो लोथमठं पुण्यज्योष्ठं चकार सः॥" IV. 12.

(5) "तथा रोहितकारण्यं मरुभूमिश्च केवला" III. 19. 30.

(6) They may have been the ancestors of the modern Mairs found in Mair Wara between Mewar and Marwar.

is styled Sairishaka. This is probably Sirsa between Hansee and Bhatuair.

70. The Pandavas, in their banishment, set out from Hastinápur towards the north, then turned to Kurukshetra and arrived at Kámyaka on the banks of the Sarasvatí after a journey of three whole days (1). As Kurukshetra is north-west of Hastinápura, the forest of Kámyaka was situated in that direction on the banks of the Sarasvatí between Nahan and Amballa. Jayadratha, while on a visit to the king of Salvas or Salveyas, met Draupadí in this forest (2). The country of Salvas, therefore, lay beyond this forest and probably included the northern tract between the Sarasvatí and the Yamuná. Srughna—modern Sug on the old bed of the Yamuná was probably included in this kingdom (3). It was visited by Hiouen Thsang and is mentioned several times in Vámana's old com-

---

(1) "वर्द्धमानपुरद्वारादभिनिष्क्रम्य पाण्डवाः। उदङ्मुखाः शस्त्रभृतः प्रययुः सह कृष्णया॥ ......पाण्डवास्तु वने वासमुद्दिश्य भरतर्षभ। प्रययुर्जाह्नवीकूलात् कुरुक्षेत्रं सहानुगाः। ततः सरस्वतीकूले समेषु मरुधन्वसु। काम्यकं नाम ददृशुर्वनं मुनिजनप्रियम्॥......इतः प्रयाताः राजेन्द्र पाण्डवा द्यूतनिर्जिताः। जग्मुस्त्रिभिरहोरात्रैः काम्यकं नाम तद्वनम्॥" Vana Parva 1. 10. ; 5. 1-3 ; 11. 3.

(2) "तस्मिन् बहुमृगेऽरण्ये अटमाना महारथाः। काम्यके भरतश्रेष्ठा विजह्रुस्ते यथामराः॥......द्रौपदीमाश्रमे न्यस्य ययुः सर्वे चतुर्दिशम्। मृगयां पुरुषव्याघ्रा ब्राह्मणार्थे परन्तपाः॥ ततस्तु राजा सिन्धूनाम् वार्द्धक्षत्रिर्महायशाः। विवाहकामः शाल्वेयान् प्रयातः सोऽभवत्तदा। राजभिर्बहुभिः सार्द्धमुपायात् काम्यकञ्च सः। तत्रापश्यत् प्रियां भार्य्यां पाण्डवानां यशस्विनीम्। तिष्ठन्तीमाश्रमद्वारि द्रौपदीं निर्जने वने॥" Vana Parva 265. 1-8.

(3) The only objection is Varáha's mentioning the two places separately xvi. 21. But his list is not accurate. Srughna, if I remember right, is not at all mentioned in the Mahábhárata.

mentary on the Sútras of Pánini (1). There is one good piece of evidence in favour of my suposition that a tributary of the Tons before it joins the Yamuná is still known as the Sálveya river.

71. To the south-east of Sálvas, lay the country of Kurus with its capital Hastinápura on the banks of the Ganges. It is said to have been founded by Hastí, one of the descendants of king Bharata (2), and is also called after the other synonyms of elephant (3), one of its suburbs was Vrikasthali (4), where Kríshna passed a night before he appeared before Dhritaráshtra as an ambassader from Yudhishthira. In the A´di Parva, the land of Kurus is distinguished from the field of Kurus and its Jungles (5). Of these Kurukshetra or the battle-field of Kurus has been already described. The Kuru Jángala or Jungles of Kurus evidently meant the then wild tract to the north of Kurus i. e. the division of Meerut. Kurus

---

(1) "स्रुघ्नं गच्छति स्रौघ्नो पन्था दूतो वा। स्रुघ्नमभिनिष्क्रामति कान्यकुब्जद्वारं स्रौघ्नम्। स्रुघ्नो निवासोऽस्य स्रौघ्नः" etc. IV. 3. 85-6-9......

(2) "तस्यामस्य जज्ञे हस्ती य इदं हास्तिनपुरं स्थापयामास" A´di Parva 93. 34

(3) "अथ गजाह्वयं। स्याद्धास्तिनपुरं हस्तिनीपुरं हस्तिनापुरं" Hemachandra IV. 44. "नागाह्वं हस्तिनापुरं..." Trikanda Sesa. "प्रयास्यते स नागपुरं सराष्ट्र" Mah III. 183. 36.

(4) Udyoga Parva Ch. 89.

(5) "तेषु त्रिषु कुमारेषु जातेषु कुरुजाङ्गलम्। कुरवोऽथ कुरुक्षेत्रं त्रयमेतदवर्धत॥" 107. 1. The commentator says "कुरुजाङ्गलो देशः, कुरवः पुरुषाः, कुरुक्षेत्रं तेषां वासस्थानं; but it is an evident mistake as Kurukshetra was not the residence of *Kurus*. The following passage from V ámana's commentary on Pánini II. 4. 7. will confirm my view: "देशः खल्वपि। कुरवश्च कुरुक्षेत्रञ्च, कुरुकुरुक्षेत्रं। कुरुकुरुजाङ्गलम्। विशिष्टलिङ्गमिति किं मद्रकेकयाः।"

included the fertile tract between the Jamuná and the Ganges to the north of Mathurá.

72. Indraprastha (also called Hariprastha, Sakraprastha, and similar names) was another important town in this kingdom said to have been founded by Yudhishthira (1) in the forest Khándavaprastha. It was situated on the left bank of the Yumuná, as Krishna crossed the river (2), when coming from Suráshtra to meet Yudhishthira in the great Rájasúya festival and at some distance from it as on one occasion Arjuna and Krishna took a day to come back after amusing in the river (3). After the death of Krishna, Indraprastha was made over to his grandson Vajra (4) and it probably included Mathurá, as Krishna originally belonged to this town. Indraprastha has been identified with modern Delhi. The remains round it and the popular tradition leave no doubt that Indraprastha stood near it. But it did not occupy the same site, as modern Delhi is on the right bank of the Yamuná, while Indraprastha was on the left. It was the capital of Prithvirája murdered in cold blood by the Mussulman conqueror Sháhábuddin in 1193 A. D.

---

(1) A'di Parva Ch. 203. "हरिर्हरिप्रस्थमथ प्रतस्थे" Sis. III. 1. "उवास नगरे रम्ये शक्रप्रस्थे महामना:" Mah. I. 219. 63.

(2) "यमुनामतीतवानथ शुश्रुवानमुं" Sisupála XIII. 1.

(3) "उष्णानि कृष्ण वर्त्तन्ते गच्छावो यमुनां प्रति । सायाह्ने पुनरेष्यावो रोचतां ते जनार्द्दन ॥......" A'di Parva 220. 14-5.

(4) "इन्द्रप्रस्थे ददौ राज्यं वज्राय परवीरहा" Musala Parva VII. 71. This probably accounts for non-mention of Indraprastha by Hiouen

73. Mathurá or Madhurá as it is sometimes spelt (1), is said to have been built by Satrughna, brother of Ráma, on the fall of the demon Lavana son of Madhu (2). The district was afterwards called Súrasenas from Súrasena, one of the ancestors of Krishna (3). The history of king Kansa who was murdered by Krishna and the consequent siege of Mathurá by Jarásandha form important chapters in the great work Harivansa. The modern town is situated on the elevated right bank of the Yamuná in the form of a crescent. "The old city", says General Cunningham, "is said to have extended from the Nobi Masjid and fort of Rája Kansa on the north to the mounds called Tila Kansa and Tila Satrekh on the south." Mathurá was deserted by Krishna just before it

---

Thsang. The principality seems to have included both Mathurá and Indraprastha and Mathurá must have been the seat of the king at the time of his visit.

(1) The form Mathurá occurs in the Bombay Edition of the Rámáyana. In a note to the sixth Uchchhvása of the Dasakumaracharita, Wilson observes "it is rather remarkable that all the copies read Madhurá instead of Mathurá." The two forms, however, occur also in Greek writers—Methora in Pliny and Medoura in Ptolimy.

(2) "पुरा च मधुसंज्ञेन दैत्येनाधिष्ठितं यतः। ततो मधुवनं नाम्ना ख्यातमत्र महीतले॥ हत्वा च लवणं रक्षो मधुपुत्रं महाबलम्। शत्रुघ्नो मधुरां नाम पुरीं यत्र चकार वै॥' V. P. I. 12. 3-4. उपकूलं च कालिन्द्याः पुरीं पौरुषभूषणः। निर्ममे निर्ममोऽर्थेषु मथुरां मधुराकृतिः॥" Raghu XV. 28. The alliteration, however, shews Kálidása read Madhurá, not Mathurá.

(3) "सा शूरसेनाधिपतिं सुषेणमुद्दिश्य रघ्या जगदे कुमारी" "यस्यावरोधस्तनचन्दनानां प्रक्षालनाद्वारिविहारकाले। कलिन्दकन्या मथुरां गतापि गङ्गोर्मिसंयुक्तजलेव भाति॥" Raghu VI. 45-8. Kálidása here commits an anachromism as

was invaded by Kála Yavana (1). But it seems to have remained dependent on him as among the presents at the marriage of Subhadrá, which took place long after this, we find "ten thousand milch cows of the district of Mathurá" (2). It was a very flourishing town when visited by Hiouen Thsang in the 8th century A. D. Its ruthless plunder by Mahmud of Ghazni in 1017 A. D. is known to all readers of Indian History.

74. The early youth of Krishna was passed at some distance from Muthurá at Gokula or cow-station of Nanda which was hence called also Vraja (3). After a few years, this was exchanged for another Vraja near Vrindávana (4) or Rádhá's wood (5), which is now an important town few miles N. W. of Mathu-

---

Mathurá did not exist till Ráma's time and Mallinátha is quite right in observing "कालिन्दीतीरे मथुरा लवणासुरवधकाले शत्रुघ्नेन निर्मास्यत इति वक्ष्यति तत् कथमधुना मथुरासम्भव इति चिन्त्यं." Arrian speaks of the Súraseni in his Indica.

(1) Vishnu Purána v. 23. Ch.

(2) "प्रददौ कृष्णो गवामयुतमेव च। श्रीमन्माथुरदेश्यानां दोग्ध्रीणां पुण्यवर्चसाम्॥" A'di Parva 219. 46.

(3) "भवद्भिर्गम्यतां नन्द तच्छीघ्रं निजगोकुलम्।......वसतां गोकुले तेषां पूतना बालघातिनी। सुप्तं कृष्णमुपादाय रात्रौ तस्मै ददौ स्तनम्॥" V. P. v. 5. 4-7.

(4) "गोपवृद्धास्ततः सर्वे नन्दगोपपुरोगमाः। मन्त्रयामासुरुद्विग्ना महोत्पातातिभीरवः। स्थानेनेह न नः कार्यं गच्छामोऽन्यद् महावनम्। उत्पाता बहवो ह्यत्र दृश्यन्ते नाशहेतवः॥......स समावासितः सर्वो व्रजो वृन्दावने ततः। शकटीवाटपर्य्यन्तश्चन्द्रार्द्धाकारसंस्थितिः॥" V. P. v. 6. 22-3, 31.

(5) Vrindá is a synonym of Rádhá, Krishna's favourite mistress in his younger days :—"रुक्मिणी द्वारवत्यान्तु राधा वृन्दावने वने" Matsya 13. 38.

rá. Here in the waters of the Kálindi (Yamuná), Krisha is said to have overcome the great serpent Káliya, a legend still recognized by its people. From here he advised the worship of mount Govardhana (1) which is still a place of pilgrimage and whose fancied representation still adorns the houses of some of the well-to-do Vaisnavas. The town of Govardhana is 15 miles W. of Mathurá and "stands", says Sleeman, "upon a narrow ridge of sandstone hills, about ten miles long, rising suddenly out of the alluvial plain and running north-east and south-west".

75. According to the A'di Parva, the kingdom of Pánchála, in the time of Drupada extended from the banks of the Charmanvatí (Chambal) up to Gangá-dvara on the north (2). The northern portion from Bhágírathí (Ganges) (3) called Uttara Panchála or Ahichchhatra was conquered by Drona and taken away from him (4). Its capital was Ahichchhatra (or- trá) (5) the modern Ahichchhatr near the Rámgangá river

---

(1) V. P. v. 10 Ch.

(2) "दक्षिणांश्चापि पाञ्चालान् यावच्चर्मण्वती नदी । द्रोणेन चैवं द्रुपदः परिभूयाथ पालितः ॥" 137. 68. "गङ्गाद्वारं प्रति महान् बभूव भगवानृषिः । भरद्वाज इति ख्यातः सततं संशितव्रतः ॥......भरद्वाजसखा चासीत् पृषतो नाम पार्थिवः । यस्यापि द्रुपदो नाम तदा समभवत् सुतः ॥ स नित्यमाश्रमं गत्वा द्रोणेन सह पार्षतः । चिक्रीडाध्ययनञ्चैव चकार क्षत्रियर्षभः ॥ ततो व्यतीते पृषते स राजा द्रुपदोऽभवत् । पञ्चालेषु महाबाहुरुत्तरेषु नरेश्वरः ॥" 128. 82. 40-2.

(3) "राजासि दक्षिणे कूले भागीरथ्यास्त्वहमुत्तरे । सखायं मां विजानीहि पाञ्चाल यदि मन्यसे ॥" 137. 64.

(4) "अहिच्छत्रञ्च विषयं द्रोणः समभिपद्यत" 137. 70.

(5) "एवं राजन्नहिच्छत्रा पुरी जनपदायुता । युधि निर्जित्य पार्थेन द्रोणाय प्रतिपादिता ॥" 137. 70.

between Barrily and Budaon. The Ahisthala of the Rámáyana is evidently this place, as it is also known as Ahikshetra. As Bharata is said in the Ayodhyá Kánda to have crossed the Híranvati at Ahisthalá, Híranvati is evidently the Rámgangá river. Hiouen Thsang visited it in 636 A. D. and General Cunningham says his description of the place and the adjacent Nága Hrada or Serpant Tank exactly coincide with Ahichchhatr (1). There is a holy tank called Drona-Ságara to the north of Ahichchhatra near Káshipur. It probably derives its name from General Drona (2).

76. The principal towns of the southern portion or Dakshina Panchála were Kámpilya and Mákandí (3) on the Ganges. From the name of the capital, it was also called Kámpilya Desa (4) and it probably included Kányakubja, as the girls from whom the place is said to have derived its name were according to A´dikánda married to a king of Kámpilya (5) and Kányakubja as a separate principality

---

(1) Ancient Geography of India p. 361.

(2) It will be seen that Kuru and Panchála were not only conterminous, but in places overlapping. Hence Kuru Panchála is often spoken of as one district. "कुरुपञ्चालेषु भवः कौरुपाञ्चालः ॥" Vámana on P. VII. 3. 20.

(3) "माकन्दीमथ गङ्गायास्तीरे जनपदायुताम् । सोऽध्यावसद्दीनमनाः काम्पिल्यञ्च पुरोत्तमम् ॥" A´di Parva 137. 67.

(4) "अपि काम्पिल्यविषयी योगनामा प्रतिष्ठितः । विप्र तस्योत्तराख्यश्च विरिञ्चवापि चाग्रजः ॥" Kathá S. 25. 28.

(5) "यद्वायुना च ताः कन्यास्तेन कुब्जीकृताः पुरा । कान्यकुब्जमिति ख्यातं ततः प्रभृति तत्पुरम् ॥" 35. 33. "ब्रह्मदत्तः स राजर्षिः पुरीमध्यावसत्तदा । काम्पिल्यां नाम काकुत्स्थ

is not mentioned in the Mahábhárata (1). Kampil to the N. W. of Kányakubja has been identified with the old Kámpilya, but Mákandí's position is not yet ascertained; although there can be no doubt that it stood somewhere about Farakkábad. It is, mentioned in later works e. g. Kathá Sarit Ságara (2).

77. In the Rámáyana, a place Sánkásya is mentioned as situated on the banks of the Ikshumatí under the governorship of Kusadhvaja, brother of Janaka, king of Mithilá (3). The late Professor H. H. Wilson changed Sánkásya into Kásí in his Vishnu Purána, but we have on this point not only the unanimity of two such disagreeing books as the Bombay and Italian editions of the Rámáyana, but also of Dramas founded on it (4). In the seventh century Hiouen Thsang visited a place which he calls Seng-kia-she before going to Kányakubja. This has been

---

देवराजोपमद्युतिः ॥ तमाहूय महातेजा ब्रह्मदत्तं महीपतिः । ददौ कन्याशतं राजा सुप्रीतेनान्तरात्मना ॥" Bombay Edition.

(1) This must have led Elphinstone to say that Kányakubja is not mentioned in the Mahábhárata a mistake which remains uncorrected up to this day. I would only refer to III. 115. 20. "कान्यकुब्जे महानासीत् पार्थिवस्सु महाबलः । गाधीति विश्रुतो लोके वनवासं जगाम ह ॥".

(2) "अस्ति माकन्दिका नाम नगरी जाह्नवीतटे" 15. 30.

(3) भ्राता ममानुजः श्रीमान् वीर्यवानात्मया मम । कुशध्वज इति ख्यातो योऽध्यास्ते नगरं शुभम् ॥ वार्याफलकपर्यन्तं पिबन्निक्षुमतीं नदीम् । सांकाश्यं स्वर्गसंकाशं विमानमिव पुष्पकम् ॥" I. 72, 2-3 In the next chapter, the history of the possession is given "कस्यचित्त्वथ कालस्य सांकाश्यादागतो नृपः । सुधन्वा वीर्यवाँल्लोके मिथिलामवरोधकः ॥......निहत्य समरे चाहं सुधन्वानं महीपतिम् । सांकाश्ये भ्रातरं चाहमभ्यषिञ्चं कुशध्वजम् ॥" 15-8.

(4) "सूतः । सांकाश्यनाथ, एतमितत्" Víracharita I.

identified with the modern Sánkesa on the Káli river to the south of Kámpilya and north-west of Kányakubja. This is probably the old Sánkásya, as no other place of that name is known. The only objection is its distance from Mithilá, but relations between distant places are often found in the Rámáyana, as, e. g. the marriage of the king of Ayodhyá with the daughter of the king of Kekaya and the derivation of the river Kausiki in eastern India from the son of the king of Kányakubja. In the Mahábhárata so far as I can remember, there is no mention of the place Sánkásya (1). According to tradition, it has been deserted for hundreds of years. During the war of Kurukshetra, it probably formed a part of the kingdom of south Panchála. If my inference is correct, the Káli is the Ikshumatí river (2).

78. The kingdom of southern Panchála seems to have been merged in the kingdom of Hastinápura after the fall of Drupada and his sons in the battles of Kurukshetra. In the 14th. book or Asvamedha Parva of the Mahábhárata, it is not mentioned as a

(1) I say the place Sánkásya as a king of that name is mentioned in Sabhá Parva 8. 10. "सांकाश्यः सांकृतिर्नृपः".

(2) That an Ikshumatí river was to the west of Ahichchhatra is clear from the following verse of K. S. : "अहिच्छत्रं विजानाय स मतस्त्वे नृपात्मजः । गच्छन्निक्षुमतीतीरं प्राप्य सायं समावसत् ॥" 28. 120. The verse 32. 99. may also be interesting : "अस्तीक्षुमती नाम पुरी तस्याश्च पार्श्वतः । नदी तदभिधानैव विश्वामित्रकृते शुभे ॥" Cunningham calls it Kálindí probably on misinformation, as it is a synonym of the Yamuná, not of any other river. The name Kálí, however, occurs in Matsya Purána 22.

separate principality, and some generations later, when Hastinápura was engulfed by Gangá (1), the capital was transferred to Kausámbí near modern Kosam about 30 miles above Allahabad. The name occurs in the first book of the Bombay edition of the Rámáyana, which derives it from king Kusámba. The Italian edition reads Kusásva (35. 5) and I think correctly as Kusámba does not sound like the name of a Hindu prince and probably does not occur anywhere else. Vámana, under Pánini IV. 2. 79, speaks of two Kausámbís—Kausámbí and Nava or New Kausámbí. The new Kausámbí probably represents the modern Kosam. In its ruins, General Cunninham found a stone piller with an inscription containing the name Kausámbí. The old Kausámbí, from the description of the Kathá Sarit Ságara just quoted, seems to have been further east in the heart of the province of Vatsa, whence it was also called Vatsa

---

20. "यमुनादेविका काली" "आकालिकातीरं" of Ráj. IV. 145. seems to mean "up to the banks of the Kálí (river)" not, "to the bank of the Akáliká river", as Troyer supposes.

(1) "यो गङ्गयापहृते हस्तिनापुरे कौशाम्ब्यां निवत्स्यति" Víshma Parva IV. 21. 3. "अस्ति वत्स इति ख्यातो देशो दर्पोपशान्तये । स्वर्गस्य निर्मितो धात्रा प्रतिमल्ल इव क्षितौ ॥ कौशाम्बी नाम तत्रास्ति मध्यभागे महापुरी । लक्ष्मीविलासवसतिर्भूतलस्येव कर्णिका ॥ तस्यां राजा शतानीकः पाण्डवान्वयसम्भवः । जनमेजयपुत्रोऽभूत् पौत्रो राज्ञः परीक्षितः ॥" Kathá S. Ságara 9. 4-6. It will be seen that the two accounts differ both as to the founder of the town and the degree of descent of its great king Udayana. The scenes of the Ratnávalí are laid ot Kausámbí and it describes the town in several verses, from one of which (I. 11) is the following extract : "कौशाम्बी शातकुम्भद्रव-खचितजनेवैकपीता विभाति"

Pattana (1). The name Vatsa occurs in the Mahábhárata more than once (2) but the genuineness of these verses is more than questionable as Kausámbi was not founded till years after the demise of the Pándavas and the district was very likely subject to the king of southern Panchála.

79. The capital of Pururavas, one of the oldest kings of this dynasty, lay further east at Pratishthána opposite Prayága (Allahabad). In one passage of the Harivansa, it is distinctly said that he reigned at Pratishthána in Prayága on the N. Bank of the Jáhnaví (Ganges) (3). Prayága here means the district of Prayága—not the place of pilgrimage at the confluence of the Gangá and the Yamuná whose position is accurately described in another passage (4) and whose sanctity is elaborately described in several chapters of the Matsya Purána. The position of Pratishthána may also be inferred from a passage of the well-known drama Vikramorvasi (5), where it is com-

---

(1) "कौशाम्बी वत्सपत्तनं" Hemachandra IV. 41.

(2) "वत्सभूमिश्च कौन्तेयो विजिग्ये बलवान् बलात्" Sabhá Parva 30. 10. "पूर्वां दिशं विनिर्जित्य वत्सभूमिं तथागमत्" Vana Parva 234. 9.

(3) "हिमे पुण्यतमे चैव महर्षिभिरभिष्टुते। राज्यं स कारयामास प्रयागे पृथिवीपतिः। उत्तरे जाह्नवीतीरे प्रतिष्ठाने महायशाः॥" 1411-2.

(4) "गङ्गायमुनयोर्मध्यं पृथिव्या जघनं स्मृतम्। प्रयागं जघनस्थानमुपस्थमृषयो विदुः॥ प्रयागं सप्रतिष्ठानं कम्बलाश्वतरौ तथा।......श्रवणात्तस्य तीर्थस्य नामसंकीर्तनादपि। मृत्तिकालम्भनाच्चापि सर्व्वपापैः प्रमुच्यते॥" Mah. III. 85. 75-80. The mention of Prayága with Pratishthana distinctly shews that the two are not synonyms as given in some lexicons.

(5) "एदं भअवदीए भाईरहीए जउणासंगमपावणेसु पुलिणेसु चन्दलोअं च विअ अत्तातवं पइट्ठाणस्स सिहाभरणभूदं विअ तस्स राएसिणो भवणं उव गतम्।" II.

pared to be looking at its own image in the sacred waters of the Gangá at its junction with Yamuná.

80. Kányakubja or Kanyákubja as it is some times written was anciently called Mahodaya (Rám. I. 35 ch.). It was also called Gádhinagara or town of king Gádhi. Hema Chandra adds Kausa and Kusasthala or the place of Kusa (1), on what authority I do not know. In the time of Hiouen Thsang's visit, it was the most celebrated place in Hindostan and the capital of the south-eastern kingdom. Its splendour remained undiminished till the time of the Mahamedan invasion. The principal families of Bengal Brahmins claim their descent from Kányakubja and their great poet Sriharsha mentions with pride his honorable reception by its king (2).

81. Among the minor places of the Gangetic Doab mentioned in the Mahábhárata, I may note

---

(1) "कान्यकुब्जं महोदयम्। कन्याकुब्जं गाधिपुरं कौशं कुशस्थलं च तत्॥" IV. 39-40. The first three names are found together in the following passage of the Bála Rámáyana act. X. :

लक्ष्मणः। इदं पुनस्ततोऽपि मन्दाकिनीपरिचितं महोदयं नाम नगरं दृश्यते।

रामः।

भवत् सुधाम वसुधामहितं त्रिपथि-
गौगाहितं भवति गाधिपुरं पुरस्तात्।
वैदेहि देहि शफरीसदृशं दृशं त-
दृश्चिम्रितम्भिनि नितम्बवहयुचिम्बी ॥ ८८ ॥
इदं तयं सर्व्वमहापवित्रं
परम्परालङ्करणैकहेतुः।
पुरं च हे जानकि कान्यकुब्जं
सरित् गौरीपतिमौलिमाला ॥ ८९ ॥

(2) "ताम्बूलद्वयमासनञ्च लभते यः कान्यकुब्जेश्वरात्" Naishadha, last verse.

Várana or Váranávata where the lac-house was burnt. It was situated by the banks of the Ganges, as the Pándavas crossed the river after they left the town, and was south-east of Hastinápura, as they went towards the south away from the seat of Dhritarástra (1). These data lead me to identify it with Buroan, a village 8 miles N. W. of Futtehgarh. Ekachakrá, to which the Pándavas went after this place, is more difficult of identification. It evidently lay to the south of the capital of southern Pánchála, as their subsequent journey to it was northward (2). It was the seat of the demon Vaka (3).

82. The geography of the country to the N. E. of Kuru Pánchála is described in the travels of the Pándavas in the later chapters of the Vana Parva. The account in the printed edition is, however, by no means, accurate and as the names have remained almost unchanged up to the present day, I cannot do better than supplement it by the accounts in modern works. The Gangá, which is explained in the Nirukta to mean "flowing" is so called after the confluence of the Bhágirathi with the eastern feeder Alakanandá at Deoprág (Devaprayága). The last is formed by the junction at Bishenprág (Vishnuprayága) of the Doulee

(1) "पाण्डवाश्चापि निर्गम्य नगराद्वारणावतात् । नदीं गङ्गामनुप्राप्ता मातृषष्ठा महाबलाः ॥ द्राघमाना भुजवेगेन नद्याः स्रोतोजवेन च । वायुना चानुकूलेन तूर्णं पारमवाप्नुवन् ॥ ततो नावं परित्यज्य प्रययुर्दक्षिणां दिशम् ।" A'di Parva 148. 19-21.

(2) "ते प्रतस्थुः पुरस्कृत्य मातरं पुरुषर्षभाः । समैरुदङ्मुखैर्मार्गैर्यथोद्दिष्टं परन्तपाः ॥" Mah. I. 183. 1.

(3) A'di Parva Ch. 155 to 162.

(Dhavali) flowing from the north-east and the Bishen-gangá (Vishnugangá) flowing from the north-west. On the right bank of the last, a few miles below its source, is situated the celebrated Badarinátha (= lord of the jujube)—the reputed abode of Nara and Náráyana. The place takes its name from an old jujube tree (1) and is now famous for its temple. Near it is a thermal spring called Tapta Kunda probably Vindu Saras of the Vana Parva (2). The verses I have quoted below contain also the names of two mountains—Mainâka and Hiranyasikhara or gold-crested which are probably the lofty ranges which guard Badarinátha on the east and west. In the Rámáyana, the Rishava (3) is called "golden mountain" and Hiranyasikhara of this passage is probably its descriptive name.

83. Alakánandá literally means "the joy of Alaká". According to the Kathá Ságara, Alaká was the capital of Nishadha (4). According to the Mahábhárata, the good king Nala was ruler of Nisha-

---

(1) "तस्याभ्याशे च ददृशुर्नरनारायणाश्रमम्। उपेतं पादपैर्दिव्यैः सदा पुष्पफलोपगैः ॥ ददृशुस्तां च बदरीं वृत्तस्कन्धां मनोरमाम्।" Vana Parva 145. 18. 9.

(2) "तदुपेत्य महात्मानस्ते वसन् ब्राह्मणैः सह। मुदा युक्ता महात्मानो तत्र ते रेमिरे तदा॥ आलोकयन्तो मैनाकं नानाद्विजगणायुतम्। हिरण्यशिखरञ्चैव तत्र विन्दुसरः शिवम्॥" Vana 145. 43-4. There is, however, so much confusion in the accounts that I am not all sure of the soundness of this guess. In the Sabhá Parva ch. III. Mainâka is placed on the north of Kailása.

(3) "ततः काञ्चनमत्युग्रमृषभं नाम पर्वतम्" VI. 56. 53. 34.

(4) "अथालङ्कृतकौवेरीदिङ्मुखो निषधाभिधः। देशस्तत्रालका नाम बभूव नगरी पुरा॥" 101. 41.

dha (1) and from his directions to his wife Damayanti after he lost his kingdom (2) there can be no doubt that it was in northern India. I am, therefore, inclined to think that Nishadha formed a part of modern Kumaon, that Alaká was its capital, and that it was situated on the Alakánandá.

84. The Alakánandá is joined at Roodurprag (Rudraprayága) on the right side by the Mandákiní which rises in the S. W. face of Kedáranátha mountain. Mandákiní is called by Amara "celestial river" (3). In the Vana Parva 142. 1. 11, one of the feeders—probably the Vishnugangá—is called by that name "Á´kashagangá", but in the Prasthána Parva, it seems to be rightly applied to the Mandákiní. The temple of Kedáranátha is still frequented by thousands of Hindu pilgrims and near it is a deep precipice called Bhairava Jhampa, from which people are still said to precipitate themselves to eternity as a preparation for heaven.

85. The Bhágírathí rises in the mountains of Ghurwal and after a course of about 8 miles, emerges at Gangotree (Gangádri) from under a great thick snow-bed lying between lofty mountains. "From

---

(1) "निषधेषु महीपालो वीरसेन इति श्रुतः। तस्य पुत्रो नलो नामाभूद्धर्मार्थकोविदः॥" III. 52. 55.

(2) Vana Parva, Ch. 61. The following verses 87. 25-6. favour my contention : "केदारश्च मतङ्गस्य महाश्रम उत्तमः। कुल्तोदः पर्व्वतो रम्यो बहुमूलफलोदकः॥ नैषधश्चपितो यत्र जलं शर्म च लब्धवान्। यत्र देववनं रम्यं तापसैरुपशोभितम्॥"

(3) "मन्दाकिनी वियद्गङ्गा स्वर्णदी सुरदीर्घिका" I. 52.

the brow of this curious wall of snow", observes an able writer, "and immediately above the outlet of the stream, large and hoary icicles depend." These are considered by superstitious Hindus the matted hair of Siva, through which, according to the Rámáyana, it flows into earth (1). Seven miles below, it is joined at Bhairava-Sangama by the Jáhnaví, which rises in the southern base of the culminating range of the Himálayas. This is considered one of the grandest awe-inspirng places in the world. "The appearance that the ruins of a Gothic Cathedral", says the explorer Hodgson, "might have to a spectator within them supposing that thunderbolts and earthquakes had rifted its lofty and massive towers, spires and buttresses: the parts left standing then might, in miniature, give an idea of the rocks of Bhairogathi".

86. About 50 miles below Devaprayága, at Haridvára, the Gangá finally enters the plains of Hindustan by three channels, which is probably the original source of the name Tripathagá or "going by three ways." In the Amarakosha, Gangá is called "Vishnupadí" (=flowing from the foot of Vishnu), Jahnutanayá (=born of Jahnu), Suranimnagá (=divine stream), Bhágírathí (=brought by Bhagíratha), Tripathagá and Trisrotas which mean the same

(1) "निपतत्यन्तरीक्षाद्गङ्गामाभाष्याकाशगां नदीम्। जटाकलापं विपुलं विनिकीर्य्य समन्ततः ।......तस्याश्च वचनाद्गङ्गामुत्ससर्ज्ज तदा हरः । जटामेकां समाक्षिप्य स्रोतः संजनयन् स्वयम् ॥" I. 45 Ch. According to V. p. II. 8 Ch., this distinction is shared by the Alakanandá.

thing, and Bhíshmasú (=mother of Bhíshma) (1). In the Hemachandrakorsha, in addition to similar names, it is called Rishikulyá (=stream for sages), Haimavatí (=rising in the Himálaya), Tridasadírghiká or Svarvápí (=heavenly tank), Harasekhará (=the crest of Hara), Kumárasú (=mother of Kumara) and Mandákiní (=gently flowing) (2). It will be seen from my description that Jáhnaví, Jahnukanyá (3), and similar names properly apply only to the Jáhnaví and Surápagá, Svarnadí, Akásagangá (4), and similar names only to the Mandákiní. Suradírghiká (5) and similar names are, I believe, never applied to the terrestrial Ganges. The legend of Bhísma's birth is given in A´di Parva Ch. 98 and Kumára's birth in Kumárasambhava Canto ten, but the terms Bhíshmasú and Kumárasú are seldom applied absolutely to the river. Vishnu's foot is a name of the visible heaven (6) and Vishnupadí probably means "falling from the skies" (7). But according to the 8th chapter of the 2nd book of the Vishnu

---

(1) "गङ्गा विष्णुपदी जह्नुतनया सुरनिम्नगा। भागीरथी त्रिपथगा त्रिस्रोता भीष्मसूरपि॥" I. 10. 31.

(2) "गङ्गा त्रिपथगा भागीरथी त्रिदशदीर्घिका। त्रिस्रोता जाह्नवी मन्दाकिनी भीष्मकुमारसूः॥ सरिद्वरा विष्णुपदी सिद्धस्वःस्वर्गिस्वापगा। ऋषिकुल्या हैमवती स्वर्वापी हरशेखरा॥" IV. 147-8.

(3) "तीर्थे तोयव्यतिकरभवे जह्नुकन्यासरय्वोः" Raghu VIII. 95.

(4) "उभौ यदि व्योम्नि पृथक्प्रवाहावाकाशगङ्गापयसः पतेताम्" Si. III. 8.

(5) "ननन्द मकरचिरकालदृष्टां विलोक्य सद्यः सुरदीर्घिकां ताम्" Ku. XIII. 29.

(6) "अथात्मनः शब्दगुणं गुणज्ञः पदं विमानेन विगाहमानः" Raghu. XIII. 1. "वियद्विष्णुपदम्" Amara I. 2. 2.

(7) "वेगन्तु मम दुर्धार्यं पतन्त्या गगनाद्भुवम्......" Vana P. 108. 22.

purána although it explains that Vishnupada means heaven, there is a verse that the Ganges flows from the nail of Vishnu's left big toe and there are people now who point out to some fancied foot prints at Haridvára in confirmation of this view. In the plains of Bengal, some miles above Moorshudábád, the Ganges divides into two channels, the bigger left branch being called Padmá or Padmávatí (1) and the right or western branch Bhágírathí which, in the lowest portion, is now eclipsed by the English name of Hugli.

87. Hardwar is situated on the right bank of the Ganges at the southern base of the Sewalik mountains. This is the Gangádvara of Sanskrit writers. The Ganges here rushes into the plains through a gorge of the Sewalik range and this agrees with the description of Gangádvára in the Kathá Ságara (2). Gangádvára is always associated with Kanakhala a village near Hardwar. It (Kanakhala) was probably also the name of the surrounding mountains. In one verse of the Vana Parva, it is used in the plural (3) but generally found in the singular (4). Near

---

(1) "अस्ति तावद्वङ्गनामा देशः यस्मिन् पारावारसहस्रः पद्मावतीप्रभृतयस्तरङ्गिण्यः समुल्लसन्ति" Mádhavachamp III.

(2) "तीर्थं कनखलं नाम गङ्गाद्वारेऽस्ति पावनम् ॥ यत्र काञ्चनपातेन जाह्नवी देवदन्तिना । उशीनरगिरिप्रस्थाद्भित्त्वा तमवतारिता ॥" 3. 4-5.

(3) "एते कनखला राजन् ऋषीणां दयिता नगाः" 135. 5.

(4) "ततः कनखले स्नात्वा त्रिरात्रोपोषितो नरः" Vana 84. 30. "कनखलस्याद्रेः" Mallinátha on Meghadúta I. 51.

Kanakhala was Kapilatírtha (1), which is still pointed out as Kapilasthána, and Máyápura (2) which is said to have been visited by Hiouen Thsang. Hardwar is considered by Sawaites as an abbreviation of Haradwara but though the vernacular form is not against this view there is no old authority in support of it.

88. Beyond Hardwar and therefore in Eastern Gurwal lay the kingdom of Subáhu peopled by Kirátas, Tanganas, and Pulindas (3). Kirátas are mentioned in other parts of the Mahábhárata. In the Sabhá Parva, Bhíma is said to have conquered seven Kiráta chiefs (4) from Videha, which, as will be shown hereafter, comprised Darbhángá and part of eastern Nepal. In another passage, Kirátas are said to be ferocious bowmen clad in leather and living on roots and fruits (5). In the Amarakosha, Kirátatikta or the bitter (plant) of Kirátas is given as a synonym of Cherata (6) and modern botanists affirm

---

(1) "नगराजस्य राजेन्द्र कपिलस्य महात्मनः। तीर्थं कुरुवरश्रेष्ठ सर्वलोकेषु विश्रुतम् ॥" Vana Parva 84. 32.

(2) "दशाश्वमेधिकं पुण्यं गङ्गाद्वारं तथैव च। नन्दाथ ललिता तद्वत्तीर्थं मायापुरी शुभा ॥" Matsya 22. 10.

(3) "ममागमनमाकाङ्क्षन् गङ्गाद्वारे समाहितः। वसेह द्रौपदीं रक्षन् यावदागमनं मम ॥......एवं सम्भाषमाणास्ते सुबाहुविषयं महत्। दहशुर्हृष्टमनसो राजन् प्रभूतगजवाजिमत् ॥ किराततङ्गणाकीर्णं पुलिन्दशतसङ्कुलम्। हिमवत्यमरैर्जुष्टं बह्वाश्चर्यसमाकुलम् ॥" Vana Parva 140. 7. 24-5.

(4) "वैदेहस्थस्तु कौन्तेय इन्द्रपर्व्वतमन्तिकात्। किरातानामधिपतीनजयत् सप्त-पाण्डवः ॥" 30. 15.

(5) "फलमूलाशना ये च किराताश्चर्म्मवाससः। क्रूरशस्त्राः क्रूरकृतस्तांश्च पश्याम्यहं प्रभो ॥" 52. 2.

(6) "किराततिक्तो भूनिम्बोऽनार्य्यतिक्तः......" II. 4. 143.

this plant "is indigenous to the mountainous regions of Northern India from Simla through Kumaon to the Morung district in Eastern Nepal" (1). There can, therefore, be no doubt the Kirátas were a tribe of mountaineers inhabiting the Sub-Himalayan regions. The modern Bhutias, who inhabit not only Bhutan but also parts of Nepal and Kumaon probably belong to this tribe. The word Bhotta occurs in the Rája-tarangini more than once and probably refers to the Bhutias near Kashmere. They are comparatively a fair race which is an additional argument in favour of my view as Kiráta maids formed a part of the tribal presents to Yudhisthira (2).

89. The word Pulinda is derived in Unádi Sútra IV. 85 from the verb "Pul" signifying greatness. Ujjvaladatta explains it by Savara, but I am not sure whether he is correct. Savaras or Suars are an aborginal tribe chiefly inhabiting Orissa, but by no means confined to it. General Cunningham rightly observes (p. 509) "these Savaras or Suars of the Eastern Ghâts are only a single branch of a widely extended tribe, which is found in large numbers to the south-west of Gwalior and Narwar, and also in Southern Rájputana" Hence in the Kathá Ságara we find a Savara chief near the Vindhya (3). The Pulindas, on the other hand, are generally applied to the Bhillas or

(1) U. C. Dutt's Materia Medica p. 200.

(2) "कैरातकीनां दासीनामयुतञ्च विशाम्पते" Sabhá Parva 52. 11.

(3) "पृष्टवान् विन्ध्यशक्तिमभ्यर्णे: श्रीदत्तः शबराधिपम् ॥" 10. 134.

Bheels, also, known as Lábdhakas or "Covetious" (1). They inhabited the Vindhyas and were for a long time the scourge of travellers (2). It may not, however, be improbable that Pulinda is a descriptive name applied to all big, tall mountaneers.

90. From the dominions of Subáhu, the Pándavas are said to have proceeded to the Yámunádri (3), which is evidently the general name for the Jamnotri peaks near the source of the Yamuná. There are hot springs at the western base of the most western of the peaks, which account for the expression "furnished with springs" and some of the peaks are deep in snow, which explains the expression "veiled with snow". The river is also called Kalindakanyá or Kálindí, which is explained by Mallinátha "flowing from the mountain Kalinda" (4). I, however, find no old authority in support of this explanation (5)

---

(1) "आनाययच्च स विभुर्भिल्लराजं पुलिन्दकम्। मित्रं बलैर्व्याप्तदिशं प्रावृट्कालमिवाम्बुदैः ॥" K. s. 19. 59. "तत्र वत्सेश्वमित्रस्य विन्ध्यप्राग्भारवासिनः। गृहं पुलिन्दकाख्यस्य पुलिन्दाधिपतेरगात् ॥" K. s. XII. 45.

(2) See Dasakumára III. Mal. V., etc. The word Pulinda occurs in Raghu xvi. 32. and Mallinátha gives Kiráta as its equivalent. In Amara II. 10. 20. "भेदाः किरातशबरपुलिन्दा म्लेच्छजातयः।", these tribes are distinguished.

(3) "सुखोषितास्तत्र त एकरात्रम्. सूतानुपादाय रथांश्च सर्व्वान्। घटोत्कचं सानुचरं विसृज्य ततोऽभ्ययुर्यामुनमद्रिराजम् ॥ तस्मिन् गिरौ प्रस्रवणोपपन्ने हिमोत्तरीयारुणपाण्डुसानौ। विशाखयूपे समुपेत्य चक्रुस्तदा निवासं पुरुषप्रवीराः ॥" Vana Parva 177. 15-6.

(4) Raghu VI. 48. Hence we have "कलिन्दनगनन्दिनी" and similar expressions in later literature. Naishadha has "कलिन्दशैलसुता" in XII. 12.

(5) Of all the editions of the Amarakosha I have seen, the

and not only no modern names resembles Kalinda, but we have the Sanskrit Yámunádri exactly corresponding with the modern Jamnotri. I am, therefore, inclined to believe that the word Kalindi does not mean "flowing from the mountain Kalinda", but "rising in the territory of Kalindas", just as Dáradi means rising in the territory of Darads. The Márkandeya Purána confirms my view as it explains "flowing through Kalinda", not from Kalinda (1). The word in the form Kulinda occurs several times in the Mahábhárata (2) and in Arjuna's conquest of the north, the territory of the Kulindas is placed next to

---

one by Chintámani Sástrí (Bombay 1877) appears to be the best. Although it contains the word Kálindí (I. 10. 32.) the word Kalinda does not occur in it in any sense. I do not find it also in its suppliment (Trikándasesha) in the copy I have. I have searched for it in vain in the Visvakosha and the Mediníkosha, which, thanks to the Pandits of Beneres, are now available to every honest student. Nor in the Hemachandrakosha, which is probably the best Sanskrit lexicon we have. In Wilson's work, Kalinda is said to mean "The sun. A mountain. Beleric Myrobalan" and these meanings have been slavishly copied by Táránátha in his Sabdastoma. The Yumuná is also called Súryatanayá. The first two meanings seem to be simple inventions to explain the term Kalindatanayá in conncetion with this and irrespective of it. The third meaning is evidently evolved from the names Kalidruma and Kaliraksha (H. c. IV. 211.) of the Vibhítaka, the last of which does not occur in Wilson. It may be a misreading but nothing more, as the tree is not common in the Sub-Himalyan regions.

(1) "यमुना च नदी जज्ञे कलिन्दान्तरवाहिनी" 78. 30.

(2) "त्रिगर्त्तराजः कमलायताक्षः क्षेमङ्करो नाम स एष वीरः। यस्मात् परस्त्वेष महाधनुष्मान् पुत्रः कुलिन्दाधिपतेर्वरिष्ठः॥" III. 265. 7.

Hastinápura (1). There cannot, therefore, be any doubt that the Kulindas dwelt in Western Gurwal, the country where the Yamuná rises. Ptotemy's Kulindrine was probably the capital of this province. Among botanical names, I find Kálinda (2) is given as a synonym of the water.–melon, but our botanists do not enlighten as to which parts of India the plant is indigenous or where it is most abundant (3).

91. About half way between Kampil and Ahichattr is Budaon—the Podanya of the A'di Parva (4). It is said to have been founded by king Asmaka of Ayodhya. To the north-east of Budaon, near Bijnour is the village of Mádáwar, which may be Modápura of the Sabhá Parva (5). Both are in northern India. In the same district (Bijnour) is the large town of Chandpur (lat. 29° 8', long. 78° 20'), which is probably Chandrapura or Chandrakántá of the Rámáyana. We read in the Uttara Kánda (6) that the two sons of

(1) "दिशं धनपतेरिष्टामजयत् पाकशासनिः। पूर्वं कुलिन्दविषये वशे चक्रे महीपतीन्॥" II. 25. 9. and 26. 3.

(2) "कालिन्दं कृष्णबीजं स्यात् कालिङ्गञ्च सुवर्त्तुलं" Bháva P. I.

(3) The Yamuná is also called by other names signifying 'daughter of the sun' and 'sister of Yama': "यमुना यमभगिनी कालिन्दी सूर्य्यजा यमि:" H. c. IV. 149; "कालिन्दी सूर्य्यतनया यमुना शमनस्वसा" Amara I. 10. 32. This legend was probably invented to account for the similarity of the words Yama and Yamuná.

(4) "अश्मको नाम राजर्षिः पौदन्यं यो न्यवेशयत्" 175. 47. "पौदन्यं...... वोदनमिति भाषायां प्रसिद्धम्" Com.

(5) "मोदापुरं वामदेवं सुदामानं सुसङ्कुलम्" 27. 11.

(6) "अयं कारुपथो देशो रमणीयो निरामयः।......तत्र कृत्वा वशे देशमङ्गदस्य न्यवेशयत्॥ अङ्गदीया पुरी रम्याप्यङ्गदस्य निवेशिता।......चन्द्रकेतोश्च मल्लस्य मल्लभूम्यां

Ráma's brother Lakshmana were appointed rulers of Kárupatha (Kálidása reads Kárápatha (1); Angada in the west at Angadapuri and Chandraketu in the north at Chandrakántá in Mallabhúmi. The first is modern Shahabad in Oude, which is still known to its Hindu inhabitants as Angadpur. It is not due west of Ayodhyá, as Chándpur is not due north of it. But as in colors, so in direction, we do not find precision of language in ancient writers. There is another Chándpur in the district of Furrackabad, but it cannot be Chandrakántá, as it is in the same direction as Sháhábad. I am, therefore, almost certain that Chándpur east of Sahranpur is the town called after Chandraketu and that it is situated in the land of northern Mallas (2).

92. Along with Mallabhúmi, the Mahábhárata speaks of Uttara Kosala and Gopálakaksha among the eastern conquests of Bhima (3). Of Uttara Kosala, I shall speak presently. Gopálakaksha is probably the tract between Mallabhúmi and Uttara Kosala, in other words the north-eastern portion of Rohilkhund. Hiouen Thsang places in this locality Kin-pi-

---

निवेशिता। चन्द्रकान्तेति विख्याता दिव्या स्वर्गपुरी यथा ॥......अभिषिच्य कुमारौ द्वौ प्रस्थाप्य सुसमाहितौ। अङ्गदं पश्चिमां भूमिं चन्द्रकेतुमुदङ्मुखम् ॥......" 102. 5-11.

(1) "अङ्गदे कारापथेश्वरौ" Raghu xv. 90. May not the true reading be Karipatha or the route of elephants?

(2) There is one Málabhúmi in Nepal west of Kátámunda, but it is too far north and not directly connected with Sáhábád.

(3) "ततो गोपालकक्षञ्च सोत्तरानपि कोशलान्। मल्लानामधिपञ्चैव पार्थिवञ्चाजयत् प्रभुः॥" II. 30. 3.

shwang-na which may stand for Gopasthána meaning the same "seat of cowherds". Of Bhalláta I have already spoken. It was probably beyond Uttara Kosala, i. e., the country about Goruckpur.

93. The kingdom of Kosala, accordingly, to the Rámáyana was situated along the banks of the Sarayú (Gogra) (1). Its capital Ayodhyá is described in the fifth chapter of the A'di Kánda and said to have extended 48 miles in length and 12 miles in breadth. It was also called Sáketa (2) and one of its principal suburbs was Nandigráma, where Bharata governed the kingdom during the absence of Ráma. We know from the Ayodhyá Kánda that it lay to the east of the capital (3). The story of the heavenward emersion of Ráma and the whole town in Sarayú is probably nothing else than a poetical way of expressing the river's encroachments. But what-

(1) "कोशलो नाम मुदितो स्फीतो जनपदो महान्। निविष्टः सरयूतीरे प्रभूतधनधान्यवान्॥ अयोध्या नाम तत्रासीन्नगरी लोकविश्रुता। मनुना मानवेन्द्रेण पुरैव परिनिर्म्मिता॥ आयता दश च द्वे च योजनानि महापुरी। श्रीमती त्रीणि विस्तीर्णा नवसंस्थानशोभिता॥......" A'dikánda, chap. 5. Elphinstone says in a foot note to his history of India p. 227 "Ayodhyá is not mentioned in the Mahábhárata". It is strange professor Cowell has left this passage uncorrected. The whole Rámáyana is epitomised in Vana Parva chapters 274 to 292. Kosala and Ayodhyá are mentioned among the eastern conquests of Bhíma in the 30th chapter of the Sabhá Parva and the fall of king Vrihadvala at Kurukshetra on the side of Duryodhana is narrated in the 47th chapter of the Drona Parva.

(2) "साकेतं स्यादयोध्यायां कोशला नन्दिनी च सा।" Yádava. "जनस्य साकेतनिवासिनस्तौ" Raghu v. 31.

(3) "प्रययुः प्राङ्मुखाः सर्वे नन्दिग्रामो यतोऽभवत्॥......नन्दिग्रामेऽकरोद्राज्यं पूजितो मन्त्रिभिः सह॥" 127. 3, 13.

ever the facts might have been, we know from the Uttra Kánda that Ayodhyá was deserted for a time and that Ráma's son Kusa did not return to it for some time (1). General Cunningham identifies Ayodhyá with Visákha of Hiouen Thsang, but I am not satisfied that his arguments are convincing. In the Kathá Ságara, Vaisákhapura is separately mentioned (2).

94. The river Gomati on the west of Ayodhyá was also known as Vásishthí or sacred to the sage Vasishtha (3). The country about the lower portion of this river or the modern district of Jaunpoor was probably the celebrated Naimishâranya (4) where the great Súta, who rose from a low caste to be a most revered teacher of the Bráhmanas, was murdered in cold blood by Krishna's brother Balabhadra for not receiving the respect shewn him by other Bráhmanas. My opinion as to its situation is based on several passages of the Mahábhárata and the Matsya Purána which shew not only that it was about the Gomati, but also that it was about its confluence with the Gangá (5). There is a celebrated place of pilgri-

(1) See Raghu xvi. and Padma Purána Pátálakhanda.

(2) "वैशाखाख्ये पुरे राज: पुत्रावास्तां द्विमातृकौ ॥" 67. 5.

(3) "वाशिष्ठी गोमती तुल्ये" Hemachandra iv. 151.

(4) It is also written Naimisáranya. The History of the first word as given in the Varáha Parána and of the second word as given in the Váyu Purána are quoted by Nílakantha under Mah. i. I do not reproduce them as I doubt their correctness.

(5) "तीर्थं तु नैमिषं नाम सर्व्वतीर्थफलप्रदम् ॥ गङ्गोद्भेदस्तु गोमत्यां यत्रोद्भूतः सनातनः । तथा यज्ञवराहस्तु देवदेवश्च शूलभृत् ॥ यत्र तत् काञ्चनद्वारमष्टादशभुजो हरः ।

mage called Dhopapur on the right bank of this river (Cunningham p. 401) 18 miles S. E. of Sultánpur (formerly known as Kusabhavanapura), which is probably the Rámatírtha of the Mahábhárata (1). From a look at the map it will appear that it lies in a line from Ayodhyá to Prayága—the route taken by Ráma in his exile and the name signifies "where sins are washed away".

95. At the time of Ráma's death, his two sons Kusa and Lava reigned respectively at Kusávatí in Southern Kosala in the defiles of the Vindhyas and at Srávastí in northern Kosala (2). In the Matsya Purána, the last province is called Ganda (3), a district still known by the same name and occurring in the Mahábhárata after Panchála among the conquests

---

नैमिषं हरिचक्रस्य शीर्णा यत्राभवत् पुरा ॥ तदेतन्नैमिषारण्यं सर्व्वतीर्थनिषेवितम्। देव-देवस्य तत्रापि वराहस्य तु दर्शनम् ॥" Matsya 22. 12. 5. "तस्यां देवर्षिजुष्टायां नैमिषं नाम भारत। तत्र तीर्थानि देवानां पुण्यानि च पृथक् पृथक् ॥ यत्र सा गोमती पुण्या रम्या देवर्षिपूजिता। यज्ञभूमिश्च देवानां शामित्रञ्च विवस्वतः ॥" Mah. III. 87. 6-7. "कुरुषु पृथिवीपाल नैमिषारण्यमागताः ॥ ततस्तीर्थेषु पुण्येषु गोमत्याः पाण्डवा नृप। कृताभिषेकाः प्रददुर्गाश्च वित्तञ्च भारत ॥" 95. 1.2.

(1) "रामतीर्थे नरः स्नात्वा गोमत्यां कुरुनन्दन। अश्वमेधमवाप्नोति पुनाति च कुलं नरः ॥" III. 84. 74.

(2) "कोशलेषु कुशं वीरमुत्तरेषु तथा लवम्। अभिषिच्य महात्मानावुभौ रामः कुशीलवौ ॥......कुशस्य नगरी रम्या विन्ध्यपर्व्वतरोधसि। कुशावतीति नाम्ना सा कृता रामेण धीमता ॥ श्रावस्तीति पुरी रम्या श्राविता च लवस्य ह।" 107. 17 and 108. 4-5. It is curious the reading in Raghu 15. 97. is Sarávatí, not Srávastí.

(3) "निर्म्मिता येन श्रावस्ती गौडदेशे द्विजोत्तमाः" I read Ganda for the printed Gauda, first because there is only one Gauda and secondly because the people of this tract are still known as Gandas.

of Bhíma (1). There can be no doubt, therefore, that the country north of Ayodhyá comprising Ganda and Baraitch was known as Uttarakosala. The position of Srávasti, on the other hand, is not beyond dispute. General Cunningham identifies it with Sahet Mahet north of Ayodhya, as he found in it "a colossal statue of Buddha with an inscription containing the name of Srávasti itself". There can be no doubt that it lies in the same direction as Srávasti, but I am not certain that it is Srávasti itself. Like its other utterances, the Vishnupuráṇa assigns its foundation to king Srávasta, one of the alleged ancestors of Ráma (2). It was also called Dharmapattana or Dharmapuri (3) and a town of that name is, I believe, still extant further north in the Nepal territory.

96. The Rápti runs through this district. This is the Irávati of Sanskrit writers (4). General Cunningham places the birth place of Buddha (Kapilavástu) to the west of this river, identifying it with Nagar a few miles south-east of Ayodhyá. But if the Buddhist accounts are correct, it must be looked for further north along the southern slope of the Sub-

---

(1) "पाञ्चालान् विविधोपायैः सान्त्वयामास पाण्डवः। ततः स गण्डकान् वीरो विदेहान् भरतर्षभः॥" II. 29. 4. Videha is a mistake as it is mentioned later on in 30. 13.

(2) "तस्य श्रावस्तः, यः श्रावस्तीं पुरीं निवेशयामास" IV. 2. 12.

(3) "श्रावस्ती धर्मपत्तनम्। Trikándasesha, Bhúmivarga. "द्वे धर्मपूर्य्याः" Com.

(4) "तथाच सरयूः पुण्या सर्व्वदेवनमस्कृता। इरावती नदी तद्वत् पितृतीर्थाधिवासिनी॥" 22. 19.

Himalaya probably north of Rampoor at the north-western extremity of the modern division of Bengal. I quote below passages from Beal's Jnánakúta's Buddha in support of my contention (1).

97. In this place, I may mention of the kingdom of Nepála. The word is of comparatively modern origin as it occurs. I believe, only once in the Mahábhárata and that verse is expressly said to be not common to all manuscripts (2). According to Hindu tradition, the valley was originally an immense lake,

---

(1) "Away to the north, there is a very high precipitous mountain belonging to the Himálaya range ; underneath the wooded belt of that mountain there is a separate tribe of people called the Sákyas ; belonging to this race is a newly-born youth......If he remained in secular life, he would become a Chakravartin......if he became a recluse that he would be a Buddha Tathágata......" "Being thus banished, the exile proceeding northward, arrived at the Himatala (Himálaya ?) mountains, where abiding for a short time, they crossed the Bhágirathí river, and there abode for a long while......Then gradually going forwards, they arrived at a valley on the southern slopes of the mountains, broad and level, without any precipices or hillocks......Now in the midst of this delightful vale, there was an old Rishi living called Kapila......And because they lived where Kapila had resided, their town was called Kapilavastu." "At Kapilavastu beneath the northern mountains." Legend of Buddha p. p. 104, 21, 191. It may be objected that there is no Bhágírathí in this part of the country, but there is the Trisulagangá of Nepal and Bhágírathí is only a synonym of Gangá. There is also the Sapta Gangá or Sveta Gangá (Padma Purana)—the Setigangá in vernacular, a tributary of the Sarayú.

(2) "नेपालविषये ये च राजानस्तददापयत्" Vana Parva 254. 7. "अयमर्ध-क्षिप्तोऽयं" Com.

which gradually receded between the banks of its rivers. The physical aspect of the valley, says Thornton, confirms this tradition. I have already quoted a verse of the Mahábhárata which describes the country as "risen from water", and there can be no doubt that different parts of it had different names. In the time of Amara, however, the name was quite familiar as he calls a variety of realgar Naipáli or found in Nepála (1). The province had much more limited dimensions than at present. I have already spoken of the western kingdom and shall shew when speaking of the kingdom of Videha, that Janakapura on the south-east was its capital. Lalitapattana near Katmundo was the ancient capital of Nepála.

9². The town of Beneres or Váránasí (2) owes its name to the small rivers Varaná (Barná) and Asi (3), between which it is situated on the left bank of the Ganges. It was anciently called Kásipuri or Kásí celebrated for Avimuktesvara (4) (a form

---

(1) "मनःशिला मनोगुप्ता......नैपाली कुनटी गोला" II. 9. 109.

(2) Wilson says (Dasakumára p. 114.) it is correctly Varanási, but forgets that compounds are not always formed by mere juxta position N. XI. 14. "वाराणसी निविशते न वसुन्धरायाम्" from the form of the metre decides the correctness of this form.

(3) These names are generally misprinted "वमरमन्वां वाराणसीं" Bhisma Parva 9. 31. (Bombay edition). But they are correctly given in the manuscript of the Padma Purána kindly lent me by the Raja-kumára of Dinagepore : "वामान्वां वरवामसिं" Bhúmikhanda.

(4) Lit. : "Lord of the never-forsaken (land)" : "नाहं वेश्म विमोक्ष्यामि अविमुक्तं हि मे गृहं" Harivansa 1578.

of Siva) and the rich steps of Manikarniká (1). It has now been eclipsed by the worship of Visvesvara—another form of Siva, but the Kásikhanda of the Scandapuránа has preserved its name and the history of the former worship. Kási is considered as one of the oldest seats of medical science and its king Divodása as an incarnation of the celestial physician Dhanvantari (2). The extent of the kingdom must have varied from time to time. In the glorious period, it must have extended on the east to the banks of the Gomati (near Gazipur) where a town is said to have been formed by Divodása and on the west Vatsa Desa above Allahabad, which is said to derive its name from the boy king Vatsa, grandson of Divodása (3). The town is said to have been twice destroyed once in the time Divodása by the Rákshasas (4) (which probably mean the adjoining aboriginal tribes) and once by Krishna after the fall of Kásirája (5) after whom Kási is said to be named. Here king Harischandra is said to

---

(1) "उपासरं कदाचित् काशिपुरीं वाराणसीम्। उपस्पृश्य मणिभङ्गनिर्मलाम्भसि मणिकर्णिकायामविमुक्तेश्वरं भगवन्तमन्धकमथनं प्रणम्य......" Dasa K. IV.

(2) "अथ खलु भगवन्तममरवरमृषिगणपरिवृतमाश्रमस्थं काशिराजं धन्वन्तरिमौपधेनव-वैतरणौरभ्रपौष्कलावतकरवीर्य्यगोपुररक्षितसुश्रुतप्रभृतय ऊचुः ॥" Susruta. According to Harivansa ch. 29. Divodása was a descendant of king Dhanvantari. See also V. P. IV. 8.

(3) "विषयान्ते पुरीं रम्यां गोमत्यां संन्यवेशयत्" "दिवोदासाद दृषद्वत्यां वीरो जज्ञे प्रतर्द्दनः। प्रतर्द्दनस्य पुत्रौ द्वौ वत्सभार्गौ सुविश्रुतौ। वत्सपुत्रस्त्वलर्कस्तु सन्नतिस्तस्य चात्मजः॥ अलर्कः काशिराजस्तु ब्रह्मण्य सत्यसङ्गरः।...वत्सस्य वत्सभूमिस्तु" Harivansa 1544. 1586. to 97.

(4) Harivansa ch. 29.

(5) Vishnu Purána I. 34 ch. The son of this Kásirája is called

have sold himself, his wife, his son into slavery to redeem his promise to Visvámitra (1). It is the most frequented and most revered seat of Hindu pilgrimage, and Bishop Heber pertinently wrote in 1824 "besides the number of pilgrims, which is enormous from evey part of India, as well as from Thibet and the Roman empire, a great multitude of rich individuals in the decline of life, and almost all the great men who were from time to time disgraced or banished from home by the revolutions which are continually occurring in the Hindu states, come hither to wash away their sins, or to fill up their vacant hours with the gaudy ceremonies of their religion, and really give away great sums in profuse and indiscriminate charity" (2).

99. The right bank of the Ganges from the confluence of the Gomati to the confluence of the Sona, in shorter words, the district of Shahabad seems to have been formerly peopled by the Maladas (or Malajas) and Karúshas or Kárúshas, who were also called "Vrihadguhas (3) or living in big caves". This seems to shew they were aboriginal tribes in which case

---

Sudakshina in Bhágavata P. x. 66. 27. a name not found in V. P. 8. ch. Kásirája, therefore, appears to be a descriptive name.

(1) Deví Bhágavata VII. 20. ch.

(2) Journal vol. I. p. 163. Váránasí (rarely Varánasí) is also called Sivapurí in Hemachandra IV. 40. and Dharmarájní in Trikándasesha Bhúmivarga. In the Mahábhárata, (III. 84. 78.) we read of a Kapilahrada at Beneres. I understand it is a dirty tank.

(3) "कारूषास्तु बृहद्गृहाः" Hemachandra IV. 25.; Trikándasesha, Bhúmivarga.

they must have retired to the hills of Chota Nagpoor on the south and are perhaps identifiable with some of the tribes inhabiting that tract. Ráma, after crossing the confluence of the Sarayú, passed through the land of these tribes on his journey to Mithilá (1) and both the peoples are also mentioned in the Mahábhárata (2). The king of Karúshas was an ally of Jarásandha king of Magadha in his celebrated siege of Mathurá (3) and the district seems to have been afterwards merged in the latter kingdom. According to Rámáyana, it contained the holy hermitage of Vámana or dwarf incarnation of Vishnu—which was afterwards occupied by Visvámitra (4).

100. Beyond the land of these tribes, lay the ancient kingdom of Magadha. Its old capital was Giribraja (collection of hills) also called Rájagriha or Royal residence. There is a passing allusion to it in the Bálakánda of the Rámáyana (5) and the Sabhá

---

(1) "ततार सरितं पुण्यां सरयूं विमलोदकाम्।......जाह्नवीमभिवर्त्तिन्यास्तस्याः शब्दोऽयमीदृशः। वारिसंघर्षजो राम प्रणामं प्रयतः कुरु॥ चक्रतुस्तौ नमस्ताभ्यां नदीभ्यमाथ राघवौ। तीरं दक्षिणमासाद्य जग्मतुर्लघुविक्रमौ॥......अयं जनपदः श्रीमान् पूर्व्वमासीद् महार्द्धिमान्। मलदाश्च करूषाश्च देवनिर्माणनिर्मिता॥" Rám. 27. 4, 9-10, 16. Malaya is the Italian reading, but the Bombay edition reads Malada, which is found in other works.

(2) "वक्रः करूषाधिपतिर्मायायोधी महाबलः" II. 14. 12. "विजिग्ये पाण्डवर्षभः। ततो मल्लान् महातेजा मलदांश्च महाबलः" II. 30. 8.

(3) Harivansa ch. 91.

(4) "एष पूर्व्वाश्रमो राम वामनस्य महात्मनः। सिद्धाश्रम इति ख्यातः...तेनैव पूर्व्वाध्युषित आश्रमः पुण्यकर्मणा। मया च भक्त्या तस्यैव वामनस्य निषेव्यते॥" 32. 2 and 16.

(5) "धर्मारण्यसमीपस्थं वसुचक्रे गिरिव्रजम्॥ सैषोऽयं वसुना मासीद्वसोरमिततेजसः। एते शैलवराः पञ्च प्रकाशन्ते महोच्छ्रयाः॥ सुमागधी नदी चात्र मगधा विश्रुता

Parva succinctly describes its position in the journey of Krishna with Bhíma and Arjuna (1). From this account, it appears that the travellers after crossing the Ganges and the Son rivers travelled eastward and came up to mount Goratha, from which they viewed the five hills Vipula (2), Varáha (Vyáhára ?)—Vrisabha—Rishigiri—and Chaityaka which girded the town of Giribraja and then passed over the Chaityaka and destroyed its pillar and then went to the residence of Jarásandha which stood within the hills. The Son, joined the Ganges in old days near Pátná. The direction of the journey, therefore, clearly points to Purána Rajgir, with which old Rájgriha has been

---

यथा । पञ्चानां शैलमुख्यानां मध्ये मालेव शोभते ॥" 35. 6-8. Neither this nor the reading in the Bombay edition seems to be quite correct, but it is not necessary for this essay to emend the text.

(1) "अतीत्य गङ्गां शोणञ्च त्रयस्ते प्राङ्मुखास्तदा । कुशचीरच्छदा जग्मुर्मागधं क्षेत्रमच्युताः ॥ ते शश्वद्गोधनाकीर्णमम्बुमन्तं शुभद्रुमम् । गोरथं गिरिमासाद्य ददृशुर्मागधं पुरम् । एष पार्थ महान् भाति पशुमान् नित्यमम्बुमान् । निरामयः सुवेश्माढ्यो निवेशो मागधः शुभ ॥ वैहारो विपुलः शैलो वराहो वृषभस्तथा । तथा ऋषिगिरिस्तात शुभाश्चैत्यकपञ्चमाः ॥ एते पञ्च महाशृङ्गाः पर्व्वताः शीतलद्रुमाः । रक्षन्तीवाभिसंहत्य संहताङ्गाः गिरिव्रजम् ॥ वनराजीस्तु पश्येमाः पिप्पलानां मनोरमाः । लोध्राणाञ्च शुभाः पार्थ गौतमौकः-समीपजाः ॥.........एवमुक्त्वा ततः सर्वे भ्रातरो विपुलौजसः । वार्ष्णेयः पाण्डवौ चैव प्रतस्थुर्मागधं पुरम् ॥ ततो द्वारमनासाद्य पुरस्य गिरिमुच्छ्रितम् । मागधानां तु रुचिरं चैत्यकान्तरमाद्रवन् ॥......चैत्यकस्य गिरेः शृङ्गं भित्त्वा किमिह छद्मना । अद्वारेण प्रविष्टाः स्थ निर्भया राजकिल्बिषात् ॥" 20. 29-30 ; 21. 1-3, 8, 12-4, 45.

(2) This name does not occur in Cunningham's list, because Lassen seems to have translated Vaihára Vipula as big Vaihára instead of Vipula with a Vihára. But the name Vaihára seems also to occur in Chinise (Beat's History of Buddha ch. 43.) in connection with the hills of Rájagriha in the place of Vipula.

identified. General Cunningham in his interesting and learned Geography of ancient India gives a special map shewing the positions of the five hills now called Vipulagiri, Ratnagiri, Udayagiri, Sonagiri, Vaibhargiri. Of these Vipulagiri is north and is identifiable with Vipula of the text, as it was so known also in Páli. Ratnagiri is north-east and beyond it there is another lofty hill called Sailagiri. The first has been identified with Pandavagiri of Páli and the name seems to indicate its connection with the doings of the Pandavas I have just alluded to. Sailagiri is very probably Gorathagiri as it is the nearest northerly hill and at the same time lofty enough to give a view of the five hills, which were pointed out from it. I have, therefore, very little doubt that Ratnagiri is the Chaityakagiri of the Mahábhárata, as the travellers passed over it on their way to the residence of Jarásandha which stood among the hills. Rishigiri is the Isigili of Páli and is probably the Udayagiri on the south-east. Varáha is probaly a misprint for Vyáhára. If so, it may be easily identified with Vaibhár. The Panchan river passes by the place and is clearly the Mágadhi of the Rámáyana (1).

101. The next capital of Magadha was Kusumapura or Pátaliputra, said to have been founded by

(1) There is a new Rájgir outside the hills said to have been founded by Vindusára, king of Magadha, who met Buddha, while staying on the Pandava hill.

Udayáshva grandson of Ajátasatru (1). For a long time, it was the greatest town in India, as we have concurrent testimony of Sanskrit and Greek writers (2). Arrian assures us that it was situated near the confluence of the great rivers Ganges and Eronaboas, which is another name for Son (3) and this fact is borne out by the references in the Sanskrit drama Mudrárákshasa (4) which distinctly mentions its situation on the Ganges and also alludes to the Son. It has been satisfactorily shewn that the Son formerly joined the Ganges above the town of Pátna (5) and I therefore agree with those who have held that Kusumpura stood near it. Kálidása speaks of it in the Raghuvansa, but makes a mistake in making it the capital of Magadha in the time of Ráma's grandfather (6).

---

(1) Váyapurána Purvabhága. "पाटलिपुत्रं कुसुमपुरं" Hemachandra IV. 42. "पुष्पपुरं पाटलीपुत्रकं" Trikándasesha.

(2) "अस्ति समस्तनगरीनिकषायमाणा शश्वदगण्यपण्यविस्तारितमणिगणादिवस्तुजातव्याख्यातरत्नाकरमाहात्म्या मगधदेशशेखरीभूता पुष्पपुरी नाम नगरी" Dasakumára. "The capital city of India is Pálibothra" Arrian's Indica x.

(3) "पितामहस्यापत्यं हिरण्यबाहुनामानं महानदं यं जनाः शोण इति कथयन्ति।" Sriharshacharita I. The name is also spelled *Hiranyaváha* 'having golden current' Amara I. 10. 34. So called on account of its broad yellow sands.

(4) "प्रवृत्तकौमुदीमहोत्सवरमणीयतरं कुसुमपुरमवलोकयितुमिच्छामि। तत् क्रियन्तामस्मद्दर्शनयोग्याः सुगाङ्गप्रासादस्योपरि भूमयः।" III. "शोणं सिन्दूरशोणा मम गजपतयः। रोत्स्यन्ति वानरघटा नगरं मदीयाः॥" IV. 16–7.

(5) Bengal Asiatic Society's Journal XIV. 137. "An effaced channel" says Thornton, may still be traced opening on that of the Ganges to Bánkipur, below Dinapur.

(6) "नैवीत्सवं पुष्पपुराङ्गनानां" VI. 24. Hiouen Thsang says that

102. Another important town in this province was Gayá situated on the west bank of the Phalgu river. This stream was generally known as Mahánadí or great river, partly on account of its size, and probably also on account of its sanctity (1). Thornton calls it "a vast torrent", having "enormous volume of water during the rainy season" at and below Gayá. It was also called Phalgu and such expressions as Phalgutírtha, Phalgvísa (or lord of Phalgu), occur in the Gayámáhátmya (2). It is formed of the two torrents Nilaján and Mohanee (which evidently stand for Nairanjaní (3) (= divine) and Mohaní (= charming).

103. According to the Gayámáhátmya, Gayá owes its name to the demon king Gaya, who became so obnoxious to the gods by saving every one from perdition and thereby emptying the world of Yama that Brahmá was persuaded to ask him to lie down

Kusumapura was in ruins when he visited and Pátaliputra was the new town. This can hardly be correct as Pálibothra is mentioned by Greek writers and Kusumapura by Dandí and others.

(1) "गयायास्तु प्रवेशेऽपि पूर्व्वतोऽस्ति महानदी" Mah. III. 95. 9. Hiouen Thsang also calls it "great river".

(2) "पितामहोऽथ फल्ग्वीशः केदारः कनकेश्वरः" फल्गुतीर्थादिरूपेण नमाम्यादिगदाधरं". Read also Mah. III. 87. 12. "सा च पुण्यजला तत्र फल्गुनामा महानदी".

(3) Dr. Rájendra Lál Mitra reads Nairanjaná in Lalitavistara; but the feminine of Nairanjana is Nairanjaní, not Nairanjaná. Chinese translators read Nairanjana, which is correct, if it is considered a *Srotas* (torrent).

so that he might make a sacrifice on his body. In the older Vana Parva (1), no allusion is made to this legend, but Gaya is mentioned as a virtuous king and a rational account is given of his liberal charity. Gayá is now a celebrated place of pilgrimage, especially for the performance of obsequious rites and the places in its vicinity are all considered holy. The river is holy from Bramasaras (Brahmasarwar) with its pillar and mango-tree to Uttaramánasa (Uttarmánus), "a large stone tank divided from the public street by a wall" (2). Near it is another tank called Dakshinamánasa (Surujkund), of which the north-west corner is called Udichi and south-west Dakshina-Mánasa, between which is Kanakhala, all marked by "black stone slabs". Beyond it is Phalgu-tírtha near the temple of Gayasiras (Gayásir) on the bank of the river. The hill to the north is called Pretakúta containing Pretasilá or "stone for the dead" (3). It rises to a height of more than 1000 feet, below which is Brahmakunda or Brahmá's tank". To the south of it is the smaller hill Ráma-saila with a tank at its foot called Rámakunda (4). About a mile south-west of the town is the Brahmayoni (Brahmajuin), or divine

---

(1) "अमूर्त्तरयसः पुत्रो गयो राजर्षिसत्तमः । पुण्यानि यस्य कर्म्माणि तानि मे शृणु भारत ॥ यस्य यज्ञो बभूवेह बह्वन्नो बहुदक्षिणः । यत्रान्नपर्व्वता राजन् शतशोऽथ सहस्रशः ॥ घृतकुल्याश्च दध्नश्च नद्यो बहुशतास्तथा । व्यञ्जनानां प्रवाहाश्च महार्हाणां सहस्रशः ॥......" ९५. 8.

(2) This and the subsequent quotations of this para are taken from Hunter's Bengal Vol. XII. p. 46.

(3) "प्रेतकूटो गिरिश्रेष्ठः......गिरिः प्रेतशिलाश्रयः" Gayá M.

(4) "रामो देव्या सह स्नातो रामतीर्थे ततः स्मृतं......रामे नमते शैलमागत्य

mountain, which seems to have been anciently known as Koláhalagiri (1). On the other side of the river is Rámagayá, to the south of which is Dharmáranya (2) (Dharmarun) or forest of Buddha (3) and Mátanga or hermitage of Matanga (4) with a tank sacred to his memory (5). Opposite these and on the same side as Gayá is the celebrated "undecaying" fig tree under which Buddha passed some days and which is since called "the tree of wisdom". This tree still exists but is "very much decayed". Near it is a massive brick Vihára with extensive ruins. To these should be added the celebrated and beautiful temple of Vishnupada at Gayá erected by the pious queen Ahalyá Bai in and about which are the alleged foot marks of Vishnu, Rudra, Brahmá, the five fires (Sabhya—Á́vasathya—Dakshina—Á́havaniya—and Gárhapatya) (6), Krauncha, and

भरत: स्थित." Gayá M. The story is evidently a modern invention, as it is not supported by the Rámáyana.

(1) "नैरृतीं दिशमाश्रित्य तदा कोलाहले गिरौ। शिर: कृत्वोत्तरे दैत्य: पादौ कृत्वा तु दक्षिणे। ब्रह्मयोनिं प्रतिग्याथ......" Gayá M.

(2) Although this name does not occur in Beal's legend of Buddha, there can be no doubt that it is the wood where Buddha passed six years in meditation before he went to the tree of knowledge (Vide Ch. xxiv.).

(3) "Dharmarája is a synonym of Buddha: "सर्व्वज्ञ: सुगतो बुद्धो धर्मराजस्तथागत:" Amara 13.

(4) "ततो गच्छेत राजेन्द्र धर्मपृष्ठं समाहित:। यत्र धर्मो महाराज नित्यमास्ते युधिष्ठिर ॥......मतङ्गाश्रमस्तत्र महर्षेर्भावितात्मन:।.........ततो राजगृहं गच्छेत्......" Mah. III. 84. 99 to 104.

(5) "मतङ्गवाप्यां य: स्नात्वा......" Gayá M.

(6) See my quotation Virddhagautamasanhitá (Víracharita : supplemental notes).

others. From Hunter's account, a pilgrim seems now to take twelve days to pay his homage to the holy places of Gayá. In the time of the Gayá-máhátmya, it used to be done in five days (1).

104. Magadha was also called Kíkata in later literature (2). The verse quoted below is interesting in this respect, as it distinctly says Gayá was situated in Kíkata or Magadha besides giving the Sanskrit name Punahpuná of the river Punpun (3). Magadha has given name to the Mágadhí dialect described in the 11th section of Vararuchi's Prákrita-prakása (4). According to Visvanátha, it was the

---

(1) "ततो गयां समासाद्य स्नातव्यं निर्म्मले जले।......अपरेऽह्नि शुचिर्भूत्वा गच्छेच्च प्रेतपर्व्वतम्॥ ब्रह्मकुण्डे ततः स्नात्वा देवादींस्तर्पयेत्सुधीः।......आदौ च पञ्चतीर्थेभ्य उत्तरे मानसे विधिः।......उत्तरात् मानसात् मौनी व्रजेद्दक्षिणमानसम्। उदीची च महापुण्या तत्रोदीच्यां विमुक्तिदा॥......मध्ये कनखलं तीर्थं पितॄणां मुक्तिदायकम्।......यस्य दक्षिणभागेन तीर्थं दक्षिणमानसम्॥ फल्गुतीर्थं व्रजेत्तस्मात् सर्वतीर्थोत्तमोत्तमम्।...एतद् गयाशिरः प्रोक्तं फल्गुतीर्थं तदुच्यते।......द्वितीये दिवसे व्रजेत्। धर्मारण्ये यत्र धर्मः......गत्वा नत्वा मतङ्गेशमिमं मन्त्रमुदीरयेत्॥......धर्मं धर्मेश्वरं नत्वा महाबोधितरुं नमेत्। चलद्दलाय वृक्षाय सर्वदा स्थितिविष्णवे॥ तृतीये ब्रह्मसरसि स्नात्वा श्राद्धं समाचरेत्।......आम्रं ब्रह्मसरोद्भूतं सर्वदेवमयं तरुम्।.........यूपं प्रदक्षिणीकृत्य वाजपेयफलं लभेत्।......फल्गुतीर्थे चतुर्थेऽह्नि स्नानादिकमथाचरेत्।......तत्र विष्णुपदं दिव्यं दर्शनात् पापनाशनम्।......दक्षिणाग्निपदे श्राद्धी वाजपेयफलं लभेत्। श्राद्धं कृत्वाऽऽहवनीये राजसूयफलं लभेत्॥ गार्हपत्ये कृतं श्राद्धमश्वमेधफलं लभेत्॥ श्राद्धं कृत्वा सभ्यपादे ज्योतिष्टोमफलं लभेत्। आवसथ्यपदे श्राद्धी सोमलोकमवाप्नुयात्॥......पञ्चमेऽह्नि गदालोले कृत्वा स्नानादि पूर्ववत्।......" Gayá M.

(2) "मगधाः कीकटा मताः" Trikándasesha. "कटाक्षधारास्तत्र कीकटाधिपः" N. xii. 88.

(3) "कीकटेषु गया पुण्या पुण्यं राजगृहं वनम्। च्यवनस्याश्रमः पुण्यो नदी पुण्या पुनःपुना॥" Gayá M.

(4) Cowell's Edition p. p. 89 to 92.

language of the attendants on royal harems (1) which seems to explain that the terms Magadha and Mágadha (2) were applied to bards (Bháts), simply because they belonged to that country. The word Mágadhi is also applied to some plants, which, although found in Magadha, are not peculiar to it.

105. Among other places of Magadha should be noted Vihára or Behár, near which there is a solitary hill covered with ruins which General Cunningham considers to be the ruins of the Vihára of Avalokitesvara (p. 474). I should also note Nálanda where Hiouen Thsang studied Sanskrit for several years and which has been identified by the English scholar with Baragaon (p. 468) about seven miles north of Rájgir. For other Buddhist-places, the reader must consult his work.

106. To the north of Magadha, lay the republic of Vaisáli the modern Besárá. It was a celebrated town in the time of Buddha (3) and is said to have been founded by king Visála (4) with whose name is connected its old ruined fort 'Rajá-Bisál-ka-gar'.

---

(1) "सूत्रोक्ता मागधी भाषा राजान्तःपुरचारिणाम्", Sáh. VI.

(2) "सुमगधास्तु मगधा वन्दिनः स्तुतिपाठकाः", Amara II. 8. 91. "मागध माधवाय" Si. XI. 1.

(3) "इयं वैशाली महानगरी ऋद्धा च स्फीता च क्षेमा च सुभिक्षा च......" Lalitavistara. Some legends speak of a Monkey Tank at Vaisálí, which is probably still extant: where Bhagavat dwelt in the Pansal beside Monkey Tank at Vaisálí" Beal's Buddha p. 2;0.

(4) "अलम्बुषायामुत्पन्नो विशाल इति विश्रुतः। तेनेयं निर्मिता राम वैशाली नगरी शुभा॥" Rám. I. 43. 14.

The position of this place may be inferred from Ráma's journey in the Rámáyana, (1) as he passed a night here after crossing the Ganges before he arrived at his destination. General Cunningham arrives at the same conclusion from the description of Hiouen Thsang's journey (p. 443). We are therefore sure that the popular tradition identifying Besárá with Vaisálí is perfectly correct.

107. This is probably the land of Vrijis, who are mentioned by Pánini (2). This fact is expressly mentioned in a Buddhist legend quoted from Burnouf by General Cunningham (p. 444) and also in the passage quoted below, where Vajora is evidently a misprint for Vriji (3). In the Sabhá Parva, Bhíma is said to have met the Sarmakas and Varmakas before he went to Videha (4). They are evidently some of the tribes who inhabited this country. It probably extended fron Bagmatí or Bhogavatí river

---

(1) "संतारय: सरिच्छ्रेष्ठां पुण्यां त्रिपथगां नदीम् ॥ इत्येतद्वचनं श्रुत्वा रामस्याक्लिष्टकर्मण: । संतारं कारयामास विश्वामित्रो महामुनि: ॥ उत्तरं तीरमासाद्य तत: स मुनिपुङ्गव: । अपश्यन् तत्र निरवांस्तापसान् नियतव्रतान् ॥ स तान् संपूज्य विधिवज्जगाम सह राघव: । विशालस्य पुरीं रम्यां दिव्यां स्वर्गपुरीमिव ॥.........इहाद्य रजनीं राम सुखं वत्स्यामहे वयम् । श्व: प्रभाते तु जनकं भुवं द्रक्ष्याम राघव ॥" 46. 6, 8-10; 49. 21.

(2) "मद्रवृज्यो: कन्" IV. 2. 131. "मद्रेषु जात: मद्रक: । वृजिक:" Vámana.

(3) "This Vajora country has a city called Vaisálí rich in every kind of produce" Beal's Buddha p. 28. I know of no such country as Vajora and as mistakes like Mavantí for Avantí occur in the work, I think I am right Vajora stands for Vriji or its derivative Várja.

(4) "शर्मकान् वर्मकांश्चैव व्यजयत् सान्त्वपूर्वकम् । वैदेहकश्च राजानं जनकं जगतीपतिम् ॥" 30. 13. Sarmaka is Sarman and Varmaka is Varman with the redundant affix Ka. Varmans are to be met with in several parts of

on the east to beyond the Gandak or Gandakí river on the west, in other words it comprised the modern districts of Mozuffurpur and Sarun. On the north-west of Vaisáli is Kasia which General Cunningham identifies with Kusinagara—the place of Buddha's Nirvána (p. 430).

108. On the north-east of Vaisálí, lay the kingdom of Videha with its capital Mithilá (1). Janakpur in Nepal north of Madhuvání is still identified as Mithilá, the capital of Janaka, with all its ancient associations. Sítamári (probably Sítámárí "where Síta was furrowed out") claims the honor of giving birth to Sítá, daughter of Janaka (Rám. III. 4 ch.). Sítákunda, 12 miles east of Matihari is still revered as the tank where Sítá bathed on her way to marriage. Videha, therefore, must have comprised, besides a portion of Nepal, all these places or in other words the northern part of the old district of Trihut and the north-western portion of the district of Champaran. The country is still known as Mithilá in learned quarters. Its Bráhmanas are broadly distinguished from the Brahmins of Bengal and it is still governed

---

Bengal and they say they are Kshattriyas. Sarman is now the general title of all Brahmanas. I cannot say who are meant in the passage.

(1) "सुमराविदक्षिं मिहिलं महानभरिम्।......दर्शय सीतायै जनकस्य राजधानीम्॥" B. r. x. In some lexicons, Videha is given as a synonym of Mithilá. But I do not remember meeting it in this sense. The following passage from Dasakumára III. distinguishes the country from the town: "अहमपि पर्यटन्नेकदा गतो विदेहेषु। मिथिलामप्रविश्यैव......".

by the Mithilá school of law, most ably represented in the Víramitrodaya of Mitra Mirsa. The people of Videha must have formerly traded a good deal, as Vaidehaka or resident of Videha is given by Amara as a synonym of merchant (1).

109. Tírabhukti from which Tirhut is derived literally means "possessions on or along banks" and probably included the country along the Gandak river. At one time, its kings were supreme in this part of India and I understand an era is still extant commemorative of this rise. According to the Trikándasesha (2) Tírabhukti is a synonym of Videha. I do not think this is correct as I have not found in any old work Tírabhukti used as a synonym of Videha and am told by Maithila Brahmanas that the southern portion of Tirhut does not come within Videha. Videha was, however, very probably within the dominions of the Rájas of Tírabhukti, which might have led Purushottama to group them together. Nichchhavi is rarer than Tírabhukti, but General Cunningham says the kings of Thibet and Ladak trace their descent from the Nichchhavis (p. 451). The Newar kings of Nepal also belonged to this tribe. The Nichchhavis, therefore, appear to be the Newars, who are still found in Nepal. They must have dwelt further north probably about Lauria, near which there are extensive ruins.

---

(1) "वैदेहकः सार्थवाहो नैगमो वाणिजो वणिक्" II. 9. 78.

(2) "तीरभुक्तिस्तु निच्छविः। विदेहा......" Bhúmi Varga 8.

110. On the east of Durbungah flows the river Kausikí (Kusí) through Northern Bhagalpur and Western Purneah. In olden times, its channel was much nearer to the civil station of Purneah than at present owing to its constant shifting towards the west. The country on its banks is described in the Mahábhárata as Kausikí Kachchha or "Banks of the Kusí" (1) and must have included parts of the modern districts of Bhagalpur and Purneah. Puráníya (Purneah) signifying 'of old' was probably its capital. The district abounds in old ruins and there is a tradition that it was once governed by king Viráta, but that he cannot be the Viráta of the Mahábhárata is apparent from that work (para. 162). Near the banks of the Kausikí was the hermitage of the sage Rishyasringa, who is said to have been brought to Champá by its king Lomapáda for the removal of natural calamities (2). I am told the "horned sage's" (Sringi Rishi) hermitage is still pointed out to travellers, but it is at considerable distance from the Kusí.

111. On the south of Kausikí Kachchha and evidently on the right bank of the Ganges lay the

---

(1) "ततो पुण्ड्राधिपं वीरं वासुदेवं महाबलम्। कौशिकीकच्छनिलयं राजानञ्च महौजसम्॥ उभौ बलभृतौ वीरावुभौ भीमपराक्रमौ। निर्जित्याजौ महाराज वङ्गराज-मुपाद्रवत्॥" II. 30. 22-3.

(2) "एषा देवनदी पुण्या कौशिकी भरतर्षभ। विश्वामित्राश्रमो रम्य एष चात्र प्रकाशते॥ आश्रमश्चैव पुण्याख्यः काश्यपस्य महात्मनः। ऋष्यशृङ्गः सुतो यस्य तपस्वी संयतेन्द्रियः॥....,.." Mah. III. 110. 22-3.

important kingdom of Anga with its capital Champá, sometimes called Angapurí or capital of Anga (1), Lomapádapurí or capital of king Lomapáda, Karnapurí or capital of king Karna, and Máliní (2). Hiouen Thsang says it stood on the Ganges about 24 miles west of a rocky island. General Cunningham has shewn that this description applies to the hill opposite Pátharghátá, that it is 24 miles east of Bhagalpur, and that there are villages called Champapur and Champanagar adjoining the last. According to Sanskrit accounts, the town was situated on the Bhágírathí east (properly south-east) of Mithilá and near the confluence of the Kausikí (3). It is, therefore, beyond doubt that Champá stood at or about Bhagalpur. Champá is the flower of the Michelia Champaca and the name of the town seems to have been derived from its abundance. At all events, we read in the Mahábhárata of a Champaka wood near the Kausikí of which I have already spoken (4). In

---

(1) "अङ्गराजस्योद्धरणायाङ्गानभियास्यन्......रुरोध बलभरदन्तकम्पचम्पां" "अहमपि महोत्सवेषु गङ्गातटे वहिश्चम्पायाः......अद्भुतो बुभुत्सुरुद्गतिं तमुद्दिश्य गमनम्।... आसीत्तादृशो मुनिरश्चिनाश्मि तमेकदा काममञ्जरी नामाङ्गपुर्यवतंसस्थानीया........" Dasakumara I. and II.

(2) "चम्पा तु मालिनी। लोमपादकर्णयोः पूः" Hemachandra IV. 42-3. The name Máliní is very rare.

(3) "अथ चम्पां समासाद्य भागीरथ्यां कृतोदकः" Mah. III. 84. 162. "इयं सा मिथिला।......इयं ततोऽपि पुरस्ताच्चम्पा नाम........राजधानी" Anargha Rághava VII.

(4) "कौशिकीं तत्र गच्छेत महापापप्रणाशिनीम्।.........ततो गच्छेत राजेन्द्र चम्पकारण्यमुत्तमम्॥" Mah. III. 84. 132-3.

the Raghuvansa, there is an allusion to elephants in the dominions of the ruler of Anga (1). As elephants are not found in the hills south and east of Bhagalpur but common in the Himálayán regions on the north, it is probable that Anga at one time included Kausikí Kachchha. This is also apparent from the description of the journey of Rishyasringa's father to search out his son (2). There is a conical hill called Mandara about 25 miles S. S. E. of Champá, which Bishop Heber assures us is considered by the people to be the churning rod of gods described in the Mahábhárata. But that it cannot be the same Mandara is clear from several passages of that work.

112. Between Bhagalpur and Pátná is Moongyr with the celebrated hot-springs of Sítákunda and Rishikunda, the first about five miles east of the town and the second about six miles from the first. The place is very seldom mentioned by Sanskrit writers and, as a rule, must have been subject to Magadha or Anga. A copper plate was found within the fort of Moongyr about the year 1780, which has been deciphered by Prinsep and others and from which it is easy to see that it was then subject to Devapála of

(1) "जगाद चैनामयमङ्गराजः सुराङ्गनाप्रार्थितयौवनश्रीः। विनीतनागः किल सूत्रकारैरैन्द्रं पदं भूमिगतोऽपि भुंक्ते॥" VI. 27.

(2) "ततः स कोपेन विदीर्य्यमाणः आशङ्कमानो नृपतेर्विधानम्। जगाम चम्पां प्रति धक्ष्यमाणस्तमङ्गराजं सपुरं सराष्ट्रम्॥ स वै श्रान्तः क्षुधितः काश्यपस्तान् घोषान् समासादितवान् समृद्धान्।......" Mah. III. 113. 15-6.

Pátaliputra. Dr. Buchanan Hamilton is said to have read Madgagiri in an old inscription found at Moongyr, but as Madgagiri does not mean anything (1), the proper reading seems to be "Modágiri" or "Hill of Ecstasy" found in the Sabhá Parva and placed in Eastern India near the two districts described in the preceding two paragraphs (2). Hiouen Thsang says from this hill "issued smoke and vapours that darkened the sun and moon". The name Modágiri seems to indicate this volcanic action.

113. On the east of Kausikíkachchha lay the country of Pundras, called also Gaura and rarely Varendra or Great. We have first of all the direct testimony of Purushottama that these words are synonymous (3). As regards Gaura and Pundra, we have further the testimony of the Rájatarangini that Paundravardhana or chief town of Pundra was the capital of the king of Gaura (4) and still better evidence that Pundra and Gaura mean the same thing. It is well-known that Pundra or Paundra is a variety of the sugarcane vulgarly known as Pooree (5)

---

(1) Hunter says Madga means "a kind of pulse", but he evidently confounds Madga with Mudga.

(2) "अथ मोदागिरौ चैव राजानं बलवत्तरम्। पाण्डवो बाहुवीर्येण निजघान महामृधे॥" 30. 21.

(3) "पुण्ड्राः स्युर्वरेन्द्री गौडनीवृति" Trikánda Sesha "नीवृति गौडदेशस्य" Com.

(4) "गौडराजाश्रयं गुप्तं जयन्ताख्येन भूभुजा॥ प्रविवेश क्रमेणाथ नगरं पौण्ड्रवर्द्धनम्" IV. 420-1.

(5) "इक्षुभेदाः पुण्ड्रकान्तारकादयः" Amara II. 4. 163. "पौण्ड्रको भीरुक-

which, Baboo Jay Kissen Mookerjea, the rich Zemindar of Uttarpárá, assures us, is cultivated in his district from time immemorial and a greater authority calls 'a native of Bengal' (1). It is, therefore, very probable that Pundra Desa originally meant nothing more than the land of the Pooree cane. Now Gaura means "yielding Gura or molasses" and implies the same thing. I have, therefore, no doubt that Pundra Desa and Gaura Desa conveyed the same thing, which in all likelihood accounts for the omission of the more recent name of Gaura in the ancient divisions of India (2). Gaura, however, occurs in the old rhetorical work of Vámana, Gaurí being the name of grandiloquent style (3).

114. The word Varendra meaning Gaura is not usually found in Sanskrit literature. But the Várendrí Bráhmanas are well-known to be of Varendra or

---

श्चापि वंशकः शतपोरकः। कान्तारस्तापसेचुश्च काण्डेचुः सूचिपत्रकः॥ नैपालो दीर्घपत्रश्च नीलपोरोऽथ कोशकः। इत्येता जातयस्तेषां कथयामि गुणानपि॥". Bháva Prakása.

(1) Simmond's Tropical Agriculture p. 153. Pundraka is also the name of the Mádhaví or spring-flower (Gærtnera racemosa), but it does not assist us much as it is found in various parts of India: "माधवी स्यात् वासन्ती पुण्ड्रको मण्डकस्तथा" Bháva Prakása.

(2) "अङ्गो वङ्गः कलिङ्गश्च पुण्ड्रः सुह्मश्च ते सुताः। तेषां देशाः समाख्याताः स्वनामप्रथिता भुवि॥" Mah. I. 102, 53.

(3) The work of Vámana is still extant, but I quote his name on the authority of Mammata: "एतास्तिस्रो वृत्तयो वामनादीनां मते वैदर्भीगौडीपाञ्चालाख्याख्या रीतयो मताः।" Kávya Prakása IX. 4. "समासबहुला गौडी" Sáhitya Darpana IX.

Northern Bengal. There is also a Várendra caste—neither Bráhmanas nor Káyasthas, one of whom lately appeared before me to register a document, from whom I learnt that he originally belonged to Malda, where there is still a large number of his caste (1). To these should be added that in a copper plate found in this district by a labourer under my friend Hari Mohan Chandra, now Assistant to the Commissioner of this division, the word Varendra occurs with Paundra-vardhana in a passage not altogether free from doubt, but which seems to indicate that Varendra and Pundra are identical (2).

115. I am, therefore, convinced that Purooshottama is right and that the names Pundra—Gaura—and Varendra were at one time truly synonymous. The capital of this kingdom was for a long time at Gaura-purí or Lakshmanávatí, extensive remains of which are still found at Gaur on the Chhota Bhágírathí a few miles below Malda (3). But the older capital was

(1) It is curious that the name does not occur in Hunter's list of Hindu castes of Malda (Bengal VII. pp. 44-6). His list, however, contains Pundari or Pundra caste numbering more than 10000.

(2) See line 6 Plate II attached to Edward Veasy Westmacott's communication on the subject in Part I. Vol. XLIV of Bengal Asiatic Society's Journal. A copy of a similar plate is given at pp. 371-3 of Rámgati Nyaratna's discourse on "Bengali Language and Literature," but this part is not found there.

(3) See Hunter's Bengal Vol. VII. I say Gaurapurí instead of Gaura, as the word being masculine cannot be the name of a town, which must be feminine or neuter. *Gaurándm Rájadhání* occurs in the 7th Act of the Anargha Rághava.

probably at Paundra Vardhana, which is often mentioned in the Kathá Ságara (1) and whose king Paundraka surnamed Vásudeva figures prominently in the Vishnupurána for sending a challenge to his celebrated namesake Vásudeva Krishna (2). In the accounts of this town I have seen, there is no mention of any river. We may infer, therefore, it was an inland town. Now Pandua in Malda is an inland town, being some miles from the Mahánandá. It corresponds with Paundra Vardhana in name with the last half omitted as in the case of Gaur and is traditionally of Hindu origin, Pándu (3) (Pundra ?) being its alleged founder. Besides, although in its flourishing period the kingdom of Gaur extended to the Jaboona (Yamuna), which is now the main channel of the Brahmaputra, and beyond it as we read in inscriptions of "victorious encampment at Vikramapura in Vanga", it was generally confined to the Karatoyá river on the east and in old times did not extend even to Southern Dinajpur, as it was the kingdom of the demon Vána, who is said to have lived about the same time as Paundraka Vásudeva (4). The remains of the city

(1) "बभूव देवदासाख्यः पुरे पाटलिपुत्रके ।......अभवत्तस्य भार्या च नगरात् पौण्ड्रवर्धनात् ।......मूल्यार्थी देवदासस्तं श्वशुरं याचितं ययौ ।। प्राप्तश्च सन्ध्यासमये तत् पुरं पौण्ड्रवर्धनम् ।......" 19. 16 to 21. "गच्छन्नहरहः प्राच्यां दिशि प्राप स च क्रमात् । मध्ये मार्गवशायातं नगरं पौण्ड्रवर्धनम् ।।" 18. 254.

(2) Book v. Ch. 34.

(3) Dr. B. Hamilton referred to in Hunter's Bengal Vol. VII. p. 64.

(4) Vishnu Purána Book v. ch 32-3.

of this king Vána are still pointed out at Bán Rájár Gar near Devikot a few miles south of Dinajpur. This is the Devikota of Sanskrit, which occurs among the synonymous of Vánapura (1). We cannot, therefore, look Paundra Vardhana beyond the district of Malda and I am perhaps right in identifying it with Pándua. The only objection is that the distance between Champá and Paundra Vardhana is much less than what Hiouen Thsang has noted. But I am not sure that Paundra Vardhana is the correct reading of the Chinese syllables. Then General Cunningham has shewn in several places that the Chinese traveller is not always correct both in noting direction and in giving distance and it cannot be assumed that he is correct in this case. Thirdly, Hiouen Thsang, if he speaks of the kingdom of Paundra Vardhana at about 100 miles east of the place where he crossed the Ganges, is palpably wrong as he must have crossed the Ganges about Rájmahal and Pundra Desa extended up to the Ganges, from which even now Gaur is only a few miles off (2).

---

(1) "देवीकोट उषावनम् । कोटीवर्षं वाणपुरं स्याच्छोणितपुरं च तत्" Hemachandra IV. 43. The same names occur also in the Trikánda Sesha. Ushávana means the park of Ushá, daughter of Vána. Koti was, I believe, the mother of Ushá. Sonitapura means "the city of blood" alluding perhaps to the bloody contest with Krishna, whose grandson Anirudha or 'Not to be restrained' was imprisoned by Vána for being found with Ushá. Villages called Ushápur and Anirudhapur are found in this district (Dinajpur).

(2) Á treyí (Atrai) a few miles east of Dinajpur is the holiest

116. To the north-east of Pundra Desa lay the important kingdom of Kámarúpa, which is said to have extended from the banks of the Karatoyá (1) to the extremities of Assam. Its king Bhagadatta is an important character in the Mahábhárata. In the Sabhá Parva, he is said to have fought with Arjuna for eight days with "Kirátas, Chínas, and dwellers on the sea-coast" (2). In the Udyoga Parva he is said to have assisted Suyodhana with an army of "Kirátas and Chínas" (3). It is, therefore, clear that his territories extended up to the Himálaya on the north and the borders of China on the east. This may also be inferred from his presents to Yudhisthira in the great Rájasúya festival viz. fine horses, jewelled ornaments, and swords with hilts of pure ivory (4). Horses are not indigenous to Assam, but a fine breed of ponies is found in Bhootan. Elephants also are not common in Lower Assam, but still caught in the Dooars and the

---

river in this province. It occurs in Sabhá Parva 9. 22. "करतोया तथा-त्रेयी लौहित्यश्च महानदः".

(1) Glazier's Rungpoor p. 8. Karatoyá is also called Sadánira or 'Never dry', Hema Chandra IV. 151.

(2) "तैरेव सहितैः सर्वैः प्रागज्योतिषमुपाद्रवत् ॥ तत्र राजा महानासीद्भगदत्तो विशाम्पते । तेनासीत् सुमहद्युद्धं पाण्डवस्य महात्मनः ॥ स किरातैश्च चीनैश्च वृतः प्रागज्योतिषोऽभवत् । अन्यैश्च बहुभिर्योधैः सागरानूपवासिभिः ॥" 26. 7-9.

(3) "भगदत्तो महीपालः सेनामक्षौहिणीं ददौ । तस्य चीनैः किरातैश्च काञ्चनैरिव संवृतम् ॥ बभौ बलमनाधृष्यं काञ्चनैरिव संवृतम् ।" 18. 15-6.

(4) "प्रागज्योतिषाधिपः शूरो म्लेच्छानामधिपो बली । यवनैः सहितो राजा भगदत्तो महारथः ॥ आजानेयान् हयान् शीघ्रानादायानिलरंहसः । बलिञ्च कृत्स्नमादाय द्वारि तिष्ठति वारितः ॥ अश्मसारमयं भाण्डं शुद्धदन्तत्सरूनसीन् । प्रागज्योतिषाधिपो दत्त्वा भगदत्तोऽव्रजत्तदा ॥" Sabhá P. 51. 13-6.

jungles of Upper Assam (1). In speaking of this province, Kálidása speaks of black aloe-wood (2) and we learn from Dr. Roxburgh that it is a tree of the eastern frontier.

117. The ancient capital of Kámarúpa was at Prágjyotisha or Prágjyotishapura on the Lauhitya, by which the Brahmaputra is generally known to the people of Upper Assam. Local tradition identifies it with modern Gauháti, latterly the seat of the Lieutenant of the Assam-kings. The hill of Asvakránta on the other side of the river is still pointed out as the place where the demon Naraka fell and the marks of his great opponent Krishna's horse's hoofs are still shewn to the credulous devotees who flock its temple or bathe in the sacred waters of the river. The town, says Robinson, "enclosed within its fortifications a vast extent of country on both banks of the great stream; the hills on either side forming a spacious amphitheatre, equally well-fortified by nature and by art.... The remains of the extensive fortifications may to this day be traced for miles in the mounds and ditches that now serve only (3) to mark the extent of the ancient capital....". About two miles west of the town rises the hill of Niláchala with its celebrated temple

(1) Kámarúpa is celebrated for its elephants from the earliest ages. Kálidása says "तमीशः कामरूपाणामत्याखण्डलविक्रमम् । भेजे भिन्नकटै-र्नागैरन्यानुपरुरोध यैः ॥" Raghu IV. 83.

(2) "चकम्पे तीर्णलौहित्ये तस्मिन् प्राग्ज्योतिषेश्वरः । तद्गजालानतां प्राप्तैः सह कालागुरुद्रुमैः ॥" Raghu IV. 81.

(3) Account of Assam p. 286.

of Kámákhyá, which is visited by crowds of pilgrims from different parts of India (1).

118. Among other towns of this kingdom was Rungpoor or Rangapura (=Town of Amusement), which is said to have been a country residence of king Bhagadatta. This should not be confounded with Rangapura in Assam with its noble tank of Siva-ságara, which has now usurped the real name. A few miles south of it are the ruins of Jayapura with an excellent tank like the one at Sibságar. Both were for some time the seat of the Ahom kings. The ruins of some of their buildings are still extant, but seldom visited and not yet fully described (2). But their ancient capital was at Gargaon or "fortified town" some miles S. E. of Sibságar. Outside Assam, the principal towns of antiquarian interest are Dharmapura south of Dimla, said to have been founded by Dharma Pála in the 12th century, and Kamalápura in Kuch Behar said to have been founded by king Níladhvaja after the fall of the Pál dynasty (3). General Cunningham thinks this was the capital of Kámarúpa during the time of Hiouen Thsang. But it cannot be as he

---

(1) See Deví Bhágavata Book VII. ch. 38.

(2) There is a *talátal* house with stories above, as well as, under ground, which is one of the accompaniments of ancient Hindu Rájas. There is a Ranghar or Hall of Amusement before which feats were exhibited. There are some other houses. But all removed from human habitation covered more or less with jungle.

(3) Glazier's Rungpoor p. 11.

visited India in the 7th century. His account is, however, interesting as giving the name of the king Bháskaravarmá with the title of Kumára, a fact borne out by Dandí, a writer of about the same age (1).

119. On the south of Assam lie the districts of Sylhet (Sríhatta) and Cachar (Cáchchhára ?), of whose early history very little is known. The Cacharí Rájas claim descent from Ghatotkacha of the Mahábhárata (2). But this is an after invention of the Bráhmanas, as his mother Hirimbá dwelt in a wood near Váranávata on the Ganges (3). Beyond Kachar is the territory of the Manipur Rájas, who claim descent from Arjuna, the hero of the Mahábhárata. His marriage with Chitrángadá, daughter of the king of Manipura, is described in the 213th chapter of the A´diparva, but the description of its position is extremely vague. Their son Babhruváhana figures in the Asvamedha Parva (ch. 79-81), but even there there is nothing to find out its true position. But as I do not know of any other place claiming these distinctions, we may conclude that Manipur beyond Kachar is the Manipura of the Mahábhárata.

---

(1) "उक्तश्च तया कुमारकामरूपेश्वरस्य कलिन्दवर्मनाम्नः कन्या कल्पसुन्दरी कलासु रूपे चाप्सरसोऽतिक्रान्तौ पतिमभिभूय वर्त्तते ।" Dasa Kumára III. There can be no doubt, therefore, that Varmans once reigned over Kámarúpa. But they were Kshatriyas, not Bráhmans as Hiouen Thsáng writes.

(2) See the list given in Hunter's Assam Vol. II. p. 403.

(3) A´di Parva ch. 149 to 153. Ghatotkacha, according to the commentator, means "bald-headed".

120. South-west of Manipur is Tippera, which at one time included Chittagong (Chattagráma) (1). Tippera is sometimes identified with Tripura burnt by Siva. But it will be shewn hereafter that Tripura was in Central India. It is said that the king of Tippera figures in the Mahábhárata (2). I believe this statement is incorrect, as I do not remember meeting it not only in the Sanskrit Mahábhárata but also in the Bengali version of Kásiráma.

121. West of Tipperah lay Vanga (3) or Eastern Bengal. It is often mistaken for Gaura or Northern Bengal. The existence of such different castes as Gauradesíya Sháhá and Vangadesíya Sháhá is a convincing proof that the two names do not convey the same province. In so late a work as Mádhava Champú, the two countries are clearly distinguished and Vanga is described to be the country through which the Padmá and the Brahmaputra flow (4). To understand this passage clearly, we should remember that the main channel of the Brahmaputra originally flowed through Maymensing, where it is still known by that name. The passage is interesting for the introduction of the word Vángála from which Bengal is derived

(1) Hunter's Bengal Vol. VI. p. 110.

(2) Hunter's Bengal Vol. VI. p. 434.

(3) Hema Chandra gives Harikelíya ("वङ्गास्तु हरिकेलीयाः", IV. 23) as its synonym, but I have not met the word elsewhere.

(4) "अस्ति तावद्वङ्गनामा देशः, यस्मिन् पारावारसहस्रैः पद्मावतीप्रभृतयस्तरङ्गिण्यः समुल्लसन्ति । यत्र च पावनी ब्रह्मपुत्रनामा महानदी मज्जज्जन्तून् पावयति । तस्यायमीश्वरः प्रभूतसेनात्मजो वीरसेनाह्वयः

and which is now applied by Calcutta people as a nickname for the people of Eastern Bengal. In connection with Vanga, Kálidása speaks of the estuaries of the Ganges (1). It, therefore, included the sea-coast of Bengal. In the Bhísma Parva ch. 90, the king of Vanga is said to have fought with big elephants. As elephants are not fonud in the plains, but in Tippera and Garo hills, it is probable that Vanga at one time extended to these limits.

122. Vanga is a name of tin (2), which is not found in Bengal, but "in Malaya, Pegu, China, and especially the island of Banca in the East Indies" (3). It is probably so called because it was known to the Indians from Vanga or Eastern Bengal, in which case, it must have had a considerable coasting trade from the earliest times, as the word in the sense of tin is mentioned by so early a writer as Susruta.

123. Vanga was probably also called "Samatata" or "Plains". The word occurs in Váráhi Sanhitá XIV. 6 along with Odra (Orissa) and Prágjyotisha (Kamroop), but without any indication of its position. Hiouen Thsang does not speak of Vanga, but in its

---

....

वाङ्गालचोलाधिपालस्त्रिभुवनजनतागीतकीर्त्तिप्ररोहः ॥ २६ ॥

....

अथ गौड़राजमुपस्थितां कलावतीं प्रति वाग्भारती सादरं कथयति स्म ।......" III.

(1) "वङ्गानुत्खाय तरसा नेता नौसाधनोद्यतान्। निचखान जयस्तम्भान् गङ्गास्रोतोऽन्तरेषु सः ॥" IV. 36.

(2) "रङ्गवङ्गे" Amara II. 9. 106.

(3) Dana's Mineralogy.

place we find Samatata south of Kámarúpa. I have already shewn that the Gangetic Doab (Kuru Pánchála) was known by a similar name Samasthalí. I have, therefore, little doubt that Samatata was Vanga. The principal old towns of this province are the early Mohomedan capital Suvarnagráma (Sonárgáon) or the golden village near Painam (1) and Vikramapura or the capital of Vikrama, which is now the name of a Purgunah, in which the residence of Hindu kings is still pointed out at Rampal south of Dacca. This (Bikrampur) was the place to which the kings of Gaur, as we know from copper grants, carried their victorious arms and this fact is confirmed by local tradition that when the Sens were reigning at Bikrampur, Páls were reigning north of the Burí Gangá, the remains of whose fort Darduriya near Eksdálá (2) exist till this day. Jessor (Yasohara) on the Bhairab (Bhairava) is said to have been founded by another Vikrama in the beginning of the 16th century (3). In that case, it cannot be the town visited by Hiouen Thsang. On the north-eastern frontier of Maimensing is Durgápura on the Somesvarí river—the seat of the Mahárája of Susang, who is considered to be of a very old family and who is now so well-known for his action against Government for his rights over the Garo Hills.

124. West of Vanga, was Suhma Desa with its

(1) Hunter's Bengal Vol. v. p. 71.
(2) Hunter's Bengal Vol. v. p. 73.
(3) Hunter's Bengal Vol. II. p. 202.

capital Támralipta, called also Támalipta, Dámalipta, Támraliptí, Tamálini (1). In the time of the Mahábhárata, Suhmadesa seems to have included Western Midnápoor only, as it is separately mentioned after Támralipta (2), but there can be no doubt that in after times its extent was greater, as Támralipta is distinctly mentioned by several writers as the capital of Suhma Desa (3). The commentator, in explaining the text of the Mahábhárata in one place calls the Suhmas Rá*dh*as (4) and we know that Rá*dh*a is the name of Western Bengal from which the Rá*dh*i Brahmanas take their name. It is impossible to describe accurately the limits of this Province. It did not extend to the left bank of the Bhágírathi, as Nadíyá (Navadvípa) was the residence of the later kings of Gaura (5). But it probably included Burdwan (Vardhamána), Bankoora (Mallabhúmi), Beerbhoom (Vírabhúmi), as no separate mention is made of these districts in early works. The Vardhamána of the Kathá Ságara was evidently a town in Central India north of the Vindhya. This is clear from

---

(1) "ताम्रलिप्तं दामलिप्तं ताम्रलिप्ती तमालिनी" Hema Chandra IV. 45.

(2) "ताम्रलिप्तञ्च राजानं कर्वटाधिपतिं तथा। सुह्मानामधिपञ्चैव ये च सागरवासिनः ।" II. 30. 24-5.

(3) "सुह्मेषु दामलिप्ताह्वयस्य नगरस्य बाह्योद्याने महान्तमुत्सवसमाजमालोकयम्" Dasa Kumára VI. People, with the surname Som, are common in Western Bengal. Are these Soms the Suhmas, who gave their name to this Province ?

(4) "सुह्मा राढाः" on Mah. II. 30. 16.

(5) Hunter's Bengal Vol. II. p. 142.

the description of a journey in the 25th Taranga (1), and confirmed by a copper plate found at Ujjayiní (2).

125. Támralipta has been long identified with modern Tumlook on the right bank of the Cossye here called Rúpanáráyana. This is the Kapisá of Kálidása (3). It is celebrated for a temple of Kálí, which is spoken of even by Dandí (4). In former days, it was situated closer to the sea than at present and was a place of considerable maritime trade (5). Its people were known as Támraliptakas (6).

126. The country to the north-west of Tumlook or Chota Nagpoor was little known to the Hindus. The Mahábhárata disposes of it by one word "moun-

---

(1) "एवं कृतप्रतिज्ञः सन् वर्धमानपुरात् ततः। दक्षिणां दिशमालम्ब्य स प्रतस्थे तदा द्विजः॥ क्रमेण गच्छन् संप्राप सोऽथ विन्ध्यमहाटवीम्। विवेश च निजां वाञ्छामिव तां गहनायताम्॥" 5 and 6.

(2) "श्रीवर्धमानपुरसमावासात्..." Colebrook's Essays Vol. II. p. 271. In the Mahábhárata also, we find Vardhamánapuradvára or Gate facing the town of Vardhamána, through which the Pándavas went out in exile. As they first went towards the north-west from Hastinápura, it was probably the western gate.

(3) "स तीर्त्वा कपिशां सैन्यैर्बद्धद्विरदसेतुभिः। उत्कलादर्शितपथः कलिङ्गाभिमुखो ययौ॥" Raghu IV. 38.

(4) "अमुष्मिन्नायतने विधृतविन्ध्यवासरागं वसन्त्या विन्ध्यवासिन्याः......" Dasa Kumára VI.

(5) "पूर्वाम्बुधेरदूरस्थां नगरीं ताम्रलिप्तिकाम्॥ तत्र चक्रे च केनापि वणिजा सह सङ्गतिम्। स्कन्ददासाभिधानेन पारमम्भोधियियासता॥" Kathá Ságara 18. 291-2. Hunter says Hiouen Thsang "found the city washed by the ocean." I believe the Chinese traveller spoke of the country, not of the town.

(6) See Márkandeya P. 57. 44; Matsya 113. 45; etc.

taineers" (1). There is little of antiquarian interest in this Province. The ruins described by Colonel Dalton are, I believe, not older than the temples of Barakar, which from an inscription, as I shewed in the Englishman in October 1877, is not even five hundred years old.

127. To the south of Támralipta lay Odra or Utkala (2) (Orissa) which from the verse of Kálidása already quoted (para. 125) extended up to the Kapisá. Odra is probably the older name, representing the aboriginal tribes of the country. It occurs in the Mahábhárata in the list of Indian Provinces along with Videha and Támralipta and in the list of southern conquests of Sahadeva (3). The chief town of this Province—Cuttak (Kataka=encampment) is said to have been founded by Nripa Kesarí in the tenth century (4). It was probably better known as Padmávatí, as, according to the Mádhava Champú, this was the capital of Mukunda Sena Deva (5), who,

(1) स कर्णं युधि निर्जित्य वशे कृत्वा च भारत । ततो विजिग्ये बलवान् राज्ञः पर्वतवासिनः ॥" II. 30: 20.

(2) Purushottama, among others, is an authority for this identification: ओड्रा उत्कलनामानो मगधाः कीकटा मताः" Trikánda Sesha, Bhúmi Varga.

(3) "किराता बर्बराः सिद्धा विदेहास्ताम्रलिप्तकाः । ओड्रा म्लेच्छाः ससैरिन्ध्राः पार्वतीयाश्च मारिष ॥" Bhíshma Parva 9. 57. "पाण्ड्यांश्च द्रविडांश्चैव सहितांश्चोड्रकेरलैः । अन्ध्रांस्तालवनांश्चैव कलिङ्गानुष्ट्रकर्णिकान् ॥" Sabhá Parva 31. 71.

(4) Hunter's Bengal Vol. XVIII. p. 184. According to Hemachandra (II. 3. 16), one of the meanings assigned to Kataka is "metropolis", but I doubt whether it was ever employed in that sense.

(5) "अस्ति तावदुत्कलाधिराजो मुकुन्दसेननामा नृपतिकुलमुकुटमणिस्तस्य तनुजा

according to the Aini-Akbari, built a palace with nine courts within the fort of Catak. Jájpur (Yagnapura) on the borders of the Balasor (Bálesvara) district and the city of the celebrated temple of Bhuvanesvara in the Purí District are said to be the older capitals of the Province. In the Kathá Ságara, there is mention of a town Karkotaka (1) on the coast of the eastern ocean, by which it meant the Bay of Bengal, as it also places Támralipta or Tumlook near it. It is said that the hill Udayagiri was near this town and that it took more than seven days to reach it from Tumlook. I believe by Udyagiri, it meant the hill of that name in the District of Cuttack, whose foot, according to local tradition, used to be washed by the ocean. It has a reservoir cut in the rock (2), which is probably meant by the Dírghiká of the text. But I regret want of local knowledge prevents me to identify the town.

128. But the most important place from a Hindu point of view is Purí (=the city) on the south of Kataka with its widely known temple of Jagannátha. Its celebrity, however, dates from comparatively recent times, as no notice of it is found in the Mahá-

---

त्रिभुवनकमनीयमूर्तिः कलावतीति विख्याता । सा चेह विद्येश्वरनामानं शिवं पूजयितुं काननमनुप्रविष्टा सम्प्रति पुनः पद्मावतीं नगरीं प्राप्तवती ॥" II. "ततो माधवः सह-नृपपुरोधसा सत्वरः प्रस्थितः पद्मावतीम्" III.

(1) "अस्ति पूर्व्वाम्बुधेः पारे पुरं कर्कोटकाभिधम् । तदतिक्रम्य च नदी शीतोदा नाम पावनी ॥ तीर्त्वा तामुदयाख्यश्च सिद्धचेवं महागिरिः ।" 18. 233-4. "अयं स पर्व्वतः श्रीमानुदयाख्यः पुरस्ततः । अत्रोपरि च नास्त्येव सिद्धधाम्नि गतिर्मम ॥ इत्युक्त्वा राक्षसे तस्मिन् प्राप्तानुज्ञे तिरोहिते । दीर्घिकां स ददर्शैकां रम्यां तत्र विदूषकः ॥" 351-2.

(2) Hunter's Bengal Vol. XVIII. p. 92.

bhárata or the earlier Puránas. Its great exponent is the Utkala Khanda of the Scanda Purána (1), which is probably not more than five hundred years old.

129. Odra (2) has given name to the Hibiscus Rosa-sinensis, which is of several varieties and "the single sort", says Dr. Roxburgh, "is found wild in the interior parts of Hindostan."

130. To the south of Odra, lay Kalinga, which extended to the mouths of the Godavarí. In the time of the Mahábhárata, it included Odra, for the river Vaitaraní, which runs by Jájpur, is expressly mentioned in one place to be in Kalinga (3). It did not generally extend beyond the Godávarí, as its mouths in a verse already quoted (para. 12) are said to have been in the possession of the Andhras. In the days of Dandí, its capital Kalinganagara was at some distance from the sea-coast, as he says the king of Kalinga went out to pass some days at the sea-side, when he was taken captive with his daughter by the neighbouring king of Andhra (4). The capital was,

---

(1) "ओड्रदेश इति ख्यातो वर्षे भारतसंज्ञके । दक्षिणस्योदधेस्तीरे क्षेत्रं श्रीपुरुषोत्तमम् ॥ तत्र नीलगिरिर्नाम समन्तात् काननावृतः ।......तस्य पश्चाद्दिशि ख्यातं कुण्डं रौहिणसंज्ञितम् ।......तस्य प्राक्तटमास्थाय नीलेन्द्रमणिनिर्मिता । तनुः श्रीवासुदेवस्य साक्षान्मुक्तिप्रदायिनी ॥......यत्रास्ते चाश्रमः श्रेष्ठः ख्यातः प्रवरदीपनः । पश्चिमस्यां दिशि विभो वेष्टितः प्रवरालयैः ॥......" Ch. 7. I quote from the manuscript kindly lent me by the Raj Kumár of Dinájpur.

(2) "ओड्रपुष्पं जवापुष्पम्" Amara II. 4. 76.

(3) "एते कलिङ्गाः कौन्तेय यत्र वैतरणी नदी" III. 114. 4.

(4) "कलिङ्गनगरस्य नात्यासन्न......" "सहकारपल्लवकलिके... काले कलिङ्गराजः

therefore, not at Kalingapattana, on the north nor probably at Vizigapattan (Vijayapattana), but at Rája Mahendri on the south, as it is at some distance from sea-side and at the same time bordered on Andhra Desa.

131. The sequel to the story alluded to is equally interesting. The capture of the king of Kalinga was avenged. The king of Andhra was mudered and his territory was annexed to Kalinga (1). It is said that near Andhranagara was a forest on the banks of a lake "like the ocean and crested with India cranes" (2). This can only refer to the lake Colair, which covers an area of about 160 miles. A few miles west of it is the old town of Vengi or Vegi—the capital of the kings of the Andhra. It is evidently what our author calls Andhranagara. The limits of this country were probably confined to the Ghâts on the west and the rivers Godávari and Krishna on the north and south. The extent of the Telugu language is greater, but there is no evidence whatever to shew that Andhra Desa covered its whole extent. General Cunningham

---

सहाङ्गनाजनेन सह तनयया......दश वीथि दिनानि......सागरतीरकानने क्रीडाव्यग्राता-सक्तिरासीत्। अथ......तत्र रन्ध्रेऽन्ध्रनाथेन जयसिंहेन सलिलतरणसाधनानीतेनानेक-संख्येनानीकेन द्रागागत्याग्रह्यत सकलत्रः।" Dasa Kumára vii.

(1) "ततश्चैतया दयितया निरर्गलीकृतातिसत्त्वसकलिङ्गनाथन्यायदत्तया सकृत्यान्ध्रक-लिङ्गराज्यं कलिङ्गनाथे न्यासम्......" Dasa Kumára vii.

(2) "अथासिषच दिनैः कैश्चिदन्ध्रनगरं तस्य नात्यासन्ने सलिलराशिसदृशस्य...... सारसश्रेणिशेखरस्य सरसस्तीरकानने कृतनिकेतनः स्थितः।" Dasa K. vii. As regards these Indian cranes, consult also Raghu xiii. 33. 'गोदावरी-सारसपंक्तयस्त्वाम्".

makes an interesting remark from the statement of Hiouen Thsang that Telugu characters had not come into vogue when that traveller visited India.

132. The celebrated mount Sríparvata or Srísaila stands, I believe, in this country. From the description in the Vana Parva (1), it appears to lie between the mountain Mahendra and the lake Devahrada, of which I have already spoken. Wilson (2) says it "is a place of sanctity in the Deccan near the Krishná river. It still retains its sanctity, but has lost the splendour it formerly seems to have possessed by the extensive remains of sculptures on the mountain, and the great labour and cost bestowed on the causeways by which it is approached. It is described by Col. Mackenzie in the 6th Vol. of the Asiatic Researches".

133. The wilds and mountains of the sea-coast between the Krishná and the Polar seem to have been peopled by barbarians, who for a long time retained their independence. This is clear from a passage of the Kathá Ságara quoted below (3). The southern Yavanas of the Mahábhárata already alluded to appear

(1) "ततो महेन्द्रमासाद्य जामदग्न्यनिषेवितम्। रामतीर्थे नरः स्नात्वा वाजपेयफलं लभेत्॥......श्रीपर्वतं समासाद्य नदीतीरमुपस्पृशेत्।......तत्र देवह्रदे स्नात्वा शुचिः प्रयतमानसः।......" 85. 16 to 20.

(2) Hindu Theatre Vol. II. p. 16.

(3) "महेन्द्राभिभवाशङ्कितैर्विन्ध्यकूटैरिवागतैः। गजैर्जित्वाटवीं राज्ञां स ययौ दक्षिणां दिशम्॥ तत्र चक्रे स निःसारपाण्ड्यानपगर्जितान्। पर्वताश्रयिणः शत्रून् शरत्काल इवाम्बुदान्॥" 19-23-4.

to have been the general name of these tribes or of some of them (1). In the Puránas (2), other names occur. But I regret I cannot identify them.

134. The country to the south of this wild tract was known as Dravida with its capital Kánchí or Kánchípurí (ra) (3). This is what is called in the vernacular Conjeveram on the Vegavatí river 42 miles S. W. of Madas still revered for its pagodas. The scene of the Vasanta Tilaka Bhána is laid at this town and a popular verse gives it the first place among the cities of India (4). Dravida, in the larger sense, included the whole of the Coromendal (Chola-mandala ?) coast to the south of the Godávarí, as the Pándavas in the Mahábhárata are said to have entered into it after crossing the Godávarí (5), and as the whole coast defined is still popularly known by that name. In one sense, therefore, it extends beyond the limits of the Támil language. In the strict sense, however, it did not extend much beyond the Cáverí,

---

(1) It should be noted that the word Yavana occurs in an inscription found at Karle (Journal of the Bombay Asiatic Society v. 156) quoted by Cunningham (Geography p. 531). Hiouen Thsang also described this tract as forests and desert plains.

(2) Consult e. g. Matsya Purána ch. 113.

(3) "द्रविडमण्डलमौलिमाणिक्यस्तवकमिदञ्च काञ्चीपुरनामधेयमायतनं मीनकेतनस्य" Anargha Rághava VII. "अस्ति द्रविडेषु काञ्ची नाम नगरी" Dasa Kumára VI.

(4) "नारीषु रम्भा नगरेषु काञ्ची काव्येषु माघः कविकालिदासः".

(5) "गोदावरीं सागरगामगच्छत् ॥ ततो विपाप्मा द्रविडेषु राजन् समुद्रमासाद्य च लोकपुण्यम् । अगस्त्यतीर्थञ्च महापवित्रं नारीतीर्थान्यथ वीरो ददर्श ॥" III. 118. 3-4.

as there was the Pándya kingdom on the south and the Chola kingdom on the south-west (1).

135. The Cholas occupied the middle valley of the Cáverí or the southern portion of the Province of Mysore. The Cholas are mentioned in the Bhísma Parva among the peoples of Southern India and also in some of the Puránas (2). In the Sabhá Parva, the rulers of these people and their neighbouring Pándyas are said to have brought to Yudhishthira sandal and agallochum from the mountains Malaya and Dardura, precious gems, and gold and muslin (3). But the verse quoted below from the Kathá Ságara is still more interesting as it fixes the position of Chola Desa with alsolute certainty on the banks of the Cáverí (4). This country was latterly better known as Karnáta, which has given name to the Canarese language. In the Bála Rámáyana, there is no mention of

---

(1) The identity of Kánchí and Conjeveram has lately been questioned (Ferguson's History of Architecture p. 369). My conclusion is based on the following grounds : (1) similarity of name ; (2) the coincidence of the temples of Conjeveram and the temples of Káma (A. R.) and Siva (Bálarámáyana act. III.) associated with Kánchí ; (3) the position of Kánchí in Dravida, as distinguished from Karnáta or Mysore. Negapattam lies further south and does not come within Dravida proper.

(2) "तेषां परे जनपदा दक्षिणापथवासिनः। पाण्ड्याश्च केरलाश्चैव चोलाः कुल्यास्तथैव च॥" Matsya 113. 46.

(3) "मलयाद्दर्दुराच्चैव चन्दनागुरुसञ्चयान्। मणिरत्नानि भास्वन्ति काञ्चनं सूक्ष्मवस्त्रकम्॥ चोलपाण्ड्यावपि द्वारौ न लेभाते ह्युपस्थितौ।" 52. 34-5.

(4) "उह्यमाना कावेरी तेन संमर्दकारिणा। चोलकेश्वरकीर्त्तिश्च कालुष्यं ययतुः समम्॥" 19. 95.

Chola, but in its place, we have, an indirect allusion to Karnáta as the waters of the Cáveri are said to be ruffled by the immersion of its women (1). It is difficult to ascertain what was its old capital. But Seringapatam (Srírangapattana) was a place of great celebrity in Medieval India. It was visited by the great Bengali reformer Chaitanya in the fifteenth century (2) and the author of the Mádhava Champú has introduced its chief as an independent prince (3).

136. On the south-west of Chola Desa, in the extreme south of India, lay the country of Pándyas. The mountain Malaya and the river Támraparní fix its position undisputably (4). In the time of Kálidása, it must have extended from the banks of the Cáveri to the Indian ocean, as he calls its capital

---

(1) "कावेरी कबरीव मामिमि मुग्धे दैव्याः पुरी दृश्यतां पूगैर्नागलताश्रितैरुपहितस्याम्रे षविद्यामिव। कर्णाटीजनमज्जनेषु जघनैर्यस्याः पयः प्लावितं पीत्वा नाभिगुहाभिरात्मवपिभिः प्राचीं दिशं नीयते ॥" x. 72.

(2) "মাধবপুরীর শিষ্য শ্রীরঙ্গপুরী নাম। সেই গ্রামে বিপ্রগৃহে করিলা বিশ্রাম ॥" Chaitanya Charitámrita Book II. The account of the journey, however, is very conusing. The datė now given of Chaitanya's birth is 1485 A. D. ; but it appears to me to be wrong.

(3) "असौ युवा दक्षिणदेशनाथः श्रीरङ्गनाथो जितवैरिवीरः। धर्मेषु वेदेषु कृतानुरागस्तमालमालाधिकशोभिगात्रः ॥" III. 45.

(4) "अये कथमसौ पाण्ड्यः

यत्कीर्त्तिं मलयाद्रिचन्दनलताकुञ्जे भुजङ्गाङ्गना:
श्रुत्वा तच्छबरीजनात् फणिपतेर्गायन्ति संगीतिषु ।
पाण्ड्यः सोऽयमुदन्वदन्वयरुषा विश्राम्यदस्य स्वयं
दातुं मौक्तिककामधेनुरसमा या ताम्रपर्णी सरित् ॥"

Bála Rámáyana III. 31. These Savaras appear to be the Tudas inhabiting the highest valleys of the Neelgiris.

"Serpent-town" (1), which must be Negapatam (Nága-pattana) 160 miles south of Mádras. The town of Madhurá (Madura) was founded some centuries after by king Kulasekhara. The holy island of Rámesvara (Rameserum) belonged to this kingdom. It appears to me to be the same as the celebrated Gokarna of ancient writers. Both are in the southern ocean (2). Both are sacred to Siva (3). Both have holy lakes (4). To these should be added the fact that while Gokarna occurs so frequently among old writers, no notice is found of Rámesvara (5). Beyond it is the Adam's bridge, called Nala Setu in the Rámáyana (6) but more commonly known as Setubandha (7). Beyond the Adam's bridge is the island of Sinhala (Ceylon)

---

(1) "अथोरगाख्यस्य पुरस्य नाथं दौवारिकी देवसरूपमेत्य । इतश्चकोराक्षि विलोकयेति पूर्वानुशिष्टां निजगाद भोज्याम् ॥ पाण्ड्योऽयमंसार्पितलम्बहारः.........ताम्बूलवल्लीपरिणद्धपूगास्वेलालतालिङ्गितचन्दनासु । तमालपत्रास्तरणासु रन्तुं प्रसीद शश्वन्मलयस्थलीषु ॥" Raghu VI. 59 to 64.

(2) "अथ रोधसि दक्षिणोदधेः श्रितगोकर्णनिकेतमीश्वरम्" Raghu VIII. 33.

(3) "अथ गोकर्णमासाद्य त्रिषु लोकेषु विश्रुतम् । समुद्रमध्ये राजेन्द्र सर्वलोकनमस्कृतम् ॥ यत्र ब्रह्मादयो देवा ऋषयश्च तपोधनाः ।.........सरितः सागराः शैला उपासन्त उमापतिम् ॥" Vana Parva 85. 24-6.

(4) "गोकर्ण इति विख्यातस्त्रिषु लोकेषु विश्रुतः ॥ शीततोयो बहुजलः पुण्यस्तात शिवः शुभः । ह्रदः परमदुष्प्रापो मनुष्यैरकृतात्मभिः ॥" Vana P. 88. 15-6. "Near the town of Ramesvaram is a fresh-water lake about three miles in circumference" Thornton.

(5) It occurs in some of the Puránas, such as Matsya, but not found in the Rámáyana or the Mahábhárata.

(6) "यावत् स्थास्यन्ति गिरयो यावत् स्थास्यति सागरः । नलसेतुरिति ख्यातस्तावच्च स्थास्यति ध्रुवम् ॥" VI. 108. 16.

(7) Víra Charita VII ; Anargha Rághava VII ; etc.

called Lanka in the Rámáyana with its mount Rohana or Adama's Peak (1).

137. The Mahábhárata speaks of Kumárís in this kingdom (Pándya) (2). These evidently refer to Cape Comorin and shew that the principality at one time included part of the Malabar Coast, as independently testified by a Greek writer. The same work also speaks of a mount *Ri*shava (3) in it. It is very likely a summit of the Malya mountains.

138. Travancore on the west of Pándya Desa is said to be the country of the Cheras. I do not know the evidence on which this opinion is based. Without denying the existence of the word in the vernacular, I must say I do not remember meeting it in any Sanskrit work. Dr. Kern reads Cherya in Váráhí Sanhitá XIV. 15, as a possible Sanskrit form of Chera, but none of the manuscripts he consulted countenanced that opinion (4). In the 8th Uchchhvása of the Dasa Kumára, the king of Asmaka or Hilly country is said to have fomented the kings of Kuntala, Konkana, Vanavási, Murala, *Ri*chíka, and Násikya in a general rise against the king of Vidarbha (5). It will be

---

(1) "पश्यस्यये जलधिपरिखं मण्डलं सिंहलानां चित्रोत्तंसं मणिमयभुवा रोहणेनाचलेन। दूर्वाकाण्डच्छविषु चतुरं मण्डनं यद्वधूनां गावं ग्रभो भवति गमितं रत्नतां शुक्तिगर्भैः॥" Bála Rámáyana x. 48.

(2) "कुमार्यः कथिताः पुण्याः पाण्ड्येष्वेव नरर्षभ" III. 88. 14.

(3) "ऋषभं पर्वतं गत्वा पाण्ड्येषु सुरपूजितम्। वाजपेयमवाप्नोति नाकपृष्ठे च मोदते॥" Mah. III. 85. 21.

(4) See "Various Readings" appended to his work.

(5) अथ वसन्तभानुर्भानुवर्माणं नाम वानवास्यं व्यग्राहयत्।......अश्मकेन्द्रस्तु कुन्तल-

presently shewn that Murala is another name of Kerala. The position of all these countries except Asmaka are definitely known to us and cover all Southern India except Travancore. Asmaka must therefore be the old name of Travancore. This is confirmed by the fact that some Mahomedan writers called it Kúta which conveys the same thing as Asmaka.

139. In the third act of the Uttara Ráma Charita, Bhavabhúti introduces two obscure rivers Tamasá and Muralá. The first has been already mentioned. The second is the principal river of Kerala. This is clear from the account in the Raghuvansa (1). Hence the people were sometimes called Muralas (2), of which an instance has been already noticed. From the description in the Raghuvansa and the Kathá Ságara, it is clear that Kerala meant the strip of land between

---

पश्चिमैकान्ते समभ्यधत्त प्रमत्त एष राजा क्रियत्यवज्ञा सोढव्या...तदात्तं सम्भूय सुरक्षितं वीरसेनमचोकेयमिकवीरं कौशलपतिं कुमारगुप्तं माणिक्यनागपालमुपजगाम:......" Wilson reads Sásikya, but it appears to me to be a mistake. *R*ichíka occurs as *R*ishika in the Harivansa, 6724-6. : "अथाश्मकानामधिपो वैदर्भरिचदारधीः। पार्थः सुतर्वा चाणूरः क्राथश्चैवाश्मनामपि। जयत्सेनः कलिङ्गानामधिपश्च महाबलः॥ पाण्ड्यश्च नृपतिः श्रीमानृषिकाधिपतिस्तथा। एते सामन्तराजानो दाक्षिणात्या महीश्वराः॥"

(1) "भयोत्सृष्टविभूषाणां तेन केरलयोषिताम्। अलकेषु चमूरेणुश्चूर्णप्रतिनिधीकृतः॥ मुरलामारुतोद्धूतमगमत् कैतकं रजः। तद्योधवारवाणानामयत्नपटवासताम्॥" IV. 55.

(2) In the Kathá Ságara Taranga 19, verse 96 they are introduced just after the Cholas : "न परं मुरलानां स सेहे मूर्द्धसु चोन्नतिम्। करैराकृष्यमानेषु यावत् कान्ताकुचेष्वपि॥"

the Western Gháts and the sea north of the Káveri. This is also the popular opinion, which fixes its northern boundary on the south of Konkana. The principal rivers in this tract are the Netravatí on which Mangalore is situated, the Sarávatí on which Hunawar is situated, and the Kálí Nadí on which Sadásivagar is situated. As the first two rivers have distinctive names, I believe the last is the Muralá of our poets. Kálidása speaks of punnága trees (Rottleria Tinctoria) in this country (Kerala) (1). Dr. Roxburg says it is a native of the Coromendal coast. I believe it is also a native of the opposite coast. In the Hema Chandra Kosha, Ugra is given as a synonym of Kerala (2).

140. Konkana (Concan) is still the name of the sea-coast from Daman on the north to a few miles north of Goa, comprising the districts of Tanna and Ratnagiri. The Madguras of the Harivansa chapter 95 may have been the general name of the inhabitants of this tract.

141. On the east of northern Konkana lay the kingdom of Násikya which I identify with Násik. The word occurs in the Váráhi Sanhitá XIV. 13 along with Karnáta and Chola and its inhabitants are distinctly mentioned in some of the Puránas. It probably included Devagiri (Dowlatábad), celebrated for its great minister Hemádri in the time of king Mahádeva (3).

---

(1) "कटेषु करिणां पेतुः पुन्नागेभ्यः शिलीमुखाः" R. IV. 57.

(2) "उग्राः केरलपर्यायाः" " IV. 27.

(3) "अस्ति प्रसद्गुणस्तोमः सोमवंशविभूषणम्। महादेव इति ख्यातो राजराजेन

*Ri*ksha Desa was probably another name of this country, as the mountain *Ri*ksha is partially situated in it and the Harivansa, in the passage already quoted, introduces its chief as A´rksha or king of *Ri*ksha.

142. Soopá south-east of Násik appears to me to be the holy Súrpáraka of the Mahábhárata. It agrees in name and being an inland town also agrees in position (1). It is said to have been founded by Jámadagnya (2), one of the descendants of *Ri*chíka, with whose name it is always associated. The country of Súrpáraka was, therefore, the land of the *Ri*chíkas or descendants of *Ri*chíka and probably included the modern districts of Poona and Sattara.

143. On the south of Súrpáraka was Padmávata with its capital Karavíra. The position of this country is beyond dispute as the Harivansa distinctly places it on the banks of the Venná (Warna) (3). I am in-

---

भूतले ॥......तस्यास्ति नाम हेमाद्रिः सर्वश्रीकरणप्रभुः।......" Hemádri. This was I believe just before its final subjugation by the Mahomedans in the beginning of the fourteenth century.

(1) "स तानि तीर्थानि च सागरस्य पुण्यानि चान्यानि बहूनि राजन्। क्रमेण गच्छन् परिपूर्णकामः शूर्पारकं पुण्यतमं ददर्श॥ तत्रोदधेः किञ्चिदतीत्य देशं ख्यातं पृथिव्यां वनमाससाद। तप्तं सुरैर्यत्र तपः पुरस्तादिष्टं तथा पुण्यपरैर्नरेन्द्रैः॥ स तत्र तामग्र्यधनुर्धरस्य वेदीं ददर्शायतपीनबाहुः। ऋचीकपुत्रस्य तपस्विसङ्घैः समावृतां पुण्यकृदर्चनीयाम्॥" Vana Parva 118. 8-10. "ततः शूर्पारकञ्चैव तालाकटमथापि च" Sabhá Parva 31. 65.

(2) "इषुपातेन नगरं कृतं शूर्पारकं त्वया। धनुःपञ्चशतायाममिषुपञ्चशतीयतम्॥ सह्यस्य च निकुञ्जेषु स्फीतो जनपदो महान्। पतितश्चोदधेर्वेलामपरान्ते निवेशितः॥" Harivansa 5300-1. The last refers to Kerala.

(3) "पद्मवर्णोऽपि राजर्षिः सह्यपृष्ठे पुरोत्तमम्॥ चकार नद्या वेण्यायास्तीरे तरुलताकुले। विषयश्चाख्यतां याता सम्पूर्णं राष्ट्रमेव च॥ निवेशयामास नृपः स्वयमप्रायसुत्तमम्। पद्मावतं जनपदं करवीरञ्च तत्पुरम्॥ 5228-30.

formed that Karwar is another name of Kolápore, in which case it is the old Karavíra. The only objection is that it is not situated on the Venná but on one of its small tributaries. The name Kolápura occurs in the Deví Bhágavata (1).

144. On the south of Padmávata lay Vanavási or Vánavási (2). The ruins of the town of Vanavási were discovered by Colonel Mackenzie in the Soonda District. Soonda itself is also said to be a place of great antiquity and its people identify it with Saudhapura, which figures conspicuously in some of the chapters of the Vana Parva (3).

145. Kuntala was the name of the country to the east of Vanavási and north of Chola. In an inscription found at Kurugade north of Bellary, it is distinctly mentioned as the capital of Kuntala, the foe of Chola (4). From this and other inscriptions, Kalyána appears to have been its former capital. This is Calian Doorg south of Kurugade. The kingdom of Vijayanagara (properly Vidyánagara) (5) seems to have been

---

(1) "कोलापुरं महास्थानं यत्र लक्ष्मीः सदा स्थिता" VII. 38. 5.

(2) "सारसेनापि विहितं रम्यं क्रौञ्चपुरं महत् ॥ चम्पकाशोकबहुलं विपुलं ताम्रहस्तिकम् । वनवासीति विख्यातः स्फीतो जनपदो महान् ॥" Harivansa 5231-2.

(3) Ch.s 14 to 22. The adopted reading is Saubhapura, but Devanágarí भ and ध are so similar that I feel little doubt that the correct reading is Saudhapura.

(4) See translation given is Colebrooke's Essays Vol. II. p. 241.

(5) "श्रीविद्यानगरी विश्वविजयोदयशालिनी । राज्ञा विजयिना येन राजधानी कृता स्थिरा ॥" Colebrooke's Essays Vol. II. p. 233. In the Chaitanya Charitámrita also, it is called Vidyanagar not Vijaynagar. "There

founded on the ruins of the former dynasty. It extended up to the banks of the Krishná, where the great battle of Tálikata was fought. Harihara (Hurryhar) on the Tungabhadra was also a celebrated town. The celebrated Hemakúta is said to be near it (1). It is evidently the Hemakúta mentioned in the Rámáyana. In the Hema Chandra Kosha, Upahálaka is given as a synonym of Kuntala (2).

146. On the north of Kuntala (3), lay the great kingdom of Vidarbha, which seems to have extended from the banks of the Krishná to near the banks of the Narmadá. On account of its size it was also called Maháráshtra or Great Province. This will appear from the passage quoted below, where the two names are applied to the same country (4). So also in the Anargha Rághava (5). It lay to the south of the Narma-

---

is, perhaps, no other city in all India", says Ferguson (Indian A. p. 374), "in which ruins exist in such profusion or in such variety as in Vijayanagar..

(1) "तुङ्गभद्रानदीतीरे हेमकूटोपशोभिते । प्रतिमाख्या समाख्यातं पुरं हरिहराभिधम् ।......" Colebrooke's Essays Vol. II. p. 234.

(2) "कुन्तला उपहालकाः" Hema Chandra IV. 27.

(3) From several passages of the Bálarámáyana, Kuntala also appears to have been once included in Maháráshtra.

(4) "सुग्रीवः । भरताग्रज, अयमग्रे महाराष्ट्रविषयः ।
रामः । यत् क्षेमं त्रिदिवाय वर्त्म निगमस्याङ्गं च यत् सप्तमं
स्वादिष्टं च यदेव वादपि रसास्वादेषु यद् वाङ्मयम् ।
तद् यस्मिन् मधुरं प्रसादि रसवत् कान्तञ्च काव्यामृतं
सोऽयं सुभ्रु पुरो विदर्भविषयः सारस्वतीजन्मभूः ॥" Bála R. x. 74.

(5) "इदमग्रे महाराष्ट्रकमण्डलं कुण्डिनं नाम नगरम् । इह हि

dá, as Aja crossed the river before entering it (1). The people were also called Kratha Kaisikas (2) from two chiefs Kratha and Kaisika, according to the Vishnu Purána, sons of king Vidarbha (3). The ancient capital was at Kundina, sometimes called Vidarbhá (4), which is probably the modern Beder. It was the seat of Bhíma father of Damayantí and of Bhíshma, father of Rukminí. Rukma son of Bhíma, is said to have transferred the capital to Bhojakata, which must be looked for further north as he went up to the Narmadá to avenge the insult of his sister's abduction and did not like to return to Kundina as he could not kill his foe (5).

147. In the Málavikágnimitra, it is stated that Agnimitra divided Vidarbha into two parts, lying north and south of the Varadá river (6) (Warda), which, in its Payne Gangá branch separates the assigned districts of Berar from the Nizam's dominions. Amarávatí (Oomrawati) in Berar appears to have been the capital of the northern division and Pratish-

---

वैदर्भीणां भूरि प्रियतमपरीरम्भरभस-
प्रसङ्गाद्गात्राणि द्विगुणपुलकान्यत्र तनुते ॥" VII. 96.

(1) "तस्यैत्युपस्पृश्य पयः पवित्रं सोमोद्भवायाः सरितो नृसोमः ।......ययौ विदर्भान् ॥" Raghu v. 59-60.

(2) "प्रत्युज्जगाम क्रथकैशिकेन्द्रः" Raghu v. 61. "चरितमुभयोर्मध्येकृत्य स्थितं क्रथकैशिकान् । तव हृतवती दण्डानीकैर्विदर्भपतेः श्रियं......" Mal. v. 2.

(3) IV. 12. 14-5.

(4) स्याद्विदर्भा तु कुण्डिनम्" Hema Chandra IV. 45.

(5) Harivansa Ch. 118. ; Vishnu Purána v. 26. Ch.

(6) "तत्रभवतोर्यज्ञसेनमाधवसेनयोर्द्वैराज्यमिदानीमवस्थापयितुकामोऽस्मि ।

thána (Paitan) on the Godávarí was for a long time the chief place in the southern division (1). Kalyání (Kalianee) west of Hyderabad was also an important town.

148. Vidarbha has given name to the Vaidarbhí or graceful style, which is found in so old a writer as Vámana (2). Maháráshtra is not so old and its Prákrita dialect Maháráshtrí is not specifically mentioned by Vararuchi (3). This was the land of the Bhojas, who are said to be descendants of Druhyu (4). They were not, however, confined to this province, as there are several Bhojapuras in different parts of India. They had different clans such as the Kuntí-Bhojas to whom Kuntí belonged and the Mártikávatas or Bhojas of Mrittikávata (5), whose chief fought at Kurukshetra on the side of Duryodhana. The celebrated king Bhoja Rája, who reigned at Dhárá (Dhar) (6) in the beginning of the eleventh century, evidently belonged to these Bhojas.

तौ पृथग् वरदाकूले शिष्टाम् उत्तरदक्षिणे ।
मध्यान्दिनं विभज्योभौ शीतोष्णकिरणाविव ॥" v. 13.

(1) "अस्ति नाम्ना प्रतिष्ठानं नगरं दक्षिणापथे ।......" "प्रतिष्ठानाभिधानोऽस्ति देशो गोदावरीतटे ।......" Kathá Ságara 51. 117 and 75. 21.

(2) See note 3. page 100. "माधुर्यव्यञ्जकैर्वर्णै रचना ललितात्मिका । अवृत्तिरल्पवृत्तिर्वा वैदर्भी रीतिरिष्यते ॥" Sáhitya Darpana IX.

(3) It occurs in later writers "आर्यामिव तु गाथासु महाराष्ट्रीं प्रयोजयेत्" Sáh. VI.

(4) "द्रुह्योः सुतास्तु वै भोजा यदोस्तु यवनाः स्मृताः" Mah. I. 83. 34.

(5) "तस्यान्वये भोजा मार्त्तिकावता बभूवुः" Vishnu Purána IV. 13. 6. Compare also "भोजैः सहाक्रूरो द्वारकामपहायापक्रान्तः" V. p. IV. 13. 52.

(6) See Bhoja Prabandha.

149. The eastern part of the Nizam's dominions was known as Tilinga (1), which has given name to the Telugu language. In the 12th century, its capital was at Hammonkonda (Harmyakunda ?) six miles north of Warangal (Varnakula ?) (2). In older times, it probably belonged to the Andhras, but I know of no authority identifying them with the Tilingas.

150. The geography of Southern India as given in the Rámáyana is very confusing. The whole country from the borders of Bundelkhand to the banks of the Krishná appears to have been a vast forest vaguely known by the general name of Dandaká (3). Ráma entered into it after leaving Chitrakúta and the hermitage of Atri (4). It was here he crossed the torrent river near a great mountain (5). This evidently refers to the Narmadá. It was in this forest that he came to a tank called Panchápsara or five nymphs (6), which is probably situated within the Central Provinces. It was in this forest that he

---

(1) "तिलिङ्गाः कुम्भरदरीकच्छवासाश्च ये जनाः ।" Márkandeya Purána 58. 28.

(2) Prinsep's Useful Tables p. p. 267-8.

(3) It is also written Dandaka, but Bhavabhúti has unequivocally preferred the other reading : "वनं दण्डकां तस्य..." "ये दण्डकायां वने" Víra Charita IV. 41 and 38. The last is specially interesting, as the metre does not admit of the other form.

(4) Aranya Kánda ch. VI.

(5) "स तीर्त्वा दूरमध्वानं नदीं तीर्त्वा महाजवाम् । ददर्श विपुलं नीलं शैलमाश्रित्य काननम् ॥" Aranya Kánda XI. 2.

(6) "ते गत्वा दूरमध्वानं लम्बमाने दिवाकरे । ददृशुः सहिता रम्यं तडागं योजनायतम् ॥......इदं पञ्चाप्सरो नाम सरः पौराणमुच्यते......" Ch. 15.

passed some time at Panchavatí near the Godávarí and mount Prasravana (1). This part of Dandaká was known Janasthána or Human Habitation. It is impossible to identify Panchavatí and Prasravana. I am inclined to place them near Palaveram, where the Godávarí rushes from the mountains, as Ráma is said to have afterwards travelled westward in search of Sítá (2), but I am informed local tradition connects them with Nasik on the west. Dandaka appears among later writers as the name of a people apparently on the south of Vidarbha proper i. e. on the south of the Krishná (3).

151. Mysore was the reputed seat of the monkey chiefs who assisted Ráma. Pampá is identified with the Pennair, but there is this fatal objection that the Rámáyana calls Pampá a lake (4), while the Pennair is a river. The mount *Ri*shyamúka is said to be near this lake (5). I do not know with what Droog it is identified. The position of Kishkindhá is not certain from the description in the Rámáyana.

---

(1) Aranya Kánda ch.s 19, 50, and 55. "अयं गोदावरीसुखरकन्दरो जनस्थानमध्यगो गिरिः प्रस्रवणो नाम ।...... एषा पञ्चवट्यां शूर्पणखा ।" Uttara Charita I.

(2) "ततः शून्यं जनस्थानं परित्यज्य महाबलौ । अन्वेषमाणौ तौ सीतां जग्मतुः पश्चिमां दिशम् ॥" Rám. III. 74. 3. "एष राम गतः पन्था येनैते पुष्पिता द्रुमाः । प्रतीचीं दिशमाश्रित्य प्रकाशन्ते मनोहराः ॥......" 76. 2.

(3) "विदर्भा दण्डकैः सह" Matsya Purána 113. 48.

(4) To give one instance "तौ पुष्करिण्याः पम्पायाः" III. 77. 6.

(5) "ऋष्यमूकस्तु पम्पायाः पुरस्तात् पुष्पितद्रुमः" Rám. III. 76. 27. It should be, however, remembered that both the northern and southern Pennair

152. The Narmadá was also known as Revá or "roaring" (1), by Indujá, Somadbhavá, and similar names meaning "Moon-born", as Púrvagangá or Eastern Ganges, by Mekalakanyaká, Mekaládrijá, and similar names meaning "flowing from mount Mekala" (2). The last evidently refers to mount Amarakantaka the source of the river (3). Its valley was the seat of two important kingdoms viz. of the Chedis and the Haihayas. The first were also called Dáhalas and Traipuras from their chief town Tripurí or Tirpura (4). It is clear from the Bála Rámáyana that the Chedis occupied the banks of the Narmadá, as it calls its chief "master of the province adorned by

---

rise from tanks and the first from a stone tank in the centre of Chunderdroog (Chandradurga). If this was the original Pampá, Chunderdroog is the *Ri*shyamúka mountain. In the Vanaparva, Pampá is called "supplied with a tank" ("एषा पम्पा स्थिरजला हंसकारण्डवाकुला । ऋष्यमूकस्य शैलस्य सन्निकर्षे तडागिनी ॥" 279, 44) and it is not improbable that the name was transferred from the tank to the river.

Mysore is a corruption of Mahísura or divine mortal (the neuter for the town and the masculine plural for the people and the country). But I nave not met its use by old writers.

(1) "चकार रेवेव महाविरावा" Raghu XVI. 31.

(2) "रेवेन्दुजा पूर्वगङ्गा नर्मदा मेकलाद्रिजा" Hema Chandra IV. 149. "रेवा तु नर्मदा सोमोद्भवा मेकलकन्यका" Amara I. 10. 32.

(3) The position of this mount was wellknown to our poets. Rájasekhara calls the river in one place "born of Mount Mekala" (मेकलशैलकन्या, B. r. III. 35) and in another place assigns its source in the Vindhyas (विन्ध्यमहीधरधाम, B. r. X. 75. (a)—the verse is not marked in Govinda Deva Sástri's edition).

(4) "त्रैपुरास्तु डाहलाः स्युश्चैद्याश्चेदयश्च ते" "त्रिपुरी चेदिनगरी" Hema Chandra IV. 22 and 41.

the Narmadá" and "ruler of Mekala" (1). From the same work (2), I am led to think that their chief city Tripurí (or three towns) occupied the same site as old Tripura alleged to have been burnt by Siva (3). General Cunninghám identifies it with Tewar (p. 488) six miles from Jabbalpur. But I believe it lay further west some where about Hoshungabad as Tewar is too near Máhismatí, which, according to the Mahábhárata, was the seat of Nala in Southern India (4) where as the Chedis with the Dasárnas are placed in Eastern India i. e. I believe north of the Narmadá (5). The Chedis are also mentioned in the story of Nala, where Damayantí is said to have taken refuge with their queen—her aunt (6).

153. The Upper Narmadá was the seat of the great Haihaya kings Kritavírya and his son Arjuna. According to the Harivansa, its capital Máhishmatí was founded by Muchukunda (7). Whether this be

---

(1) "ओं श्री नर्मदालङ्कितमण्डलाधिपतेः" "अहो मेकलपतेः स्वपरिच्छेदवेदिनो" x. after verse 39.

(2) "सीतास्वयंवरनिदानधनुर्धरेण दग्धात् पुरत्रितयतो विभुना भवेन । खण्डं निपत्य भुवि या नगरी बभूव तामेव चैद्यतिलकस्त्रिपुरीं प्रयाति ॥" III. 38.

(3) Matsya Purána Ch. 139.

(4) "ततो रत्नान्युपादाय पुरीं माहिष्मतीं ययौ । तत्र नीलेन राज्ञा स चक्रे युद्धं नरर्षभ ॥" Mah. II. 31. 21. This in speaking of the southern conquests of Sahadeva.

(5) Sabhá Parva Ch. 29. 1, 10-12.

(6) "गच्छन्ती सा चिराद्बाला पुरमासादयन्महत् । सायाह्ने चेदिराजस्य सुबाहोः सत्यदर्शिनः ॥......" Vana Parva 65. 45.

(7) "मुचुकुन्दस्य राजर्षिर्विन्ध्यमध्ये न्यवेशयत् । स्थानं नर्मदातीरे दारुणोपलसङ्कटे ॥ स तु तं शोभयामास निवेशं च चकार ह । सेतुचैव समं चक्रे परिखासामि-

correct or not, the extract given below is exceedingly interesting as shewing its precise position between the Vindhya and *Ri*ksha mountains i. e. about Bhera Ghar below Jabbalpur, where the channel of the Narmadá "is contracted between two high perpendicular cliffs of magnesian limestone, white as snow" (1). Popular tradition connects it with Mundla (Mandala), but it does not agree with this description. Kálidása also speaks of it but not so specifically (2). At one time the Kalachuris—a branch of the Chedis—ruled this kingdom (3). Hence I believe a modern writer calls Máhishmatí the capital of the Chedis (4).

154. In coming from Sinhala to Ayodhyá, one of Ráma's companions is made to point out Láta Desa to the left of the Narmadá (5). It apparently in-

---

तोदकाः ॥ स्थापयामास भागेषु दैवतायतनान्यपि । रथ्यावीथीशृङ्गाटां मार्गांश्चत्वराणि वनानि च ॥ स तां पुरीं धनवतीं पुरुहूतपुरीप्रभाम् । नातिदीर्घेण कालेन चकार नृपसत्तमः ॥ गोभिर्धनेन धान्येन सम्पूर्णां ध्वजमालिनीम् । नाम चास्याः शुभं चक्रे निर्मितं स्वेन तेजसा ॥ माहिष्मती नाम पुरी प्रकाशमुपयास्यति । उभयोर्विन्ध्यऋक्षयोः पादे नगयोस्तां महापुरीम् ॥ मध्ये निवेशयामास श्रिया परमया युताम् ।" 5218 to 25.

(1) Thornton's Gazetteer.

(2) "माहिष्मतीवप्रनितम्बकाञ्चीम् । प्रासादजालैर्जलवेणिरम्यां रेवां यदि प्रेक्षितुमस्ति कामः ॥" Raghu vi. 43.

(3) "यस्मिन् खला भवति मेकलशैलकन्या वीतेन्धनो वसति यत्र च चित्रभानुः । तामेष पाति कृतवीर्ययशोऽवतंसां माहिष्मतीं कलचुरेः कुलराजधानीम् ॥" B. r.

(4) "माहिष्मती नाम चेदिमण्डलमुखमाला नगरी", Anargha Rághava vii.

(5) "(वामतो दर्शयन्) अयमसौ विश्वम्भराशिरःशेखर इव लाटदेशः" Bála Rámáyana x. after 77. Its contiguity to Avanti is clear from the Kathá Ságara Taranga 19 verses 103-4 and Dasa Kumára Somadatta Charita.

cluded Baroach (Bharukachchha or Marukachchha) (1). Baroda (Varada), Kaira (Khetakapura), and probably Pattun (Pattana). For the first, we have the positive testimony of Ptolemy, who places Barygaza in the kingdom of Larike. The Látas do not figure in the Mahábhárata, at least so far as I remember, but formed a prominent nation in Medieval India, as the Láti style (2) and Látánuprása (3) are discussed in rhetorical works and Látáchárya is mentioned by Varáha Mihira (4). According to the Bála Rámáyana, they were Chulukya Brahmans (5).

155. The Peninsula of Kattywar was known as A'narta or Suráshtra (6). Hence Dwárká is called in the Mahábhárata A'nartanagari or Capital of A'narta (7). It was also called Vrishnipura from the family of Vrishnis, to which Krishna belonged (8).

---

(1) Marukachchha is found in the Mahábhárata. Kern prefers the other reading. I have not sufficient materials to form a decisive opinion.

(2) "लाटी तु रीतिर्वैदर्भीपाञ्चाल्योरन्तरा स्थिता" Sáhitya Darpana IX.

(3) Repitition of word or words in different senses, Kávya Prakása IX. 4-5.

(4) Kern's Vrihat Sanhitá Preface p. 53.

(5) "दैवात् कुम्भोद्भवभुवो भुवनैकबन्धोः सन्ध्याविधौ कलयतश्चुलुकं जलस्य । यो जातवान् प्रतिमया स मुनिश्चुलुक्यस्तस्यान्वयैकतिलको नृप एष लाटः ॥" III. 57.

(6) "हर्य्यश्वश्च महातेजा दिव्ये गिरिवरोत्तमे ॥ निवेशयामास पुरं वासार्थममरोपमः । आनर्त्तं नाम तद्राष्ट्रं सुराष्ट्रं गोधनायुतम् ॥......" Harivansa 5168-9.

(7) "आनर्त्तनगरीं रम्यां जगामाशु धनञ्जयः ॥ तौ यात्वा पुरुषव्याघ्रौ द्वारकां कुरुनन्दनौ । सुप्तं ददृशतुः कृष्णं शयानं चाभिजग्मतुः ॥" Udyoga Parva VII. 6-7.

(8) "आनर्त्तमित्राभिमुखाः शिबेन गत्वा धनुर्वेदरतिप्रधानाः । तवात्मजा वृष्णिपुरं प्रविश्य न दैवतेभ्यः स्पृहयन्ति कृष्ण ॥" Vana Parva 183. 26.

Purushottama gives as its synonym Dváravati, Vanamálini, and Abdhinagari or sea-town (1). It must not be confounded with modern Dwárká. The old Dwárká was swept away by the sea (2). According to local tradition, it stood near Madhupura 95 miles S. E. of Dwárká. According to Sanskrit writers, Dwárká stood near Mount Raivataka called also Ujjayanta (3). This Ujjayanta from inscriptions and tradition appears to be the Girinar hill near Junagarh. The local tradition about Dwáraká is therefore correct, as Madhupura is near the Girinar hill. This Madhupura appears to be the Madhupura mentioned in the Harivansa—the old capital of A´narta and probably derives its name from the Madhus, who, from the verse quoted below (4) appear to have been a tribe that inhabited the peninsula.

156. Balabhi appears to have been the next capital of the province (5). It seems to derive its

---

(1) "द्वारका वनमालिनी। द्वारवत्यब्धिनगरी" Trikánda Sesha. Dwáraká is also written Dwáriká, Hema Chandra Kosha.

(2) "प्लावयामास तां शून्यां द्वारकाञ्च महोदधिः" Vishnu Purána v. 38-9.

(3) "उज्जयन्तो रैवतकः" Hema Chandra IV. 97. "निश्वासधूमं सह रत्नभाभिर्भित्त्वोत्थितं भूमिमिवोरगाणाम्। नीलोपलस्यूतविचित्रधातुमसौ गिरिं रैवतकं ददर्श ॥" Mágha IV. 1. This after leaving Dwáraká described in the third canto. Girinar is described "an immence bare and isolated granite rock, presenting all the gigantic masses peculiar to that formation" and it agrees with the poet's description.

(4) "मधुभोजदशार्हार्हकुकुरान्धकवृष्णिभिः। आत्मतुल्यबलैर्गुप्तां नागैर्भोगवतीमिव ॥" Bhágavata I. 11. 11. Besides these, we read of Sátvatas and Srinjayas—all different families in the time of Krishna.

(5) "अस्ति सौराष्ट्रेषु वलभी नाम नगरी। तस्यां गृहगुप्तनामा गुह्यकेन्द्रतुल्य-

name from Krishna's brother Balabhadra, as Baladeva Pattana occurs in the Várâhí Sanhitá xiv. 16. Col. Tod discovered its ruins at Balbi 10 miles N. W. of Bhowanagar. In some of the inscriptions, kings of Balabhi are styled 'Látesvara', from which I gather that Láta was a dependency of Suráshtra. This may be also gathered from the passage quoted from the Kumára Charita, as I identify Khetakapura with modern Kaira.

157. Among other places, I must not omit Prabhása, the celebrated place of pilgrimage. From the passage quoted below, it is clear that it was in Suráshtra and stood on the sea-coast (1). In the Gadá Parva (2), a legend is given explaining the name that Soma (the moon) got rid of his consumption by bathing at Prabhása. I quote this legend to shew its possible connexion with Somanátha Pattana, which is also a sea-side town in the S. W. of Suráshtra and a great place of pilgrimage. Here the Yádavas are

---

विभवस्य नाविकपतेर्दुहिता रत्नवती नाम । तां किल मधुमत्याः समुपागम्य बलभद्रो नाम सांयात्रिकपुत्रः पर्यणैषीत् ।.........रत्नवती तु मार्गे काचित् पत्नदासीं संगम्य तयोपमानपाथेयाद्युपस्करा खेटकपुरमगमत् ।" Dasa Kumára vi. Madhumatí appears to be Madhupura and like Balabhí was a place of considerable maritime trade.

(1) "सुराष्ट्रेष्वपि वक्ष्यामि पुण्यान्यायतनानि च ।.........प्रभासश्चोदधौ तीर्थं त्रिदशानां युधिष्ठिर ।......" Vana Parva 88. 19. and 20. "प्रभासतीर्थं सम्प्राप्य पुण्यतीर्थं महोदधेः । इन्द्रः पावकात् वीराः परिवार्योपतस्थिरे ॥" 119. 3.

(2) "पुण्यं प्रभासं समुपाजगाम यथेन्दुराड् यक्ष्मणा क्लिश्यमानः ॥ विमुक्तशापः पुनराप्य तेजः सर्वं जगद्भासयते नरेन्द्र । एवं तु तीर्थप्रवरं पृथिव्यां प्रभासनात्तस्य ततः प्रभासः ॥" 35. 41-2.

Kálanjara (Calenjar) celebrated for a form of Siva called Hiranyavindu (1). South-west of it is Panna, which I identify with Vámana's Pannágára (2). On the east of it was the ancient kingdom of Dakshina Kosala. Ráma's mother Kausalyá takes her name from this province (3). Kusávati or Kusasthati was its capital in the defiles of the Vindhya, said to be named after his son Kusa (4) or more probably from the Kusa grass which grows luxuriantly in dry barren soil. Kusa is, however, said to have returned to Ayodhyá after some year's reign, making it over by one account to the great physician Susruta, son of Ráma's adviser Visvámitra (5). The return journey is described in the Pátála Khanda of the Padmá Purána and the 16th canto of the Raghu Vansa (6). It distinctly mentions the crossing of the Vindhya but only distantly

(1) "हिरण्यबिन्दुः कथितो गिरौ कालञ्जरे महान्" Mah. III. 87. 21.

(2) Pánini IV. 2. 43.

(3) "तद्वयमपि वत्सप्रवासदुर्मनायमानां दक्षिणकोशलेश्वरसुतां देवीमुपेत्य सान्त्वयामः," Anargha Rághava II.

(4) "कुशस्य नगरी रम्या विन्ध्यपर्वतरोधसि। कुशावतीति सा नाम्ना कृता रामेण धीमता॥" Uttara Kánda 171-4.

(5) "कथमयं कुशस्थलीनाथः। (प्रकाशम्)

विश्वामित्रमहामुनेर्यदजनि ब्राह्मण्यलाभात् पुरा
चापं गोत्रमयं तदादिनृपतिर्दिव्यश्रुतः सुश्रुतः।
प्रोक्तं येन नृणां महाकरुणया चित्रं चिकित्सामृतं
कीर्तिस्तम्भविभूषणाय ककुभो यद्वाहिनीभिः कृताः॥ १० ॥

......................मज्झदेसणरिन्दो एसो........." Bála Rámáyana 18.

(6) "मार्गैषिणी सा कटकान्तरेषु वैन्ध्येषु सेना बहुधा विभिन्ना। चकार रेवेव महाविरावा बद्धप्रतिश्रुन्ति गुहामुखानि॥" 32. "व्यलङ्घयद्विन्ध्यमुपायनानि पश्यन् पुलिन्दैरुपपादितानि॥ तीर्थे तदीये गजसेतुबन्धात् प्रतीपगामुत्तरतोऽस्य गङ्गाम्। अयत्नबाल-

alluded by name to the river Narmadá. Kusasthalí was, therefore, north of the Narmadá but south of the Vindhya. We must, therefore, look for it somewhere about Jabbalpur or somewhere about Ramnagar in Bundlekhand. We have seen that Jabbalpur was a different principality. Besides it was a forest during the time of Ráma. I would, therefore, identify Kusávatí with Rámnagar or some place near it. Its contiguity to both Ayodhyá and Benares favour my conclusion. I say "and Benares", because Susruta is said to have learnt medicine there. The only objection is the erroneous distance given by Houen Thsang. But Vidarbha, as General Cunningham supposes, cannot possibly be Dakshina Kosala as the two kingdoms are always separately mentioned in Sanskrit works as, for instance, in the 3rd act of the Bála Rámáyana. From the passage quoted from the Raghu Vansa, we learn that the Pulindas were the inhabitants of this province. Cannot they be the Bundelas, from which Bundelkhand derives its name? The confluence of the Sona with the Jyotirathi (Johila) was a celebrated place of pilgrimage (1).

161. There is another important town in Bundelkhand viz. Mahoba or Mahotsavapura 36 miles S. E. of

---

व्यजनीभूतहंसाः नभोलङ्घनलोलपक्षाः ॥ इत्यध्वनः कैश्चिदहोभिरन्ते कूलं समासाद्य कुशः सरय्वाः । वेदिप्रतिष्ठान् विततध्वराणां यूपानपश्यच्छतशो रघूणाम्" Raghu xvi. 31-5.

(1) "शोणस्य ज्योतिरथ्यायाः संगमे निवसन् शुचिः । तर्पयित्वा पितॄन् देवानग्निष्टोमफलं लभेत् ॥" Vana Parva 85. 8.

Banda. It was celebrated in Medieval India, but not mentioned by early writers. General Cunningham gives a full description of it. (1).

162. On the west of Dholpur lay Matsya Desa, where the Pándavas passed one year's incognito life. In the Viráta Parva, they are said to have entered it from the banks of the Yamuna through the land of the Yakrillomas and Súrasenas towards the north of Dasárna and south of Panchála (2). The Súrasenas are well-known. Yakrilloma literally means "having liver-colored hair". It occurs also in the Bhísma Parva and is evidently a nickname for the foresters of Rohitaka. The statement "north of Dasárna and south of Panchála" is not quite correct but defensible as Gangádvára is in Panchála and Vidisá in Dasárna. Vairáta or capital of king Viráta still exist at Bairát 41 miles north of Jayapura (Jaipoor). There is a low rocky hill about a mile north of the town, where caves are still pointed out as the residences of Bhima and his brothers (3). Upaplavya (4) was a frontier town where the Pándavas concentrated their forces before going to Kurukshetra.

163. Sákambhari (Sambar) was probably its se-

---

(1) Geography p. p. 485-8. Thornton also gives a long account.

(2) "ते वीरा बद्धनिस्त्रिंशास्तथा बद्धकलापिनः। बद्धगोधाङ्गुलित्राणाः कालिन्दी-मभितो ययौ॥...... उत्तरेण दशार्णांस्ते पञ्चालान् दक्षिणेन तु॥ अन्तरेण यकृल्लोमान् शूरसेनांश्च पाण्डवाः। लुब्धा ब्रुवाणा मत्स्यस्य विषयं प्राविशन्वनात्॥" v. 1-4.

(3) Cunningham's Geography p. 341.

(4) "उपप्लव्यं विराटस्य समपद्यन्त सर्वशः" Viráta Parva 72. 14. It is mentioned several times in the Udyoga Parva.

cond capital. It figures in mediæval inscriptions (1). The history of the word is given in the Vana Parva (2). I have already alluded to its salt lake. A correspondent to the Englishman of the 8th June writes "after a heavy rain-fall, when the lake contains water up to the high water-level, it occupies a space nearly 20 miles in length, with a breadth varying from a mile and a half to seven and a half miles". Ajmere was known as Á jamídha or town of Ajamídha (Yudhishthira). Ajamídha and Á jamídha are mentioned by Vámana (3). Mount Aboo was known as Arbuda (4) or dwarf Himálaya.

164. The district of Ajmere contains the holy tírth of Puskara (5) (Pokur) with its most conspicuous temple of Brahmá. It is five miles N. W. of Ajmere. It has a sacred lake, which is, however, said to be

---

(1) "आविन्ध्यादाहिमाद्रेर्विरचितविजयस्तीर्थयात्राप्रसङ्गादुद्ग्रीवेषु प्रहर्ता नृपतिषु विनमत्कन्धरेषु प्रसन्नः। आर्यावर्त्तं यथार्थं पुनरपि कृतवान् म्लेच्छविच्छेदनाभिर्देवः शाकम्भरीन्द्रो जगति विजयते वीसलः क्षोणिपालः॥" Colebrooke's Essays Vol. II. p. 203.

(2) "ततो गच्छेत राजेन्द्र देव्याः स्थानमनुत्तमम्। शाकम्भरीति विख्याता त्रिषु लोकेषु विश्रुता॥ दिव्यं वर्षसहस्रं हि शाकेन किल सुव्रता। आहारं सा कृतवती मासि मासि नराधिप॥........." 84. 13-4.

(3) Pánini IV. 2. 125.

(4) "धर्मंस्वतौं समासाद्य नियतो नियताशनः। रन्तिदेवाभ्यनुज्ञात अग्निष्टोमफलं लभेत्॥ ततो गच्छेत धर्मज्ञ हिमवत्सुतमर्बुदम्।........." Vana Parva 82. 54-5.

(5) भूलोके देवदेवस्य तीर्थं त्रैलोक्यविश्रुतम्। पुष्करं नाम विख्यातं महाभागः समाविशेत्॥......... अस्मिंस्तीर्थे महाराज नित्यमेव पितामहः। उवास परमप्रीतो भगवान् कमलासनः॥......" Vana Parva 82. 20-5.

artificial. Its redundant waters are carried off by the rivers Sarasvatí and Lavaná (Looni) (1).

165. The Great Desert was known as Maru, Marubhúmi, Marudhanva (2). Hema Chandra gives Daseraka as a synonym of Maru (3). Its northern part was at one time peopled by the Nishádas (note 3. p. 6). The Vátadhána of the Mahábhárata appears to be the Sanskrit name of Bhatner (4) and is probably derived from the Vátas or modern Bhattas. The southern portion or southwestern Rajpootana comprising Marwar and Jessulmeer was the seat of the Gurjaras, who figure so prominently in mediæval accounts (5). They are evidently Gujars, who are now chiefly found in the Punjaub. Gujerat (Gurjara-ráshtra) is now applied to the peninsula of Kattywar and the adjoining country. But I do not remember a single passage in Sanskrit where Gurjara-ráshtra is identi-

(1) In the Málatí Mádhava, we read "सैषा विभाति लवणा ललितोर्मिपंक्तिः" IX. 2., but it is not clear what Lavaná the poet refers to.

(2) "मरुधन्वमतिक्रम्य सौवीराभीरयोः परान्। आनर्त्तान् भार्गवोपागाच्छ्रान्तवाहो मनाग् विभुः॥" Bhágavata X. 35. The author has not observed geography accurately and in the preceding verse, the commentator observes "क्रमोऽत्र न विवक्षितः".

(3) "मरवस्तु दशेरकाः" IV. 23. The word is derived in Unádi. I. 59 from दंश् to bite. दाशेर meaning a camel is probably derived from it.

(4) "वारणं वाटधानञ्च यामुनश्चैव पर्वतः। एष देशः सुविस्तीर्णः प्रभूतधनधान्यवान्॥ बभूव कौरवेयाणां वशेनातीव संवृतः।" Udyoga Parva 19. 31-2. "तथा मध्यमकेयांश्च वाटधानान् द्विजानथ। पुनश्च परिवृत्याथ पुष्करारण्यवासिनः॥" Sabhá Parva 32. 8.

(5) "जैत्रीमर्जय गुर्जर त्यज परां नेपालपाल क्षमामाश्रां पालय मालवेश्वर भयं गौरश्मश्रु चर। सप्तद्वीपमहीपतीनिति ह्रितामध्यापयन्ति श्रियं यत्कीर्त्तिः सुचराक्षिणी

fied with Suráshtra. On the contrary, in a copper plate inscription found at Varadá (Barada) (1). Gurjara is mentioned as a separate kingdom. In the time of Hiouen Thsáng, its capital was at Pilomilo 300 miles north of Balabhi, in other words, at Balamira (Balmer) S. W. of Jodhapura (Joudpoor). General Cunningham is therefore right in placing these people in Western Rajpootana (2). We read in the Vishnu Purána (3) that Arjuna was discomfited by the A'bhiras, while he was bringing Krishna's wives to Hastinápur. These A'bhiras are the A'hirs of Guzerat.

166. Although Sindhu and Kachchha occur in Sanskrit writers, they were never applied to modern Sind and Cutch, at least so far as I am aware. I have already shewn that the first meant the country of the Upper Indus. By Kachchha, Pánini understood a portion of the coast of the Indus (para. 54) and Mágha applies it to the sea-coast of Kattywar (4).

167. Professor Lassen identifies Cutch with Audumbara. Udumbaras are mentioned by Vámana,

---

रिपुकुले मागधदा मन्यते ॥" Hemádri. D. 8. "वङ्गे गुप्ताश्चुतका मवभरमरितः कौरवः क्षितिायुः। मन्थ्रा रन्ध्राधि मावन्त्राधममततया गुर्जरा जर्जराङ्गाः काम्बोजाः स्थिरधैर्याः सपदि समभवन् माग्नभङ्गाः कलिङ्गाः ॥" Colebrooke's Essays Vol. II. p. 233. The allusion to low opinion (अधममततया) shews they were not Hindus.

(1) Bengal Asiatic Society's Journal 800.

(2) Geography p. 312.

(3) Book v. Ch. 38.

(4) "कालेदिरे मावचसैन्धवीनां मधूपरैः कच्छभुवां प्रदेशाः" III. 80.

but their habitation is uncertain. On the western frontier of Cutch is Kotesar (Kotísvara) (1), a celebrated place of Hindu Pilgrimage. Its Runn is said to be derived from Sanskrit Irina (2).

168. The Geography of Sind is fully described by General Cunningham. I can throw no light on the subject except perhaps in one point viz. that Sambus of Greek writers is probably our Sámba (3). Sehwan may be Vajrapura of Sanskrit writers. But there are writers who identify Multan with it. This name is derived either from Mallasthána or Place of wrestlers (Mallas—the Malli of Greeks) or from Múlasthaṇa meaning original seat. These Mallas are I believe the Yaudheyas or Johiyá Rajpoots mentioned by Vámana under Pánini IV. 1. 178. In the same connection, he speaks of Saukreyas and Saubhreyas, probably the Sogdi of Greek writers. Their Musikani are, I believe, our Múshikas. General Cunningham identifies Haiderabad with Pítasilá of Hiouen Thsáng. Buston mentions its old name of Pátálapura.

169. It was my intention to discuss the true import of other words on which antiquarian discussions hinge. But the preface is already long, perhaps too long for a small work of this nature. I must there-

---

(1) Kotísvara and Kotitírtha occur in the Mahábhárata, but it is not certain whether Kotesar is meant.

(2) But all that Ujjvala Datta explains under Unádi II. 51 is "इरिणं शून्यमूषरमित्यमरः".

(3) Harivansa Ch. 150.

fore conclude. The difficulties in the way of such works are great. A poet has said

"प्रारभ्यते न खलु विघ्नभयेन नीचैः
प्रारभ्य विघ्ननिहता विरमन्ति मध्याः।
विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः
प्रारब्धमुत्तमगुणास्त्वमिवोद्वहन्ति॥"

I cannot say this is quite correct, but it must be admitted that the sentiment is good. It is a pleasure to encounter and get over such difficulties. It is still more gratifying that my unpretentious labours are thoroughly appreciated by European fellow-workers and my views have already received a French exponent in the veteran scholar M. Felix Neve, Emeritus Professor in the University of Louvain, whose services to Sankrit literature, although little known in conservative India, date from 1842 long before I was born. Before laying down my pen, I should, however, again thank the chief encouragers of my work and not the least my friend Dr. Umes Chandra Mukerjea Vidyáratna, who has assisted me with valuable suggestions from time to time.

DINAGEPOOR }
6th June 1880. }

A. B.

CORRECTIONS.

3. 11. hrite (drite). 5. 28. पिश्चित (पिचचित). 6. 12. A'ryá (Aryá); 14. A'chára (Achára); 27. 14–8. (14. 8). 8. 4-5. Pári (Pari); 13-4. Godá (Goda). 14. 28. Vana (Vána). 16. 26. átra (árta). 22. 25. पते: (पाते:). 23. 31. कुर्वे: (कुर्वे:). 25. 16. tions (tion). 26. 20. त्रिविध (त्रिवध). 27. 21. add (ed). 30. 2. Punjnud (Panjaub); 29. kíyá (kíya). 31. 7. Usí (Usi). 32. 5. ded (deds); 18. वीर (रीर); 27. guish (guishes). 36. 11. Lohara (Lahora); 19. Soni (Soin). 37. 6. other (hes); 22. párá (pára). 38. 17. the *before* great. 40. 16. kekaya (kya); 29. Ujjvala (jala). 41. 2. , *after* however. 42. 21. सर्वान् (न्). 43. 2. costus (cus); 26. esha (eaha), referred (fered). 44. 31. ण्, ण् (ग, ग). 46. 12. Suvástu (a). 48. 8. nowhere (now here); 30. राघो (रघो). 55. 26. वीत (स्रोत). 60. 25. मद (लद). 62. 3. nair (uair). 65. 20. Madhurá (Mathurá); 24. lemy (limy). 68. 29. तव (क), स्ति (षि). 69. 30. सांकाश्ये (सं). 71. 30. at (ot). 72. 26. बहुम (म); 32. ब्र (ब). 79. 25. mpú (mp). 80. 5. Saiv (Saw). 82. 2. Lubh (Labh). 88. 2. name (names); 5. Kálindí (Ka); 17. supple (pli); 26. connec (connee). 90. 8. , *for* . 94. 21. ध्याम (ध्यमा); 23. मह्यर्षि (ह्यर्षि); 24. laja (laya); 31. बहु नाम (बहुना म). 95. 32. Chinese (ise), Beal (Beat); 33. hill (bill). 119. 29. गौड (गीड). 128. 9. Madras (das). 130. 14. in (un); 22. confusing (using). 132. 2. Lanká (a). 143. whereas (where as). 162. 28. नाथ (नाथ).

ADDITIONAL ABBREVIATIONS.

H. c.	:	Hema Chandra Kosha.
He.	:	Hemádri Dána Khanda.
I.	:	Inscriptions in Colebrooke's Essays.
M. s.	:	Mádhava's Sankaradigjaya.
Med.	:	Mediní.
N. k.	:	Kamalákara's Nirnayasindhu.
P. h.	:	Pingala and Haláyudha's Commentary.
T. A.	:	Taittiríya A'ranyaka.
T. p.	:	" Prátisakhya.
T. s.	:	Trikánda Sesha.
l.	:	last verse.
p.	:	preface.

P

Pabulum : भोजनं : v. food.

Pace (subs.) : I. A step : q. v. : पदं,-न्यासः. II. Gait : (1) गतिः, *p. of a horse* अश्वस्य गतिः, M. n. ; *at a quick p.* द्रुतगत्या ; (2) धारा (of horses), "पूर्वदेशा तथाचान्या पञ्च धाराः प्रकीर्तिताः", M. n. Ph. : *to keep or hold p. with* सह चलति (चल्, c. 1.) (used in Bengali). III. A measure : perh. पदं.

Pace (v. i.) : क्रामति (क्रम्, c. 1.), *p. up and down* परिक्रामति : v. to move.

Pace (v. t.) : I. To pass over : अतिक्रामति. II. To measure : q. v. : मिमीते (मा, c. 3.).

Pacha : v. pasha.

Pacific : शान्तः (न्ता, न्तं), प्र-, *the eastern ocean is p.* प्रशान्तः पूर्वसागरः, [Rám. : v. quiet, calm.

Pacifically : expr. by circum., *p. inclined* शमप्रवण (f. णा) : v. peace.

Pacification : शमनं, प्र- : v. also reconciliation.

Pacificator, Pacifier : expr. by circum. : v. peace, to make.

Pacificatory : शान्तिकरः (री, रं) ; शान्तिदः (दा, दं) ; and sim. comp.s.

Pacify : शमयति, प्र- (c. of शम्) : v. to appease, reconcile.

Pack (subs.) : I. A bundle : पोट्टली (?). II. Of hounds etc. : गणः. III. Of cards : पटलं (??).

Pack (v.) : पटलीकरोति (??). *P. off* : अपसारयति (c. of सृ).

Package : no equiv. : पोट्टली or पटलं may be used.

Packet : (1) पोट(ट्ट)लिका (?) ; (2) कूर्चः (??).

Pack-cloth : *संवरणवासस् (n.) etc. : v. cloth.

Pack-horse : (1) खुरिन् (m.) ; (2) स्थौरिन् (m.) ; (3) पृष्ठगोऽश्वः etc.

Pack-saddle : (1) पल्याणं (comp. Beng. पालान्) ; (2) पर्याणं or पर्ययणं

Pack-thread : दामन् (n.) : v. cord, string.

Pad (subs.) : I. A package : कूर्चः. II. A bolster : उपधानं.

Pad (v.) : तूलादिना पूरयति (पूर्, c. 10.) or भरति (भृ, c. 1.).

Padding : I. The act : पूरणं ; भरणं. II. The things : expr. by verb.

Paddle (subs.) : क्षेपणिः : v. oar.

Paddle (v.) : I. Intrans. (1) आ-क्षिप्ति (क्षिप्, c. 2.), Ki. viii. 43. ; (2) ताडयति (तड्, c. 10.), Sa. ; (3) उत्पीडयति (पीड्, c. 10.) (poet.), R. xvi. 66. II. Trans. : चालयति, सं-, (c. of चल्).

PADDLE-BOX : *चक्रकोष: (the exact sense from context).

PADDLE-WHEEL : *वारिसञ्चालनचक्रं ; पोतचक्रं.

PADDOCK : वृति. : V. ENCLOSURE.

PADLOCK : *महातालकं.

PADDY : धान्यं. *Winter p.* शालिधान्यं ; *autumnal p.* आशुधान्यं.

PÆAN, PEAN : जयगीतं and sim. comp.s : V. SONG.

PAGAN : मिथ्यादेवभक्त: (क्ता, क्तं) (?) : V. HEATHEN,-ISH.

PAGANISM : मिथ्यादेवभक्ति: (?) : V. HEATHENISM.

PAGE (subs.) : I. Of a book : पृष्ठ. II. A boy attendant : (1) चेट:,-क: ; (2) किंकर: : V. SERVANT.

PAGE (v.) : पृष्ठा: चिह्नयति or पृष्ठाङ्कं करोति (??). [इष्ठं.

PAGEANT : I. A grand show : समारोह:. II. Anything showy : perh.

PAGEANTRY : आडम्बर: : V. SHOW.

PAGODA : विहारायतनं : V. TEMPLE.

PAIL : भाण्डं : V. also BUCKET.

PAIN (subs.) : I. Lit. : (1) वेदना, *for this exercise I have got p. in the head* व्यायामेन ममानेन जाता शिरसि वेदना, Mah. III. 297. 3. ; *my mother died from p.s of labour* प्रसववेदनया जननी मे लोकान्तरमगमत्, K. ; (2) पीडा, *giving p.* पीडाकर: (री, रं), V. s. ; (3) व्यथा ; (4) दु:खं, *who causes p. without drawing blood* शोणितेन विना दु:खमुत्पादयिता, V. s. ; (5) रुज् (f.) (rare), *who does not understand my mental p.* रुजं मम न वेद यो मानसीं, V. II. 11. II. In pl., labour, effort : q. v. : परिश्रम:. III. Punishment : expr. by circum., *"under p. of death"* शोणितव्योऽसि.

PAIN (v.) : (1) पीडयति (पीड्, c. 10.), *I am p.ed* पीडितोऽस्मि, R. XI. 38. ; (2) व्यथयति (c. of व्यथ्), *and this proclamation p.s my mind* एषा च व्यथयति घोषणा मनो मे, Mr. X. 22. ; (3) दु:खाकरोति, *this p.s me* इदं दु:खाकरोति मां, Si. II. 11. *To be p.ed* : (1) व्यथते (व्यथ्, c. 1.), Ki. I. 2. ; (2) पीड्यते (pass. of पीड्) ; etc.

PAINFUL : I. As an abscess : (1) रुजावत् (f. ती), Ni. ; (2) सरुज: (जा, जं), Ni. *Very p.* : (1) महारुज: (जा, जं), Ni. ; (2) अत्यर्थवेदन: (ना, नं), Ni. ; etc. II. Causing pain : (1) कष्ट: (ष्टा ष्टं), *her awaking was more p. than her loss of sense* मोहादभूत् कष्टतर: प्रबोध:, R. XIV. 56. ; (2) दु:खद: (दा, दं), M. n. and sim. comp.s ; (3) व्यथक (f. थिका) (rare), Ki. II. 4. III. Laborious ; श्रमसाध्य (f. ध्या) and sim. comp.s.

PAINFULLY : I. With pain : (1) व्यथितः (ता, तं) ; सव्यथं. II. Laboriously : श्रमेण.

PAINFULNESS : सरुजता etc. : v. PAINFUL.

PAINLESS : अरुजः (जा, जं), Ni. and sim. comp.s.

PAINSTAKING : expr. by verb : परिश्रमं करोति : v. LABORIOUS.

PAINT (v. t.) : I. Lit. : (1) चित्रयति (चित्र्, c. 10.) ; (2) आ-लिखति (लिख्, c. 6.), बालचूतस्य पार्श्वे आलिखिता, Sa. VI. II. To colour : q. v. : आलिखति, p.ing idols प्रतिमा आलिखन्ति, Mah. VI. 3. 9. III. Fig. : वर्णयति : v. TO DESCRIBE. [18. ; (2) रङ्गः.

PAINT (subs.) : (1) वर्णकं, from vividness of p. वर्णकोच्छ्वासात्, Sa. VI.

PAINT-BRUSH : (1) वर्तिका, skill in the use of p. वर्तिकालेखानिपुणता, Sa. ; (2) वर्णतूली,-लिका. [II. Fig. : expr. by verb.

PAINTER : I. Artistic : (1) चित्रकर (f. री) ; (2) चित्रलिख् (mfn.) (rare).

PAINTING (subs.) : I. The art : (1) चित्रकर्मन् (n.) and sim. comp.s. II. Anything painted : (1) चित्रं, even in the p. चित्रेऽपि, Sa. VI. 14. ; (2) आलेख्यं, R.

PAIR (subs.) : I. Of things : (1) युगं,-लं ; (2) युग्मं ; (3) -द्वयं in comp. (= two) : v. BOTH. II. Of the sexes : द्वन्द्वं, to couple a p. द्वन्द्वं योजयति, R. VII. 14. ; v. COUPLE. Ph. : a p. of sand-pipers टिट्टिभद्वन्ती, P.

PAIR (v. t.) : योजयति (युज्, c. 10.) : v. TO JOIN, MATCH.

PAIR (v. i.) : I. To couple : (1) सम्भवति (भू, c. 1.), p.ed with her सम्बभूव तया सार्द्धं, Mah. I. 104. 6. ; (2) मैथुनं आचरति (चर्, c. 1.) (with loc. of the female), Mah. II. To suit, fit : q. v. : युज्यते (pass. of युज्).

PAIRING (subs.) : (1) व्यवायः ; (2) मैथुनं ; (3) सङ्गमः.

PALACE : (1) सौध (mn.) ; (2) हर्म्यं ; (3) राजकुलं (royal).

PALADIN : भटः : v. CHAMPION. [शिबिका (= litter), V. p.

PALANQUIN : (1) नरयानं, Mah. ; (2) मनुष्ययानं चतुरस्रयानं, R. VI. 10. ; (3)

PALATABLE : (1) स्वादु (mfn.) : v. SWEET ; (2) आस्वाद्य (f. द्या), containing p. water आस्वाद्यतोयः (या, यं), H. : v. also NICE.

PALATAL : i. e. a p. letter तालव्यं,-वर्णः.

PALATE : I. Lit. : तालु (n.). Ph. : soft p. उपजिह्वा v. UVULA. II. Fig., taste : q. v. : अभिरुचिः.

PALATIAL : Ph. p. building महाप्रासादः : v. PALACE, BIG.

PALATINE : Ph. count p. *उपराजः.

PALAVER I. Subs. : (1) चाटूक्तिः (?) ; (2) प्रियवादः (?). II. Verb : expr. by subs.

PALE (adj.). I. Dusky white : (1) पाण्डु (mfn.) ; (2) पाण्डुरः (रा, रं) ; (3) हरितः (ती, तं), "विवर्णो हरितः कृशः", Mah. 137. II. Not ruddy, wan : विवर्ण (f. र्णा), *p. with lustre gone* विवर्णा विगतश्रीका, Mah. I. 8. 18. ; *those kings grew p.* प्रपेदे विवर्णभावं स स भूमिपालः, R. VI. 67. III. Dim, not bright : मन्दप्रभः (भा, भं) and sim. comp.s, *then when the p. moon* निधौ कलानामथ मन्दकान्तौ, B. XI. 1. IV. Light (of colors) : prob. पाण्डुर- in comp. : v. also SLIGHT.

PALE (subs.) : I. A stake : शलाका. II. Limit, fence : q. v. : सीमा.

PALE (v.) : I. To enclose : q. v. : परिवृणोति (वृ, c. 5.). II. To check, stop : q. v. : अवरुणद्धि (रुध्, c. 7.) III. To turn p. : विवर्णीभवति.

PALE-EYED : पाण्डुनयनः (ना, नं) and sim. comp.s (comp. विपाण्डुभिर्म्लानतया पयोधरैः, Ki. IV. 24.

PALENESS : I. Lit. : (1) पाण्डुता, वि- ; (2) पाण्डुरता. II. Loss of color : विवर्णता or वैवर्ण्यम्. III. Dimness : q. v.

PALEOGRAPHY : *पुरावर्णलक्षणं and sim. comp.s.

PALETTE : v. PALLET.

PALFREY : घोटकभेदः.

PALINDROME : प्रतिलोमानुलोमपादः (whose every foot is a p.), Si. XIX. 40. ; प्रतिलोमानुलोमार्धः (whose half is a p.), Ki. XV. 20. ; प्रतिलोमानुलोमेन श्लोकद्वयं (whose two verses from a p.), Ki. XV. 22-3, Si. XIX. 33-4.

PALING : वृतिः : v. ENCLOSURE.

PALINODE : अपलापः : v. RECANTATION.

PALISADE : prob. गुल्मः (comp. गौँज in Bengali).

PALISADING (subs.) : गुल्मवृतिः (?) and sim. comp.s.

PALISH : (1) आपाण्डु (mfn.) ; (2) आपाण्डुरः (रा, रं) ; etc. : v. PALE.

PALL (subs.) : वासस् (n.) or मृताङ्गवासस् (n.) and sim. comp.s (?).

PALL (v. i.) : (1) नीरसीभवति ; (2) विरसीभवति ; (3) by adj.

PALLADIUM : fig. : शरणं : v. DEFENCE, SAFETY.

PALLET : I. A small bed : खट्टिका. II. Painter's board : रङ्गफलकं and sim. comp.s

PALLIATE : (1) लघयति (nom.) ; (2) लघूकरोति : v. also TO COVER (II).

PALLIATION : (1) by verb ; (2) उपशमः (= abatement).

PALLIATIVE : (1) by verb ; (2) उपशमन: (नी, नं = mitigating : rare) ; (3) शान्तिप्रद (f. दा = 2) and sim. comp.s.

PALLID : पाण्डु (mfn.) : v. PALE.

PALLOR : पाण्डुता : v. PALENESS.

PALM (subs.) : I. Of the hand : करतल (mn.) and sim. comp.s. Ph. : *joining the p.s.* (in respect) कृताञ्जलि (mfn.), -पुट: (टा, टं), or बद्धाञ्जलि (mfn.), etc. II. A measure : चतुरङ्गुलं. III. A tree : ताल: (the palmyra p. : for other species, use तालजातीय:). Its sap ताली. Made of its wood ताल- in. comp. or ताल (f. ली). IV. Its fruit : तालं, *like the fall of the p.- fruit on the crow* (i. e. sudden and unexpected) काकतालीय: (या, यं), S. k. V. Fig., a p.-leaf as a token of victory : जयपताका.

PALM (v.) : to p. off : i. e. to impose, defraud : q. v. : संक्रामयति (c. of क्रम्).

PALMARY : I. Measuring a palm : चतुरङ्गुल: (ला, लं). II. Palmy : q. v.

PALMATE,-D : करतलाकार: (रा, रं) and sim. comp.s (?).

PALMER : सदातीर्थनिषेविन् (f. नी) and sim. comp.s (?).

PALMER-WORM : लोमशकीट: (?).

PALMISTER : सामुद्रक: (f. का) ; करतलविद्याविद् (mfn.) (?) ; etc.

PALMISTRY : सामुद्रकं ; perh. करतलविद्या (comp. अङ्गविद्या, V. m.).

PALM-OIL : *तालतैलं.

PALMY : समृद्ध (f. द्धा) : v. TO FLOURISH, PROSPEROUS.

PALMYRA : ताल:, *ashes of p. flowers with molasses destroy spleen* तालपुष्पभव: क्षार: सगुड: प्लीहनाशन: Chakradatta.

PALPABLE : स्पष्ट (f. ष्टा) : v. PLAIN, CLEAR. Ph. *p. darkness* सूचिभेद्यतमस् (n.) ; *p. arithmetic* *अङ्कपाश:,- शास्त्रं.

PALPABLY : (1) स्पष्टं ; (2) स्फुटं : v. also CLEARLY.

PALPITATE : वेपते, *my heart is p.ing* वेपते मे हृदयं : v. TO THROB.

PALPITATION : (1) स्पन्द:,-न्दं (natural) ; (2) कम्प: (from fear etc.), *p. of the heart* हृत्कम्प: ; (3) वेपथु: (rare = 2).

PALSICAL, PALSIED : v. PARALYTIC.

PALSY : पक्ष: : v. PARALYSIS.

PALTER : विकुरुते (कृ, c. 8.) : v. TO SHUFFLE.

PALTRINESS : (1) क्षुद्रता ; (2) तुच्छता ; (3) लघुता.

PALTRY : (1) क्षुद्र (f. द्रा) ; (2) तुच्छ (f. च्छा) : v. TRIFLING.

PAMPAS : रिक्ताटवीकानि (n. pl. ?).

PAMPER : आप्याययति (c. of आप्यै) : v. also TO SATIATE.

PAMPHLET : क्षुद्रपुस्तकं (?) : v. BOOK.

PAMPHLETEER : संदर्भलेखकः and sim comp.s (?).

PAN : I. The god : गोपदेवता. II. The preparation : ताम्बूलं, *gave another p. to Mahásvetá* अपरं ताम्बूलं महाश्वेतायै प्रायच्छत्, K. III. A vessel : भाजनं, *fring p.* भ्राष्ट्रं. IV. The skull : कपालं.

PANACEA : सर्वरोगहर (f. री) and sim. comp.s.

PANCAKE : पिष्टकविशेषः.

PANDECT ; *रोमकसंहिता.

PANDEMONIUM : रक्षःसभम्, S. k. ; नरकः (= hell).

PANDER (subs.) : विटः : v. PROCURER.

PANDER (v.) : I. Lit. : सम्भोगाय प्रवर्तते (वृत्, c. 1.) ; better by circum. "सम्प्रयच्छति ते नारीः", M. VIII. 362. II. Fig. : पूरयति (पूर्, c. 10.).

PANDERING (subs.) : संघटनजीविका (comp. सम्भोगजीविका, Mit.).

PANDIT, PUNDIT : I. Lit. : पण्डितः. II. A tutor : शिक्षकः.

PANE : of glass : *काचफलकं ; चतुरस्रकाचः.

PANEGYRIC : (1) संस्तवः ; (2) स्तुतिवादः : v. also PRAISE.

PANEGYRIST : (1) स्तोतृ (f. त्री), सं- ; (2) स्तावक (f. की) ; and sim. comp.s.

PANEL (subs.) : I. Of a door : कपा(वा)ट (mn.). II. Of jurors : सभ्यलेख्यम् (?).

PANG : (1) वेदना (= pain), *p.s of childbirth* प्रसववेदना, K. ; (2) यातना ; (3) यन्त्रणा ; (4) कारणा (rare), *to taste the p.s of hell* कारणानां नारकीणां रसज्ञानाय, D. VII.

PANIC (subs.) : I. Sudden fright : संत्रासः : v. TERROR, FEAR. Ph. *to be seized with p.* त्रसति, Ki. XV. 1. II. A grass : (1) दूर्वा (= panicum dactylon) ; (2) चणः (= p. miliaceum).

PANIC-STRUCK : (1) भयविप्लुत (f. ता), Ki. XIII. 24. and sim. comp.s ; (2) पिशाचोपहत (f. ता) इव, D. I.

PANNEL : I. Rustic saddle : पर्याणं. II. Of a hawk : जठरं.

PANNIER : करण्डः, -कः : v. BASKET.

PANOPLY : (1) सर्वाङ्गवर्मन् (n. ?) ; (2) तनुत्रं (= armour : q. v.).

PANORAMA : *विश्वदृश्यं ; better by circum. ; v. VIEW.

PANSLAVISM : *सर्वस्लावकसंयोगः.

PANSY : a plant and its flower : *प्राण्णी.

PANT : I. To palpitate : वेपते (वेप्, c. 1.). II. To breathe hard :

निनिःश्वसिति (श्वस्, c. 1.). III. To long for : q. v. : स्पृहयति (स्पृह्, c. 10.).

PANTALOON : I. A buffoon : भण्डः. II. A dress : *पाजामं.

PANTHEISM : *वैश्वदैवं ; विश्वदैवमतं.

PANTHEIST : *वैश्वदैविन् (f. नी) ; विश्वदैवमतः (ता, तं).

PANTHEISTIC,-AL : expr. by comp. or subs.

PANTHEON : विश्वदैवकुलं may be used in every sense.

PANTHER : perh. पुण्डरीकः (= leopard : q. v.).

PANTING (adj.) : (1) निनिःश्वसत् (न्ती) ; (2) वेपमान (f. ना = quaking).

PANTOMIME : I. An actor : *मूकाभिनेतृ (f. त्री). II. A representation : *मूकाभिनयः ; लास्यं (?).

PANTOMIME, PANTOMIMIC (adj.) : expr. by comp.

PANTRY : भाण्डारं (?) ; खाद्यभाण्डारं (?). *N. B.* In Hindu houses महानसं (= cooking-house) is also the p.

PAP : I. A nipple : q. v. : स्तनः. II. Soft food for boys : शिशुचूर्णं (?).

PAPA : तातः. v. also FATHER.

PAPACY : *पादपदं ; पादत्वं : v. POPE.

PAPAL : *पौप (पी, पं) ; पाद्य (f. द्या) ; and sim. comp.s.

PAPAW : चच्चता (both the tree and its fruit).

PAPER (subs.) : I. Lit. : पत्रं may be used, *note-p.* लेखपत्रं. II. Any document : पत्रं : v. WRITING. III. A newspaper : *पत्रं.

PAPER (v.) : *पत्रैर् आवृणोति (वृ, c. 5.) and sim. comp.s : v. TO COVER.

PAPER-HANGER : *पत्रच्छादकः and sim. comp.s.

PAPER-MAKER : *पत्रकारः ; पत्रकृत् ; etc. : v. MAKER.

PAPER-MONEY : *धनपत्रं ; टङ्कपत्रं.

PAPIST : *पौपध्वजः (जा, जं) ; पादध्वजः (जा, जं) ; and sim. comp.s.

PAPISTIC,-AL : expr. by comp. : v. also POPISH.

PAPYRUS : *पत्रजन्मन् (m.) ; पत्रवेत्रः.

PAR : समता, *on p., at p.* समः (मा, मं) : v. EQUAL.

PARABLE : (1) कथा (= story) ; (2) उपमा (= simile).

PARABOLA : *समान्तरवेत्रं ; धनुश्चं.

PARABOLICAL : expr. by comp. or circum.

PARADE (subs.) : I. Ostentation, pomp : आडम्बरः. II. Procession : यात्रा. III. Military : खुरली (?). IV. P.-ground : खलूरिका (?), H. c. ; व्यायामभूमिः, Ka. XVI. 20.

PARADE (v.) : खुरलीं करोति (?).

PARADE (v. t.) : I. Troops etc. : खुरलीं कारयति (c. of कृ) (?). II. To display : सं-दर्शयति (c. of दृश्).

PARADIGM : रूपाणि (n. pl.) or रूपादर्शः, *p. of verbs* धातुरूपादर्शः.

PARADISE : I. The garden : नन्दनं. II. Heaven : q. v. : (1) स्वर्गः ; (2) वैकुण्ठं (of Vishnu). *Bird of p.* : *नन्दनः ; नन्दनखगः.

PARADISIACAL : expr. by comp. or deriv.

PARADOX : विरुद्धमतं and sim. comp.s (?).

PARADOXICAL : विरुद्ध or लोकविरुद्ध (f. द्धा).

PARAGON : i. e. model : आदर्शः.

PARAGRAPH : no equiv. : परिच्छेदः may be used.

PARALEIPSIS : in rhetoric : आक्षेपः, Kav.

PARALLAX : in astro. : लम्बनं, *p. in latitude* नतिः, Su. com.

PARALLEL (adj.) : I. In geo. : समान्तरः (रा, रं), K. d. II. Fig. : similar : q. v. : सदृशः (शी, शं), *p. passages* सदृशवाक्यानि (?).

PARALLEL (v.) : expr. by adj. : v. also TO COMPARE.

PARALLEL (subs.) : I. A p. line समान्तररेखा. *P. of latitude* अक्षवृत्तं. II. Resemblance, likeness : q. v. : सादृश्यं. III. Equal, match : q. v. : समः (मा, मं). [सादृश्यं.

PARALLELISM : I. Of lines etc. : समान्तरता. II. Resemblance : q. v. :

PARALLELOGRAM : समानान्तरचतुर्भुजः, K. d. ; *समान्तरक्षेत्रं (after Li.).

PARALLELOPIPED : समान्तरखातः (after Li.).

PARALYSIS : (1) स्तम्भः, *p. of the thigh* ऊरुस्तम्भः ; (2) पक्षाघातः (=hemiplegia) ; (3) एकाङ्गवातः, Bha.

PARALYTIC : पक्षाघातिन् (f. नी) and sim. comp.s : v. above.

PARALYZE : I. Lit. : स्तम्भं जनयति (c. of जन्) : v. above. II. Fig. : (1) स्तभ्नाति (स्तम्भ्, c. 9.) ; (2) जडीकरोति, Sa. IV.

PARAMOUNT : (1) सर्वश्रेष्ठ (f. ष्ठा) ; (2) प्रधानतम (f. मा) ; (3) by circum. Ph. *p. power* अधीश्वरः.

PARAMOUR : I. Male : (1) जारः ; (2) उपपतिः. II. Female : उपपत्नी.

PARAPET : वप्रोदग्रः प्राकारः ; or gen. sim. प्राकारः.

PARAPHERNALIA : I. Wife's : अध्यावाहनिकं (?), Mit. II. In gen. : सामग्री.

PARAPHRASE (subs.) अनुवादः, *this is p. of the preceding* पूर्वस्यायमनुवादः, K. b. on M. VIII. 350. [li).

PARAPHRASE (v.) : अनुवदति (वद्, c. 1., not translate as used in Benga-

PARASITE : I. A diner out : परान्नभोजिन् (f. नी) and sim. comp.s. II. A sycophant, flatterer : चाटुकारः. III. An animal : *परप्राणः.

PARASITIC,-AL : expr. by comp.

PARASOL : छत्रिका : V. UMBRELLA.

PARBOIL : ईषत् साधयति (c. of सिध्), p.ed ईषत्सिद्ध (f. द्धा).

PARCEL OUT (v.) : (1) विभजति (भज्, c. 1.) ; (2) वण्टयति (वण्ट्, c. 10.) : V. TO DIVIDE (I), DISTRIBUTE.

PARCEL (subs.) : I. A small bundle : पोटली(लिका). II. A portion : q. v. : ph. *"part and p. of it"* भुक्त (f. क्ता). III. Of men : संघः.

PARCH (v.) : (1) दहति (दह्, c. 1. = to burn : q. v.) ; (2) तपति (तप्, c. 1.) or तापयति (c. of तप् = to heat : q. v.) *P.ed* i. e. dry : q. v. : शुष्क (f. ष्का).

PARCHMENT : *चर्मपत्त्रम् and sim. comp.s.

PARDON (subs.) : क्षमा, *touched the feet of the ascetic saying "I beg your p."* (lit. forgive me) चरणौ तपोनिधेः क्षम्यतामिति वदन् समस्पृशत्, R. XIII. 89.

PARDON (v.) : क्षमते (क्षम्, c. 1. = to forgive : q. v.).

PARDONABLE : (1) क्षन्तव्य (f. व्या) ; (2) मर्षणीय (f. या) ; (3) क्षमार्ह (f. र्हा) ; and sim. comp.s.

PARDONABLY : expr. by adj. or by circum.

PARDONING (adj.) : क्षमाशील (f. ला) and sim. comp.s.

PARE (v.) : I. To clip, cut : q. v. : कल्पति (क्लृप्, c. 1.). II. To diminish : q. v. : तनूकरोति.

PAREGORIC : (1) प्रशमनः (नी, नं) ; (2) शान्तिप्रद (f. दा) ; and sim. comp.s.

PARENT : I. Father or mother : q. v. : *without p.s.* पितृमातृवर्जितः (ता, तं), Mah. IV. 11. 9. ; *p.s* मातापितरौ, Mah. *The P.s of the world* जगतः पितरौ, R. ; *(I) carried them to my p.* मम पित्रोः सन्निधिमनैषं, D. II. Fig. : प्रसूतिः, *p of the Veds* श्रुतीनां प्रसूतिः, Ki. III. 4. : V. SOURCE.

PARENTAGE : (1) अन्वयः ; (2) अन्ववायः ; (3) अभिजनः, *of good p.* अभिजनवत् (f. ती), Sa. IV. ; (4) जन्मन् (n.) (= birth).

PARENTAL : (1) पितृमातृ- in comp. ; (2) पैतृकः (की, कं), Da. 54. Ph. : *p. affection* वात्सल्यं.

PARENTALLY : (1) पितृमातृवत् ; (2) मातापितरावित्र. [निक्षेपचिह्नं.

PARENTHESIS : I. A sentence : निक्षिप्तवाक्यं (?). II. A sign : () इति

PARENTHETICAL : (1) निक्षिप्त (f. प्ता) (?) ; (2) by adv.
PARENTHETICALLY : (1) निक्षिप्य (?) ; (2) निक्षेपपूर्व्वकं (?).
PARHELION : मिथ्यासूर्य्यः and sim. comp.s (?) : v. SUN.
PARIAH : *p s or p. dogs* ग्रामकुक्कुराः.
PARING (subs.) : (1) खण्डं ; (2) छिन्नं ; (3) by adv.
PARISH : no exact equiv. : ग्रामः or आवसथः may be used.
PARISHIONER : ग्रामवासिन् (f. नी) and sim. comp.s (?).
PARITY : (1) साम्यं ; (2) सादृश्यं (analogy) ; (3) better by adj.
PARK : I. Lit. : (1) उपवनं ; (2) वनं or काननं (prop. = wood), N. ; (3) आक्रीड (mn.), D. II. Of objects : निकरः : v. COLLECTION. Ph. : *p. phaeton* *आक्रीडयानं.
PARK-KEEPER : (1) उपवनरक्षितृ (m.) (?) ; (2) वनपालः, N. I. 76.
PARLANCE : ph. *in common p.* लौकिकभाषया (?).
PARLEY : I. Subs. : संवादः : v. CONFERENCE, CONVERSATION. II. Verb : संवदति (वद्, c. 1.) : v. TO CONFER, CONVERSE.
PARLIAMENT : *महासभा, *members of p.* *महासभाधिष्ठिताः.
PARLIAMENTARY : expr. by comp. or by gen., *p. procedure.* *महासभाव्यवहारः.
PARLOUR : *संलापकम् ; संलापकोष्ठः.
PAROCHIAL : (1) ग्राम्य (f. म्या ?) ; (2) आवसथ्य (f. थ्या ?).
PARODY : I. Subs. : no equiv. : *उपवादः. II. Verb : *उपवदति (वद्, c. 1.).
PAROL,-E : I. In law : उक्तिः, *p. evidence* साक्षिवाक्यं II. Promise : q. v. : प्रतिज्ञा.
PARONOMASIA : श्लेषः, *p.-cally* श्लिष्ट, N. XIV. 12.
PAROXYSM : I. Lit. : वेगः, *when the p. is over* गतवेगेषु दोषेषु, Bha. II. Fig. : आवेशः, *in a p. of rage* क्रोधावेशात्.
PARRICIDAL : by comp., *p. crime* पितृवधपातकः.
PARRICIDE : I. The act : (1) पितृहत्या ; (2) पितृवधः. II. The doer : (1) पितृहन् (mfn.) ; (2) पितृघातिन् (f. नी) ; etc.
PARROT : (1) शुकः ; (2) कीरः (rare).
PARRY : निवारयति (वृ, c. 10.) : v. TO PREVENT, AVOID.
PARSE : *अन्वयविवृतिं करोति. *Parsing* : *अन्वयविवृतिः.
PARSEE : पारसीकः, R. (use पारसिकः for Persian).
PARSEEISM : पारसीकधर्म्मः (?) and sim. comp.s.
PARSIMONIOUS : (1) अल्पव्ययिन् (f. नी) ; (2) कृपण (f. णा) (= miserly) ; (3) बद्धहस्त (f. स्ता) (= close-fisted.)

Parsimoniously : (1) बहुदृष्ट ; (2) कार्पण्येन ; (3) with कुण्ठित: (ता, तं).

Parsimony : (1) अल्पव्यय: ; (2) कार्पण्यं ; (3) बहुदृष्टता : v. adj.

Parsley : a plant : *पार्श्ल: ; शैलिन् (m.).

Parsnip : a plant : *पौष्टिक:.

Parson : याजक: (?) ; पुरोहित: (?).

Parsonage : याजककुलं (?) ; पुरोहितावास: (?) ; and sim. comp.s.

Part (subs.) : I. Portion : (1) भाग:, ; *in the first p. of the day* दिवसस्य प्रथमभागे, Dak. ; (2) अंश:, *eighth p.* अष्टमांश:, Viv. ; (3) कला (of a whole), *even the 100th p.* शततमीमपि कलां, D. II. ; (4) वर: (rare), *fifth p.* पञ्चवर:, Li. Ph. : *to divide into four, five p.* चतुर्धा पञ्चधा करोति, S. k. II. Of a book : अंश:, V. p. ; भाग:. III. Region : q. v. : प्रदेश:, *in this p. of the country* अस्मिन् प्रदेशे, K. IV. In gram. : p. of speech : no equiv. : शब्दभेद: may be used. V. Side, party : q. v. : पक्ष:. VI. Share : q. v. : अंश:. VII. Allotted duty : कर्मन् (n.), *will not do his p.* कर्म न करिष्यति, Si. XIV. 16. Ph. : *it is the p. of* : v. SHOULD. VIII. Concern, interest : सङ्ग:. IX. Character : भूमिका, *while acting the p. of Lakshmí* लक्ष्मीभूमिकायां वर्तमाना, V. III. ; *you have got up the first p. of Kamandakí* कामन्दक्या: प्रथमभूमिकां भाव एवाधीते, Ma. I. X. In pl., p.s = qualities : शक्ति:. XI. A member, an element : q. v. : अङ्गं. Ph. : (a) *for my p.* अहं तावत् ; (b) *for the most p.* प्रायश: ; (c) *in good p.* सादरं or प्रीतमनसा ; (d) *in ill p.* विरक्त (f. क्ता) ; (e) *in p.* अंशत: ; (f) *p. and parcel* प्रधानाङ्गं ; (g) *on the p. of* v. FOR ; (h) *from all p.s* चतुर्दिग्भ्य:.

Part (v. t.) : I. To divide, distribute : q. v. : विभजति (भज्, c. 1.). II. To separate : q. v. : वियोजयति (c. of युज्). III. Of the hair : सीमन्तयति (nomi.), *whose thick mire had been p.ed by wheels* रथाङ्गसीमन्तितसान्द्रकर्दमान्, Ki. IV. 18.

Part (v. i.) : I. To p. with = leave : q. v. : त्यजति, परि-, (त्यज्, c. 1.). II. To be separated : q. v. : वियुज्यते (pass. of युज्). III. To split : q. v. : विभज्यते (pass. of भज्). IV. To bid farewell : expr. by circum., *let me p.* अनुजानीहि मां गन्तुं ; *they p.ed with bad grace* विमनस्कत्वेन स्वं स्वं गृहं प्रातिष्ठन्त.

Partake (v.) : I. To have a share : expr. by adv. : अंशिन् (f. नी), भागिन् (f. नी), etc. II. Of food etc. : भुंक्ते (भुज्, c. 7.) (= enjoy with acc.) "भुंक्ष्व भोगान् मया सार्धम्".

PARTAKER: (1) अंशिन् (f. नी = sharer: q. v.); (2) -भाज् (mfn.) in comp., *p. of your distress* तव दुःखभाक्; (3) by comp., *your boon companions are equal p.s of your pleasures and pains* समदुःखसुखः सखीजनः, R. VIII. 65.

PARTERRE: पुष्पवाटिका and sim. comp.s.

PARTHENON: *कुमारीकुलं; सरस्वतीमन्दिरं.

PARTIAL: I. Not total: (1) आंशिक (f. की), *p. eclipse* आंशिकग्रासः, Su. com.; (2) क्वचित् क्वचित् (= in some places, as of p. rain). II. Biassed: पक्षपातिन् (f. नी), *even gods are p. to the Pándavas* पक्षपातिनो देवा अपि पाण्डवानां, Ve.: v. also UNFAIR, UNJUST.

PARTIALITY: I. Undue bias: पक्षपातः or -पातिता: v. also UNFAIRNESS. II. Special fondness: आग्रहः.

PARTIALLY: I. Partly, somewhat: q. v.: (1) अंशतः; (2) अल्पमात्र- and sim. expr.s in comp. II. With undue bias: (1) सपक्षपातं; (2) by subs.

PARTICIPANT: -भाज् (mfn.) in comp.: v. PARTAKER.

PARTICIPATE: expr. by अंशिन् (f. नी): v. PARTAKE,-R.

PARTICIPATION: (1) भोगः (= enjoyment); (2) better by circum.

PARTICIPATOR: -भाज् (mfn.) in comp.: v. PARTAKER.

PARTICIPIAL: expr. by comp. or circum.

PARTICIPLE: (1) सत् (present p.); (2) निष्ठा (past p.); etc.: v. GRAMMAR.

PARTICLE: I. A minute portion: (1) कणः; (2) कणिका; (3) अणुः. II. In gram.: (1) निपातः; (2) अव्यय (mn. = indeclinable p.).

PARTI-COLORED: (1) चित्रविचित्र (f. त्रा); (2) नानारक्त (f. क्ता) and sim. comp.s. (= of many colors); (3) कल्माषित (f. ता = variegated).

PARTICULAR (adj.): I. Not common, singular, special: (1) विशेष- in comp., *p. news* विशेषवार्त्ता; *p. grant* विशेषदानं, He.; (2) विशिष्ट (f. ष्टा), *p. mark* विशिष्टचिह्नं. II. Specifiable, definite: -विशेषः in comp, *at p. times* कालविशेषे; *to p. individuals* व्यक्तिविशेषेषु, M. n. on Ku. v. 31. III. Minute: q. v.: सूक्ष्म (f. क्ष्मा). IV. Hard to suit, punctilious: expr. by circum., *very p. in dress* *वेशभूषायां महादरः. V. Single, individual: not expr.

PARTICULAR (subs.): *in p.* विशेषतः; *p.s of a story* घटनावली (better expr. with विस्तरशः = in detail); "*for his p.*" विशिष्टतया.

PARTICULARITY: I. Lit.: विशिष्टता. II. Detail: q. v.

PARTICULARIZE : सविशेषं कथयति (कथ्, c. 10.) or वर्णयति (वर्ण्, c. 10.).

PARTICULARLY : I. In detail : (1) विस्तरेण ; (2) विस्तरशः. II. Especially : (1) विशेषेण ; (2) विशिष्य, N. I. 131. ; (3) विशेषतः, He. : v. also CHIEFLY.

PARTING (subs.) : वियोगः : v. SEPARATION, DEPARTURE.

PARTISAN : I. Of a party : q. v. : (1) पक्षीयः (या, यं) ; (2) पक्षस्थ (f. स्था). II. A staff : q. v. : यष्टिः, Nil.

PARTISANSHIP : पक्षपातिता or पक्षपातः, "पक्षपातकृतस्नेह.", Mah.

PARTITION (subs.) : I. In law : विभागः, *deed of p.* विभागपत्रं, Vri. or भागलेख्यं, Da. II. Division, separation : q. v. : परिच्छेदः. III. That which separates : व्यवच्छेदिका भूः, Mit. and sim. comp.s. IV. A compartment : कोष्ठः.

PARTITION (v.) : विभजति (भज्, c. 1.) : v. TO DIVIDE.

PARTITIVE : अंशद्योतक (f. तिका) and sim. comp.s (??).

PARTLY : (1) अंशतः ; (2) with adj. आंशिकः (की, कं) : v. LITTLE.

PARTNER : I. In business : (1) सम्भूयकारिन् (f. णी), *by all the p.s* सम्भूयकारिभिः सर्वैः, Mit. ; (2) सहकारिन् (f. णी), Viv. ; (3) समवायिन् (f. नी), Vri. II. In matrimony : v. CONSORT. III. A partaker, sharer : q. v. : समदुःखशोकः सधीजनः, R. VIII. 65.

PARTNERSHIP : in business : (1) सम्भूयसमुत्थानं, M. ; (2) सहक्रिया, Vri. *N. B.* In arith., मिश्रकव्यवहारः includes p., Li.

PARTRIDGE : (1) तित्तिरः (रिः) (= francoline p.) ; (2) चकोरः (= Greek p.) ; (3) ककुभः (= sylvan p.).

PARTURITION : प्रजननं : v. also DELIVERY.

PARTY : I. A faction, an assembly : पक्षः, *the p. of the bridegroom* वरपक्षः, R. VI. 86. ; *because he is of Prahâravarma's p.* प्रहारवर्मपक्षः पक्ष इति, D. III. ; *by the Bhojas of Akrûras p.* अक्रूरपक्षीयैर्भोजैः, V. p. IV. 13. 52. II. In law : पक्षः, *opposite p.* प्रतिपक्षः, Mit. ; *the first p.* पूर्व्वपक्षः, Y. II. 17. III. Social : expr. with भोजनं or भोजयति : v. TO FEED. IV. Military : दलं.

PARTY-COLOURED : v. PARTI-COLOURED.

PARTY-SPIRIT : perh. पक्षपातिता or पक्षानुरागः.

PARTY-WALL : सीमाभित्तिः (?) ; सीमाकुड्यं (?).

PARVENU : expr. with नवः (वा, वं) : v. NEW, UPSTART.

PASHA : (1) राजन् (= king) ; भोगपतिः (= governor).

PASQUINADE : कौलीनगीतं (??) and sim. comp.s.

PASS (v. t.) : I. To go beyond : (1) अति-क्रामति or क्राम्यति (क्रम्, c. 1. and 4.) ; (2) अत्येति (इ, c. 2.) ; (3) लंघते, उत्-, वि-, (लङ्घ्, c. 1.), *p.ing Lahore the Turks reached their incampment* उल्लङ्घ्य लोहरं प्रापुस्तुरुष्काः स्वनिवेशनं, Raj. ; (4) तरति, उत्-, (तॄ, c. 1.) (= to cross), *p.ing the next road* तत्परं वर्त्म तीर्णः, Me. I. 19. II. To surpass : q. v. III. To spend time : (1) गमयति (c. of गम्), *even Siva p.ed those days with difficulty* पशुपतिरपि तान्यहानि कृच्छ्रादगमयत्, Ku. VI. 95. ; (2) यापयति (c. of या), Me. II. 28. ; (3) नयति (नी, c. 1.), *the night was p.ed as a moment* नीता रात्रिः क्षण इव..., Me. ; (4) वाहयति, अति-, (c. of वह्), *p.ing one night* रात्रिमेकामतिवाह्य, B. r. ; (5) वसति, वि-, (वस्, c. 1.), *p.ed that night* उषित्वा रजनीं, Mal. ; (6) क्षपयति (c. of क्षि), *p.ed the night as if in a moment* क्षणादिव क्षपां क्षपितवती, K. IV. To send on : q. v. : प्रापयति (c. of आप्). V. To utter : q. v. : उदीरयति (ईर्, c. 10.). VI. To care : q. v. VII. To put in circulation : (1) चालयति, सं-, (c. of चल्) ; (2) चारयति, सं-, (c. of चर्). VIII. To carry on, ratify, as accounts, laws : *संसाधयति (c. of सिध्).

PASS (v. i.) : I. Of time : (1) गच्छति (गम्, c. 1.) ; (2) याति (या, c. 2.) : v. also P. AWAY. II. To go, move : q. v. : चलति (चल्, c. 1.). III. To become changed : expr. by भवति (= to become). IV. To be current : (1) चलति, प्र- ; (2) by adj. : प्रचलः (ला, लं) or प्रचलित (f. ता). V. To occur, happen : q. v. VI. To surpass : q. v. VII. To be enacted : *सिध्यति (सिध्, c. 4.) or सिद्धीभवति.

PASS AWAY : (1) विगच्छति, *whose life had then p.ed a.* तत्क्षणविगतजीविता (f. ता), K. ; (2) वियाति (rare), *and the night p.ed a.* विभावरी च व्ययासीत्, D. v. ; (3) व्यत्येति (इ, c. 2.), *thrice seven days p.ed a.* त्रिगुणानि सप्त दिनानि व्यतीयुः, R. II. 25. : v. also TO ELAPSE.

PASS BY : I. Lit. : expr. by अतिक्रामति or अत्येति and words signifying near, *although you p. by (me), you do not cast a look* समीपेऽप्यतिक्रामन्तीतो दृष्टिं न ददाति, Mal. I. II. Of time : अत्येति (इ, c. 2.) : v. PASS AWAY. III. To pass over, omit : q. v.

PASS FOR : (1) by nomi., *even a castor-oil-plant p.es for a tree* एरण्डोऽपि द्रुमायते, H. ; (2) by circum., *he p.es for a learned man* तं पण्डितं मन्यन्ते v. TO THINK. [pose : भावयति (c. of भू), D. II.

PASS OFF : I. To go away : q. v. : अपैति (इ, c. 2.). II. To palm, im-

PASS ON : प्रयाति (या, c. 2.) : V. TO PROCEED.

PASS OVER : I. To cross over : अतिक्रम्य गच्छति (गम्, c. 1.), etc. II. To go over (III) : q. v. III. To omit, neglect : आ-क्षिपति, उत्-, (क्षिप्, c. 6.).

PASS ROUND : अपरान् etc. (= others) प्रापयति (c. of आप्).

PASS THROUGH : भित्वा निष्क्रामति (क्रम्, c. 1. = to come out).

PASS, BRING TO : (1) घटयति (c. of घट्) ; (2) आवहति (वह्, c. 1. = to bring).

PASS (subs.) : I. A narrow and difficult way : (1) कान्तार: ; (2) रन्ध्रं (mountain p.). II. Passport : q. v. III. Condition : दशा. IV. A thrust or push : q. v.

PASSABLE : I. Lit. : *the road is not p.* अगम्योऽयं पन्थाः ; *the stream is p. by boats* नौतार्योऽयं सरित् : V. TO PASS. II. Current : q. v. : प्रचल: (ला, लं). III. Mediocre, middling : q. v.

PASSABLY : expr. by adj., *not even p. acquainted with medicine* *सामान्यमपि वैद्यकज्ञानं न वर्तते.

PASSAGE : I. The act : (1) गमनं (= going) ; (2) तरणं (= crossing) ; (3) अतिक्रम: (= 2) : V. TO PASS. Ph. : *p. to and fro* यातायातं ; *to effect a p.* यात्रां करोति V. TO MARCH. II. In vessels : *p.-money* तारिकं or तरपण्यं ; *to take p. in so and so* अमुकपोतेन यात्रां स्वीकरोति (?). III. Way, road : q. v. : मार्ग:. IV. Of a book : (1) वचनं ; (2) स्थलं (= place). V. Event : घटना. VI. Reception, currency : प्रचार:. Ph. : *birds of p.* *अनवस्थितस्थितय: पक्षिण: ; *p. at arms* *संमर्दो बाहूबाहवि.

PASSENGER : (1) यात्रिक (f. की) ; (2) यात्रिन् (f. णी) ; (3) यायिन् (f. नी).

PASSER-BY : (1) पथिक:, *by female p.s-by* पथिकवधूभि:, Ma. n. III. 17. ; (2) पान्थ: ; (3) यायिन् (= passer).

PASSING (adj.) : अतिशय- in comp. : V. EXCESSIVE, GREAT.

PASSING (adv.) : अतिशय- in comp., *p. beautiful* अतिशयसुन्दर (f. री) ; *p. shrewdly* अतिशयवैदग्ध्येन : V. EXCEEDINGLY.

PASSING-BELL : मरणघण्टा and sim. comp.s (?) : V. DEATH.

PASSION : I. As opposed to action : क्रिया (?). II. Endurance, sufferance : q. v. : ph. *p.-week* *यातनासप्ताहं and sim. comp.s. III. Sensual desire : (1) अभिलाष:, *had p. for his own daughter* स्वसुतायामभिलाषमकरोत्, K. ; (2) काम:, *p. considers (all) for itself* काम: स्वतां पश्यति, Sa. III. 2. ; *p. never subsides by enjoyment of pleasures* न जातु

कामः कामानामुपभोगेन शाम्यति, H. IV. Rage : q. v. : संरम्भः, *roused her p.* तां संरम्भं निनाय, R. V. Great fondness for : व्यसनं, *p. for living at Kailása* कैलासनिवासव्यसनं, K.

Passionate : I. Fervent, earnest : (1) सापह (f. हा) ; (2) आत्यन्तिक (f. की) (= excessive) ; (3) गाढ, प्र-, (f. ढा = deep). II. Easily excited : (1) क्रोधन (f. ना) ; (2) चण्डप्रकृति (mfn.) and sim. comp.s. II. Lustful : q. v.

Passionately : I. Fervently : (1) गाढं, प्र-, (= deeply) ; (2) एकान्तं (= exceedingly) ; (3) परमं (= 2). II. With anger : (1) सरोषं ; (2) सक्रोधं : v. angrily. [and sim. comp.s. II. Lust : कामिता.

Passionateness : I. Insensibility : (1) क्रोधशीलता ; (2) चण्डप्रकृतिः ;

Passionless : (1) विरक्त (f. क्ता : rare) ; (2) रागहीन (f. ना) ; (3) वीतस्पृह (f. हा), Ki. iii. 12. ; and sim. comp.s.

Passive : I. In gram. : *p. voice* कर्मवाच्यं ; *in the p. voice* कर्मणि ; *on p. verbs* कर्मतिङ्प्रक्रिया, S. k. ; *in the reflective p. voice* कर्मकर्तरि, S. k. II. Not active : expr. by सहते (सह्, c. 1. = to bear) or क्रियते (pass. of क्र) ; *p. agent* कर्माधारः (?).

Passively : in gram. : कर्मणि (loc.). [inactivity).

Passiveness, Passivity : (1) सहिष्णुता (= patience) ; (2) निश्चेष्टता (=

Passover : a Jewish feast : *अभिक्रमः.

Passport : *without a p.* अमुद्रालाञ्छितः, Mu. v. ; *I will take a p. from Bhágurayana* अहमपि भागुरायणाद् मुद्रां प्रतीच्छामि, Mu. v.

Password : गमनादेशः and sim. comp.s (?).

Past (adj.) : (1) गत (f. ता), *p. year* गतवर्षं ; (2) अतीत (f. ता). Ph. : *p. tense* भूतकालः ; *remote p.* भूतानद्यतने, S. k. ; *in p. times* पुरा v. formerly. [भूतभव्यभवदीशः, Ki. xii. 19. ; (2) अतीतं.

Past (subs.) : (1) भूतं, *the lord of the p., the future, and the present*

Past (= prep.) : *p. the time* अतीतकालः, R. v. 14. v. after ; *p. the house* गृहमतिक्रम्य v. beyond. [3. 58 is an adv.).

Paste (subs.) : (1) विलेपो, Bha. ; (2) उद्पेषः (? : उद्पेषं of Pánini vi.

Paste (v.) : (1) लिम्पति, वि-, (लिप्, c. 6.) ; (2) सञ्जयति, सं-, (c. of सञ्ज्). *P.ed with wax* मधूच्छिष्टस्थित (f. ता), Mah. iii. 303. 7.

Paste board : *संहृष्टपत्रं and sim. comp.s.

Pastern : of a horse. : गुल्फः (= ancle).

Pastime : (1) विनोदः (= amusement) ; (2) क्रीडा (= play, sport : q. v.).

PASTOR : I. Shepherd : q. v. II. Religious : आचार्यः.

PASTORAL : I. Adj. : *p. life* अविपालत्वं ; *p. poem* *गोपकाव्यं ; *p. duties* धर्मकार्याणि ; *p. office* आचार्यकर्मन् (n.) and sim. comp.s II. Subs. : *गोपकाव्यं. [meats).

PASTRY : (1) पिष्टकाः (m. pl.) ; (2) आपूपिकं ; (3) मिष्टान्नं (= sweet-

PASTRY-cook : (1) आपूपिकः ; (2) पिष्टककारः ; and sim. comp.s.

PASTURAGE : I. Grazing ground : प्रचारभूमिः, V. p. com. and sim. comp.s. II. Grazing for cattle : perh. चारः (comp. Beng. चारा) ; यवस (mn.). [*and p.* पर्याप्तजलशाद्वलं, Ka. XIV. 30. : v. PASTURAGE.

PASTURE (subs.) : (1) यवस (mn.) ; (2) शाद्वलं, *with abundant water*

PASTURE (v.) : चरति (चर्, c. 1.) : v. TO GRAZE.

PASTY (subs.) : no equiv. : *मांसपूपं.

PAT : I. Adj. : संगत (f. ता) : v. also FIT. II. Verb : हस्तेन स्पृशति (स्पृश्, c. 6.), *Indra p.ted his body* हस्तेन पस्पर्श तदङ्गमिन्द्रः, Ku. III. 22.

PATCH (v.) : (1) संग्रथ्नाति (ग्रन्थ्, c. 1.), *eagerly engaged in p.ing old nets* जीर्णवागुरासंग्रथनव्यग्रैः, K. ; (2) perh. संविदधाति or -धत्ते (धा, c. 3.).

PATCH (subs.) : I. Of cloth : ग्रथितखण्डं (?) ; perh. युक्तं (comp. Beng. जोड़ा). II. In gen. : खण्ड (mn.).

PATCHWORK : संग्रथनं : v. TO PATCH.

PATE : मुण्डं : v. HEAD.

PATEN, PATIN : पात्रं : v. PLATE, VESSEL.

PATENT (adj.) : I. Plain, clear : q. v. : स्पष्ट (f. ष्टा). II. Specially licensed : *मुद्रितः (ता, तं). Ph. : *letters p.* *सार्वलौकिकपत्रं.

PATENT (subs.) : *मुद्रा ; असामान्याधिकारः.

PATENTEE : *मुद्राधारिन् (f. णी) ; असामान्याधिकारिन् (f. णी).

PATERNAL : I. Pertaining to or derived from a father : (1) पितृ- in comp. ; (2) पैतृकः (की, कं), *p. debt* पैतृकमृणं, Da. ; (3) पित्र्य (f. त्र्या), *p. share* पित्र्योऽंशः, R. XI. 64. II. Like a father : v. FATHERLY.

PATERNALLY : (1) पितृवत् ; (2) पितेव.

PATERNITY : I. Lit. : पितृत्वं. II. Fig. : expr. with प्रसूतिः : v. ORIGIN.

PATH : पन्थाः (पथिन्), *I did not mark the p. in this thick wood* न मया महावने पन्थाः निरूपितः, K. ; *wrong p.* अपथः, R. IX. 74. : v. WAY ; FOOT-PATH.

PATHETIC : (1) करुण (f. णा) ; (2) कारुणिकः (की, कं) (rare).

PATHETICALLY : (1) करुणं, Ki. ; (2) करुणार्थग्रथितं (poet.), R.

PATHLESS : निष्पथ: (था, थं) and sim. comp.s. : v. also INACCESSIBLE.

PATHOLOGY : (1) निदानं ; (2) रोगाणां विज्ञानं, Ni.

PATHOS : करुणो रस:, U. III. 43. ; करुणा- or कारुण्यरस:, N.

PATHWAY : संसरणं : v. PATH.

PATIENCE : I. In gen. : (1) क्षमा ; (2) तितिक्षा ; (3) सहिष्णुता. II. Perseverance : अभियोग:.

PATIENT (adj.) : I. In gen. : (1) क्षमिन् (f. णी) ; (2) तितिक्षु (mfn.) ; (3) सहिष्णु (mfn.) ; (4) क्षमायुक्त (f. क्ता) and sim. comp.s. II. Not hasty : धीर: (रा, रं).

PATIENT (subs.) : रोगिन् (f. णी), *in-p.* *अन्त:स्थरोगिन् ; *out-p.* *बहि:स्थरोगिन् (m.).

PATIENTLY : धैर्येण : v. also CALMLY.

PATOIS : (1) ग्राम्यभाषा (comp. Kav. VII. 3.) ; (2) अशिक्षितं (in contempt), Mah.

PATRIARCH : (1) कुलपति:, Sa. ; (2) प्रजापति: (?).

PATRIARCHAL : expr. by comp. or gen.

PATRICIAN : (1) कुलीन: (ना, नं) ; (2) अभिजात (f. ता) : v. NOBLE.

PATRIMONY : पैतृकरिक्थं and sim. comp.s : v. INHERITANCE, PROPERTY.

PATRIOT : (1) स्वदेशानुरागिन् (f. णी) ; (2) मातृभूम्यभिमानिन् (f. नी) ; and sim. comp.s.

PATRIOTIC : expr. by circum., *p. zeal* *स्वदेशहितासक्त: ; *p. sentiments* *स्वदेशनिष्ठानि मतानि.

PATRIOTICALLY : (1) स्वदेशानुरागात् ; (2) स्वदेशहितेच्छया ; and sim. comp.s.

PATRIOTISM : (1) स्वदेशानुरागिता ; (2) जन्मभूमिहितैषिता ; and sim. comp.s.

PATROL (subs.) : I. The act : रात्रिचर्या (?) ; निशापरिक्रम: (?). II. The men : (1) रक्षिण: (m. pl.) ; (2) आरक्षकवर्ग: ; and sim. comp.s. Ph. : *town p.* नागरिकबलं, D. II.

PATROL (v.) : रात्रौ परिक्रामति (क्रम्, c. 1.) or परिपश्यति (दृश्, c. 1.) (?).

PATRON, PATRONESS : I. In law : स्वामिन् (f. नी). II. Protector, supporter : (1) आश्रय: (= refuge), *p. of wits* आश्रयो रसिकानां, K. ; (2) सम्भावयितृ (f. त्री), *p. of the learned* सम्भावयिता बुधानां, D. VIII. ; (3) अनुपालयितृ (f. त्री) ; etc. (?).

PATRONAGE : (1) साहाय्यं (= aid) ; (2) आनुकूल्यं (= favour) ; (3) संभावना

PATRONIZE : (1) संवर्धयति (c. of वृध् = to advance) ; (2) अनुकूलयति (nomi. = favour) ; (3) संभावयति (c. of भू = to honour).

PATRONLESS : (1) निराश्रय (f. या) ; (2) असहाय (f. या) ; and sim. comp.s.

PATRONYMIC : I. In gram. : *p. affixes* अपत्ये or अपत्यार्थे प्रत्यया:, S. k. II. Surname : पैतृकनामन् (n.) ; गोत्रनामन् (?).

PATTEN (subs.) : काष्ठपादुका and sim. comp.s.

PATTER (v.) : Intrans. : पटपटायते (nomi.). II. Trans. : सिञ्चति (सिच्, c. 6.).

PATTER (subs.) : I. Lit. : पटपटाशब्दः. II. A discourse : जल्पितं.

PATTERN : I. Lit. : आदर्शः. II. Style of cloth etc. : perh. वर्णः. III. A full specimen, as of dress : प्रतिकृतिः.

PAUCITY : (1) स्वल्पता ; (2) by adj. : v. FEW.

PAUNCH (subs.) : पिचिण्डः : v. BELLY. *Having a p.* पिचिण्डिल (f. ला).

PAUNCH (v.) : (1) निरन्त्रीकरोति (?) ; (2) निरन्त्रीकरोति ; etc.

PAUPER : (1) अकिञ्चनः (ना, नं) v. POOR ; (2) भिक्षुः,-कः (f. की = beggar) ; (3) अनाथ (f. था = without protector).

PAUPERISM : (1) दारिद्र्यं (= poverty) ; (2) भिक्षावृत्तिः (= begging) ; (3) अनाथता (= without protection).

PAUSE (subs.) : (1) विरामः (in every sense), *low at p.s* विरामे मन्द्रं, Mr. III. 5. ; (2) यतिः (in poetry) : v. also CESSATION.

PAUSE (v.) : विरमति (रम्, c. 1.) : v. TO CEASE, STOP. *P. upon* : संचिन्तयति (चिन्त्, c. 10.) v. TO CONSIDER, THINK ABOUT.

PAVE (v.) : प्रस्तरैः (stones) or इष्टकाभिः (bricks) खचयति (खच्, c. 10.), *p.d* उपलखचित (f. ता), etc., *p.d resting places* इष्टकचितविश्रामाः, K.

PAVEMENT : इष्टकाखचितभूमिः and sim. comp.s ; कुट्टिमं, R. XI. 9.

PAVER, PAVIER : expr. by verb.

PAVILION : मण्डपः (mn.), "प्रतीहारीमण्डलाधिष्ठितपुरोभागं श्रीमण्डपं ददर्श", K.

PAW (subs.) : I. Lit. : (1) पादः ; (2) नखानि (= nails) may be often used. II. Hand : q. v. : हस्तः.

PAW (v.) : I. Intrans. : (खुरेण) भूमिं अभिहन्ति (हन्, c. 2.). II. Trans. : पादेन etc. परामृशति (मृश्, c. 6.) : v. also TO HANDLE.

PAWN (subs.) : I. Pledge, mortgage : q. v. : आधिः. II. Pan (II.) : q. v. III. In chess : शारः,-रिः.

PAWN (v.) : (1) आदधाति (धा, c. 3.) ; (2) आधीकरोति ; (3) बन्धं ददाति (दा, c. 3.) and sim. comp.s.

PAWNBROKER : आधिग्राहक (f. का) and sim. comp.s.

PAY (v.t.) : I. To discharge a debt : q. v. : ददाति or दत्ते (दा, c. 3.), *to p. interest* वृद्धिं ददाति, Kat. ; *to p. a debt* ऋणं ददाति, M. II. To give p. : वेतनं ददाति (दा, c. 3. : with dat.), Viv. III. In gen. : मूल्यं ददाति, *if a master discharges a servant before time, he shall p. him fully* स्वामी चेद्भृतकमपूर्णे काले जह्यात् तस्य सकलमेव मूल्यं दद्यात्, Viv. ;

after being paid मूल्यमादाय, Mat. IV. To revenge : शोधयति, परि-, (c. of शुध्). V. To perform : करोति.

PAY BACK : प्रतिददाति (दा, c. 3.) : V. TO PAY, RETURN.

PAY FOR : ph. : *I have paid f. it* अस्य मूल्यं मया दत्तं ; *you will p. your life for it* एतन्निमित्तं जीवनं हारयसि or जीवनदानेनास्य निष्कृतिं गमिष्यसि.

PAY OFF : V. TO PAY.

PAY (subs.) : (1) वेतनं, *after taking p.* गृहीतवेतनः, Vri. ; *the p. settled* कृतवेतनं, Viv. ; (2) भृतिः (prop. maintenance), *he is entitled to half the p.* भृतेरर्धं लभेत सः, Vriddha Manu ; (3) मूल्यं (prop. price), *shall p. his whole p.* सर्वमेव मूल्यं दद्यात्, Vishnu.

PAYABLE : (1) देय (f. या), प्र-, *is p. to the master* तत् स्वामिने देयं, Mit. ; *is p. although the (whole) journey may not be over* अगतस्यापि देयं स्यात्, Viv. ; (2) परिशोध्य (f. ध्या : of debts).

PAYEE (subs.) : ग्रहीतृ (f. त्री), परि-, (= receiver).

PAYER : (1) दातृ (f. त्री), प्र- ; (2) often by verb.

PAYMENT : I. The act : (1) दानं ; (2) परि-शोधः,-नं (of debts). II. Requital : q. v. : परिशोधः.

PAY-OFFICE : *ऋणशोधकुलं and sim. comp.s.

PEA : (1) कलायः, H. c. (now gen. applied to Phaseolus radiatus) ; (2) सतिनं,-कः ; (3) सतिलः (ला).

PEACE (interj.) : शान्तं : V. SILENCE, SILENT.

PEACE (subs.) : (1) शमः, *it is very difficult to make p. with such a person* तादृशेन शमः परमदुष्करः, Mah. v. 74. 5. ; *let there be p. among you* शमोऽस्तु भवतां, Vi. v. 55. ; (2) शान्तिः, *as there may be p. among the Kurus* यथा यथैव शान्तिः स्यात् कुरूणां, Mah. ; *breach of p.* शान्तिभङ्गः ; *hold p.* शान्तो भव V. SILENCE ; (3) सन्धिः (= league : q. v.).

PEACEABLE : I. Disposed to peace : शान्तप्रकृति (mfn.) and sim. comp.s. II. Calm, quiet : q. v. : शान्त (f. न्ता), प्र-.

PEACEABLY : expr. by circum. : v. also QUIETLY.

PEACEFUL : (1) प्र-शान्त (f. न्ता = quiet, still) ; (2) निरुपद्रव (f. वा = without any disturbance, as a p. country) ; (3) निर्वृत (f. ता = content, as a p. life) ; (4) मधुर (f. रा = sweet, as p. words).

PEACEFULLY : (1) प्रशान्तं ; (2) निरुपद्रवं ; etc. : for dif. v. above.

PEACEFULNESS : (1) प्रशान्तता ; (2) निरुपद्रवता ; (3) निर्वृतिः : v. above.

PEACE-OFFERING : नैवेद्यं (बलिः gen. applied to animal-o.).

PEACH : no equiv. : *रामष्टः (n. for the fruit).

PEACOCK : (1) मयूरः ; (2) नीलकण्ठः ; (3) शिखण्डिन् (m.) ; (4) शिखिन् (m.). *P's tail* : (1) बर्हं ; (2) शिखण्डः (rare) ; (3) कलापः. *Eye in p.'s tail* : (1) चन्द्रकः ; (2) मेचकः. *P.'s cry* : केका. *A tuft of p.'s feathers* : बर्हभारः, Ki. XVI. 15.

PEAHEN : (1) मयूरी ; (2) शिखण्डिनी ; (3) कलापिनी (rare).

PEAK : I. Of a mountain : (1) शिखरं ; (2) शृङ्गं ; (3) कूट (mn.) (rare), *having three p.s* त्रिकूटः : v. also SUMMIT. II. Of anything : अग्रं : v. TIP.

PEAKED : तीक्ष्णाग्र (f. ग्रा) (of things) ; शिखरिन् (f. णी) etc. (of mountains).

PEAL (subs.) : (1) ध्वनिः ; (2) निनादः : v. SOUND, NOISE.

PEAL (v.) : ध्वनति (ध्वन्, c. 1.) : v. TO SOUND, RING.

PEAR : a fruit : no equiv. : *पीरं,-फलं.

PEARL : मुक्ता,-फलं, *sources of p.s* मौक्तिकयोनयः, Bha. ; *large p.s* मुक्ता बृहत्-प्रमाणाः, V. m. 81. 21. ; *p.-necklace* मुक्तावली, R.

PEARL-FISHERY : perh. शुक्तिबन्धः,-नं.

PEARL-OYSTER : (1) शुक्तिः ; (2) मौक्तिकशुक्तिः.

PEARLY : I. Lit. : मुक्तामयः (यी, यं) and sim. comp.s. II. Fig., pure, transparent : q. v. : मुक्तावदातः (ता, तं).

PEASANT : (1) कृषकः ; (2) कृषीवलः ; (3) कृषिजीविन् (m.).

PEASANTRY : I. Peasants : कार्षकाः etc. II. Their work : कृषिकर्मन् (n.).

PEASCOD, PEA-SHELL : कलायकञ्चुकं and sim. comp.s.

PEBBLE : I. Round stone : उपलः. II. Crystal : *p. spectacles* *स्फटिकोपनेत्रं.

PEBBLED, PEBBLY : (1) प्रचुरोपल (f. ला) ; (2) उपलभूयिष्ठ (f. ष्ठा) ; etc.

PECCABLE : i. e. liable to sin : expr. by circum. : v. SIN.

PECCADILLO : स्खलितं : v. also FAULT.

PECCANT : I. Sinning, criminal : q. v. : पापिन् (f. नी). II. Morbid, currupt, as the humours : दुष्ट (f. ष्टा), Bha.

PECCAVI : अपराद्धोऽस्मि ; मया कृतोऽपराधः ; etc.

PECK (subs.) : I. Lit. : मानविशेषः. II. Fig. : -शतानि (n. pl.) in comp.

PECK (v.) : I. Lit. : (1) चञ्च्वा or चञ्चुपुटेन लिखति, वि-, अभि- (लिख्, c. 6. : over the surface), N. II. 2. ; or दशति (दंश्, c. 1. = to bite), N. I. 125. ; (3) तुण्डेन खण्डयति (खण्ड्, c. 10. = to tear), V. t. II. To pick up by the beak : चञ्चुपुटेन etc. गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.) etc. III. To strike, pierce : q. v.

PECKER : प्रतुद:, "प्रतुद्य भक्षयन्तीति तुण्डेन प्रतुदास्तत:", Bha.

PECTORAL : I. Adj. : by comp., *p. region* वक्षोदेश: : v. BREAST. II. Subs. : कासघ्नं (= removing cough).

PECULATION : मोष: (= stealth, theft : q. v.).

PECULIAR : विशेष- in comp. : v. PARTICULAR, SINGULAR.

PECULIARITY : विशेषचिह्नं (= mark), -धर्म: (= quality), -भाव: (nature), etc. : v. THOSE WORDS.

PECULIARLY : expr. by विशेष- in comp.

PECUNIARY : अर्थ- in comp., *p. mulct* अर्थदण्ड: : v. MONEY.

PEDAGOGUE : I. Lit. : शिशुशिक्षक: and sim. comp.s. II. A pedant : q. v. : पण्डितम्मन्य (f. न्या).

PEDAL (adj.) : (1) पादिक (f. की) ; (2) by comp. v. FOOT.

PEDANT : (1) पण्डितंमन्य (f. न्या) ; (2) पण्डितमानिन् (f. नी) ; (3) विद्याभिमानिन् (f. नी) ; and sim. comp.s.

PEDANTIC,-AL : पाण्डित्याभिमानव्यञ्जक (f. ञ्जिका) and sim. comp.s. (?).

PEDANTICALLY : expr. by adj. or comp.

PEDANTRY : (1) पाण्डित्याभिमान: ; (2) विद्यावलेप: ; and sim. comp.s.

PEDDLER, PEDLER : perh. पादकार: (comp. vern. *paiker*).

PEDDLERY : I. The wares : तुच्छभाण्डानि (n. pl. ?) ; क्षुद्रपण्यानि (n. pl. ?). II. The business : पादकार्यं (?).

PEDESTAL : स्तम्भादि: पाद:.

PEDESTRIAN I. Subs. : (1) पादचारिन् (f. णी) ; (2) पदग (f. गा) ; (3) पदाति [(mfn.) ; etc. II. Adj. : by comp.

PEDICLE, PEDICEL : (1) वृन्तं ; (2) प्रसवबन्धनं (rare).

PEDIGREE : (1) वंशावलि:(ली) ; (2) वंशानुचरितं (account of).

PEDUNCLE : काण्ड (mn. = stalk).

PEEL (v. t.) : I. Lit. : (1) त्वचयति (nomi.) ; (2) त्वचं etc. अपनयति (नी, c. 1.), etc. v. TO REMOVE. II. Fig. : विलुण्ठति (लुण्ठ्, c. 1.).

PEEL (v. i.) : *it p.s easily* अनायासेनास्य त्वग् विश्लेषीभवति or स्खलति.

PEEL (subs.) : त्वच् (f.) : v. SKIN, RIND.

PEEP (v.) : I. Lit. : जालरन्ध्रेण etc. पश्यति (दृश्, c. 1.) : v. TO SEE. : II. Fig. : निर्गच्छति (गम्, c. 1.) : v. TO COME OUT. III. To cry, chirp : चूंकरोति.

PEEP (subs.) : I. Lit. : रन्ध्रेण वीक्षणं. II. Fig. : प्रारम्भ: (= commencement). III. Cry : चूंकृतं, N.

PEEP-HOLE, PEEPING-HOLE : जालरन्ध्रं and sim. comp.s.

PEER (v.) : I. To appear : q. v. : आविर्भवति. II. To peep : q. v.

PEER (subs.) : I. An equal, a match : q. v. II. A comrade : वयस्य (f. स्या). III. A nobleman : q. v. : *राजन्यः (?).

PEERAGE : राजन्यकं (both of the rank and the body).

PEERLESS : अप्रतिम (f. मा) : v. INCOMPARABLE, UNMATCHED.

PEEVISH : (1) कोपन (f. ना = irascible) ; (2) कलहप्रिय (f. या = quarrelsome) ; (3) प्रतीप (f. पा = cross).

PEEVISHLY : (1) चण्डं (= angrily) ; (2) कार्कश्येन (= roughly).

PEEVISHNESS : (1) कोपनता ; (2) प्रतीपता ; (3) कार्कश्यं : v. above.

PEG (subs.) : I. A pin : (1) कीलः,-कः ; (2) नागदन्तकः (ivory). II. Of brandy : *शाण्डिजलं.

PEG (v.) : कीलयति (nomi.) : v. also TO FASTEN.

PEKOE : वाणिजचाविशेषः.

PELF : perh. अन्यायोपार्जितं धनं ; अन्यायार्जितं.

PELLET : गुटिका : v. BALL.

PELL-MELL (adv.) : perh. हलस्थूलं (com. Beng. and sim. comp.s in Vámana : v. also CONFUSION (IN-).

PELLUCID : स्वच्छ (f. च्छा) : v. CLEAR, TRANSPARENT.

PELT (v. t.) : (1) हन्ति, अभि- (= to strike), *was p.ed to death* लोष्टघातं हतः, Mn. II. ; *p.ed with shower* धाराभिहत (f. ता) ; (2) क्षिपति (क्षिप्, c. 6. : q. v.).

PELT (v. i.) : *with p.ing rain* वर्षाभिर्धाराभिः, Mn. v. 43.

PELVIS : (1) क(कु)कुन्दरविभागः (?), D. VI. ; (2) वस्तिदेशः, Williams.

PEN (v.) : I. To write : q. v. : लिखति (लिख्, c. 6.). II. To confine : q. v. : नि-रुणद्धि, अव- (रुध्, c. 7.).

PEN (subs.) : I. For writing : (1) लेखनी, *if my p. does not cease to write for a moment* यदि मे लेखनी क्षणं लिखती नावतिष्ठेत, Mah. ; (2) कलमः (reed-p.). II. For cattle : *cow-p.* गोशाला, गोकुलं, etc.

PENAL : I. In gen. : by comp., *p. servitude* *दण्डदास्यं ; *p. settlement* *दण्डितसन्निवेशः. II. Incurring punishment : दण्डार्ह (f. र्हा) amd sim. comp.s.

PENALTY : दण्डः : v. PUNISHMENT, FINE.

PENANCE : I, Voluntary : (1) तपस् (n.), *to perform p.s* तपांसि or चरितुं ; तपस्या. II. Imposed : प्रायश्चित्तं, *to do p.* प्रायश्चित्तं करोति.

PENCIL (subs.) : (1) तूलिका (painter's) ; (2) वर्तिका (= 1) ; (3) कूर्चिका (?).

PENCIL (v.) : तूलिकया etc. लिखति (लिख्, c. 6.) : v. TO DRAW, WRITE, MARK.

PENDANT : I. For the ear : कर्णेन्दुः : v. EAR-RING. II. In gen. : perh. प्रालम्बः, R. VI. 14. III. A flag : केतुः.

PENDENT : (1) लोल (f. ला = tossing) ; (2) प्रलम्ब (f. म्बा = hanging).

PENDING : I. Adj. : *the case is p.* अनिर्णीतोऽयं व्यवहारः. II. = prep. : *p. the trial* यावन्न निर्णीयते व्यवहारः.

PENDULOUS : (1) लोल (f. ला = tossing) ; (2) दोलायमान (f. ना = swinging) ; (3) प्रलम्ब (f. म्बा = hanging).

PENDULUM : *लोलदण्डः. [below.

PENETRABILITY : (1) प्रवेश्यता ; (2) भेद्यता ; (3) ग्रहणीयता : for dif. v.

PENETRABLE : (1) प्रवेश्य (f. श्या) ; (2) भेद्य (f. द्या) ; (3) ग्रहणीय (f. या) ; etc. : v. TO PENETRATE.

PENETRATE : (1) प्रविशति (= to enter : q. v.), *instructions easily p. a clear heart* अपगतमले मनसि विशन्ति सुखमुपदेशगुणाः, K. ; *to p. into the poem of Bhâravi* कर्तुं प्रवेशमिह भारविकाव्यबन्धे, M. n. ७. ; (2) भिनत्ति, निर्-, (भिद्, c. ७. = to pierce : q. v.) ; (3) गृह्णाति (ग्रह्, c. ९. = to comprehend : q. v.). [ACUTE.

PENETRATING (adj.) : fig. : *of a p. mind* सूक्ष्मबुद्धि (mfn.) : v. SHREWD,

PENETRATION : I. Lit. : (1) प्रवेशः (= entry) ; (2) भेदः (= piercing) ; (3) ग्रहणं (= comprehension). II. Fig. : सूक्ष्मबुद्धिः : v. also SAGACITY.

PENINSULA : उपद्वीपः (?).

PENINSULAR : expr. by comp. or circum., *p. war* *उपद्वीपेन संग्रामः.

PENITENCE : अनुतापः : v. REPENTANCE.

PENITENT : जातानुताप (f. पा) and sim. comp.s. : v. REPENTANT.

PENITENTIAL : अनुतापज (f. जा) and sim. comp.s.

PENITENTIARY : *दण्डितागारं ; कारागारं (= jail).

PENITENTLY : (1) सानुतापं ; (2) by adj. अनुतप्त (f. प्ता) ; etc.

PEN-KNIFE : *कलमकर्तनी ; लेखनीकुरिका.

PENMAN : (1) लेखकः : v. WRITER ; (2) लिपिकरः.

PENMANSHIP : लिपिः, *knowing p.* लिपिज्ञः ; *good p.* सुलिपिः.

PENNANT, PENNON : केतुः : v. BANNER, FLAG.

PENNILESS अकिञ्चनः (ना, नं) : v. DESTITUDE, POOR.

PENNY : ताम्रमुद्राविशेषः. *P.-weight* : मानविशेषः.

PENSILE : लम्ब (f. म्बा), प्र- : v. HANGING.

PENSION : I. Subs. : *अपसरवृत्तिः. II. Verb : *अपसरवृत्तिं ददाति (दा, c. ३.), etc.

PENSIONER : *अपसरवृत्तिभोगिन् (f. नी) and sim. comp.s.

PENSIVE : चिन्तापरायण (f. णा) and sim. comp.s : v. THOUGHTFUL, MEDITATIVE.

PENSIVELY : expr. by adj. or pres. part. : v. TO THINK.

PENSIVENESS : (1) चिन्तावेशः ; (2) ध्यानपरता ; and sim. comp.s.

PENT UP : सं-रुद्ध (f. द्धा), अव-, नि- : v. TO CONFINE.

PENTAGON : (1) पञ्चभुजः ; (2) पञ्चास्रं क्षेत्रं ; etc.

PENTAGONAL : (1) पञ्चभुज (f. जा) ; (2) पञ्चकोण (f. णा) ; etc.

PENTAMETER : पञ्चपदी (वृत्तिः) (?).

PENTASTICH : पञ्चश्लोकी "पञ्चश्लोकीभागवतं".

PENT-HOUSE : बहिर्गृहं and sim. comp.s.

PENULT, PENULTIMA : (1) उपधा ; (2) उपान्त्यं. [p. letter उपधा, S. k.

PENULTIMATE : I. Adj. : उपान्त्य (f. न्त्या). II. Subs. : उपान्त्यं, J. Ph. :

PENUMBRA : (1) खण्डच्छाया (?) ; (2) व्यस्तच्छाया (?).

PENURIOUS : कृपण (f. णा) : v. MISERLY, ILLIBERAL, MEAN.

PENURIOUSNESS : (1) कार्पण्यं ; (2) बद्धमुष्टिता (= close-fistedness).

PENURY : दारिद्र्यं : v. INDIGENCE, POVERTY.

PEON : पदातिः,-कः (?).

PEOPLE (subs.) : I. A community : (1) प्रकृतयः (f. pl.), *for the good of the p.* प्रकृतिहिताय, Sa. VII. 6. ; (2) प्रजाः (f. pl.), *to your p.* तव प्रजासु, Sa. ; *that my p.* यन्मदीयाः प्रजाः, R. I. 63. II. Persons generally : (1) लोकः (often in pl.), *is not known among p.* लोकेऽप्रसिद्ध (f. द्धा), Kav. VII. ; *all the Jádava p.* अखिल एव यदुलोकः, V. p. IV. 13. 19. ; (2) जनः (= person : q. v.), *all the p.* सर्वो जनः, P. : v. also INHABITANT. Ph. *common p.* : (1) प्राकृताः (m. pl.) ; (2) पृथग्जनाः (m. pl.) ; (3) इतरो जनः, Mah. III. Servants, retainers, etc. : लोकाः (m. pl.).

PEOPLE (v.) : expr. with subs. *P.d* : v. POPULATED.

PEPPER : I. The black p. : (1) मरि(री)चं, *p.-box* मरीचभाण्डं (?) ; (2) कोलं,-कं, A. II. The long p. : पिप्पली(लिः).

PEPPERMINT : *पिप्पलमन्थः.

PEPPER-WORK : उष्णविशेषः.

PEPPERY : I. Lit. : expr. by comp. II. Fig. : चण्ड (f. ण्डा).

PERADVENTURE : expr. with कदाचित् and किंचित्‌ : v. PERHAPS. Ph. : *without p.* असंशयं v. UNDOUBTEDLY.

PERAMBULATE : परिभ्राम्यति (भ्रम्, c. 1.) : v. TO TRAVERSE, TRAVEL.

PERCEIVABLE : v. PERCEPTIBLE.

PERCEIVE (v.) : I. To cognize : (1) उपलभते (लभ्, c. 1.), *to p. by the senses* इन्द्रियैरुपलभते, S. c. ; (2) गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.) (= to receive), *p.d before by the senses of hearing and touch* दर्शनस्पर्शनाभ्यां पूर्वंगृहीतं, S. c. ; (3) निभालयति,-ते (भाल्, c. 10.) (rare), S. c. II. To discern, understand : (1) उपलभते, *no distinction was p.d even of great (things)* विवेकः कस्यचिन्न महतोऽप्युपलेभे, Ki. IX. 12. ; (2) बुध्यते (बुध्, c. 4.), *gradually p.d that he was Nárada* क्रमादमुं नारद इत्यबोधि सः, Si. I. 3. V. TO UNDERSTAND, KNOW ; (2) लक्षयति, सं-, परि-, (लक्ष्, c. 10.) (= to notice : q. v.).

PERCENTAGE : expr. by शतिकः (की, कं) or by शतं : V. CENT.

PERCEPTIBLE : (1) उपलभ्य (f. भ्या), *from its being p. to the tongue* जिह्वयोपलभ्यमानत्वात्, S. c. ; (2) ग्राह्य (f. ह्या) or ग्रहणीयः (या, यं) ; (3) संवेद्य (f. द्या) etc. (= knowable).

PERCEPTIBLY : expr. by adj. or circum.

PERCEPTION : उपलब्धिः, *and from the non-p. of others* इतरेषामनुपलब्धेः, S. : V. also KNOWLEDGE, UNDERSTANDING.

PERCEPTIVE : perh. ग्राहक (f. हिका) or ग्राहिन् (f. णी).

PERCH (subs.) : I. For birds : (1) वासयष्टिः, Me. II. 18. ; (2) यष्टिः, R. XVI. 14. II. For measuring land : expr. by नल्वः (= 400 cubits). III. A fish : मत्स्यविशेषः.

PERCH (v.) : अध्यास्ते (आस्, c. 2. : with acc.) : V. TO SIT, ROOST.

PERCHANCE : दैवात् : V. PERHAPS, ACCIDENTALLY.

PERCOLATE : परि-स्रवति (स्रु, c. 1.) : V. TO FLOW, OOZE.

PERCOLATION : स्रवः परिस्रवः : V. FLOW.

PERCUSSION : (1) समाघातः ; (2) संघट्टः : V. COLLISION.

PERDITION : उच्छेदः : V. also RUIN, DESTRUCTION.

PEREGRINATE : परिभ्रमति or भ्राम्यति (भ्रम्, c. 1. and 4.) : V. TO TRAVEL.

PEREGRINATION : परिभ्रमणं : V. TRAVEL.

PEREMPTORILY : (1) अटलं ; (2) स्पष्टं ; (3) सुनिश्चितं : V. below.

PEREMPTORY : (1) अटल (f. ला = unchangeable) ; (2) स्पष्ट (f. ष्टा = clear) ; (3) सुनिश्चित (f. ता = decisive).

PERENNIAL : नित्य (f. त्या) : V. PERPETUAL. Ph.: *having p. water* सदानीरा (a name of the Karatoyá).

PERENNIALLY : (1) नित्यं V. PERPETUALLY, CONTINUALLY ; (2) by adj.

PERFECT (v.) : संपूरयति (पूर्, c. 10.) : V. TO FINISH, COMPLETE.

PERFECT (adj.) : (1) संपूर्ण (f. र्णा) v. FULL, COMPLETE ; (2) समग्र (f. ग्रा) v. ENTIRE ; (3) उत्कृष्ट (f. ष्टा) v. EXCELLENT. Ph. : *no one is p.* नास्त्यदोषः कोऽपि ; *p. tense* expr. by निष्पन्नक्रिया.

PERFECTION, PERFECTNESS : I. Completeness : q. v. : सम्पूर्णता. II. Great skill : q. v. : परं कौशलं. III. Excellence : q. v. : उत्कर्षः. IV. An endowment : गुणः. V. Acme : q. v. : परा कोटिः. Ph. : *to p.* परमेण कौशलेन v. also PERFECTLY.

PERFECTLY : (1) सम्पूर्णं v. COMPLETELY ; (2) समग्रं v. ENTIRELY ; (3) [by adj. or comp.

PERFIDIOUS : I. Of men : (1) असत्यसन्ध (f. न्धा) ; (2) विश्वासघातिन् (f. नी) v. TREACHEROUS ; (3) शठ (f. ठा) v. WICKED. II. Of acts : अनार्य (f. र्या) : v. DISHONEST.

PERFIDIOUSLY : विश्वासमुन्मथ्य : v. TREACHEROUSLY.

PERFIDIOUSNESS, PERFIDY : विश्वासघातः : v. TREACHERY.

PERFORATE : विध्यति (व्यध्, c. 4.) : v. TO BORE, PIERCE. *P.d* : (1) छिद्रित (f. ता) ; (2) छिद्रपूर्ण (f. र्णा = full of holes).

PERFORATION : I. Boring : q. v. : वेधः. II. A hole : q. v. : छिद्रं.

PERFORCE : बलात् : v. FORCIBLY.

PERFORM : I. To do : q. v. : करोति. II. To accomplish : q. v. : साधयति (c. of सिध्). III. To fulfil : q. v. : पूरयति (पूर्, c. 10.). IV. To keep : q. v. : रक्षति (रक्ष्, c. 1.).

PERFORMANCE : I. The act : (1) साधनं ; (2) सम्पादनं ; (3) निष्पत्तिः. II. Deed, act : q. v. : कर्मन् (n.). III. An exhibition : अभिनयः.

PERFORMER : अभिनेतृ (f. त्री) : v. ACTOR. In lit. sense कर्तृ (f. र्त्री = doer) or साधक (f. धिका = achiever).

PERFUME (v.) : (1) वासयति, अनु-, अधि-, (वास्, c. 10.), *p.d with scent* आमोदवासित-, Ki. IX. 77. ; (2) सुरभीकरोति, *p.ing the lotus filaments* सुरभितमकरन्दं, Si. XI. 19. ; (3) सुगन्धयति (nomi.) ; (4) आमोदयति (c. of मुद्).

PERFUME (subs.) : I. Scent, fragrance : q. v. : परिमलः. II. Anything scented : (1) गन्धद्रव्यं, Bha. and sim. comp.s ; (2) गन्धः, *who live by selling p.s* गन्धोपजीविनः, Ram. II. 90. 13.

PERFUMER : (1) गान्धिकः ; (2) गन्धवणिज् (m.) ; etc.

PERFUMERY : गन्धाः (m. pl.) : v. PERFUME (II).

PERFUNCTORILY : अनवहितं : v. NEGLIGENTLY, INATTENTIVELY.

PERFUNCTORY : (1) अनवहित (f. ता) : v. CARELESS, NEGLIGENT.

PERHAPS : (1) प्रायेण (= probably) ; (2) by किंचित्लिङ् (= may : Gram. § 353) ; (3) दैवात् (= by chance).

PERIGEE, PERIGEUM : *उपमर्वं ; चन्द्रस्य कान्तिमण्डलस्य पृथिव्या नेदिष्ठपदं.

PERIL (subs.) : भयं : v. DANGER.

PERIL (v.) : संशये क्षिपति (क्षिप्, c. 6.) : v. ENDANGER.

PERILOUS : भयावह (f. हा) : v. DANGEROUS.

PERILOUSLY : expr. by circum. : v. DANGEROUSLY.

PERIOD : I. Time : q. v. : समयः. Ph. : *for a p. of three months* मासत्रयं. II. End : q. v. : अन्तः. III. A full stop : दण्डः (the corresponding line). IV. A sentence : वाक्योच्चयः, Sah.

PERIODIC,-AL (adj.) : (1) सामयिक (f. की) ; (2) नित्य (f. त्या = regular) ; वार्षिक (f. की = annual).

PERIODICAL (subs.) : *सामयिकपत्रिका.

PERIODICALLY : (1) समये समये ; (2) नित्यं (= regularly).

PERIODICITY : (1) नित्यता (= regularity) ; (2) by circum.

PERIPATETIC : पादचारिन् (f. णी : may be used lit. and fig.).

PERIPHERY : (1) परिधिः ; (2) परिवेशः'षः) ; (3) प्रधिः (of a wheel).

PERIPHRASTIC : अधिकपदः (दा, दं).

PERISH : (1) नश्यति, वि-, प्र-, (नश्, c. 4.) ; (2) नाशं एति (इ, c. 2.), गच्छति (गम्, c. 1.), etc. : v. DESTROYED, BE.

PERISHABLE : (1) नश्वर (f. री), वि- ; (2) भङ्गुर (f. रा : prop. breaking).

PERISHABLENESS : (1) नश्वरता, वि- ; (2) भङ्गुरता, *the sudden p. of all pleasures* अकाण्डभङ्गुरता सर्वसुखानां, K.

PERISTALTIC : *सर्पसन्निभ (f. भा) and sim. comp.s.

PERISTYLE : *परितःस्तम्भं (comp. सर्वतोभद्रं).

PERIWIG : *परिकेशं : v. also WIG.

PERIWINKLE : शम्बूकविशेषः, लताविशेषश्च.

PERJURE : *a p.d witness* i. e. *who p.s himself* साक्षेऽनृतं वदन् साक्षी, साक्षी साक्ष्यं मृषा ब्रुवन्, etc. Mit. : v. FALSELY, TO SAY. Ph. : *P.d oath* मिथ्याशपथः.

PERJURER : (1) कूटसाक्षिन् (f. णी), Mit. ; (2) by circum.

PERJURY : (1) कूटसाक्ष्यं ; (2) मिथ्यासाक्ष्यं ; (3) by circum.

PERMANENCE, PERMANENCY : (1) स्थायिता ; (2) स्थास्नुता (rare).

PERMANENT : स्थायिन् (f. नी) : v. LASTING.

PERMANENTLY : expr. by adj. or circum.

PERMEABLE : expr. by verb.

PERMEATE : (1) अन्तर्गच्छति (गम्, c. 1. = to go through) ; (2) व्याप्नोति (आप्, c. 5. = to pervade) : v. also TO PENETRATE.

PERMISSIBLE : (1) ग्राह्य (f. ह्या = acceptable) ; (2) युक्त (= proper).

PERMISSION : (1) आदेशः ; (2) अनुज्ञा : v. ORDER (IV).

PERMISSIVE : (1) आदेशिन् (f. नी) ; (2) अनुज्ञादायिन् (f. नी) ; etc.

PERMIT : (1) आदिशति (दिश्, c. 6.) ; (2) अनुजानाति (ज्ञा, c. 9.) : v. TO ORDER (II), DIRECT (IV.).

PERMUTATION : in algebra : अङ्कपाशः, Li.

PERNICIOUS : विनाशिन् (f. नी) : v. INJURIOUS, DESTRUCTIVE.

PERNICIOUSLY : expr. by adj. or circum.

PERORATION : उपसंहारः (= conclusion).

PERPENDICULAR (subs.) : (1) लम्बः, *those lines are p. to each other* ते रेखे मिथो लम्बरूपे भवतः, K. d. ; (2) अवलम्बः,-कः, Li. 139.

PERPENDICULAR (adj.) : I. In geo. : v. above. II. = straight : q. v.

PERPENDICULARLY : (1) लम्बरूपेण ; (2) लम्बवत्.

PERPETRATE : करोति : v. TO DO, COMMIT (II).

PERPETRATION : expr. by verb, *in the p. of murder* वधं कुर्वन् ; *his p. of incest* अगम्यागमनं तस्य ; etc.

PERPETRATOR : -कारिन् (f. णी) or -कृत् (mfn.) in comp. : v. DOER.

PERPETUAL : (1) नित्य (f. त्या), *and considering that nothing was p.* भावयित्वा अनित्यतां सर्वभावानां, K. ; (2) शाश्वत (f. ती) v. ETERNAL ; (3) सतत (f. ता) v. CONTINUOUS, INCESSANT.

PERPETUALLY : (1) नित्यं ; (2) सततं v. CONTINUALLY, INCESSANTLY ; (3) सदा (= always : q. v.), *p. moving* सदागतिः (air).

PERPETUATE : अक्षयं (f. यां) or सदातनं (f. नीं) करोति.

PERPETUITY : (1) नित्यता ; (2) नित्यस्थायिता ; (3) अविच्छिन्नता (= continuity) ; (4) चिरस्थायिता ; etc. Ph. : *to p.* शाश्वतीः समाः, Mah. III. 286. 19.

PERPLEX : आकुलयति (nomi.) : v. TO EMBARASS.

PERPLEXED : I. Intricate : q. v. : विषम (f. मा). II. Embarassed : (1) व्याकुलः (ला, लं) ; (2) संभ्रान्त (f. न्ता) ; (3) उद्विग्न (f. ग्ना = alarmed). Ph. : *p. what to do* किंकर्तव्यतामूढः, K.

PERPLEXING (adj.) : (1) विषम (f. मा = intricate) ; (2) सन्दिग्ध (f. ग्धा = doubtful) ; (3) व्यामोहक (f. हिका : rare) ; (4) भ्रान्तिजनन (f. नी).

Perplexity : I. The state : (1) चित्तसंभ्रमः, चित्तव्यामोहः, and sim. comp.s ; (2) by adj. II. Doubt : q. v. : संशयः.

Perquisite : पुरस्कारः : v. PRESENT, REWARD.

Perry : *पौरासवं and sim. comp.s.

Persecute : बाधते, प्र-, परि-, (बाध्, c. 1.) : v. TO HARASS, TROUBLE.

Persecution : (1) बाधः,-नं, प्र-, परि- ; (2) अभिद्रोहः ; (3) उपद्रवः ; (4) उपप्लवः.

Persecutor : (1) बाधक (f. धिका), प्र- ; (2) उपद्रवकारिन् (f. णी) ; etc.

Perseverance : (1) अभियोगः ; (2) अभिनिवेशः ; (3) अध्यवसायः.

Persevere : (1) मनोऽभियुङ्क्ते (युज्, c. 7.) or अभिनिवेशयति (c. of विश्) ; (2) by subs. or adj. : q. v.

Persevering (adj.) : (1) अभियोगभाज् (mfn.), K. III. 40 ; (2) अभिनिवेशवत् (f. ती), M. n. ; (3) अभियुक्त (क्ता), *fate cannot be changed even by perseverance* न हि शक्यं दैवमन्यथा कर्तुमभियुक्तेनापि, K. ; (4) अभिनिविष्ट (f. ष्टा) ; (5) अध्यवसायिन् (f. नी) ; etc.

Perseveringly : (1) अभियोगेन ; (2) by adj. : अभियुक्त (f. क्ता) ; etc.

Persian (subs.) : I. Inhabitant : पारसीकः, R. IV. 60. II. The language : पारसीवाच्, Ráj. ; and sim. comp.s.

Persiflage : परिहासः (= joke : ?).

Persist : expr. by subs., *if you p. about it* तेन चेद् याहसे, Vi. v. 51.

Persistence, Persistency : (1) निर्बन्धः ; (2) आ-ग्रहः ; (3) ग्रहः.

Persistent : (1) निर्बन्धपर (f. रा) and sim. comp.s ; (2) by adv.

Persistently : (1) निर्बन्धेन ; (2) सनिर्बन्धं ; (3) साग्रहं.

Person : I. A human being. : (1) पुरुषः (not of women), *like an ordinary p.* पुरुषः प्राकृतो यथा, Mah. IV. 46. 13. ; (2) जनः, *this p.* (i. e. I Parvatí) जनोऽयं, Ku. v. 64. : v. PEOPLE, MAN. Ph. : *in p.* स्वयं v. SELF ; *to one's p.* (= face) समक्षे. II. Body : q. v. : शरीरं, *beauty of p.* शरीरशोभा, N. III. Form, character : q. v. : रूपं, *in the p. of Vrihannalá* बृहन्नलारूपमुपेत्य, Mah. IV. 67. 15. IV. In gram. : पुरुषः, *the first p.* उत्तमपुरुषः ; *the second p.* मध्यमपुरुषः ; *the third p.* प्रथमपुरुषः. [*great p.* महापुरुषः, U. VI. 7.

Personage : I. Character : q. v. : रूपं. II. Person : q. v. : पुरुषः,

Personal : I. Individual : व्यक्तिगत (f. ता). II. Bodily : q. v. : शरीर- in comp., *p. charms* शरीरशोभा, N. III. Belonging to persons : expr. by comp. or gen. IV. Done in person : स्वयंकृत (f. ता). V.

Own : q. v. : *for p. attendance* आत्मदर्शनार्थं. VI. Concerning individual character : *I do not like your p. observations* अमुकं लक्ष्यीकृत्य यदुक्तं तन्मे न रोचते. Ph. : *p. pronouns* पुरुषवाचकानि सर्वनामानि (n. pl.) ; *p. property* अस्थावरसम्पत्तिः.

PERSONALITY : I. Individuality : (1) पुरुषता (?) ; (2) पृथगात्मता. II. Personal reflections : (1) by circum. v. PERSONAL (VI) ; (2) आक्षेपः (= abuse).

PERSONALLY : I. In person : स्वयं, *p. delivered* स्वयं दत्त (f. त्ता) ; *p. came to him* तमभीयाय, Ki. II. 54. II. Individually : gen. not expr. : विशेषतः (= particularly). [and sim. comp.s.

PERSONALTY : (1) अस्थावरसम्पत्तिः ; (2) अस्थावरं ; (3) जङ्गमं द्रव्यं (rare), Vri. ;

PERSONATE : रूपं गृह्णाति (ग्रह्, c. 9. : with gen.), *p.ing a sage* मुनिरूपः, Ki. XI. 2. ; *p.ing a Kirâta* किरातरूपधारिन्, M. n. ; *p.ing me* मम रूपं समास्थाय, Ram. I. 49. 26. ; *p.ing the sage* मुनिवेशधरः, 17.

PERSONATED : i. e. feigned, false : q. v. : कपट- in comp.

PERSONATION : रूपग्रहणं or -धारणं ; better by verb.

PERSONIFICATION : I. In Rhe. : समासोक्तिः, Kav. X. II, 56. II. Fig. : *p. of justice* साक्षाद्धर्मः ; *p. of death* कृतान्त इव.

PERSONIFY : चेतनत्वं or चेतनधर्मं आरोपयति (c. of रुह्).

PERSPECTIVE : यथादृष्टचित्रालेखः (??).

PERSPICACIOUS : तीक्ष्णदृष्टि (mfn.) : v. also KEEN, SHARP.

PERSPICACIOUSLY : (1) तीक्ष्णदृष्ट्या ; (2) तीक्ष्णबुद्ध्या ; etc.

PERSPICACITY : (1) तीक्ष्णदृष्टिः ; (2) तीक्ष्णबुद्धिः (fig.).

PERSPICUITY : (1) प्रसादः, Kav. VIII. 6. ; (2) वैशद्यं, N. XIV. 6.

PERSPICUOUS : (1) प्रसन्न (f. न्ना), *language at once p. and deep* प्रसन्नगम्भीरपदा सरस्वती, Ki. XIV. 3. ; (2) विशदः (दा, दं) ; (3) निर्मलः (ला, लं) (= clear : q. v.).

PERSPICUOUSLY : (1) सप्रसादं ; (2) विशदं ; (3) निर्मलं.

PERSPIRATION : I. The act : (1) स्वेदः,-नं, प्र- ; (2) स्वेदस्रावः and sim. comp.s. II. Sweat : (1) स्वेदः, *although drenched with p.* स्वेदसलिलस्नातापि, K. ; (2) घर्मः ; (3) घर्माम्बु ; (4) स्वेदजलं ; etc.

PERSPIRE : स्विद्यति, प्र-, (स्विद्, c. 4.), *p.ing* स्विद्यत् (f. न्ती) ; *p.ing violently* भृशस्विद (mfn.).

PERSUADE : I. To induce : (1) अनुनीय प्रवर्तयति (c. of वृत् : ?) ; (2) sometimes by causal. II. To convince : q. v.

PERSUASION : I. Lit. : (1) अभ्यर्थना (= begging) ; (2) अनुनयः (= inducement) ; (3) प्रवर्तना (?). II. Faith : q. v. : विश्वासः.

PERSUASIVE : (1) हृदयग्राहिन् (f. णी) ; (2) by circum.

PERSUASIVELY : expr. by adj. or circum.

PERSUASIVENESS : हृदयग्राहिता : V. PERSUASION.

PERT : धृष्ट (f. ष्टा) : V. BOLD, IMPUDENT.

PERTAIN : *nothing p.s to me which does not p. to you* अभवदीयं हि नैव किंचिन्ममास्वं, D. I. : V. BELONG-ING, RELATE.

PERTINACIOUS : (1) expr. by subs., *if you are p.* ग्रहश्चेत्, Vi. ; (2) निर्बन्ध (f. न्धा) (rare) : V. OBSTINATE, PERSISTENT.

PERTINACIOUSLY : (1) सनिर्बन्धं ; (2) निर्बन्ध- in comp. ; (2) ग्रहेण.

PERTINACIOUSNESS, PERTINACITY : (1) निर्बन्धः ; (2) ग्राहः or ग्रहः, Vi.

PERTINENCY : (1) प्रासङ्गिकता ; (2) योग्यता V. FITNESS.

PERTINENT : (1) प्रासङ्गिक (f. की) ; (2) योग्य (f. ग्या) V. FIT ; (3) उपपन्न (f. न्ना) V. APPOSITE. *To be p.* उपपद्यते (पद्, c. 4.).

PERTINENTLY : expr. by adj. or circum.

PERTLY : (1) धाष्ट्येन ; (2) अविनयेन : V. also IMPUDENTLY.

PERTNESS : (1) धाष्ट्यं ; (2) अविनयः : V. also IMPUDENCE.

PERTURB : क्षोभयति (c. of क्षुभ्) : V. TO DISTURB, DISQUIET.

PERTURBATION : *p. of mind* चित्तसंभ्रमः or मनःक्षोभः.

PERUSAL : पाठः, प्र- : V. READING.

PERUSE : पठति, प्र-, (पठ्, c. 1.) : V. TO READ.

PERVADE : (1) व्याप्नोति, अभि-, (आप्, c. 5.), *all-p.ing (God)* सर्वव्यापिन् (f. नी), S. ; *(my) limbs which p. the remotest corners* व्याप्तदिगन्तानि अङ्गानि, Ku. VI. 59. ; (2) अश्नुते, वि-, (अश्, c. 5.), *as if p.ing the world with his dignity* अश्नुवानमिव विश्वमोजसा, Ki. XII. 21.

PERVERSE : (1) प्रतीप (f. पा) ; (2) कुटिल (f. ला = crooked : q. v.).

PERVERSELY : (1) प्रतीपतया ; (2) वामतया ; (3) कौटिल्येन.

PERVERSENESS, PERVERSITY : (1) प्रतीपता ; (2) वामता ; (3) कौटिल्यं.

PERVERSION : (1) पातः or पतनं (= fall) ; (2) पाषण्डपथावतारः (in religion) ; (3) विपर्ययः (as of taste) ; etc. : V. also TO PERVERT.

PERVERT (v.) : (1) दूषयति (c. of दुष्) V. TO CORRUPT. ; (2) कलुषयति (nomi. = to befoul), *p.ed senses* कलुषितानीन्द्रियाणि, K. ; *the intellect becomes p.ed* कालुष्यमुपयाति बुद्धिः, K. ; (3) with subs., *your intellect being p.ed* एत्य मतिर्विपर्ययं, Ki. II. 6.

PERVIOUS : प्रवेश्य (f. श्या) : v. PASSABLE, PENETRABLE.

PEST : I. Pestilence : मारी. II. Fig. : *p. of the world* त्रैलोक्यकण्टकः ; *p. of society* लोकदूषकः ; *great p.* खलशल्यं, Ku. XVII. 56.

PESTER : बाधते (बाध्, c. 1.) : v. TO HARASS, ANNOY.

PEST-HOUSE : *मारीशरणं ; मरकशाला.

PESTIFEROUS : मारीजनन (f. नी) and sim. comp.s : v. PESTILENTIAL.

PESTILENCE : (1) मारिः(री), *great p.* महामारी ; (2) मरकः, *all calamities such as p. and famine ceased on his arrival there* तत्रागत एव मरकदुर्भिक्षाद्युपद्रवः प्रशाम, V. p. IV. 13. 18.

PESTILENTIAL : I. Lit. : (1) मरकावह (f. हा) ; (2) मारिजनन (f. नी) ; and sim. comp.s. II. Noxious : (1) अनिष्टकर (f. री) ; (2) विनाशक (f. शिका = destructive). [शिन D.

PESTLE : मुस(श)ल (mn.), *with a p. of catechu wood* खादिरेण मुस-

PET (subs.) : I. A favourite : q. v. : वल्लभः. II. A fit of peevishness : विरक्तिः, '*in a p.*'-विरक्त (f. क्ता).

PET (v.) : लालयति (लल्, c. 10.) : v. TO FONDLE.

PETAL : दलं, *with hundred p.s* (the lotus) शतदलं.

PETITION (subs.) : I. In gen. : प्रार्थना. II. Written : प्रार्थना,-पत्रं ; निवेदन- or आवेदनपत्रं. [याचते (याच्, c. 1.) and sim. comp.s.

PETITION (v.) : (1) प्रार्थयते (अर्थ्, c. 10.) v. TO ASK (II) ; (2) आवेदनपत्रं प्र

PETITIONER : अर्थिन् (f. नी), प्र-, अभि- (in every sense).

PETRIFACTION : expr. by verb : v. TO PETRIFY.

PETRIFY : I. In gen. : (1) पाषाणीकरोति ; (2) प्रस्तरीकरोति ; (3) अश्मीकरोति : v. STONE. *To be p.ed* : lit. and fig. : (1) पाषाणीभवति ; (2) अश्मीभवति ; etc. II. To stupefy : जडीकरोति.

PETROLEUM : शिलातैलम्, Williams.

PETTICOAT : शाटी (?), *p. government* स्त्रीशासनं (?).

PETTIFOGGER, PETTIFOGGING (adj.) : क्षुद्रवृत्ति (mfn. : ?).

PETTINESS : क्षुद्रता : v. SMALLNESS.

PETTISH : कर्कश (f. शा) : v. PEEVISH.

PETTISHNESS : कार्कश्यं : v. PEEVISHNESS.

PETTY : क्षुद्र (f. द्रा), *p. princes* क्षुद्रराजानः : v. SMALL.

PETULANCE : I. Forwardness : धार्ष्ट्यम्. II. Peevishness : q. v.

PETULANT : I. Forward, wanton : धृष्ट (f. ष्टा). II. Peevish : q. v.

PEW : मञ्चः,-कः (?).

Pewit : a bird : कोयष्टिः, "कोयष्टिकाटीकते", Mal.
Pewter : मिश्रधातुभेदः ; *राङ्गसीसम्.
Phalanx : I. Lit. : भीमव्यूहः. II. In gen. : व्यूहः.
Phantasm : v. PHANTOM.
Phantastic : v. FANTASTIC.
Phantasy : v. FANCY, IMAGINATION.
Phantom : I. Ghost, shade : q. v. : भूत (mn.). II. Fancied vision : *is this a p. or my delusion* माया स्विदेषा मतिविभ्रमो वा, Ki. XVI. 18.
Pharisaic,-al : expr. by comp. or gen. [वकव्रतं (?).
Pharisaism : I. Lit. : *फारसवं मतं. II. Fig. : वाचिकी धार्मिकता (?) ;
Pharisee : I. Lit. : *फारसवः. II. Fig. : दाम्भिकः : v. HYPOCRITE.
Pharmacopœa भैषज्यतत्वं ; भैषज्यमुक्तावली ; and sim. comp.s.
Pharmacy : perh. भैषज्यं ; औषधकरणं (?).
Pharos : *आलोकस्तम्भं and sim. comp.s. [स्थितिमोक्षाः (?).
Phase : *p.s of the moon* चन्द्रस्य ह्रासवृद्धी (?) ; *p.s of an eclipse* ग्रहणस्य प्रपद-
Pheasant : जीवञ्जीवः (?) ; वीजनः (?).
Phenomenon : (1) gen. by विषयः (= subject) or वस्तु (n. = thing) ; (2) उत्पातः (extraordinary p., portent).
Phial : काचकूपिका (??).
Philanthropic : (1) लोकहितैषिन् (f. णी) ; (2) सदय (f. या = kind : q. v.).
Philanthropically : (1) लोकहितेच्छया ; (2) सदयं (= kindly).
Philanthropist : v. PHILANTHROPIC.
Philanthropy : (1) लोकहितैषिता or -हितेच्छा ; (2) दया (= kindness).
Philippic : आक्षेपवक्तृता and sim. comp.s (?).
Philistine : I. Lit. : *प्राश्वलः. II. Fig. : नागरः.
Philologer, Philologist : भाषातत्वविद् (mfn.),-विशारद (f. दा) -ज्ञ (f. ज्ञा), and sim. comp.s.
Philological : expr. by comp. : v. PHILOLOGY.
Philologically : भाषातत्वानुसारेण and sim. comp.s.
Philology : भाषातत्वं ; भाषाविज्ञानं ; and sim. comp.s.
Philoprogenitiveness : अपत्यस्नेहः and sim. comp.s.
Philosopher : (1) दार्शनिक (f. की) ; (2) विज्ञ (f. ज्ञा = learned, wise ; q. v.). *P.'s stone* : (1) चिन्तामणिः ; (2) स्पर्शमणिः.
Philosophic,-al : I. Lit. : (1) दार्शनिक (f. की). II. Rational, wise : q. v. : विज्ञ (f. ज्ञा).

PHILOSOPHICALLY : I. Lit. : दर्शनानुसारेण. II. Calmly, wisely : q. v.

PHILOSOPHIZE : (1) perh. अन्वीचते (ईक्, c. 1.) ; (2) by circum.

PHILOSOPHY : I. Lit. : दर्शनं,-शास्त्रं, *learned in the six schools of p.* षड्दर्शनवेत्ता ; *epitome of all the schools of p.* सर्वदर्शनसंग्रहः, D. s. II. Principles, theory : विज्ञानं.

PHILTER : वशीकरणचूर्णं (= powder), K. ; -पानं (= drink).

PHLEBOTOMY : शिरावेधः,-नं and sim. comp.s.

PHLEM : I. Lit. : (1) कफः, *p.-destroying* कफघ्न (f. घ्नी), Sr. ; (2) श्लेष्मन् (m.), *increase of p.* श्लेष्मणो वृद्धिः, Sr. II. Coldness, indifference : q. v. : जाड्यं.

PHLEGMATIC : I. Lit. : (1) कफिन् (f. नी) ; (2) श्लेष्मण or -ल (f. णा or ला); (3) कफेलु (n. लु). II. Cold, indifferent : q. v. : जडः (डा, डं).

PHLEGMATICALLY : V. INDIFFERENTLY, COOLLY.

PHLOGISTIC : सन्तापक (f. पिका) : V. INFLAMMATORY.

PHŒNIX : *अमरविहगः.

PHONETIC : *स्वरसंवादिन् (f. नी).

PHONETICS, PHONOLOGY : *स्वरविज्ञानं. *Vedic p.* प्रातिशाख्यं.

PHOSPHORESCENCE : *प्रस्फुरशीलता ; मधुरप्रकाशजननता.

PHOSPHORESCENT : *प्रस्फुरशील: (ला, लं) ; मधुरप्रकाशजननः (नी, नं).

PHOSPHOR,-US : I. In chem. : *प्रस्फुरः. II. The morning-star : q. v.

PHOTOGRAPH : I. Subs. : *आलोकलेख्यं. II. Verb : *आलोकलेख्यं करोति.

PHOTOGRAPHER : *आलोकलेख्यकारः and sim. comp.s.

PHOTOGRAPHY : *आलोकलेख्यकला (the art) or -विज्ञानं (the science).

PHRASE (subs.) : I. Lit. : वाक्यं, Sah. II. 4. II. Diction, expression : q. v.

PHRASE (v. t.) : अभिदधाति (धा, c. 3.) : V. TO CALL, STYLE.

PHRASEOLOGY : (1) वाक्यबन्धः ; (2) वाक्यरचना : V. STYLE.

PHRENOLOGER, PHRENOLOGIST : *मस्तिष्कविद्याविद् (mfn.), -विशारदः (दा, दं), etc.

PHRENOLOGY : *मस्तिष्कविद्या.

PHTHISICAL : of person : (1) क्षयरोगिन् (f. णी) ; (2) शोषाक्रान्तः (न्ता, न्तं) ;

PHTHISIS : (1) क्षयः,-रोगः ; (2) राज-यक्ष्मन् (m.) ; (3) शोषः.

PHYLACTERY : (1) रक्षाकाण्डः ; (2) कवच (mn.).

PHYSIC : I. Medicine : q. v. : चिकित्सा. II. A purgative : q. v. : रेचकं.

PHYSICAL : I. Bodily : q. v. : by comp., *p. strength* शरीरशक्ति. II. Natural : q. v. : *p. sciences* पदार्थशास्त्राणि (?). III. Individual : q. v.

PHYSICALLY : I. According to physic : पदार्थशास्त्रानुसारेण (?). II. Bodily : *d. unfit* शरीरेणाक्षमः.

PHYSICIAN : (1) चिकित्सकः, *faults of a p.* चिकित्सकदोषाः, C. ; (2) वैद्यः, *calling all the p.s* सर्वानाहूय वैद्यान्, C. ; *a disease which repels the efforts of p.s* वैद्ययत्नपरिभावी गदः, R. ; (3) भिषज् (m.), *incurable by p.s* भिषजामसाध्य (f. ध्या), R.

PHYSICS : पदार्थशास्त्रं ; पदार्थविज्ञानं ; and sim. comp.s.

PHYSIOGNOMIST : पुरुषलक्षणविद् (mfn.), -ज्ञ (f. ज्ञा), and sim. comp.s.

PHYSIOGNOMY : I. Features : आकृतिः. II. The art : perh. वदनलक्षणं and sim. comp.s. ; पुरुषलक्षणं, K.

PHYSIOLOGICAL : expr. by comp. or gen.

PHYSIOLOGIST : *करणतत्वविशारद (f. दा) ; करणविज्ञानविद् (mfn.) ; etc.

PHYSIOLOGY : *करणविज्ञानं and sim. comp.s.

PIACULAR : (1) दूषक (f. षिका), परि- ; (2) दूषण (f. णी) ; etc.

PIANO,-FORTE : वाद्यविशेषः.

PIAZZA : V. PORTICO.

PICK (v.) : I. To pluck, gather : q. v. : चिनोति, प्र-, अभि-, (चि, c. 5.). II. To peck : q. v. III. Of the teeth : उल्लिखति (लिख्, c. 6.). IV. To pierce : q. v. : विध्यति (व्यध्, c. 4.). Ph. : (a) *to p. one's purse* धनभस्त्रिकां मुष्णाति ; (b) *p. holes in one's coat* परस्य छिद्राणि समाहरति ; (c) *p. a quarrel* कलहं उत्थापयति. Comp.s. : (a) *P. off* उद्धरति (हृ, c. 1.) v. also TO SEPARATE. (b) *P. out* आहरति with expr.s meaning *from* or *among* : v. also TO CHOOSE. (c) *P. up* समाहरति V. TO GATHER.

PICK (subs.) : I. In comp. : *t.-pick* दन्तोल्लेखनी ; *ear-p:* कर्णस्य कण्डूयनकं, H. II. 66. ; *p.-wick* *दशोद्धरणी. II. P. axe : q. v. III. Choice, chosen things : q. v. IV. The best : विशिष्टाः (m. pl.); *with the p. of the school* विद्यालयस्य विशिष्टैश्छात्रैः सह.

PICK-AXE : (1) पाषाणदारणः,-णी ; (2) पाषाणभेदनी ; (3) टङ्कः.

PICKET : V. PICQUET.

PICKLE : I. Subs. : no equiv. : *आम्लासवं,-द्रव्यं. II. Verb : *आम्लासवेन संदधाति (धा, c. 3.)

PICKPOCKET : ग्रन्थिच्छेदः,-कः : V. THIEF.

PICNIC : विहारः or -हरणं (= amusing), *p. in a park* वनविहरणं, Si. ; *let us go to the Yamuná and have a p. there and come back in the evening* गच्छावो यमुनां प्रति । सुहृज्जनवृतौ तत्र विहृत्य मधुसूदन । सायाह्ने पुनरेष्याव ", Mah. I. 220. 14-5.

PICQUET : रथिकस्थलं (?) ; गौल्मिकाः (m. pl. ?).

PICTORIAL : (1) सचित्र (f. त्रा) ; (2) चित्रोपेत (f. ता) ; and sim. comp.s.

PICTORIALLY : expr. by adj. or circum.

PICTURE (subs.) : I. Lit. : (1) चित्रं, *I think much of this representation in the picture* चित्रार्पितामनुभिमां बहु मन्यमानः, Sa. VI. 17. ; (2) आलेख्यं, *living only in p.*, आलेख्यशेष (f. षा), R. XIV. 15. II. Fig. : (1) चित्रं ; (2) by circum.

PICTURE (v.) : I. Lit. : चित्रयति. II. Fig. : (1) मनसि करोति ; (2) पर्यालोचयति (लोच्, c. 10.) V. TO CONSIDER, THINK.

PICTURE-FRAME : चित्रधारणी (?) ; चित्राधारः (?).

PICTURE-GALLERY : चित्रावली (= pictures) ; चित्रशाला and sim. comp.s.

PICTURESQUE : विचित्र (f. त्रा), *in p. language* विचित्रपदं, Ram. Ph. : *p. arrangement of words* चित्रं, Kav. IX. 8.

PICTURESQUENESS : वैचित्र्यं or विचित्रता, *p. of language* उक्तिवैचित्र्यं, Kav.

PIDDLE : मूत्रयति (मूत्र्, c. 10.) : V. WATER, TO MAKE.

PIDDLING (adj.) : क्षुद्र (f. द्रा) : V. LITTLE, TRIVIAL.

PIE : I. A bird : किकिः (?). II. An article of food : no equiv. III. In printing : *मुद्राक्षरसङ्करः. [समास्, Mah. II. 28. 6.

PIEBALD : तित्तिरिकल्माष (f. षा), *very good p. horses* तित्तिरिकल्माषाणां हयो-

PIECE (subs.) : I. Lit. : (1) खण्ड (mn.), *a dirty rag torn to hundred p.s.* शतखण्डमलिनकन्था, J. ; *to p.s* खण्डखण्डं or खण्डशः ; (2) शकलं, *p.s of rock salt* सैन्धवशिलाशकलानि, R. V. 73. ; (3) not expr. in fig. p.s, *this is a p. of excellent advice* प्रकृष्टोऽयमुपदेशः ; *a p. of music* सङ्गीतमेकं (?). II. A gun : अस्त्रं. III. A coin : not expr. IV. An individual : (1) लोकः ; (2) often not expr. "*a p. of a logician* तार्किकः. Ph. : (a) *of a p.* एकरूप (f. पा) ; (b) *of a p. with* सदृश (f. शी) V. LIKE ; (c) *p. of eight* मुद्राविशेषः.

PIECE (v.) : संदधाति (धा, c. 3.) : V. TO PATCH, UNITE.

PIECEMEAL (adj.) : खण्डशः, *to tear p.* शकलयति.

PIECEWORK : perh. स्थिरकर्मन् (n. ; comp. vern. ठिका).

PIED (adj.) : (1) तित्तिरिकल्माष (f. षा) ; (2) चित्रविचित्र (f. त्रा).

PIER : I. Of a bridge etc. : स्तम्भः (= pillar). II. A mole : वप्र (?).

PIER-GLASS : गवाक्षदर्पणः (?) and sim. comp.s.

PIERAGE : *वप्रशुल्कं and sim. comp.s.

PIERCE : I. Lit. : (1) विध्यति, सं-, प्रति-, परि-, (व्यध्, c. 4.), *p.d with arrows*

इषुभिर्विद्धः, R. ix. 60. ; (2) भिनत्ति, निर्-, (भिद्, c. 7. = to force a way into), *grief p.d his heart* बिभेद हृदयं तस्य शोकशङ्कुः, R. viii. 93. II. To touch, move : चालयति, वि-, (c. of चल्). III. To dive into, understand : q. v.

Piercing (adj.) : I. Of men : कुशाग्रबुद्धि (mfn.) : v. ACUTE. II. Of sounds : perh. कर्णवेधिन् (f. नी) : v. SHRILL.

Piercingly : expr. by adj. or circum. : v. also KEENLY.

Pierian : *P. spring* सरस्वतीकुण्डं.

Piety : (1) धर्मिष्ठता ; (2) धर्मपरायणता ; (3) धार्मिकता.

Pig : I. Prop. शूकरशावः, -कः. II. Gen. : शूकरः, ग्राम्य- : v. HOG. III. Of metal : perh. पिण्डः.

Pigeon : (1) पारावतः ; (2) कपोतः ; (3) हारीतः (= wood-p.). Ph. : "*p. English*" *भ्रष्टेंग्रेजी. [छिद्रं (?).

Pigeon-hole : I. Lit. : कपोतविवरं and sim. comp.s (?). II. In paper :

Pigeonry : (1) कपोतपालिका ; (2) विटङ्कः.

Piggery : (1) शूकरस्थं ; (2) शूकरशाला ; (3) शूकरकुलं.

Pig-headed : prob. शूकरशिरस् (mfn.) : v. also OBSTINATE.

Pigment : वर्णकः : v. PAINT.

Pigmy : वामनः : v. DWARF. *The P.s* : बालखिल्याः (?).

Pigsty : शूकरवृतिः (?).

Pig-tail : *dressing the hair in p.* *शूकरपुच्छवत् केशान् विरचय्य.

Pike : I. A weapon : perh. पट्टिशः : v. LANCE, SPEAR. II. A fish : जलशूचिः (?).

Pikeman : पट्टिशधारिन् (f. णी) and sim. comp.s.

Pilaster : *भित्तिस्तम्भः.

Pilchard : मत्स्यविशेषः.

Pile : (subs.) : I. A heap : q. v. : राशिः. II. Funeral : चिता (rarely चित्या and चितिः), *make a p., I will follow my lord* विरचय्य चितामनुसरामि जीवितेश्वरम्, K. ; *make a p. for me* कुरु मे चिताम्, Ku. iv. 35. III. Edifice : q. v. : हर्म्यं. IV. A timber : स्थूणा. V. Hair : वालः.

Pile (v.) : समा-चिनोति (चि, c. 5.) : v. TO HEAP.

Pile-driver : *स्थूणापीडनं यन्त्रं and sim. expr.s.

Piles : अर्शस् (n.), *internal p.* अन्तःस्थान्यर्शांसि, Sr. ; *ointments for p.* अर्शसामालेपाः ; *suffering from p.* अर्शोभिरुपद्रुतः (ता, तं), Sr. or अर्शसः (सा, सं), Bha.

PILFER : मुष्णाति (मुष्, c. 9.) : V. TO STEAL.

PILFERER : मोषकः : V. THIEF.

PILFERING (subs.) : मोषः : V. THEFT. [sense clear).

PILGRIM : (1) तीर्थयात्रिकः ; (2) तीर्थानुसारिन् (m.), V. s. ; (3) यात्रिकः (when

PILGRIMAGE : (1) तीर्थयात्रा, *desirous of p.* तीर्थयात्राभिलाषी, D. ; (2) तीर्थाभिगमनं, Mah. ; and sim. comp.s. *Place of p.* तीर्थं. *P. to the Ganges* गङ्गायात्रा. [कर्णकर्कशं

PILL : वटिका. Ph.: *it was a bitter p. to swallow* *परममीदृशं पीतुं पदवं

PILLAGE (subs.) : विलुण्ठनं : V. PLUNDER.

PILLAGE (v.) : विलुण्ठति (लुण्ठ्, c. 1.) : V. TO PLUNDER.

PILLAGER : वि-लुण्ठकः : V. PLUNDERER.

PILLAR : स्तम्भः, *it is not supported by p.s* स्तम्भैर्न च धृता सा तु, Mah. II. 11. 14. Ph. : *p. of state* राज्यस्तम्भः and sim. comp.s. *P.ed* स्तम्भोपेत (f. ता) and sim. comp s.

PILLION : पर्याणं (?), -च्छद. (?).

PILLORY : *काष्ठबन्धः ; कुण्डिः, Williams.

PILLOW (subs.) : उपधानं, *a couch with many p.s* बहूपधाना शय्या, K. ; (2) उपबर्हः ; (3) बालिशं ; (4) गण्डुः (rare).

PILLOW (v.) उपदधाति (धा, c. 3.) : V. TO PUT, PROP.

PILOT (subs.) : *जलमार्गविद् (mfn.) and sim. comp.s.

PILOT (v.) : मार्गं दर्शयति (c. of दृश् with gen.) : V. WAY.

PILOTAGE : *जलमार्गविदां मूल्यं.

PIMP (subs.) : (1) विटः ; (2) सु-रतताळः.

PIMP (v.) : स्त्रीः or नारीः संयोजयति (c. of युज्), or सज्जयति (c. of सञ्ज्) or संश्लेषयति (c. of श्लिष्) or संगमयति (c. of गम्), M. VIII. 362.

PIMPLE : स्फोटः,-कः.

PIMPLED, PIMPLY : (1) स्फोटिन् (f. नी) ; (2) स्फोटकिन् (f. नी).

PIN (subs.) : I. Lit. : perh. सूचिः. II. A peg : कीलः,-कः. III. Fig.: तृणं : V. STRAW, CARE. [धाति (धा, c. 7).

PIN (v.) : I. Lit. : सूच्या बध्नाति ((बन्ध्, c. 9.). II. To confine : q. v. : संरु-

PIN-CUSHION : सूच्याधारः and sim. comp.s.

PIN-MONEY : बाह्यव्ययार्थं धनं (?).

PINCERS : (1) संदंशः ; (2) कङ्कमुखं. [oppression : q. v. : सम्पीडनं.

PINCH (subs.) : I. Lit. : expr. by verb : V. PINCH (I). II. Pressure,

PINCH (v.) : I. With the fingers : चर्म क्षणोति (क्षण्, c. 7. : ?). II. To

squeeze or press hard : (1) सम्-पीडयति (पीड्, c. 10.) ; (2) सम्-बाधते (बाध्, c. 1.). Ph. : *p.ed with cold and hunger* शीतार्तश्च क्षुधार्तश्च, P. 3. 7. ; *p.ing poverty* दुःसहदारिद्र्यं and sim. comp.s.

Pine (subs.) : देवदारुः (a kind of p. Use n. for wood).

Pine (v.) : I. To p. away : शोकेन परिक्षीयते (pass. of क्षि), Sa. III. : v. also TO LANGUISH. II. To p. for : (1) ताम्यति (तम्, c. 4. = to be distressed) ; (2) अवसीदति (सद्, c. 1. = to droop).

Pine-apple : भूपनसः or आनारसः (??) [Use n. for the fruit).

Pinion (subs.) : पक्षः : v. WING, FEATHER.

Pinion (v.) : बध्नाति (बन्ध्, c. 9.) : v. TO BIND.

Pink (subs.) : I. A plant : लताविशेषः. II. Its flower : *पिङ्कं. III. A color : पाटलवर्णः.

Pink (adj.) : पाटलः (ला, लं).

Pink (v.) : विध्यति (व्यध्, c. 4.) : v. TO PIERCE.

Pinnace : a boat : *पीनासं (comp. vern. पिनिस).

Pinnacle : I. A turret : q. v. : अट्टः. II. Summit : q. v. : शिखरं.

Pint : मानविशेषः.

Pioneer : I. Lit. : स्थाणुच्छेदकः. II. Fig. : मार्गदर्शकः.

Pious : (1) धार्मिक (f. की) ; (2) धर्मनिष्ठ (f. ष्ठा) ; (3) धर्मपरायण (f. णा) ; (4) धर्मप्रवण (f. णा) ; and sim. comp.s.

Piously : (1) धार्मिकतया etc. ; (2) better by adj. or circum.

Pip (v.) : कूं करोति, "कमाख्य चिराय कूंकृतैः", N.

Pip (subs.) : I. Of fruits : बीजं II. In fowls : रोगविशेषः.

Pipe (subs.) : I. Musical : (1) वंशः, शी ; (2) वेणुः ; (3) मुरली. II. A tube : नाली (?). III. For smoking : धूपनाली (?). IV. A cask : कुण्डं

Pipe (v.) : I. Lit. : वेणुं वादयति (c. of वद्). II. To cry : q. v.

Piper : (1) वांशिकः ; (2) वेणुवादकः ; (3) वंशीधरः.

Pipkin : स्थाली (gen. term) : v. BOILER.

Piquancy : (1) तीक्ष्णता (= pungency) ; (2) सरसता (in fig. sense).

Piquant : I. Lit. : तीक्ष्ण (f. क्ष्णा) : v. PUNGENT. II. Fig. : सरस (f. सा = flavoured, witty).

Piquantly : (1) तीक्ष्णं ; (2) सरसं : for dif. v. above.

Pique (subs.) : (1) विरक्तिः (dislike) ; (2) often by कलिः (= quarrel).

Pique (v.) : expr. by विरक्त (f. क्ता) or रुष्ट (f. ष्टा).

Piracy : I. Lit. : समुद्रदस्युता and sim. comp.s. II. Fig. : चौर्यं.

PIRATE (subs.) : I. Lit. : समुद्रदस्युः and sim. comp.s : v. ROBBER. II. A vessel : दस्युपोतः and sim. comp.s.

PIRATE (v.) : I. Lit. : समुद्रे दस्युतां करोति. II. Fig. : चोरयति (चुर्, c. 10.), *p.d poem* चोरितं काव्यं.

PIRATICAL : expr. by comp., *p. vessel* दस्युपोतः.

PISCATORY : मत्स्य- or मीन- in comp. : v. FISH.

PISH (interj.) : perh. अरे or अरे रे.

PISMIRE : पिपीलिका : v. ANT.

PISS : I. Subs. : मूत्रं. II. Verb. : मूत्रयति, अव-, (मूत्र्, c. 10.).

PISTIL : गर्भकेशरः (?).

PISTOL : no equiv. : *हस्तास्त्रं.

PISTOLE : स्पानीयसुवर्णमुद्राविशेषः.

PISTON : *सम्पीडनी ; सम्पीडननाली.

PIT (subs.) : I. A hole : (1) गर्तः ; (2) अवटः, *putting the body in a p.* कायमवटे कृत्वा (rare), Rám. ; (3) गह्वरं (prop. a cave), *thus men are thrown in p.s of impropriety* एवं पुंसामसोऽयुक्तगह्वरे पात्यन्ते, Vi. v. II. Arm-p. : q. v. : कक्षः. III. The grave : q. v. IV. Of the stomach : मणिपूरं. V. Of a theatre : perh. अङ्गणं.

PIT (v.) : I. Lit. : *his face is p.ted by small-pox* *आननं तस्य विस्फोटकिण-चिह्नितं. II. To set to fight : योद्धुमुत्साहयति (c. of सह्).

PITAPAT : *to go p.* धुरधुरायते (nomi.).

PITCH (v. t.) : I. To fling, cast : q. v. : क्षिपति (क्षिप्, c. 6.). II. Of tents : रचयति, वि-, (रच्, c. 10.) ; सज्जयति (c. of सज्ज्), M. n. ; प्रतिविदधाति (धा, c. 3.), R. XIII. 79. III. Of times : सं-स्थापयति (c. of स्था). IV. Of prices : स्थिरीकरोति. V. To smear with p. : तिन्दुना लिम्पति (लिप्, c. 6.) etc. Ph. : *p.ed battle* तुमुलं युद्धं, Mah. VIII.

PITCH (v. i.) : I. To alight, fall : q. v. : पतति (पत्, c. 1.). II. To p. upon, select : वृणोति (वृ, c. 5.). III. Of ships : याति (या, c. 2.) ऊर्ध्व-मूर्ध्वमधः क्षणं, K. s. 25. 44.

PITCH (subs.) : I. The resin : तिन्दु,-कं. II. Degree of elevation : *highest, lowest p.* परा कोटिः, K. III. In music : *at the highest p. of the voice* अत्युच्चैः स्वरेण. IV. Declivity, slope : q. v.

PITCHER : (1) कमण्डलु (mn.) ; (2) भाण्डः ; (3) घटी.

PITCHFORK : v. FORK.

PITCHY : I. Lit. : तिन्दुलिप्त (f. प्ता) and sim. comp.s. II. Fig. : *p. darkness* सूचिभेद्यं तमः or अन्धतमसं.

PITEOUS : करुण (f. णा) : v. PITIABLE, PITIFUL.

PITEOUSLY : करुणं : v. PITIABLY, PITIFULLY.

PITEOUSNESS : दीनता (= wretchedness) ; or by adj.

PITFALL : (1) कूटगर्तः and sim. comp.s ; (2) गह्वरं v. PIT.

PITH : I. Lit. : मज्जन् (m.) or मज्जा (f.). II. Fig. : सारः, Ki. XI. 39. : v. ESSENCE, SPIRIT.

PITHINESS : I. Lit. : मज्जाबहुलता. II. Fig. : सारवत्ता.

PITHLESS : (1) असारः or निःसारः (रा, रं) ; (2) फल्गु (mfn.).

PITHY : I. Lit. : मज्जाबहुलः (ला, लं) and sim. comp.s. II. Fig. : (1) सारवत् (f. ती) ; (2) सारगर्भ (f. र्भा) ; (3) ससारः (रा, रं).

PITIABLE : (1) करुण (f. णा), (*I*) *have reached this p. condition* प्रपन्ना करुणामवस्थां, R. XVI. 10. ; (2) दीनः (ना, नं) (= miserable : q. v.).

PITIABLY : (1) करुणं ; (2) दीनं.

PITIFUL : I. Merciful, kind : q. v. : (1) करुणामय (f. यी) ; (2) कारुणिक (f. की). II. Pitiable : करुण (f. णा), *in p. words* करुणार्थग्रथितं, R. VIII. 70. III. Paltry, mean : q. v. : क्षुद्र (f. द्रा).

PITIFULLY : I. Mercifully, kindly : q. v. : सकरुणं. II. PITEOUSLY : करुणं, (*they*) *spoke p.* करुणमभिहितं, Ki. x. 58. III. Meanly : *p. dressed* दीनवेश (f. शा).

PITIFULNESS : (1) कारुण्यं ; (2) दीनता (= wretchedness).

PITILESS : निष्करुण (f. णा) : v. MERCILESS, UNKIND.

PITILESSLY : निष्करुणं : v. UNMERCIFULLY.

PITMAN : खातटिक (f. की ??).

PITTANCE : no equiv ; perh. कल्पवर्तः.

PITY (subs.) : करुणा or कारुण्यं : v. MERCY, KINDNESS. Ph. : *it is a great p.* इदमतीव दुःखाकरं v. DISTRESSING.

PITY (v.) : (1) करुणां करोति (with loc.) ; (2) दयते (दय्, c. 1. : with acc. or gen.), *why dont you p. me* ममापि किं नो दयसे, N. IX. 98. ; (3) अनुकम्पते (कम्प्, c. 1. = to shew kindness for) "निरानुकम्पस्व", N.

PITYING (adj.) : सकरुण (f. णा) : v. PITIFUL, COMPASSIONATE.

PITYINGLY : सकरुणं : v. COMPASSIONATELY.

PIVOT : योगकील: (?) ; विवर्तनकीलः, Williams.

PLACABILITY : (1) क्षमाशीलता ; (2) तितिक्षुता.

PLACABLE : (1) क्षमाशील (f. ला) ; (2) बहुक्षम (f. मा) ; etc.

PLACARD (subs.) : घोषणापत्रं and sim. comp.s (?).

PLACARD (v.) : I. Lit. : घोषणापत्रं निदधाति (धा, c. 3.) : v. TO PUT. II. To notify : घोषयति, परि-, (घुष्, c. 10.).

PLACATE : शमयति (c. of शम्) : v. TO APPEASE.

PLACE (subs.) : I. Lit. : (1) स्थानं (best equiv.), *should not leave one's p.* स्वस्थानं न परित्यजेत्, H. ; (2) भूमिः or भूः, *make p.s on (the roof) of the palace* क्रियन्तां प्रासादस्योपरि भूमयः, Mu. III. ; (3) स्थलं. Ph. : *in this p., in that p.* अत्र, तत्र v. HERE, THERE, etc. ; *nor falsehood has any p. in you* नानृतं त्वयि तिष्ठति, Mah. II. Room : q. v. : स्थानं. III. Rank : (1) स्थानं ; (2) भूमिः, *want my p.* मदीयां भूमिं कामयन्ते, Mu. V. IV. With the idea of substitution : (1) स्थानं, *some read Lásiká in the p. of Vilásiká* केचिद्विलासिकास्थाने लासिकेति पठन्ति, Sáh. ; (2) भूमिः, *here I am in the p. of your comrades* अयं जनस्ते सखीभूमौ वर्त्तते, Sa. III. V. Denoting succession : by adv., *in the first p.* प्रथमं ; *in the next p.* अपरं (= again). Ph. : *to take p.* v. TO HAPPEN ; *out of p.* expr. by अस्थानं, Ki. XI. 68. or असाम्प्रतं, Si. II. 70.

PLACE (v.) : स्थापयति (c. of स्था) : v. TO PUT.

PLACID : शान्त (f. न्ता) : v. QUIET, CALM.

PLACIDLY : expr. by adj. or comp. : v. also QUIETLY.

PLACIDNESS, PLACIDITY : प्र-शान्तता : v. CALMNESS.

PLAGIARISM : expr. by चौर्य्यं (= theft), as काव्यचौर्य्यं (poetical), उक्तिचौर्य्यं (of language), etc.

PLAGIARIST : काव्यचौरः, उक्तिचौरः, etc.

PLAGIARIZE : चोरयति (चुर्, c. 10 = to steal : q. v.).

PLAGUE (subs.) : I. Lit. : (1) मारिः (री) ; (2) मरकः, V. p. IV. 13. 53. Ph. : *cattle-p.* : पशूनां मरणं रोगः, Ka. XIII. 64. II. Any great calamity : (1) उत्पातः ; (2) उपद्रवः. III. A pest : (1) शल्यं ; (2) कण्टकः.

PLAGUE (v.) : I. To vex : q. v. II. To infest with p. : expr. by subs.

PLAICE, PLAISE : मत्स्यविशेषः.

PLAIN (subs.) : (1) समभूमिः ; (2) समस्थलं,-ली.

PLAIN (adj.) : I. Smooth, level : q. v. : सम (f. मा). II. Clear, evident : q. v. : स्पष्ट (f. ष्टा), *in p.* स्पष्टं. III. Open, public : q. v. : प्रकाश (f. शा). IV. Frank, sincere : q. v. : स्फुटभाषिन् (f. णी = p.-spoken). V. Homely, simple : (1) सहज (f. जा = natural, as of p.

tune) ; (2) सामान्य (f. न्या = common, as of p. dress) ; (3) असंस्कृत (f. ता = unadorned, poor : q. v.). [आर्जवं : v. SINCERITY.

PLAIN-DEALING : I. Adj. : ऋजु (mfn.) : v. SINCERE. II. Subs. :

PLAINLY : : I. Clearly, perspicuously : q. v. : स्पष्टं. II. Unreservedly, sincerely : (1) निर्व्याजं ; (2) निष्कपटं. III. In other senses : expr. by adj. or comp.

PLAINNESS : I. Clearness, perspicuity : q. v. : स्पष्टता. II. Outspokenness : स्फुटभाषिता. III. Evenness : समता. IV. Openness : प्रकाशता. V. Simplicity : expr. by adj., *p. of dress* सामान्यवेष: : v. PLAIN (v).

PLAINT : प्रतिज्ञा, *the p. is the most important part of a law-suit* सारस्तु व्यवहाराणां प्रतिज्ञा समुदाहृता, N. 8. [IX.

PLAINTIFF : (1) वादिन् (f. नी), Śi. xx. 18. ; (2) अर्थिन् (f. नी), कार्य-, Mr.

PLAINTIVE : I. Complaining : (1) परिदेविन् (f. नी) ; (2) by comp. II. Sad, sorrowful : q. v. : शोकावह (f. हा).

PLAINTIVELY : expr. by adj. or circum.

PLAINTIVENESS : शोकावहता : v. SADNESS.

PLAIT (subs.) : I. A fold : भङ्गि:. II. A braid : कबरी.

PLAIT (v.) : v. TO FOLD, BRAID.

PLAN (subs.) : I. Project, design : (1) उपाय:, *devise some p.* उपाय: क्रियतां, H. II. ; (2) प्रयोग: (= employment of means), *ask for the success of the p.* प्रयोगसिद्धिं इच्छ, Mál. I. ; (3) मन्त्रणा (= plot). II. A sketch : चित्रविधि: (??).

PLAN (v.) : I. To devise : उपायं करोति, *p.ned his death* तस्य वधोपायं चकार or वधं मन्त्रयामास. II. To design : चित्रलिपिं करोति (?? : with gen.).

PLANE (adj.) : सम (f. मा), *p. trigonometry* *समत्रिकोणमिति:.

PLANE (subs.) : I. In geo. : *समक्षेत्रं ; धरातलं, *where two p.s meet* धरातलयो: सम्पात:, K. d. II. The tool : तक्षणी, Williams. III. The tree : वृक्षविशेष:.

PLANE (v.) : समीकरोति (कृ, c. 8.). [*Minor p.* उपग्रह:.

PLANET : ग्रह:, *superior, inferior p.* अध:स्थ:, ऊर्ध्वस्थो ग्रह: (after Sú.).

PLANETARY : expr. by tat. comp., *p. orbit* ग्रहकक्षा.

PLANK (subs.) : (1) फलक (mn.) ; (2) काष्ठफलक (mn.).

PLANK (v.) : फलकैर् आछादयति (छद्, c. 5.) : v. TO COVER.

PLANT (subs.) : (1) लता ; (2) ओषधि: (annual p.).

PLANT (v.) : I. Lit. : रोपयति, आ-, अभि-, (c. of रुह्), *trees are to be p.ed on (the banks of) tanks* तडागे वृक्षा रोप्याः, He ; *p.ing of the Peepul* पिप्पलारोपणं, He ; *in trees p.ed by my friend herself* वृक्षेषु सख्या कृतजन्मसु स्वयं, Ku. v. 60. II. To set up, put : q. v. : स्थापयति (c. of स्था). III. To found, settle : q. v. : स्थापयति. IV. To fit out with plants : वृक्षान् रोपयति (with loc.).

PLANTAIN : (1) कदली (both the tree and its fruit) ; (2) रम्भा, *with thighs like (the body of) the p.* रम्भोरूः, R. VI. 35.

PLANTATION : I. The act : रोपः-णं, आ-. II. The place : (1) क्षेत्रं (= field), *sugarcane p.* इक्षुक्षेत्रं ; (2) उपवाटिका (= garden : q. v.).

PLANTER : I. Lit. : (1) रोपक (f. पिका), आ- ; (2) रोपयितृ (f. त्री), आ-, "वृक्षारोपयितुः", He. II. Owner of a plantation : *tea-p.s* *चाक्षेत्रिकाः or क्षेत्रस्वामिनः.

PLASH (subs.) : (1) आघातः or अभिघातः (= striking) ; (2) संघट्टः (= collision), "वारिसंघट्टजो रवः" Rám,

PLASH (v. i.) : *p.ing of water* जलास्फालनं, R. XVI. 62.

PLASTER (subs.) : I. For covering walls : चूर्णकालेपः (??). II. For wounds : उपनाहः.

PLASTER (v.) : लेपं or उपनाहं ददाति (दा, c. 3. : with loc.).

PLASTERER : लेपक (f. पिका), वि-, प्र- (?).

PLASTIC : I. Lit. : रूपद (f. दा) and sim. comp.s (?). II. Produced by molding : perh. गठित (f. ता).

PLAT (subs.) : of ground : v. PLOT.

PLATE (subs.) : I. A vessel : (1) पात्रं ; (2) भाजनं, *p. for eating* भोजनभाजनं, N. II. Engraved p. : (1) फलकं, *copper-p.* ताम्रफलकं ; (2) पत्रं, *p.s of grant* नियमपत्राणि, M. n. on Si. XIV. 36. III. Wrought gold and silver : (1) कोशः (ambiguous) ; (2) कृते हेमरूप्ये, A.

PLATE (v.) : रजतपत्रेण आवृणोति (वृ, c. 5. = to cover : q. v. ?), *p.d* रजतपत्रावृत (f. ता) v. OVERLAY.

PLATFORM : expr. by मञ्चः or मण्डपः.

PLATINUM : no equiv. : महारजतं may be used.

PLATONIC : *प्लातोनीयः (या, यं) ; प्लाटुणीयः (या, यं).

PLATONISM : *प्लातोनमतं ; प्लाटुणमतं.

PLATONIST : *प्लातोनमतावलम्बिन् (f. नी) ; प्लाटुणमतवादिन् (f. नी).

PLATOON : गुल्मः : v. COMPANY.

PLATTER : भोजनपात्रं or -भाजनं.

PLAUDIT : प्रशंसावाच् (f.) : v. ACCLAMATION.

PLAUSIBILITY : न्याय्याभासता and sim. expr.s.

PLAUSIBLE : expr. by circum, *and what you have asked appears p.* यथैतदन्याय्यमिवावभासते, Ki. XIV. 7. : v. also PROBABLE.

PLAUSIBLY : expr. by circum. : v. PLAUSIBLE.

PLAY (subs.) : I. In gen. sense : (1) क्रीडा, *this is mere p.* क्रीडामात्रमेतत्, Rá. II. ; *in all boy's p.s* बालक्रीडासु सर्वासु, Mah. I. 126. 15. ; *real p.* प्रकृतक्रीडनं, D. VI. ; *p ing in water* जलक्रीडा, Mah. : *at p.* v. TO PLAY ; (2) खेला or खेलनं (rare) : v. also GAMBLING. II. A drama : नाटकः. III. Dramatic show : अभिनयः. IV. Motion, movement : q. v. : चारः, *p. of the feet* पादचारः, D. VI. V. Action ; use : q. v. : *foul p.* दुश्चेष्टितं ; *fair p.* न्याय्याचारः (?). VI. Scope : प्रसरः.

PLAY (v. i.) : I. To frolic, sport : (1) क्रीडति,-ते (क्रीड्, c. 1.), *I will just p.* क्रीडिष्यामि तावत्, V. III. ; *we will p. here* इहैव क्रीडामः, Rá. I. ; (2) खेलति (खेल्, c. 1.), *of the p.ing boys* खेलतां वटूनां, U. IV. ; *I wish to p. with snakes before Rákshasa* इच्छामि राक्षसस्य पुरतः सर्पैः खेलितुं, Mu. II. II. Fig., to trifle : क्रीडति, *p.ing with Anura for a long time* अनूरेण चिरं कालं क्रीडित्वा, V. p. V. 20. 61. III. To gamble : (1) क्रीडति, *to p. dice* द्यूतं क्रीडति, Mr. II. ; (2) खेलति, *to p. for love* विना पणेन or आमोदार्थं खेलति (?). IV. On a musical instrument : वादयति (c. of वद्), *to play on a lute* वीणां वादयति, H. V. On the stage : अभिनयति (नी, c. 1.) : v. TO ACT. Ph. : *to p. a king* राजायते ; *to p. a trick* क्रीडति ; *to p. off* प्रयुंक्ते (युज्, c. 7.) v. TO USE.

PLAY-BILL : *अभिनयपत्रं ; अभिनयसूची.

PLAYER : I. On the stage : अभिनेतृ (f. त्री) : v. ACTOR. II. A gambler : q. v. : कितवः, *opposite p.* प्रतिकितवः, D. II. III. On an instrument : वादकः, *p.s played drums* वादका वादयामासुर्भेरीः, Mah. V. 156. 27. : v. TO PLAY.

PLAY-FELLOW, PLAY-MATE : (1) सहक्रीडकः (?) ; (2) सहखेलिन् (m.) (?).

PLAYFUL : I. Given to play : क्रीडासक्त (f. क्ता) and sim. comp.s, *boys are p.* बालास्तावत् क्रीडासक्ताः, J. II. Of acts etc. : क्रीडा- in comp. : v. also SPORTIVE, MERRY.

PLAYFULLY : I. Of acts etc. : (1) क्रीडया ; (2) क्रीडापूर्वं ; (3) परिहासेन (= in jest). II. Of men : by adj., V. p. V. 6. 50.

PLAYGROUND : रङ्गः,-भूमिः, V. p. V. 20. 31. ; Mah. I. 132. 10.

PLAYHOUSE : रङ्गः,-शाला : v. THEATRE.

PLAYTHING : (1) क्रीडनकं, *saw (the gem) Syamantaka made a boy's p.* कुमारक्रीडनकीकृतं स्यमन्तकं ददर्श, V. p. IV. 13. 23. ; *God plays with beings like boys with p.s* क्रीडते भगवान् भूतैर्बाल: क्रीडनकैरिव, Mah. III. 30. 37. ; (2) खेलनं.

PLAYWRIGHT : आख्यायिकाकार: (?), C. 2. ; नाटककार: (?).

PLEA : I. In law : कारणोत्तरं, Mit. II. Excuse, pretext : व्यपदेश:. III. Lawsuit : q. v. IV. Prayer : प्रार्थना.

PLEAD : I. To enter a plea : उत्तरं ददाति (दा, c. 3.). *To p. not guilty* अदोषोऽस्मीति वदति (वद्, c. 1.) ; *to p. justification* etc. प्रत्यवस्कन्दनं करोति (lit. to attack in return), Mit. ; *to allow a person to p.* उत्तरं दापयति (c. of दा), Mit. II. To defend, argue : *he p.ed your case very ably* *स युक्तियुक्तं त्वदर्थं निपुणं प्रतिपादयामास. III. To make an excuse : expr. by subs., *p.ing head-ache* शिर:शूलव्यपदेशेन. IV. To entreat : q. v. : याचते (याच्, c. 1.).

PLEADER : no equiv. : *अभिभाषक: : v. ADVOCATE.

PLEADING (subs.) : उत्तरवाद : etc. ; better by verb : q. v.

PLEASANT : I. Agreeable, delightful : q. v. : मनोज्ञ (f. ज्ञा). II. Affable : q. v. : मिष्टभाषिन् (f. णी). III. Pleasing : q. v. : सुखावह (f. हा).

PLEASANTLY : सुखेन (= with pleasure) ; gen. by adj. or circum.

PLEASANTNESS : I. Agreeableness : (1) मनोज्ञता ; (2) हृद्यता ; (3) अभिरामता ; (4) रम्यता ; (5) रमणीयता ; (6) रुचिरता ; (7) काम्यता ; (8) कमनीयता. II. Sweetness : q. v. : मधुरता. III. Pleasurableness : सुखावहता and sim. comp.s. [भाषितं (= sprightly saying), K.

PLEASANTRY : (1) सुखं (= pleasure) ; (2) परिहास: (= joke) ; (3) नर्म-

PLEASE (v. t.) : I. To delight : q. v. : सुखयति, *the same rays of the moon p. the body* पादास एव शशिन: सुखयन्ति गात्रं, V. III. II. To satisfy : q. v. : प्रीणाति or प्रीणयति (प्री, c. 9. and 10.), *when Siva will be p.d [with you]* प्रीते पिनाकिनि, Ki. XI. 81. Ph. : *to be p.d to......* : not expr., *His Majesty is p.d to command* देवश्चन्द्रगुप्त: समाज्ञापयति, Mu. III.

PLEASE (v. i.) : (1) by passive imperative or occasionally by sim. imper., *p. sit here* इत आस्यतां, U. I. ; *p. take this seat* इदमासनमुपविश्यतामार्य:, Mu. II. ; (2) by अर्हति (अर्ह्, c. 1.), अनुगृह्णाति (ग्रह्, c. 9.), or प्रसीदति (सद्, c. 1.), *p. put on these ornaments* इमान्याभरणानि धारयितु-

मर्हत्वार्यः, Mu. II. ; *p. promise* प्रसीद सन्धि हि, Ki. I. 42. Ph. ; *as you p.* यदभिरोचते भवते, V. II. [Note also यदाज्ञापयति देवः, Mál. I.].

PLEASING (adj.) : I. Gratifying : (1) by verb, *it is not so p. that you are without your friend* न तथा नन्दयसि मां सख्या विरहिता तथा, V. II. 13. ; (2) सुखावह (f. हा) ; (3) सुखाकर (f. री) ; etc. II. Charming, delightful : q. v. : रम्य (f. म्या), *it is easy to be p. in this world* सुलभा रम्यता लोके, Ki. XI. 11. ; *of p. deportment* रम्यभावाः, Ki. XI. 1. Ph. : *p. to the ear* सुखश्रव (f. वा), श्रुतिमधुर (f. रा), and sim. comp.s.

PLEASURABLE : सुखावह (f. हा) : V. PLEASING.

PLEASURE : I. Opposed to pain : (1) सुखं, *I do not seek p.* न सुखं प्रार्थये, Ki. XI. 66. ; *the p.s of affluence* ऐश्वर्यसुखानि, K. ; *the p. of reciprocity* व्यतिकरसुखं, Sa. III. 27. ; (2) सन्तोषः (= gratification) ; (3) आनन्दः (= delight). II. Will, command : q. v. : इच्छा, *at his p.* स्वेच्छया, Vi. III. A favour : q. v. : अनुग्रहः.

PLEASURE-GROUND : (1) केलिकाननं ; (2) विलासवनं : V. PARK.

PLEBEIAN : (1) प्राकृतः, *the p. order* प्राकृताः ; (2) पृथग्जनः. Ph. : *p. philosophers* याम्यदार्शनिकाः. V. VULGAR.

PLEDGE (subs.) : I. Pawn, mortgage : q. v. : आधिः. II. Any security : perh. बन्धः, *the mutual affection of husband and wife is a p. against separation* *जायापत्योः परस्परप्रणयस्तयोरविच्छेदबन्धः ; *to take p.* प्रतिज्ञां करोति. III. A surety : q. v. : प्रतिभूः.

PLEDGE (v.) : I. To mortgage : q. v. : आधीकरोति. II. To engage : (1) बध्नाति, आ-, (बन्ध्, c. 9. ?) ; (2) प्रतिशृणोति (श्रु, c. 5. = to promise : q. v.).

PLEDGE : (1) बन्धग्रहीतृ (f. त्री) ; (2) आधिग्राहक (f. हिका).

PLEIADES : the constellation : (1) कृत्तिका ; (2) बहुलाः (pl. : rare).

PLENARY : संपूर्ण (f. र्णा) : V. FULL, COMPLETE.

PLENIPOTENTIARY : महादूतः.

PLENITUDE : पूर्णता : V. FULNESS.

PLENTEOUS, PLENTIFUL : प्रचुर (f. रा), *p. pepper.* प्रचुरमरिच- B. R. : V. ABUNDANT. *To be p.* V. TO ABOUND.

PLENTIFULLY : (1) प्रचुरं ; (2) भूयिष्ठं ; (3) भूरि ; (4) प्रभूतं.

PLENTIFULNESS : (1) प्राचुर्यं ; (2) बाहुल्यं ; (3) प्रभूतता. [PLENTIFUL.

PLENTY : expr. by adj., *he has p. of money* तस्य प्रभूतं धनं : V. ABUNDANT,

PLEONASM : अधिकपदता,-त्वं ; अधिकपददोषः.

PLEONASTIC : अधिकपद (f. दा), Káv.

PLETHORA : I. Lit. : रक्तपित्तं, C. s. II. Abundance : प्राचुर्यं.

PLEURISY : (1) उरोग्रहः, Wilson ; (2) वक्षोग्रहः.

PLEURITIC : उरोग्रहवत् (f. ती) and sim. comp.s.

PLIABILITY : आवर्जनीयता : v. FLEXIBILITY. [DOCILE.

PLIABLE, PLIANT : आवर्जनीय (f. या : lit. and fig.) : v. FLEXIBLE, SOFT,

PLIGHT (v.) : ददाति (दा, c. 3. = to give : q. v.) : v. also TO PLEDGE.

PLIGHT (subs.) : I. State, condition : q. v. : दशा. II. Pledge : q. v.

PLINTH : स्तम्भमूलं (of a column) ; भित्तिमूलं (of a wall).

PLOD (v.) : सततं श्राम्यति (श्रम्, c. 4.) or आत्मानं आयासयति (c. of यस् ?), *a p.ding student* *सततपठनश्रमी or सततश्रमाध्यायी.

PLOT (subs.) : I. Of ground : भूमिभागः (?) ; क्षेत्रं (= field) "ग्रामो ग्रामस्य सामन्तः क्षेत्रं क्षेत्रस्य कीर्तितं", Kat. II. Conspiracy, intrigue : उपजापः. II. Of a drama : कथा (story) ; इतिवृत्तं, Táránátha.

PLOT (v.) : उपजपति (जप्, c. 1.) : v. TO INTRIGUE.

PLOTTER : v. CONSPIRATOR .

PLOUGH (subs.) : (1) हलं ; (2) लाङ्गलं ; (3) सीरः or शीरः (rare). *The pole or shaft of a p.* : ईषा or ईशा ; लाङ्गलदण्डः. *The handle of a p. or p. tail* : ईषादण्डः. *P.-head* : लाङ्गलमुखं. *P.-share* : (1) फलं ; (2) कुटकं ; (3) निरीषं. *P.-man* : (1) हलिन् (m.) ; (2) हालिकः ; (3) लाङ्गलिन् (m.) ; etc. *P.-boy* : बालहलिन् (m. ?) etc.

PLOUGH (v.) : (1) कर्षति, वि-, प्र-, (कृष्, c. 1.), *it was p.ed by the great Kuru* प्रकृष्टमेतत् कुरुणा महात्मना, Mah. IX. 53. 2. ; *the village headman p.s the village with five p.s* पञ्चभिर्हलैः कर्षति ग्रामं ग्रामणीः, M. n. on Ku. I. 2. ; (2) वाहयति, सं-, (c. of वह्), *shall p. low lands where water lodges* निम्नां हि वाहयेद् भूमिं यत्र विश्रमते जलं, Pa. *P. in* : वापयति (c. of वप्), *shall p. in yams near water* वापयेत् कन्दानि च जलान्तिके, Pa. *P. up or out* : हलेन or लाङ्गलेन उत्कर्षति or उत्पाटयति (पट्, c. 10.).

PLOVER : पक्षिविशेषः ; perh. दयालः (comp. Beng.).

PLUCK (v.) : I. To gather : q. v. : लुनाति (लू, c. 5.), *p.ed with her own hand* स्वहस्तलूनः, Ku. III. 61. II. To strip off feathers : लुनाति, *like birds whose feathers have been p.ed* लूनपक्षाविवाण्डजौ, Mah. v. 116. 20. *P. off* लुनाति. *P. out* उत्पाटयति (पट्, c. 10.) or सम्- उद्धरति (हृ, c. 1.). *P. up* (a) = eradicate उन्मूलयति, (b) = to gather up समाहरति.

PLUCK (subs.) : I. Lit. : हृदयकृदन्त्राणि (n. pl.). II. Courage, spirit : q. v. : सत्त्वं.

PLUG (subs.) : रोधनी, अव-, सं- (??).

PLUG (v.) : सं-रुणद्धि (रुध्, c. 7.) : v. TO STOP.

PLUM : कर्कन्धूः (strictly the jujube : both the tree and the fruit).

PLUMAGE : (1) पत्त्राः (m. pl.), *seeing my golden p.* समीक्ष्य पत्त्राणि मम हेमजन्मनः, N. I. 130. ; (2) पर्णाः (m. pl.), *having beautiful p.* सुपर्ण (f. र्णा), Mah.

PLUMBER : सीसकारः (?) and sim. comp.s.

PLUMB-LINE : सीसकसूत्रं (?) ; लम्बसीसकं (?).

PLUME : I. Subs. : पत्त्रः : v. FEATHER. II. Verb : श्लाघते (श्लाघ्, c. 1.).

PLUMMET : सीसकसूत्रं (?) ; लम्बसीसकं (?).

PLUMP : पीवर (f. रा) : v. FAT, SLEEK.

PLUMPER : *पूरकं.

PLUMPNESS : पीवरता : v. FATNESS.

PLUMY : (1) पत्त्रावृत (f. ता) ; (2) सपत्त्र (f. त्त्रा) ; (3) पत्त्रिन् (f. त्त्रिणी) ; etc.

PLUNDER (v.) : (1) लुण्टति, वि-, अव-, (लुण्ट्, c. 1.), Rám. I. 4. 87. ; (2) मुष्णाति (मुष्, c. 9. : prop. to steal), *p. jewels, carry of nymphs* मुषाण रत्नानि हरामराङ्गनाः, Si. I. 51. ; (3) अपहरति (हृ, c. 1. = to carry off).

PLUNDER (subs.) : (1) विलुण्ठितं ; (2) लोप्त्रं (= stolen goods : q. v.).

PLUNDERER : (1) वि-लुण्टकः (?) ; (2) better by verb.

PLUNGE (v. i.) : (1) मज्जति, नि-, अव-, (मस्ज्, c. 6.), *of the p.ing women* निमज्जतीनां, Ki. VIII. 53. ; *half-p.d* अर्धमग्न (f. ग्ना), D. I. ; (2) अवगाहते, वि-, (गाह्, c. 1. = to dive in), *to p. in the water* पयोऽवगाढुं, Ki. VIII. 27.

PLUNGE (v. t.) : (1) मज्जयति, नि-, अव-, (c. of मस्ज्,) ; (2) gen. by मज्जति etc., *my mind is p.d in impenetrable darkness* अन्धे तमसि मज्जति मे मनः, Vi. V. 22.

PLUNGE (subs.) : (1) मज्जनं, नि- ; (2) अवगाहनं ; (3) विगाहः,-नं.

PLUPERFECT : no equiv. : अतीतभूतकालः (?).

PLURAL : बहुवचनं, *this (word) is generally p.* अयं प्रायेण बहुवचनान्तः, S. k. ; *(the words)* दार, लाज *and* असु *are (used in) the p.* दारलाजासूनां बहुत्वं, S. k.

PLURALIST : बहुवृत्तिभोगिन् (f. नी : ??).

PLURALITY : (1) अनेकता ; (2) gen. by adj. अनेक v. MANY.

PLUSH : वस्त्रविशेषः.

PLY : V. TO URGE, EMPLOY, PRACTISE.

PNEUMATIC : by comp., *p. engine* *द्रवयन्त्रं.

PNEUMATICS : *द्रवविज्ञानं and sim. comp.s.

PNEUMONIA : a disease : फुफ्फुसदाहः (?).

POACH : I. To plunder : मुष्णाति (मुष्, c. 9.). II. To cook eggs : no equiv. : अर्धभ्राष्टं (f. ष्टा) करोति (?).

POACHER : आखेटचौरः and sim. comp.s (??).

POCK : (1) रक्तवटी ; (2) रक्तवरटी.

POCKET (subs.) : no equiv. : *चोलकोषः ; जेबं (vern.).

POCKET (v.) : I. Lit. : *चोलकोषे निदधाति (धा, c. 3.). II. Fig. : आत्मसात् करोति.

POCKET-BOOK : *कोषपत्रिका.

POCKET-HANDKERCHIEF : *कोषरौमालं [(ली, f.).

POD : (1) शमी, *p.ded grains* (pulses) शमीधान्यं ; (2) शिम्बा ; (3) शिम्बि

POEM : (1) काव्यं, *composer of p.s* कर्ता काव्यानां, D. ; *a short p.* खण्डकाव्यं, Sáh. ; (2) काव्यप्रबन्धः, *by writing p.s* काव्यप्रबन्धरचनेन, K. ; (3) चम्पूः (a p. interspersed with prose), *to string it* चम्पूं गुम्फति, Ch. ; v. POETRY, VERSE.

POESY : I. The art : कवित्वं,-ता, *p. is difficult of attainment* कवित्वं दुर्लभं, A. p. II. Poetry : q. v. : कवितम्.

POET : (1) कविः, *of that old p.* पुराणस्य कवेस्तस्य, Ku. ; *a great p.* महाकविः, Bho. ; (2) सूरिः (rare), *by the former p.s* पूर्वसूरिभिः, R.

POETASTER : perh. कविबन्धुः ; मन्दकविः (?), Dh. l.

POETESS : (1) कवि (f.) ; (2) काव्यरचयित्री and sim. comp.s.

POETIC,-AL : by comp., *p. composition* काव्यप्रबन्धः, K. ; *p. license* कविप्रौढिः, M. n. on Si. xv. 44. ; *p. genious* कवित्वं, J. or कवित्वशक्तिः, N.

POETICALLY : काव्यरचनानुसारेण ; कविवत्.

POETICS : (1) काव्यशास्त्रं ; (2) कविताव्तत्त्वं, *versed in p.* कवितातत्त्ववित्, Bho.

POETRY : (1) काव्यं, *p. is language of sentiment* वाक्यं रसात्मकं काव्यं, Sáh. ; *those who know to write and weigh p.* काव्यं कर्तुं विचारयितुञ्च ये जानन्ति, Káv. ; (2) कविता, *sweetness of p.* कवितामाधुर्यं, Bho. ; (3) पद्यं (= verse), *what is in this paper, p.* किं पत्रिकायामिदं ? पद्यं..., Bho.

POIGANCY : (1) तीव्रता ; (2) उग्रता ; (3) तीक्ष्णता.

POIGNANT : (1) तीव्र (f. व्रा) ; (2) उग्र (f. ग्रा) ; (3) तीक्ष्ण (f. क्ष्णा).

POIGANTLY : (1) तीव्रं ; (2) उग्रं ; (3) तीक्ष्णं.

POINT (subs.) : I. End : अग्रं, *with the p. of a needle* सूच्या अग्रेण, Mah. v. 127. 15. II. In geo. : बिन्दुः, K. d. III. A mark : चिह्नं. *Vowel p.* *स्वररेखा. IV. Exact place : स्थलं : v. PLACE. V. A particular : विषयः or पदं *p.s of dispute* विवादविषयः or विवादपदं. VI. Pass : *to such a p.* एतावत्पर्य्यन्तं. VII. Eve, verge : *on the p. of death* मरणोन्मुख (f. खा) or मुमूर्षु (mfn.) ; *on the p. of rising* उद्दितप्राय (f. या) ; *on the p. of doing* कर्त्तुमुद्यत (f. ता) ; *was on the p. of cutting off her head* शिरश्छिकर्तिंषयाचेष्टत, D. VII. VIII. Degree : पदं. *Highest p.* अग्रभूमिः, Ki. XVII. 55. IX. Note, tune : स्वरः. X. Peculiarity : q. v. XI. A cape : q. v. XII. A lively turn of thought : perh. लक्ष्यं. Ph. : *p.s of the compass* *दिग्भागबिन्दवः or मुखानि (n. pl.) ; *to gain a p.* स्वार्थं साधयति ; *from your p. of view* यथा त्वया दृष्टं (?).

POINT (v.) : I. To sharpen : q. v. : तीक्ष्णीकरोति. II. To aim : लक्ष्यीकरोति. III. To p. out : q. v. IV. To punctuate : q. v.

POINT OUT : दर्शयति, प्र-, (c. of दृश्), *p.ed out the man to the king* तं राज्ञेऽदर्शयन्नरं, Ráj. VI. 37. : v. TO SHEW.

POINT-BLANK : I. Adj. : स्पष्ट (f. ष्टा). II. Adv. : (1) स्पष्टं ; (2) भिन्नार्थं.

POINTED : (adj.) : I. Lit. : तीक्ष्णाग्र (f. ग्रा) and sim. comp.s : v. SHARP. II. Fig. : (1) मर्माविध् (mfn.) ; (2) अरुन्तुद (f. दा).

POINTEDLY : (1) स्पष्टं ; (2) भिन्नार्थं.

POINTER : I. Anything that points : प्रदेशिनी (prop. the forefinger). II. A dog : आखेटिककुक्कुरभेदः.

POINTING (subs.) : I. Lit. : प्रदर्शनं. II. Punctuation : q. v.

POINTLESS : I. Lit. : निस्तेजस् (mfn.). II. Fig. : (1) निस्तेजस् (mfn.) ; (2) नीरस (f. सा).

POISE (v.) : I. Lit. : समीकरोति. II. To weigh : q. v.

POISON (subs.) : (1) विषं, *minor p.* उपविषं, Bhá. ; *p. is medicine for p.* विषस्य विषमौषधं, J. ; *I checked the p. in a moment* विषं क्षणादस्तम्भयं, D. IV. ; *gave p. to Bhíma* भीमाय विषं ददौ, Mah. ; *digested that p.* जरयामास तद्विषं, V. p. ; (2) गरं,-रं (rare), *it is p.* गरमेतत्, Mah.

POISON (v.) : I. To infect with p. : विषेण दूषयति (c. of दुष्) or मिश्रयति (मिश्र्, c. 10.) or देग्धि or दिग्धे, उप-, (दिह्, c. 2.) or अनक्ति, अभि-, (अञ्ज्, c. 7.), *p.ed water* विषदूषितं पयः, *p.ed food* विषदिग्धमन्नं, *by p.ing* विषोपदेहात्, Ka. VII. 20-2, 16. ; *p.ed medicine* विषचूर्णमिश्रमौषधं, Mu. II.

II. To give p. : विषं ददाति (दा, c. 3. : with dat.), Mah. III. To kill by p. : विषेण हन्ति (हन्, c. 2.), etc., *I will p. myself* विषेणात्मानमुत्सादयामि, K. IV. Fig. : म्लापयति (c. of म्ला).

POISONER (1) विषदायिन् (f. नी = giver) ; (2) विषघातिन् (f. नी = killer).

POISONOUS : (1) विष- in comp., *p. tree* विषवृक्षः, Ku. II. 55. ; (2) सविष (f. षा), "अहयः सविषाः", K. s. ; (3) विषमय (f. यी = full of poison, very p.). *Not p.* निर्विष (f. षा), K. s.

POISONOUSNESS : सविषता : v. POISONOUS.

POKE (subs.) : अभिघातः. Ph. : *to buy a pig in a p.* perh. गर्ते हस्तिनं क्रीणाति ; गुणागुणमज्ञात्वा क्रीणाति.

POKE (v.) : v. TO THRUST, GROPE. *To p. the fire* अग्निम् उत्तेजयति (तिज्, c. 10. : ?).

POKER : *उत्तेजनी.

POLAR : I. Lit. : *p. longitude of stars* नक्षत्राणां ध्रुवाः or ध्रुवकाः, Sú. VIII. 1. ; *the southern and northern p. stars* दक्षिणोत्तरे ध्रुवतारे, Sú. XII. 43. II. Northern : q. v.

POLARITY : *ध्रुवाभिसारिता.

POLE : I. A long staff : यष्टिः, *golden p.* काञ्चनी यष्टिः, Me. II. Of a carriage : (1) धुर्,-रा (f.) ; (2) युगन्धरः. III. A measure : दण्डः. IV. In ast. : ध्रुवः,-कः.

POLE-AXE : (1) परशुः ; (2) परश्वधः.

POLE-CAT : गन्धमार्जारः and sim. comp.s (?).

POLEMIC,-AL : वादानुवादिन् (f. नी) ; वादप्रतिवादिन् (f. नी).

POLEMICS : धर्मविषयको वादानुवादः or वादप्रतिवादः.

POLICE : i. e. p. officers : *oh, how neglectful the town p. have been* अहो नगररक्षिणां प्रमादः, Mr. IX. ; *by the order of the chief of the p.* आरक्षिकनायकस्य शासनात्, D. II. ; *p. magistrate* दण्डनायकः, H. ; *p. administration report* *दण्डनिर्वाहवृत्तान्तः.

POLICEMAN : (1) रक्षिन् (m.) ; (2) रक्ष(क्षि)कः, आ-.

POLICY : I. State : नीतिः, *mere p. is cowardice* कातर्यं केवला नीतिः, R. XVII. 47. ; *how excellent is Chánakya's p.* अहो विचित्रता चाणक्यनीतेः, Mu. V. II. Plan, object : आशयः. III. Prudence, cunning : q. v. : चातुरी. IV. Of insurance : *रक्षापत्रं.

POLISH (v.) : I. Lit. : तेजयति (तिज्, c. 10. : ?) ; चिक्कणीकरोति (?). II. Fig. : (1) विनयते (नी, c. 1. : ?) ; (2) संस्करोति (?) : v. also TO REFINE.

POLISH (subs.): I. Glossiness: (1) कान्ति: (?); (2) चिक्कणता (?). II. Finish: परिष्कार: (?). III. Refinement: (1) संस्कार:; (2) विनय:.

POLISHED (adj.): I. Lit.: चिक्कण (f. णा ?). II. Fig.: संस्कृत (f. ता).

POLISHER: expr. by verb: v. TO POLISH.

POLITE: (1) विनीत (f. ता); (2) शिष्ट (f. ष्टा); (3) सौजन्यवत् (f. ती). Ph.: *p. literature* साहित्यं.

POLITELY: (1) सविनयं; (2) सौजन्येन; (3) शिष्टतया.

POLITENESS: (1) विनीतता; (2) शिष्टता; (3) सौजन्यं.

POLITIC: चतुर (f. रा): v. also PRUDENT.

POLITICAL: *p. science* नीतिशास्त्रं; *p. economy* अर्थविज्ञानं; *p. affairs* राजकार्याणि; *to lead a p. life* *राजकार्येषु जीवनमतिवाहयति; *p. institutions* राज्यतन्त्राणि (??).

POLITICALLY: राज्यतन्त्रविचारणायाम् and sim. comp.s (??).

POLITICIAN: (1) नीतिविद् (mfn.); (2) नीतिविशारद (f. दा); (3) नीतिकुशल (f. ला); and sim. comp.s.

POLITICS: नीति:,-शास्त्रं, Ka.

POLITY: राज्यतन्त्रं: v. GOVERNMENT.

POLL (subs.): I. Head: q. v. *P.-tax* पुरुषसंख्यया शुल्कं. II. A register of persons: नामावलि: (?). III. Vote, voting: q. v.

POLL (v.): I. To clip, cut: q. v.: लुनाति (लू, c. 9.). II. To register names: नाम लिखति (लिख्, c. 6.). III. To elicit votes: *नामधाहं मतामतं निश्चिनोति (चि, c. 5.).

POLLARD: छिन्नाग्रो वृक्ष: and sim. comp.s (?).

POLLEN: (1) पराग: (best equiv.); (2) रजस् (n.); (3) रेणु:.

POLLING-OFFICER: expr. by circum.: v. TO POLL (III).

POLLUTE (v. t.): (1) दूषयति, सं-, वि-, प्र- (c. of दुष्), *some animal p.d the offering* हवि: कश्चिज्जीवोऽदूदुषत्, Say.; *you are p.d, you are disgraced by the wretched Ráma* दूषिता: स्थ, परिभूता: स्थ रामहतकेन, U.; *who p.s an unwilling virgin* योऽकामां दूषयेत् कन्यां, M.; (2) कलङ्कयति (= to stain); (3) मलिनयति (= to befoul).

POLLUTION: दूषणं, सं-: v. also IMPURITY. Ph.: *nocturnal p.* स्वप्ने रेत:-{षेक: or -पात:.

POLTROON: कापुरुष:: v. COWARD,-LY.

POLTROONERY: कापुरुषता: v. COWARDICE.

POLYANDRY: बहुभर्तृकता and sim. comp.s.

POLYGAMY: बहुविवाह:; बहुपत्नीकता and sim. comp.s (of a man).

POLYGLOT: I. Adj.: बहुभाषालिखित (f. ता) and sim. comp.s. II. Subs.: बहुभाषाविद् (mfn.: of men); बहुभाषालिखितो ग्रन्थः (of works).

PLYGON (subs.), -AL (adj.): बहुभुज (f. जा).

POLYPODE: बहुपादः.

POLYPUS: *बहुपद्: or बहुपादः.

POLYSYLLABIC: I. बह्वक्षर (f. रा). II. Subs.: बह्वक्षरं.

POLYTHEISM: *बह्वीश्वरवादः; अनेकेश्वरवादः; बहुदेवविश्वासः.

POLYTHEIST: *बह्वीश्वरवादिन् (f. नी); बहुदेवविश्वासिन् (f. नी).

POMADE, POMATUM: केशालेपः (?): V. UNGUENT.

POMEGRANATE: दाडिम(म्ब) (mf. = tree; n. = fruit). *The pulp of its seed* बीजं; *the kernel* अस्थि (n.), N. XXII. 14.

POMMEL (subs.): I. Of a saddle: वरूता, Si. XII. 6. II. A knob: q. v.

POMMEL (v. t.): ताडयति (तड्, c. 10.): V. TO BEAT.

POMP: आडम्बरं, *with great p.* महताडम्बरेण (?); श्रीः (= magnificence).

POMPOUS: (1) by circum.; (2) रोचिष्णु (mfn. = splendid); (3) शोभन (f. ना = beautiful); (4) उच्छ्रित (f. ता = inflated: of style).

POMPOUSLY: (1) साडम्बरं (?); (2) आडम्बरपुरःसरं (?); (3) शोभनं (?).

POMPOUSNESS, POMPOSITY: (1) सश्रीकता (?); (2) ऐश्वर्यं (?).

POND: (1) तडागः; (2) जलाशयः; (3) कासारः (rare): V. TANK.

PONDER (v.): ध्यायति, अनु-, (ध्यै, c. 1.), *seeing Arjuna p.ing* ध्यायन्तमर्जुनं दृष्ट्वा, Mah. III. 27. 27.: V. TO THINK, CONSIDER.

PONDEROUS: I. Very heavy: अतिगुरु (f. र्वी) etc. II. Of style: क्लिष्ट [(f. ष्टा).

PONIARD: छुरिका: V. DAGGER.

PONTIFF: *धर्मेशः; प्रधानधर्माचार्यः.

PONTIFIC,-AL: expr. by comp. or gen.

PONTIFICALS: *धर्मेशवेषः,-परिच्छदः, etc.

PONTIFICATE: *धर्मेशता,-त्वं; etc.

PONTOON: *प्लवः, *p.-bridge* *प्लवसेतुः.

PONY: क्षुद्रघोटकः: V. HORSE.

POOL: I. Of water: पल्वलं: V. POND. II. In play: पणः.

POOP: *(नावः) पृष्ठशिरस् (n.).

POOR: I. Indigent: (1) दरिद्र (f. द्रा); (2) निर्धन (f. ना = without money) and sim. comp.s, *a p. man wishes for hundred (pieces)* निःस्वो वष्टि शतं, J.; *p. life* धनहीनजीवितं, J.; (3) अकिंचन (f. ना = without any anything). II. Wretched, to be pitied: (1) दीन (f. ना),

very poor state दशा सुदीना, Kn. xiii. 25. ; (2) वराक (f. की : rare), *for (my) p. Sítá* सीतां वराकीं प्रति, Vi. v. 22. III. Inferior, bad : q. v. IV. Of soil : (1) निर्गुण (f. णा) ; (2) असार (f. रा).

Poor-house : दरिद्रशाला and sim. comp.s.

Poor-laws : *दरिद्रविषया विधयः.

Poorly (adj.) : I. In a poor man : दरिद्रवत्. II. Wretchedly : *p. dressed* दीनवेश (f. शा) : v. also meanly. III. Very little : अत्यल्पं.

Poorly (adj.) : असुस्थ (f. स्था) : v. unwell.

Poorness : दारिद्र्यं : v. poverty.

Poor-spirited : (1) क्षुद्रमनस् (mfn.) ; (2) अल्पसत्त्व (f. त्वा).

Pop (subs.) : (1) perh. फुत्कारः ; (2) पट्शब्द (??). [निर्गमयति (c. of गम्).

Pop (v.) : I. To make a p. : expr. by subs. II. To start forth :

Pope : रोमकधर्मेश्वरः ; *पेपः.

Popedom : *पेपत्वं : v. papacy.

Popery : *पोपधर्मः.

Popinjay : I. A parrot : शुकः. II. A coxcomb : q. v.

Popish : पोपीयः (या, यं) ; expr. by gen. or comp.

Poplar : *पॅपलः ; वृक्षविशेषः. [खसफलक्षीरं, Bhá.

Poppy : खसतिलः, *p.-seeds* खसबीजानि or खसतिलाः, Bhá. ; *p.-juice*

Populace : प्रजाः (f. pl.) : v. people, multitude.

Popular : I. Pertaining to or prevailing among the people : (1) by comp., *hearing p. rumours* लोकवादश्रवणात्, R. xiv. 61. ; (2) लौकिक (f. की), *p. instruction* लौकिकी शिक्षा : v. people. II. In general favour : (1) लोकप्रिय (f. या) ; (2) जनप्रिय (f. या) ; and sim. comp.s. III. Vulgar, common : q. v. : साधारण (f. णी).

Popularity : (1) लोकप्रियता ; and sim. comp.s ; (2) sometimes by जनानुरागः and sim. comp.s (= people's love).

Popularly : I. Commonly : लोके (= among the people). II. To please : लोकरञ्जनार्थं and sim. comp.s.

Populate : (1) सजनीकरोति (?) ; (2) जनैः पूरयति (पूर्, c. 10. : ?).

Populous : (1) जनाकीर्ण (f. र्णा) ; (2) जनपूर्ण (f. र्णा) ; (3) बहुलोक (f. का) ; (4) जनसंकुल (f. ला) ; and sim. comp.s.

Populousness : (1) जनाकीर्णता ; (2) बहुलोकता ; etc.

Porcelain : no equiv. : चीनकौलालकं.

Porch : अलिन्दः (?), "अभिशरणालिन्दः", Sa. v.

PORCINE : (1) वाराह: (ही, हं) ; (2) शौकर: (री, रं), Ki. XII. 53.

PORCUPINE : (1) शल्य:,-क: ; (2) श्वाविध् (m.). *Its quill* or *spine* : शल or शलल (mn.).

PORE (subs.) : I. Of the skin : (1) रो(लो)मकूप: ; (2) लो(रो)मरन्ध्रं. II. In gen. : रन्ध्रं, *through p.s* रन्ध्रै:, Vi. v. 2.

PORE (v.) : सायहं अधीते (इं, c. 2.) : V. TO STUDY.

PORK : (1) शूकरमांसं ; (2) वराहामिषं ; etc., *who eat p. with garlic* ये वाराहं मांसं गृञ्जनेन खादन्ति, Mah.

PORKER : शूकर: : V. HOG.

POROUS : (1) रन्ध्रविशिष्ट (f. ष्टा) ; (2) रन्ध्रबहुल (f. ला) ; and sim. comp.s.

POROUSNESS, POROSITY : (1) रन्ध्रविशिष्टता ; (2) रन्ध्रबहुलता ; etc.

PORPHYRY : शिलाविशेष:.

PORPOISE : (1) शिशुक: ; (2) शिशुमार:.

PORRIDGE : perh. यूषं : V. SOUP.

PORRINGER : यूषपात्रं (?) : V. PLATE.

PORT : I. A harbour : *क्रोड:. II. Bearing, gesture : q. v. : चेष्टा. III. A wine : *पूर्तं ; मदिराविशेष:. [घृ़ो = light).

PORTABLE : (1) वहनीय (f. या), *p. things* वहनीयं द्रव्यं, Mit. ; (2) लघु (f.

PORTAL : द्वारं : V. GATE.

PORTCULLIS : *द्वाररोधनी.

PORTE : तुरुष्काणां महाराज:.

PORTENT : उत्पात:, *"dire p.s" appeared (foreboding) Rávana's ruin* रावणस्य विनाशायोत्पाता दारुणा: समुत्पेतु:, Rám. VI. 90. 18. : V. also OMEN.

PORTENTUOUS : औत्पातिक (f. की) ; (2) उत्पातशंसिन् (f. नी) and sim. comp.s.

PORTENTUOUSLY : उत्पातं शंसत् (f. न्ती) and sim. comp.s.

PORTER : I. Gate-keeper : q. v. : द्वारपाल:. II. Carrier : भारवाह: and sim. comp.s. III. A wine : सुराविशेष:.

PORTERAGE : भारवाहमूल्यं and sim. comp.s.

PORTFOLIO : I. Lit. : *पत्रपुटं. II. Fig. : अधिकार: : V. OFFICE (II).

PORTICO : निष्काश: "हर्म्यादिभित्तिषु निर्गतमस्पृष्टभूमिकमुपवेशनस्थानं", Mit.

PORTION (subs.) : I. Part : q. v. : अंश:. II. Of a wife : यौतुकं : V. DOWER.

PORTION (v.) : I. To divide, distribute : q. v. : वण्टयति (वण्ट्, c. 10.). II. To endow : सौदायिकं ददाति (दा, c. 3. : with dat.).

PORTLINESS : स्थूलकाय: : V. FATNESS, CORPULENCE.

PORTLY : स्थूलकाय (f. या) : v. FAT, CORPULENT.

PORTMANTEAU : चर्मपेटिका (??) and sim. comp.s.

PORTRAIT : आलेख्य, *the p. of a young lady* आलेख्यगता युवतिः, D. VI. : v. PAINTING. *P. statue* प्रतिमा (= image).

PORTRAIT-PAINTING : प्रतिकृतिरचना, R. XVIII. 53. : v. TO PAINT.

PORTRAITURE : I. Portrait : q. v. : जीवचित्र, Si. III. 46. II. Portrait-painting : expr. by circum. III. Fig. : अनुकृतिः.

PORTRAY : I. To draw, paint : q. v. : आलिखति (लिख्, c. 6.). II. To detect, describe : q. v. : वर्णयति.

PORTRESS, PORTERESS : (1) दौवारिकी ; (2) प्रतिहारी.

POSE : I. Subs. : v. POSTURE. II. Verb : स्तभ्नाति (स्तम्भ्, c. 9.).

POSITION : I. Site, situation : q. v. : संस्थितिः. II. State, condition : q. v. : अवस्था. III. Posture : q. v. : स्थितिः. IV. Proposition : q. v. : प्रतिज्ञा.

POSITIVE : I. Explicit, clear : q. v. : स्पष्ट (f. ष्टा). II. Real, actual : q. v. : यथार्थ (f. र्थी). III. Confident : expr. by दृढं or निश्चितं मन्यते (मन्, c. 4.). IV. Of laws : perh. विहित (f. ता). V. Opposed to relative : नियत (f. ता). VI. In Alg., Gram. : not expr.

POSITIVELY : I. Explicitly, clearly : q. v. : स्पष्टं. II. Certainly, indubitably : q. v. : निश्चितं. III. Absolutely : नियतं. IV. Really : यथार्थतः. [q. v. : निश्चयः.

POSITIVENESS : I. Actualness : यथार्थता. II. Certainty, confidence :

POSSESS : I. To have : q. v. : *p.ing much wealth* बहुधन (f. ना) : v. HAVING, ENDOWED WITH. II. To control the will of : आविशति (विश्, c. 6.), *p.ed by a devil* भूताविष्ट (f. ष्टा), K. III. To occupy the mind : अधिकरोति (कृ. c. 8.). IV. To inform : q. v.

POSSESSION : I. In law : भोगः, सम्भोगः, परिभोगः, (rarely) भुक्तिः (= enjoyment), *p. with title, of long standing, without interruption, without dispute* सागमो दीर्घकालो निरन्तरो निराक्रोशो भोगः, Mi. on Y. II. 28. : *p. is a proof of ownership* भोगस्य स्वत्वे प्रामाण्यं, Mi. ; अधिकारः (?). *To take p. of* : (1) अधिकरोति (?) ; (2) गृह्णाति, परि- (ग्रह्, c. 9.), *another crocodile has taken p. of your house* त्वदीयं गृहमपरेण मकरेण गृहीतं, P. IV. 9. II. That which is possessed : (1) भुक्तिः ; (2) by circum. III. By evil spirits : आवेशः, सम्-.

POSSESSIVE : Ph. : *p. case* सम्बन्धः ; *p.ly* सम्बन्धप्रोतनाय (?).

Possessor : expr. by comp. or verb : v. to possess.

Possibility : (1) शक्यता ; (2) साध्यता : for dif. v. impossible ; v. also possible.

Possible : (1) शक्य (f. क्या), *should distinguish the p. from the im-p.* शक्याशक्यपरिच्छेदं कुर्यात्, Ka. xi. 33. ; (2) साध्य (f. ध्या) : v. im-p. *To be p.* सम्भवति (भू, c. 1. = may be, may happen). *As far as p.* यावच्छक्तित: (with all might). *Every p. means* सर्वोपाया:.

Possibly : I. Lit. : expr. by शक्यते (pass. of शक्), *what can p. be known* यत् ज्ञातुं शक्यते. II. Perhaps, probably : q. v. : (1) सम्भवत: ; (2) सम्भावयामि etc. (= I think).

Post (subs.) : I. Of timber etc. : (1) स्तम्भ: (= pillar) ; (2) यष्टि: (= pile). *P. for tying elephant* आलानं. II. Military : गुल्मस्थानं, Mu. v. III. Place : q. v. : स्थानं : v. also office. IV. The letter-p. : *पत्रवाह:.

Post (v.) : I. To affix : आसंजयति (c. of संज्). II. To place : स्थापयति (c. of स्था) : v. to put. III. To put in the mail : *पत्रवाहे ददाति (दा, c. 3.). IV. Of accounts : पत्रिकायां समावेशयति (c. of विश् : ?). V. To travel with p. horses : *राष्ट्रयानेन गच्छति. VI. To p. over, travel with speed : जवेन or क्षिप्रं गच्छति (गम्, c. 1.), Rám. VII. To p. up, acquaint : अव-बोधयति (c. of बुध्). *P. off* = put off : q. v. : आक्षिपति (क्षिप्, c. 6.).

Postage : *पत्रवाहशुल्कं or sim. वाहशुल्कं.

Post-boy : जङ्घाकरिक: (foot-), D. ii. ; *अश्वकरिक: (horse-).

Post-chaise : *राष्ट्रयानं. [loc. : ?).

Post-date : परं कालं लिखति (लिख्, c. 6.) or निवेशयति (c. of विश्) (with

Posterior (adj.) : (1) gen. with पश्चात् ; (2) पश्चात्कालीन (f. ना : of p. time) ; (3) rarely अवाच्य (f. च्या) or अवाचीन (f. ना).

Posteriors (subs.) : (1) पश्चाद्भाग: ; (2) पश्चार्द्ध: ; (3) नितम्ब:.

Posterity : (1) perh. परे (m. pl. : Vi. has पूर्वे° for ancestors) ; (2) सन्तति: v. offspring ; (3) पुत्रपौत्रादिकं (= children etc.).

Postern : (1) पक्षद्वारं ; (2) क्षुद्रद्वारं (?).

Post-haste : (1) जवेन ; (2) क्षिप्रं ; (3) अवरं.

Posthumous : I. Lit. : पितर्यरजात (f. ता) and sim. comp.s. II. Of works : लेखकमृत्यो: परं प्रकाशित (f. ता) and sim. comp.s.

Postilion : v. post-boy.

POSTMAN : (1) पत्रवाहः,-कः ; (2) लेखहारकः. In modern sense, better use *पत्रवाहपुरुषः and sim. comp.s.

POSTMASTER : *पत्रवाहनायकः and sim. comp.s.

POST-OFFICE : *पत्रवाहगृहं ; पत्रवाहकुलं ; etc.

POSTPONE : व्याक्षिपति (क्षिप्, c. 6.), वि- : v. TO PUT OFF.

POSTPONEMENT : (1) व्याक्षेपः ; (2) विलम्बः (= delay).

POSTSCRIPT : *अनुलेखः ; निम्नलेखः. [q. v.

POSTULATE : I. To assume : परिगृह्णाति (ग्रह्, c. 9.). II. To solicit :

POSTURE : (1) संस्थानं, संस्थितिः or संस्थितं, "एकं पादमथैकस्मिन् विन्यस्योरौ तु संस्थितम् । इतरस्मिन् तथैवोरुं वीरासनमुदाहृतम् ॥" M. n. ; (2) बन्धः (of some p.s) Ku. III. 45 ; (3) sometimes not expr., *in a sitting p.* आसीन (f. ना) : v. also GESTURE.

POSY : i. e. nosegay : q. v. : कुसुमस्तवकः.

POT (subs.) : (1) घटः ; (2) कलसः (सः,-शी : larger) ; (3) कुम्भः,-म्भी (rare).

POT (v.) : घटे सञ्चिनोति (चि, c. 5.), Ve. III.

POTABLE : पेय (f. या) : v. DRINKABLE.

POTASH : (1) यवक्षारः ; (2) सर्जिः,-का.

POTATO : *गोलालुः. *Sweet p.* : रक्तालुः, Bhá. [(f. ला).

POT-BELLIED : (1) लम्बोदर (f. रा) ; (2) तुन्दिल (f. ला) ; (3) पिचिण्डिल

POT-BOY : भाण्डवाहः,-कः (?) ; भाण्डहरः,-हारकः (?).

POT-COMPANION : पानगोष्ठीसुहृद् and sim. comp.s.

POTENCY : शक्तिः : v. EFFICACY.

POTENT : वीर्यवत् (f. ती) : v. also EFFICACIOUS.

POTENTATE : अधिपतिः : v. KING, SOVEREIGN.

POTENTIAL : *p. mood* विधिलिङ् v. GRAMMAR.

POT-HERB : (1) शाक (mn.) ; (2) शि(सि)ग्रुः (rare).

POT-HOUSE : (1) शुण्डा,-लयः ; (2) शुण्डापानं ; (3) शौण्डिकापणः.

POTION : gen. expr. by औषधं or अगदः (= medicine), H. 29.

POTSHERD : घटशकलं and sim. comp.s : v. POT, PIECE.

POTTAGE : यू(जू)ष (mn.), Bhá.

POTTER : (1) कुम्भकारः ; (2) कुलालः, *p.'s wheel* -चक्रं.

POTTERY : I. The place : कुलालगृहं and sim. comp.s. II. Earthenware : q. v. : कौलालकं.

POUCH : I. Lit. : भस्त्रा. II. The belly : लम्बोदरं.

POULTERER : गृहशकुनिविक्रेतृ (f. त्री) and sim. comp.s.

POULTRY : गृहपालिताः खाद्यपक्षिणः.

POULTICE : I. Subs. : उपनाहः. II. Verb : उपनाहं ददाति (दा, c. 3. : with loc.).

POUNCE : I. Subs. : मषीग्रीषचूर्णं. II. Verb : *p. on or upon* अवपत्य गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.), *p.ing of a hawk* श्येनावपातः.

POUND (subs.) : I. The weight : अर्धसेरः. II. Gold-coin : सुवर्णः,-मुद्रा (?). III. For cattle : अवरोधः,-शाला (??).

POUND (v.) : I. To pulverize : (1) चूर्णयति, सं-, परि- (चूर्ण्, c. 10.) ; (2) चूर्णीकरोति : v. also TO GRIND, CRUSH. II. To impound : रुणद्धि, अव- (रुध्, c. 7.).

POUNDAGE : expr. शतकं देयं. [*ten-p.* दशसुवर्णकः (after शती of J.).

POUNDER : I. A pestle : मुस(ष)लं. II. Of persons etc. : by comp., [दर्शयति (c. of दृश्).

POUR (v. t.) : I. Lit. : (1) पातयति, नि- (c. of पत् = to fell), *water was p.ed on his head* तस्यापतन्मूर्ध्नि जलानि, R. XIV. 8. ; (2) ददाति (दा, c. 3. with loc. = to give, put : q. v.) ; (3) सिञ्चति, नि- (सिच्, c. 6. = to water, sprinkle). II. To p. fourth : (1) मुञ्चति (मुच्, c. 6.) v. TO DISCHARGE ; (2) वर्षति (वृष्, c. 9.) v. TO SHOWER. III. To p. out i. e. emit, send forth : q. v. : विसृजति (सृज्, c. 6.). IV. To utter : q. v. : उद्गिरति (गॄ, c. 6.).

POUR (v. i.) : I. To flow : q. v. : स्रवति (स्रु, c. 1.). II. Of the rain : *it is p.ing* धारा जवेन पतन्ति, Mr. v. III. To come in : समापतति (पत् c. 1.).

POUT : I. Subs. : क्रोधावेशः. II. Verb : ओष्ठौ प्रसारयति (c. of सृ) or

POVERTY : I. Lit. : (1) दारिद्र्यं or दरिद्रता, *p.-stricken* दारिद्र्योपहत (f. ता) ; *p. is unending misery* दारिद्र्यमनन्तकं दुःखं, Mr. I. ; *every body seems to be in p.* सर्वं एव दरिद्रति, H. II. 2. ; (2) निर्धनता etc. v. POOR ; (3) दैन्यं (= wretchedness). II. Meagreness, want : q. v. : क्षीणता.

POWDER (v.) : I. To reduce to p. : (1) चूर्णीकरोति ; (2) चूर्णयति (चूर्ण्, c. 10.) ; (3) लवशः करोति. II. To sprinkle with p., as the hair : चूर्णं ददाति (दा, c. 3. : with loc.).

POWDER (subs.) : (1) चूर्णं, *clouds reduced to p.* चूर्णीभवन्तो घनाः, V. I. 4. ; (2) पिष्टं, *it was (like) grinding p.* तदेव पिपेष पिष्टं, N. XIII. 19. ; (3) क्षोदः (rare).

POWDERY : I. Dusty : q. v. : पांशुल (f. ला). II. Powder-like : (1) चूर्णाभ (f. भा) ; (2) क्षोदवत् (mfn. : rare) ; and sim. comp.s.

POWER: I. Strength: (1) शक्तिः, *my p. is failing in a fight with an inferior* शक्तिर्ममावसति हीनयुधे, Ki. XVI. 17.; (2) प्रभावः (as disclosed in effects), *excelling the gods and demons in p.* अतिशयितसुरासुरप्रभाव (f. वा), U. V. 4.; (3) वीर्य (= strength), *trimphant p.* विजयि वीर्यं, Vi. I. 8.; (4) बलं v. FORCE; (5) सामर्थ्यं (rare), Vi. II. Ability: (1) शक्तिः, *p. of procreation* प्रजननशक्तिः; (2) सामर्थ्यं; (3) क्षमता. III. Influence: (1) प्रभुत्वं,-ता, *as they had no p., they could not extricate him from the misfortune* न शेकतुरप्रभुत्वाद्दुस्तारयितुमापदः, D. I.; *p. is founded on money* प्रभुत्वं धनमूलं हि, H.; (2) प्रभावः, *through my p.* मत्प्रभावात्, Mah. *To have p. over* प्रभवति (भू, c. 1.: with loc.), K. *To be in one's p.*: expr. by adj.: v. ABLE, TO DEFEND. *As far as lies in one's power* यावच्छक्तितः, K. IV. In Alg.: घातः. V. Forces: बलं. VI. A spirit: q. v.

POWERFUL: I. Strong: q. v.: बलवत् (f. ती). II. Having great power: (1) प्रबल (f. ला); (2) विक्रान्त (f. न्ता); (3) पराक्रान्त (f. न्ता); (4) वीर्यवत् (f. ती); (5) ऊर्जस्वल (f. ला); etc. III. Efficacious: (1) वीर्यवत्, *as in very p. medicines* अतिवीर्यवतीव भेषजे, Ki. II. 4.; (2) सामर्थ्यवत् (f. ती: rare), M. n.

POWERFULLY: (1) बलवत्; (2) प्रबलं (?); (3) सबलं (?).

POWERLESS: (1) निर्बल (f. ला); (2) बलहीन (f. ना); (3) असमर्थ (f. र्था); (4) निष्प्रभाव (f. वा); etc.: v. also VAIN.

POX: *small p.* शीतला or विस्फोटकः; *cow-p.* गोवसन्तः (?).

PRACTICABILITY: साध्यता: v. also POSSIBILITY.

PRACTICABLE: साध्य (f. ध्या): v. also POSSIBLE.

PRACTICAL: I. Not theoretical: (1) व्यावहारिक (f. की); (2) better by circum. v. USE. II. Of men: (1) व्यवहारकुशल (f. ला), कल्पभद्रः, D. VI.; (2) by circum. III. Relating to life and practice: *p. rules* व्यवहारनियमावलिः (?); *p. life* लौकिकजीवनं (?).

PRACTICALLY: I. Lit.: expr. with व्यवहारः: v. USE. II. Not nominally: (1) कार्यतः; (2) कर्मतः.

PRACTICE (subs.): I. Customary actions: (1) अभ्यासः, *from great p.* अत्यभ्यासात्, Mah. I. 130. 22. com.; (2) खुरली (military: rare), *who has had p. in the use of arms* अस्त्रप्रयोगखुरली, Vi. II. 34.; (3) शिक्षा (= learning), *gifted with use and p.* प्रयोगशिक्षागुणभूषणेषु, Ki. XVI. 6.; (4) अनुपदर्थं (?), Mah. I. 130. 24. II. Custom: q. v.: आचारः.

III. Habitually doing : (1) क्रियाप्रबन्धः, R. vi. 23. ; (2) अनुष्ठानसातत्य, M. n. ; and sim. comp.s. IV. Use, action : q. v. : व्यवहारः. Ph. : *consummation of bad p.s* दुष्कर्मणां परीपाकः, Vi. V. Exercise of any profession : expr. by circum., *the doctor has great p.* *बहुभिराश्रयते वैद्यः. VI. Stratagem : कौशलं.

PRACTISE (v.) : I. To perform frequently : (1) अभ्यस्यति (अस्, c. 4.), *as if p.ing peculiar restrained breathing* अपूर्वप्राणायाममिवाभ्यस्यन्, K. ; (2) अभ्यासं करोति (with gen.) ; (3) शिक्षते (= to learn : q. v.). P.*ed* : (1) by subs. v. PRACTICE ; (2) अभिज्ञ (f. ज्ञा) v. CONVERSANT. II. To do habitually : q. v. : नित्यं करोति and sim. comp.s. III. To carry on : *what calling do you p. sir ?* का वृत्तिमुपजीवत्यार्यः, Mr. ii. ; *I will p. here* *अत्र व्यवहारमनुजीवामि. IV. To try artifices : कौशलं करोति.

PRACTITIONER : *medical p.* वैद्यः v. PHYSICIAN ; *legal p.* *व्यवहाराजीवः.

PRÆTOR : a Roman officer : *अध्यक्षः.

PRÆTORIAN : expr. by comp. or gen.

PRAGMATIC : ph. : *p. sanction* सार्वलौकिकशासनं (?).

PRAGMATICAL,-LY : v. OFFICIOUS,-LY.

PRAIRIE : निम्नं क्षेत्रं and sim. comp.s (?).

PRAISE (subs.) : (1) प्रशंसा, *some sung hymns containing p.s* केचित् प्रशंसामालीढानि सामानि जगुः, C. ; (2) स्तुतिः or स्तवः, सं-, *p.s of Ráma* रामाभिष्टवः, Rám. : v. EULOGY ; (3) नुतिः (rare).

PRAISE (v.) : (1) प्रशंसति, अभि- (शंस्, c. 1.), *cheerfully p.ing the boy form all sides* अभितः प्रशस्य मुदा कुमारं, Ku. xiii. 21. ; (2) स्तौति or स्तवीति, सं-, अभि-, परि- (स्तु, c. 2. : gen. of superiors) ; (3) नौति, प्र-, अभि- (नु, c. 2.), *p.d the couple* तन्मिथुनं नुनाव, Ku. vii. 90. ; (4) कीर्तयति v. TO CELEBRATE ; (5) गायति v. TO SING.

PRAISER : (1) प्रशंसक (f. सिका) ; (2) better by verb.

PRAISEWORTHILY : expr. by adj., comp. or circum.

PRAISEWORTHY : (1) प्रशस्य (f. स्या) ; (2) प्रशस्त (f. स्ता) ; (3) प्रशंसनीय (f. या) ; (4) प्रशंसार्ह (f. र्हा) and sim. comp.s.

PRANCE (v.) : प्लवते (प्लु, c. 1. : ?).

PRANK (subs.) : क्रीडा : v. PLAY, FROLIC.

PRANK (v.) : विभूषयति (भूष्, c. 10.) : v. TO ADORN.

PRATE : जल्पति (जल्प्, c. 1.) ; v. TO BABBLE.

PRATER : (1) जल्पाक (f. की) ; (2) वाचाल (f. ला) (3) ; वाचाट (f. टा).

PRATINGLY : expr. by adj. or present part. [BABBLE.

PRATTLE : I. Verb : जल्पति : V. TO. BABBLE. II. Subs. : जल्पितं : V.

PRATTLER : जल्पाक (f. की) : V. BABBLER. [ED.

PRAVITY : expr. by adj., *p. of nature* नष्टस्वभाव: : V. CORRUPT, DEPRAV-

PRAWN : इच्चाकः.

PRAY : I. To a deity : स्तौति or स्तवीति (स्तु, c. 2.), *p.ed the goddess in mind* अस्तुवन् मनसा देवीं, Mah. IV. 6. 1. : *the king with his brothers, desirous of a view, again began to p. with various formulas of p.-er, invoking the goddess* स्तोतुं प्रचक्रमे भूयो विविधैः स्तोत्रसम्भवैः । आमन्त्र्य दर्शनाकांक्षी राजा देवीं सहानुजः, 6. II. To entreat, supplicate : q. v. : याचते (याच्, c. 1.).

PRAYER : I. To a deity : (1) स्तवः ; (2) स्तोत्रं V. TO PRAY ; (3) स्तुतिः (rare), *this p. was addressed by the son of Indra* स्तुतिरिति जगदे हरेः सूनुना, Ki. XVIII. 21. II. Entreaty, supplication : q. v. : याच्ञा. Ph. : *one who grants p.s (of deities)* वरद (f. दा), Mah. IV. 6. 7.

PRAYER-BOOK : स्तोत्रसंहिता and sim. comp.s (?).

PRAYERFUL : expr. by circum. : V. DEVOTIONAL, PIOUS.

PRAYERLESS : (1) विना स्तवेन ; (2) स्तुतिमन्तरेण ; etc. : V. WITHOUT.

PREACH : (1) (धर्मं) प्रवक्ति (वच्, c. 2. : ?) ; (2) उद्घोषयति (घुष्, c. 10. = to proclaim : q. v.) ; (3) उदीरयति (ईर्, c. 10. = to utter : q. v.).

PREACHER : (1) धर्मप्रवक्तृ (f. त्री : ?) ; (2) धर्मशासक (f. सिका ?).

PREACHING : I. Subs : धर्मशासनं and sim. comp.s. II. Adj. : V. PREACHER.

PREAMBLE : प्रस्तावना : V. also PREFACE.

PREBEND (subs.) : वृत्तिः (= gen. term).

PREBENDARY : धर्मोपासकः (?). P.-*ship* : धर्मोपासकता (?).

PRECARIOUS : (1) अनिश्चित (f. ता) V. UNCERTAIN ; (2) संदिग्ध (f. ग्धा) V. DOUBTFUL.

PRECARIOUSLY : expr. by adj. or circum. [कमप्युपायं पूर्वं नावलम्बत.

PRECAUTION : *he took no p. to avoid the calamity* *तामापदं परिहर्तुं स

PRECAUTIONARY : expr. by circum. : V. above.

PRECEDE : expr. by words meaning BEFORE, P.ING, FIRST, *Kálidása p.d Bhavabhúti* *भवभूतेः पूर्वं बभूव कालिदासः ; *he p.s me* *ममाग्रगः सः ; *flowers p. fruits* उदेति पूर्वं कुसुमं ततः फलं, Sa. VII. 30.

PRECEDENCE : I. Lit. : expr. as above. II. Superior rank : (1) प्राधान्यं ; (2) अग्रस्थानं and sim. comp.s.

PRECEDENT : in law : perh. व्यवस्था.

PRECEDING (adj.) : (1) अतिक्रान्त (f. न्ता), *in the p. section* अतिक्रान्ते पादे, S. III. 2. ; *the merits of the p. kings* अतिक्रान्तपार्थिवगुणान्, Mu. I. ; (2) अग्रग (f. गा) and sim. comp.s : v. also FORMER, PAST.

PRECENTOR : (1) गायकाग्रणी ; (2) मुख्यगायकः.

PRECEPT : नियोगः : v. ORDER, INSTRUCTION.

PRECEPTIVE : I. Containing precepts : नियोगगर्भ (f. र्भा). II. Of the nature of p.s : expr. by subs.

PRECEPTOR : गुरुः : v. TEACHER.

PRECEPTRESS : (1) उपाध्यायी ; (2) अध्यापिका.

PRECESSION : of the equinoxes : (1) अयनचलनं, Go. VI. 18 ; (2) क्रान्तिपातगतिः, com.

PRECINCT : सीमन् (m.) or सीमा : v. BOUNDARY, LIMIT. *Within the p.s of* सीमान्तर्वर्तिन् (f. नी), J.

PRECIOUS : I. Lit. : (1) महार्ह (f. र्हा), *p. bed* महार्हशय्या, Ki. ; (2) बहुमूल्य (f. ल्या) ; (3) महार्घ (f. र्घा). *P. stone* : उपलरत्नं, V. m. 80. 2. ; महार्घोपलं : v. GEM. II. Fig. : अमूल्य (f. ल्या) and sim. comp.s.

PRECIOUSNESS : I. Lit. : (1) महार्हता ; (2) बहुमूल्यता. II. Fig. अमूल्यता.

PRECIPICE : (1) प्रपातः ; (2) अतटः ; (3) भृगुः, D.

PRECIPITANCY, PRECIPITATION : क्षिप्रकारिता : v. HASTINESS.

PRECIPITATE (v.) : I. To throw headlong : अधःक्षिपति (क्षिप्, c. 6.) : v. also TO FALL. II. To hasten : त्वरयति (c. of त्वर्).

PRECIPITATE (adj.) : I. Rash, hasty : q. v. : क्षिप्रकारिन् (f. णी). II. Headlong : q. v. : अवाङ्मुख (f. खी). [q. v.

PRECIPITATELY : I. Hastely : अविमृश्य or असमीक्ष्य. II. Headlong :

PRECIPITOUS : I. Steep : (1) अवसर्पिन् (f. णी) ; (2) पातुक (f. का). II. Precipitate : q. v. [q. v. : क्षिप्रकारिता.

PRECIPITOUSNESS : I. Lit. : पातुकता ; better by adj. II. Rashness :

PRECISE : I. Exact : (1) शुद्ध (f. द्धा = correct) ; (2) यथार्थ (f. र्था = actual) ; (3) सुनिश्चित (f. ता = well-ascertained) ; (4) स्थिर (f. रा = fixed). II. Punctilious : q. v.

PRECISELY : (1) यथार्थतः (= actually) ; (2) नियतं (= certainly : q. v.).

PRECISENESS, PRECISION : I. Exactness : (1) विशुद्धता (= accuracy) ;

(2) यथार्थता (= actuality) ; (3) स्थिरता (= fixedness). II. Punctiliousness : q. v.

PRECLUDE : प्रतिषेधति (सिध्, c. 1.) : V. TO PREVENT.

PRECOCIOUS : (1) अकालपरिणत (f. ता) ; (2) अकालप्रौढ (f. ढा : fig.).

PRECOCITY : (1) अकालपरिणति: ; (2) अकालप्रौढता (fig.) ; (3) by circum.

PRECONCEIVED : (1) पूर्वकल्पित (f. ता) ; (2) पूर्वसम्भावित (f. ता) ; and sim. comp.s.

PRECONCEPTION : (1) पूर्वकल्पना ; (2) पूर्वभावना ; (3) पूर्वबुद्धि:. [comp.s.

PRECONCERTED : (1) पूर्वनिर्धारित (f. ता) ; (2) पूर्वमन्त्रित (f. ता) ; and sim.

PRECURSOR : पूर्वचिह्नं : V. also HARBINGER, FORERUNNER.

PRECURSORY : *p. symptoms* पूर्वलक्षणं : V. TO FOREBODE.

PREDATORY : (1) दस्युवृत्ति (mfn. : of men) ; (2) लुण्ठक (f. का).

PREDECESSOR : (1) expr. by अतिक्रान्त (f. न्ता) (राजा etc.) V. PRECEDING ; (2) पूर्वस्थ (f. स्था) with a subs.

PREDESTINARIAN : (1) दैष्टिक: ; (2) दैवप्रमाणक:, M. n.

PREDESTINATION : I. The act. : expr. by circum. II. The theory : (1) दैष्टिकता ; (2) often by दैवं = fate : q. v.

PREDESTINATE, PREDESTINE : expr. by circum., *how could you so cruelly p. my separation from my beloved* कथं वियोगावधि वल्लभयोरिति निर्मिता विधिपूर्वललाटफलकनिष्ठुराक्षरा, N. I. 138.

PREDETERMINE : पूर्वं निश्चिनोति (चि, c. 5.) : V. TO DETERMINE.

PREDICABLE : expr. by circum. : V. TO PREDICATE.

PREDICAMENT : I. Logical : पदार्थ:, Par. II. Condition : q. v. : दशा.

PREDICATE : I. Subs. : (1) विधेयं, Káv. ; (2) विशेषणं, M. n. on Śi. I. 48. II. Verb : perh. अनुवदति (वद्, c. 1. : अनुवाद्य = subject, Káv.) ; उद्दिश्य वदति (वद्, c. 1.) or वक्ति (वच्, c. 2.).

PREDICT : I. To foretell : *I p.ed his death* तस्य मरणं मया पूर्वमेव कथितं : V. TO TELL, BEFORE. II. To forbode : q. v.

PREDICTION : उक्ति: (= saying : exact sense from content).

PREDILECTION : पक्षपात: : V. LIKING, PARTIALITY.

PREDISPOSE : प्रवर्तयति (c. of वृत्) : V. TO INDUCE.

PREDISPOSITION : भाव: : V. INCLINATION. [number).

PREDOMINANCE : (1) प्रबलता ; (2) प्रभुत्वं (= dominion) ; (3) आधिक्यं (in

PREDOMINANT : (1) प्रबल (f. ला) ; (2) प्रभविष्णु (mfn. : in power). [EXCEL.

PREDOMINATE : expr. by adj., *with a p.ing force* प्रभूतबलेन : V. also TO

PRE-EMINENCE : (1) सर्वश्रेष्ठता ; (2) सर्वोत्कृष्टता ; etc.

PRE-EMINENT : (1) सर्वश्रेष्ठ (f. ष्ठा) ; (2) सर्वोत्कृष्ट (f. ष्टा) ; (3) सर्व्वप्रधान (f. ना) ; (4) अग्रगण्य (f. ण्या) : v. EXCELLENT.

PRE-EMINENTLY : (1) सर्वापेक्षया ; (2) सर्वाधिकं ; (3) परमं.

PRE-ENGAGEMENT : (1) पूर्वप्रतिश्रुतं,-ति: (or -श्रव: ?) ; (2) पूर्वसमय: (?).

PRE-EXIST : पूर्वं अस्ति : v. TO EXIST, BEFORE.

PRE-EXISTENCE : (1) पूर्वभूति: (?) ; (2) पूर्वसत्त्वं ; (3) better by verb.

PREFACE (subs.) : मुखबन्ध:. *N. B.* विज्ञापनं and उपक्रमणिका used by modern writers. S. P. B. has भूमिका.

PREFACE (v.) : expr. by subs., *he has p.d it with an essay on poetry* मुखबन्धे काव्यविषयक: प्रबन्धो निवेशित:.

PREFATORY : expr. by subs. : v. PREFACE.

PREFECT : नायक: (?), *p. of the city guard* नगररक्षिनायक: (?).

PREFECTURE : नायकता,-त्वं (? : the office) ; नायकाधिकार: (? : the jurisdiction).

PREFER : I. To offer, address : *to p. a charge* अभियोगं करोति or निवेदयति (= to inform). II. To advance, raise : q. v. : उन्नमयति (c. of नम्), *p. your friends* उन्नमय स्वबन्धुवर्गम्, K. III. To regard more : बहु (much) or अधिकं (more) मन्यते (मन्, c. 4.) : v. also TO EXCEL. IV. To like more : अधिकं रोचते (रुच्, c. 1. : with dat. of the person) : v. also BETTER.

PREFERABLE : expr. with वरं, *a forest is p. to a life of poverty among friends* वरं वनं......न बन्धुमध्ये धनहीनजीवितम्, H. : v. BETTER (II), TO PREFER.

PREFERENCE : often expr. by रुचि:, अभि- (= liking) : v. also TO PREFER.

PREFERENCE TO, IN : विहाय, अपहाय, etc. (with acc.), *in p. to heaps of jewels* रत्नराशीनपि विहाय, Sa. II.

PREFERMENT : पदोन्नति: : v. PROMOTION, ADVANCEMENT.

PREFIGURE : प्रदर्शयति (c. of दृश्) : v. TO ANNOUNCE, SHEW.

PREFIGUREMENT : प्रदर्शनं (?) : v. ANNOUNCEMENT, INDICATION.

PREFIX (v.) : expr. by circum., *whom (they) say Kasipu with Hiranya p.ed* यं......हिरण्यपूर्वं कशिपुं प्रचक्षते, Si. I. 42.

PREFIX (subs.) : उपसर्ग: "धातुलीनमुपसर्ग इवार्थं", Si. X. 15.

PREGNANCY : (1) expr. by गर्भ: ; (2) सगर्भता. *Signs of p.* दौर्हृदलक्षणं, R. III. 1. *In a state of p.* = pregnant : q. v. *In the first three months of p. a woman* गर्भिणी प्रथमद्वितीयतृतीयमासे, Sr.

PREGNANT : I. Lit. : (1) गर्भिणी ; (2) गर्भवती ; (3) अन्तर्वत्नी ; (4) आपन्नसत्त्वा, *she became p. by me* सा मय्यासीदापन्नसत्त्वा, D. IV. *To become p.* : गर्भं दधाति (धा, c. 3.) or धारयति (धृ, c. 10.), R. x. 58. or गर्भो भवति (with gen. of the woman), Ku. I. 14. II. Fig. : अर्थवत् (f. ती). Ph. : *p. signification* निगूढार्थः.

PREHENSILE : ग्राहिन् (f. णी) : V. TO CATCH, SEIZE. [BEFORE.

PRE-INTIMATION : (1) प्राग्निर्देशः ; (2) by circum. V. TO INFORM, TELL,

PREJUDGE : पूर्वं निश्चिनोति (चि, c. 5.) : V. TO JUDGE, BEFORE.

PREJUDGMENT : विचारात् प्राङ्निर्णयः and sim. comp.s (?).

PREJUDICE : (subs.) : I. Lit. : (1) पूर्वसंस्कारः ; (2) विद्वेषः (= dislike). II. Injury, mischief : q. v. : क्षतिः.

PREJUDICE (v.) : I. To prepossess : *all men are p.d more or less* *सर्वे न्यूनाधिकं पूर्वसंस्कारवन्तः ; *he p.d him against me* *स तं मयि बद्धविद्वेषं चकार. II. Injure : q. v. : बाधते (बाध्, c. 1.).

PREJUDICIAL : क्षतिकर (f. री) : V. INJURIOUS, TO INJURE.

PREJUDICIALLY : expr. by verb or circum.

PRELACY : *प्रधानाचार्यत्वं ; -पदं (the office) ; -अधिकारः (the jurisdiction).

PRELATE : *प्रधानाचार्यः ; आचार्यमुख्यः.

PRELATICAL : V. EPISCOPAL.

PRELECTION : प्रबन्धः (?) : V. LECTURE, DISCOURSE.

PRELIBATION : V. FORTASTE.

PRELIMINARY : *p. investigation* प्रथममनुसन्धानं (?) ; *p. observation* मौखिकमनुशासनं ; *p.s of peace* प्रशमस्य पूर्व्वकार्याणि (?).

PRELUDE (subs.) : I. Lit. : (1) प्रस्तावना ; (2) पूर्व्वरङ्गः (musical), Si. II. 8. II. Fig., fore-runner, harbinger : पूर्व्वलक्षणं.

PRELUDE (v.) : I. Lit. : expr. by subs. II. To precede : q. v.

PRELUSIVE, PRELUSORY : *"p. drops"* प्रथमोदबिन्दवः : V. FIRST, PRELUDE.

PREMATURE : I. Lit. : (1) अकालपक्व (f. क्वा) ; (2) अकालपरिपक्व (f. क्वा) ; etc. : V. RIPE. II. Untimely : (1) अकाल- or असमय- in comp., *p. birth* अकालजात (f. ता) ; (2) अकालिक (f. की) ; (3) असामयिक (f. की), *p. agitation* असामयिकः क्षोभः, Ki. II. 40. III. Arrived at without due evidence : perh. अपक्व (f. क्वा).

PREMATURELY : expr. by adj.

PREMEDITATE : पूर्वं संकल्पयति (c. of कॢप्) : V. TO MEDITATE, CONTRIVE.

PREMIDITATION : संकल्पः, पूर्व्व- : V. also CONTRIVANCE.

PREMIER : (1) मुख्यमन्त्री, P. ; (2) प्रधानसचिवः, H. ; (3) मन्त्रीशः, Say. ; and sim. comp.s : v. MINISTER, CHIEF.

PREMISE (v.) : (1) उपन्यस्यति (अस्, c. 4.) ; (2) उल्लिखति (लिख्, c. 6.) : v. TO STATE. [गृहाः (m. pl.).

PREMISES (subs.) : I. In logic : v. PREMISS. II. Buildings and land :

PREMISS : *major p.* उदाहरणं, *मूलावयवः ; *minor p.* उपनयः, *अन्तरवयवः "उत्पत्तिधर्मकं स्थाल्यादिद्रव्यमनित्यमित्युदाहरणं, तथाचोत्पत्तिधर्मकः शब्द इत्युपनयः, तस्मादुत्पत्तिधर्मकत्वादनित्यः शब्द इति निगमनं", N. d. I. 39.

PREMIUM : I. Reward : q. v. II. Commercial : अतिरिक्तदानं (?).

PREMONITION : v. WARNING, NOTICE.

PREMONITORY : अग्रिमः (मा, मं) (= early) : v. also TO WARN. *P. symptom* (of a disease) : पूर्वरूपं, Bhá.

PRE-OCCUPATION : पूर्वभोगः or -भुक्तिः : v. POSSESSION.

PRE-OCCUPY : I. Lit. : पूर्वं अधिकरोति (कृ, c. 8.). II. To pre-engage : *I am p.d* *व्यापृतोऽस्मि.

PREPARATION : I. The act : (1) उपकल्पः, -नं ; (2) परिकल्पः,-नं ; (3) प्र-कल्पनं or कल्पितं ; (4) सज्जीकरणं (= getting ready) ; (5) साधनं (= of food). II. Anything prepared : expr. by verb.

PREPARATIVE : expr. by verb : v. also PRELIMINARY.

PREPARE (v. t.) : (1) कल्पयति, उप-, प्र-, परि- (क्लृप्, c. 10.), *there every thing necessary for coronation was p.d* आभिषेचनिकं द्रव्यं सर्वं तत्रोपकल्पितं, Rám. II. 12. 13. ; (2) सज्जीकरोति v. READY, TO MAKE ; (3) साधयति (c of सिध् : of food), *food p.d with five roots* पञ्चमूलेन सिद्धान्नानि, Bhá. ; (4) करोति, Rám. II. 12. 2. ; (5) योजयति, प्र-, सं-, (युज्, c. 10. : to mix, as of some medicines), Bhá.

PREPARE (v. i.) : (1) सज्जीभवति ; (2) sometimes by trans.

PREPAY : पूर्वं मूल्यं ददाति (दा, c. 3.) : v. TO PAY.

PREPENSE : *malice p.* perh. व्यवसितद्रोहः : v. DELIBERATE.

PREPONDERANCE : आधिक्यं : v. SUPERIORITY, EXCESS.

PREPONDERATE : अतिरिच्यते (pass. of रिच्), H. IV. 131.

PREPOSITION : कर्मप्रवचनीयः (of some p.s, Pánini I. 4. 83.).

PREPOSSESS : (1) वशीकरोति, *my heart p.ed by (your) good qualities,* वशीकृतं मे हृदयं गुणौघैः, Ki. III. 12. ; (2) आवर्जयति (वृज्, c. 10.) : v. also TO PREJUDICE.

PREPOSSESSING (adj.) : हृदयहारिन् (f. णी) : v. CHARMING.

PREPOSSESSION : (1) पक्षपातः (in good sense); (2) पूर्व्वसंस्कारः (= prejudice).

PREPOSTEROUS : अयुक्त (f. क्ता) : v. also INCONSISTENT, UNREASONABLE.

PREPOSTEROUSLY : expr. by adj. or comp.

PREPUCE : लिङ्गावलय (f.) and sim. expr.s (??).

PREREQUISITE : *we will say what is p. for an enquiry about God* ब्रह्मजिज्ञासापि यत्पूर्व्ववृत्तं नियमेनापेक्षते (ईक्ष्, c. 1.) तद्वक्तव्यं, S. I.

PREROGATIVE : (1) अनन्याधिकारः (?); (2) असमान्याधिकारः (?); etc.

PRESAGE (subs.) : v. PRESENTIMENT, OMEN.

PRESAGE (v.): पूर्वं or पुरो शंसति (शंस्, c. 1.), Si. XV. 96.: v. also TO FOREBODE.

PRESBYTERIAN : no equiv. : पक्ष (f. क्षा) may be used.

PRESCIENCE : (1) पूर्वज्ञानं (?); (2) भविष्यद्विज्ञानं.

PRESCIENT : (1) पूर्वदर्शिन् (f. नी : fig.); (2) by verb v. FORESEE, FOREKNOW.

PRESCRIBE : I. To dictate, direct : q. v. : निर्दिशति (दिश्, c, 6.). II. Medically : औषधं (= medicine) or अन्नं (= food) निर्दिशति.

PRESCRIPTION : I. Legal : बहुकालभोगः : v. POSSESSION. II. Medical : औषधनिर्देशः and sim. comp.s.

PRESCRIPTIVE (adj.) : expr. with बहुकालभोगः.

PRESENCE : (1) उपस्थितिः ; (2) सन्निधानं or सन्निधिः ; (3) by adj. *In the p. of* समक्षं v. BEFORE. *From the p. of* पुरस्तात् or समक्षतः. *To the p. of* सम्मुखं v. also NEAR. Ph. : *p. of mind* मनःस्थैर्यं (?) or प्रात्यपन्नता (?) and sim. expr.

PRESENT (subs.) : (1) उपदा, *p.s came to the lord of Kosala* उपदा विविशुः कोशलेश्वरं, R. IV. 70. ; (2) उपायनं, *fit for p.s to him* तस्योपायनयोग्यानि, Ku. II. 37. ; (3) उपहारः, *if you make a p. of your son to the Goddess* (i. e. sacrifice him) यदि त्वमात्मजः पुत्रं भगवत्या उपहारीकरोषि, H. III. ; (4) प्राभृतं, *and bringing new p.s day by day* अहरहश्च नवनवानि प्राभृतान्युपहरन्ती, D. II. ; (5) प्रीतिदायः (of love), *accepting the p.* तं प्रीतिदायं प्रतिगृह्य, Rám. ; (6) उपढौकनं, (rare). Ph. : *at p.* वर्तमाने, Vi. v. v. NOW ; *in p.* सपदि V. INSTANTLY.

PRESENT (v.) : I. To give freely : (1) उपहरति (हृ, c. 1.), *what the infallible (Krishna) p.ed* यदुपाहरदच्युतः, Mah. IV. 72. 39. ; (2) उपढौकते (ढौक्, c. 1.) v. TO OFFER ; (3) उपहारं etc. ददाति (दा, c. 3.) v. SUBS. II. To high officers : दर्शनं कारयति (c. of कृ, : with gen.). III. To p. one'self : उपतिष्ठते (स्था, c. 1. = to attend on). IV. To

exhibit, shew : q. v. : प्रदर्शयति (c. of दृश्), *to p. arms* अस्त्राणि परिदर्शयति (?). V. To give, deliver : q. v. : ददाति. Ph. : *p. a false appearance of* विडम्बयति, R. XVI. 11.

PRESENT (adj.) : I. Now existing : (1) वर्तमान: (ना, नं), *who is the seventh and p. Manu* सप्तमो वर्तमानो यो मनु:, B. p. ; लट् *denotes p.* वर्तमाने लट्, Pánini III. 2. 123. ; (2) भवत् (f. ती : rare), Ki. XII. 19. ; (3) आधुनिक (f. की : of now). II. In view : (1) by वर्तते (वृत्, c. 1. = to be), *you are not p.* दूरे वर्तसे ; *my friend appears to be p. before me* अग्रे प्रियसखी मेऽग्रतो वर्तत इति, Sa. VI. ; (2) उपस्थित (f. ता), *as she is p.* यदियमुपस्थिता, R. I. 87. ; (3) सन्निहित (f. ता = near : q. v.) ; (4) सम्मुखस्थ (f. स्था = before the face of) ; (5) प्रत्यक्ष (f. क्षा = before the eyes of). [निर्वापणं.

PRESENTATION : I. The act. : V. TO PRESENT. II. Nomination :

PRESENTIMENT : expr. by circum., *I have a p. of something bad* चेतो मेऽशुभं कथयति, see Ki. XIII. 6. XI. 8. : V. TO FOREBODE, MIND.

PRESENTLY : अधुना : V. INSTANTLY, SOON.

PRESENTMENT : (1) दानं (= giving) ; (2) प्रदर्शनं (= exhibition).

PRESERVATION : रक्षणं or रक्षा, सं-, परि-, अभि-. [कुशिनाभी", Rám.

PRESERVATIVE : (1) रक्षा ; (2) sometimes त्राणं or त्र in comp., "बहुनीधा-

PRESERVE (v.) : रक्षति, सं-, परि-, अभि- (रक्ष्, c. 1.), *to p. crops* सस्यं रक्षति, Ka. V. 81 : V. also TO SAVE, KEEP.

PRESERVE (subs.) : i. e. p.ed fruits etc. : no equiv. : expr. with रक्षित (f. ता), सं- (?). (3) रक्षिन् (f. णी), सं-, परि-.

PRESERVER : (1) रक्षक (f. क्षिका), सं-, परि- ; (2) रक्षितृ (f. त्री), सं-, परि- ;

PRESIDE : (1) अधितिष्ठति, सम्-, (स्था, c. 1.), *he p.s over the world* योऽधितिष्ठति, Ki. II. 28. ; (2) by subs. V. PRESIDENT.

PRESIDENCY : I. Superintendence : *during my p. of the council* सभामधितिष्ठति मयि or मम सभाधिनायकत्वे (?). II. Province : q. v. : *the Bengal p.* वङ्गदेश:.

PRESIDENT : (1) अधिष्ठातृ (f. त्री) ; (2) अधिनायक (f. यिका).

PRESIDENTIAL : expr. by comp., *p. chair* अधिनायकपदं (?).

PRESS (v. t.) : I. To squeeze : पीडयति, सं-, नि-, अभि-, आ-, (पीड्, c. 10.), *without being p.ed* न खलु पीडित:, Vid. I. ; *drunk after being fully p.ed* निष्पीडितपीत (f. ता), B. XII. 18. II. To embrace : (1) निष्पीडयति ; (2) निष्पिनष्टि (पिष्, c. 7.), Ki. XVIII. 13. III. To urge, constrain : q.

v. : अनुबध्नाति (बध्, c. 7.), *being p.ed about improper things* अयुक्तमनुबध्यमानाः, Vi. v. IV. To impress (IV) : q. v. : अरति (वृ, c. 1.).

PRESS (v. i.) : I. To crowd, throng : q. v. II. To urge : अनुबध्नाति.

PRESS (subs.) : I. P.ing : पीडनं, सं-, नि-. II. Printing-p. : *मुद्रायन्त्रं. III. Printed publications : *the English p. is free* : *अयथितान्याङ्गलीय-मुद्रितानि. IV. Urgency : *p. of business* कार्योपरोधः.

PRESS-GANG : नाविकधारकाः (m. pl.) and sim. comp.s (??). [(III).

PRESSING (adj.) : expr. with निर्बन्धेन (adv.) or by verb : V. TO PRESS

PRESSINGLY : (1) निर्बन्धेन ; (2) साग्रहं ; (3) निर्बन्धं.

PRESSMAN : *मुद्रायान्त्रिकः : v. also PRINTER.

PRESSURE : I. Pressing : पीडनं, सं-, नि-, निष्-, अभि-. II. Fig., *of trying circumstance* : expr. by भारः (= burden : q. v.). III. Of business etc. : उपरोधः. Ph. : *atmospheric p.* वायवो भरः or भारः (??).

PRESTIGE : perh. प्रतिष्ठा or गौरवं.

PRESUME : I. To suppose : q. v. : सम्भावयति (c. of भू), *if you p. guilt* यदि सम्भाव्यते पापं, Mr. IX. 36. II. To venture too far : expr. by adj. or subs. v. PRESUMPTUOUS, PRESUMPTION.

PRESUMPTION : I. Conjecture, guess : q. v. : तर्कः. II. Presumptuousness : (1) साहसं (= boldness : q. v.) ; (2) प्रगल्भता (= audacity : q. v.) ; (3) अवलेपः (= arrogance : q. v.). III. In law : perh. सम्भावना ; अनुमानं (= inference).

PRESUMPTIVE : perh. सम्भावित (f. ता) ; आनुमानिक (f. की).

PRESUMPTIVELY : expr. by circum., *p. she is guilty* सम्भाव्यते स पापी.

PRESUMPTUOUS : (1) साहसिक (f. की) V. BOLD ; (2) प्रगल्भ (f. ल्भा) V. AUDACIOUS ; (3) अवलिप्त (f. प्ता) V. ARROGANT. *P.-ness* V. PRESUMPTION (II).

PRESUMPTUOUSLY : (1) साहसेन ; (2) सावलेपं ; (3) प्रगल्भं ; etc.

PRESUPPOSE : सिद्धं (f. द्धां) मन्यते (मन्, c. 4.) : V. TO SUPPOSE.

PRETENCE : (1) व्यपदेशः V. PRETEXT ; (2) छद्म V. DECEIT (II) ; (3) उपधिः, *with some p.* सोपधि, Ki. I. 45.

PRETEND : I. To feign : (1) अपदिशति, वि-, (दिश्, c. 6.), *p.ing a touch of headache* शिरःशूलस्पर्शमपदिश्य, P. II. ; (2) भावयति (c. of भू : rare), *p.ing fainting from a rush of poison* भावितविषवेगविक्रियः, D. II. ; (3) by subs. II. To p. to, claim : perh. अभिमन्यते (मन्, c. 4.). *P.ed* i. e. feigned : q. v.

PRETENDER : I. Impostor : q. v. II. To the throne : राज्याभिमानिन् (f नी). [q. v.

PRETENSION : I. Claim, demand : q. v. : अभिमानं (?). II. Pretext :

PRETERMISSION : I. Omission : q. v. II. In Rhe. : perh. व्याजस्तुतिः.

PRETERNATURAL : अप्राकृत (f. ती) : v. SUPERNATURAL.

PRETERNATURALLY : expr. by adj. or circum.

PRETEXT (1) अपदेशः, वि-, *so that under that p. I will abduct and give her to you* तत्तेनैवापदेशेन हृत्वा तुभ्यं ददामि तां, K. s. x. 184. ; *under what p.* केनापदेशेन, Sa. II. ; (2) व्याजः, *under a p. of returning the ring* अङ्गुलीयार्पणव्याजात्, K. s. x. 102.

PRETTILY : (1) चारु ; (2) सुन्दरं ; (3) मञ्जु ; (3) मञ्जुलं.

PRETTINESS : (1) चारुता ; (2) लावण्यं ; (3) सौन्दर्यं v. BEAUTY.

PRETTY (adj.) : (1) लावण्यमय (f. यी), *only p. features do not leave you* लावण्यमयी छाया त्वां न मुञ्चति, Sa. III. ; (2) कमनीय (f. या) or rarely कान्त (f. न्ता), *very p. wife* सुकान्तकान्ता, Ku, IX. 2. ; (3) चारु (f. र्वी) ; (4) सु- in comp., *having p. eyes* सुलोचन (f. ना), R. : v. BEAUTIFUL, CHARMING.

PRETTY (adv.) : perh. अनल्प in comp. (not a little) or प्रायेण (= nearly).

PREVAIL : To prove the stronger : (1) अभिभवति (भू, c. 1. : with acc.), *that insanities p. over men like you* यद्वाद्दशाः प्रमादैरभिभूयन्ते, K. ; (2) अतिरिच्यते v. TO EXCEL. II. To be current : expr. by adj. प्रबल (f. ला), प्रचल (f. ला) or प्रभूत (f. ता) : v. PREVALENT. III. With on, upon, or with, to persuade, induce : q. v. : अनुनीय प्रवर्तयति (c. of वृत्).

PREVAILING (adj.), PREVAILINGLY : V. PREVALENT, PREVALENTLY.

PREVALENCE : (1) प्रबलता ; (2) प्रचलता ; (3) आधिक्यं : v. below.

PREVALENT : (1) प्रबल (f. ला = predominant) ; (2) प्रचल (f. ला = current) ; (3) बहुल (f. ला = abundant) ; (4) साधारण (f. णी = common) : v. those words. [साधारण्येन (= commonly).

PREVALENTLY : (1) बलवत् (= forcibly) ; (2) बहुलं (= abundantly ; (3)

PREVARICATE : (1) अप-लपति (लप्, c. 1.) ; (2) निह्नोतुमिच्छन् (f. न्ती) मिथ्योत्तरं ददाति, see Mu. I. 1.

PREVARICATION : (1) अपलापः ; (2) निह्नवः ; (3) better by circum.

PREVARICATOR : (1) अपलापिन् (f. नी) ; (2) निह्नववादिन् (f. नी) ; (3) by circum.

PREVENT : (1) नि-वारयति, प्रति-, विनि-, (वृ, c. 10.), *p.ing the entrance of all attendants* निवारिताशेषपरिजनप्रवेश (f. शा), K. ; (2) अव-रुणद्धि (रुध्, c. 7.) ; (3) नि-षेधति (षिध्, c. 1.) v. TO PROHIBIT.

PREVENTION (1) नि-वारणं ; (2) अव-रोध: ; (3) निषेध:, प्रतिषेध:.

PREVENTIVE : (1) by verb ; (2) -हर (f. री) in comp., *p. of disease* रोगहर (f. री) ; (3) -घ्न (f. घ्नी = killing, destroying) in comp.

PREVIOUS : पूर्व (f. र्वा) : v. FORMER, PRECEDING.

PREVIOUSLY : पूर्वं : v. FORMERLY. *P. to.* v. BEFORE.

PREVISION : expr. by पूर्वं पश्यति (दृश्, c. 1. = to see) : v. FORESIGHT.

PREY (subs.) : आमिषं, *became the p. of the enemies* द्विषामामिषतां ययौ, R. XII. 11. *(Beast) of p.* आमिषाशिन् (m.) or मांसाद:.

PREY (v.) : I. Lit. : आमिषं गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.) ; भक्षयति (भक्ष्, c. 10. = to eat : q. v.). II. Fig., to pillage, rob : q. v. III. Fig., to vex, waste : प्र-बाधते (बाध्, c. 1.).

PRICE (subs.) : (1) मूल्यं, *at what p.* कियता मूल्येन, P. ; *we have been cruelly fixed by you as the p. of these (ornaments)* कल्पिता मूल्यमेतेषां क्रूरेण भवता वयं, Mu. v. 17. ; (2) अर्घ: (rare), *at a very low p.* लघीयसार्घेण, D. III.

PRICE (v.) : मूल्यं स्थिरीकरोति or कल्पयति (c. of कृप्).

PRICE-CURRENT : पण्यमूल्यनिर्घण्ट: (??).

PRICELESS : (1) अमूल्य (f. ल्या) ; (2) अनर्घ (f. र्घा) ; (3) अनर्घ्य (f. र्घ्या).

PRICK (v.) : I. To puncture : q. v. : विध्यति (व्यध्, c. 4.). II. To goad : q. v. : तुदति (तुद्, c. 6.). III. Fig. to sting : (1) विध्यति ; (2) तुदति, Rám. II. 11. 24. Ph. : *with p.ed up ears* स्तब्धकर्ण (f. र्णा), H. II.

PRICK (subs.) : I. Puncture : वेध:,-धं. II. A goad : q. v. : प्रतोद:. III. Stinging pain : (1) दंश: ; (2) यातना. IV. A mark : लक्ष्म.

PRICKLE : (1) शूक (mn.) ; (2) कण्टक (mn. = thorn).

PRICKLY : (1) शूकिन् (f. नी) ; (2) शूकवत् (f. ती) ; (3) कण्टकिन् (f. नी = thorny).

PRIDE (subs.) : I. In good sense : (1) मान:, अभि- ; (2) मानिता. II. In bad sense : (1) अहङ्कार: ; (2) दर्प: ; (3) गर्व: (best equiv.), *whose p. used to look down on the world as straw* तृणमिव परिभूतो यस्य गर्वेण लोक:, Ve. v. III. Ornament : q. v. : अलङ्कार:, *the p. of the heaven* अलङ्कार: स्वर्गस्य (स न: प्रियसखो......), V. I.

PRIDE (v.) : expr. by subs. or adj., *you p. yourself without conquering*

me मामजिलेव दृप:, Vc. v.; *Gauri, who p.s herself in her beauty* रूपगर्विता श्रीगौरी, V. I.

PRIEST: I. Family: (1) पुरोहित:; (2) पुरोधस् (m.). II. Sacrificial: (1) ऋत्विज् (m.); (2) याजक:. III. Vedic: श्रोत्रिय:. IV. In gen.: आचार्य:.

PRIESTCRAFT: पुरोहितानां चातुर्यं and sim. exprs.

PRIESTESS: (1) आचार्याणी; (2) देवकी; (3) याजिका (?).

PRIESTHOOD: I. The office: पौरोहित्यं. II. Priests collectively: by pl., पुरोहिता: etc.; ब्राह्मणा: (= Brahmins, the Indian p.): v. PRIEST.

PRIESTLY: expr. by comp. or gen.

PRIEST-RIDDEN: (1) पुरोहितवश (f. शा ?); (2) पुरोहितायत्त (f. त्ता ?); (3) better by circum.: v. LORD.

PRIG: (1) दाम्भिक (f. की ?); (2) दर्पोद्धत (f. ता ?).

PRIGGISH: (1) दाम्भिक (f. की ?); (2) दर्पोद्धत (f. ता ?).

PRIM: (1) विनीत (f. ता); (2) by subs. v. PRIMNESS.

PRIMACY: *प्रधानतमाचार्यत्वं; प्रधानतमाचार्यपदं.

PRIMARILY: (1) आदौ; (2) प्रथमं: v. FIRST.

PRIMARY: I. First: q. v.: आदिम (f. मा). II. Chief, principal: q. v.: मुख्य (f. ख्या).

PRIMATE: *प्रधानतमाचार्य:; सर्वप्रधानाचार्य:.

PRIME (subs.): I. Dawn: q. v.: दिनमुखं. II. Of life: प्रौढता or प्रौढि:, *in the p. of life* प्रौढ (f. ढा), J. III. Beginning: q. v.: आदि:. IV. Best portion: (1) उत्कृष्टभाग:; (2) better by adj. Ph.: "*p. of the moon*" नवेन्दुकला, Sa.

PRIME (adj.): I. Primitive: q. v.: आदिम (f. मा). II. First: q. v.: प्रथम (f. मा). Ph.: *p. minister* महामन्त्री, Vid. IV. v. PREMIER.

PRIMER: प्रथमपुस्तकं (?); बालपाठ्यं (?); शिशुशिक्षा (?).

PRIMEVAL: (1) आदिम (f. मा); (2) प्राक्तन (f. नी = old, ancient: q. v.).

PRIMITIVE: (1) आदिम (f. मा), *p. state* आदिमावस्था; (2) प्राक्तन (f. नी = old, ancient: q. v.); (3) प्रथम (f. मा = first: q. v.); (4) मूल- in comp. (= original: q. v.).

PRIMNESS: (1) अत्यादर: (= formality); (2) विनीतता (= civility).

PRIMOGENITURE: I. Lit.: ज्येष्ठत्वं. II. In law: by circum., *the law of p. obtains among the Ikshvákus* इक्ष्वाकूणां हि सर्वेषां राजा भवति पूर्वज:, Rám. II. 119. 33.

PRIMORDIAL: आदिम (f. मा): v. PRIMITIVE.

PRIMROSE : लताविशेषः ; *भूसेवती.

PRINCE : I. A king : q. v. : अधिपतिः. II. A king's son : (1) कुमारः ; (2) राजपुत्रः and sim. comp.s.. *P. of wales* (इंग्लण्डीय)युवराजः.

PRINCELY : I. Lit. : expr. by ph. or comp., *p. birth* राजवंशप्रसूतिः ; *p. virtues* राजधर्माः. II. Prince-like : राजसदृशः (शी, शं) : v. LIKE. III. Becoming a p. : राजयोग्यः (ग्या, ग्यं) ; राजोचितः ; (ता, तं), etc.

PRINCESS : I. A queen : q. v. II. A king's daughter : (1) राजकुमारी ; (2) राजपुत्री and sim. comp.s. *P. of wales* : (इंग्लण्डीय)युवराजपत्नी.

PRINCIPAL (adj.) : (1) मुख्य (f. ख्या) ; (2) प्रधान (f. ना) : v. CHIEF.

PRINCIPAL (subs.) : I. Chief, master : q. v. : अध्यक्षः. II. Capital : मूलं,-धनं, *p. and interest* मूलकलान्तरे, Li. 61.

PRINCIPALITY : राष्ट्रं : v. COUNTRY, TERRITORY.

PRINCIPALLY : (1) प्रधानतः ; (2) प्राधान्येन ; (3) विशेषतः (= specially).

PRINCIPLE : I. A fundamental truth : perh. तत्त्वं or मूलतत्त्वं II. A faculty : वृत्तिः. Ph. : *a man of p.* सुव्रत (f. ता) ; *a man of no p.* खण्डितव्रत (f. ता). III. An element : मूलं. IV. Source, origin : q. v.

PRINT (v. t.) : I. To impress : q. v. II. With types : *मुद्रयति (nomi.), *p.ed books* मुद्रितपुस्तकानि. III. To mark by pressure : perh. अङ्कयति (nomi.).

PRINT (subs.) : I. A mark : q. v. : चिह्नं. II. Type : *मुद्राक्षराणि (n. pl.), *this is bad p.* *न शोभनान्येतानि मुद्राक्षराणि. Ph. : *this is in p.* *मुद्रयन्त्येतत् ; *it is out of p.* *मुद्रितमस्य निःशेषितं ; *they like to see their names in p.* *स्वनामानि मुद्रितानि द्रष्टुमिच्छन्ति. III. A picture : q. v. : पटः. IV. A journal : q. v. V. A p.ed fabric : अङ्कितं वस्त्रं (?).

PRINTER : *मुद्रयितृ (f. त्री), *p.'s ink* : मुद्रामसी.

PRINTING (subs.) : expr. by verb : v. also PRINT (subs.) (II). *P.-press* : *मुद्रायन्त्रं ; *p.-office* *मुद्राशाला.

PRIOR (adj.) : (1) प्रधान (f. ना = chief) ; (2) पौर्विक (f. की = anterior) ; (3) गरीयस् (f. सी = heavier).

PRIOR (subs.) : विहारपालः. *P.ess* : विहारपालिनी.

PRIORITY : (1) प्रधानता ; (2) पौर्विकता ; (3) गरिष्ठता : for dif. v. PRIOR.

PRIORY : विहारः.

PRISE : v. PRIZE.

PRISM : *क्रकचायतं, *achromatic p.* *अवर्णं क्रकचायतं. [विश्लेषिता वर्णाः.

PRISMATIC,-AL : *of p. form* *क्रकचायताकारः (रा, रं) ; *p. colors* *क्रकचायत-

PRISON : (1) कारागारं and sim. comp.s ; (2) बन्धनागारं ; (3) कारा, Vi. ; (4) चारः,-कः, D. *Has escaped from the p.* बन्धनं भित्वापक्रामति, Mr.

PRISONER : I. Lit. : (1) बन्दि(न्दी) (f.) ; (2) कारास्थः or -वशः (स्था, स्थं). II. Of war : बन्दि (f. न्दी) : v. CAPTIVE. [OLD.

PRISTINE (adj.) : (1) आदिमः (मा, मं) ; (2) प्राक्तनः (नी, नं) : v. FORMER,

PRITHEE : प्रार्थये त्वां : v. PRAY, THEE.

PRIVACY : I. The state : (1) विविक्तता,-त्वं ; (2) रहस् (n.). II. A private place : (1) विविक्तं, Ki, IX. 71. ; (2) रहस् (n.), M. n.

PRIVATE (adj.) : I. Belonging to an individual : (1) स्व (f. स्वा) v. OWN ; (2) not expr., *woman's p. property* स्त्रीधनं, Dá. II. Secluded : (1) विविक्त (f, क्ता) ; (2) विजन (f. ना) ; (3) निर्जन (f. ना) ; (4) रहस् in comp., *in p.* रहसि v. P.LY. III. Secret : q. v. : गूढ (f. ढा). IV. Not public : *p. life* वाम्यवृत्तिः (?) ; *p. education* गृहे शिक्षा (?) ; *p. secretary* रहः सचिवः (?) ; *p. person* साधारणलोकः (?) ; *p. act* असाधारणो विधिः (?).

PRIVATE (subs.) : साधारणसैनिकः and sim. comp.s (?). [by subs.

PRIVATEER : I. Subs. : साधारणलोकानां वाधनपोतः (?). II. Verb : expr.

PRIVATELY : (1) रहः, R. XIII. 35. ; (2) रहसि, D. VI. ; (3) विविक्तं ; (4) विविक्ते ; (5) एकान्ते ; (6) विजने ; (7) उपह्वरे (rare), D. II. ; (8) गूढं (= secretly : q. v.).

PRIVATENESS (1) विविक्तता v. PRIVACY ; (2) गूढता v. SECRECY.

PRIVATION : I. Deprivation, absence : q. v. : अभावः. II. Destitution, need : q. v. : कष्टं.

PRIVATIVE : in gram. : (1) नञर्थकः ; (2) अभावसूचकः.

PRIVET : लताविशेषः.

PRIVILEGE (subs.) : perh. अधिकारः ; क्षमता (= power) ; विशेषाधिकारः (?).

PRIVILEGED (adj.) : (1) by subs. ; (2) विशेषाधिकारभाज् (mfn.) and sim. comp s (??).

PRIVILY : गूढं : v. SECRETLY, PRIVATELY.

PRIVITY : i. e. connivance : योगः : v. also KNOWLEDGE. Ph. : *in p.* गूढं v. SECRETLY ; *p.s* गुह्याङ्गं.

PRIVY (subs.) : (1) शौचस्थानं ; (2) वर्चःस्थानं, Mit. *In the public p. at Benares* वाराणस्यामुच्चारप्रस्रावस्थाने, Kar.

PRIVY (adj.) : I. Private, secret : q. v. II. P. to : (1) अभिज्ञः (ज्ञा, ज्ञं) (= acquainted with : q. v.) ; (2) सहायः (= accomplice). Ph. :

p. council राजसभा (?) ; *p. councillor* राजसभाधिष्ठित: (?), राजसभा-सचिव: (?), etc. ; *p. seal* (the seal) राजमुद्रा (?) ; (*the minister*) राज-मुद्रामन्त्रिन् (m.), etc. ; *p. purse* राजधनं (?).

Prize (subs.) : I. Of honour : (1) पारितोषिकं (= reward) ; (2) better by circum., *if a p. is offered and won* यदि भवान् भद्रकमुपन्यस्यति तदा भवते मयैतावद्दियमिति पणितं तत्रोपन्यासं नियोगं लभते ; *so a p. won in a literary contest* तथा प्रसर्व्विज्ञानविवादे निर्जित्य यल्लब्धं, Dá. 93. II. Booty : expr. with युद्धे प्राप्त (f. प्ता), N. s. or -गृहीत (f. ता). [care : q. v.

Prize (v.) : I. To estimate highly : बहु मन्यते (मन्, c. 4.). II. To

Prize-fighter : मल्लयोद्धृ (f. द्ध्री : ?) ; मल्लयोधिन् (f. नी : ?).

Prize-money : perh. जयधनं and sim. comp.s.

Probability : (1) सम्भाव्यता or सम्भावनीयता (= likelihood) ; (2) सम्भावना (= presumption) : v. below.

Probable : (1) by adv. v. PROBABLY ; (2) by सम्भवति (= may be) ; (3) सम्भाव्य (f. व्या) or सम्भावनीय (f. या) (rare).

Probably : I. Very likely : प्रायेण or प्राय:, *or p. he is fallen from the mouth of a hawk* प्रायेण श्येनमुखपरिभ्रष्टेन वानेन भवितव्यं, K. ; *Sakuntalá is passing this time p. on the banks of the Máliní* इमां वेलां प्रायेण मालिनीतीरेषु शकुन्तला गमयति, Sa. III. II. With probability : expr. by verb, *p. he will die* मरिष्यतीति सम्भावयामि.

Probation : *on p.* perh. परिदर्शनार्थं.

Probationary, Probational : no equiv. : पारिदर्शनिक (f. की ?).

Probationer : perh. अन्तेवासिन् (f. नी = apprentice, pupil).

Probe (subs.) : एषणी, Wilson ; शलाका, Williams.

Probe (v.) : परीक्षते (ईक्ष्, c. 1.) : v. TO EXAMINE.

Probity : अमायता : v. HONESTY, SINCERITY. [विषय:.

Problem : I. In geo. : उपपाद्यं, K. d. II. Question, subject : q. v. :

Problematical : सन्दिग्ध (f. ग्धा) : v. DOUBTFUL.

Proboscis : I. Lit. : पोत्रं (?). II. The nose : प्रोथ:. [in Bengali).

Procedure : prob. व्यवहार:, *criminal p.* *दोषव्यवहार: (- कार्य्यविधि: used

Proceed : I. To move, go : q. v. : चलति (चल्, c. 1.). II. To go on, continue : प्रवर्तते (वृत्, c. 1.) : v. TO BEGIN. III. In law : prob. व्यवहारं करोति, *who has p.ed against me* केन सह मम व्यवहार:, Mr. IX. ; निवेदयति (= to inform : q. v.). IV. To arise : (1) जायते, सं-, प्र-, अभि-, उप- (जन्, c. 4.), *desire p.s from association* संगात् संजायते काम:,

G. II. 62. ; (2) प्र-भवति, उत्-, सम्- (भू, c. 1.), "लोभात् क्रोधः प्रभवति, H. I. 23. ; (3) उत्तिष्ठते, सम्- (स्था, c. 1.), *p.ing from the eye* नयनसमुत्थ (f. त्था), R. II. 75. ; (4) उत्पद्यते, सम्- (पद्, c. 4.), *light p.s from air* ज्योतिरुत्पद्यते वायोः, M. I. 77.

Proceeding from : v. TO PROCEED (IV), ARISING FROM.

Proceeding (subs.) : I. Action, transaction : q. v. : कार्यं. II. Procedure : perh. कार्यप्रणाली.

Proceeds : expr. by लब्ध (f. ब्धा), *p. of sale* विक्रयेण लब्धं.

Process : I. Going on : *in p. of time* कालक्रमेण, Ku. II. Plan, means : q. v. : उपायः. III. Legal : perh. आह्वानपत्रं. IV. In ana. : expr. with निर्गत (f. ता) or उत्थित (f. ता).

Procession : यात्रा, *bridal p.* वरयात्रा, N. XVI. 4. ; *followers of a p.* आनुयात्रिको जनः, Ma. VI.

Proclaim : (1) घोषयति, वि-, उत्-, आ-, (घुष्, c. 10.), *and let (them) p. your victory* घोषयन्तु च ते जयं, Mah. IV. 67. 20. ; *p.ing his guilt* तस्य दोषमुद्घोष्य, D. IV. ; (2) ख्यापयति, प्र-, आ-, (c. of ख्या), *p. (his) advent* प्रख्यापयन्नागमं, Vi. V. I. : v. also TO ANNOUNCE, CELEBRATE.

Proclaimer : (1) घोषकः (f. षिका) ; (2) उद्घोषक (f. षिका) ; (3) by verb.

Proclamation : (1) घोषणं,-णा, *proclaim the p.* घोषयत घोषणं, *place for p.* घोषणास्थानं, Mr. X. ; (2) उद्घोषणं ; (3) विघोषणं ; (4) प्र-ख्यापनं ; etc. *N. B.* 2 to 4 only of the act.

Proclivity : प्रवणता : v. PROPENSITY.

Proconsul : भोगपतिः : v. GOVERNOR, VICEROY.

Procrastinate : I. Trans. : v. TO DELAY, POSTPONE. II. Intrans. : विलम्बते : v. TO DELAY.

Procrastination : दीर्घसूत्रता : v. DELAY, DILATORINESS.

Procreate (v. t.) : जनयति (c. of जन्) : v. TO BEGET.

Procreation : (1) जननं, प्र- ; (2) उत्पादनं ; (3) expr. by verb.

Procreative : expr. by comp., *p. power* जननशक्तिः. [तत्वावधारकः (?).

Proctor : I. In law : *मोक्तारः ; उपदेष्टृ (m.). II. In colleges :

Procumbent : v. PRONE.

Procurable : (1) लभ्य (f. भ्या) ; (2) by verb v. TO PROCURE.

Procurator : I. Roman : भोगपतिः. II. In gen. : perh. निर्वाहकः.

Procure : I. To get : q. v. : लभते (लभ्, c. 1.). II. To bring : q. v. : आनयति (नी, c. 1.). III. To effect ; q. v. : साधयति (c. of सिध्).

Procurement : (1) लाभः (= getting) ; (2) आनयनं (= bringing) ; (3) साधनं (= effecting).

Procurer : (1) विटः ; (2) सु-रततालः : v. also TO PANDER.

Procuress : (1) कुट्ट(ट्टि)नी ; (2) दूती ; (3) शम्भली ; (4) कुन्दी.

Prodigal : (1) अतिव्ययिन् (f. नी) ; (2) बहुव्ययिन् (f. नी) ; (3) अमितव्ययिन् (f. नी) ; (4) त्यागशालिन् (f. नी) ; (5) दानशौण्ड (f. ण्डा : in giving) ; etc.

Prodigality : (1) अतिव्ययः ; (2) बहुव्ययः (3) त्यागशालिता ; etc.

Prodigally : (1) मुक्तहस्तं (= with open hand) ; (2) महता व्ययेन and sim. comp.s (= with great expense), Mu. II.

Prodigious : (1) अद्भुत (f. ता = wonderful) ; (2) अतिप्रमाण (f. णा = big).

Prodigiously : अत्यन्तं : v. EXCEEDINGLY, EXTREMELY.

Prodigy : I. A monster : expr. with अद्भुत (f. ता = wonderful : q. v.). II. A portent : q. v. : उत्पातः. Ph.: "*a p. of learning* असाधारणपण्डितः.

Produce (v. t.) : I. To exhibit, bring forward : दर्शयति, प्र-, अभि-, (c. of दृश्), *a surety for p.ing (a man)* दर्शनप्रतिभूः, M. II. To cause : q. v. : (1) जनयति (c. of जन्) ; (2) उत्पादयति (c. of पद्) : v. also TO PROCEED (IV). III. To bring forth, bear : q. v. : (1) जनयति ; (2) उत्पादयति ; (3) better by pass. v. PRODUCED, BE. IV. To yield : q. v. : ददाति (दा, c. 3.), प्र-. V. To elongate : वर्धयति (c. of वृध्).

Produced, be : (1) उत्पद्यते (पद्, c. 4), *so much can be p. here* एतावदत्रोत्पन्नं योग्यं, Mit. ; (2) जायते, सं-, प्र-, अभि-, उप- (जन्, c. 4.), *p. in water* जलज (f. जा) ; (3) भवति, *a field where barley is p.* यवभवं क्षेत्रं, A. ; (4) sometimes by deriv., *p. in autumn* हैमन (f. नी).

Produce (subs,) : (1) फलं (= fruit), *then he is to take its p. himself* तदा तस्य फलं स्वयमेव गृह्णीयात्, Mit. ; (2) उत्पन्नं or उत्पन्नं द्रव्यं, Mi. ; (3) शस्यः (= field p.) (rare), Vy.

Product (subs.) : I. Produce : q. v. : फलं. II. Work : q. v. : कर्मन् (n.). III. In arith. : गुणनफलं, Vij. ; (2) वधः or घातः, *their p.* अनयोर्घातः, Li.

Production : I. Producing : (1) उत्पादनं ; (2) प्र-जननं. II. Exhibition : q. v. : दर्शनं, प्र-. III. Produce : q. v. : उत्पन्नं. IV. Work : q. v. : कर्मन् (n.).

Productive : I. Of soil : शस्यप्रद (f. दा) : v. FERTILE, RICH. II. In

gen. : (1) फलप्रद (f. दा) ; (2) फलद (f. दा) ; (3) फलदायिन् (f. नी).
Ph. : *p. of* i. e. producing, causing, expr. by verb. v. TO PRODUCE.

PRODUCTIVENESS : gen. expr. by adj. ; फलदायिता (rare).

PROEM : मुखबन्धः : v. PREFACE.

PROFANATION : (1) दूषणं v. POLLUTION ; (2) अपवित्रीकरणं (rare). [(rare).

PROFANE (v.) : (1) दूषयति (c. of दुष्) v. TO POLLUTE ; (2) अपवित्रीकरोति

PROFANE (adj.) : I. Not holy : (1) अपवित्र (f. त्रा) ; (2) अपुण्य (f. ण्या). II. Impious : q. v. : अधार्मिक (f. की). III. Secular : q. v. लौकिक (f. की).

PROFANELY : (1) धर्ममनुज्झ्य,-अतिक्रम्य, etc. ; (2) by adj.

PROFANITY : धर्मनिन्दा : v. also PROFANATION, IMPIETY.

PROFESS : I. = to assert : q. v. : ब्रवीति or ब्रूते (ब्रू, c. 2.). II. To pretend : q. v. *P.ed* : (1) प्रतिज्ञात (f. ता = declared) ; (2) प्रकाश (f. शा = open).

PROFESSEDLY : (1) प्रकाशं (= openly) ; (2) perh. विस्रब्ध.

PROFESSION : I. Declaration, avowal : q. v. : उक्तिः. II. Claim, pretention : q. v. III. Vocation, livelihood : q. v. : वृत्तिः.

PROFESSIONAL : expr. by comp., *p. pride* विज्ञानाभिमानः (?) ; *p. men* विज्ञानविदः (?) ; *p. advice (of medical men)* वैद्योपदेशः (?) : v. KNOWLEDGE.

PROFESSOR : no proper equiv. : अध्यापकः : v. TEACHER, MASTER.

PROFESSORSHIP : अध्यापकपदं and sim. comp.s (?).

PROFFER : उपन्यस्यति (अस्, c. 4.) : v. TO OFFER, PROPOSE.

PROFICIENCY : (1) प्रावीण्यं ; (2) कौशलं, *attained high p. in the special arts* कलाविशेषेषु परं कौशलमवाप, K. ; (3) नैपुण्यं, *p. in the Purânas* पुराणगणनैपुण्यं, D. ; (4) वैचक्षण्यं.

PROFICIENT : (1) प्रवीण (f. णा), *p. in painting* चित्रकर्मणि प्रवीणः, K. ; (2) कुशलः (ला, लं), *p. in mythology and history* पुराणेतिहासकुशलः, D. ; (3) निपुण (f. णा), *p. in conversation* आलापनिपुणः, K. ; (4) विचक्षण (f. णा), *p. in metaphysics* आन्वीक्षिकीविचक्षणः, D.

PROFILE : no equiv. : पार्श्वदृश्यं (?).

PROFIT (subs.) : लाभः, *p.s of your business* संव्यवहाराणां लाभा वः, Mu. I. ; *p. and loss* लाभालाभौ, Y. II. 262. ; *to have p.* लाभं गृह्णाति, Vri. : v. also BENEFIT.

PROFIT (v.) : (1) expr. by subs., *for p.ing one's self* लाभार्थं, Y. ; (2) हितं आवहति (वह्, c. 1.) ; (3) उपकरोति (कृ, c. 8.).

PROFIT (v. i.) : I. To gain : expr. with लाभः or उपकारः. II. To take advantage of : expr. with लभते (लभ्, c. 1.), *p.ing by the opportunity* अवसरं लब्ध्वा. III. To bring good : शुभं आवहति.

PROFITABLE : I. Gainful, lucrative : (1) लाभावह (f. हा) ; (2) लाभजनक (f. की) ; (3) लाभकर (f. री). II. Useful, advantageous : (1) हितकर (f. री) ; (2) उपयोगिन् (f. नी).

PROFITABLY : expr. by adj. or circum. : v. USEFULLY.

PROFITLESS : (1) निष्फल (f. ला = useless) ; (2) निर्लाभ (f. भा : rare).

PROFLIGACY : (1) पापाभिनिवेशः ; (2) भ्रष्टाचारता ; (3) स्वच्छन्दचरता.

PROFLIGATE : (1) पापनिरत (f. ता) ; (2) भ्रष्टाचार (f. रा) ; (3) स्वच्छन्दचर (f. रा) ; and sim. comp.s.

PROFLIGATELY : expr. by circum., *to spend life p.* *पापकार्येषु जीवनमतिवाहयति.

PROFOUND : I. Deep : q. v. : (1) अतिगभीर (f. रा) ; (2) अगाध (f. धा). II. Fig. : प्रगाढ (f. ढा), *p. reverence* प्रगाढभक्तिः. III. Abstruse, occult : गहन (f. ना).

PROFOUNDLY : प्रगाढं : v. DEEPLY.

PROFOUNDNESS, PROFUNDITY : I. Lit. : (1) अगाधता ; (2) अतिगभीरता. II. Fig. : प्रगाढता. III. Abstruseness : (1) गहनता ; (2) निगूढता.

PROFUSE : I. Prodigal : q. v. : मुक्तहस्त (f. स्ता). II. Copious, abundant : q. v. : प्रचुर (f. रा).

PROFUSELY : I. Prodigally : q. v. : मुक्तहस्तं. II. Abundantly : q. v. : [प्रचुरं.

PROFUSION : I. Prodigality : q. v. : मुक्तहस्तता. II. Copiousness, abundance : q. v. : प्राचुर्यं.

PROGENITOR : पितृ (m.), Ki. XIII. 65. : v. ANCESTOR.

PROGENY : सन्ततिः : v. OFFSPRING.

PROGNOSTIC : शकुनं (= omen : q. v.) : v. also TO FOREBODE.

PROGNOSTICATE : सूचयति (सूच्, c. 10.) : v. FOREBODE, BESPEAK.

PROGNOSTICATION : expr. by verb.

PROGNOSTICATOR : शुभाशुभलक्षणविद् (mfn.) : v. also PROPHET.

PROGRAMME : सूचिपत्रं (??).

PROGRESS (v.) : I. Lit. : चलति (चल्, c. 1.). II. Fig. : (1) उन्नतिं गच्छति, अधि-, (गम्, c. 1.), etc. ; (2) उत्क्रम्यते (pass. of क्रम्).

PROGRESS (subs.) : I. Lit. : यात्रा : v. MARCH (II). II. Increase, growth : q. v. : वृद्धिः. III. Advance, improvement : q. v. : उन्नतिः.

PROGRESSION : *a p.* श्रेढीव्यवहारः : *first term* मुखं, वदनं, आदिः : *common difference* चयः : *number of terms* गच्छः : *sum* श्रेढीफलं : *common ratio* चयो गुणः : *geometrical mean* उत्तरो गुणः, Li. *Terms are in harmonic p. whose reciprocals are in arithmetic p.* *येषाम्छेदाश्चयान्तरास्ते विषमचयान्तराः. [(f. का).

PROGRESSIVE : I. Advancing : अग्रेसर (f. री). II. Gradual : क्रमिक

PROHIBIT : नि-षेधति, प्रति- (सिध्, c. 1.) : V. TO FORBID.

PROHIBITION : (1) निषेधः ; (2) प्रतिषेधः ; (3) नि-वारणं.

PROHIBITORY : (1) निषेधिन् (f. नी) ; (2) निषेधक (f. धिका) ; (3) प्रतिषेधिन् (f. नी) ; etc.

PROJECT (subs.) : कल्पना : V. SCHEME, PLAN.

PROJECT (v.) : I. To throw out : q. v. : प्रक्षिपति (क्षिप्, c. 6.). II. To devise, plan : q. v. : कल्पयति (c. of कॢप्).

PROJECT (v. i.) : (1) लम्बते, प्र- (लम्ब्, c. 1.) ; (2) बहिर्वर्तते (वृत्, c. 1. : ?).

PROJECTILE : क्षेपणीय (f. या = missile : q. v.).

PROJECTING (adj.) : (1) प्र-लम्ब (f. म्बा), *having a p. belly* लम्बोदर (f. रा) ; *with a p. nose* प्रलम्बघोण (f. णा) ; (2) उदग्र (f. ग्रा : ?.), Wilson.

PROJECTION : I. The act : प्रलम्बता. II. Anything projected : expr. with प्रलम्ब (f. म्बा). III. In Math. : छेद्यकं, Su. VI. 1.

PROJECTOR : expr. by verb : V. TO PROJECT, SCHEME.

PROLETAIRE : (1) प्राकृतः,-जनः ; (2) पृथग्जनः. [q. v. : बहुफल (f. ला).

PROLIFIC : I. Of females : बहुप्रज (f. जा). II. Fertile, productive :

PROLIX : (1) सुविस्तर (f. रा), Si. II. 24. ; (2) प्रपञ्च (f. ञ्चा), Mu. ; (3) प्रपञ्चित (f. ता) ; (4) विस्तीर्ण (f. र्णा) ; (5) सुदीर्घ (f. र्घा = very long).

PROLIXITY : (1) प्रपञ्चः,-ता ; (2) विस्तीर्णता ; (3) सुदीर्घता.

PROLIXLY : (1) सुविस्तरं ; (2) प्रपञ्चं ; (3) सुदीर्घं.

PROLOGUE : (1) प्रस्तावना ; (2) पूर्वरङ्गः ; (3) नान्दी (benedictory p.).

PROLONG : (1) वितनोति (तन्, c. 8.) ; (2) विस्तारयति (स्तृ, c. 10.) ; (3) by circum. [(2) by verb or circum.

PROLONGATION : (1) sometimes with प्रपञ्चः, *p. of discussion* वाक्प्रपञ्चः ;

PROLUSION : I. A prelude : q. v. II. A trial : परीक्षा.

PROMENADE (subs.) : I. A walk : (1) विहारः or विहरणं (= amusing) ; (2) विचरणं. II. A place : no equiv. : विहारप्रदेशः (?).

PROMENADE (v.) : (1) विहरति (हृ, c. 1. = to amuse), R. VI. 57. ; (2) विचरति (चर्, c. 1.), *p.d with my friends* सह सखीजनेन व्यचरम्, K.

PROMINENCE, PROMINENCY : (1) उन्नतता ; (2) उन्नतिः, सम्-, *the p. of my mind is like the p.s of your summit* मनसः शिखराणाञ्च सदृशी ते समुन्नतिः, Ku. VI. 66. : v. also EMINENCE.

PROMINENT : (1) समुन्नत (f. ता) ; (2) उदग्र (f. ग्रा) : v. HIGH, EMINENT.

PROMINENTLY : (1) प्राधान्येन ; (2) विशेषेण (= specially) ; (3) स्पष्टं (= clearly). (4) अविविक्त (f. क्ता = indiscriminate).

PROMISCUOUS : (1) प्रकीर्ण (f. र्णा) ; (2) संकीर्ण (f. र्णा) ; (3) मिश्रित (f. ता = mixed) ;

PROMISCUOUSLY : (1) निर्विशेषेण (= without any distinction) ; (1) अविविक्तं (= indiscriminately) ; (3) सङ्कीर्णं.

PROMISE (v.) : I Lit. : (1) प्रतिजानीते (ज्ञा, c. 9.), *p.ing very well to Drona* तथेति च प्रतिज्ञाय द्रोणाय, Mah. I. 137. 14. ; (2) प्रति-शृणोति (श्रु, c. 5.), *Ráma p.d them to remedy the danger* प्रतिशुश्राव काकुत्स्थस्तेभ्यो विघ्नप्रतिक्रियां, R. XV. 4. II. To furnish hopes : *the crops p. well* फलाशंसीनि शस्यानि ; *he is a p.ing youth* वर्धिष्णुरयं युवा.

PROMISE (subs.) : I. Lit. : (1) प्रतिज्ञा,-नं, *afraid of breach of p.* प्रतिज्ञाभङ्गभीरुः, Ve. III. ; *to fulfil a p.* प्रतिज्ञां पूरयति, Ve. IV. ; (2) प्रतिश्रवः or प्रतिश्रुतिः (rare) ; (3) अङ्गीकारः (= avowal). II. Expectation, prospect : expr. with आशा, *a man of the highest p.* अत्याशाजननोऽयं लोकः (?).

PROMISSORY NOTE : *प्रतिश्रवपत्रं.

PROMONTORY : (1) भूनासिका, Williams ; (2) टिङ्गः,-कः (?).

PROMOTE : I. To exalt, elevate : (1) वर्धयति (c. of वृध्) ; (2) उन्नतिं नयति (नी, c. 1.), Mr. X. 51. II. To further, aid : q. v. : वर्धयति. III. To excite : प्रवर्तयति (c. of वृत्).

PROMOTER : (1) प्रवर्तयितृ (f. त्री = setter on) ; (2) प्रोत्साहयितृ (f. त्री = encourager).

PROMOTION : I. The act : (1) वर्धनं ; (2) उन्नतिः (= exaltation). II. Honor, advancement : perh. उन्नतिः ; पदवृद्धिः.

PROMPT (adj.) : I. Of men : (1) सत्वर (f. रा = quick, ready) ; (1) with adv. क्षिप्रं (= quickly), अविलम्बेन (= without delay) etc. II. Of acts : expr. by adv.

PROMPT (v.) : I. To incite : (1) उत्साहयति, प्र-, (c. of सह्) ; (2) प्र-णो(चो)-दयति (नुद् or चुद्, c. 10.) ; (3) प्रवर्तयति (c. of वृत्). II. To assist by suggesting : perh. अवबोधयति (c. of बुध्).

PROMPTER : (1) प्रोत्साहक (f. हिका) ; (2) अवबोधकः (f. धिका) : v. TO PROMPT.

PROMPTITUDE, PROMPTNESS : (1) त्वरा, Ku. III. 63. ; (2) औत्सुक्यं (=

zeal), M. n. ; (3) अविलम्बः (= want of delay) ; (4) क्षिप्रता (= quickness).

PROMPTLY : (1) सत्वरं ; (2) त्वरितं ; (3) अविलम्बेन ; (4) क्षिप्रं.

PROMULGATE : घोषयति, उद्-, (घुष्, c. 10.) : v. TO PROCLAIM.

PROMULGATION : उद्घोषणं : v. PROCLAMATION.

PROMULGATOR : उद्घोषक (f. षिका) : v. PROCLAIMER.

PRONE : I. Inclined, disposed : प्रवण (f. णा). II. Bent, not erect : (1) नत (f. ता) ; (2) प्रणत (f. ता) ; (3) नम्र (f. म्रा). III. With the face downward : (1) अधोमुख (f. खी) ; (2) अवाङ्मुख (f. खी) ; and sim. comp.s.

PRONENESS : (1) प्रवणता ; (2) नम्रता : for dif. v. above.

PRONG : (1) शूल (mn. : ?) ; (2) शिखा (?).

PRONOMINAL : expr. by comp. : v. PRONOUN.

PRONOUN : सर्वनामन् (n.) ; *personal, possessive, relative, interrogative p.* पुरुषवाचकं, स्वत्वद्योतकं, सम्बन्धज्ञापकं, प्रश्नार्थकं सर्वनाम (?).

PRONOUNCE : I. To speak distinctly : उच्चारयति (c. of चर्), *how clearly he p.s letters* अस्य स्पष्टता वर्णोच्चारणे, K. II. To utter, deliver : (1) उदीरयति (ईर्, c. 10.) ; (2) perh. उच्चारयति, *p.ing these words* उच्चार्य वाचमिति, Ki. XI. 81. III. To declare, affirm : q. v. : ब्रवीति or ब्रूते (ब्रू, c. 2.).

PRONOUNCIATION : उच्चारः,-णं, *p. of words* शब्दोच्चारणं, Say. ; *knowing p.* उच्चारणज्ञः, Si. IV. 18. *Science of Vedic p.* शिक्षा, Say.

PROOF (subs.) : I. In gen. : प्रमाणं, *a thing is proved by marks and p.s* लक्षणप्रमाणाभ्यां वस्तुसिद्धिः, Say. ; *it cannot enter the precincts of p.* तदपि न प्रमाणकोटिं प्रवेष्टुमीष्टे, D. S. II. Trial, test : q. v. : परीक्षा. III. P.-sheet : *परीक्षापत्रं.

PROOF (adj.) : *water-p.* जलाभेद्य (f. द्या) ; *p. against argument* युक्तिभिरहार्य (f. र्या) ; *(their) minds are p. against temptation* चलति नयान्न जिगीषतां हि चेतः, Ki. X. 29.

PROP (subs.) : (1) आश्रयः (lit. and fig.) ; (2) शरणं (fig.) ; (3) उपघ्न [(rare), R. XIV. 1. ; (4) आलम्बः,-नं (lit.).

PROP (v.) : सं-धारयति (धृ, c. 10.) : v. TO SUPPORT, SUSTAIN.

PROPAGATE (v. t.) : I. To reproduce : (1) संजनयति (जन्, c. 10.) ; (2) संवर्धयति (c. of वृध् = to increase). II. To spread : q. v. : विस्तारयति (स्तॄ, c. 10.).

PROPAGATE (v. i.) : शावकान् सूते, प्र- (सू, c. 2.) or जनयति, प्र- (जन्, c. 10.).

PROPAGATION : I. Lit. : संजननं. II. Extention, dissemination : प्रचार:.

PROPEL : प्र-णुदति (णुद्, c. 6.) : v. TO DRIVE, MOVE.

PROPELLER : *प्रणोदकयन्त्रं.

PROPENSE : प्रवण (f. णा) : v. PRONE, INCLINED.

PROPENSITY : (1) प्रवणता (= inclination) ; (2) शीलं (= disposition) ; (3) व्यसनं (= passion).

PROPER : I. Right, becoming : (1) युक्त: (क्ता, क्तं), उप-, *was it p. for you*...युक्तं नाम भवतां..., Ve. III. ; (2) उचित (f. ता), सं-, *it is p. for us to attend to the stranger* उचितं नोऽतिथिविषयुपासनं, Sa. I. Ph. : *I will do what is p.* यथार्हमाचरिष्यामि, K. ; *should do what is p.* कुर्याद्यथोचितं, H. II. Own : q. v. : स्व (f. स्वा). III. Peculiar: q. v. : विशेष- in comp. Ph. : *p. noun* perh. विशेषनामन् (n.).

PROPERLY : I. Suitably, fitly : (1) युक्तं, उप- ; (2) उचितं, सम् ; (3) better by adj. II. Strictly : (1) तत्त्वत: ; (2) यथार्थत:.

PROPERTY : I. Quality : q. v. : (1) धर्म: ; (2) गुण:. II. What is possessed : (1) सम्पत्ति: ; (2) द्रव्यं (= thing), *immoveable and moveable p.* स्थावरं जङ्गमं द्रव्यं, Vri. ; (3) धनं (= money), *woman's p.* स्त्रीधनं, Mi. ; (4) अर्थ: (= 3.), *of paternal p.* पित्र्यस्यार्थस्य, Da. ; (5) वित्तं v. MONEY ; (6) स्वं (rare), *divided p.* विभक्तं स्वं, Da.

PROPHECY : perh. भविष्यद्वाद: and sim. comp.s ; better by verb.

PROPHESY : (1) कथयति (कथ्, c. 10. = to say) or वि-आदिशति (दिश्, c. 6. = to direct) (when the sense is clear) ; (2) अनागतं (f. ता) or भविष्यन्तं, न्तीं, त्) वदति (वद्, c. 1.), etc.

PROPHET, PROPHETERS : (1) सिद्ध (f. द्धा), *saying of a p.* सिद्धादेश:, Ra. I. ; (2) साधु (f. ध्वी), *it was told by a p. in my presence* सिद्धादेशकेन साधुना मत्समक्षं व्यादिष्टा, Mal. I. ; (3) भविष्यद्वक्तृ (f. क्त्री : ?).

PROPHETIC,-AL : expr. by verb or circum.

PROPHETICALLY : (1) perh. सिद्धवत् or साधुवत् ; (2) by circum.

PROPHINQUITY : सन्निकर्ष: : v. NEARNESS.

PROPITIATE : (1) प्रसादयति (c. of सद्), *p.d Durvásas* दुर्वाससं प्रसादयामास, V. p. I. 9. 18. ; (2) अनुरञ्जयति (c. of रञ्ज् = to conciliate).

PROPITIATION : I. The act : (1) प्रसादनं,-ना, *attended to the p. of gods* प्रसादनामाद्रियतामराणां, N. XIV. 1. ; (2) अनुरञ्जनं (= conciliation). II. The means : बलि: (= offering).

PROPITIATOR : (1) प्रसादक (f. दिका) ; (2) अनुरञ्जक (f. ञ्जिका).

PROPITIATORY (adj.): (1) प्रसादन (f. नी); (2) अनुरञ्जक (f. ञ्जिका).

PROPITIOUS: I. Favourable, kind: q. v.: (1) प्रसन्न (f. न्ना); (2) सदय (f. या). II. Auspicious: (1) शुभ (f. भा); (2) कल्याण (f. णी); (3) मङ्गल (f. ला); (4) मङ्गल्य (f. ल्या); (5) कल्याणकर (f. री); (6) क्षेमंकर (f. रा); etc. [expr. by adj.

PROPITIOUSLY: I. Kindly: q. v.: प्रसन्नमनसा. II. Auspiciously;

PROPITIOUSNESS: I. Kindness: q. v.: प्रसादः. II. Auspiciousness: expr. by adj., *p. of season* शुभर्तुः.

PROPORTION: I. Symmetrical arrangement: perh. अङ्गसौष्ठवं. Ph.: *her body is perfect p.* तस्याश्चतुरस्रशोभि (अन्यूनातिरिक्तं, M. n.) वपुः, Ku. I. 32.; *the building is out of p.* *विषमपरिमाणं हर्म्यं. II. Share, lot: q. v.: अंशः. III. Relation, adaptation: q. v.: सम्बन्धः. Ph.: *in p. to his strength* तस्य वीर्यानुसारेण v. ACCORDING. IV. In math.: *सम्बन्धसाम्यं; *the four quantities are in p.* ते चत्वारो राशयः समाननिष्पत्ति-युता भवन्ति, K. d.

PROPORTION (v.): perh. समीकरोति: v. also TO ADJUST.

PROPORTIONAL: I. Lit.: समप्रमाण (f. णा ?). II. In math.: v. PROPORTION (IV.). [प्रतिप्रतीकं (= in every limb).

PROPORTIONALLY, PROPORTIONATELY: (1) यथाप्रमाणं; (2) sometimes

PROPOSAL: (1) उपन्यासः; (2) प्रस्तावः; (3) कल्पः.

PROPOSE: (1) उपन्यस्यति (अस्, c. 4. = to put forward); (2) प्रस्तौति (स्तु, c. 2.) or प्रस्तावं करोति (as a beginning); (3) कल्पयति (क्लृप्, c. 10. = to devise, intend: q. v.).

PROPOSER: expr. by verb.

PROPOSITION: I. Proposal: q. v. II. In logic etc.: प्रतिज्ञा. III. In Gram.: वाक्यं. IV. In Poetry: कथामुखं.

PROPOUND: (1) उपन्यस्यति (अस्, c. 4.); (2) उपक्षिपति (क्षिप्, c. 6.), *p. another doctrine* पक्षान्तरमुपक्षिपन्ति, D. s.

PROPRIETARY; expr. by comp., *p. right* स्वाम्यधिकारः.

PROPRIETOR: स्वामिन् (m.): v. OWNER.

PROPRIETORSHIP: स्वाम्यं, स्वामित्वं, or स्वामिभावः, Da.

PROPRIETRESS: (1) स्वामिनी; (2) by verb. [also CIVILITY.

PROPRIETY: (1) सङ्गतता v. FITNESS; (2) औचित्यं, *with p.* समुचितं: v.

PROPULSION: (1) प्रणोदः,-नं; (2) प्रचोदः,-नं.

PROROGATION: व्याक्षेपः: v. POSTPONEMENT.

PROROGUE : व्याक्षिपति (क्षिप्, c. 6.) : V. TO POSTPONE.

PROSAIC : I. Lit. : गद्य in comp. II. Dull, dry : q. v. : नीरस (f. सा).

PROSCRIBE : I. Lit. : perh. अपपात्रयति (nomi.) or अपपात्रीकरोति. II. To reject, interdict : q. v. : निरस्यति (अस्, c. 4.).

PROSCRIPTION : I. Lit. : अपपात्रीकरणं. II. Rejection : निरसनं.

PROSE (subs.) : गद्यं, *p. writer* गद्यलेखकः ; *p. smelling poetry* (i. e. intermixed with poetical feet) वृत्तगन्धि गद्यं, Sah. VI.

PROSE (adj.) : I. Lit. : गद्य in comp. II. Dull, plain : q. v.

PROSE (v.) : I. Lit. : गद्येन लिखति : V. TO WRITE. II. To talk or relate in a prosy matter : perh. गद्यायते (nomi.).

PROSECUTE : I. In law : (1) अभियोजयति (युज्, c. 10. = to accuse : q. v.) ; (2) निवेदयति (c. of विद् = to inform : q. v.). II. To pursue, continue : q. v. : अनुसरति (सृ, c. 1.).

PROSECUTION : I. In law : अभियोगः : V. ACCUSATION, INFORMATION. II. Pursuit : (1) अनुसरणं ; (2) अनुष्ठानं (= perpetration).

PROSECUTOR : अभियोक्तृ (m.) ; अर्थिन् (m.) (= petitioner).

PROSECUTRIX : अभियोक्त्री ; अभियोगकारिणी.

PROSELYTE : (1) भिन्नधर्मग (f. गा : ?) ; (2) धर्मान्तरग्राहिन् (f. णी : ?) : V. [CONVERT.

PROSELYTISM : (1) भिन्नधर्मग्राहणं (?) ; धर्मान्तरनयनं (?) ; etc.

PROSELYTIZE : (1) भिन्नधर्मं ग्राहयति (c. of ग्रह् : ?), *p. to christianity* ख्रष्टधर्मं ग्राहयति ; (2) धर्मान्तरं नयति (नी, c. 1. : ?) ; etc.

PROSODICAL : (1) by comp. ; (2) छान्दस (f. सी). [comp.s.

PROSODIAN : (1) छन्दोज्ञ (f. ज्ञा) ; (2) छन्दःशास्त्रविशारद (f. दा) ; and sim.

PROSODY : (1) छन्दस् (n.) ; (2) छन्दःशास्त्रं ; and sim. comp.s. *Pingalá's p.* पिङ्गलछन्दःसूत्रं.

PROSOPOPOEIA : समासोक्तिः, Káv. x. 11, 56.

PROSPECT : I. View : q. v. : दृष्टिः, *a grand p. of the world is on view* आश्चर्यदर्शनः संलक्ष्यते मनुष्यलोकः, Sa. VII. II. Field of view : (1) चक्षुर्विषयः ; (2) with दृष्टिगोचर (f. रा). III. Anticipation : आयतिः, *of unpolluted p.s* अदूषितायति (mfn.), Ki. II. 35. IV. Expectation : आशा or प्रत्याशा (= hope).

PROSPECTIVE : I. Relating to future : expr. with आयतिः or उत्तरकालः, *highly conducive to p. good* उपकारकमायतेर्भृशं, Ki. II. 43. II. Circumspect : q. v.

PROSPECTIVELY : expr. by circum. : V. PROSPECTIVE (I), FUTURE.

Prosper: I. To favour: q. v.: अनुकूलयति. II. To thrive, make gain: expr. by adj.: v. PROSPEROUS.

Prosperity: I. In gen.: (1) ऋद्धिः, सम्-, *fortune is p.* ऋद्धिः श्रीः, V. p. I. 8. 25.; (2) सम्पद् (f. = good fortune), *with little p.* स्वल्पया सम्पदा, Si. II. 32.; (3) ऐश्वर्यं (lordly), *mad with p.* ऐश्वर्यमत्त (f. त्ता), V. p. I. 9. 12. II. Advancement: (1) उदयः; (2) उन्नतिः.

Prosperous: I. Successful: (1) सम्पन्न (f. न्ना); (2) श्रीमत् (f. ती); (3) ऐश्वर्यशालिन् (f. नी = rich). II. Favourable: q. v.: अनुकूल (f. ला).

Prosperously: expr. by adj. or circum.

Prostitute (subs.): (1) वेश्या (also used as a term of reproach to other women); (2) पण्यस्त्री and sim. comp.s; (3) वेशवधूः, Mr.; (4) साधारणस्त्री, Mr.; (5) स्वाधीनयौवना, Mr.: v. COURTESAN.

Prostitution: I. Lit.: वेश्यावृत्तिः. II. Fig.: perh. नीचवृत्तिता.

Prostrate (adj.): I. Lit.: (1) भूमिशय (f. या = laid on the groud): (2) साष्टाङ्गप्रणत (f. ता = in supplication); (3) पतित (f. ता = fallen). II. Fig.: broken down: अवसन्न (f. न्ना).

Prostrate (v.): I. Lit.: *will p. himself to make p. supplication* दण्डप्रणामं कुर्वन् कायप्रपातं कुरुते, Vet.; *p. yourself before the goddess* देव्यै दण्डप्रणामेन प्रणम, Vet.: v. TO FELL, PROSTRATE (adj. II). II. To demolish, destroy: q. v.: पातयति (c. of पत्). III. To reduce, break down: अवसादयति (c. of सद्).

Prostration: I. In adoration: expr. with दण्डप्रणामः, साष्टाङ्गप्रणामः, or प्रणिपातः. II. Dejection: q. v.: अवसादः. III. Ruin: q. v.: पातः.

Prosy: perh. दीर्घसूत्र (f. त्रा): v. also DULL.

Protean: fig.: (1) बहुमाय (f. या); (2) बहुरूपिन् (f. णी); and sim. comp.s.

Protect: (1) रक्षति, सं-, अभि-, परि-, प्रति-, (रक्ष्, c. 1.), *shall always p. self even at the expense of wife and wealth* आत्मानं सततं रक्षेद्दारैरपि धनैरपि, M. VII. 213; (2) गोपायति, अभि-, (गुप्, c. 1.), *p.ed her like the world* उर्वीमिव जुगोप तां, R. III. 3.: v. also TO SAVE.

Protection: I. Lit.: (1) रक्षा, or रक्षणं, अभि-, परि-, सं-; (2) गुप्तिः, *p. of the three worlds* त्रिभुवनगुप्तिः, Ki. x. 15. II. That which protects: (1) आश्रयः; (2) शरणं, *how can I seek onother for p.* कथं प्रपत्स्ये.शरणार्थमन्यं, R. XIV. 64. III. In commerce: स्वदेशपण्यरक्षार्थं विदेशीयपण्यानामुपर्यधिकशुल्कसंस्थापनं.

Protective: expr. by comp., *p. duties* °रक्षाशुल्कानि.

PROTECTOR, PROTECTRESS : (1) रक्षक (f. क्षिका), सं-, परि- ; (2) रक्षितृ (f. त्री), सं-, परि- ; (3) गोप्तृ ; (f. प्त्री) ; (4) गोपायक (f. यिका).

PROTECTORATE : perh. शासनं, *during his p.* शासति तस्मिन्.

PROTEGE (f. EE) : (1) आश्रित (f. ता) ; (2) perh. पालित (f. ता).

PROTEST (v.) : I. To avow, assert : q. v. : प्रतिजानीते (ज्ञा, c. 9.). II. To p. against : विरुद्धं वदति (वद्, c. 1. : with gen.).

PROTEST (subs.) : perh. विरुद्धवादः or प्रतिवादः.

PROTESTANT : *रोमकमतप्रतिवादिन् (f. नी).

PROTESTANTISM : *रोमकमतप्रतिवादः.

PROTOCOL : perh. आदिलेखः.

PROTOTYPE : I. Lit. : आदर्शः. II. Of men. : perh. गुरुः.

PROTRACT : I. To prolong : वितनोति (तन्, c. 5.). II. To delay : q. v. : विलम्बयति (c. of लम्ब्). *P.ed* : i. e. long : सुदीर्घ (f. र्घा).

PROTRUDE : I. Trans. : (1) प्रसारयति (c. of सृ) ; (2) perh. निर्गमयति (c. of गम्). II. Intrans. : (1) उद्भिद्यते (pass. of भिद्) ; (2) निःसरति (सृ, c. 1.).

PROTRUSION : (1) प्रसारणं (= stretching) ; (2) उद्भेदः (= coming out).

PROTUBERANCE : I. Tumour : स्फोटः. II. Prominence, projection : q. v.

PROTUBERANT : (1) उन्नत (f. ता = raised) ; (2) प्रलम्ब (f. म्बा = projecting).

PROUD : I. In good sense : (1) मानिन् (f. नी), अभि- ; (2) मानवत् (f. ती), अभि-, Ki. II. In bad sense : (1) गर्वित (f. ता) ; (2) दृप्त (f. प्ता) ; (3) अहङ्कारिन् (f. णी) ; (4) सगर्व (f. र्वा) ; (5) दर्पवत् (f. ती) ; etc.

PROUDLY : (1) सगर्वं ; (2) सदर्पं ; (3) साहङ्कारं.

PROVE (v. t.) : I. To test : q. v. : परीक्षते (ईक्ष्, c. 1.). II. To establish : q. v. : (1) प्रतिपादयति (c. of पद्), *in the first chapter, we have p.d that He is the soul of all us* प्रथमेऽध्याये स एव सर्वेषां न आत्मेति तत् प्रतिपादितं, S. II. 1. ; (2) साधयति (c. of सिध्), *a thing may be p.d without (regular) proof* असत्यापि प्रमाणेन वस्तु सिध्यति, S. p. b. ; (3) वि-भावयति (c. of भू : rare), *and does not p. what he asserts* उक्तार्थं न विभावयेत्, M. VIII. 56. : v. also TO SHEW. III. To verify : प्रमाणयति (nomi.), *p.ing what Yudhisthira said* प्रमाणयन् वाक्यमजातशत्रोः, Ki. III. 24. IV. To suffer : q. v. : सहते (सह्, c. 1.).

PROVE (v. i.) : (1) often by भवति (= to become) ; (2) by circum., *it has p.d to be false* तदवैमि कैतवं, Ku. IV. 9. : v. also TO TURN OUT.

PROVENDER : for cattle : यवसः : v. FODDER.

PROVERB : जनप्रवादः, लोकवादः, and sim. comp.s : *the p. that shame is only in the eye* अक्षिलज्जेति जनप्रवादः, N. XIV. 30. ; *as the common p. is if you can get honey in the swallow wort, why should you go to the mountains* तथा च लौकिकानामाभाणकः "अर्के चेन्मधु विन्देत किमर्थं पर्वतं व्रजेत्", T. ; *there is the p. the state of the mind bespeaks of coming pleasure or pain* अस्ति खलु लोकप्रवादः "आगामि सुखं दुःखं वा हृदयसमवस्था कथयतीति", Mal. v.

PROVERBIAL : expr. by subs., *p. saying* लोकप्रवादः.

PROVERBIALLY : expr. by subs. or circum.

PROVIDE (v. t.) : I. To prepare : q. v. : उपकल्पयति (क्लृप्, c. 10.). II. To furnish, supply : q. v. : सं-योजयति (युज्, c. 10.).

PROVIDE (v. i.) : I. With *against* or *for* : expr. by circum : *p. against cold* शीतनिवारणार्थं सज्जीभवति ; *p. for education* विद्यां उपपादयति (c. of पद्). II. To direct, enjoin : *it p.s that* अनेनैतन्निर्दिष्टं.... .

PROVIDED (conj.) : (1) expr. with यदि and विधिलिङ्, *p. he does not come to my house* यदि स मद्गृहं नागच्छेत् ; (2) sometimes by words meaning *but* : q. v.

PROVIDENCE : I. God : q. v. : विधातृ (m.). II. His care : perh. पर्यवेक्षणं ; हस्तं (= hand) will often do.

PROVIDENT : पर्यवेक्षक (f. क्षिका) : V. CAUTIOUS, PRUDENT.

PROVIDENTIAL : expr. by adv.

PROVIDENTIALLY : (1) ईश्वरेच्छया ; (2) विधातृवशात् ; and sim. comp.s.

PROVIDENTLY : (1) प्रसमीक्ष्य ; (2) पर्यवेक्ष्य ; (3) विमृश्य.

PROVIDER : उपकल्पक (f. ल्पिका) : V. TO PROVIDE, PREPARE.

PROVIDING (conj.) : V. PROVIDED.

PROVINCE ; I. Lit. : (1) विषयः ; (2) मण्डलं ; (3) राष्ट्रं (= kingdom). II. Fig., a division : (1) विषयः ; (2) अङ्गं (subordinate). III. Business, duty : q. v. : (1) कार्यं ; (2) नियोगः (= employment). IV. Duty : q. v. : धर्मः.

PROVINCIAL (adj.) : (1) by comp. ; (2) देशीय (f. या = country).

PROVINCIALISM : of language : देशभाषा, K.

PROVISION : I. Providing : उपकल्पः,-नं. II. Provisions : q. v. III. Condition, disputation : समयः. IV. Arrangement : विधानं.

PROVISIONAL : (1) सामयिक (f. की) ; (2) आपात- in com.

PROVISIONALLY : (1) आपात- in comp. ; (2) आपाततः ; (3) perh. तत्कालं.

PROVISIONS : (1) सामग्री ; (2) पाथेयं (for a journey) ; (3) उपस्कर: (= any article), *she carrying p.s and other things* तयोश्चमानपाथेयाद्युपस्करा, D. VI. ; (4) वीवध: (= supplies for an army), Si. II. 64.

PROVISO : अपवाद: (= exception), Ku. II. 27.

PROVOCATION : (1) प्रकोपनं ; (2) क्रोधोद्दीपनं ; (3) उत्तेजनं,-ना. [(f. जिका).

PROVOCATIVE : (1) उद्दीपक (f. पिका) ; (2) उद्दीपन (f. नी) ; (3) उत्तेजक

PROVOKE : I. To irritate, make angry : (1) प्र-कोपयति (c. of कुप्) ; (2) कोपं or क्रोधं जनयति (जन्, c. 10.) or उद्दीपयति (c. of दीप्). II. To excite : q. v. : (1) उद्दीपयति ; (2) उत्तेजयति (c. of तिज्). III. To challenge : आह्वयते (ह्वे, c. 1.).

PROVOKING (adj.) : (1) क्रोधोद्दीपक (f. पिका) ; (2) प्रकोपन (f. नी) ; etc.

PROVOKINGLY : expr. by adj. or pres. part.

PROVOST : perh. नायक:.

PROW : (1) नावोऽग्रभाग: ; (2) पोताग्रं ; (3) sim. अग्रं (when clear).

PROWESS : (1) वीर्यं : V. VALOUR. [परिभ्रमन्, P. I. 2.

PROWL : भ्रमति, or भ्राम्यति, परि-, (भ्रम्, c. 1. and 10.), *p.ing about* इतस्तत:

PROWLER : expr. by verb : v. also PLUNDERER.

PROXIMATE : सन्निकृष्ट (f. ष्टा) : V. NEAR.

PROXIMATELY : (1) सन्निकर्षेण ; (2) by adj. or circum.

PROXIMITY : (1) सन्निकर्ष: ; (2) सन्निधि: or -धानं ; (3) नैकट्यं.

PROXY : I. A substitute : (1) प्रतिनिधि:, *I have been sent as his p.* त्वत्प्रतिनिधि: प्रेषितोऽस्मि, B. V. I. ; (2) प्रतिहस्त:, -क:, *and in procreating children, there are no p.s* पुत्रस्योत्पादने चैव न सन्ति प्रतिहस्तका:, H. II. 33. II. His agency : expr. with above words. III. An authority to vote : प्रतिहस्तपत्रं. [sense).

PRUDE : (1) अतिविनीत (f. ता: ?) ; (2) मौखिकशालीन (f. ना ? in bad

PRUDENCE : विवेक:, Ki. II. 30. : V. also WISDOM, CIRCUMSPECTION.

PRUDENT : (1) विवेकिन् (f. नी) ; (2) विमृश्यकारिन् (f. णी) : V. CIRCUMSPECT ; (3) प्राज्ञ (f. ज्ञा) V. WISE ; (4) मतिमत् (f. ती = 3), Ki. II. 52.

PRUDENTIAL : I. Lit. : विवेक- in comp. Ph. : *from p. considerations* स्वार्थसमीक्षया. II. Advisory : उपदेशक (f. शिका).

PRUDENTLY : (1) विविच्य ; (2) प्रसमीक्ष्य ; (3) विमृश्य.

PRUDERY : (1) अतिविनीतता (?) ; (2) मौखिकशालीनता (in bad sense).

PRUDISH : V. PRUDE.

PRUNE (subs.) : i. e. dried plum : *प्रोतं.

PRUNE (v.) : अग्राणि (= tops) or अनावश्यकविटपानि (= branches) लुनाति, अव- (लू, c. 9. : with gen.) : v. TO CUT.

PRUNER : expr. by verb.

PRUNING-KNIFE : (1) छुरिका (gen. term) ; (2) *विटपकर्त्तरिका.

PRURIENCE : कण्डू:,-ति:,- या,-यनं (lit. and fig.), Si. I. 48.

PRURIENT : I. Lit. : कण्डूल (f. ला). II. Fig. : अभिलाषुक (f. का).

PRY : (1) अनुसंधत्ते (धा, c. 3. : with acc.) ; (2) विविनक्ति : v. TO SEARCH.

PRYING (adj.) : (1) अनुसन्धित्सु (mfn.) ; (2) जिज्ञासु (mfn. = inquisitive).

PSALM : स्तोत्रं ; (more correctly) पाश्चात्यवेदस्तोत्रं.

PSALMIST : *स्तोत्रकार: or -रचयितृ (m.) or -लेखक:.

PSALMODY : I. The art : *स्तोत्रसङ्कीर्तनं. II. Psalms : स्तोत्राणि (n. pl.).

PSALTER : स्तोत्रसंहिता ; स्तोत्रसंग्रह:.

PSALTERY : तन्त्रीविशेष:.

PSEUDO : expr. by मिथ्या : v. FALSE. ; कृत्रिम- : v. COUNTERFEIT.

PSHAW : (1) धिक् (= fie) ; (2) अपेहि (= away) ; (3) आ: (= what).

PSYCHIC,-AL : expr. by comp., *p. knowledge* मनोविज्ञानं.

PSYCHOLOGIC,-AL : आन्वीक्षिकीविषयक: (का, कं) ; etc.

PSYCHOLOGIST : आन्वीक्षिकीविशारद: (दा, दं) ; *मनोदर्शनज्ञ: (ज्ञा, ज्ञं).

PSYCHOLOGY : आन्वीक्षिकी ; *मनोदर्शनं.

PTARMIGAN : वन्यपक्षिभेद:.

PUBERTY : (1) वयस् (n. = age), *who has attained p.* प्राप्तवयस्क (f. स्का) ; [(2) यौवनं (= youth : q. v.).

PUBLIC (adj.) : I. Of the p. : expr. by comp. or gen., *for the p. good* प्रकृतिहिताय, Sa. VII., लोकानुग्रह:, R. X. 31. ; *afraid of p. scandal* जननिर्वादभयात्, Ki. II. 10. II. Relating to the state : *p. affairs* राजकार्याणि ; *at the p. expense* राजव्ययेन (better राष्ट्रव्ययेन, though uncommon). III. Not private or secret : प्रकाश (f. शा), *keeping in p.* प्रकाशावस्थापनं, D. IV. ; *p. woman* प्रकाशनारी, Mr. III. IV. Open to common uses : साधारण- in comp.

PUBLIC (subs.) : (1) लोका: (m. pl.) ; (2) जना: (m. pl.) ; (3) प्रकृतय: (f. pl. = subjects) ; (4) प्रजा: (= 3.).

PUBLIC-HOUSE : (1) शौण्डिकालय: ; (2) प्रपापानं ; (3) सुरापण: (?).

PUBLICAN : I. Tax-collector : q. v. II. An inn-keeper : शौण्डिक: (f. की : spirit-selling caste in India).

PUBLICATION : I. The act : प्रकाशनं : v. TO PUBLISH. II. A book or pamphlet published ; प्रकाशितग्रन्थ: and sim. expr.s.

PUBLICIST : *साधारणविधिज्ञ. ; साधारणविधिपण्डित: ; etc.

PUBLICITY : I. Lit. : (1) प्रकाशता ; (2) by verb, *to bring into p.* प्रकाशीकरोति. II. Renown : q. v. : ख्याति:.

PUBLICLY : (1) प्रकाशं ; (2) लोकसमक्षं and sim. comp.s.

PUBLIC-SPIRITED : perh. मनस्विन् (f. नी) ; लोकानुरागिन् (f. णी) and [sim. comp.s.

PUBLISH : I. To make publish : प्रकाशीकरोति : v. DISCLOSE, REVEAL. II. Of books : perh. प्रकाशीकरोति. III. To put into circulation : प्रचारयति (c. of चर्).

PUBLISHER : (1) प्रकाशक (f. शिका) ; (2) प्रचारक (f. रिका) : v. TO PUBLISH.

PUCKERED : संकुचित (f. ता) : v. TO WRINKLE.

PUDDING : no equiv. : मिष्टान्नं may be used.

PUDDLE : I. Subs. : (1) वर्तक: (rare) ; (2) perh. पङ्किलं जलं and sim. comp.s. II. Verb : पङ्कीकरोति : v. also TO POLLUTE, MUDDLE.

PUERILE : (1) बालिश (f. शा) ; (2) बालेय (f. यी) ; (3) बालोचित (f. ता) and sim. comp.s.

PUERILITY : (1) बालिशता ; (2) बालेयता (rare) ; (3) बालिशवृत्ति: and sim. [comp.s.

PUERPERAL : सूतिका- in comp., *p. disease* सूतिकारोगा:, Bha.

PUFF (subs.) : I. Lit. : फुत्कार:. II. Fig. : perh. ध्मानं, आ, अभि-.

PUFF (v. t.) : I. In gen. : धमति, आ-, प्र-, उप-, अभि-, समा- (ध्मा, c. 1.) : v. TO INFLATE, SWELL. II. To drive away : अपनुदति (नुद्, c. 6.).

PUFF (v. i.) : I. To pant : विनि:श्वसिति (श्वस्, c. 1.). II. To be inflated : expr. with आध्मात (f. ता).

PUFFERY : perh. आध्मानं ; मिथ्यासंस्तव: (or sim. स्तुति:, R. x. 33.).

PUFFY : आध्मात (f. ता) : v. also BOMBASTIC.

PUG : I. A dog : मर्कटास्य: कुक्कुर:. II. A monkey : q. v. : मर्कट: III. Of the nose : *p.-nosed* चिपिट (f. टा),-क (f. का).

PUGILISM : (1) मुष्टियुद्धं ; (2) with adv. मुष्टीमुष्टि ; (3) मल्लयुद्धं (gen. term).

PUGILIST : मुष्टियोध (f. धी) or -योद्धृ (f. द्धी) or -योधिन् (f. नी).

PUGILISTIC : v. PUGILISM, PUGILIST.

PUGNACIOUS : (1) कलहप्रिय (f. या = quarrelsome) ; (2) युयुत्सु (mfn. = [disposed to fight).

PUGNACITY : (1) कलहप्रियता ; (2) युयुत्सुता : for dif. v. above.

PUISSANCE : (1) पराक्रम: ; (2) विक्रम: : v. STRENGTH, POWER.

PUISSANT : (1) पराक्रान्त (f. न्ता) ; (2) विक्रान्त (f. न्ता) : v. POWERFUL, STRONG.

PULE : I. Of birds : कूजति (कूज्, c. 1.). II. To whine : रोदिति (रुद्, [c. 2.).

PULL (v. t.) : कर्षति, आ-, समा-, परि-, (कृष्, c. 1.), *your wife was p.ed by the hair* कृष्टा केशेषु भार्या, Ve. v. ; *p.s out a snake from the basket* भुजङ्गमाकर्षति पेटिकायाः, V. t.

PULL (v. i.) : (1) कर्षति ; (2) वाहयति (c. of वह्) or चोदयति (चुद्, c. 10.), Rám. II. : (in rowing).

PULL DOWN : पातयति (c. of पत्), *suddenly p.s (him) down by the hair* केशेषु गृहीत्वा पातयति, Mr. VI. [c. 1.).

PULL OFF : I. Lit. : निष्कर्षति. II. To take off : q. v. : अपनयति (नी,

PUFF UP : I. To eradicate, extirpate : q. v. : उत्पाटयति (पट्, c. 10.). II. To draw the reins : स्थापयति (c. of स्था).

PULLING (subs.) : कर्षः,-र्षं, आ-, नि-, सं-, *by p.* विकर्षणैः, Ki. IV. 15.

PULLET : (1) क्षुद्रकुक्कुटी ; (2) कुक्कुटशावः.

PULLEY : *कर्षचक्रं.

PULLULATE : अङ्कुरयति (nomi.) : V. TO SPROUT, GERMINATE.

PULMONARY, PULMONIC : फुप्फुस- in comp.

PULP : (1) मज्जा ; (2) सारः ; (3) बीजं (of seedy fruits), N. XXII. 14.

PULPIT : nearest equiv. पीठं.

PULPOUS, PULPY : perh. मज्जाबहुल (f. ला) or सारभूयिष्ठ (f. ष्ठा) or बीजमय (f. यी) : for dif. V. PULP. [also TO THROB.

PULSATE : (1) चेष्टते (चेष्ट्, c. 1. = to act) ; (2) चलति (चल्, c. 1.). : V.

PULSATION : (1) नाडीचेष्टा (of the arteries), Bha. ; (2) गतिः (=motion), *very rapid p.* अतिद्रुता गतिः, Bha.

PULSE : I. Of blood-vessels : नाडिः (डी), *examination of p.* नाडीपरीक्षा, Bha. ; *p. is slow from phlegm* कफान्मन्दगतिर्भवेत्, Bha. II. Oscillation, vibration : q. v. III. Any leguminous plant : (1) शमी- (शिम्बी)- धान्यं ; (2) शमी- (शिम्बि)- जः ; (3) वैदलः, Bha.

PULVERIZATION : (1) चूर्णीकरणं ; (2) रेणूकरणं ; (3) by verb.

PULVERIZE (v.) : चूर्णीकरोति : V. TO POUND, GRIND.

PULVERULENCE : रेणुत्वं, R. XVI. 30. : V. POWDER.

PULVERULENT : V. POWDERY, DUSTY.

PUMA : शार्दूलविशेषः.

PUMICE,-STONE : *सोमकं-कोपलं.

PUMMEL : V. POMMEL.

PUMP (subs.) : I. A machine : *जलयं,-यन्त्रं. II. A shoe : पादुकाविशेषः.

PUMP (v. t.) : I. To raise : q. v. : उत्तोलयति (तुल्, c. 10.). II. To

draw out : q. v. : निष्कर्षति (कृष्, c. 1.) *To p. out* : i. e. to drain, empty : रिक्तीकरोति.

PUMP (v. i.) : *यन्त्रेण जलमुत्तोलयति, etc.

PUMPKIN : कूष्माण्डः (the plant. Use n. or -फलं for the fruit).

PUN : I. Subs. : no equiv. : श्लेषपरीहासः (?) : v. JOKE. II. Verb. : श्लेषपरिहासं करोति (?).

PUNCH (subs.) : I. The drink : perh. पञ्चकं. II. Of a puppet show : perh. पञ्चालः,-कः (comp. पञ्चालिका = doll). III. A tool : *संवेधनी. IV. A blow, stroke : q. v. : प्रहारः.

PUNCH (v.) : I. To p. out : *संवेधन्या भिनत्ति (भिद्, c. 7.). II. To strike, poke : q. v. : प्रहरति (हृ, c. 1.).

PUNCHY : स्थूलकाय (f. या) खर्व (f. र्वा) : v. FAT.

PUNCHEON : I. A punch : *संवेधनी. II. A cask : कुम्भं (?).

PUNCTILIO : सूक्ष्मनियमः ; सूक्ष्मविधिः, and sim. comp.s (?).

PUCTILIOUS : no proper equiv. : (1) सूक्ष्मनियमनिष्ठ (f. ष्ठा) ; (2) विधिव्रतिन् (f. नी) ; (3) आचारध्वज (f. जा) ; and sim. comp.s may be used.

PUNCTILIOUSLY : expr. by adj. आचारैकदृष्टि (mfn.) etc.

PUNCTILIOUSNESS : (1) नियमैकदृष्टिः (?) ; (2) विधिव्रतं (?) ; (3) आचारनिष्ठा (?) and sim. comp.s.

PUNCTUAL : I. Exact, precise : q. v. II. About time : (1) perh. कालानुवर्तिन् (f. नी) ; (2) with यथासमयं, *you are very p. today* अद्य यथासमयमागतो भवान्. [यथासमयं or यथाकालं.

PUNCTUALITY, PUNCTUALNESS : (1) कालानुवर्तिता, (?) ; (2) with adv.

PUNCTUALLY : (1) यथासमयं ; (2) यथाकालं ; (3) नियमितकाले.

PUNCTUATE : विरामचिह्नानि ददाति (दा, c. 3. : with gen.) or निवेशयति (c. of विश् : with gen.) (?).

PUNCTUATION : *विरामचिह्ननिवेशः, -शं ; or -दानं ; or -अङ्कनं.

PUNCTURE (v.) : विध्यति (व्यध्, c. 4.), *p.d wound* विद्धं, Sr, : v. TO PIERCE, PRICK.

PUNCTURE (subs.) : (1) वेधः ; (2) वेधनं (of the act only).

PUNDIT : पण्डितः : v. LEARNED. [for dif. v. below.

PUNGENCY : (1) तीव्रता ; (2) तीक्ष्णता ; (3) उग्रता ; (4) प्राखर्यं ; (5) कटुता :

PUNGENT : I. Of pains etc. : (1) तीव्र (f. व्रा) ; (2) प्र-खर (f. रा) ; (3) तीक्ष्ण (f. क्ष्णा) ; (4) उग्र (f. ग्रा). II. To taste etc. : (1) तीक्ष्ण (f. क्ष्णा), *black mustard is p. and hot* राजिका तीक्ष्णोष्णा, Bha. ; *of p.*

smell तीक्ष्णगन्ध (f. न्धा), Bha. ; (2) तीव्र (f. व्रा). III. Of language : (1) कटु (f. also टी) ; (2) मर्मविध् (mfn. = piercing the vital parts, very p.) ; (3) अरुन्तुद (f. दा = 2).

PUNISH : (1) दण्डयति (दण्ड्, c. 10. : may take two acc. If an offence is the object, expr. with the offender), *a king p.ing those who do not deserve p.ment* अदण्ड्यान् दण्डयन् राजा, M. ; *a washerman wearing another's clothes is to be p.ed with (a fine of) three panas* वसानस्त्रीन् पणान् दण्ड्यो नेजकस्तु परांशुकं, Y. II. 241. ; *in going to a woman of the same caste, (one) is to be p.ed with the highest p.ment* सवर्णागमने तूत्तमसाहसं दण्ड्यः, V. s. ; (2) शास्ति (शास्, c. 2. : rare), *he should be p.d like a thief* चौरवच्छास्यः, V. s. ; (3) with दण्डः, *p.ing according to the nature of the offence* यथापराधदण्ड (f. ण्डा), R. I. 6.

PUNISHABLE : I. Of men : (1) दण्ड्य (f. ण्ड्या) ; (2) दण्डनीय (f. या) ; (3) शास्य (f. स्या). II. Of men and offences : दण्डार्ह (f. र्हा) and sim. comp.s.

PUNISHER : (1) दण्डयितृ (f. त्री) ; (2) दण्डप्रणेतृ (f. त्री) , (3) शास्तृ (f. स्त्री) or शासितृ (f. त्री), Vi. III. 34.

PUNISHMENT : (1) दण्डः, *wise men consider p. to be virtue* दण्डं धर्मं विदुर्बुधाः, M. VII. 18. ; *to inflect p. on those who deserve it* दण्डं दण्ड्येषु प्रणयति, 20 ; or rarely पातयति, B. IV. 32. ; *to award p. (fine)* दण्डं दापयति, V. s. ; *corporeal p.* शारीरो दण्डः, Mr. IX. ; *ignoble p.* धिक्कारदण्डः, Mr. IX. ; (2) दमः (rare : of fines), M. *N. B.* legal writers use उत्तमसाहसं (= highest p.), मध्यमसाहसं (= intermediate p.), प्रथमसाहसं (= first or lowest p.).

PUNITIVE : expr. by comp. or circum. : v. PUNISHMENT.

PUNSTER : श्लेषपरिहासवादिन् (f. नी) and sim. comp.s (??).

PUNT : (1) तराहु: ; (2) तरान्धुः : v. also BOAT.

PUNY : क्षुद्र (f. द्रा) : v. SMALL.

PUP (subs.) : कुक्कुरशावः,-कः : v. PUPPY.

PUP (v.) : expr. with सूते, प्र- (सू, c. 2.), जनयति (जन्, c. 10.), or उत्पादयति (c. of पद्), and शावः,-कः etc. (= young).

PUPIL (subs.) : I. Of the eye : (1) तारका ; (2) कनीनिका. II. A scholar : (1) शिष्य (f. ष्या), *should teach Brahmin p.s* अध्यापयेद्द्विजान् शिष्यान्. Pa. ; *your p. Málaviká* शिष्या वो मालविका, Mah. ; (2) छात्र (f. त्री), *hostel for p.s* छात्रनिलयः, Va. com. ; (3) अन्तेवासिन् (f. नी) (rare) Ma.

PUPILAGE : I. Lit. : (1) शिष्यत्वं ; (2) शिष्यावस्था ; (3) अन्तेवासित्वं,-ता. II. Boyhood : q. v. : शिशुत्वं.

PUPPET : I. Lit. : (1) पुत्तली (लिका) ; (2) पञ्चाली (लिका) ; (3) पुत्रिका ; (4) शालभञ्जी (ञ्जिका : rare). II. Fig. : क्रीडनकं (= play-thing).

PUPPET-SHOW : *पञ्चालीदर्शनं ; पुत्तलिकाभिनय: ; and sim. comp.s.

PUPPY : I. Lit. : (1) कुक्कुरशाव:,-क: ; (2) कुक्कुरशिशु: ; (3) बालकुक्कुर: (f. री) ; (4) कुक्कुरडिम्भ: (f. भा). II. Fig. : of men : perh. वानर: or मर्कट: (= monkey).

PURCHASABLE : (1) क्रेय (f. या) ; (2) क्रेतव्य (f. व्या) ; (3) क्रय्य (f. य्या).

PURCHASE (v.) : क्रीणाति or क्रीणीते (क्री, c. 9.), *if a p. after p.ing a comodity considers it to be a bad bargain* क्रीत्वा मूल्येन यत्पण्यं दुष्क्रीतं मन्यते क्रयी, N. s. ; *do you p. Pandits with thousands of fools* कच्चित् सहस्रैर्मूर्खाणामेकं क्रीणासि पण्डितं, Mah. II. 5. 84. : v. also TO BUY.

PURCHASE (subs.) : I. The act : क्रय: (rarely परि-, सं-, उप-). II. The thing bought : expr. with क्रीत (f. ता). III. Power : q. v.

PURCHASE-MONEY : (1) क्रयमूल्यं ; (2) मूल्यं v. PRICE.

PURCHASER : (1) क्रेतृ (f. त्री) ; (2) क्रयिन् (f. यी) ; (3) क्रयिक (f. का).

PURE : I. Unmixed, unalloyed : शुद्ध (f. द्धा), वि-, *with hilts of p. ivory* शुद्धदन्तत्सरु (mfn.), Mah. II. 51. 16. ; *p. gold* शुद्धं सुवर्णं, Bha. II. Clear, clean : q. v. : शुद्ध (f. द्धा), वि-, *but on the p. surface of a mirror* शुद्धे तु दर्पणतले, Sa. VII. III. Spotless, chaste : (1) शुद्ध (f. द्धा), वि-, *internally p.* अन्त:शुद्ध (f. द्धा), Me. ; *p. fame* विशुद्धयशस्, D. ; (2) शुचि (mfn.), *p. knowledge* शुचि श्रुतं, Ki. II. 32. IV. Of language : शुद्ध (f. द्धा), वि-, Ki. V. Mere : q. v. : शुद्ध (f. द्धा), *from a p. desire for children* शुद्धसन्तानकामै:, R. XVIII. 53. Ph. : *To become p.* : शुध्यति (शुध्, c. 4.) or पूयते (pass. पू).

PURELY : शुद्धं or gen. शुद्ध- in comp. : v. CHASTELY, SURELY, CLEAR.

PURENESS : शुध्यता : v. PURITY.

PURGATION : (1) शोधनं (in every sense), *to practise p.* शोधनं शीलयति Bha. ; (2) रेचनं (in medical sense).

PURGATIVE : I. Subs. : विरेचनं (कं), Bha. II. Adj. : (1) शोधन (f. नी) ; (2) शोधक (f. धिका) ; (3) रेचन (f. नी), वि-, or रेचक (f. चिका), वि, (in medical sense).

PURGATORY : यमलोक: : v. also HELL.

PURGE (subs.) : I. The act : शोधनं. II. A purgative : विरेचनं.

Purge : (1) शोधयति (c. of शुध् : in every sense), *how to p. gold* सुवर्णस्य शोधनविधिः, Bha. v. TO PURIFY, CLEAR ; (2) रेचयति, वि- (c. of रिच् : in medical sense), Bha.

Purging (subs.) : विरेचनं,-ना : v. DIARRHŒA, DYSENTERY.

Purification : (1) पावनं, *simply for my p.* मत्पावनायैव, Ku. vi. 61. ; (2) शोधनं, परि-, वि-, सं-, M. n. ; (3) शुद्धिः, सं-, वि-, परि-.

Purificative, Purificatory : v. PURIFYING.

Purifier : (1) पावक (f. विका : rare) ; (2) शोधक (f. धिका) ; (3) by verb.

Purify : (1) पुनाति, पुनीते, or पावयति, परि-, वि-, (पू, c. 9 and 10.), *who p.s sins all around* परितो दुरितानि यः पुनीते, Ki. xviii. 37. ; *men of holy fame are world-p.ing* लोकपावनाः खलु पुण्यश्लोकाः, M. n. on Ku. vi. 69. ; *wishing to p. field produce* कलजान् पुपूषता, Si. xiv. 7. ; (2) शोधयति, वि-, परि-, सं-, (c. of शुध्) v. TO CLEAR ; (3) पवित्रीकरोति or पवित्रयति (nomi. : in fig. senses only), *why it will not p. my language* कथं न सा मद्गिरं......पवित्रयिष्यति, N. i. 3.

Purifying (adj.) : (1) पावन (f. नी), *entirely world-p.* जगदेकपावनी, Ki. iii. 32. ; (2) पावित्र् (f. त्री), *O Lord, (it is due) to p. obeisance to thee* पावित्र्यात्तव भव नमस्क्रियायाः, Ki. xviii. 36. ; (3) शोधन (f. नी), वि-, परि-, सं-, M. n.

Purist : perh. विशुद्धिप्रियलेखकः (comp. Ki. xiv. 5.).

Puritan : *पौरातन (f. नी) ; पूतंमन्य (f. न्या).

Puritanic,-al : expr. by comp. or gen.

Purity : (1) शुद्धिः, वि-, *p. of language* विशुद्धिमुक्तेः, Ki. xiv. 5. v. also CLEARNESS ; (2) पवित्रता (moral) ; (3) often by adj., *p. of life* विशुद्धजीवनं v. PURE, SACRED ; (4) निष्कलङ्कता (= spotlessness) : v. also CLEAR, SINLESS. [drink : no equiv. : मधु (n.) may be used.

Purl (subs.) : I. A fringe : रचनाच्छुरितपर्यन्तः or -प्रान्तः (??). II. A

Purl (v.) : "*p.ing stream*" perh. घर्घररवा सरित्, Ma. v. 19.

Purloin : मुष्णाति (मुष्, c. 9.) : v. TO STEAL.

Purloiner : -मुष् (mfn.) in comp. : v. THIEF.

Purple (adj.) : I. Lit. : (1) नीललोहित (f. ता) ; (2) वार्त्ताकुवर्ण (f. र्णा). II. Fig., bloody : शोण (f. णा).

Purple (subs.) : (1) नीललोहितः ; (2) वार्त्ताकुवर्णः (comp. Beguni).

Purple (v.) : I. Lit. : (1) नीललोहितीकरोति (?) ; (2) by adj. II. Fig. : शोणीकरोति.

PURPORT (subs.) : (1) अभिप्रायः v. INTENTION ; (2) भावार्थः or भावः (of meaning), *the p. is.........*इति भावः, M. n. [CATE.

PURPORT (v.) : (1) expr. by subs. ; (2) सूचयति (सूच्, c. 10.) v. TO INDI-

PURPOSE (subs.) : (1) अभिप्रायः v. INTENTION ; (2) आशयः v. DESIGN ; (3) अर्थः v. OBJECT ; (4) चिकीर्षा or चिकीर्षितं (= aim) ; (5) आकूतं (rare), *who thus declared his p.* इतीरिताकूतम्, Ki. XIV. 26. Ph. : (a) *on p.* v. PURPOSELY ; (b) *for what p.* किमर्थं v. WHY ; (c) *to no p.* निरर्थकं v. VAIN, IN- ; (d) *for this, that p.* एतदर्थं, तदर्थं v. FOR (II, III) ; (e) *to the p.* (of arguments, words, etc.) उपपन्नं (= oappositely) or सम्यक् (= well).

PURPOSE (v.) : अभिप्रैति (इ, c. 2.) : v. TO INTEND, RESOLVE, WISH.

PURPOSELESS : (1) निरर्थक (f. का) ; (2) with वृथा v. VAIN, IN-.

PURPOSELY : (1) कामतः v. INTENTIONALLY ; (2) with subs.

PURSE (subs.) : I. Lit. : धनभस्त्रिका (D. II. has रत्नभस्त्रिका). II. A treasury : q. v. : कोषः. III. Prize-money : perh. जयधनं. IV. Money : q. v. : धनं, *having long p.* प्रभूतधनशालिन् (f. नी). Ph. : *sword and p.* दण्डकोषौ. [q. v.

PURSE (v.) : I. Lit. : भस्त्रिकायां निदधाति (धा, c. 3.). II. To contract :

PURSE-PROUD : धनगर्वित (f. ता) and sim. comp.s : v. MONEY-PROUD.

PURSER : पोतस्थ कोषाधिकृतः and sim. comp.s.

PURSUANCE : (1) अनुसरणं ; (2) अनुवर्तनं or अनुवृत्तिः. Ph. : *in p. of* : (1) अनुसारेण v. ACCORDING TO ; (2) by prest. part. अनुसरत् (f. न्ती).

PURSUANT : अनुसारिन् (f. णी). *P. to* v. IN PURSUANCE OF, ACCORDING TO.

PURSUE : I. To follow (in various senses) : q. v. : अनुसरति (सृ c. 1.). II. To chase : (1) अनुसरति (rare), *p.d the running (couple) to a great distance* तत् पलायमानं सुदूरमनुससार, K. ; (2) अनुधावति (धाव्, c. 1.), *p.d by Rávana* रावणेनानुधावितः, M. n. ; (3) अनुद्रवति (द्रु, c. 1.), *p.d by whom in war* अनुद्रुतः संयति येन, Si. I. 52. [FOLLOWER.

PURSUER : (1) अनुसारिन् (f. णी) ; (2) अनुधावक (f. विका) : v. also

PURSUIT : I. Chasing : (1) अनुसरणं ; (2) अनुधावनं ; (3) अनुद्रवः or -द्रुतिः (rare). II. Following : (1) अनुसरणं ; (2) अनुधावनं ; (3) अनुवर्तनं or अनुवृत्तिः. III. Occupation, employment : q. v. : व्यापारः.

PURSUIVANT : अनुचरः : v. also HERALD.

PURSY : I. Punchy : q. v. II. Short-breathed : दुःश्वासिन् (f. नी).

PURULENCE, PURULENCY : (1) पूयत्वं ; (2) सपूयत्वं,-ता.

PURULENT : (1) पूयस्राविन् (f. °णी = running with pus) ; (2) सपूय (f. °या) and sim. comp.s (= with pus).

PURVEY : I. To provide : q. v. II. To procure, get : q. v. III. To procure food : खाद्यद्रव्याणि आहरति (हृ, c. 1.).

PURVEYANCE : I. Provision : उपकल्पनं. II. Of food : आहारसमाहारः and sim. comp.s. III. Provisions, food : q. v.

PURVEYOR : perh. भक्ताभोगिकः ; आहाराधिकृतः (?). [सूतः पूयः, Bha.

PUS : पूय (mn.), *bloody p.* पूयशोणितं ; *p. that has not come out* अविभिन्नः-

PUSH (v.) : I. To butt, thrust : q. v. : प्रक्षिप्य आविध्यति (व्यध्, c. 4.). II. To p. aside : (1) अपसारयति (c. of सृ) v. TO DRIVE AWAY ; (2) आविध्यति, *successfully p.es it from here* तदितो निर्धूयमाविध्यति, Vi. v. 39. III. To p. forward : (1) प्रणोदयति (c. of नुद्) v. TO DRIVE, IMPEL ; (2) चालयति, सं- (c. of चल्) v. TO MOVE. IV. To press : q. v. : पीडयति (पीड्, c. 10.). V. To burst out : उद्भिनत्ति (भिद्, c. 7.).

PUSH ON : I. Intrans., to hasten, proceed : q. v. : त्वरते (त्वर्, c. 1.). II. Trans., to urge, hasten : q. v. : प्रणोदयति (c. of नुद्).

PUSH (subs.) : I. A thrust : q. v. : आवेधः. II. Any pressure or force applied : आघातः, अभिघातः, or समाघातः. III. P.ing aside : अपसारणं. IV. Vigorous effort : अभियोगः. V. Extremity, emergency : सङ्कटं. [Bold, forward : q. v. : प्रगल्भ (f. °ल्भा).

PUSHING (adj.) : I. Enterprising, active : q. v. : उद्योगिन् (f. °नी). II.

PUSILLANIMITY : क्षुद्रमनस्कता : v. COWARDICE, TIMIDITY.

PUSILLANIMOUS : I. Of men : क्षुद्रमनस् (mfn.) : v. COWARDLY, MEAN. II. Of conduct etc. : (1) कृपण (f. °णा) ; (2) जघन्य (f. °न्या) : v. BASE, LOW.

PUSILLANIMOUSLY : (1) क्षुद्रमनस्कतया ; (2) भीरुवत् ; (3) कार्पण्येन.

PUSS, PUSSY : बिडालः : v. CAT.

PUSTULE : (1) स्फोटः,-कः. ; (2) रक्तजो व्रणः or sim. व्रणः.

PUT : I. To place : (1) स्थापयति (= to place), *p. it in the treasure-box* कोषपेटके स्थापयेणं, V. ; (2) नि-दधाति or धत्ते, वि- (धा, c. 3.) (gen. on something low), *p.ting your feet on (my) lap* अङ्के ते चरणौ निधाय, Sa. ; (3) आरोपयति (c. of रुह्), (on something high), *p. on board the arc* तस्यामारोपयेर्नावि, Mah. ; (4) अर्पयति, सम्-, (c. of ऋ) (= to give), *p.s the noose on the necks* कण्ठे पाशमर्पयति, Na. ; (5) ददाति (दा, c. 3. = 4), *presses and p.s on (her) heart* निपीड्य हृदये ददाति, Na.

II. ; (6) करोति (in some phrases), *p.ting (his) feet on our necks* कृत्वा पदं नो गले, Mu. III. 26. ; (7) निवेशयति, सम्-, (c. of विश् = to lay), *if I p. it in its proper place* यदीदमहमेक यथास्थानं निवेशयामि, Sa. III. ; (8) न्यस्यति, वि-, (अस्, c. 4. = I), *shall p. on the ground* भूमौ विन्यसेत्, M. III. 226. II. To cause to be : *to p. to death* व्यापादयति (c. of पद्) v. DEATH, TO P. TO ; *to p. to flight* द्रावयति, वि- (c. of द्रु), *p. darkness to f.* तमोऽद्रिद्रवत्, Si. VI. 43. ; *p. in mind* मनसि कारयति (c. of कृ) v. TO REMIND ; *p. in order* यथातथं विन्यस्यति (अस्, c. 4.) v. TO ARRANGE, PROPERLY ; *p. in writing* पत्रे निवेशयति (c. of विश्) v. TO ENTER ; *p. in fear* भयं आवेशयति (with loc.) v. TO FRIGHTEN ; *p. in jeopardy* संशयं नयति (नी, c. 1.) or संशयस्थं (f. स्थां) करोति. III. In various senses : *p. a question* प्रश्नं करोति ; *p. into Sanskrit* संस्कृतभाषा करोति ; *the argument is well p.* सम्यगुदाहृतोपपत्तिः. IV. To incite, urge : q. v. : प्रवर्तयति (c. of वृत्).

PUT AWAY : I. Lit. : रक्षति (रक्ष्, c. 1. = to keep : q. v.). II. To renounce, drive away : q. v. : निरस्यति (अस्, c. 4.). III. To divorce : त्यजति, परि-, (त्यज्, c. 1.).

PUT BACK : I. To delay : व्याक्षिपति (क्षिप्, c. 6.). II. To restore to original place : *p. it b.* तत् पुनरपि स्थापय v. PUT (I).

PUT BY : I. To put away : रक्षति. II. To lay aside : आक्षिपति, नि- (क्षिप्, c. 6.). III. To refuse : q. v.

PUT DOWN : I. To lay down : (1) अवतारयति (c. of तॄ) ; (2) भूमौ etc. (= on the ground) निदधाति etc. v. PUT (I). II. To degrade : q. v. : अवनमयति (c. of नम्). III. To suppress, extinguish : q. v. : पातयति, अव-, (c. of पत्).

PUT FORTH : I. To stretch : q. v. : प्रसारयति (c. of सृ). II. To send out : (1) आविष्करोति, Sa. IV. 5. ; (2) निष्ठीवति (ष्ठीव्, c. 1. = to spit out), Sa. IV. 5. III. To exert : q. v. IV. To utter, propose : q. v.

PUT FORWARD : I. To allege : उदाहरति (हृ, c. 1.). II. To promote, advance : q. v. : वर्धयति (c. of वृध्). III. To aid : q. v. : अनुकूलयति.

PUT IN : I. To introduce : निवेशयति, सम्-, (c. of विश्). III. To conduct, as ships : नयति (नी, c. 1.). III. In law : perh. प्रदर्शयति (c. of दृश्).

PUT OFF : I. To postpone : व्याक्षिपति (क्षिप्, c. 6.). II. To take off, discard : q. v. : उन्मुञ्चति (मुच्, c. 6.). II. To deceive, delude : q.

v.: प्रतारयति (c. of तॄ). IV. Of boats: मुञ्चति, *the boat p. o.* मुक्ता नौः, D. vi.

PUT ON: I. To wear: (1) वस्ते (वस्, c. 2.), *for ascetics p. on simply skin and bark* तपस्विनो हि वसते केवलाजिनवल्कले, Ki. xi. 15.; (2) परिदधाति or -धत्ते (धा, c. 3.); (3) धारयति (धृ, c. 10.); (4) गृह्णाति, परि-, (ग्रह्, c. 9.); (5) आमुञ्चति, (मुच्, c. 6.), *why have you p. on this armour* कवचं किमामुक्तमिदं त्वया, Ki. xi. 15.: v. also CLAD IN. II. To assume: q. v.: धारयति. III. To impute to: संक्रामयति (c. of क्रम्: with loc.). IV. To impose: आसञ्जयति (c. of सञ्ज्: with loc.). *P. on the crown of* i. e. to conclude, finish: q. v.

PUT OUT: I. As the tongue: बहिष्करोति. II. To stretch: q. v.: प्रसारयति (c. of सृ). III. To dislocate: q. v. IV. To turn out: q. v.: बहिष्करोति. V. As the eyes: (1) उद्धरति, सम्-, (हृ, c. 1.), D.; (2) उत्पाटयति (पट्, c. 10.). VI. To extinguish: q. v.: (1) निर्वापयति (c. of वा); (2) शमयति, प्र-, नि-, (c. of शम्), *p.ting o. lights* निशम्य दीपान्, Si. iii. 45. VII. To publish: q. v.: प्रकाशयति. VIII. To provoke, displease: q. v.: क्षोभयति (c. of क्षुभ्). IX. At interest: perh. निदधाति or -धत्ते (धा, c. 3.).

PUT OVER: I. To place in authority: अधिष्ठापयति (c. of स्था): v. TO COMMAND. II. To send: q. v.: प्रेषयति. III. To postpone: व्याक्षिपति.

PUT TO: I. To add: q. v. II. To expose: q. v. *P. hand to* हस्तं क्षिपति. *P. to sea.* नावं etc. मुक्त्वा (समुद्रं गच्छति). *P. to trial*: v. TO TRY. *P. to the sword* शिरः छिनत्ति (छिद्, c. 7.) v. TO SLAY, BEHEAD. *To p. to it* पीडयति v. TO DISTRESS. *To p. to a stand*: v. TO STOP. See also put (II).

PUT TOGETHER: संयोजयति (युज्, c. 10.): v. TO UNITE.

PUT UP: I. To lodge: q. v.: वसति (वस्, c. 1.: when intrans.) or वासं ददाति (दा, c. 3.: when trans.). II. Gen. with *with*, to bear: q. v.: सहते (सह्, c. 1.). III. To expose, offer: q. v.: दर्शयति (c. of दृश्). IV. To bring up, as correspondence: समानयति (नी, c. 1.). V. To hoard, store: q. v. VI. With *to*, to incite: q. v.: प्रणोदयति (नुद्, c. 10.).

PUT UPON: v. TO PUT ON.

PUTATIVE: लोकभावित (f. ता) and sim. comp.s: v. REPUTED, FALSE.

PUT-OFF (subs.): व्यपदेशः: v. PRETENCE.

PUTREFACTION : (1) पूतिः, *that there may not be p.* मा भूत् पूतिरिति, B. III. 23. com. ; (2) पूतत्वं,-ता ; (3) दुर्गन्धता and sim. comp.s (= bad smell).

PUTREFY : I. Intrans. : पूतीभवति. II. Trans. : पूतीकरोति.

PUTRESCENCE : V. PUTRESCENT.

PUTRESCENT : I. Becoming putrid : पूतीभवत् (f. न्ती). II. Pertaining to putrifaction : by comp., *p. smell* पूतिगन्धः.

PUTRID : (1) पूत (f. ता) ; (2) गलित (f. ता = decomposed) ; (3) दुर्गन्ध (f. न्धा = bad-smelling). *P. smell* पूतिगन्धः.

PUTRIDITY, PUTRIDNESS : (1) पूतिः ; (2) पूतत्वं,-ता.

PUTTY : काचबन्धनलेपः, Williams.

PUZZLE (subs.) : I. An enigma : (1) कूटं ; (2) गूढं ; (3) प्रहेलिका (= riddle). II. Perplexity : q. v. : चित्तसम्भ्रमः.

PUZZLE (v. t.) : व्यामोहयति (c. of मुह्) : V. TO PERPLEX, EMBARRASS.

PUZZLING : (adj.) : I. Of things : व्यामोहक (f. हिका) : V. PERPLEXING. II. Of men : मूढ (f. ढा) : V. FOOL, FOOLISH.

PYGMY (subs.) : वामन (f. नी) : V. DWARF.

PYGMY, PYGMEAN (adj.) : वामन (f. नी) : V. DWARFISH, SMALL.

PYRAMID : no equiv. : *परामितिः.

PYRAMIDAL, PYRAMIDICAL : *परामितिनिभ (f. भा) and sim. comp.s.

PYRE : चिता : V. PILE.

PYRITES : स्वर्णमाक्षिकं, Wilson. *Hepatic p.* रूप्यमाक्षिकं, W.

PYROTECHNIC,-AL : expr. by comp.

PYROTECHNICS or -NY : अग्निक्रीडाकला and sim. comp.s : V. FIREWORKS.

PYRRHIC : in prosody : लौ (dual).

PYRRHONIST : नास्तिकः : V. SCEPTIC.

PYTHON : अहिविशेषः ; अजगरः.

Q

QUACK (subs.) : I. Medical : (1) कुवैद्यः, Sr. I. 3 ch. ; (2) मिथ्याचिकित्सकः ; and sim. comp.s. II. A mountebank : perh. मिथ्याभिमानिन् (f. नी) ; दाम्भिकः : V. IMPOSTOR. III. Of ducks : प्रवादः : V. NOISE..

QUACK (v.) : I. To act as a q. : expr. by subs. II. To brag, boast : q. v. : मिथ्याभिमानं करोति. III. As a duck : प्रणदति (नद्, c. 1.) : v. NOISE, TO MAKE ; CRY.

QUACKERY : (1) दुश्चिकित्सा and sim. comp.s ; (2) मिथ्याभिमानः v. IMPOSTURE, BOASTING.

QUACKISH : (1) मिथ्याभिमानिन् (f. नी) ; (2) दाम्भिक (f. की).

QUADRAGESIMA : चत्वारिंशद्दिनोपवासः and sim. comp.s (?).

QUADRANGLE : I. Lit. : (1) चतुरस्रं ; (2) चतुर्भुजः. II. Of a house : चत्वरं (= court).

QUADRANGULAR : (1) चतुरस्र (f. स्रा) ; (2) चतुष्कोण (f. णा).

QUADRANT : I. A quarter : q. v. : पादः. II. Of a circle : (1) वृत्तपादः ; (2) पदं (rare), Su. II. 30. III. An instrument : *वृत्तपादयन्त्रं.

QUADRATE : v. SQUARE (subs. and verb).

QUADRATIC : v. SQUARE. *Q. equation* वर्गसमीकरणं.

QUADRATURE : in astro. : (पा)पदसंस्थानं (after पद of Su. II. 30.).

QUADRENNIAL : (1) चतुर्वार्षिक (f. की) ; (2) चातुरब्दिक (f. की) ; etc.

QUADRILATERAL : (1) चतुर्भुज (f. जा) ; (2) चतुरस्र (f. स्रा).

QUADRILLE : I. A game at cards : *चात्वारिंशं. II. A dance : *चतुरस्रनृत्यं.

QUADRIPARTITE : चतुर्भागविभक्त (f. क्ता) and sim. comp.s.

QUADRISYLLABLE : चतुरक्षरं or चतुरक्षरः शब्दः (?).

QUADRIVIUM : I. Of roads : चतुष्पथं. II. Of arts : चतुर्विद्या.

QUADRUMANOUS : (1) चतुष्पाणि (mfn.) ; (2) चतुर्भुजः (जा, जं).

QUADRUPED : (1) चतुष्पदः (दी, दं) ; (2) चतुष्पाद् (mfn.).

QUADRUPLE : I. Adj. : चतुर्गुणः (णा, णं). II. Verb : चतुर्गुणं (f. णा) करोति.

QUADRUPLICATE : चतुर्गुणीकरोति ; चतुर्गुणं (f. णा) करोति.

QUAFF : उत्-चुलुम्पति (चुलुम्प्, c. 1.), Vi. V. 32. : v. TO DRINK.

QUAFFER : अतिपायिन् (f. नी) : v. DRINKER.

QUAGGA : *चित्रगर्दभः.

QUAGMIRE : अनूपभूः-भूमिः : v. FEN, MARSH.

QUAIL (subs.) : (1) वर्तकः (perdix olivacea) ; (2) लावः (p. chinensis).

QUAIL (v.) : I. Intrans. : विषीदति (सद्, c. 1.) : v. TO GIVE WAY, TREMBLE. II. Trans. : v. TO QUELL.

QUAINT : I. Odd, unusual : q. v. : अपरूप (f. पा). II. Cunning, subtle : q. v. : विदग्ध (f. ग्धा).

QUAINTLY : expr. by comp. or adj.

QUAINTNESS : अपरूपता : v. also STRANGENESS.

QUAKE (v.) कम्पते, प्र-, वि-, उत्-, (कम्प्, c. 1.) ; v. TO TREMBLE, SHUDDER.

QUAKE (subs.) : कम्प,-नं, प्र-, उत्-, *earth-q.* धरित्रीप्रकम्पनं, Ku. xv. 23. : v. also TREMOR, SHUDDER.

QUAKER : of the sect : *थाम्बवः.   [*grass* कम्पना.

QUAKING (adj.) ; (1) कम्पमान (f. ना), प्र-, उत्- ; (2) वेपमान (f. ना). *Q.*-

QUALIFICATION : I. The state of being qualified : expr. by adj. : v. QUALIFIED. II. Endowment, excellency : q. v. : गुणः. III. Condition, restriction : q. v. : नियमः.

QUALIFIED (adj.) : I. Fit. : q. v. ; (1) योग्य (f. ग्या) ; (2) समर्थ (f. र्था) v. ABLE ; (3) गुणोपेत (f. ता) and sim. comp.s (= endowed with qualifications), *first of all should wish (try) to be himself q.* आत्मानमेव प्रथममिच्छेद्द गुणसमन्वितं, Ka. iv. 3. II. Competent : q. v. : (1) योग्य (f. ग्या) ; (2) not expr. III. Limited, restricted . expr. with subs. नियमः etc.

QUALIFY : I. To make qualified : योग्यं (f. ग्यां) etc. करोति : v. FIT, ABLE, Q.D. II. To modulate, vary : q. v. III. To restrict, restrain : q. v. : नियच्छति (यम्, c. 1.).

QUALITY : I. Property : (1) गुणः, *the three q.s* त्रिगुणं, Ch. ; *not for specifying (your good) q.s* न गुणान्नियन्तया, R. x. 32. ; *attached on account of good q.s* गुणानुरक्त (f. क्ता), Ki. i. 31. ; (2) धर्मः (not of good or bad q.s), *in pleasures, whose q. is evanescent* विषयेषु विनाशधर्मसु, R. viii. 10. ; *for the absence of personal q.s* पुरुषधर्मत्वाभावात्, S. p. b. i. 52. II. Rank, station : q. v. III. People of rank : (1) कुलीनाः (m. pl.) ; (2) कौलीनं.

QUALM (subs.) : I. Of conscience : मनस्तापः and sim. comp.s. II. Nausea : (1) वमनेच्छा ; (2) विवमिषा (rare).

QUALMISH : (1) वमनभाव (f. वा : ?) ; (2) विवमिषु (mfn. : ?).

QUANDARY : संशयः : v. DOUBT, DIFFICULTY.

QUANTITATIVE : परिमाणसूचक (f. चिका) and sim. comp.s.

QUANTITY : I. In gen. : (1) परिमाणं ; (2) प्रमाणं. Ph. : *what q.* कियत् (f. ती) v. MUCH, HOW- ; *a great q. of* प्रभूत (f. ता) v. ABUNDANT ; *a little q. of* अल्प (f. ल्पा) v. LITTLE ; *that q. which* यावत् (f. ती) v. MUCH, AS- ; *in large q.s* बहुशः ; *in small q.* अल्पशः. II. In prosody : not expr., *long q.* दीर्घः ; *short q.* ह्रस्वः. III. In logic : अधिकारः (??). IV. In Math. : राशिः, *unknown q.* अव्यक्तराशिः.

QUARANTINE : संसर्गागमन- or संसर्ग-प्रतिषेधः (??).

QUARREL (subs.) : (1) कलहः, *affected q.* कृतककलहः, Mu. III. ; *in (our) q.* कलहे, Vi. II. 34. ; (2) विवादः v. DISPUTE ; (3) कलिः (rare).

QUARREL (v.) : (1) कलहं करोति ; (2) कलहायते (nomi.), C. I. ; (3) विवादं करोति : v. also TO DISPUTE, ABUSE.

QUARREL (LL) ER : कलहकारिन् (f. णी) : v. also QUARRELSOME.

QUARRELSOME : (1) कलहप्रिय (f. या), *the people of Gaur are q.* कलहप्रिया गौडाः, Mit. ; (2) विवादप्रवण (f. णा) ; and sim. comp.s.

QUARRELSOMENESS : (1) कलहप्रियता ; (2) विवादपरता ; and sim. comp.s.

QUARRY (subs.) : I. For stone : (1) आकरः v. MINE ; (2) पाषाणखनी and sim. comp.s (?). II. Of hawks : perh. मार्गिती जङ्गालः.

QUARRY (v.) : I. To dig : q. v. : उत्खनति (खन्, c. 1.). II. To prey : q. v. [comp.s.

QUARRYMAN : *उपलाकरिन् (f. णी) ; पाषाणोत्खनक (f. निका) ; and sim.

QUART : I. A measure : no exact equiv. : कुडवः, Williams. II. = quarter : q. v. [हिकः.

QUARTAN i. e. q. ague : (1) चतुर्थकः, Ni. ; (2) चातुर्थको ज्वरः, Ni. ; चा-

QUARTER (subs.) : I. Fourth part : (1) पादः, *three q.s* पादत्रयं, Li. ; *with a third, a half, and a q. of a quantity* राशित्र्यंशार्धपादैः, Li. ; (2) तुरीयः or तुर्यः (rare), *with a q. of which* यस्य तुर्येण, Li. 28. ; (3) चतुर्थांशः ; (4) चतुर्थभागः. II. Of the heaven : (1) दिश् (f. : best equiv.), *north-east q.* (*lit. of Siva*) ऐशानी दिक्, V. ; *from various q.s* नानादिग्देशात्, H. ; *in every q.* प्रतिदिशं, Ki. XIV. 64. ; *intermediate q.* विदिश् (rare) ; (2) आशा (f.), *the eastern q.* (*lit. of Indra*) वासवाशा, Si. XI. 16. ; (3) काष्ठा, *the northern q.* उदीची काष्ठा, Ki. III. 55. ; (4) ककुभ् (f.), *the q.s* ककुभाञ्चक्रवालः, Si. XX. 14. ; (5) हरित् (f.). III. A region : q. v. : देशः. IV. In pl., abode, residence : (1) निवासः, *the lord's q.s shone in tents* प्रभोर्निवासाः पटवेश्मभिर्बभुः, Si. XII. 63. ; (2) निवेशः (of an army), *the q.s of an army* सेनानिवेशाः, M. n. ; (3) स्थानं (= place : q. v.). Ph. : *Head-q.s*, perh. प्रधानस्थलं and sim. comp.s. V. Indulgence to an adversary : *to give q.* perh. दयां दर्शयति ; *and shall give q. to* (lit. not strike) *those who do not fight or are eunuchs, or have no weapons, or are cowards or run away, or ask for q.* (lit. say "we are yours") नायुध्यमानं हन्याच्च न क्लीबं न निरायुधम् । न भीतं न पराहतं न तवास्मीति वादिनं, M. VII. 91-3. VI. Of

the year : (1) त्रिमासं ; (2) मासत्रयं. VII. Of the moon's period : expr. by शुक्ल- and कृष्णपक्षः (light, dark fortnight), VIII. Of an animal : no equiv. : पादः may be used. Ph. : *at close q.s* मिथः प्रत्यासन्न (f. न्ना), M. n. ; *came to close q.s* बाहूबाहवि व्यासजेताम् (lit. engaged arm to arm), Si. xviii. 12.

QUARTER (v.) : I. To divide into four parts : (1) पादीकरोति ; (2) चतुर्धा विभजति (भज्, c. 1.). II. To divide : q. v. : विभजति. III. To lodge : q. v. : वासयति (c. of वस् : rare) ; वासं ददाति (दा, c. 3.). *To be q.d* वसति (वस्, c. 1.). IV. To bear, as arms : बिभर्ति (भृ, c. 3.) ; v. TO BEAR.

QUARTER-DAY : perh. त्रिमासान्तदिनं ; त्रैमासिकदिवसः.

QUARTER-DECK : no equiv. : उन्नतपृष्ठं (?).

QUARTER-MASTER : *साधननायकः and sim. comp.s.

QUARTER-SESSIONS : त्रैमासिकशासनं : v. SESSIONS.

QUARTER-STAFF : यष्टिविशेषः ; महायष्टिः (?).

QUARTERAGE : त्रैमासिकवृत्तिः and sim. comp.s.

QUARTERLY : I. Adj. : त्रैमासिक (f. की). II. Adv. : (1) त्रिमासे त्रिमासे ; (2) प्रतित्रिमासं.

QUARTERN : मानविशेषः.

QUARTO : *पादिक (f. की) ; पादभक्त (mfn.).

QUARTZ : *कार्तजः ; कार्तजोपलः ; etc.

QUASH (v.) : I. To crush, beat down : q. v. : मृद्नाति (मृद्, c. 9.). II. In law, to annul : perh. उच्छिनत्ति (छिद्, c. 7.).

QUASI : expr. with aff.s कल्प (f. ल्पा), देश्य or देशीय (f. या).

QUATERNARY : perh. चातुर (f. री).

QUATERNION : I. Lit. : (1) चतुष्टयं ; (2) चतुष्कं. II. A syllable : चतुरक्षरं.

QUATRAIN : perh. चतुष्पदं (दी).

QUAVER (v.) : I. To tremble : q. v. : वेपते (वेप्, c. 1.). II. To sing : स्वरभङ्गेन गायति (गै, c. 1.), Williams.

QUAVER (subs.) : I. Of voice : स्वरभङ्गः (?). II. A musical note : चिह्नविशेषः.

QUAVERING (adj.) : *with q. voice* गद्गदवाचा or गलद्स्वरं.

QUAY : घट्टः (?) ; उत्तरणस्थानं (?).

QUEAN : बन्धकी : v. also WOMAN.

QUEASY : I. Qualmish : q. v. II. Fig. : क्षोभक (f. भिका), सं-, प्र-.

QUEEN : (1) राज्ञी, *the q. governed the kingdom according to the prescribed rules* राज्ञी राज्यं विधिवदशिषत्, R. xix. 1. ; (2) महिषी, (= a

q.-consort), *he had three q.s* तिस्रो महिष्यस्तस्याभवन्, Rám. ; (3) राजपत्नी and sim. comp.s (= wife of a king) ; (4) राजमाता (f.) and sim. comp.s (= queen-mother : often = queen dowager) ; (5) देवी (in addressing). *Q. bee* मधुकरराजः, D. s.

QUEENLY : राज्ञ्युचित: (ता, तं) and sim. comp.s.

QUEER : (1) अपरूप (f. पा) ; (2) विलक्षण (f. णा : ?).

QUEERNESS : (1) अपरूपता ; (2) विलक्षणता or वैलक्षण्यं (?).

QUELL : I. To quiet, allay : q. v. : शमयति, प्र-, (c. of शम्). II. To subdue, crush : q. v. : दमयति (c. of दम्).

QUELLER : (1) शमयितृ (f. त्री = quieter) ; (2) दमयितृ (f. त्री) v. TAMER.

QUENCH : I. To put out, extinguish : q. v. : निर्वापयति (c. of वा). II. Of thirst : (1) शमयति, प्र- (c. of शम् = to allay), *thirst is q.ed with water* पिपासुता शान्तिमुपैति वारिणा, N. ; (2) निवर्त्तयति (c. of वृत् = to destroy) ; (3) निरस्यति (अस्, c. 4. = to drive away) ; (4) अपनयति (नी, c. 1. = to remove). III. To destroy, crush : q. v. : उत्-छिनत्ति (छिद्, c. 7.).

QUENCHABLE : (1) निर्वापणीय (f. या) ; (2) शमनीय (f. या) or शाम्य (f. म्या), प्र- ; (3) उच्छेदनीय (f. या) or उच्छेद्य (f. द्या) ; etc. : for dif. v. above.

QUENCHER : (1) निर्वापयितृ (f. त्री) ; (2) शमयितृ (f. त्री) ; (3) उच्छेदक (f. दिका) : v. TO QUENCH.

QUENCHLESS : (1) अशाम्य (f. म्या) ; (2) अनिर्वाप्य (f. प्या) ; etc.

QUERIST : प्रष्टृ (f. ष्ट्री) : v. also INTERROGATOR, QUESTIONER.

QUERULOUS : perh. परिदेविन् (f. नी) or परिदेवक (f. विका) : v. also DISCONTENTED, DISSATISFIED.

QUERULOUSLY : (1) परिदेवयत् (f. न्ती) ; (2) विरक्त (f. क्ता).

QUERULOUSNESS : (1) परिदेविता (?) ; (2) विरक्तता ; (3) अप्रसन्नता.

QUERY (subs.) : प्रश्न: : v. QUESTION.

QUERY (v.) : पृच्छति (प्रच्छ्, c. 6.) : v. TO QUESTION.

QUEST : I. Search : q. v. : अन्वेषणं,-णा. *In q. of* : often expr. by prest. part : v. TO SEARCH. II. Inquest : q. v.

QUESTION (subs.) : I. An interrogatory : (1) प्रश्नः, (best equiv.) *unless you explain (my) q.s* न चेत् प्रश्नान् व्याकरोषि, Mah. III. 313. 22. ; *to reply q.s* प्रश्नान् वक्ति, 30., ब्रवीति, D. VI., etc. ; (2) पृच्छा, सं-, परि- ; (3) अनुयोगः, परि-. II. Doubt : q. v. : सन्देहः, *without q., out of the q., past q.* असंशयं v. UNDOUBTEDLY. III. Debate, dispute : expr.

by प्रष्टव्य (f. व्या), *here the q is* अत्रेदं प्रष्टव्यं......(अत्र......इति सन्दिह्यते = doubted), S. I. 3. 1. *To put to q.* पृच्छति v. TO ASK. IV. Examination, investigation: q. v.: परीक्षा. V. Torture: q. v. VI. Theme of enquiry: विवादविषयः, विवादपदं, and sim. comp.s.

QUESTION (v.): I. Lit.: (1) पृच्छति (प्रच्छ्, c. 6.) v. TO ASK; (2) जिज्ञासते (desi. of ज्ञा = enquire: q. v.); (3) प्रश्नं करोति (= ask a q.). II. To doubt: q. v.: शङ्कते (शङ्क्, c. 1.). III. Not to believe: q. v.: न प्रत्येति (इ, c. 2.).

QUESTIONABLE: सन्दिग्ध (f. ग्धा): v. DOUBTFUL, UNCERTAIN.

QUESTIONER: (1) प्राश्निकः; (2) प्रश्नकर्तृ (m.); (3) जिज्ञासकः (= enquirer).

QUESTIONLESS: असंशयं: v. UNDOUBTEDLY.

QUIBBLE (subs.): (1) वाक्छलं; (2) वक्रोक्तिः; (3) अपलापः (= denial).

QUIBBLE (v.): वाक्छलं etc. करोति: v. subs.

QUIBBLER: (1) वाक्छलिन् (f. नी: ?); (2) वक्रोक्तिवादिन् (f. नी: (?).

QUIBBLING (adj.) वक्र (f. क्रा = crooked: (?).

QUICK (adj.): I. Alive: q. v.: सजीव (f. वा). Ph.: *q. with child* आपन्नसत्त्वा v. PREGNANT. II. Lively, vivacious: q. v.: प्रफुल्ल (f. ल्ला). III. Sharp: q. v.: तीक्ष्ण (f. क्ष्णा). IV. Agile: q. v.: चटुल (f. ला). V. Speedy, swift: (1) शीघ्र (f. घ्रा), *q. in motion* शीघ्रग (f. गा); *q. in action* शीघ्रकर्मन् (mfn.); (2) द्रुत (f. ता), *with a q. pace* द्रुतपदं, Ki. x. 2.; (3) क्षिप्र (f. प्रा); (4) तूर्ण (f. र्णा); (5) त्वरित (f. ता = hasty). Ph.: *to be q.* त्वरते (त्वर्, c. 1.) v. TO HASTEN.

QUICK (v.): QUICKLY.

QUICK (subs.): मर्मन् (n.), *piercing to the q.* मर्मभेदिन् (f. नी), मर्माविध् (mfn.), मर्मस्पृश् (mfn.), etc.

QUICKEN (v. t.): I. To vivify: q. v.: जीवयति (c. of जीव्). II. To sharpen, incite: q. v.: उत्तेजयति (तिज्, c. 10.). III. To hasten: q. v.: (1) त्वरयति (c. of त्वर्); (2) by adj. v. QUICK (v).

QUICKEN (v. i.): I. To receive life: जीवत्वं प्राप्नोति (आप्, c. 4.): v. TO GET. II. To become lively, agile: q. v., *the heart q.s first* प्रथममुल्लसति हृदयं. III. To gain speed, move quicker: expr. by adv.: v. QUICKLY.

QUICKENING (adj.) of life: (1) जीवद (f. दा); (2) प्राणप्रद (f. दा); etc.

QUICKENING (subs.): of the fetus: perh. गर्भसञ्चारः.

QUICKLIME: perh. चूर्णं or चूर्णजलं (comp. vern.).

Quickly : (1) शीघ्रं ; (2) क्षिप्रं ; (3) द्रुतं ; (4) तूर्णं ; (5) आशु ; (6) त्वरितं ; (7) सत्वरं : v. also soon, instantly.

Quickness : I. Liveliness, acuteness, sagacity : q. v. II. Speediness ; (1) शीघ्रता,-त्वं or शैघ्र्यं ; (2) क्षिप्रता,-त्वं ; (3) द्रुतता,-त्वं (rare) ; (4) त्वरा (= haste) ; (5) by adj.

Quick-sand : (1) चलवालुका (?) ; (2) चलत्सिकतसिकताः (m. pl. : ?).

Quick-scented : (1) तीक्ष्णघ्राण (f. णा : ?) ; (2) सूक्ष्मगन्धग्राहिन् (f. णी : ?).

Quick-sighted : तीक्ष्णदृश् (mfn.) : v. keen-sighted.

Quick-silver : (1) पारदः (rarely -तं) ; (2) रसः (rare), D. s.

Quick-witted : (1) सूक्ष्मबुद्धि (mfn.) ; (2) तीक्ष्णधी (n. धि) ; etc.

Quiddity : I. Lit. : विशेषः. II. A question : वैशेषिकपृच्छा (?).

Quiescence : शान्तिः : v. quiet, rest, repose.

Quiescent : शान्त (f. न्ता) : v. quiet, calm, still.

Quiet (adj.) : शान्त (f. न्ता), प्र-, *q. like the mind of sages* शान्तं चित्तमृषेरिव, Ki. xi. 40. ; *with the birds silent and the animals q.* मूकाण्डजं शान्तमृगप्रचारं, Ku. iii. 42. ; *be q. at once* सद्यः शान्तो भव, Vi. iii. 34. : v. calm, gentle, still. *To keep. q.* i. e. *not to give out* न प्रकाशयति (with acc.), or जिह्वां रक्षति (with loc.).

Quiet (subs.) : (1) शान्तिः, प्र- ; (2) often by adj. : v. also calmness, rest, silence, peace. Ph. : *in q.* v. quietly.

Quiet (v.) : शमयति प्र-, उप-, सं-, परि-, (c. of शम्), *you q. disputes* प्रशमयसि विवादं, Sa. v. 7. ; *with a shew of q.ed rage* प्रशान्तसंरम्भ इव, Ki. xiv. 2. ; (2) सा(सा)न्त्वयति, परि-, उप-, अभि-, (शान्त्व् or सान्त्व्, c. 10.), *q.ing with sweet words* सान्त्वयन् मधुरैर्वाक्यैः, Rám.

Quietism : शान्तिः, *eager for q.* शान्तिमार्गोत्सुक (f. का), R. vii. 71.

Quietly : I. Peaceably, calmly : expr. by adj. II. Silently : q. v. : निभृतं.

Quietness : शान्तता, प्र-, : v. quiet, calmness.

Quietude : शान्तिः : v. quiet, rest.

Quill : I. Feather : q. v. : पत्रः. II. For writing : पत्रकलमः (comp. vern.) ; लेखनी (in fig. senses). III. Of a porcupine : (1) शल (mn.) ; (2) शलल्यं (ली). IV. Of a lute : (1) दण्डः ; (2) कोणः ; (3) शारिका ; (4) परि (री) वादः.

Quilt (subs.) : तूला- or तूलिका- प्रच्छदः and sim. comp.s (??).

Quilt (v.) : to stitch in wool, silk, cotton etc. : expr. by those words.

QUINARY : (1) पञ्चक (f. का) ; (2) पञ्चगर्भ (f. र्भा : ?).

QUINCE : वृक्षविशेषः ; तस्य फलम्.

QUINCUX : पञ्चकसंस्थानं (??). [पञ्चसमीन (f. ना : ?) ; etc.

QUINQUENNIAL : (1) पञ्चवार्षिक (f. की) ; (2) पाञ्चाब्दिक (f. की) ; (3)

QUINSY : perh. शूकजा रोहिणी, Bha. IV.

QUINTESSENCE : सारः : v. ESSENCE.

QUINTUPLE : I. Adj. : पञ्चगुण (f. णा). II. Verb. : पञ्चगुणीकरोति.

QUIP : अधिक्षेपः : v. TAUNT, SARCASM.

QUIRE : I. Choir : q. v. II. Of paper : *चतुर्विंशतिकं.

QUIRISTER : v. CHORISTER.

QUIRK : I. Quibble : वाक्छलं. II. Quip : अधिक्षेपः. III. Trick, deceit : q. v. : छलं. IV. Fancy : मनोलौल्यं.

QUIT (v.) : I. To leave, abandon : (1) त्यजति, परि-, (त्यज्, c. 1.), *to q. life* प्राणान् त्यजति, Mn. I. 24. ; *q.ted the outskirts of Vraja* तत्याज व्रजभूभागं, V. p. v. 18. 32. ; (2) जहाति, वि-, (हा, c. 3.), *q. your fighting ardour* विजहीहि रणोत्साहं, Ki. XI. 31. ; (3) उत्- सृजति, वि- (सृज्, c. 1.), *to q. life* जीवितमुत्सृजति, K. II. To discharge, repay : q. v. : शोधयति, परि-, (c. of शुध्). III. To absolve, release : q. v. : मोचयति (c. of मुच् : with abl. of the thing).

QUIT (adj.) : मुक्त (f. क्ता) वि-, निर्-, (= released), *q. of debts* ऋणनिर्मुक्त (f. क्ता) : v. also CLEAR, FREE. Ph. : *we are now q.s* समाः स्मः साम्प्रतं वयं ; *to cry q.s* समोऽस्मीति वदति (वद्, c. 1. : ?).

QUITE (adv.) : I. Completely, entirely : q. v. : (1) अशेषेण ; (2) निरवशेषं. II. Very considerably : q. v. : (1) अति- in comp. (strengthened form अतीव) ; (2) अत्यन्तं ; (3) सातिशयं.

QUIT-RENT : *शोधकरः ; नामकरः.

QUITTANCE : (1) निष्कृतिः ; (2) मुक्तिः ; (3) मोक्षः ; (4) शुद्धिः.

QUIVER (subs.) : (1) तूणः ; (2) तूणीरः ; (3) इषुधिः ; (4) निषङ्गः, *at the mouth of the q.* निषङ्गवक्त्रे, Ki. XVII. 36. ; *and two great inexhaustible q.s* अक्षय्ये च महेषुधी, Mah. I. 223. 9.

QUIVER (v.) : वेपते (वेप्, c. 1.) : v. TO QUAKE, TREMBLE. [etc.

QUIVERED : (1) तूणीरवत् (f. ती) ; (2) निषङ्गिन् (f. णी) ; (3) धृतेषुधि (mfn.) :

QUIVERING (adj.) : (1) वेपमान (f. ना) ; (2) स्फुरित (f. ता), प्र-, (of gentle motion : as of the lips), स्फुरितोत्तराधरः, Ku. v. 83. [ना) तिष्ठति ; etc.

QUI VIVE ; को भवान् (?). *To be on the q.* सावधान (f. ना) वर्तते ; अप्रमत्त (f.

QUOIT : चक्रं. *Q.s (the game)* *चक्रक्रीडा.

QUONDAM : पूर्व (f. र्वा) : v. FORMER.

QUORUM : perh. निर्दिष्टसंख्या or संख्यकजनाः and sim. expr.s.

QUOTA : अंशः (= share : q. v.).

QUOTATION : I. The act : (1) उद्धारः ; (2) उपन्यासः ; (3) अवतारणं (rare). II. What is q.ed : expr. with part. adj. उद्धृत (f. ता), उपन्यस्त (f. स्ता), etc.

QUOTE (v.) : (1) उद्धरति or उदाहरति (हृ, c. 1.) ; (2) उपन्यस्यति (अस्, c. 4.) ; (3) अवतारयति (तृ, c. 10. = to bring down), *Yáska having q.d Vedic passages* यास्केन वेदवाक्यानामवतारितत्वात्, Say. [Ni.

QUOTH : आह ; उवाच : v. TO SAY.

QUOTIDIAN : दैनन्दिन: (नी, नं) : v. EVERY DAY. *Q. fever* : अन्येद्युष्को ज्वरः,

QUOTIENT : (1) फलं, *dividing by their respective divisors (we get) the same q.* स्वस्वहारेण हृते फलं तदेव, Li. ; (2) गुणः, *dividing we get the q.* भजनेन लब्धो गुणः, Vij.

R

RABBET : सन्धिकाष्ठं (??).

RABBI : स्वामिन् (m.) : v. MASTER, LORD.

RABBINIC,-AL : इयुदीयपण्डितानां (gen.) or -पण्डित- in comp. .

RABBIT : शशकः (prop. hare).

RABBLE : (1) प्राकृताः (m. pl.) ; (2) पृथग्जनाः (m. pl.) ; (3) नीचाः.

RABID : उन्मत्त (f. त्ता) : v. MAD. *R. dog* अलर्कः, *r. poison* आलर्कं विषं, U. I. 40.

RABIDLY : उन्मत्तवत् : v. MADLY.

RACE (subs.) : I. Lineage : (1) अन्वयः, *this king is born of that r.* तस्यान्वये भूपतिरेष जातः, R. VI. 41. ; (2) कुलं v. FAMILY ; (3) वंशः v. DYNASTY. II. Nation, tribe : q. v. : जातिः (?). III. March, progress : q. v. : यात्रा. IV. A contest in running : *chariot-r.* रथचर्या (?), Mah. I. 132. 28. ; *horse-r.* अश्वधावनं (?) ; *to win a r.* अश्वधावने etc. जयं लभते (लभ्, c. 1.). V. A root : मूलं.

Race (v.) : I. Intrans. : धावति (धाव्, c. 1.) : v. TO RUN. II. Trans. : (1) धावयति (c. of धाव्) ; (2) गमयति (c. of गम्), Si. v. 60.

Race-course : (1) रङ्गभूमिः (gen. term.) ; (2) perh. वीथिः, Si. v. 60. ; (3) चर्याभूमिः (?).

Race-horse : no equiv. : (1) जवनवाजिन् (m.) ; (2) जवाश्वः ; and sim. comp.s may be used. [v. TO RACE.

Racer : I. Race-horse : q. v. II. A person : expr. by circum. :

Raciness : सरसता : v. RACY.

Rack (subs.) : I. For torture : no equiv. : *सम्पीडनी or सम्पीडनयन्त्रं. *To put to r.* i. e. to torment : q. v. II. Extreme pain : q. v. : यातना. *R. and ruin* उच्छेदः v. ANNIHILATION ; *go to r.* विनश्यति v. TO PERISH. III. A frame-work : *clothes-r.* *वस्त्रधारणी etc. IV. Vapour or thin broken clouds : q. v.

Rack (v.) : I. To torment, torture : q. v. II. To strain : q. v.

Racket : (1) The bat : *गुलिकाताडनी or -पाणिनी, and sim. comp.s. II. Clamour, din : q. v. : (1) कोलाहलः ; (2) कलकलः.

Racy : (1) सरस (f. सा) ; (2) रसवत् (f. ती : ?).

Radiance : (1) प्रभा ; (2) दीप्तिः : v. BRILLIANCY, LUSTRE. [BRIGHT.

Radiant : (1) समुज्ज्वल (f. ला) ; (2) दीप्तिमत् (f. ती) : v. BRILLIANT,

Radiate : (1) निर्गच्छति (गम्, c. 1. = to come out : q. v.) ; (2) उदेति (इ, c. 2. = to arise : q. v.), *light r.d from the head of Siva* शम्भुमूर्ध्न उदियाय तेजः, Ki. XVI. 31. ; (3) स्फुरति (स्फुर्, c. 1. = to sparkle).

Radiation : in physics : perh. स्फुरणं or स्फुरितं.

Radical : I. Primitive, original : q. v. : मूल- in comp., *r. word* मूलशब्दः or धातुः (= verbal root). II. Fundamental, real : q. v. : प्रकृत (f. ता). III. In politics : *the r.s* *मूलपातकाः (m. pl.).

Radically : (1) आमूलं ; (2) समूलं ; (3) मूलतः.

Radish : मूलकः (use n. for the root).

Radius : I. In Geo. : (1) व्यासार्धं, "व्यासार्धं नयेत् केन्द्रात्," A. b. ; (2) त्रिज्यार्धं, A. b. ; (3) त्रिज्या (जीवा) (of the meridian), Su. II. 60. II. A bone : बाहुनलकं (?).

Raffle (subs.) : गुटिकापातादिना स्वत्वनिरूपणं (?).

Raffle (v.) : *to r. a horse* गुटिकापातेनाश्वाधिकारं निरूपयति (?).

Raft : (1) उडुप (mn.), R. I. 2. ; (2) प्लवः, M. n. ; (3) कोलः, A.

Rafter : तुला, "उडुतुलेर्य्यैः", Si. III. 50.

RAG : I. A piece of cloth : वस्त्रखण्डं and sim. comp.s. II. Worn-out cloth : (1) जीर्णवस्त्रं ; (2) चीरं ; (3) चीवरं.

RAGAMUFFIN : (1) नीचजनः : v. LOW ; (2) धूर्त्तः : v. ROGUE.

RAGE (subs.) : I. Violent anger : (1) रोषः (rarely रुष्-षा), *tears of r.* रुषाश्रु, Si. XV. 4 : v. ANGER ; (2) संरम्भः, *Sita's laugh excited her r.* सरम्भं मैथिलीहासो निनाय तां, R. XII. 36. ; *the excitement of r.* संरम्भवेगः, Ki. XVII. 49. II. Vehemence, excitement : q. v. : प्रकोपः. III. Violent passion : (1) व्यसनं ; (2) लालसा (= longing).

RAGE (v.) : I. To be angry : q. v. : (1) संरम्भं आप्नोति (आप्, c. 5.), एति (इ, c. 2.), etc.. II. To be violently agitated : q. v. : अतितरां क्षुभ्यति (क्षुभ्, c. 4.), *"r.ing Sea"* क्षुब्धार्णवः.

RAGGED : I. Rent, torn : (1) जीर्ण (f. र्णा) ; (2) जर्जर (f. रा). II. Rough, uneven : q. v. : बन्धुर (f. रा). III. Clad in rags : (1) चीर-चीवरिन् (f. णी) ; (2) कर्पटिन् or कर्पटधारिन् (f. णी).

RAGOUT : no equiv. : *मांसरसा.

RAIL (subs.) : I. Lit. : लोहतुला (of big r.s : ?) or -शलाका (in r.ing.). II. Fig., r.-road : q. v.. III. A bird : पक्षिविशेषः.

RAIL (v.) : I. Lit. : लोहशलाकाभिर् आवृणोति (वृ, c. 5.) : v. TO ENCLOSE. II. To abuse, revile : q. v. : अधि-क्षिपति, अव-, (क्षिप्, c. 6.).

RAILING (subs.) : I. A fence : q. v. : लोहवृतिः (of iron rails) or sim. वृतिः. III. Abuse, reviling : q. v. : आक्षारः.

RAILING (adj.) : (1) अवक्षेपक (f. पिका) ; (2) अधिक्षेपक (f. पिका) ; (3) आक्षारिन् (f. णी) ; etc.

RAIL-ROAD, RAIL-WAY : *लोहपथः and sim. comp.s.

RAIMENT : वस्त्रं : v. CLOTHES.

RAIN (subs.) : I. Lit. : (1) वृष्टि, *excessive r.* अतिवृष्टिः, V. m. ; *let the r. cease* भवतु वृष्टेरुपशमः, H. ; *r.-water* वृष्टिजलं, Bha. (also मेघोदकं, Mr.) ; *r. of gold* हिरण्मयी वृष्टिः, R. ; (2) वर्षं, *let r. fall incessantly* वर्षमविरतं पततु, Mr. ; *heavy r. came on* महद्वर्षं प्रादुरासीत्, Mah. II. In pl., the rainy season : q. v. : वर्षाः (f. pl.), *one day in the r.s* एकदा वर्षासु, H.

RAIN (v. i.) : (1) वर्षति, प्र-, अभि-, (वृष्, c. 1.) (taking as nom. *cloud, sky,* or *Indra*), *Indra did not r. for twelve years* न ववर्ष वर्षाणि द्वादश दशशताक्षः, D. ; *it* (lit the sky) *r.ed heavily* नभस्तलं गाढं ववर्ष, Kn. ; *when it* (lit the could) *was r.ing gently* मन्दं मन्दं प्रवर्षति पर्जन्ये, P. ;

(2) वृष्टिः भवति, *it r.ed heavily in torrents* धारासारैर्महती वृष्टिर्बभूव, H. *R. off* निर्वर्षति.

Rain (v. t.) : वर्षति, प्र-, अभि-, *to r. blood* शोणितं वर्षति.

Rain-bow : इन्द्रधनुस् (n.) and sim. comp.s, *r. bearing clouds* सुरेन्द्रचापं दधती बलाहकाः, Ri.

Rain-fall : (1) वृष्टिपातः, R. ; (2) वर्षपातः, Mr. v. ; and sim. comp.s.

Rain-gage or -gauge : *वृष्टिमापः ; वर्षमापः.

Rainy : वार्षिकः (की, कं), *when the r. season was over* अतीते वार्षिके काले, B. *R. season* : (1) वर्षाकालः ; (2) प्रावृष् (f.) ; (3) तपात्ययः, जलदागमः, and sim. comp.s (poet).

Raise (v.) : I. To r. up, lift up : (1) उत्थापयति (c. of स्था), *dust r.d by horses in war* उत्थापितः संयति रेणुरश्वैः, R. vii. 39. ; (2) तोलयति or तोलति, उत्- (तुल्, c. 10. and : physically), *when the Kailása was r.d* कैलासे तुलिते, Vi. v. 37. ; (3) उन्नमयति (c. of नम्), *to r. the face* मुखमुन्नमयति, Sa. iii. 33. ; (4) उच्छ्रयति (श्रि, c. 1. : rare), *to r. banners* ध्वजमुच्छ्रयति, Mah. Ph. : *r.ing frightful dust* उद्धून्वाना रजो घोरं, Rám. ; *dust r.d by chariots* रथोद्धतं रजः, R. iv. 85. II. Fig., to exalt : (1) उत्थापयति (rare) ; (2) उन्नमयति, *r.s some* कांश्चिदुन्नमयति, Mr. x. 51. ; (3) उच्छ्रयति, *r.ing (his) heroism* वीर्यमुच्छ्राययिष्यन् (causal), Vi. i. 8. III. Of the dead : उत्थापयति, *Kacha also r.d the dead* (Sukra) उत्थापयामास मृतं कचोऽपि, Mah. i. 73. 61. IV. Of armies : उत्थापयति, *r.d an army* बलसमुत्थानमकरोत्, D. viii. V. To erect, build : q. v. : स्थापयति, प्रति-, (c. of स्था). VI. To produce : q. v. : (1) perh. उत्थापयति ; (2) जनयति (c. of जन्). VII. To excite, arouse : q. v. : उत्थापयति. VIII. Of pieces etc. : वर्धयति (c. of वृध्) : v. to increase. IX. To r. (a siege) : मुञ्चति (मुच्, c. 6.) : v. to quit, abandon.

Raisin : शुष्कद्राक्षा and sim comp.s (?).

Rake (subs.) : I. A libertine : q. v. : खण्डितवृत्त (f. त्ता). II. An instrument : दन्तकर्षिका ; दन्तच्छुरिका.

Rake (v.) : I. To gather : q. v. : समाहरति (हृ, c. 1.). II. To lead a dissolute life : व्यभिचरति (चर्, c. 1.). III. To r. up i. e. to revive : q. v. : उत्तोलयति (तुल्, c. 10.).

Rally (v. t.) : I. To gather again, reunite : समाहरति (हृ, c. 1.) : v. to collect. II. To banter, ridicule : q. v. : उपहसति (हस्, c. 1.).

RALLY (v. i.) : I. To assemble, reunite : q. v. : सं-भवति (भू, c. 1.). II. Fig., to recover : q. v. : सुस्थ or स्वस्थ (f. स्था) भवति.

RAM (subs.) : I. Lit. : (1) मेषः ; (2) उरभ्रः ; (3) मेढ्रः ; (4) उरणः ; (5) एडकः ; (6) हुडुः, r.-fight हुडुयुद्धं, P. I. 4. II. The sign : मेषः. III. Battering-r. : q. v.

RAM (v.) : मृद्नाति (मृद्, c. 9.) : v. TO BATTER, BUTT.

RAMBLE (v.) : I. Lit. : पर्यटति (अट्, c. 1.) : v. TO WONDER. II. Fig., r.ing talk perh. अव्यवस्थितसंलापः.

RAMBLE, RAMBLING (subs.) : पर्यटनं : v. WANDERING.

RAMBLER : (1) पथिकः v. WAY-FARER ; (2) पर्यटकः (f. टिका : rare).

RAMIFICATION : I. A small branch : (1) प्रशाखा ; (2) प्रतिशाखा. II. Fig., member, head : अङ्गः.

RAMIFY (v. i.) : शाखाप्रशाखाभिर्विस्तीर्यते (pass. of स्तृ).

RAMMER : (1) मुद्गरः ; (2) अयोघनः (of iron).

RAMP : I. Subs. : लम्फः. II. Verb. : लम्फं ददाति : v. TO LEAP.

RAMPANT : I. Wild, ferocious : q. v. : (1) निरङ्कुश (f. शा) ; (2) अनियन्त्रित (f. ता) ; etc. II. Standing on the hind legs : पश्चात्पादयोः स्थित (f. ता).

RAMPART : (1) प्राकारः ; (2) वप्रः ; (3) वरणः ; (4) शालः.

RAMROD : *चूर्णमर्दनी and sim. comp.s.

RANCID : (1) उग्रगन्ध (f. न्धा) ; (2) उग्रगन्धि (mfn.).

RANCOR : विद्वेषः : v. HATRED ; (2) अभिद्रोहः v. MALIGNITY.

RANCOROUS : (1) विद्वेषिन् (f. णी) ; (2) अभिद्रोहिन् (f. णी).

RANCOROUSLY : (1) परमद्वेषात् ; (2) अभिद्रोहेण ; (3) द्रोहबुद्ध्या.

RANDOM : (1) आकस्मिक (f. की) v. ACCIDENTAL ; (2) अनियत (f. ता) v. UNSETTLED. Ph. : *at r.* : (1) अकस्मात् (= accidentally) ; (2) उच्छृङ्खलं (= without any order, as to talk at r.) ; (3) यदा तदा (of time, as to come at r.).

RANGE (subs.) : I. A row, line : q. v. : (1) श्रेणिः (णी) ; (2) राजिः (जी) II. A class, order : q. v. : गणः. III. Excursion, wandering : q. v. : परिभ्रमणं. IV. Compass, reach : q. v. : विषयः, *beyond the r. of Lakshmana's arrows* सौमित्रेरपि पत्रिणामविषये, U. III. 44. V. Kichen-r. : *लौहचुल्लीगराजिः. VI. Of a ladder : v. STEP.

RANGE (v.) : I. To arrange : q. v. : विरचयति (रच्, c. 10.). II. To wander : q. v. : परिभ्रमति (भ्रम्, c. 1.). III. To have r. : expr. by subs. : v. RANGE (IV). IV. To rank : q. v.

RANGER: I. One who ranges or rows: expr. by verb. II. Robber: q. v.: लुण्टकः. III. Of a forest: अरण्यपालः; वनपालः; and sim. comp.s.

RANK (subs.): I. A row, line: q. v.: (1) श्रेणिः (णी); (2) राजिः (जी). II. Of soldiers: perh. पंक्तिः. Ph.: *r. and file* दलं (= army); *to leave the r.s* व्यूहं परित्यजति. III. Place, position: q. v.: पदं. IV. High station: (1) उच्चपदं and sim. comp.s; (2) मानः (= honour); (3) प्रतिष्ठा (= glory); (4) कौलीन्यं (= nobility).

RANK (v. i.): expr. by वर्तते (वृत्, c. 1. = to be) or तिष्ठति (स्था, c. 1. = to stand), *character r.s at the head of all excellences* अतीत्य हि गुणान् सर्वान् स्वभावो मूर्ध्नि वर्तते, H.

RANK (v. t.): I. To place in a line: स्थापयति (c. of स्था). II. To class, reckon: q. v.: (1) गणयति (गण्, c. 10.); (2) by circum.

RANK (adj.): I. Exuberant, rich: q. v.: प्रभूत (f. ता). II. Rancid: (1) उग्रगन्ध (f. न्धा); (2) उग्रगन्धि (mfn.). III. Gross, coarse: q. v.

RANKLE: (1) भृशायते (nomi.); (2) by adj. v. VIOLENT.

RANKNESS: I. Luxurient growth: प्रभूतता: v. ABUNDANCE. II. Strong smell: उग्रगन्धः,-ता.

RANSACK: I. To plunder, pillage: q. v. II. To violate, ravish: q. v. III. To search thoroughly: q. v.: निपुणं अनुसन्दधाति (धा, c. 3.).

RANSOM (subs.): (1) उद्धारः (= release); (2) by circum., *to pay a heavy r. for one's liberty* बहु धनं दत्त्वा मुक्तिं क्रीणाति (comp. H. IV. 121 "कोषांशेनार्धकोषेण सर्वकोषेण वा पुनः। शिष्टस्य प्रतिरक्षार्थं परिक्रय उदाहृतः॥)

RANSOM (v.): धनं दत्त्वा मोचयति (मोच्, c. 10.): v. TO RELEASE.

RANT: I. Verb: साडम्बरं or उच्चैः प्रलपति (लप्, c. 1.). II. Subs.: निरर्थकप्रलपितं and sim. comp.s.

RANTER: उच्चैः प्रलापिन् (f. नी) and sim. comp.s.

RAP (subs.): क्षिप्राहतिः and sim. comp.s: v. STROKE.

RAP (v.): I. To strike with a sharp blow: क्षिप्रं आहन्ति (हन्, c. 2.) or ताडयति (तड्, c. 10.). II. To snatch away: अपहरति (हृ, c. 1.).

RAPACIOUS: (1) लुब्ध (f. ब्धा); (2) लुब्धक (f. का); (3) गृध्नु (mfn.).

RAPACIOUSLY: (1) by adj.; (2) प्रसभं (= with violence).

RAPACIOUSNESS, RAPACITY: (1) लुब्धता; (2) गृध्नुता (= greediness); (3) आततायिता; (4) साहसिकता (= boldness).

RAPE: I. Abduction: हरणं, *the r. of Draupadí* द्रौपदीहरणं, Mah. II.

Violence on chastity : बलात्कारेण सम्भोगः, M. n. on R. x. 10 47., or sim. बलात्कारः, Mit. Ph. : *to comnit r.* बलात्कारेण रमते, गच्छति, etc, or बलात् व्रजति, M. ; *attempted to r. me* मां बलात्कारेण रन्तुमुद्युक्तः, D. III. A tree : खसः (?), *r.-seed-oil* खसबीजानां तैलं (?), Bha.

RAPID : (1) शीघ्र (f. घ्रा) ; (2) त्वरित (f. ता) : v. QUICK, SWIFT.

RAPIDITY : (1) शीघ्रता v. QUICKNESS, SWIFTNESS ; (2) वेगः v. VELOCITY.

RAPIDLY : (1) शीघ्रं ; (2) क्षिप्रं ; (3) by comp. : v. QUICKLY.

RAPIER : निस्त्रिंशः : v. DAGGER.

RAPINE : लुण्ठनं : v. PLUNDER, PILLAGE. [comp.s.

RAPT (p. adj.) : (1) हर्षोन्मत्त (f. त्ता) ; (2) हृष्टतनुस् (mfn.) ; and sim.

RAPTURE : हर्षोन्मादः : v. ECSTASY, JOY, PLEASURE.

RAPTUROUS : उन्मादिन् (f. नी) and sim. comp.s. Ph. : *r. joy* परमानन्दः.

RAPTUROUSLY : (1) सहर्षोन्मादं ; (2) हर्षोन्मत्त (f. त्ता) ; (3) साह्लादं.

RARE : I. In gen. : (1) विरल (f. ला), *with r. dew-drops* विरलतुषारकणः, Ki. x. 28. ; "अविरललाञ्छनहारिणश्च कान्ताः", Ki. x. 38. ; (2) दुर्लभ (f. भा) and sim. comp.s (= scarce). II. Excellent : अपूर्व (f. र्वा), *I saw a rare flower-stalk* अदृष्टपूर्वां कुसुममञ्जरीमद्राक्षम्, K.

RAREFACTION : (1) तनूकरणं (?) ; (2) विरलीकरणं (?).

RAREFY : I. Lit. : विरलीकरोति. II. Of air : तनूकरोति (?). Ph. : *r.ed air* *सूक्ष्मीभूतो वायुः.

RARELY : expr. by adj. [III. Thinness : तनुता.

RARENESS : I. Lit. : (1) विरलता ; (2) दुर्लभता. II. Excellence : अपूर्वता.

RARETY : I. Rareness : q. v. II. A rare thing : अपूर्ववस्तु (n.).

RASCAL : (1) दुरात्मन् (mfn.) ; (2) दुर्जन (f. ना) ; (3) धूर्त (f. र्ता).

RASCALITY : दौरात्म्यं ; (2 दुर्जनता ; (3) धूर्तता.

RASCALLY : जघन्य (f. न्या) : v. LOW, BASE, RASCAL.

RASE : I. To graze : घर्षति (घृष्, c. 1.). II. To erase : प्रमार्ष्टि (मृज्, c. 2.). III. To level with the ground : भूमिसात् करोति.

RASH (adj.) : I. Of men : (1) अविमृश्यकारिन् (f. णी) ; (2) असमीक्ष्यकारिन् (f. णी) ; (3) अपरिणामदर्शिन् (f. नी) ; and sim. comp.s. II. Of acts : (1) expr. with adv.s अविमृश्य, असमीक्ष्य ; (2) अयथालोचित (f. ता) and sim. comp.s.

RASH (subs.) : v. ERUPTION, PIMPLE, ITCH.

RASHER : of bacon : खण्डं : v. PRICE.

RASHLY : (1) अविमृश्य ; (1) असमीक्ष्य ; (3) अनालोच्य ; (4) सहसा, Ki. II. 30.

RASHNESS : (1) अविमृश्यकारिता ; (2) असमीक्ष्यकारिता ; (3) असमीक्षा ; (4) अविवेकः ; (5) साहसं (= boldness).

RASP : I. Subs. : *संघर्षणी. II. Verb : *संघर्षण्या घर्षति (घृष्, c. 1.).

RASPBERRY : फलविशेषः.

RASURE : I. Scraping : घर्षणं. II. Erasure : प्रमार्जनं.

RAT (subs.) : (1) मूषि(ष)कः, *the story about the r. and the cat* मार्जारमूषिकसंवादः, Mah. XII. ; (2) आखुः, H. I. ; (3) उ(इ)न्दुरः. Ph. : *I smell a r.* किमप्यनिष्टमाशङ्के.

RAT (v.) : स्वपक्षं त्यक्त्वा परान् आ-श्रयति, सं- (श्रि, c. 1.).

RATAN : I. The plant : (1) वेतसः, *r.-like conduct* (i. e. easy submission), वैतसी वृत्तिः R. IV. 85. ; (2) वेत्रः. II. A r. stick : वेत्रं.

RATE (subs.) : I. Price, value : q. v. : मूल्यं. Ph. : *market r.* आपणिकः ; *r.s* अर्घबलाबलं, M. II. Tax : q. v. : करः. III. Of interest : expr. by circum. : v. INTEREST. IV. Of velocity : वेगः. Ph. : *at any r.* अन्ततः, Da. com.

RATE (v.) : I. To fix r.s : अर्घं or मूल्यं संस्थापयति (c. of स्था). II. To estimate, value : q. v. : मन्यते (मन्, c. 4.). III. To reprove, censure : q. v. : उपालभते (लभ्, c. 1.).

RATHER : I. In gen. : वरं : v. BETTER (II). II. Somewhat : *r. less* ईषदून (f. ना). : v. LITTLE (adv.).

RATIFICATION : (1) स्थिरीकरणं ; (2) सत्यापनं ; (3) by verb.

RATIFY : (1) स्थिरीकरोति ; (2) सत्यापयति : v. TO CONFIRM.

RATING (subs.) : उपालम्भः : v. REPROACH, CENSURE.

RATIO : सम्बन्धः (?). *Common r. two* द्विगुणोत्तरा वृद्धिः, Li. 100. [चर्).

RATIOCINATE (v.) : युक्तियुक्तं or सहेतुकं or उपपत्तिमुद्दाश्रित्य विचारयति (c. of

RATIOCINATION : (1) युक्तियुक्तो विचारः and sim. comp.s ; (2) by circum.

RATION : expr. with आहारः and its syn. : v. FOOD.

RATIONAL : I. Possessing reason : (1) व्युत्पत्तिमत् (f. ती), *of r. beings* व्युत्पत्तिमतां पुरुषाणां, S. r. 1. p. ; (2) व्युत्पन्नचित्त (f. त्ता), S. ; (3) विवेकिन् (f. नी), II. Relating or agreeable to reason : विवेकिन् (f. नी), *your r. mind* विवेकिनी ते मतिः, Ki. II. 6. III. In alg. : *r. quantity* रूपं, Vij.

RATIONALE : i. e. reasons : उपपत्ति (f.).

RATIONALISM : (1) हेतुवादः ; (2) न्यायवादः (?) ; (3) हैतुकता.

RATIONALIST : (1) हेतुवादिन् (f. नी) ; (2) हैतुक (f. की), V. p. III. 19.

Rationality : I. Of men : (1) व्युत्पत्तिमत्ता ; (2) व्युत्पन्नचित्तता ; (3) विवेकिता. II. Of acts : विवेकिता.

Rationalize : in alg. : *रूपोकरोति after मूलीकरोति of A. c.

Rationally : विवेकद्वारा or -द्वारेण : v. wisely.

Rattle (v.) : I. Lit. : (1) कूजति (कूज, c. 1.) ; (2) क्वणति (क्वण्, c. 1.) ; (3) संक्रीडति (क्रीड्, c. 1.), *r.ing pole* संक्रीडन्तो धुः, Si. xvii. 7. II. To r. away (of men) : (1) प्रलपति (लप्, c. 1.) ; (2) वि-जल्पति (जल्प्, c. 1.).

Rattle (subs.) : I. R.ing noise : (1) कूजितं ; (2) क्वणितं ; (3) संक्रीडितं, *r. of wheels* रथाङ्गसंक्रीडितं, Ki. xvi. 8. II. of men : (1) प्रलपितं ; (2) वि-जल्पितं. III. An instrument : *झिञ्झिनी.

Rattle-snake : अहिविशेषः ; *झिञ्झाभीमः. [कूजितं : v. rattle (i).

Rattling : I. Adj. : (1) कूजत् (f. न्ती) ; (2) क्वणत् (f. न्ती). II. Subs. :

Ravage (v.) : उपद्रवते (द्रु, c. 1.) : v. to depredate, plunder.

Ravage (subs.) : उपद्रवः : v. depredation, devastation, plunder.

Ravager : (1) उपद्रवकारिन् (f. णी) ; (2) उपद्रावक (f. विका) ; (3) अवमर्दक (f. र्दिका) ; (4) संबाधक (f. धिका).

Rave : I. Lit. : उन्मत्तवत् प्रलपति (लप्, c. 1.). II. To wander in mind : उन्माद्यति (मद्, c. 4.), *of the r.ing (kings)* उन्माद्यतां, Vi. ii. 29.

Ravel : I. To unravel : q. v. : विश्लेषयति (c. of श्लिष्). II. To entangle, involve : q. v. : संश्लेषयति.

Ravelin : *प्रतिशालः ; कूटविशेषः.

Raven : (1) द्रोणकाकः ; (2) काकोलः.

Raven, Ravin (v.) : v. to devour ; greedy.

Ravenous : I. Lit. : (1) घस्मर (f. रा), *the r. destructive Rudra* घस्मरकालरुद्र, Vi. iii. 48. ; (2) अद्मर (f. रा) : v. also hungry. II. Fig. : परम (f. मा) : v. excessive.

Ravenously : (1) घस्मरवत् ; (2) अद्मरवत् ; (3) बुभुक्षु (mfn.).

Ravenousness : (1) घस्मरता ; (2) अद्मरता ; (3) गृध्नुता (fig.).

Ravine : (1) कन्दरः (रा, रं) ; (2) कन्दरभूः ; (3) दरीभूः,-भिः.

Ravingly : (1) उन्मत्तवत् ; (2) उन्मादात् ; (3) उन्मादेन.

Ravish : I. To rape : बलात्कारेण भुङ्क्ते (भुज्, c. 7.) or रमते (रम्, c. 1.). II. To carry off : (प्रसह्य) हरति, अप- (हृ, c. 1.). III. To enrapture : हरति : v. to charm.

Ravisher : expr. by verb : v. also defiler.

Ravishing (adj.) : मनोहारिन् (f. णी) : v. charming.

Ravishment : I. Abduction : हरणं, अप-. II. Rape : q. v. : बलात्कारसंभोगः. III. Rapture, delight : q. v.. हर्षोन्मादः.

Raw : I. Lit. : (1) आम (f. मा), *r.-fish-eaters* आममीनाशिनः, Rām. ; *r. mangoes* आममाम्रम्, Bhā. ; *who cuts a r.* (i. e. a r. sore) *unwillingly* यो छिनत्त्याममज्ञानात्, Śr. ; (2) अपक्व (f. क्वा = unripe : q. v.) ; (3) अशृत (f. ता = uncooked). II. Inexperienced, untried : (1) अपक्वबुद्धि (mfn.) ; (2) अदृष्टकर्मन् (mfn.) ; and sim. comp.s. III. Of spirits : विना जलेन (= without water) or असंसृष्ट (f. ष्टा = unmixed). IV. Chilly and damp : शिशिरशिशिर or -तुषार (f. रा : ?). V. Unwrought, impure, etc. : perh. असंस्कृत (f. ता). [and sim. comp.s.

Raw-boned (adj.) : (1) त्वगस्थिशेष (f. षा) ; (2) क्षामक्षाम (f. मा), D. v. ;

Ray : I. Of light : (1) किरणः ; (2) करः ; (3) रश्मिः ; (4) अंशुः ; (5) पादः, *r.s of the moon* चन्द्रपादाः, V. ; (6) मयूखः, *the cold-r.ed (moon)* शीतमयूखः, Ki. ; (7) मरीचिः, *having streams of r.s (sun)* मरीचिमालिन् (m.), H. ; (8) दीधितिः, *the hot-r.ed (sun)* अशीतदीधितिः, ; (9) गभस्तिः ; (10) उस्रः. II. A fish : *अंशुमत् (m.).

Rase : I. Subs : मूलं. II. Verb : उच्छिनत्ति (छिद्, c. 7.) : v. TO ERASE.

Razor : I. For shaving : क्षुरः, *r.-case* क्षुरभाण्डं, H. II. A fish : मत्स्यविशेषः.

Re- : (1) expr. by पुनर् ; (2) sometimes by प्रति-.

Reach (v. i.) : I. To extend : q. v. : विस्तीर्यते (pass. of स्तृ) : v. also TO TOUCH, ATTAIN, PENETRATE. II. To stretch the hand : हस्तं प्रसारयति. Ph. : *as far as the eye can r.* यावच्चक्षुषा दर्शनीयं (?) v. REACH (subs.).

Reach (v. t.) : I. To stretch : q. v. : प्रसारयति (c. of सृ). II. To hand over : q. v. : प्रापयति (c. of आप्). III. To come to : q. v. : आयाति (या, c. 2.). IV. To attain : q. v. : अधिगच्छति (गम्, c. 1.). V. To arrive at : q. v. : आसादयति, सम्- (c. of सद्).

Reach (subs.) : I. In gen. : (1) विषयः, *beyond the r. of even Lakshmana's arrows* सौमित्रेरपि पत्रिणामविषये, U. III. 44. ; (2) गोचरः, *beyond the r. of speech and mind* अवाङ्मनसगोचर (f. रा), R. X. 15. ; *beyond the r. of the senses* अगोचर (f. रा), Ki. *N. B. within r., out of r.* often expr. by ग्राह्य, अ- (= comprehensible, not-), गम्य, अ- (= approachable, not-), etc., *within r. of tall men* प्रांशुलभ्य (f. भ्या), R. I. 3. II. Capacity, influence : q. v.

Re-act : I. Lit. : पुनः करोति : v. to act. II. To resist : q. v. III. To exercise a reciprocal effect : प्रतिकरोति.

Re-action : I. Counter-action : (1) प्रतिक्रिया ; (2) प्रतिकारः or प्रतिकृतिः (rare). II. Of two forces : प्रतिघातः.

Read : I. Lit. : (1) पठति (पठ्, c. 1.), *we r. in the Káthaka* काठके पठ्यते, S. ; *himself opened and r. it (the letter)* स्वयमेव उद्भिद्य च पपाठ, K. ; *some r.* वालिका *for* विलासिका. केचिद्विलासिकास्थाने वालिकेति पठन्ति, Sáh. ; (2) वाचयति, निर्-, (c. of वच्) (= to r. out), *taken and r.s* गृहीत्वा वाचयति, An. II. To study : (1) पठति, *r. lessons for children* पपाठ बालपाठ्यानि, V. p. I. 17. 10. ; (2) अधीते (इ, c. 2.), *(well) r. in the four Vedas* अधीती चतुर्ष्वाम्नायेषु, D.

Read through : (1) आद्यन्तं or सम्पूर्णं or अशेषतः पठति ; (2) पारं गच्छति (गम्, c. 1.) and sim. comp.s, *one who has r. t. the Veds* श्रुतपारदृश्वन् (mfn.), R. v. 24. ; (3) तरति (तॄ, c. 1. = to cross : poet), R. III. 30.

Read, well- : (adj.) : v. learned. [and sim. comp.s.

Readable : (1) पाठ्य (f. ठ्या) ; (2) पठनीयः (-या. -यं) ; (3) वाठयोग्य (f. ग्या)

Reader : (1) पाठक (f. ठिका), *a r. is a religious lecturer* पाठको धर्मभाषकः, T. s. ; (2) पठितृ (f. त्री : rare), *a careless r.* चडेन पठिता, N. XXII. 154. ; (3) वाचक (f. चिका = one who reads out, such as letter), *public r.* पुस्तकवाचकः, C. III. ; (4) अध्येतृ (f. त्री = one who has studied).

Readily : I. Willingly, cheerfully : q. v. : सोत्साहं. II. Quickly, promptly : q. v. : अचिरेण. III. Easily : q. v. : सुखेन.

Readiness : I. Willingness, cheerfulness : (1) सोत्साहता ; (2) उत्सुकता or औत्सुक्यं : v. also promptitude, quickness. II. Facility, dexterity : q. v. : लाघवं. III. State of preparation : (1) सज्जितता ; (2) प्रस्तुतता ; (3) better by adj.

Reading : I. Perusal : पठनं or पाठः, *incessant r. of the Vedas* अश्रान्तश्रुतिपाठः, N. ; *r.-room* पाठशाला. II. Studying : अध्ययनं, *r. with Yágyavalkya* योगीश्वराद्ध्ययनं, An. ; *r., teaching, sacrificing* अध्ययनमध्यापनं यजनं, Vas. III. R. out as letters : वाचनं, निर्-. IV. Scholarship, learning : q. v. V. A lecture or recital : पाठः, *morning r.* प्राभातिकपाठ., C. II. VI. Section, version : पाठः, *an erronious r.* भ्रममूलकः पाठः, Va. com.

Reading-book : पाठ्यपुस्तकं and sim. comp.s.

Ready : I. Prepared : (1) सज्ज (f. ज्जा) or सज्जित (f. ता), *be r.* सज्जा

तायन्त्र, Sa. IV. ; *when the equipments were being got r.* सज्जीक्रियमाणे साधने, K. II. ; (2) प्रस्तुत (f. ता) ; (3) कल्पित, परि-, उप-, (f. ता = only of things). II. Willing, cheerful : q. v. : (1) उत्सुक (f. का), परि- ; (2) उत्साहवत् (f. ती). III. On the point of, about : q. v. : (1) उद्यत (f. ता) ; (2) उन्मुख (f. खा). IV. Quick, prompt : *of r. wit* प्रत्युत्पन्नमति (mfn.) ; *of r. apprehension* तीक्ष्णबुद्धि (mfn.). V. Near, short : q. v. Ph. : *r. money* टङ्क: and an adv. तत्काल (= at the time) or हस्ते (= in hand).

Real : I. True, genuine : q. v. : (1) सत्य: (त्या, त्यं), *a r. elephant* सत्यगज:, K. s. XII. 16. ; (2) ऋत (f. ता : rare), *coupling the r. and the unreal* सत्यानृते मिथुनीकृत्य ; (3) प्रकृत (f. ता) ; (4) वास्तव (f. वी) or वास्तविक (f. की). II. In law : (1) स्थावर (f. रा) ; (2) जङ्गमेतर (f. रा) : v. PROPERTY.

Realgar : i. e. red orpiment : रक्तधातु:.

Realist : *याथार्थिक (f. की) ; व्याप्तिज्ञानवादिन् (f. नी).

Reality : I. The condition : (1) सत्यता ; (2) प्रकृतता ; (3) वास्तविकता ; (4) व्यलीकता ; (5) अकृत्रिमता. Ph. : *in r.* तत्त्वत:, Ki. XVIII. 27. II. Anything real : सत्यं : v. REAL (I). [etc. : अनुभव: or अनुभूति:.

Realization : I. Accomplishment : q. v. : साधनं II. Of ideas

Realize : I. To accomplish : q. v. : साधयति (c. of साध्). II. To feel vividly : अनुभवति, *as if r.ing the pain* वेदनामनुभवन्निव, Ki. III. 60. III. To convert into real property : expr. by circum.

Really : I. In truth : (1) यथार्थत: ; (2) परमार्थत: ; (3) सत्यं. II. In reality : (1) तत्त्वत: ; (2) वस्तुत: (= in fact), S. p. b. I. 69.

Realm : राष्ट्रं : v. KINGDOM, PROVINCE.

Ream : of paper : *रीमं ; पीनं.

Re-animate : I. To cheer, gladden : q. v. : प्रत्याश्वासयति (c. of श्वस्). II. To revive : (1) पुनर् उज्जीवयति (c. of जीव्) ; (2) सञ्जीवयति.

Reap : I. Lit. : (1) लुनाति (लू, c. 9.), *r.ing machine* लवित्रं ; (2) छिनत्ति (छिद्, c. 7.), *time for r.ing crops* शस्यच्छेदनकाल:, Nil. on Mah. II. 5. 64. : also TO GATHER. II. To get : q. v. : लभते (लभ्, c. 1.) : v. TO SOW.

Reaper : I. The man : (1) लावक (f. विका) or -लाव (f. वी), *flower-r.* पुष्पलावी, Me. I. 27. ; (2) शस्यच्छेदक (f. दिका : of crops.). II. A machine : लवित्रं.

Reaping-hook : लवित्रं : v. sickle.

Re-appear : पुनर् आविर्भवति etc. : v. to appear, again.

Rear (subs.) : I. The back : q. v. : पृष्ठं. II. Of an army : (1) पृष्ठं, *on the r.* अनुपृष्ठं, Ka. xix. 36. ; (2) पार्ष्णिः, *with the r. guarded* गुप्तपार्ष्णिः, R. iv. 26. Ph. : *or shall put the r. in disorder and attack the front with the pick of the army* पश्चात्ता सङ्कुलीकृत्य हन्यात् सारेण पूर्वतः, Ka. xviii. 58.

Rear (v.) : I. To bring up, nourish : q. v. : वर्धयति (c. of वृध्). II. To raise, lift up : q. v. : उत्थापयति (c. of स्था). III. To rise on hind legs : *shall strike on the eyes when (a horse) r.s* हन्यादक्षि समार्गैः वल्गितं, M. n. on Si. v. 10. ; *r.ing* पुरुषकं, Wilson.

Reason (subs.) : I. The intellect : (1) विवेकः (good r.) ; (2) बुद्धिः v. intellect ; (3) मतिः v. mind ; (4) प्रज्ञा v. wisdom ; (5) व्युत्पत्तिः, *of men endowed with r.* व्युत्पत्तिमतां पुरुषाणां, S. II. Ground, motive, cause : (1) हेतुः, *speaks of its r.s in the (following) Sútras* अत्र हेतूनाह सूत्रैः, S. p. b. ; (2) कारणं v. cause ; (3) निमित्तं (= ground), *say for what r.* कथय किंनिमित्तं. Ph. : (a) *for what r.* किंनिमित्तं v. why ; (b) *without r.* अकारणं, निरर्थकं ; (c) *by r. of* by abl. v. account of, on ; (d) *for that, this r.* तदर्थं, एतदर्थं, or तन्निमित्तं, एतन्निमित्तं ; (e) *for some r.* (lit. with some object) केनापि कार्येण, Ku. i. 57. III. Argument : (1) हेतुः, *crushing the opponent's r.s* परपक्षहेतूनुन्मथ्य, S. ; (2) युक्तिः, *to prove some doctrine by mere r.s* केवलाभिर्युक्तिभिः कश्चित् सिद्धान्तं साधयितुं, S. ; (3) उपपत्तिः, *r.s have been forcibly adduced* उपपत्तिरुदाहृता बलात्, Ki. ii. 28. IV. Justice, propriety : q. v.

Reason (v.) : (1) तर्कयति, वि- (तर्क्, c. 10.) ; (2) विचारयति (c. of चर्) : v. to argue, debate. Ph. *r.ing faculty* धीशक्तिः v. reason (i).

Reasonable : I. Rational : q. v. : विवेकिन् (f. नी). II. Just, proper : q. v. : न्याय्य (f. य्या). III. Moderate : q. v. : परिमित (f. ता).

Reasonableness : I. Rationality : (1) विवेकिता ; (2) धीशक्तिः : v. also reason (i). II. Justness, propriety : q. v. : न्याय्यता. III. Moderation : परिमितता.

Reasonably : I. Justly : (1) न्यायतः ; (2) युक्तितः ; (3) सोपपत्ति. II. Moderately : (1) परिमितं ; (2) better by adj.

Reasoner : (1) तर्किन् (f. णी) ; (2) तार्किक (f. की) ; (3) तर्कवादिन् (f. नी).

REASONING (subs.) : (1) तर्कः ; (2) विचारः, "विचारमूढः", R. VI. 47.

RE-ASSUME : पुनर् परि-गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.) : V. TO ASSUME, TAKE.

RE-ASSURE : पुनर् आश्वासयति (c. of श्वस्) : V. TO ASSURE, CHEER.

REBATE : लघयति : V. TO LESSON, DIMINISH.

REBEL (subs.) : (1) राजद्रोहिन् (f. ॰णी) ; (2) राजाभिद्रोहिन् (f. ॰णी) ; (3) राजद्विष् (mfn.) ; (4) राजद्रुह् (mfn.) ; (5) राजपथ्यकारिन् (f. ॰णी), Mu. ; and sim. comp.s.

REBEL (v.) : राज्ञे द्रुह्यति (द्रुह्, c. 4.) or राजानमभि-द्रुह्यति or राजद्रोहं करोति or राज्ञा विरोधं करोति and sim. expr.s.

REBELLION : (1) राजद्रोहः ; (2) राजाभिद्रोहः ; (3) राजविरोधः.

REBELLIOUS : राजविरुद्ध (f. ॰द्धा) : V. REBEL (subs.).

REBOUND : I. Verb : प्रतिघातात् उत्पतति (पत्, c. 1.), *and made the (ball) r. by striking* प्रहत्य तं प्रहारैरुदपातयत्, D. VI. II. Subs. : expr. by circum. [percussion : (1) प्रतिघातः ; (2) प्रतिहतिः.

REBUFF (subs.) : I Repulsion : (1) प्रत्यादेशः ; (2) अवधीरणा. II. Re-

REBUFF (v.) : (1) प्रत्यादिशति (दिश्, c. 6.) ; (2) अवधीरयति (अवधीर्, c. 10).

REBUILD : प्रतिवि-दधाति or -धत्ते (धा, c. 3.) : V. TO BUILD, AGAIN.

REBUKE : I. Verb : भर्त्सयति,-ते (भर्त्स्, c. 10.) : V. TO CENSURE, REPROACH. II. Subs. : भर्त्सना : V. CENSURE, REPROACH.

REBUKER : भर्त्सनाकारिन् (f. ॰णी) : V. CENSURER.

REBUS : no equiv. : *चित्रप्रहेलिका.

REBUT : (1) निरस्यति (अस्, c. 4.) ; (2) प्रतिक्षिपति (क्षिप्, c. 6.), D. S. III.

RECALL (v.) : I. Lit. : प्रत्याह्वयति (ह्वे, c. 1.) : V. TO CALL, BACK. II. To remember : q. v. : स्मरति (स्मृ, c. 1.). III. To annul, revoke : q. v. : निवर्तयति (c. of वृत्). [tion).

RECALL (subs.) : (1) प्रत्याह्वानं (=calling back) ; (2) निवर्तनं (=revoca-

RECANT : प्रत्याख्याति (ख्या, c. 2.) : V. TO DENY, RETRACT.

RECANTATION : प्रत्याख्यानं : V. CONTRADICTION, RETRACTION.

RECAPITULATE : संक्षेपतः कथयति (कथ्, c. 10.) : V. TO RELATE.

RECAPITULATION : संक्षेपतः पुनरुक्तिः and sim. expr.s.

RECEDE : I. To move back, retreat : q. v. : अपसरति (सृ c. 1.). II. To desist : q. v. : निवर्तते (वृत्, c. 1.).

RECEIPT : I. Receiving : (1) आदानं ; (2) परि(प्रति)ग्रहः,-णं ; (3) by verb. II. Income : q. v. : आयः. III. Note of acknowledgement : *प्रतिग्रहपत्रं.

Receivable : (1) ग्राह्य (f. ह्या), सु-, ; (2) परि(प्रति)ग्रहणीय (f. या) ; (3) परि(प्रति)ग्राह्य (f. ह्या). [(ग्रह्, c. 9.) v. TO ACCEPT.

Receive : (1) समासादयति (c. of सद्) v. TO GET GAIN ; (2) परिग्रह्णाति

Receiver : I. Lit. : (1) प्रति(परि)ग्रहिन् (f. णी) ; (2) प्रति(परि)ग्राहक (f. हिका) ; (3) प्रति(परि)ग्राहिन् (f. णी), *r.s (of stolen property)* प्रतिग्राहिणः, Mit. II. A reservoir : (1) आधारः ; (2) भाजनं.

Recent : अभिनव (f. वा) : v. NEW, FRESH.

Recently : expr. by adj. : v. also LATELY.

Receptacle : (1) आधारः ; (2) निधानं or निधिः (in fig. senses) ; (3) भाजनं (= vessel) ; (4) आश्रयः (= refuge).

Reception : I. Receiving : परि(प्रति)ग्रहः. II. Entertainment : (1) perh. परिग्रहः ; (2) उपचारः (courteous r.), C. ; (3) सम्भावना (= honouring), Ki.

Receptive : *r. of* -ग्राहिन् (f. णी) : v. TO RECEIVE.

Recess : I. Place of retirement : (1) प्रगर्भं (rare) ; (2) विविक्तं (= secluded spot) ; (3) बिलं (= hole) ; (4) विश्रामस्थानं and sim. comp.s. II. Holidays : विश्रामकालः and sim. comp.s.

Recipe : *r.s for making food* अन्नानां साधनप्रकारः, Bhá.

Recipient : ग्राहक (f. हिका) : v. RECEIVER.

Reciprocal : I. Mutual : q. v. : परस्पर- in comp. II. Mutually interchangeable : (1) परस्परानुवर्तिन् (f. नी) ; (2) अन्योन्य-प्रगुण (f. णा), Mál. I. 17. ; and sim. comp.s.

Reciprocally : (1) परस्परं ; (2) अन्योऽन्यं ; (3) इतरेतरं.

Reciprocate : expr. by circum. : v. RECIPROCALLY, INTERCHANGE.

Reciprocity : (1) व्यतिकरः, *pleasure of r.* व्यतिकरसुखं, Sa. III. 17. ; (2) विनिमयः (= interchange) ; (3) by adv. v. MUTUAL.

Recital, Recitation : I. Reading : (1) पाठः, प्र- ; (2) वाचनं, निर्- (as of letters). II. Narration, description : q. v. : वर्णना.

Recite : (1) वाचयति (c. of वच्) v. TO READ ; (2) कथयति (कथ्, c. 10.) v. TO NARRATE.

Reciter : (1) वाचक (f. चिका = reader) ; (2) कथक (f. थिका = narrator).

Reckless : प्रमत्त (f. त्ता) : v. CARELESS, RASH.

Recklessly : (1) by adj. ; (2) प्रमादात् : v. CARELESSLY.

Recklessness : (1) प्रमत्तता ; (2) प्रमादः : v. CARELESSNESS.

Reckon : I. To count : (1) गणयति, परि-, वि-, प्र-, (गण्, c. 10.), *then all his*

excellencies might be r.ed गणेयनिःशेषगुणोऽपि स स्यात्, N. III. 40. ; (2) संख्याति, परि-, प्र-, (ख्या, c. 2.), *cannot be r.ed* न शक्यं परिसंख्यातुं, Mah. II. To think, consider : q. v. : (1) गणयति, वि-, परि-, *r. your success is not distant* अदूरवर्तिनीमात्मनः सिद्धिं विगणय, R. I. 87. ; (2) मन्यते (मन्, c. 4.). III. To r. on or upon i. e. to depend on : (1) गणयति, वि-, परि- ; (2) सम्भावयति (c. of भू) V. TO BELIEVE, RELY ON. IV. To r. for i. e. to be answerable for : expr. with दायिन् (f. नी : ?).

RECKONER : (1) गणक (f. णिका) ; (2) गणयितृ (f. त्री) ; (3) संख्यातृ (f. त्री). Ph. : *ready r.* *सद्गणकः.

RECKONING (subs.) : I. The act : (1) गणनं,-ना, वि-, परि- ; (2) संख्यानं, परि-, प्र-. II. Thinking, consideration : (1) गणना ; (2) वितर्कः (= guess). III. A statement : perh. गणन(ना)पत्रं. Ph. : *dead r.* (*at sea*) perh. गतिगणना.

RECLAIM : I. Lit. : V. TO CLAIM, AGAIN. II. To effect reformation : (1) शोधयति, परि- (c. of शुध्) ; (2) सत्पथे प्र-वर्तयति (c. of वृत्). III. Of lands : perh. शोधयति, परि-, वि- ; (2) कृषियोग्यं (f. ग्यां) करोति.

RECLAMATION : I. Recovery : q. v. II. In gen. : शोधनं, वि-, परि-.

RECLINE : I. To lean back : (1) अव-लम्बते, आ-, समा-, (लम्ब्, c. 1.) ; (2) आश्रयति, उपा-, समा-, (श्रि, c. 1.), *where other women have not r.d* अनुपाश्रितोऽन्यया, U. I. 37. ; (3) expr. with words meaning *pillow* : q. v. II. To lie, rest : q. v. : विश्राम्यति (श्रम्, c. 4.).

RECLINING, RECLINED (adj.) : (1) नत (f. ता), अव-, प्र- (= bent, low) ; (2) शयान (f. ना = lying down) ; (3) by verb.

RECLUSE : I. Subs. : वनवासिन् (f. नी) : V. HERMIT. II. Adj. : विविक्त (f. क्ता) : V. SOLITARY, LONELY. [(rare).

RECOGNITION : (1) अभिज्ञानं, प्रति- ; (2) अभिज्ञा, प्रति- ; (3) संवित्तिः, प्रति-

RECOGNIZABLE : (1) अभिज्ञेयः (या, यं), प्रति- ; (2) संवेद्य (f. द्या), or -दनीय (f. या), प्रति- (rare).

RECOGNIZANCE : no equiv. : दण्डाङ्गीकारः (comp. प्रातिभाव्याङ्गीकारः, Mit.).

RECOGNIZE : I. To see likeness or identity : (1) अभिजानाति, प्रति-, सं-, (ज्ञा, c. 9.), *I am r.d by him* प्रत्यभिज्ञाताऽस्मि तेन, Ra. III. ; अनभिज्ञेयपूर्वाकारं तमपश्यद्राजम्, K. ; (2) संविन्ते, प्रति-, (विद्, c. 2.), *when even my parents do not r. me* पितरावपि यावन्मां न प्रतिसंविद्याते, D. III. II. To acknowlede : q. v. : अङ्गीकरोति.

RECOIL : I. Verb : (1) परावर्तते (वृत्, c. 1.) ; (2) व्यपवर्तते, Mah. I. 19.

v. also TO FALL BACK. II. Subs. : (1) परावृत्तिः ; (2) परावर्त्तः,-र्त्तनं ; (3) व्यपवृत्तिः or -वर्त्तनं.

RECOLLECT : I. To remember : q. v. : स्मरति (स्मृ, c. 1.). II. To r. one's self, not to forget one's self : धैर्यं न मुञ्चति (मुच्, c. 6.) ; विकृतिं न गच्छति (गम्, c. 1.) ; and sim. expr.s. III. To recognize : q. v.

RECOLLECTION : स्मृतिः : v. REMEMBRANCE.

RECOMMEND : I. To commend, praise : q. v. : प्रशंसति (शंस्, c. 1.). II. To another's favourable notice : expr. by circum., *I will r. you to Damayantí in such a way* तदहं विदधे तत्र स्वं दमयन्त्याः सविधे तथा तथा, N. II. 47. III. To advise : q. v. : उपदिशति (दिश्, c. 6.). IV. To commit, entrust : q. v.

RECOMMENDATION : I. In gen. : (1) प्रशंसा (= praise) ; (2) गुणवर्णना (= description of good qualities) ; and sim. expr.s. II. Advice : q. v. : उपदेशः.

RECOMMENDATORY : (1) गुणख्यापक (f. पिका) ; (2) गुणोल्लेखिन् (f. नी) ; (3) [गुणशंसिन् (f. नी) ; and sim. comp.s.

RECOMPENSE (v.) : I. For some loss : (1) शोधयति, परि-, प्रति-, (c. of शुध्) ; (2) क्षतिपूरणं करोति. II. To pay : q. v. : मूल्यं ददाति.

RECOMPENSE (subs.) : (1) निष्कृतिः v. COMPENSATION ; (2) मूल्यं (= price) ; (3) पारितोषिकं (= reward).

RECONCILABLE : (1) प्रसादनीय (f. या) ; (2) सा(शा)न्त्वनीय (f. या), परि-.

RECONCILE : I. To conciliate : (1) मिलनं or संमिलनं कारयति (c. of कृ) ; (2) संघटयति (c. of घट्) ; (3) कोपं शमयति (c. of शम् = to appease anger) ; (4) प्रसादयति (c. of सद्). II. To make consistent : (1) विसंवादं अपाकरोति (कृ, c. 8.) ; (2) ऐक्यं करोति.

RECONCILIATION, RECONCILEMENT : I. The act : (1) by verb ; (2) प्रसादनं (=conciliation). II. The state : (1) मिलनं, सं- ; (2) संघटनं,-ना ; (3) ऐक्यं. III. Of figures etc. : एकीकरणं : v. TO RECONCILE (II).

RECONDITE : (1) गूढ (f. ढा), नि- ; (2) गहन (f. ना = difficult, obscure : q. v.) ; (3) रहस्य (f. स्या) v. SECRET ; (4) दुर्बोध (f. धा), दुर्ज्ञेय (f. या), and sim. expr.s (= not intelligible).

RECONNAISSANCE : (1) गवेषणा,-णं ; (2) परीक्षा (= examination).

RECONNOITRE : (1) गवेषयति (गवेष्, c. 10.) ; (2) परीक्षते (ईक्ष्, c. 1. = to examine). Ph. : *r.ing party* चाराः (= spies), Rám. VI. I.

RE-CONSIDER : पर्यालोचयति (लोच्, c. 10.) : v. TO CONSIDER, AGAIN.

RECORD (subs.) : (1) लेख्यं or लेखः, आ-, *that he delivers the r.s of Lanká*

for communicating to Indra येन लक्ष्यालेख्यकमुद्रस्य समर्पयति पुरन्दरस्यावबोधाय, B. r. IX. ; (2) perh. पत्र:, *chief r.-keeper* महाक्षपटलिक:, B. r. IX.

RECORD (v.) : (1) लेख्ये or पत्रे निवेशयति (c. of विश्) or आरोपयति, सम्- (c. of रुह्) ; (2) लिखति, अभि- (लिख्, c. 6. = to write).

RECORDER : of London and other towns : प्राड्विवाक:.

RECOUNT : श्रावयति (c. of श्रु) : V. TO TELL, NARRATE.

RECOURSE (subs.) : (1) आश्रय: ; (2) संश्रय:. Ph. : *to have r. to* श्रयति,-ते, आ-, समुपा-, समा-, उपा-, सं- (श्रि, c. 1.), *h.ing r. to spirit* तेज: समाश्रित्य, Ki. XVII. 3. ; *will have r. to Ráma* राघवं संश्रयिष्यति, Rám. ; *had r. to (the forest) Naimisha* नैमिषं शिश्रिये, R. XIX. 1.

RECOVER (v. t.) : I. To regain : (1) लभते (लभ्, c. 1. = to gain : q. v.), *spoke to her when she r.ed her consciousness* लब्धचेतनामभ्यादीत्, K. ; *let him r. his eye-sight* स लब्धचक्षुर्भवेत्, Mah. III. 297. 27. ; *if you r. your possession* यदि लब्धा पुनरात्मन: पदं, Ki. II. 17. ; (2) अश्नुते, सम्-, (अश्, c. 5. : rare), *if (one) r.s his health* यद्यरोगितां समश्नुते, Si. XIV. 13. II. To cure : q. v.

RECOVER (v. i.) : (1) सु(स्व)स्थ or प्रकृतिस्थ (f. स्था) भवति, Sr. ; (2) आरोग्यं लभते (लभ्, c. 1.) V. HEALTH, TO GAIN ; (3) प्रकृतिं भजते (भज्, c. 1.), Sr.

RECOVERABLE : (1) प्रतिलभ्य (f. भ्या) ; (2) पुनर्लभ्य (f. भ्या) ; (3) gen. by लभ्य [(f. भ्या), प्राप्य (f. प्या), आसादनीय (f. या), etc.

RECOVERY : I. In gen. : (1) पुनर्लाभ: ; (2) पुन:प्राप्ति: ; (3) better by verb. II. From illness : (1) रोगसमुत्थानं ; (2) स्वास्थ्यलाभ: ; and sim. expr.s.

RECREANT : I. Cowardly : q. v. : कातर (f. रा). II. Apostate : q. v. : [धर्मभ्रष्ट (f. ष्टा).

RECREATE : I. Lit. : V. TO CREATE, AGAIN. II. To refresh, cheer : q. v. : आश्वासयति (c. of श्वस्). III. To repose, rest : q. v. : विश्राम्यति (श्रम्, c. 4.).

RECREATION : (1) विनोद: (= amusement) ; (2) विहार: (by walking about) ; (3) विश्राम: (= rest). *To take r.* : V. TO AMUSE, REST.

RECREATIVE : (1) विनोदक (f. दिका) ; (2) सुखकर (f. री) ; (3) मनोरञ्जन (f. नी).

RECRIMINATE : (1) प्रत्यभियुङ्क्ते (युज्, c. 7.) ; (2) प्रत्यभिशंसते (शंस्, c. 1.).

RECRIMINATION : (1) प्रत्यभियोग: ; (2) प्रत्यभिशंसनं.

RECRUIT (subs.) : perh. नवसैनिक: and sim. comp.s : V. SOLDIER, NEW.

RECRUIT (v.) : I. To supply deficiency : पुष्णाति or पोषयति, परि-, सं-,

(पुष्, c. 9. and causal), *r.ed her pretty parts* पुपोष लावण्यमयान् विशेषान्, Ku. I. 25. II. To refresh, re-invigorate : (1) वर्धयति (c. of वृध् = increase) ; (2) आश्वासयति (c. of श्वस् = to cheer) ; (3) प्रबलीकरोति (= strengthen). III. Of soldiers : उत्थापयति, सम्- (c. of स्था = to raise).

RECTANGLE : ऋजुकोणः or समकोणचतुर्भुजः.

RECTANGULAR : ऋजुकोण (f. णा) or समकोण (f. णा).

RECTIFICATION : शोधनं, परि-, सं-, वि- : V. CORRECTION, PURIFICATION.

RECTIFY : शोधयति, परि-, सं-, वि- (c. of शुध्) : V. TO CORRECT, PURIFY.

RECTILINEAR, RECTILINEAL : सरलरेख (f. खा) and sim. comp.s.

RECTITUDE : शुचिता : V. UPRIGHTNESS, HONESTY, JUSTICE. [नायकः.

RECTOR : I. A clergyman : *याजकाचार्यः ; याजिकः. II. Of colleges etc. :

RECTORY : *याजिकाधिकारः (province) ; *याजिकावासः (residence).

RECUMBENT : (1) शयान (f. ना = lying down) ; (2) पार्श्वशय (f. या = on the back) ; (3) संविष्ट (f. ष्टा = sitting down) ; (4) नम्र (f. म्रा = bent, low).

RECUR : I. To come again : q. v. : (1) प्रत्यावर्त्तते (वृत्, c. 1.) ; (2) पुनर् आगच्छति (गम्, c. 1.). II. To the mind : उदेति (इ, c. 2. = to arise).

RECURRENCE : I. Return : q. v. : प्रत्यावृत्तिः. II. To the mind : उदयः.

RECUSANT : प्रतीप (f. पा) : V. REFRACTORY, OBSTINATE.

RED : I. Adj. : (1) रक्त (f. क्ता) ; (2) लोहित (f. ता or नी) ; (3) रक्तवर्ण (f. र्णा) and sim comp.s ; (4) शोण (f. णा = crimson) ; (5) अरुण (f. णा = deep r.). II. Subs. : रक्तः,-वर्णः and sim. expr.s.

REDDEN : I. Intrans. : (1) रक्तीभवति ; (2) लोहितायते-, ति (nomi.). II. Trans. : (1) रक्तीकरोति ; (2) रक्तयति (nomi.).

REDDISH : (1) आरक्त (f. क्ता) ; (2) आलोहित (f. ता or नी) ; (3) ईषद्रक्त (f. क्ता) and sim. comp.s.

REDDISHNESS : (1) आरक्तता ; (2) आरक्तिमन् (m.) ; (3) ईषद्रक्तता ; etc.

REDEEM : I. To get back, buying back : (1) मोचयति, परि-, वि-, सं-, *if a mortgage is not r.ed* यद्याधिर्न मोच्यते, Y. II. 39. ; (2) मोक्षयति, वि-, परि-, सं- (c. of मुच्), *the debtor should r. (it)* ऋणी मोचयितुमर्हति, Vri. ; (3) धनं दत्त्वा मोचयति etc., Mit. II. To save : q. v. : मोक्षयति. III. To atone for : शोधयति, परि-, सं- (c. of शुध्).

REDEEMER : मोचक (f. चिका), परि-, वि-, सं- : V. SAVIOUR.

REDEMPTION : I. Buying back : (1) मोक्षः,-क्षं, परि-, वि-, सं ; (2) by

circum. V. TO REDEEM. II. Liberation, deliverance: q. v.: मोक्षः,-क्षं.

RED-HANDED: शोणितशोणपाणि (mfn.) and sim. comp.s: v. BLOODY.

RED-HOT: (1) अभितप्त (f. प्ता = heated); (2) उदर्चिस् (mfn. = luminous); (3) ज्वलत् (f. न्ती = burning).

RED-LEAD: (1) सिन्दूरं; (2) रक्तचूर्णं; (3) नागसम्भवं, A.

REDNESS: रक्तत्वं,-ता; (2) रक्तिमन् (m.); (3) लौहित्यं; (4) लोहितिमन् (m.); (5) अरुणिमन् (m. = deep r.): V. RED.

REDOLENT: (1) सुरभि (mfn.); (2) सुगन्धि (mfn.): V. FRAGRANT.

REDOUBLE: r.d: विवृद्ध (f. द्धा): V. TO INCREASE, EXCITE.

REDOUBT (subs.): प्राकारविशेषः.

REDOUBTABLE: भीम (f. मा): V. TERRIBLE, VALIANT. [q. v.

REDOUND: I. To conduce, bring about: q. v. II. To overflow:

REDRESS (subs.): (1) प्रति(ती)कारः; (2) प्रतिक्रिया: v. also REPARATION.

REDRESS (v.): (1) प्रतिकरोति; (2) समा-दधाति or -धत्ते (धा, c. 3.): v. also TO REPAIR, AMEND.

REDUCE: 1. Lit.: प्रत्यादिशति (दिश्, c. 6.): V. TO LEAD. II. To bring to any state: (1) नयति (नी, c. 1.), *the king by r.ing (them) to the poverty of misery* प्रणीय दारिद्र्यदरिद्रतां नृपः, N. I. 45.; (2) करोति in comp., *who has r.d kings to subjection* करदीकृतभूपालः, Si. II. 9.; (3) by circum., *r.d cupid to ashes* भस्मावशेषं मदनं चकार, Ku. III. 72.; (4) -सात्करोति in some comp.s, *r. to ashes* भस्मसात्करोति; *r. to dust* धूलिसात्करोति. *To be r.d*: (1) by verbs of motion v. TO BECOME; (2) भवति in comp., *r.d to mud* पङ्कीभवत्, N. I. 8.; *r.d to ashes* भस्मीभूत (f. ता), D. S.; (3) -सात्भवति in some comp.s. III. To diminish: (1) न्यूनीकरोति; (2) कृशयति (nomi.); (3) लघयति (nomi. = to lower). IV. To order: V. TO ARRANGE. V. In arith.: कथयति (= to say) and ins.

REDUCIBLE: *r. to ashes* भस्मसात्करणीय (f. या): V. TO REDUCE.

REDUCTION: by verb: V. TO REDUCE.

REDUNDANCE, REDUNDANCY: आधिक्यं: V. EXCESS, ABUNDANCE.

REDUNDANT: (1) समधिक (f. का); (2) अतिरिक्त (f. क्ता): V. EXCESSIVE.

REDUNDANTLY: (1) समधिकं; (2) सातिशयं; (3) अतिरिक्तं.

REDUPLICATE: ph.: *in monosyllabic (roots), the first (syllable) is r.d* एकाचो द्वे प्रथमस्य, Pánini VI. 1. 1.: v. also TO DOUBLE.

Reduplication : अभ्यास:, Pánini vi. 1. 4.

Re-echo : I. Trans. : (1) प्रतिध्वनयति (c. of ध्वन्) ; (2) प्रतिनादयति (c. of नद्) : v. TO ECHO. II. Intrans. : (1) प्रतिध्वनति (ध्वन्, c. 1.) ; (2) प्रतिनदति (नद्, c. 1.).

Reed : (1) नल: (ड:), *a r. thicket* नड्या ; (2) धमन: (rare). *R.-pen* कलम:.

Reedy : (1) नड्वल: (ला, लं), R. xviii. 5. ; (2) नड्वत् (f. ती) ; (3) नडप्राय: (या, यं) and sim. comp.s.

Reef (subs.) : of rocks : शिलोच्चय: (?).

Reef (v.) : संहरति (हृ, c. 1.) : v. TO CONTRACT. [c. 6.) : v. TO EMIT.

Reek : I. Subs., smoke : q. v. : बाष्प:. II. Verb : बाष्पं उद्गिरति गृ,

Reel (v.) : स्खलति, प्र- (स्खल्, c. 1.), *r.ing at every step* पदे पदे प्रस्खलन्, P. i. 4. [v. : perh. ताण्डवं.

Reel (subs) : I. For winding thread : आवापनं. II. A dance : q.

Refection : पारणा : v. MEAL, REPAST.

Refectory : perh. भोजनशाला and sim. comp.s.

Refer : I. To direct for imformation : *I r. you to the sage about it* मुनिमिदं पृच्छ or जिज्ञासस्व ; *he r.ed me to the letter* स मां पत्राय or पत्रदर्शने समदिशत् : v. TO ADVISE, ASK, ENQUIRE, SEE. II. To submit to or judge by any authority : *I r. the matter to the judge* प्राड्विवाकमतज्ञानाय विषयमिमं निर्दिशामि ; *I r. this to the Panchyat* पञ्चकविचाराय समर्पयामि : v. TO DELIVER, CONVEY. III. To ascribe : q. v. : आरोपयति (c. of रुह्) ; by circum. v. CAUSE. IV. To allude : q. v. : लक्षीकरोति.

Referable : expr. by circum. : v. TO REFER.

Referee : मध्यस्थ: : v. UMPIRE.

Reference : I. The act : expr. by circum. : v. TO REFER. Ph. : *in or with r. to* उद्दिश्य, लक्षीकृत्य, etc. v. ABOUT (iii). II. That which is referred to : perh. उदाहरणं (= illustration) ; उद्देश:, सम्- (?).

Refine : I. To purify : q. v. : विशोधयति (c. of शुध्). II. To polish, make elegant : (1) संस्करोति (कृ, c. 8.) ; (2) विनयते (नी, c. 1.) ; (3) संशोधयति (rare).

Refined (adj.) : I. Purified : संशुद्ध (f. द्धा). II. Polished : (1) संस्कृत (f. ता) ; (2) संस्कारवत् (f. ती), *r. intellect* संस्कारवती बुद्धि:, K. ; (3) संस्कारपूत (f. ता), Ku. vii. 90. III. Nice : सूक्ष्म (f. क्ष्मा).

Refinement : I. The act : शोधनं, वि-, सं-. II. Polished manners :

(1) संस्कारः ; (2) विनयः ; (3) शिष्टाचारः. III. Subtlety, nicety : सूक्ष्मतर्कः (?).

REFINER : (1) शोधकः (f. धिका), सं., वि- ; (2) संस्कर्तृ (f. र्त्री).

REFLECT (v. i.) : I. To think over, ponder : (1) चिन्तयति, परि-, वि-, सं-, (चिन्त्, c. 10.) ; (2) ध्यायति, अनु-, अभि-, सं-, (ध्यै, c. 1.) : v. TO THINK, CONSIDER. II. To censure : q. v. : अधिक्षिपति (क्षिप्, c. 6.).

REFLECT (v. t.) : I. To throw back : प्रतिक्षिपति (क्षिप्, c. 6.). II. As images : v. REFLECTED, BE.

REFLECTED, TO BE : (1) प्रतिफलति (फल्, c. 1.), *being r. in the heart* हृदि प्रतिफलत्, N. IV. 13. ; (2) प्रतिबिम्बति, (nomi.), *are r. like bordering trees in a lake* प्रतिबिम्बन्ति सरसीव तटद्रुमाः, S. p. b. ; *as if the summit of the Kailása r. in the nocturnal Yamuná* यामिनीयमुनायां प्रतिबिम्बितमिव कैलासशिखरं, V. III.

REFLECTION : I. The act. : expr. by verb. II. The image reflected : (1) प्रतिबिम्बं (mn.), *saw his r. in the well* कूपमध्य आत्मनः प्रतिबिम्बं ददर्श, P. ; (2) प्रतिफलं (rare) : v. IMAGE, SHADOW. III. Consideration, deliberation : q. v. : चिन्ता. IV. Censure : q. v. : अधिक्षेपः.

REFLECTOR : in physic : आदर्शः (prop. mirror).

REFLEXIVE, REFLECTIVE : I. In gram. : *r. verb* expr. by कर्मकर्तृवाच्य II. Thinking : *r. faculty* धीशक्तिः.

REFLEXIVELY : in gram. : कर्मकर्तरि (loc.).

REFLUENT : (1) perh. प्रतिस्यन्दमान (f. ना) ; (2) परावर्तिन् (f. नी).

REFLUX : (1) प्रतिस्यन्दः (?) ; (2) परावर्त्त or -वृत्तिः (?) ; (3) ह्रासः (= decrease : of tide).

REFORM (v. t.) : I. Lit. : प्रतिसृजति (सृज्, c. 6.) : v. TO FORM, CREATE, AGAIN. II. To amend, correct : q. v. : (1) वि-शोधयति, सं-, परि-, (c. of शुध्) ; (2) दुर्मतिं नाशयति (c. of नश्), छिनत्ति (छिद्, c. 7.), etc. (of men : with gen.). III. To improve, remove defects : perh. प्र-कर्षति, उत्-, (कृष्, c. 1.). [Vi. III. and sim. comp.s.

REFORM (v. i.) : (1) आत्मानं विशोधयति ; (2) पूतं पन्थानं भजते (भज्, c. 1.),

REFORM (subs.) : perh. संशोधनं : v. also REFORMATION.

REFORMATION : I. Amendment, improvement : q. v. : (1) संशोधनं ; (2) प्रकर्षः,-र्षं (?). II. Of one's self : expr by circum. : v. REFORM (v. i.). III. Lit., as of an island : पुनरुत्थानं : v. FORMATION, APPEARANCE.

Reformatory (subs.) : *शोधनालयः.

Reformer : (1) संशोधक (f. धिका : ?) ; (2) धर्मप्रवर्त्तक (f. र्त्तिका : of religion) ; (3) by circum. v. TO REFORM. [परावर्त्तते (वृत, c. 1.).

Refract : of rays : perh. परावर्त्तयति (c. of वृत्). *To be r.ed* : perh.

Refraction : perh. परावर्त्त : or परावृत्तिः.

Refractory : (1) प्रतीप (f. पा) ; (2) अविधेय (f. या) : v. also OBSTINATE.

Refrain (v. t.) : नियच्छति (यम्, c. 1.) : v. TO RESTRAIN, CONTROL.

Refrain (v. i.) : (1) निवर्त्तते (वृत्, c. 1.) v. TO ABSTAIN ; (2) विरमति (रम्, c. 1.) v. TO DESIST, CEASE ; (3) by v. t.

Refresh : I. In gen. : (1) आश्वासयति, सम्-, (c. of श्वस् = to cheer, comfort) ; (2) अभिनन्दयति (c. of नन्द् = to gladden, delight) ; (3) प्रह्लादयति (c. of ह्लाद् = 2), *Siva r.ed them by the cooling command of not to depart* शिवः प्रह्लादयामास तान् निषेधहिमाम्बुना, Ki. xv. 30. II. To repair, restore : q. v.

Refreshing (adj.) : (1) प्रह्लादन (f. नी)) v. DELIGHTFUL ; (2) शीतल (f. ला) v. COOL ; (3) मधुर (f. रा) v. SWEET ; (4) श्रमापह (f. हा = fatigue-removing).

Refreshment : I. The act : (1) आश्वासनं ; (2) प्रह्लादनं : v. TO REFRESH. II. Food : q. v. : अभ्यवहारः, *to take some r.* किञ्चित् अभ्यवहरति ; *r.-room* *अभ्यवहारशाला.

Refrigeratory (subs.) : *शीतसाधनं ; उष्णनिर्वापणं.

Refuge : (1) आश्रयः, संश्रयः, or समाश्रयः, *the r. of the wits* आश्रयो रसिकानां, K. ; *take r. with enimies* द्विषतां याति संश्रयं, Ka. xiv. 13. ; (2) शरणं, *people obtaining your r.* शरणं भवन्तमधिगम्य जनाः, Ki. xviii. 22. ; *r. of fire* अग्निशरणं, Sa. iv. : v. also SHELTER, ABODE.

Refugee : (1) शरणागत (f. ता) ; (2) शरणं प्रपन्न (f. न्ना) ; and sim. comp.s.

Refulgence : औज्ज्वल्यं : v. BRILLIANCY, SPLENDOUR.

Refulgent : समुज्ज्वल (f. ला) : v. BRILLIANT, SPLENDID.

Refund : प्रतिददाति (दा, c. 3.) : v. TO REPAY.

Refusal : I. Rejection, denial : (1) प्रत्याख्यानं ; (2) प्रत्यादेशः ; (3) by circum. II. Pre-emption : पूर्वक्रयाधिकारः.

Refuse (v.) : I. Not to grant, decline : न इच्छति (इष्, c. 6. = wish) : v. also TO FORBID. II. To reject : q. v. : (1) प्रत्याख्याति (ख्या, c. 2.), *if you r. me being asked* यदि मां याचितः प्रत्याख्यास्यसि, Mah. i. 74. 16. ; (2) प्रत्याचष्टे (चक्ष्, c. 1.), *I r. not for any fault* अहं प्रत्याचक्षे न दोषतः, 17.

REFUSE (subs.) : (1) उच्छिष्ट (f. ष्टा) ; (2) शेष (f. षा) ; (3) अवशिष्ट (f. ष्टा).

REFUTABLE : (1) निराकरणीय (f. या) ; (2) निरसनीय (f. या) ; etc.

REFUTATION : (1) खण्डनं,-ना ; (2) निरासः, *your attempt for its r.* भवतः तन्निरासप्रयासः, Khandana Khanda ; (3) प्रतिक्षेपः ; (4) आक्षेपः ; (5) बाधनं or बाधा (= opposition) ; (6) प्रत्याख्यानं (= gainsaying).

REFUTE (v.) : (1) निराकरोति, *r.d evidence produced by a claimant by counter-evidence* वादिकृतं प्रमाणमन्यैर्निराकरोत् प्रमाणैः, Si. xx. 18. ; (2) निर्-अस्यति, उत्-, व्युत्-, *the weapon of the defeated is to be thus r.d* अनेन भग्नस्यास्त्रं निरसनीयम्, Khandana Khanda ; (3) प्रति- क्षिपति, वि-, (क्षिप्, c. 6.), *r.ing this doctrine* तमिमं पक्षं प्रतिक्षिपन्तः, D. s. vii. ; (4) खण्डयति, परि-, वि-, (खण्ड्, c. 1. = to break, defeat) ; (5) बाधते, प्र-, (बाध्, c. 1. = to oppose), *as it cannot be r.d by inference etc.* अनुमानादिभिरबाध्यत्वात्, M. n. on Ki. xi. 39 ; (6) प्रत्याख्याति (ख्या, c. 2.) v. TO CONTRADICT.

REFUTER : (1) निराकर्तृ (f. र्त्री) ; (2) निरासकारिन् (f. णी) ; (3) बाधक (f. धिका) ; (4) by verb.

REGAIN : प्रतिलभते (लभ्, c. 1.) : v. TO GAIN, GET, AGAIN.

REGAL : राजकीय (f. या) : v. ROYAL.

REGALE : सन्तर्पयति (c. of तृप्) : v. TO SATISFY, ENTERTAIN.

REGALIA : I. Lit. : (1) राजलिङ्गानि (n. pl.) ; (2) राजचिह्नानि (n. pl.) ; etc. II. In gen. : (1) लिङ्गानि ; (2) चिह्नानि ; (3) लक्षणानि.

REGARD (v. t.) : I. To look at, face : q. v. II. To observe, (pay) attention to : q. v. : (1) आद्रियते (दृ, c. 4), *where these three are r.ed* यत्रैते त्रय आदृताः, M. ii. 234. ; (2) प्रति -ईक्षते, प्रत्यव-, (ईक्ष्, c. 1.), *does not r. my partisans* न मत्पक्षान् प्रत्यवेक्षते, D. viii. : v. also TO RESPECT, CARE. III. To think, consider : q. v. : मन्यते (मन्, c. 4.). IV. To have relation to : उद्दिशति, सम्, (दिश्, c. 6.), *r.ing the god* उद्दिश्य दिक्पतिं, N. xiii. 14. : v. ABOUT (iii).

REGARD (subs.) : I. Esteem, respect, honor : q. v. : (1) आदरः, सम्-, ; (2) प्रतीक्षा or प्रत्यवेक्षा, *to those to whom you should pay r.* प्रतीक्ष्येषु, R. v. 14. II. Consideration, attention, care : q. v. : अपेक्षा. Ph. : *to have r. for* अवेक्षते (ईक्ष्, c. 1.) v. TO REGARD (ii). III. Relation, reference : ph. *with, in r. to* : (1) उद्दिश्य, सम्- ; (2) अधिकृत्य ; (3) प्रतीक्ष्य, etc.

RAGARDLESS : *r. of* अनादृत्य, अनवेक्ष्य, or अगणयित्वा : v. also CARELESS.

Regardlessly : expr. by circum. : v. also CARELESSLY, NEGLIGENTLY.

Regatta : perh. नौकाक्रीडा,-देवनं, and sim. comp.s.

Regency : (1) शासनं (= government) ; (2) perh. शून्यपालत्वं v. REGENT (II).

Regenerate : पुनर् जनयति (c. of जन्). *To be r.d* : पुनर् जायते (जन्, c. 4.) or भवति (= to become).

Regeneration : (1) पुनर्जन्मन् (n.) ; (2) पुनरुत्पत्तिः ; (3) पुनर्भवः ; (4) पुनर्जननं, etc.

Regent : I. Governor : शासकः. Ph. : *r.s of the quarters* लोकपालाः, R. II. In a king's absence etc. : शून्यपालः, *made you r. here* त्वां शून्यपालमिहाकरोत्, Mah. IV. 35. 11.

Regicide : I. The crime : (1) राज्ञो वधः, B. p. ; (2) by tat. comp. II. The man : (1) राजघ्न् (mfn.) ; (2) नृपघातिन् (f. नी) ; (3) राजघः, S. k. ; etc.

Regimen : अन्नपानविधिः (?), C. s. : v. DIET, LIVING.

Regiment : वाहिनी (?).

Regimental : I. Adj. : by comp. II. In pl., r. dress : वाहिनीवेषः (?).

Region : I. Country, tract : q. v. : देशः, प्र-, *and in this r.* न चास्मिन् प्रदेशे, K. Ph. : *the lower r.s* अधोलोकः or भुवनं ; *the upper r.s* ऊर्ध्वलोकः. II. Of the sky : दिश् (f.) : v. QUARTER. III. Of the body : देशः, प्र-, *umbilical r.* नाभिप्रदेशः.

Register : I. Subs. : perh. पत्रिका, Raj. ; *अधवती. II. To record : *अधवत्यां निवेशयति, सं-, (c. of विश्) or आरोपयति (c. of रुह्).

Registrar : *पत्रिकाशासकः ; अधवत्यधिकृतः.

Registration, Registry : *अधवत्यां निवेशनं ; पत्रिकारोपणं.

Regnant : (1) शासनकारिन् (f. णी) ; (2) शासक (f. सिका), प्र-.

Regret (subs.) : दुःखं : v. GRIEF, REMORSE.

Regret (v.) : expr. by दुःखित (f. ता) : v. also TO LAMENT, GRIEVE.

Regretful : (1) दुःखित (f. ता) ; (2) अनुतप्त (f. प्ता = remorseful).

Regular (adj.) : I. Of men : (1) नियत (f. ता) ; (2) व्यवस्थित (f. ता) ; (3) नियमानुवर्तिन् (f. नी) and sim. comp.s. II. Symmetrical, arranged in proper order : (1) अनुपूर्व (f. र्वा) ; (2) अनुलोम (f. मा) ; (3) आनुलोमिक (f. की). III. Coming in order : (1) यथाक्रम- in comp. ; (2) नैयमिक (f. की) ; (3) नित्य (f. त्या = constant, daily). IV. Normal, proper : (1) युक्त (f. क्ता), उप- ; (2) उचित (f. ता), सम्- ; (3) उपपन्न (f. न्ना).

Regularity : I. Of men : (1) नियमानुवर्तिता and sim. comp.s ; (2)

अवस्थितत्वं,-ता ; (3) अव्यभिचारिता,-त्वं. II. Method, uniformity : (1) क्रमः, अनु- ; (2) परिपाटिः (टी) ; (3) व्यवस्था. III. Symmetrical arrangement : expr. by adj. v. REGULAR (II).

Regularly : I. In due order : (1) यथाक्रमं ; (2) अनुक्रमं ; (3) अनुच्छिन्नक्रमं ; (4) अनुपूर्वशः. II. According to rule : (1) यथाविधि ; (2) विधिवत् ; (3) यथाविधानं ; (4) यथाविहितं.

Regulate : I. To adjust, arrange : q. v. : (1) संवि-दधाति or -धत्ते (धा, c. 3.) ; (2) परि-कल्पयति, उप-, (क्लृप्, c. 10.). II. To manage, rule : q. v. : (1) शास्ति, अनु-, (शास्, c. 2.) ; (2) नियच्छति (यम्, c. 1. = to control). III. To adjust by rule : perh. व्यवस्थापयति (c. of स्था).

Regulation : I. The act : (1) संविधानं ; (2) परि- or उप-कल्पः,-नं ; (3) -शासनं, अनु- ; (4) व्यवस्थापनं : for dif. v. TO REGULATE. II. Rule, law : q. v. : व्यवस्था.

Regulator : (1) शासक (f. सिका), अनु- ; (2) नियन्तृ (f. न्त्री), वि- (= controller).

Rehearsal : I. Recital, narration : q. v. : पाठः II. Previous practice : perh. प्रयोगः : v. TO REHEARSE (II).

Rehearse : I. To recite, narrate : q. v. : पठति (पठ्, c. 1.). II. To practice beforehand : प्रयुङ्क्ते (युज्, c. 7.), *Bharata will have it r.d by the nymphs* भरतस्त्वमप्सरोभिः प्रयोजयिष्यति, U. IV.

Reign (v.) : (1) शास्ति, प्र- (शास्, c. 2.), *Dasaratha r.ed at the head of the sages and r.ing (princes)* दशरथः प्रशशास...शमवतामवताञ्च धुरि स्थितः, R. IX. 1. ; (2) अवति (अव्, c. 1. : rare) ; (3) राज्यं, महीं, etc. शास्ति, *while a Paurava is r.ing* पौरवे वसुमतीं शासति, Sa. I.

Reign (subs.) : (1) शासनं ; (2) राज्यशासनं and sim. comp.s ; (3) by verb, *during whose r.* यस्मिन् महीं शासति, R. VI. 75. ; *when he was thus killed after a r. of twelve years* भुक्तवितौ द्वादशाब्दांस्तस्मिन् व्यापादिते तथा, Ráj. IV. 686.

Re-imburse : gen expr. by ददाति (दा, c. 3. = to pay : q. v.).

Re-imbursement : (1) परिशोधः,-नं ; (2) निर्यातनं (= repayment) ; (3) क्षतिपूरणं (of any loss).

Rein (subs.) : I. Lit. : (1) अभीषुः (षूः), *hold, slacken the r.s* प्रगृह्यन्ताम्, मुच्यन्ताम् अभीषवः, Sa. ; (2) प्रग(ग्रा)हः, *I am holding the r.s* धृताः प्रग्रहाः, Sa. ; (3) रश्मिः, *from tightening of r.s* रश्मिसंयमनात्, Sa. ; (4) वल्गा, *adept in the use of r.s* वल्गाविभागकुशलः, Si. V. 60. ; "उत्क्षिप्ता शिथिला तथोत्तरवती मन्दा च वैडायसी विचित्रं काकरावंकव्यरसमीत्कीर्णा विभक्ता यथा।

चक्षुर्विस्रम्भतोऽभूते खलु तथा व्यागूढगोकर्णिके वाहानाक्रमितासमुद्रप्रविधा वल्गाप्रभेदा यमी॥", M. n. II. Fig. expr. by circum.: v. GOVERNMENT, POWER.

REIN (v.) : संयच्छति (यम्, c. 1.) : v. TO CONTROL, GOVERN.

REIN-DEER : *वल्गाहरिणः (in Bengali) and sim. comp.s.

REINS (pl.) : वृक्कौ (m. dual) : v. KIDNEY.

RE-INSTATE : प्रतिष्ठापयति (c. of स्था) : v. TO RESTORE, PLACE, AGAIN.

RE-INSTATEMENT : (1) प्रतिष्ठापनं ; (2) by circum.

RE-INVIGORATE : प्रत्याश्वासयति (c. of श्वस्) : v. TO REFRESH.

RE-ITERATE : समभिहरति (हृ. c. 1.) : v. TO REPEAT.

RE-ITERATION : समभिहारः : v. REPETITION.

REJECT : (1) प्रत्याख्याति (ख्या, c. 2.), *she r.ed the gods* तया लोकपालाः प्रत्याख्याताः, Mah. ; (2) प्रत्यादिशति (दिश्, c. 6.), *r.ed him without saying (a word)* प्रत्यादिदेशैनमभाषमाणा, R. VI. 25. ; (3) प्रत्याचष्टे (चक्ष्, c. 2.), *should not r. beds etc.* शय्यादीनि न प्रत्याचक्षीत, K. b. on M. IV. 250. ; (4) निर्-अस्यति, अप-, (अस्, c. 4. = to discard), *the lotus r.ed bees* पद्मिनी षट्पदं निरास, B. II. 6. v. TO DISPEL, THROW AWAY ; (5) अवधीरयति (= to disregard) ; (6) निराकरोति (कृ, c. 8. = with contumely).

REJECTION : (1) प्रत्याख्यानं ; (2) प्रत्यादेशः ; (3) निराकृतिः (with contumely) ; (4) by verb.

REJOICE (v. i.) : (1) हृष्यति, प्र-, सं-, (हृष्, c. 4.) ; (2) मोदते, प्र- (मुद्, c. 1.) ; (3) प्रीयते (pass. of प्री = to be pleased) : v. TO BE DELIGHTED.

REJOICE (v. t.) : हर्षयति, प्र-, सं-, (c. of हृष्) : v. TO DELIGHT, PLEASE.

REJOIN : I. To come again : q. v. : पुनर् एति (इ, c. 2.) : v. also TO JOIN. II. To answer, reply : q. v. : प्रतिवक्ति (वच्, c. 2.).

REJOINDER : प्रतिवादः : v. REPLY.

RELAPSE (v.) : *to r. into fever* पुनर् ज्वरेणाभिभूयते (pass. of भू), आक्रम्यते (pass. of क्रम्), etc. ; *r. into vice* पुनरपथ्यानं गच्छति or उत्पथं याति etc. : v. also TO FALL BACK.

RELAPSE (subs.) : (1) gen. by circum. ; (2) पुनः पतनं or पातः (= falling agin).

RELATE (v. i.) : I. To refer : q. v. : (1) उद्दिशति, सम्-, (दिश्, c. 6.) ; (2) संबध्यते (pass. of बन्ध्) ; (3) by a deriv. in. ईय (f. या), *the story r.ing to the hawk and the dove* श्येनकपोतीयमुपाख्यानम्, Mah. I. 2. 168. : v ABOUT (III). II. To stand in relation to : expr. by समभि (mfn. =

r.d by blood) or सम्बन्धिन् (f. न्धी = r.d by marriage): v. RELATIVE (I), RELATION (IV).

Relate (v. t.): (1) आ-ख्याति, समा-, उपा-, अभि-, (ख्या, c. 2.), *please r. it to me* तन्ममाख्यातुमर्हसि, Mah. III. 52. 59.; (2) वर्णयति, उप-, सं-, अनु-(वर्ण्, c. 10 = to describe: q. v.); (3) आ-चष्टे, सम्-, (चक्ष्, c. 2.), *please r. this to (me) asking (about it)* एतदाचक्ष्व पृच्छतः, Mah. III. 99. 40.; (4) वक्ति, प्र- (वच्, c. 2.), *I will r. all this* एतत् सर्वं प्रवक्ष्यामि, Mah. III. 107. 46. v. TO SAY.; (5) कथयति (कथ्, c. 10.) v. TO TELL; (6) श्रावयति, अनु-, (c. of श्रु = to cause to hear: with double acc.).

Relater: (1) आख्यायक (f. यिका); (2) कथक (f. थिका); (3) by verb.

Relation: I. Narration: (1) आख्यानं, सम्-; (2) वर्णनं,-ना, उप-; (3) ग्रंथनं; (4) by verb. II. Narrative: q. v.: आख्यानं. III. Reference: q. v. IV. Connexion: q. v.: (1) सम्बन्धः (= gen.: specially of r. by marriage), *closely related Rákshasas* अभिन्नसम्बन्धा राक्षसाः, Vi. IV.; *it is said r. is formed by conversation* सम्बन्धमाभाषणपूर्वमाहुः, R. II. 58.; (2) सपिण्डता or सापिण्ड्यं (of agnates) v. RELATIVE (I); (3) not expr., *what r. do you bear to him* कोऽस्य भवान् ? V. Relative (I): q. v.

Relationship: (1) सम्बन्धः (gen. term); (2) प्रत्यासन्नता (= near r.), *among these, first of all come one's own kinsmen on account of near r.* तत्रापि प्रत्यासन्नत्वात् प्रथममात्मबन्धवः, Mit.; (3) व्यवहितता (= distant r.); (4) समानता (by blood); (5) बन्धुता (= through females): v. RELATIVE (I).

Relative: I. Kinsman: (1) सपिण्ड (f. ण्डा: agnates up to the seventh degree), *near r.s inherit the property of a childless (man), in their absence distant r.s* अपुत्रधनाधिकार्यासन्नसपिण्डस्तदभावे व्यवहितः, Viv.; (2) समानोदक (f. का: 8th to 14th), Mit.; (3) सगोत्र (f. त्रा) or गोत्रज (f. जा = of the same *gotra*); (4) बन्धुः or बान्धवः (through females); (5) समानि (mfn.: by blood); (6) ज्ञातिः (= 5); (7) सकुल्य (f. ल्या = of the same class); (8) sometimes not expr., *in the absence of any r.*, सर्वाभावे, Mit. II. Not absolute: (1) सापेक्ष (f. क्षा); (2) by circum. Ph.: *r. knowledge* सापेक्षबुद्धिः, Par. 107. III. In gram.: °सम्बन्धद्योतक (f. तिका) and sim. comp.s.

Relatively: perh. तदपेक्षया or तदपेक्षा: v. also COMPARATIVE (I).

Relax: I. Trans.: शिथिलयति (nomi.) or शिथिलीकरोति: v. TO LOOSEN,

SLACKEN, LIGHTEN. II. Intrans.: शिथिलायते (nomi.) or शिथिलीभवति : v. also TO ABATE, DECREASE.

RELAXATION : I. The act : शिथिलीकरणं. II. The state : शैथिल्यं or शिथिलता: v. also ABATEMENT, DECREASE. III. Diversion, amusement : q. v. : विनोदः. [by r.s *मार्गस्थापितैः प्रजविभिर्हयैः.

RELAY (subs.) : I. Supply : q. v. II. Of horses : expr. by circum.,

RELEASE (v.) : मुञ्चति (मुच्, c. 6.) (= to free : q. v.) or मोचयति (c. of मुच् = to cause to free), the captive women being r.d वन्दिस्त्रियो मोचिताः, Vi. VII. 5. ; as I may be r.d from it (the debt) तस्मान्मुच्ये यथा..., R. I. 72.

RELEASE (subs.) : (1) मुक्तिः, वि-, obtaining r. from the king ईश्वरान्मुक्तिमधिगम्य, N. II. 1. ; (2) मोक्षः,-क्षं, वि- V. LIBERATION, DISCHARGE.

RELENT : r. and speak अपि कठिनतां प्रयच्छ वाचं, Ki. X. 51. : V. CRUELTY and ABONDON, SOFT and BECOME.

RELENTLESS : (1) कठिन (f. ना = hard) ; (2) निष्करुण (f. णा) V. MERCILESS, UNKIND.

RELEVANCE, RELEVANCY : (1) प्रासङ्गिकता,-त्वं ; (2) सम्पर्कः (= connexion : q. v.). [(f. क्ता = connected).

RELEVANT : (1) प्रासङ्गिक (f. की) ; (2) प्रकृतानुषङ्गिन् (f. णी : ?) ; (3) संयुक्त

RELIANCE : विश्वासः : V. FAITH, TRUST.

RELIC : (1) शिष्ट (f. ष्टा), शेष- (= remaining) ; (2) शव (mn. = corpse) ; (3) शरीरं (= body : q. v.), did not burn his r.s न चकार शरीरमग्निसात्, R. N. B. if a part of the body is referred to, expr. by it.

RELICT : विधवा : V. WIDOW.

RELIEF : I. The act : (1) साहाय्यं (= assistance) ; (2) उद्धारः (= saving, succour) ; (3) परिहारः (= avoidance) ; (4) प्रतिकारः (= remedy) ; (5) उपशमः (= alleviation). II. The state : (1) सुखं (= ease, pleasure) ; (2) शमः (= peace, quiet). III. In sculpture : *समावेशः, high r. *उन्नतसमावेशः ; bas or low r. *समसमावेशः ; middle r. *चक्षोन्नतसमावेशः.

RELIEVE : I. In gen. : (1) मोचयति, परि-, (मोच्, c. 10. = to release, free : q. v.) ; (2) शमयति, प्र-, (c. of शम् = to alleviate, mitigate : q. v.) ; (3) उपकरोति (कृ, c. 8. = to help, do good to : q. v.). II. To r. guards etc. : perh. मोचयति, परि-. [also PIETY, THEOLOGY.

RELIGION : धर्मः, devoid of all r. सकलधर्मबहिष्कृत (f. ता), San. VI. : V.

Religious : I. Pious : q. v. : (1) धार्मिक (f. की) ; (2) धर्मिष्ठ (f. ष्ठा). II. Relating to religion : धर्म- in comp., *r. rite* धर्मकर्मन् (n.).

Religiously : (1) धर्मपरतया ; (2) better by adj. or circum.

Religiousness : (1) धार्मिकता ; (2) धर्मिष्ठता ; (3) धर्मशीलता ; (4) धर्मपरायणता ; etc.

Relinquish : त्यजति, परि-, सं-, (त्यज्, c. 1.) : v. TO LEAVE, ABANDON.

Reliquary : शिष्टाधार: and sim. comp.s (??).

Relish (subs.) : I. Taste, flavour : (1) रस: ; (2) स्वाद:, आ-. II. Likeness, fondness : q. v. : रुचि:, अभि-. III. Something eaten with food : अव-(उप-)दंश:, *making two or three r.es* द्वित्रानुपदंशानुपपाद्य, D. vi.

Relish (v. t.) : I. Lit. : (1) रसयति (रस्, c. 10.), *r.ing highly r.ing wine* स्वादीयसीमतिरसां रसयित्वा, Ki. ix. 54. ; (2) स्वादयति (c. of स्वद्-), 55. II. Fig. : रोचते, अभि- (रुच्, c. 1. : with dat. of the English nomi.), *the ladies did not r. garlands* न स्रजो रुरुचिरे रमणीभ्य:, Ki. ix. 35.

Relish (v. i.) : (1) स्वदते (स्वद्, c. 1.) ; (2) with subs. रस:.

Reluctance(y) : (1) अनिच्छा ; (2) अनिच्छुता ; (3) वैमनस्यं.

Reluctant : (1) अनिच्छु (mfn.), -क (f. का) ; (2) विमनस् (mfn.) ; (3) विरक्त (f. क्ता = averse) ; (4) असन्तुष्ट (f. ष्टा = dissatisfied).

Reluctantly : (1) अनिच्छया ; (2) by adj.

Rely on : (1) विश्वसिति (श्वस्, c. 1. : with loc.) v. TO TRUST, BELIEVE ; (2) समाश्रयति (श्रि, c. 1. : with acc.) v. RECOURSE (HAVE).

Remain : (1) तिष्ठति, अवतिष्ठते, (स्था, c. 1.), *will go wherever it likes or accustomed to this place will r. here* यास्यति यथाभि रोचिष्यते, इहैव वा समुपजातपरिचय: स्थास्यति, K. ; *the king r.ed there at night* राजा तत्रैव रात्रावतिष्ठत्, Bha. ; *one Gangadatta alone r.ed* केवलमेको गङ्गदत्तस्तिष्ठति, P. ; *not a point of the earth r.ed pathless* नास्थादपन्था धरणे: कणोऽपि, N. x. 2. ; (2) शिष्यते, अव-, (pass. of शिष्) (= to be left as a remainder), *(you) r. only in words* कथासु शिष्यध्वं, M. i. 142. ; *when the fame (alone) of Vikramáditya r.s* गतवति कीर्तिशेषं विक्रमादित्ये, Va. ; *the wives of the Vrishnis r.ing after abduction* कलत्रं वृष्णीनां हृतशेषितं, Mah. xvi. 7. 68.

Remainder : expr. by adj., *if this is deducted from three, the r is* अर्धैतैर्विवर्जितानां त्रयाणां शेषं, Li. 8. ; *and who (spent) two-ninths of the r. at Kási* नवलवयुगलं योऽवशेषाच्च काश्यां, Li. 25. : v. also REST.

Remaining (adj.) : (1) शेष: (षा, षं), *the r. months* शेषान्मासान्, Me. II. 25. ; (2) शिष्ट. (ष्टा, ष्टं), अव-, *with the r. arms* शिष्टैर्दोर्भिः, Vi. VI. 25. ; (3) शिष्यमाण (f. णा), अव-, (rare), An.

Remains : v. REMAINDER, RELIC, CORPSE, BODY.

Remand : I. To send back : q. v. : पुन: प्रेरयति (ईर्, c. 10.). II. To adjourn : व्याक्षिपति (क्षिप्, c. 6.).

Remark (v.) : लक्षयति (लक्ष्, c. 10.) : v. TO OBSERVE, NOTICE. [(=note).

Remark (subs.) : (1) अनुशासनं (?) ; (2) उक्ति: (= saying) ; (3) टीका

Remarkable : (1) अपूर्व (f. र्वा) v. SINGULAR, UNCOMMON ; (2) विख्यात (f. ता) v. ILLUSTRIOUS, FAMOUS ; (3) अद्भुत (f. ता) v. WONDERFUL.

Remarkably : (1) विशेषेण (= particularly) ; (2) सातिशयं v. EXCEEDINGLY ; (3) by adj.

Remediable : प्रति(ती)कार्य (f. र्या) : v. CURABLE, TO REMEDY.

Remelt : पुनर्द्रवति (द्रु, c. 1. : intrans.) or द्रावयति (c. of द्रु : trans.) : v. TO MELT. [ING (adj. .

Remedial : (1) by subs. ; (2) प्रति(ती)कारक (f. रिका) : v. also HEAL-

Remediless : अप्रति(ती)कार्य (f. र्या) : v. IRREMEDIABLE, INCURABLE.

Remedy (v.) : (1) प्रतिकरोति (कृ, c. 8.), *to r. diseases* प्रतीकाराय रोगाणां, Bhá. ; (2) शमयति, उप-, प्र-, (c. of शम् = to quiet), *the rage for relishing poisonous pleasures cannot be r.d* अशम्यो विषयविषास्वादमोह:, K. : v. also TO CURE, CORRECT.

Remedy (subs.) : I. Medicine : q. v. : औषधं, *poison is a r. for poison* विषस्य विषमौषधं, J. II. Cure, alleviation : q. v. : (1) प्रति(ती)कार: *his disease has no r.* अप्रतीकारविकारोऽयं, K. ; (2) प्रतिक्रिया.

Remember : I. To recollect : स्मरति, सं-. अनु-, (स्मृ, c. 1. : with acc. or gen.), *I do not r. having accepted this lady* न खलु स्वीकरणमत्रभवत्या: स्मरामि, Sa. v. ; *r.ing the powers of the son of Indra* अनुस्मृतारवण्डलसूनुविक्रम:, Ki. I. 24. : v. also TO THINK OF. II. To keep in mind : (1) स्मरति, *r. what you say* स्मरसि स्वस्वैतदात्मनो वचनं, V. I. ; (2) हृदये निदधाति (धा, c. 3.) and sim. expr.s, N. II. 47. III. To remind : q. v.

Remembrance : I. In gen. : स्मरणं or स्मृति:, सं-, अनु-, *the favour of your r.* अनुग्रहं संस्मरणप्रवृत्तं, Ku. III. 3. ; *dispelled by r.* स्मृतिभिन्न-, Sa. VII. 22. II. A memorial : (1) स्मरणचिह्नं and sim. comp.s ; (2) perh. simply स्मरणं or स्मृति: ; (3) by adv. स्मरणार्थं.

Remembrancer : स्मारक (f. रिका). Ph. : *legal r.* *व्यवस्थापक:.

Remind : स्मारयति, सं-, अनु-, (c. of स्मृ : with two acc.), *these wild mountain sceneries r. me the Deccan mountains* एता अरण्यगिरिभूमयः स्मारयन्ति [मां] दक्षिणारण्यभूधरान्, Ma. IX. ; *constantly r.ing the attendants of Siva of the conflagration of Tripura* मुहुरनुस्मारयन्तं ...त्रिपुरदाहमुमापतिसेविनः, Ki. V. 14.

Reminiscence : स्मरणं : v. REMEMBRANCE, MEMORY. [श्लथ = slack).

Remiss : (1) अनवहित (f. ता) v. CARELESS, NEGLIGENT ; (2) शिथिल (f.

Remission : I. Abatement, cessation : q. v. : उपशम:. II. Release, discharge : q. v. : मोक्ष:. III. Pardon, forgiveness : q. v. : क्षमा.

Remissly : (1) अनवधानेन ; (2) by adj. : v. CARELESSLY, NEGLIGENTLY.

Remissness : (1) अनवधानं ; (2) शैथिल्यं : v. CARELESSNESS, NEGLIGENCE.

Remit (v. t.) : I. To send : q. v. : प्रेरयति (ईर्, c. 10.). II. To forgive, pardon : q. v. : निर्वर्तयति (c. of वृत्). III. To relax, diminish : q. v. : शिथिलीकरोति. IV. To give up, surrender : q. v. : अर्पयति, सम्-, (c. of ऋ).

Remit (v. i.) : शिथिलीभवति : v. TO RELAX, DIMINISH, ABATE.

Remittance : I. The act : प्रेरणं : v. TO SEND. II. The thing remitted : expr. by प्रेरित or प्रेषित (f. ता).

Remittent : विरामिन् (f. णी) and sim. comp.s : v. INTERMITTENT.

Remnant : शेष (f. षा) : v. REMAINING, REMAINDER.

Remonstrance : (1) प्रतिवाद: ; (2) विरुद्धवाक्यं ; and sim. expr.s.

Remonstrate : (1) प्रतिवादं करोति ; (2) विरुद्धवाक्यं वदति (वद्, c. I.) ; etc.

Remorse : (1) अनुताप: ; (2) अनुशय: ; (3) अनुशोक:.

Remorseful : (1) अनुतप्त (f. प्ता) ; (2) अनुतापयुत (f. ता) ; (3) अनुशयिन् (f. नी) ; and sim. comp.s. [LESS.

Remorseless : (1) कठिन (f. ना) v. HARD ; (2) निर्दय (f. या) v. MERCI-

Remote : (1) दूरस्थ (f. स्था) v. FAR ; (2) अनासन्न (f. न्ना) and sim. comp.s v. NEAR, NOT.

Remotely : expr. by adj.

Remoteness : (1) दूरता,-त्वं ; (2) विप्रकर्ष:.

Removable : (1) अपसार्य (f. र्या) ; (2) अपनेय (f. या) ; (3) बहिष्कार्य (f. र्या) ; (4) निरसनीय (f. या) ; etc. : v. REMOVE, REMOVAL.

Removal (subs.) : I. Personal : (1) स्थानान्तरगमनं ; (2) अपसरणं ; (3) often by गमनं etc. (= going). II. Of things etc. : (1) स्थानान्तरनयनं ;

(2) अपसरणं. III. Driving away : (1) दूरीकरणं ; (2) अपनयः,-नं (= taking away ; (3) निरासः or निरसनं (casting away) ; (4) निराकरणं or -कृतिः (=expulsion) ; (5) निर्वासनं (= banishment).

REMOVE (subs.) : I. Removal : q. v. II. A step : q. v. : भङ्गिः.

REMOVE (v. t.) : I. To move, change place : (1) स्थानान्तरं नयति (नी, c. 1.) ; (2) अपसारयति (c. of सृ). II. To drive away, banish : q. v. : दूरीकरोति : v. also TO DISMISS (II). III. To take away, destroy : q. v. : अपनयति (नी, c. 1.).

REMOVE (v. i.) : (1) स्थानान्तरं गच्छति (गम्, c. 1.), याति (या, c. 2.), etc. ; (2) अपसरति (सृ, c. 1.) v. TO GO AWAY.

REMUNERATE : मूल्यं ददाति (दा, c. 3.) : v. TO RECOMPENSE, REWARD.

REMUNERATION : मूल्यं : v. also REWARD, PAY.

RECOUNTER : संमर्दः : v. ENCOUNTER, BATTLE.

REND : दारयति (rarely दृणाति), वि-, परि-, अव-, आ-, (दॄ, c. 10. and 9.), *rent the mountain*ददाराद्रिं, Mah. ; *the thunderbolt rent the hole* वज्रं तद्बिलमदारयत्, Mah. I. 3. 163. ; (*still*) *I am not rent* न विदीर्ये, K. IV. 5.

RENDER : I. In gen. : करोति, *to r. assistance* साहाय्यं करोति ; *to r. clear* विशदीकरोति, M. n. ; *to r. into Parsian* पारसीकभाषा करोति, Ráj. : v. TO MAKE, DO. II. To give back : प्रतिददाति (दा, c. 3.) : v. TO GIVE, RETURN.

RENDERING (subs.) : i. e. translation : q. v. : expr. by verb.

RENDEZ-VOUS : समागम- or सङ्गमस्थानं and sim. comp.s.

RENDING (subs.) : दारः-णं, वि-, अव-.

RENEGADE : I. Apostate : q. v. II. A term of abuse : पाषण्डः.

RENEW : I. To make again : पुनः करोति or पुनः and the corresponding verb, *r. a fight* पुनर्युद्धं करोति or युध्यते ; *r. studies* पुनरध्ययनं करोति or अधीते ; *r. an application* पुनः प्रार्थनां करोति or प्रार्थयते ; etc. II. To make new : नवीकरोति.

RENEWABLE, RENEWAL : expr. by verb.

RENOUNCE : I. Not to own : (1) प्रत्याख्याति (ख्या, c. 2.) ; (2) न स्वीकरोति, अङ्गीकरोति, etc. II. To forsake, abandon : q. v. : त्यजति, परि-, सं-, (त्यज्, c. 1.).

RENOVATE : नवीकरोति : v. TO RENEW, REFRESH.

RENOVATION : I. The act : नवीकरणं. II. The state : (1) नवीभावः (of things) ; (2) प्रत्याश्वासः (of persons).

Renown : (1) कीर्त्तिः, *of world-wide r.* विश्वविख्यातकीर्त्तिः, D. s.; (2) ख्यातिः, प्र-; (3) यशस् (n.) v. fame.

Renowned : (1) ख्यात (f. ता), वि-, प्र-; (2) विश्रुत (f. ता); (3) प्रथित (f. ता); (4) प्रसिद्ध (f. द्धा); (5) कीर्त्तिमत् (f. मती), यशस्विन् (f. नी), etc. (possessing renown).

Rent (subs.) : I. Of lands : करः: II. Cleft, fissure : q. v. : छिद्रं.

Rent (v.) : I. To grant by lease : भाटकेन ददाति (दा, c. 3.). II. To take by lease : (1) भाटकेन गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.); (2) भाटयति, Viv.

Rental, Rent-roll : *करपत्रिका and sim. comp.s.

Renter : expr. by verb : v. to rent.

Renunciation : I. Not owning : (1) प्रत्याख्यानं; (2) निराकृतिः (= rejection). II. Abundonment : q. v. : परित्यागः, *r. of Sítá* सीतापरित्यागः, R. xv. 39.

Repair (v. t.) : I. To restore : (1) नवीकरोति, *r.ed the town* पुरं नवीचक्रुः, R. xvi. 38.; (2) पूरयति, परि-, (पूर्, c. 10.: by filling up what is wanting), M. n.; (3) संस्करोति (कृ, c. 8.: by embellishing); (4) प्रतिसमादधाति (धा, c. 3.: ?). II. To make amends for : पूरयति, परि-.

Repair (v. i.) : (1) गच्छति (गम्, c. 1.) v. to go; (2) समाश्रयति (श्रि, c. 1.) v. to betake, (have) recourse).

Repair (subs.) : संस्कारः or प्रति-: v. to repair (v. t.).

Repairer : expr. by verb : v. to repair.

Reparable : (1) पूरणीय (f. या), परि-; (2) प्रतिसमाधेय (f. या).

Reparation : (1) पूरणं, परि-: v. compensation, redress.

Repartee : (1) व्यक्तोक्तिः (?); (2) क्षिप्रोत्तरं (= quick reply : q. v.).

Repast : (1) आहारः v. meal; (2) भोजनं v. food.

Repay : (1) निर्यातयति (यत्, c. 10.: lit. and fig., in good and bad sense); (2) प्रतिददाति (दा, c. 3. = to give back, return).

Repayment : (1) निर्यातनं; (2) प्रतिदानं or प्रत्यर्पणं (= giving back).

Repeal : I. Verb, to annual : (1) लुम्पति, वि-, अव-, (लुप्, c. 6.: ?); (2) खण्डयति, परि-, (खण्ड्, c. 10.: ?). II. Subs., abrogation : (1) लोपः, वि-, अव- (?); (2) खण्डनं -ना, परि- (?).

Repeat : I. To utter again : (1) पुनर् उदीरयति (ईर्, c. 10.); (2) भूयो गदति, नि-, (गद्, c. 1.); (3) द्विः (= twice) व्याहरति (हृ, c. 1.), *as if r.ed the same thing with an echo* द्विरिव प्रतिशब्देन व्याजहार तमेवार्थं, Ku. vi. 64; etc. : v. to utter, say, again. II. To do again : (1) पुनः or

भूयः करोति or by corresponding verb; (2) समभि- or समभिव्या- हरति (हृ, c. 1.). III. To recite, read: q. v.: व्याहरति.

Repeatedly: (1) वारं वारं; (2) भूयोभूयः; (3) पुनः पुनः; (4) मुहुः; (5) मुहुर्मुहुः; (6) अभीक्ष्णम्; (7) by frequentative verbs (rare).

Repeater: I. Reciter: व्याहर्तृ (f. र्त्री). II. A watch: *घोरानादः.

Repel: निरस्यति (अस्, c. 4.): v. TO DRIVE AWAY, DISPEL.

Repellent (adj.): (1) क्रूर (f. रा = fierce: as of looks); (2) प्रमाथिन् (f. नी: as a r. medicine).

Repent: (1) अनु-तप्यते, अनुसं-, पश्चात्-, (pass. of तप्), *afterwards r.* पश्चाद्नुतप्यन्ते, V. III. 3.; (2) by subs., "सञ्जातपश्चात्तापाऽभवती", V. III.; (3) अनुशेते (शी, c. 2.: rare); (4) अनुशोचति (शुच्, c. 1. = to r. for, lament: q. v.). [अनुशयः, "अनुशयादनुरोदिमि चोत्सुकः", Sa. VI. 8.

Repentance: (1) पश्चात्तापः or अनुतापः, "पश्चात्तापसदृशवेषः", Sa. VI.; (2)

Repentant: (1) सानुतापः (पा, पं); (2) पश्चात्तापयुतः (ता, तं); (3) सञ्जातानुशयः (या, यं); (4) अनुतापिन् (f. नी); etc.

Repentantly: (1) सानुतापं; (2) सानुशयं; (3) by adj.

Repercussion: प्रतिघातः: v. REVERBERATION.

Repertory: कोषः: v. TREASURY, RECEPTACLE.

Repetition: I. Re-iteration: (1) पुनरुक्तिः; (2) द्विरुक्तिः; (3) by verb: v. TO REPEAT (I). II. Of acts.: (1) समभिहारः; (2) समभिव्याहारः, S. k. III. Recital, rehearsal: q. v.: व्याहारः.

Repine: परितप्यते (pass. of तप्): v. TO GRIEVE.

Repining (subs.): परितापः: v. GRIEF, LAMENTATION.

Replace: I. Lit.: प्रतिष्ठापयति (c. of स्था): v. TO PUT, AGAIN. II. To supply the place of: पूरयति, परि-, सं-, (पूर्, c. 10.).

Replant: प्रतिरोपयति (c. of रुह्): v. TO PLANT, AGAIN.

Replenish: सं पूरयति (पूर्, c. 10.): v. TO COMPLETE, FINISH.

Replete: पूर्ण (f. र्णा): v. FULL.

Repletion: पूर्णता: v. FULLNESS, SATIETY.

Reply (subs.): (1) उत्तरं, *should give a true r.* यथार्थमुत्तरं दद्यात्, Mit.; *r. is of four kinds* उत्तरं स्याच्चतुर्विधं, Kat.; (2) प्रतिवाक्यं and sim. comp.s (to questions), *that I return no r. even to you* येन भवतोऽपि नास्ति प्रतिवचनं, V. II.; *gave no r.* प्रतिवाचमदत्त न, Si. XVI. 21.; (3) प्रत्युत्तरं (prop. to a r.), M. n. Ph.: *to leave no ground for r.* (i. e. to shut the mouth) निरुत्तरीकरोति.

Reply (v.) : उत्तरं ददाति (दा, c. 3.) : v. to answer.

Report (v. t.) : I. To inform, relate : q. v. : आवेदयति (c. of विद्). II. To make a r. : *to r. about an abortion* *भ्रूणहत्यावृत्तान्तं आवेदयति or प्रेरयति (ईर्, c. 10. = to send).

Report (subs.) : I. Information, relation : q. v. : (1) आवेदनं ; (2) विज्ञप्तिः. II. That which is reported : (1) वृत्तान्तः (= news, facts) ; (2) not expr., *your majesty will be pleased to read the r.* तद्देवः पत्रारोपितं प्रत्यक्षीकरोतु, Sa. vi. III. Rumour : q. v. : वार्त्ता. Ph. : *of good r.* पुण्यश्रवस् (mfn.) v. fame. IV. Sound, noise : q. v. : ध्वनिः.

Repose (subs.) : विश्रामः : v. rest (1).

Repose (v. i.) : I. To rest : q. v. : विश्राम्यति (श्रम्, c. 4.). II. To lie : q. v. : तिष्ठति (स्था, c. 1.). III. To rest in confidence : व्यवतिष्ठते.

Repose (v. t.) : I. To lay at rest : विश्रामयति (c. of श्रम्). II. To entrust : q. v. : निक्षिपति (क्षिप्, c. 6.).

Repository : (1) निधिः, *r. of knowledge* ज्ञाननिधिः v. abode ; (2) कोषः (= treasury : q. v.) ; (3) आगारं (= house) ; (4) आश्रयः (= refuge)

Reprehend : उपालभते (लभ्, c. 1.) : v. to censure, blame.

Reprehensible : उपालभ्य (f. भ्या) : v. blameable, culpable.

Reprehension : उपालम्भः : v. censure, blame.

Represent : I. To portray, delineate : q. v. : वर्णयति (वर्ण्, c. 10.). II. To describe : q. v. : वर्णयति. III. To inform : q. v. : आ-वेदयति, नि- (c. of विद्). IV. To stand in the place of : भूमौ तिष्ठति (स्था, c. 1.), वर्त्तते (वृत्, c. 1.), etc. V. To personate : भूमिकायां तिष्ठति etc., *Urvasí r.ing Lakshmí* लक्ष्मीभूमिकायां वर्त्तमानोर्वशी, V. iii.

Representation : I. Delineation, description : q. v. : वर्णना. II. Information, respectful statement : (1) आवेदनं ; (2) निवेदनं. III. Image, likeness : (1) प्रतिकृतिः ; (2) प्रतिरूपं. IV. Theatrical : अभिनयः.

Representative : I. Subs. : प्रतिभूः : v. substitute, agent. II. Adj. : expr. by verb. or deriv., *r. of the people* प्रजास्थानीय (f. या).

Repress : नियच्छति (यम्, c. 1.) : v. to restrain, check.

Repression : नियच्छणा : v. restraint.

Reprieve (subs.) : I. Lit. : दण्डव्याक्षेपः and sim. comp.s (??). II. Respite : विश्रामः. III. Reproof : भर्त्सना.

Reprieve (v.) : expr. with व्याक्षिपति (क्षिप् c. 6.) or by subs.

Reprimand (v.) : भर्त्सयति : v. to reprove, censure.

REPRIMAND (subs.) : भर्त्सना: v. REPROOF, CENSURE. [(ना, र्न).

REPRINT : I. Verb : पुनर्मुद्रयति (?). II. Subs. : expr. with पुनर्मुद्रित:

REPRISAL : प्रत्यपकार: and sim. expr.s (??).

REPROACH (v.) : (1) गर्हयति, वि-, परि-, (गर्ह्, c. 10.) *I r.ed the garland* तामिकाग्लौमगर्हयम्, K. ; (2) उपालभते (लभ्, c. 1.), (*that you may*) *not be reviled by your elders, r.ed by your friends* न धिक्क्रियसे गुरुभि:, नोपालभ्यसे सुहृद्भि:, K. ; (3) आक्रोशति (क्रुश्, c. 1. = to cry against), *surely the birds r.ed him with (theirs) cries* खगास्तमाचुक्रुशुरारवै: खलु, N. I. 128. : V. TO CENSURE.

REPROACH : I. Censure, reviling : (1) उपालम्भ: ; (2) तिरस्कार: ; (3) अधिक्षेप: ; (4) धिक्कार: ; (5) गर्हणं-, णा. II. A disgrace : कलङ्क: : v. also SCANDAL.

REPROACHFUL : I. Opprobious : (1) by comp., *r. speech* आक्षेपवच:, Ki. XIV. 25. ; तिरस्कारवचनं, M. n. ; (2) अधिक्षेपक (f. पिका) and sim. deriv. (rare). II. Shameful, vile : q. v. : गर्हित (f. ता).

REPROACHFULLY : I. Opprobiously : (1) साधिक्षेपं ; (2) सोपालम्भं ; (3) by verb. II. Shamefully : (1) गर्हितं ; (2) better by adj.

REPROBATE (adj.) : I. Of men : (1) अविनीतवृत्त (f. त्ता) ; (2) दुराचार (f. रा) ; (3) असाधु (f. also ध्वी) ; (4) पापात्मन् (mfn.) ; etc. II. Of acts etc. : (1) दुष्ट (f. ष्टा) v. VICIOUS ; (2) अशुद्ध (f. द्धा = impure).

REPROBATE (v.) : निराकरोति (कृ, c. 8.) : V. TO CONDEMN, REJECT.

REPROBATION : निराकृति: or -क्रिया : V. CONDEMNATION, CENSURE, REJECTION. [etc.

REPRODUCE : (1) प्रत्युत्पादयति (c. of पद्) ; (2) पुनर् जनयति (c. of जन्) ;

REPRODUCTION : (1) प्रत्युत्पत्ति: ; (2) पुनर्मिलनं ; etc.

REPRODUCTIVE : V. GENERATIVE, PRODUCTIVE.

REPROOF : (1) भर्त्सना ; (2) धिक्कार: : V. CENSURE, REPROACH.

REPROVE : (1) भर्त्सयति-ते, निर्-, सम्-, (भर्त्स्, c. 10.) ; (2) उपालभते, सम्-, (लभ्, c. 1.) : V. TO CENSURE, REPROACH.

REPROVER : expr. by verb : V. CENSURER.

REPTILE : (1) सर्पजाति: ; (2) सरीसृप: : V. also SNAKE.

REPUBLIC : *प्रजातन्त्रं ; प्रजाराज्यं (comp. L. III. तेषां......नोत्तमध्यमवृद्धज्येष्ठानुपालिता । एकैक एव मन्यतेऽहं राजाहं राजेति").

REPUBLICAN : I. Belonging to a republic : expr. by comp. II. Subs., of men : *प्राजातन्त्र (f. न्त्री) ; प्रजातन्त्रानुग (f. गा) ; etc.

Republicanism : प्रजातन्त्रानुरागः and sim. comp.s.

Republication : perh. पुनः प्रकाशः and sim. comp.s.

Repudiate : प्रत्याख्याति (ख्या, c. 2.) : v. TO REJECT.

Repudiation : प्रत्याख्यानं : v. REJECTION.

Repugnance (y) : (1) विरागः : v. AVERSION ; (2) द्वेषः v. HATRED.

Repugnant : (1) विरुद्ध (f. द्धा = opposed to, contrary) ; (2) प्रतीप (f. पा = disagreeable, perverse).

Repugnantly : (1) विरक्त (f. क्ता = with aversion) ; (2) प्रतीपं (= with opposition, perversely).

Repulse : I. Verb : निराकरोति (कृ, c. 8.) : v. TO DRIVE AWAY. II. Subs. : निराकृतिः or निराक्रिया : v. REJECTION.

Repulsion : निराकरणं : v. REPULSE, REJECTION.

Repulsive : Fig. : (1) क्रूर (f. रा = fierce) ; (2) अप्रिय (f. या = unpleasant) ; (3) द्विष्ट (f. ष्टा = hated).

Reputable : मान्य (f. न्या) : v. RESPECTABLE.

Reputably : (1) by circum. ; (2) सुष्ठु (= well).

Reputation, Repute (subs.) : I. Fame, renown : q. v. : कीर्त्तिः. II. Estimation, regard : *of bad r.* दुष्कीर्त्तिमत् (f. ती) ; better by verb.

Repute (v.) : मन्यते (मन्, c. 4.) : v. TO REGARD, CONSIDER.

Request (v.) : प्रार्थयते (अर्थ्, c. 10.) : v. TO ASK (II), BEG, ENTREAT.

Request (subs.) : (1) प्रार्थना or अभ्यर्थना, *r.s to stronger (men) end in evils* प्रार्थनाधिकबले विपत्फला, Ki. XIII. 61. ; (2) याच्ञा, *it is better that a r. to a good man is unsuccessful* याच्ञा मोघा वरमधिगुणे, Me. I. 6. ; (3) याचितं, प्र- (rare).

Require : I. To ask, demand : q. v. : प्रार्थयते. II. To need, call for : अपेक्षते (ईक्ष्, c. 1.) *r.s you as the best cause* अपेक्षते प्रत्ययमुत्तमं त्वां, Ku. III. 18.

Requirement : expr. by verb, *all her r.s were supplied* यदेव वव्रे तदपश्यदाहृतं, R. III. 6. ; v. REQUISITION.

Requisite : (1) आवश्यकीय (f. या = necessary : q. v.) ; (2) by verb v. TO REQUIRE (II).

Requisition : (1) अनुयोगः (= demand) ; (2) प्रार्थना (= request). Ph. : *to be in r.* अपेक्षते v. TO REQUIRE.

Requital : I. Retaliation, punishment : (1) प्रति(ती)कारः ; (2) प्रतिक्रिया. II. Reward, compensation : q. v.

Requite : I. To retaliate, punish : q. v. : प्रतिकरोति. II. To reward, repay : निर्यातयति (c. of यत्).

Rescind : खण्डयति (खण्ड्, c. 10.) : v. TO REPEAL, CANCEL.

Rescript : शासनं : v. EDICT, COMMAND.

Rescue (v.) : मोचयति or मोक्षयति, परि-, वि-, निर्- (मुच् and मोक्ष्, c. 10.), *was r.d by you* त्वया मोचितः, Mr. x : v. also TO SAVE.

Rescue (subs.) : (1) मुक्तिः or मोक्षः, परि-, वि- ; (2) उद्धारः, सम्- : v. also RELEASE, DELIVERANCE.

Research (subs.) : (1) गवेषणं,-णा ; (2) गवेषितं : v. also SEARCH.

Resemblance : (1) सादृश्यं, *r. between them and Ráma* रामस्य तयोश्च सादृश्यं, R. xv. 67. ; *so close r. that it cannot be ascertained* ईदृशं सौसादृश्यं येन न ज्ञायते, Na. ii. ; (2) सारूप्यं or सरूपता, *your excellences bear our r.* गुणास्त्वदीया नः सरूपतां भजन्ति, Ki. iii. 42. ; (3) साधर्म्यं or सधर्मता (in qualities), *(the only) r. in imitating me is (your) great enmity* साधर्म्यं मदनुकृतेः प्रधानवैरम्, Mu. iii. 12.

Resemble : expr. by adj. or subs. : v. LIKE.

Resembling : सदृशः (शी, शं) : v. LIKE.

Resent : कुप्यति (कुप्, c. 4.) : v. (TO BE) ANGRY, INDIGNANT.

Resentful : क्रोधशील (f. ला) and sim. comp.s : v. ANGER, IRRITABLE.

Resentment : मन्युः : v. ANGER.

Reservation : I. Keeping back, concealing : (1) संवृतिः ; (2) संवरणं. II. Exception, restriction : q. v.

Reserve (v.) : I. To keep, retain : q. v. : रक्षति (रक्ष्, c. 1.). II. To except : q. v. : वर्जयति (वृज्, c. 10.)

Reserve (subs.) : I. In gen. : (1) संवृतिः, *r. only discloses one's affections* कथयति संवृतिरेव कामितानि, Ki. x. 44. ; *r.d mind* संवृतिमन्मनाः, Si. xv. ii. ; (2) संवरणं, *it is (his) r.* संवरणं हि तत्, Mal. i. Ph. : *without r.* विवृतं v. also OPENLY. II. Of troops : परि(प्रति)वाहः.

Reserved (adj.) : in disposition : संवृतिमत् (f. ती) and sim. comp.s.

Reservoir : (1) जलाशयः ; (2) तडागः : v. TANK.

Reside : वसति (वस्, c. 1.) : v. TO DWELL, REMAIN.

Residence : I. The act : (1) वासः, नि- ; (2) स्थितिः (= stay). Ph. : *r. abroad* प्रवासः. II. The place : (1) वासः, नि- ; (2) वसतिः ; (3) वासभूमिः and sim. comp.s.

Resident : (1) by deriv., *r. of this, that place* ऐहत्य, तत्रत्य (f. त्या) ; (2) निवासिन् (f. नी) v. INHABITANT.

Residuary : अवशिष्ट (f. ष्टा) : v. REMAINING.

Residue : शेषः : v. REMAINDER.

RESIGN : I. To give up, surrender : अर्पयति, सम्-, (c. of ऋ). II. To relinquish, abandon : q. v. : त्यजति, परि-, (त्यज्, c. 1.).

RESIGNATION : I. Relinquishment, abandonment : q. v. : त्यागः, परि-. II. Giving up, yielding : (आत्म-) अर्पणं, सम्- : v. also SUBMISSION.

RESIN : (1) अरालः or रालः ; (2) धूनकः ; (3) सर्जरसः.

RESINOUS : expr. by comp. or deriv.

RESIST : (1) प्रतिकूलयति (nomi.) v. TO OPPOSE ; (2) बाधते, प्र-, (बाध्, c. 1.) v. TO OBSTRUCT ; (3) निवारयति, नि-, (c. of वृ) v. TO HINDER ; (4) प्रत्यवतिष्ठते (स्था, c. 1.) v. TO WITHSTAND.

RESISTANCE : (1) प्रतिरोधः (= opposition) ; (2) प्रतिघातः (= striking against, as of forces) ; (3) निवारणं (= hindrance) ; (4) प्रत्यवस्थानं or -स्थितिः (rare).

RESISTLESS : (1) अनिवार्य (f. र्या) ; (2) दुर्निवार (f. रा), Si. XIV. 72.

RESISTLESSLY : expr. by adj. or circum.

RESOLUTE : (1) स्थिरनिश्चय (f. या), *a r. mind* स्थिरनिश्चयं मनः Ku. v. 5. ; (2) स्थिरमति (mfn.) ; (3) दृढसंकल्प (f. ल्पा) ; and sim. comp.s.

RESOLUTELY : (1) expr. by adj. ; (2) दृढं (= firmly) ; (3) साग्रहं (= obstinately).

RESOLUTION : I. Dissolution, analysis : विश्लेषणं (?). II. Solution, explanation : q. v. III. Firmness, constancy : q. v. : स्थैर्यं. IV. Determination, resolve : (1) निश्चयः, *it is my firm r.* एष मे स्थिरो निश्चयः, Mu. I. ; (2) सर्गः (rare), *take up arms if this is your r.* गृहाण शस्त्रं यदि सर्ग एष ते, R. III. 51. V. Decision : निर्णयः.

RESOLVABLE : विश्लेषणीयः (या, यं) (?) : v. TO RESOLVE.

RESOLVE (subs.) : v. RESOLUTION.

RESOLVE (v. t.) : I. To dissolve, analyze : no prop. equiv. : (1) विश्लेषयति (c. of श्लिष् ?) ; (2) विद्रावयति (c. of द्रु = to melt : q. v.). II. To solve, explain : q. v. : व्याकरोति (कृ, c. 8.). III. In music : perh. भिन्नी- or भिन्नकीकरोति, Si. XI. 1.

RESOLVE (v. i.) : I. To determine : q. v. : निश्चयं करोति. II. To pass a resolution : perh. व्यवस्यति (सो, c. 4.).

RESONANT : (1) मुखरित (f. ता), *the quarters r. with bees* अलिमालामुखरितककुभः, Ma. I. 1. ; (2) प्रतिध्वानित (f. ता) ; (3) प्रति- or अनु-नादिन् (f. नी) : v. TO ECHO, SOUND.

RESORT (v.) : सेवते, उप-, परि-, सं-, नि- (सेव्, c. 1.), *sometimes r.ed to*

drink कदाचित् पानमसेवत, R. ; *the forest r.ed to by barbarians and robbers* वनं म्लेच्छतस्करसेवितं : v. TO (HAVE) RECOURSE, FREQUENT.

Resort (subs.): (1) expr. by verb ; (2) शरणं (= refuge).

Resound (v. i.) : (1) प्रति-नदति (नद्, c. 1.) v. TO ECHO ; (2) ध्वनति (ध्वन्, c. 1.) v. TO SOUND. Ph. : *r.ing* (adj.) v. RESONANT.

Resource : I. Means, remedy : q. v. : उपायः. II. In pl., fortune, affluence : q. v. : विभवः.

Respect : I. To honor : q. v. : (1) संमानयति (c. of मन्) ; (2) गौरवेण पश्यति (दृश्, c. 1. = look upon with r.), *he was highly r.ed* गौरवेण ददृशेतरामसौ, Si. xiv. 42. II. To regard, relate : q. v.

Respect (subs.) : I. Reference : ph. *with r. to* v. R.ING. II. Honour, regard : (1) सम्मानः (= honour) ; (2) आदरः (= attention, consideration ; (3) गौरवं (= reverence) ; (4) पूजा or अर्चना (= adoration).

Respectability : (1) माननीयता ; (2) पूजनीयता ; (3) पूजार्हता ; etc.

Respectable : I. Honorable : (1) माननीय (f. या) ; (2) मान्य (f. न्या) ; (3) पूजनीय (f. या) ; (4) पूज्य (f. ज्या) ; (5) अर्चनीय (f. या). II. Moderate : q. v.

Respectably : *r. dressed* आर्यवेष (f. षा) ; *r. connected* पूज्यसम्बन्ध (f. न्धा) ; etc.

Respectful : (1) विनीत (f. ता) ; (2) सादर (f. रा) ; (3) सगौरव (f. वा).

Respectfully : (1) सविनयं ; (2) सगौरवं, B. xii. 8.

Respecting : उद्दिश्य, *r. the regent of the quarter* दिक्पतिमुद्दिश्य, N. xiii. 15. : v. ABOUT (iii).

Respective : I. Each to each : expr. by doubling words meaning OWN, *let the employees also attend to their r. works* स्वे स्वे कर्मण्यथ समवधत्ताम्यधिकृताः, Vi. vii. 37. II. Relative : q. v. III. Careful : q. v.

Respectively : I. As relating to each : expr. as above. II. According to position : (1) पौर्वापर्येण ; (2) by circum.

Respiration : I. In gen. : (1) श्वासः ; (2) श्वासप्रश्वासः. II. Resurrection : उज्जीवनं, प्रति-.

Respire : I. To breathe : q. v. : श्वसिति (श्वस्, c. 2.). II. To inhale : q. v. : आचामति (चम्, c. 1.).

Respiratory : श्वास- in comp. (?) or by circum.

Respite : I. Subs. : (1) विलम्बः (= delay : q. v.) ; (2) विरामः (= pause : q. v.). II. Verb. : (1) अवकाशं ददाति (दा, c. 3.) ; (2) by circum.

RESPLENDENCE : औज्ज्वल्यं : v. BRILLIANCY, BRIGHTNESS.

RESPLENDENT : समुज्ज्वल: (ला, लं) : v. BRILLIANT, SPLENDID.

RESPLENDENTLY : expr. by adj. or circum.

RESPOND : I. To answer, reply : q. v. : प्रतिवाचं ददाति (दा, c. 3.). II. To suit. : q. v. III. To pay : q. v.

RESPONDENT : I. One who answers : प्रतिवक्तृ (f. क्त्री). II. In law : प्रतिवादिन् (f. नी).

RESPONSE : I. An answer : (1) प्रत्युक्ति: ; (2) प्रतिवाद: (in disputation). II. Of an oracle : समादेश:. III. An anthem : सूक्तं (?).

RESPONSIBILITY : (1) भार: or भर: (= burden), *to throw r.* भरं न्यस्यति, Ra. ; (2) दाय: (used in Bengali) : v. also OBLIGATION.

RESPONSIBLE : I. Accountable : दायिन् (f. नी) (used in Bengali) or by circum. II. Substantial, able to pay : समर्थ: (र्था, र्थं).

RESPONSIVE : I. Able or ready to respond : expr. by verb. II. Corresponding : संवादिन् (f. नी).

RESPONSIVELY : expr. by circum.

REST (subs.) : I. Repose : (1) विश्राम:, *and let this bow get r.* विश्रामं लभतामिदञ्च धनु:, Sa. II. 6. ; (2) विश्रान्ति: (rare), *your majesty also gets r. in the sixth portion of the day* षष्ठे काले त्वमपि लभसे देव विश्रान्तिमह्न:, Vi. II. 1 ; (3) विश्रम: (rare), "पश्चात्पुत्रैरपहृतभर: कल्पते विश्रमाय", V. III. 1. II. In music : यति:. III. Support, prop. : अवलम्ब:, -म्बं. IV. Remainder : (1) अव-शिष्ट (f. ष्टा) v. REMAINING, REMAINDER ; (2) अन्ये (= others : in contrasting two).

REST (v. i.) : I. To repose : (1) विश्राम्यति (श्रम्, c. 4.), *r. one day return next morning* एकमह्नो विश्रम्य श्वोभूते प्रत्यागमिष्यसि, K. ; *r.ed in the cool shade of rose-apple tree* जम्बुवृक्षस्य शीतलच्छायायां विशश्राम, Va. ; (2) विश्रामं करोति. II. To lean : (1) अव- लम्बते, समा- (लम्ब् c. 1. : with acc.) ; (2) आ-श्रयति, -ते, उपा-, समा-, सं- (श्रि, c. 1.), *the arm of Ráma on which other (woman) r.ed* रामबाहुरनुपाश्रितोऽन्यया, U. I. 37. III. To stand, lie : q. v. : तिष्ठति (स्था, c. 1.). IV. With *on* or *with* = depend on : q. v. V. To rely : q. v.

REST (v. t.) : I. To cause to repose : विश्रामयति (c. of श्रम्), *r. the yoked (horses)* धूर्यान्विश्रामय, R. I. 54. II. To place : q. v. : स्थापयति (c. of स्था).

RESTING-PLACE : विश्रामस्थानं and sim. comp.s.

RESTITUTION : (1) पुनरवाप्तिः and sim. comp.s (= getting back) ; (2) उद्धारः, सम्- (= deliverance, release).

RESTIVE : (1) दुश्चेष्टित (f. ता : as a r. horse), M. n. on Si. v. 11. ; (2) दुष्ट (f. ष्टा = vicious : q. v.) ; (3) उन्मार्गप्रस्थित (f. ता = going astray), M. n.

RESTIVENESS : (1) दुश्चेष्टितता ; (2) दुष्टता ; (3) better by adj.

RESTLESS : I. Unquiet, uneasy : (1) व्याकुल (f. ला = agitated) ; (2) चञ्चल (f. ला = moving about) ; (3) विह्वल (f. ला = distressed), *my mind is r.* मनो मे विह्वलति, Gi. II. Affording no rest : expr. by circum., *passed a r. night* उत्पन्ननिद्रा क्षपां क्षपितवती, K.

RESTLESSLY : expr. by adj. or circum.

RESTLESSNESS : (1) व्याकुलता ; (2) चञ्चलता ; (3) विह्वलता ; (4) अप्रशान्तिः (= want of quiet) : v. RESTLESS.

RESTORATION : I. In gen. : expr. by verbs given under *restore* or cor. subs. II. Recovery : q. v. : समुत्थानं. III. In English history : *प्रतिष्ठापनं. [comp.s.

RESTORATIVE : (1) बल्य (f. ल्या), Sr. ; (2) बलवर्द्धन (f. नी) ; and sim.

RESTORE : (1) often expr. by पुनर्लभते (लभ्, c. 1.), अवाप्नोति (आप्, c. 5.), etc. (= to get back = be r.d), *and Puru was r.d to his former youth* यौवनं प्रतिपेदे च पुरुः स्वं पुनरात्मनः, Mah. I. 83 18. ; *let the king be r.d to his sight and strength* स लब्धचक्षुर्बलवान् भवेन्नृपः, Mah. III. 297. 27. ; *r.d to life* (lit. form) प्रतिपन्नमूर्त्ति (mfn.), Ku. VII. 92. ; (2) प्रतिददाति or पुनर् ददाति (दा, c. 3.) and sim. comp.s (= to give back) ; (3) नवीकरोति (= repair : q. v.) ; (4) प्रत्यानयति (नी, c. 1. = to bring back : q. v.) ; (5) उद्धरति (हृ, c. 1. = to save, free : q. v.).

RESTORER (1) प्रतिपादक (f. दिका) ; (2) प्रतिदातृ (f. त्री) ; etc.

RESTRAIN : (1) निगृह्णाति, वि-, सं-, (ग्रह्, c. 9.), *r.ing anger by patience* कोपं क्षमया निगृह्णन्, B. XII. 81. ; (2) यन्त्रयति, नि-, विनि-, सं-, (यन्त्र्, c. 10.), *I have r.ed my tongue so much* एवं मया जिह्वा संयन्त्रिता, V. II. ; (3) यच्छति, नि-, सं-, विनि- (यम्, c. 1.), *come and r. my horses* एहि मे त्वं हयान् यच्छ, Mah. IV. 38. 48. ; (4) रुणद्धि, नि-, सं-, अव-, (रुध्, c. 7. = to stop, oppose), *whose motion cannot be r.ed* असंरुद्धगति (mfn.).

RESTRAINER : (1) नियन्तृ (f. न्त्री) ; (2) निग्रहीतृ (f. त्री) ; etc.

RESTRAINT : I. In gen. : (1) यमः, सं-, नि- ; (2) नि-यन्त्रणं-णा, वि-, सं- ; (3) निग्रहः, वि- ; (4) रोधः, सं-, अव-, नि-. II. Restriction : q. v.

RESTRICT : निवध्नाति (बन्ध्, c. 9.), *when my actions are thus r.ed by you on all sides* कार्येष्वेवं सर्वतो निरुद्धचेष्टाप्रसरस्य, Mu. III. : v. also TO RESTRAIN, LIMIT.

RESTRICTION : (1) निरोधः : v. RESTRAINT ; (2) सीमा v. LIMIT. Ph. : *without r.* यथेच्छं (= at pleasure).

RESTRICTIVE : (1) निरोधिन् (f. नी) ; (2) by verb or circum.

RESULT (subs.) : (1) परिणामः, *this is the unfortunate r. of my quietude* एष मे प्रशमस्य कर्कशः परिणामः, Vi. III. ; (2) फलं v. CONSEQUENCE, FRUIT ; (3) सिद्धान्तः (r. of reasoning).

RESULT (v. i.) : उत्पद्यते (पद्, c. 4.), *r.ing from the murder of Parvataka* पर्वतकवधोत्पन्न (f. न्ना), Mu. I. v. TO PROCEED (III) ; (2) परिणमते, वि-, (नम्, c. 1. = to terminate), *it r.s from his own misdeeds* आत्मन एव दुश्चरितमेतद्विपरिणमयति, Vi. VII.

RESUME (subs.) : सारः or सारसंग्रहः : v. also EPITOME.

RESUME (v.) : पुनर् or भूय आदत्ते (दा, c. 3.) : v. TO TAKE AGAIN. Ph. : *to r. an argument or discourse* प्रकृतमनुसरति (सृ, c. 1. = to follow).

RESUMPTION : (1) प्रत्याहारः ; (2) पुनरादानं and sim. expr.s.

RESURRECTION : (1) उज्जीवनं, प्रति- ; (2) मृतोत्थानं, after Ku. VII. 4.

RESUSCITATE : (1) उत्-जीवयति, सं-, प्रत्युत्-, (c. of जीव्), *the animal kingdom was suddenly r.d* उदजीवत् सहसैव जीवलोकः, Si. XX. 39.

RESUSCITATION : (1) उज्जीवनं, प्रति- ; (2) सञ्जीवनं.

RETAIL : अल्पशः or पादशः विक्रीणीते (क्री, c. 9.).

RETAIL (subs.) : perh. अल्पशः or पादशो विक्रयः. [II. 96.-18.

RETAILER : i. e. retail-dealer : perh. पादकारः ; पण्यविक्रयिन् (m. ?), Rám.

RETAIN : I. To keep, hold : q. v. : (1) धारयति, सं-, वि-, (धृ, c. 10.), *boldness and ability to r.* (i. e. remember) प्रागल्भ्यं धारयिष्णुता, Ka. I. 21. ; (2) न मुञ्चति (मुच्, c. 6. = not to leave : q. v.). II. To engage, hire : (मूल्यं दत्त्वा etc.) रक्षति (रक्ष्, c. 1.).

RETAINER : I. Lit. : अनुगः (= follower) ; (2) अनुजीविन् (m. = dependent) ; (3) सपक्षः (= partisan) ; (4) भृत्यः (= servant). II. Retaining fee : *रक्षामूल्यं. [also REVENGE.

RETALIATE : प्रतिकरोति, *has come to r.* प्रतिकर्तुमुपागतः, Ki. XIII. 11. : v.

RETALIATION : (1) प्रति(ती)कारः or -क्रिया ; (2) प्रत्यपकारः (in bad sense).

RETARD : (1) विलम्बयति (c. of लम्ब्) v. TO DELAY ; (2) रुणद्धि, वि- (रुध्, c. 7.) v. TO HINDER, RESTRAIN.

Retch: perh. विवमिषति (desi. of वम्), or छर्दिरागच्छति (गम्, c. 1.: gen. of person). *R.ing* विवमिषा (?) or by circum.

Retention: I. The act: expr. by verb. II. The faculty: धारणा.

Retentive: (1) धारणावत् (f. ती); (2) धारयिष्णु (mfn.). *R. memory*: (1) मेधा, *and has excellent r. m.* मेधाविनी च, Mál. I.; (2) धारयिष्णुता, Ka. I. 21.

Retentiveness: (1) धारणाशक्तिः; (2) धारयिष्णुता.

Reticence: (1) मौनं (= silence); (2) संवृतिः (= reserve).

Reticent: मौनावलम्बिन् (f. नी = silent); (2) संवृतिमत् (f. ती = reserved).

Reticular, Reticulated: जालाकार (f. रा) and sim. comp.s.

Retina: perh. दृष्टिः, "दृष्टिद्वयं कृष्णगोलौ", Bhá.

Retinue: (1) परिजनः; (2) परिवारः; (3) परिवर्हः; (4) परिच्छदः: v. ATTENDANT, FOLLOWER, SERVANT.

Retire: I. To go away, retreat: q. v.: अपक्रामति (क्रम्, c. 1.). II. To withdraw: *r.d from the world* शान्तिमार्गोत्सुकोऽभूत्, R. VII. 71.; *you will again r. to this hermitage* करिष्यसि पदं पुनराश्रमेऽस्मिन्, Sa. IV. 19.; *shall r. to a wood* वनं व्रजेत्, Y. III. 45.

Retired (adj.): I. Solitary, secluded: q. v.: विविक्त (f. क्ता). II. From office: कर्मापवृत्त (f. ता), त्यक्तकर्मन् (mfn.) and sim. comp.s (?).

Retirement: I. In gen.: expr. by verb: v. TO RETIRE. II. Seclusion: विविक्तता. III. From office: कर्मापवृत्तिः and sim. comp.s (?).

Retiring (adj.): I. Reserved, not forward: (1) विविक्तप्रिय (f. या) and sim. comp.s; (2) शान्त (f. न्ता = quiet). II. Suitable at retirement: *r. pension* *कर्मापवृत्तिवृत्तिः. [v. TO REJOIN, REFUTE.

Retort (v.): (1) प्रत्यवस्कन्दते (स्कन्द्, c. 1.); (2) प्रत्युत्तरं ददाति (दा, c. 3.).:

Retort (subs.): (1) प्रत्यवस्कन्दः; (2) प्रत्युत्तरं (= rejoinder).

Retrace: *to r. one's steps* प्रत्यावर्तते (वृत्, c. 1.) v. TO RETURN.

Retract: (1) perh. संहरति (हृ, c. 1.); (2) खादति (खाद्, c. 1. = to eat up ?); (3) प्रत्याख्याति (ख्या, c. 2. = to gainsay). [(= gainsaying).

Retraction, Retractation: (1) by circum.; (2) प्रत्याख्यानं or प्रतिवादः

Retreat (subs.): The act: (1) अपयानं or अपसरणं (= going away); (2) पलायनं (= fleeing). II. The place: (1) शरणं v. REFUGE.; (2) आलयः (= abode: q. v.).

Retreat (v.): I. To retire, go away: (1) अपक्रामति (क्रम्, c. 1.); (2) अपसरति (सृ, c. 1.). II. From an enemy: पलायते: v. TO FLEE.

RETRENCH : (1) न्यूनीकरोति v. TO LESSEN, DIMINISH ; (2) लघयति (nomi.) or लघूकरोति v. TO LIGHTEN.

RETRENCHMENT : expr. by verb. ; व्ययसंक्षेपः (?).

RETRIBUTION : I. Retaliation : प्रतिफलं. II. Reward q. v.

RETRIBUTIVE : perh. परिशोधक (f. धिका) ; better by circum.

RETRIEVABLE : (1) उद्धरणीय (f. या), सम्- ; (2) प्रतिसमाधेय (f. या).

RETRIEVE : उद्धरति, सम्-, (हृ, c. 1.) : v. TO RECOVER, RESTORE.

RETROCESSION : (1) प्रतीपगमनं (going back) ; (2) प्रतिदानं (going b.).

RETROGRADE : I. Adj. : (1) प्रतीप (f. पा = reverse) ; (2) वक्र (f. क्रा = crooked : in Astro.), Su. II. 14. ; (3) परावृत्त (f. त्ता = backward). II. Verb : परावर्तते (वृत्, c. 1.).

RETROGRESSION : (1) वक्रगतिः (of planets etc.) ; (2) प्रतीपगमनं ; etc.

RETROSPECT (subs.) : गतस्य पर्यालोचनं ; अतीतपरिदर्शनं (?) ; etc.

RETROSPECTIVE : r. view = retrospect : q. v. ; *with r. effect* गतेन कालेन or समयेन (?).

RETROSPECTIVELY : (1) गतेन कालेन (?) ; 2) अतीतावधि (?).

RETURN (v. t.) : (1) ददाति (दा, c. 3. = to give : when the sense clear), *to r. a reply* प्रत्युत्तरं ददाति ; *he should r. or take back the thing within ten days* सोऽन्तर्दशाहात्तद्द्रव्यं दद्याच्चैवाददीत च, M. ; (2) प्रतिददाति (= to give back), *it is to be r.ed to the seller* विक्रेतुः प्रतिदेयं तत्, N. s. ; (3) प्रत्यर्पयति (c. of ऋ = 2.), *as if after r.ing a pledge* प्रत्यर्पितन्यास इव, Sa. IV. 21. ; (5) निर्यातयति,-ते, प्रति-, (c. of यत्), *I shall r. (it)* निर्यातयिष्ये, Mr. I. ; (6) by प्रति- (in r. : q. v.), *by r.ing evil for evil* प्रत्यपकारेण, Si. II. Ph. : *time for r.ing (in sales)* अनुशयः (परावर्तनयोग्यः कालः), Kat.

RETURN (v. i.) : (1) निवर्तते, प्रति-, वि-, सं- (वृत्, c. 1.), *to (our) governor Kanva when he r.s from his stay abroad* प्रवासप्रतिनिवृत्ताय तातकण्वाय, Sa. IV. ; *the king has r.ed to his town* राजा प्रतिनिवृत्तो नगरं, V. V. ; (2) प्रत्यायाति (या, c. 2.), (= to come back : q. v.), *days gone by do not r. again* प्रत्यायान्ति गताः पुनर्न दिवसाः, J. ; (3) प्रतिगच्छति (= to go back : q. v.), *please give us (your) message here and r.* अत्र नः सन्दिश्य प्रतिगन्तुमर्हसि, Sa. IV. ; (4) पुनरेति (इ, c. 2. = to come again : q. v.), *cunning youth (once) part does not r.* न पुनरेति गतं चतुरं वयः, R. IX. 47.

RETURN (subs.) : I. Coming back : (1) प्रत्यागमः, -नं ; (2) प्रतियानं (= going back) ; (3) निवृत्तिः, प्रति-, सं-, वि-, (rare), "असन्निवृत्त्यै तदतीतमेव", Sa. VI. 10. ; (4) better by verb, *I am desirous of embracing you*

on your r. प्रत्यागतं त्वां परिरब्धुकामा, Ki. III. 54. II. Giving back : (1) प्रत्यर्पणं ; (2) प्रतिदानं ; (3) निर्यातनं, प्रति- : v. TO RETURN. (v. t.). III. Produce, profit : q. v. : फलं. V. An official declaration : °गणना, *mortuary r.* मृत्युगणनापत्रिका (?).

RETURN, IN : प्रति- in comp., *If I do not do some good to you in r.* प्रतिप्रियं चेद्भवतो न कुर्यां, R. V. 56. ; *S. has done befitting good to J. in r. for his life* प्राणप्रदस्य सुसदृशं प्रत्युपकृतं जीमूतवाहनस्य शङ्खचूडेन, Ná. V. ; *action in r.* प्रतिक्रिया, Mr. III.

REUNION : I. Lit. : पुनः संयोगः and sim. comp.s. II. An assembly, meeting : q. v. (1) सङ्गमः ; (2) समागमः.

RE-UNITE : V. TO RECONCILE, UNITE AGAIN.

REVEAL : (1) वि-वृणोति, अपा-, (वृ, c. 5.), *to r. one's heart* हृदयं विवृणोति, Ki. XIV. 12. ; (2) भिनत्ति, निर्- (भिद्, c. 7. = to break), *secretly r. state secrets* भिन्दन्ति मन्त्रं प्रच्छन्नाः, Ka. XI, 65. ; (3) प्रकाशयति (काश्, c. 10. = to give out : q. v.) ; (4) by circum., *through my favour all these will be r.ed to you* सर्वं विदितमेतत्ते मत्प्रसादाद्भविष्यति, Rám. I. 2. 31. ; *as it was r.ed to him* दृष्टत्वात्, Say. ; *r.s divine truths to all beings* ददाति सर्वभूतानां परं ज्ञानं, Mah.

REVEALER : (1) expr. by verb. ; (2) भेदक (f. दिका), निर्- (= breaker : as of secrets) ; (3) विवरीतृ (f. त्री : rare) ; (4) प्रकाशक (f. शिका).

REVEL (v.) : प्रभूतभक्ष्यपेयेन मोदते (मुद्, c. 1. : see Mah. XVI. 3. 10.).

REVEL,-LING (subs.) : भक्ष्यपेयमहोत्सवः (?) ; पानगोष्ठीमहोत्सवः (?).

REVELATION : (1) विवृतिः ; (2) भेदः, निर्-, विनिर्- ; (3) प्रकाशः,-नं : for dif., V. TO REVEAL. Ph. : *divine r.* ऐशोन्मेषः.

REVEL(LL)ER : expr. by verb.

REVELRY : V. REVEL (subs.).

REVENGE (subs.) : (1) प्रतिहिंसा ; (2) प्रत्यपकारः ; (3) वैरनिर्यातनं and sim. comp.s (the act) ; (4) प्रति(ती)कारः or -क्रिया (= requital), *in order to take r.* प्रतिचिकीर्षया, Ki. XI. 74. ; *if unforgiveness had not supported r.* यद्यमर्षः प्रतीकारं भुजालम्बं न लम्भयेत्, Ki. XI. 57.

REVENGE (v.) : by subs. with gen. : V. also TO AVENGE.

REVENGEFUL : (1) प्रतिहिंसापरायण (f. णा) and sim. comp.s ; (2) प्रत्यपचिकीर्षु or प्रतिचिकीर्षु (mfn. : rare).

REVENGER : प्रति(ती)कर्तृ (f. र्त्री = avenger : q. v.).

REVENUE : (1) करः, *annual r.* वार्षिकः करः, M. VII. 129. ; (2) बलिः, *he*

took r. from them स ताभ्यो बलिमग्रहीत्, R. I. 18.; (3) भागधेयः (rare), A.; (4) राजस्वं (royal): v. also FRUIT, PRODUCE.

REVERBERATE: प्रतिध्वनति (ध्वन्, c. 1.): v. TO RESOUND, ECHO.

REVERBERATION: I. Of sound: प्रतिध्वनिः: v. ECHO. II. Of light or heat: (1) प्रतिफलः (?); (2) प्रतिक्षेपः (?).

REVERE, REVERENCE (v.): (1) अर्चयति, अभि-, सम्-, (अर्च्, c. 10.); (2) पूजयति, सम्-, अभि-, (पूज्, c. 10.): v. TO HONOUR, RESPECT.

REVERENCE (subs.): (1) अर्चना or अर्चा, अभि-, *r. paid by me to Krishna* विहितं मयाद्यतार्चनं, Si. xv. 43.; *or if he commands your highest r.* यदि वार्चनीयतम एष भवतां, 18.; (2) पूजनं or पूजा, सम्-; (3) अपचितिः; (4) प्रतिमानना: v. also RESPECT. Ph.: *Your or His r. in (address)* भगवत् (f. ती).

REVERED, REVEREND (adj.): (1) पूज्य (f. ज्या) or पूजनीय (f. या), सम्-; अर्चनीय (f. या) or अर्च्य (f. र्च्या), अभि-, समभि-; (3) माननीय (f. या) or मान्य (f. न्या), सं-, प्रति-; (4) पूजार्ह (f. र्हा) and sim. comp.s. Ph.: *r. sir* भगवन् v. REVERENCE.

REVERENT, REVERENTIAL: (1) भक्तिमत् (f. ती); (2) by circum.: v. TO REVERE, RESPECTFUL.

REVERENTLY, REVERENTIALLY: (1) भक्त्या; (2) भक्तिपुरःसरं; (3) भक्तिपूर्वकं: v. also RESPECTFULLY.

REVERIE: ध्यानं: v. MEDITATION, DREAM.

REVERSAL: (1) परावर्तः,-नं; (2) परावृत्तिः: v. TO REVERSE.

REVERSE (subs.): I. The back side: पृष्ठं. II. Misfortune: q. v.: विपद् (f.) or विपत्तिः. III. Contrary, opposite: q. v.: विपर्ययः. IV. Change: q. v.: परावर्तः. Ph.: *r. of cold* शीतेतर (f. रा); *r. of white* सितेतर (f. रा); etc.

REVERSE (v.): I. To annual, make void: perh. परावर्तयति (c. of वृत्) (2) खण्डयति, परि-, (खण्ड्, c. 10.). II. To change, alter: q. v.: परिवर्तयति. Ph.: *r.ing you and I* युष्मदस्मदोर्व्यत्ययेन, Mu. v.

REVERSE,-D (adj.): विपर्यस्त (f. स्ता): v. CONTRARY.

REVERSELY: विपर्ययेण: v. CONVERSELY.

REVERSIBLE: (1) परावर्तनीय (f. या); (2) परावर्तत्र (f. त्री); (3) by circum.

REVERSION: I. Reversing: परावर्तः,-नं. II. Reverting: प्रत्यावर्तः,-नं: v. also SUCCESSION.

REVERSIONARY: *r. heir* शेषाधिकारिन् (f. णी) (?); *r. intrest or right* शेषभोगाधिकारः (?).

REVERT: (1) प्रत्यावर्तते (वृत्, c. 1.); (2) पुनर् आगच्छति (गम्, c. 1.) v. TO COME, AGAIN, AT LAST.

REVIEW (subs.): I. Inspection: परिदर्शनं. II. Of books: पर्यालोचना (?); दोषगुणविचारः (?). III. In law: पुनर्दर्शनं, *a r.* (*should be made*) *if objections are raised against witnesses or assessors by losing parties* साक्षिसभ्यावसन्नानां दूषणे दर्शनं पुनः, N. s.

REVIEW (v.): I. Lit. and in law: पुनर्दर्शनं करोति. II. To revise, inspect: परिपश्यति (दृश्, c. 1.). III. As books: पर्यालोचयति (लुच्, c. 10.): v. TO EXAMINE, CRITICIZE. [sim. comp.s.

REVIEWER: (1) पर्यालोचक (f. चिका); (2) गुणदोषविचारक (f. रिका) and

REVILE: अधि-क्षिपति, आ- (क्षिप्, c. 6.): v. TO ABUSE, CENSURE.

REVILER: अधि-क्षेपक (f. पिका), आ-: v. CENSURER.

REVILING: I. Subs.: अधि-क्षेपः, आ-: v. ABUSE, CENSURE, REPROACH. II. Adj.: expr. by comp.: v. ABUSIVE.

REVISAL: (1) परिदर्शनं (= review); (2) परिशोधः (= correction).

REVISE: perh. परिपश्यति (दृश्, c. 1.) or परिदर्शनं करोति: v. also TO AMEND, CORRECT.

REVISION: I. Revisal: q. v. II. What is revised: शुद्धिः.

REVIVAL: I. Lit.: (1) उज्जीवनं or सञ्जीवनं; (2) संज्ञालाभः, चेतनागमः, etc. (= recovery of consciousness); (3) उद्बोधनं or वि- (= awaking). II. Fig., as of studies: (1) पुनरुत्थानं; (2) समुत्थानं (= rise); (3) by verb.

REVIVE (v. t.): I. To bring to life: जीवयति, सं-, प्रति-, उत्-, (c. of जीव्), *r.ing medicine* सञ्जीवनौषधिः, U. III. 11. II. To bring to consciousness: संज्ञां or चेतनां लम्भयति (c. of लभ्) or ग्राहयति (c. of ग्रह्), K. III. To awaken, arouse: बोधयति, वि-, उत्- (c. of बुध्), *the wife of Káma was r.d by fate* विधिना कामवधूर्विबोधिता, Ku. IV. 1. IV. To refresh: q. v.: आश्वासयति, सम्- (c. of श्वस्). V. To renew: (1) (पुनः) प्रवर्तयति (c. of वृत्), *to r. Vedic studies* श्रुतिसम्प्रदायं प्रवर्तयितुं, M. n. on Si. XIV. 79.; (2) स्मरति (स्मृ, c. 1. = to bring to recollection), Si.

REVIVE (v. i.): I. (To come to) life: q. v.: उज्जीवति (जीव्, c. 1.). II. To recover consciousness: संज्ञां or चेतनां लभते (लभ्, c. 1.), प्राप्नोति (आप्, c. 5.), etc.: v. TO GET. III. To reflourish: (1) पुनर् उत्तिष्ठते, सम्-, (स्था, c. 1.); (2) by v. t. v. REVIVE (v).

REVOCABLE : खण्डनीय (f. या) or खण्ड्य (f. ण्ड्या), परि-.

REVOCATION : खण्डना : v. REPEAL, REVERSAL.

REVOKE : खण्डयति (खण्ड्, c. 10.) : v. TO REPEAL, REVERSE.

REVOLT (subs.) : राजद्रोहः : v. REBELLION.

REVOLT (v.) : I. To rebel : q. v. : राजद्रोहं करोति. II. To shock, be offensive : *r.ing to one's feeling* बीभत्स (f. त्सा) v. DISGUSTING.

REVOLUTION : I. The act : (1) परिवर्त्तः, -र्त्तं, *and by their r.s* तेषां तु परिवर्त्तेन, Su. I. 27. ; (2) भ्रमणं (when the sense clear), *circular r.* चक्रभ्रमणं, Go. ; (3) गतिः (= motion). II. The space measured by r. : भगणः, *twelve (signs) make a r.* भगणो द्वादशैव ते, Su. I. 28. ; *r.s of the Sun, Mercury and Venus* सूर्यबुधशुक्राणां भगणाः, 29. III. In government : राज्यपरिवर्त्तः, -र्त्तं and sim. comp.s (?).

REVOLUTIONARY : expr. by comp. or circum.

REVOLUTIONIST : राज्यपरिवर्त्तप्रतिन् (f. नी) : v. TO CHANGE.

REVOLUTIONIZE : अशेषेण परिवर्त्तयति (c. of वृत्) : v. TO CHANGE.

REVOLVE (v. i.) : (1) परि-वर्त्तते, आ-, पर्या-, समा- (वृत्, c. 1.), *r.ing round and round like a wheel* चक्रवत्समावर्त्यावर्त्य, Vi. VI. 12. ; (2) भ्रमति or भ्राम्यति, परि-, (भ्रम्, c. 1. and 4.), *the stars r.ing over his head* भ्रमद्भचक्रं निजमस्तकोपरि, Go. ; (2) घूर्णति, -ते, वि-, परि-, (घूर्ण्, c. 1.), *the light of lamps is r.ing* घूर्णते दीपमर्चिः, Si. XI. 18.

REVOLVE (v. t.) : I. Lit. : (1) घूर्णयति, वि-, परि-, (c. of घूर्ण्) ; (2) भ्रामयति, परि-, (c. of भ्रम्) ; (3) परिवर्त्तयति (c. of वृत्). II. To reflect, consider : q. v. : विगणयति (गण्, c. 10.).

REVOLVER : आग्नेयास्त्रविशेषः ; *घूर्णचक्रं.

REVULSION : विरागः : v. REPUGNANCE.

REWARD (subs.) : (1) पारितोषिकं, *has favoured you with this r.* एतत्पारितोषिकं ते प्रसादीकृतं, Sa. v. ; (2) प्रति-फलं (gen. in bad sense), *will get r. befitting his skill* दाक्ष्यस्यानुरूपं फलमधिगमिष्यति, Mu. III. ; (3) मूल्यं (= price : q. v.).

REWARD (v.) : (1) परितोषयति (c. of तुष्), *r. and dismiss him* तत्परितोष्य विसर्जयैनम्, Mu. II. ; (2) पारितोषिकं ददाति (दा, c. 3.).

REWARDER : (1) परितोषयितृ (f. त्री) ; (2) by verb.

RHAPSODIC,-AL : expr. by comp. or circum. : v. below.

RHAPSODY : i. e. flighty unconnected discourse : no equiv. : असम्बन्ध-प्रबन्धः and sim. comp.s.

RHETORIC : अलङ्कारः, -शास्त्रं. [(f. की : rare).
RHETORICAL : (1) comp., *r. work* अलङ्कारग्रन्थः or -निबन्धः ; (2) आलङ्कारिक
RHETORICALLY : अलङ्कारशास्त्रानुसारेण and sim. expr.s.
RHETORICIAN : अलङ्कारशास्त्रज्ञ (f. ज्ञा) and sim. comp.s.
RHEUM : of the mucous glands : श्लेष्मन् (m.)
RHEUMATIC : expr. by words given below.
RHEUMATISM : स्नायुगतो वातः (= of the muscles), Bhá. ; शिरागतो वातः ; सन्धिगतो वातः (of the joints), Bhá. ; वातशोणितं (?), C. s. *N. B.* वात is a general name for some 80 diseases including जृम्भा, शिरोग्रह, etc.
RHEUMY : (1) श्लेष्मलः (ला, लं) ; (2) श्लेष्मण (f. णा) ; (3) क्लिन्न (f. न्ना) (of eyes). [सैतिलः (rare). *She-r.* : खड्गिधेनुः, -का, K. ; etc. (G. § 103).
RHINOCEROS : (1) गण्डः, -कः ; (2) खड्गिन् (m. : खड्गः = its horn) ; (3
RHOMBOID : तुल्यसम्मुखभुजचतुर्भुजः ; *विषमायतः.
RHOMBUS : (1) तुल्यचतुर्भुजः, Li. 148. ; (2) समचतुर्भुजः.
RHUBARB : रेवं (in Mahrátti).
RHYME (subs.) : I. Of verses : मित्राक्षरं. II. A verse : श्लोकः. III. Poetry : q. v. : पद्यं. Ph. : *without r. or reason* निष्कारणं etc.
RHYME (v.) : I. To accord in sound : perh. मित्रीभवति. II. To make r. : पद्यं करोति v. POETRY.
RHYMER : (1) कविताकारः ; (2) कुकविः (= bad poet) : v. VERSIFIER.
RHYTHM : (1) तालः ; (2) लयः (= musical time).
RHYTHMICAL : (1) तालबद्ध (f. द्धा) ; (2) तालानुगत (f. ता) ; and sim. comp.s
RHYTHMICALLY : expr. by adj or circum.
RIB : I. Lit. : (1) पर्शुः, -का ; (2) पार्श्वकं or पार्श्वास्थि (n.) ; (3) पञ्जरं (= r.s collectively). II. Of a boat : पोलिन्दः (?). III. Of cloth : रेखा.
RIBALD : दुर्विनीत (f. ता) : v. MEAN, OBSCENE.
RIBALDRY : अश्लीलता : v. OBSCENITY, INDECENCY.
RIBBON, RIBAND : perh. पट्टबन्धः.
RICE : I. The plant : (1) शालिः (= winter r.), *red* (= table) *r.* रक्तशालिः ; *white r.* कलमः ; (2) आशुः (= *aus*, early r.) ; (3) व्रीहिः (= *boro*, rice ripening in the rains) ; (4) षष्टिका (= a rice of quick growth) ; (5) नीवारः (= a wild rice). II. Husked r. : तण्डुलः, *grains of r.* तण्डुलकणाः, H. III. Boiled r. : (1) अन्नं ; (2) ओदनं ; (3) अन्धस् ; (4) भक्तं. Ph. : *r. boiled in milk with sugar* पायसं, परमान्नं ; *r. boiled with dál, khichri* कृसरा, Bhá.

Rich : I. Wealthy : (1) धनिन् (f. नी), *if we are r. with wealth undistributed and unenjoyed* दानोपभोगहीनेन धनेन धनिनो यदि, H. I. 156. ; (2) धनवत् (f. ती) ; (3) धनशालिन् (f. नी) ; (4) महाधन (f. ना), धनाढ्य (f. ढ्या), and sim. comp.s (= very r.) ; (5) वित्तशालिन् (f. नी) ; (6) विभवसम्पन्न (f. न्ना) ; (7) by subs., *he has friends, who is r.* यस्यार्थास्तस्य मित्राणि, H. I. 124. II. Costly, splendid : q. v. : महाधन (f. ना) and sim. comp.s, *r. couch* महाधनं शयनं, Ki. I. 38. III. Abundant : q. v. : प्रचुर (f. रा). IV. Abounding in : (1) आढ्य (f. ढ्या), *a fort r. in weapons and machines* दुर्गमायुधयन्त्राढ्यं, Ka. IV. 60. ; (2) by words given under *abundant, the first became r. in gems* प्रथमा बहुरत्नसूरभूत्, R. VIII. 28. ; (3) समन्वित (f. ता = endowed with : q. v.), *r. in ore* खनिद्रव्यसमन्विता, Ka. IV. 51. v. also HAVING. V. Of soil etc. : (1) सारवत् or गुणवत् (f. ती), Ka. IV. 50. and IX. 18. ; (2) प्रशस्त (f. स्ता) v. EXCELLENT. VI. Of colors : उज्ज्वल (f. ला = bright). VII. Highly seasoned : (1) घृतप्लुत (f. ता) and sim. comp.s (= full of ghee) ; (2) सुमधुर (f. रा = very sweet), Bhá.

Riches : (1) धनं, *every one is strong with r.* धनवान् बलवान् सर्वः, H. I. 121. v. MONEY, WEALTH ; (2) समृद्धिः v. OPULENCE.

Richly : I. With riches : प्रभूतधनेन and sim. comp.s. II. Sumptously, splendidly : q. v. : expr. by adj. III. Plentifully, exceedingly : q. v. : भूरि.

Richness : I. Lit. : धनाढ्यता and sim. comp.s. II. Costliness : महाधनता and sim. comp.s. III. Abundance : q. v. : प्राचुर्यं. IV. Of soil : सार- or गुणवत्ता. V. Excellence : q. v. : प्रशस्तता. VI. Of colours : उज्ज्वलता. VII. Of dishes : सुमधुरता.

Rick : राशिः : v. HEAP, STOCK.

Rickets ; a disease : बालग्रहः (gen.), Bhá.

Rickety : I. Lit. : बहुकुष्ट (f. ष्टा). II. Shaky : शिथिलसन्धि (mfn.) and sim. comp.s.

Rid : मुञ्चति or मोचयति, or वि-, (मुच्, c. 6. and 10.) : v. TO FREE, DELIVER. *To get r. of* निःसारयति (c. of सृ) v. TO REMOVE, DRIVE AWAY.

Riddance : मुक्तिः : v. DELIVERANCE, ESCAPE.

Riddle (subs.) : I. Enigma : (1) प्रहेलिका ; (2) प्रवह्लिः, -का. II. A sieve : q. v. : शोधनी.

Riddle (v.) : I. To clean grass : शोधयति, वि-, (c. of शुध्), D. VI. II. To pierce : q. v. : विध्यति (व्यध्, c. 4.). III. To speak enigmati-

cally : प्रहेलिकां वदति (वद्, c. 1.) : v. TO SAY, TELL. IV. To un-r. : q. v.

RIDE (v.) : (1) आ-रोहति, अधि-, समधि-, समा-, अध्या-, (रुह्, c. 1.), *rose in order to r.* आरुरुक्षुरुदतिष्ठत्, K. ; *r.ing on it* समारुह्य तं, K. ; *r. for the battle on a great marine monster* युधेऽधिरूढः मकरं महत्तरं, Ku. XIV. 9. ; (2) अधितिष्ठति (स्था, c. 1. = be sitted on), *r.ing in their excellent vehicles* स्ववाहनानि प्रवराण्यधिष्ठिताः, Ku. XIV. 13.

RIDE (subs.) : I. The act : *to take a r.* अश्वेन सञ्चरति (चर्, c. 1.) or विहरति (हृ, c. 1.) : v. also R.ING. II. A road : perh. वीथिः. M. u.

RIDER : I. Horse-r. : (1) अश्वारोहिन् (f. णी) ; (2) अश्वारूढ (f. ढा), ; and sim. comp.s. II. In gen. : आरोहिन् (f. णी) : v. TO RIDE. III. An addition : perh. सम्प्रयोगः.

RIDGE : no prop. equiv. : (1) पृष्ठं (= back) ; (2) कटक (mn. = side of a hill) ; (3) श्रेणिः (णी = chain).

RIDICULE (subs.) : उपहासः or अवहासः or अपहासः, *I shall merit r.* गमिष्याम्युपहास्यतां, R. I. 3. : v. also CONTEMPT.

RIDICULE (v.) : उप-हसति, अव-, अप-, (हस्, c. 1.), *either I shall be r.d by good men* अपहस्येऽथवा सद्भिः, Ki. XI. 68 : v. also TO LAUGH.

RIDICULOUS : उप-, अप-, or अव- हास्य (f. स्या) : v. also CONTEMPTIBLE.

RIDICULOUSLY : expr. by adj. or circum.

RIDICULOUSNESS : उप-, अप-, or अव-हास्यता.

RIDING : (subs) : I. The act : अश्वारोहणं and sim. comp.s, *skill in r.* तुरङ्गारोहणपाटवं, D. ; *r.-habit* तुरङ्गाधिरोहणोचितो वेषः, K. : v. HORSE, TO RIDE. II. Of a country : *मण्डलखण्डः ; प्रमण्डं.

RIFE (adj.) : प्रचल (f. ला) : v. PREVALENT.

RIFLE : I. Subs. : आग्नेयास्त्रं. II. Verb : हरति (हृ, c. 1.) : v. TO ROB.

RIFLEMAN : आग्नेयास्त्रभृत् (mfn.), -धारिन् (f. णी), etc.

RIFT : छिद्रं : v. CRACK, CLEFT.

RIG (v.) : सज्जते (सज्ज्, c. 1) : v. TO EQUIP.

RIG, RIGGING (subs.) : (1) सज्जा (= equipment) ; (2) रज्जवः (= ropes : of ship's r.).

RIGHT (adj.) : I. Not left : (1) दक्षिण (f. णा), *on the r.* दक्षिणतः, *wounded on the r.* दक्षिणेर्मन् (mfn.), B. IV. 44. ; (2) वामेतर or सव्येतर (f. रा : poet.), *by the r. eyes* सव्येतरेणाक्ष्णा, R. XIV. 49. ; (3) अपसव्य (f. व्या : rare). II. Straight : q. v. : *r. line* सरलरेखा ; *r. angle* समकोणः. III. Proper, seasonable : q. v. : (1) उचित (f. ता), सम्- ;

(2) न्याय्य (f. य्या). IV. Real, actual : q. v. : यथार्थ (f. र्था). V. True, correct : q. v. : सत्य (f. त्या).

Right (subs.) : I. Justice, propriety : q. v. : धर्मः. II. Just claim, title : (1) अधिकारः ; (2) स्वत्वं. III. R. side : v. right (adj. 1). IV. What is r. : expr. by adj., *neither I did r. to him* एतस्मिन्नुचितं न नाम विहितं, Vi. v. 45. ; *you are in the r.* सत्ये त्वं वर्त्तसे (?).

Right (v.) : I. Lit. : (1) ऋजूकरोति ; (2) समीकरोति. II. To do r. to : उचितं विदधाति (धा, c. 3.), व्यवहरति (हृ, c. 1.), etc.

Right (adv.) : v. rightly.

Right-angled : (1) समकोण (f. णा) ; (2) ऋजुकोण (f. णा).

Righteous : I. Just, proper : q. v. : न्याय्य (f. य्या). II. Virtuous, holy : q. v. : न्यायपरायण (f. णा).

Righteously : (1) न्यायतः (= justly) ; (2) by adj. or circum.

Righteousness : (1) न्याय्यता (of acts) ; (2) न्यायपरायणता (of men) : v. piety, rectitude, purity, propriety.

Rightful : न्याय्य (f. य्या) : v. lawful, just.

Rightfully : न्यायेन : v. lawfully, justly.

Right-minded : शुचिचेतस् (mfn.) and sim. comp.s : v. honest.

Rightly : I. Properly, fitly : q. v. : उचितं. II. Truly, correctly : q. v. : यथार्थतः, *r. called "distresser of foes"* परन्तपो नाम यथार्थनामा, R. vi. 21. III. Well : q. v. : सम्यक्.

Rigid : कठोर (f. रा) : v. stern, severe, hard.

Rigidity : कठोरता : v. stiffness, hardness.

Rigidly : कठोरं : v. stiffly, hardly.

Rigmarole : गूढप्रलपितं and sim. comp.s.

Rigor, Rigour : I. In gen. : कठोरता : v. stiffness, hardness. II. Intensity, severity : q. v. : उग्रता. [severe.

Rigorous : कठोर (f. रा), *r. imprisonment* कठोरनिरोधः : v. stiff, hard,

Rigorously : expr. by adj. or comp. : v. also hardly, severely.

Rill : (1) कुसरित् (f.), H. ; (2) क्षुद्रनदी ; and sim. comp.s.

Rim : (1) प्रान्तः v. border, edge ; (2) कर्णः (of vessels).

Rime : घननीहारः : v. hoar-frost.

Rimy : अतिहिम (f. मा) and sim. comp.s : v. frosty, frost.

Rind : (1) त्वच् (f.) v. bark, skin ; (2) कञ्चुकः (= coat, shell).

Ring (v. i.) : (1) क्वणति (क्वण्, c. 1.) ; (2) रणति (रण्, c. 1.) : v. to sound.

Ring-dove : कपोतविशेषः.

Ringing : I. Subs. : (1) क्वणितं ; (2) रणितं. II. Adj. : (1) क्वणत् (f. न्ती) ; (2) रणत् (f. न्ती), "रणद्भिः स्वरैः", Si. I. 10.

Ring-leader : (1) नायकः v. LEADER ; (2) मुख्यः. v. HEAD, CHIEF.

Ringlet : अलकः : v. CURL, HAIR. (I).

Ringworm : दद्रु. (द्रूः),-रोगः.

Rinse (v.) : I. Of the mouth : (1) आचामति (चम्, c. 1.) ; (2) उपस्पृशति (स्पृश् c. 6.), *drinking fountain water and r.ing (the mouth with it)* पीत्वा प्रस्रवणजलमुपस्पृश्य च, R. III. To cleanse, wash : q. v. : प्रक्षालयति (क्षल्, c. 10.). [प्रक्षालनं : for dif. v. TO RINSE.

Rinsing (subs.) : (1) आचमनं, *water for r.* आचमनीयं ; (2) उपस्पर्शः ; (3)

Riot (subs.) : I. Tumult, uproar : q. v. : संक्षोभः. II. In law, breach of the peace : perh. सभ्याभिघातः,-अवमर्दः, or -अभिद्रोहः. III. Revelry, excess : q. v. Ph. : *to run r.* expr. with निरवग्रह (f. हा), अनियन्त्रित (f. ता), etc. ; *that (vicious elephant) has run r. in the highway* स (दुष्टहस्ती) महान्तं संक्षोभं कुर्वन् राजमार्गमवतीर्णः, Mr. II.

Riot (v.) : I. To be greatly excited : (1) संक्षुभ्यति (क्षुभ्, c 4.) ; (2) संरम्भं गच्छति (गम्, c. 1.) etc. II. To revel : q. v. [also REVELLER.

Rioter : in law : सभ्याभिघातिन् (f. नी), -अवमर्दकारिन् (f. णी), etc. : v.

Ring (subs.) : I. A circle : q. v. : मण्डलं, *dancing in a r.* मण्डलनृत्यं. II. For fingers : अङ्गुली(री)यं,-कं, *interchange of r.s* अङ्गुलीयकविनिमयः, D. II. ; *r.-finger* अनामिका (but मध्यमा i. e. the middle finger is the Hindoo r.-f. Hence मध्यमोपलः, Ki. IX. 2.) ; *bezel of a r.* मणिबन्धः,-नं, Sa. V. III. A circular area : मण्डलं,-वीथिः (?).

Ring (v. t.) : I. Of bells : चालयति (c. of चल्) (= to move). *N. B.* वादयति (c. of वद्) is of *striking bells.* II. To fit with r.s : expr. by circum. III. To encircle : परिवेष्टयति (c. of वेष्ट्).

Riotous : expr. by comp. : v. NOISY, TUMULTOUS.

Riotously : (1) संक्षोभं कुर्वन् (f. न्ती) ; (2) महाशब्देन (= noisily).

Rip (v.) : पाटयति, वि- (पट्, c. 10.) : v. TO TEAR, CUT.

Ripe : (1) पक्व (f. क्वा), परि-, वि-, सं-, *with the rice r.* परिपक्वशालिः, Ki. IV. 1. ; *thoroughly r. tumour* सम्यक्पक्वः शोथः, Bhá. ; (2) परिणत (f. ता), *r.-rose-apple* परिणतजम्बुफलं, Ki. X. 22. ; *r. poetic genius* परिणतकवित्वशक्तिः, M. n. ; (3) पक्त्रिम (f. मा), वि-, परि-, (rare), *by these r. words* वाणीभिराभिः परिपक्त्रिमाभिः, N. XXII. 103.

Ripen : I. Intrans. : (1) पाकं एति (इ, c. 2.), गच्छति, अवाप्नोति, etc., *r.ing* पाकं व्रजन्ती, Ri. iv. 11. ; (2) पचति, परि- (पच्, c. 1. : rare), *tumours r.* पच्यन्ति ग्रीवा:, Bhá. Ph. : *about to r.* पाकोन्मुख (f. खा), Bhá. II. Trans. : (1) पक्वीकरोति ; (2) पाकं लम्भयति (c. of लभ्), जनयति (c. of जन्), etc. ; (3) पाचयति, वि-, परि-, (c. of पच् : rare), Bhá.

Ripeness : (1) पाक:, वि-, परि-, *by the r. of the fruit* फलस्य विपाकेन, Ki. iv. 26. ; *resulting from the r. of purity* पुण्यपरिपाकोपादान (f. ना), Vi. iv. ; (2) पक्वता-त्वं, परि-, वि- ; (3) परिणाम: ; (4) परिणति:.

Ripple : I. Subs. : (1) बुद्बुद:, U. ii. 46. ; (2) तरङ्ग: (= wave : q. v.). II. Verb : क्षुभ्यति (क्षुभ्, c. 4. : to be agitated). *R.ing* (adj.) उद्बुद्बुद (f. दा).

Rise (v.) : I. To appear : (1) उदेति or उदयति (इ, c. 2. and 1), *r.ing slowly* मन्दमन्दमुदित:, Ki. ; *for the moon has r.n* उदयति हि शशाङ्क:, Mr. i. 54. ; (2) उद्गच्छति, *as soon as the sun rose* यावदेवोद्गात्पतङ्गमण्डलं, D. ii. ; *clusters of clouds rose from (his) hair* उदगु:...जलवाहावलय: शिरोरुहेभ्य:, Si. xx. 66. ; (3) उत्तिष्ठते, सम्-, (स्था, c. 1.), *clouds are r.ing* मेघ: समुत्तिष्ठते, Mr. II. To be up : उत्तिष्ठति, *rose from the bench* पीठादुदतिष्ठत्, Si. i. 12. ; *r.ing and washing our faces* उत्थाय च धौतवक्त्रौ, D. ii. ; *r.n, breaking up the earth* भित्त्वोत्थितं भूमिं, Si. iv. 1. ; *the bathing time having approached, the king dismissed the chiefs and rose from the assembly-hall* समासन्नस्नानसमयो विसर्जितराजलोक: क्षितिपतिरास्थानमण्डपादुत्तस्थौ, K. III. To break out : उत्तिष्ठते, *a fire has r.n in the zenana* उत्थितोऽन्त:पुरेऽग्नि:, Ra. iv. 14. ; *(if) he would r. to kill us* उत्तिष्ठेत वधाय न:, Vi. iv. 6. IV. To advance : उत्तिष्ठते, *but a r.ing enemy* उत्तिष्ठमानस्तु पर:, Si. ii. 10. ; *some r. and fall, some fall and r.* कोऽप्युत्थित: पतति, कोऽपि पतितोऽप्युत्तिष्ठते, Mr. x. V. To increase : q. v. : वर्धते (वृध्, c. 1.) (as of rivers).

Rise (subs.) : (1) उत्थानं, सम्-, अभि- *newly r.n moon* नवोत्थान इन्दु:, R. vi. 31. ; *seeing his r.* तस्याभ्युत्थानदर्शिन:, R. iv. 3. ; (2) उदय:, -नं, अभि-, *in (your) r.* उदये, R. viii. 84. ; *by their r. and setting* व्यसनोदयाभ्यां, Sa. iv. 2. ; (3) उद्गम:, -नं, सम्- (= appearance, as of heavenly bodies) ; (4) वृद्धि:, वि- v. ADVANCEMENT, INCREASE ; (5) उत्पात: (opposed to fall : r.ing up, lit. and fig.), H. Ph. : *To give r. to* उत्पादयति (c. of पद्) v. TO PRODUCE, BEGET.

Riser : perh. उत्थानकारिन् (f. णी) ; better by verb.

RISIBILITY : (1) हासकरत्वं,-ता and sim. comp.s ; (2) by adj.

RISIBLE : (1) हासकर (f. री), Si. XV. 33. ; (2) हासजनन (f. नी) ; etc.

RISING : I. Adj. : expr. by pres. part. : v. TO RISE. II. Subs. : v. RISE. Ph. : *popular r.* प्रजासंक्षोभः v. TUMULT.

RISK : I. Subs. : सङ्कटं : v. DANGER, PERIL. II. Verb. : (1) संशये, सन्देहे, or सङ्कटे, क्षिपति, नि-, (क्षिप्, c. 6.), etc. ; (2) संशयस्थं (f. स्थां), etc. करोति.

RITE (subs.) : (1) क्रिया ; (2) विधिः ; (3) कर्म्मन् (n.) : v. CEREMONY.

RITUAL : I. Adj. : by comp. : v. CEREMONIAL. II. Subs. : क्रियापद्धतिः (ती) and sim. comp.s.

RITUALIST : क्रियापद्धतिज्ञ (f. ज्ञा) and sim. comp.s.

RIVAL (subs. and adj.) : (1) often by प्रति- in comp., *r. combatant* प्रतिद्वन्द्विन् (f. नी), R. VII. 37. ; *r. lady* प्रतियुवतिः, Si. VIII. 38. ; *r. elephant* प्रतिद्विपः, Ki. XVII. 45. ; (2) समान (f. ना = equal), *r.s in learning are as a rule jealous of each other's fame* प्रायः समानविद्याः परस्परयशः पुरोभागाः, Mal. I. 19. ; (3) प्रतियोगिन् (f. नी) ; (4) सपत्नी (a r. wife), *r. rills* सपत्नीर्निम्नगाः, Si. II. 104. [q. v. : अतिशेते (शी, c. 2.).

RIVAL (v.) : I. To emulate : q. v. : स्पर्धते (स्पर्ध्, c. 1.). II. To excel :

RIVALRY : (1) स्पर्धा (= emulation) ; (2) प्रतियोगिता (= competition) ; (3) विरोधः (= contest, opposition : q. v.).

RIVE : विदारयति (c. of दॄ) : v. TO TEAR, SPLIT.

RIVER : (1) नदी (or नदः of a few r.s—the Indus सिन्धुः, the Brahmputes ब्रह्मपुत्रः or लौहित्यः, the Son शोणः, etc.), *r.-bank* नदीकूलं ; *r. driver* नदीष्णः, R. XVI. 75. ; *r.-irrigated* नदीमातृक (f. का), M. n. on Ki. I. 17. ; (2) सरित् (f.) ; (3) सिन्धु (f. : rare) ; (4) आपगा, निम्नगा, तरङ्गिणी, स्रोतस्वती, etc. (poet.) ; (5) धुनी (or निः : rare), A.

RIVET (v.) : निबध्नाति (बन्ध्, c. 9.), *with r.ed attention* निबद्धलक्ष्येण, K. : v. TO FASTEN, BIND.

RIVET (subs.) : (1) कीलः,-कः ; (2) शलाका.

RIVULET : (1) क्षुद्रसरित् (f.) and sim. comp.s ; (2) कुसरित् (f.) ; (3) निम्नगा.

RIX-DOLLAR : मुद्राविशेषः.

ROAD : (1) मार्गः, *high r.* राजमार्गः ; *of r.-side trees* मार्गशाखिनाम्, R. I. 45. ; *looking for r.s* मार्गेषिन् (f. णी), R. VXI. 31. ; (2) पथिन् (m. : पथ in comp.s), *although the r. is not straight to you* वक्रः पन्था यदपि भवतः, Me. I. 28. ; *making and clearing r.s in the dense forest* कुर्वन्तः

शीघ्रयानाश्च पन्थानं गहने वने, Rám. II. 87. 7.; *bad r.* (i. e. vicious course) अपन्थाः, An. I. 4. ; *where four r.s meet* चतुष्पथं, Mit. ; (3) अध्वन् (m.), *on the r.* अध्वनि, R. v. 60. ; *the remainder of the r.* अध्वशेषं, Me. I. 39. ; (4) वर्त्मन् (n.), *from the beaten r.* चुवाहवर्त्मनः, R. I. 17. ; (5) रथ्या (= high r.), *r.-embellishment* रथ्यासंस्कारः, R. xv. 38.

Roam (v.) : (1) भ्रमति or भ्राम्यति, परि-, (भ्रम्, c. 1. and 4.), *r.ing over countries* भ्रान्त्वा देशं, J. ; (2) अटति, परि-, (अट्, c. 1.), *one day r.ing* एकदा पर्यटन्, D.

Roaming (subs.) : (1) भ्रमणं, परि- ; (2) अटनं, परि-.

Roan (adj.) : शुक्लबिन्दुकर्बुरित (f. ता) कृष्ण (f. ष्णा) and sim. expr.s.

Roar (v.) : I. In gen. : (1) गर्जति, परि-, (गर्ज्, c. 1.), *r.ing fiercely like r.ing clouds* गर्जत्पर्जन्यघोरस्वनितं, Vi. v. 53. ; (2) स्वनति (स्वन्, c. 1. : rare) ; (3) हुंकुरुते (as of a lion), *r.s after thunder* अनु हुंकुरुते घनध्वनिं, Si. xvi. 25. ; (4) by subs., *like the r.ing Nerbudda* रेवेव महानिरावा, R. xvi. 31. : v. noise. II. In distress : क्रोशति, वि-, (क्रुश्, c. 1.) : v. to cry.

Roar,-ing (subs.) : (1) गर्जनं or गर्जितं, परि- ; (2) स्वनितं ; (3) हुंकारः, -कृतिः (तं) : v. also cry, noise, scream.

Roast (v.) : (1) शूलाकरोति (on a spit), S. k. ; (2) भृज्जति (भ्रस्ज्, c. 6. = to fry : q. v. : also fig.), *r.ed Rávana* भृष्ट्वा रावणं, B. xiv. 86.

Roast (adj.) : i. e. r.ed on spit : शूल्य (f. ल्या), *we have to eat food chiefly consisting of r. meat* शूल्यमांसभूयिष्ठ आहारोऽश्यते, Sa. iv.

Rob (v.) : (1) हरति, अप-, (हृ, c. 1.), *by r.bing you, say, what has (he) not r.bed of* हरता त्वां वद किं न मे हृतं, R. viii. 67. ; (2) मुष्णाति (मुष्, c. 9. = to steal : q. v.), *r.bing the ocean of its beauty* पयोधिलक्ष्मीमुष् (mfn.), N. I. 117.

Robber : (1) दस्यु ; (2) तस्करः ; (3) लुण्ठः,-कः : v. also thief.

Robbery : I. The act : हरणं, अप-. II. In law : (1) प्रसभहरणं, Mit. ; (2) साहसं चौर्यं, N. s. III. Robber's state : (1) दस्युता ; (2) तास्कर्यं.

Robe : I. Subs. : वसनं : v. dress, cloth. II. Verb : वस्ते (वस्, c. 2.) : v. to dress, clothe. *R.d* v. clad.

Robin : a bird : पक्षिविशेषः. [muscular.

Robust : (1) दृढाङ्ग (f. ङ्गी) ; (2) वज्रसंहनन (f. ना = very r.) : v. strong.

Robustness : दृढाङ्गता and sim. expr.s : v. also strength.

Rock (subs.) : (1) शिलोच्चयः ; (2) शिला v. stone.

Rock (v.): I. Intrans.: दोलायते (nomi.): v. also TO MOVE, SHAKE. II. Trans.: दोलयति (दुल्, c. 10.): v. also TO MOVE.

Rock-salt: (1) सैन्धवं,-लवणं; (2) शीतशिवं, A.; (3) माणिमन्थं, A.

Rocket: perh. उल्का or उल्कातारा.

Rocky: (1) by comp.; (2) शिलामय (f. यी) and sim. deriv.

Rod: (1) दण्डः; (2) यष्टिः; (3) वेत्रं (= cane).

Rodomontade: (1) गर्वितवाक्यं; (2) उद्धतवचस् (n.) and sim. comp.s.

Roe: I. Of fishes: (1) मत्स्याण्डं and sim. comp.s; (2) मत्स्यगर्भः, r. *is highly aphrodosiac* मत्स्यगर्भो भृशं वृष्यः, Bhá. III. Female deer: मृगी etc.

Roe, Roebuck: a deer: कुरङ्गः (?).

Rogation: I. Demand: अनुयोगः (?). II. Litany: सूक्तं (?).

Rogue: (1) धूर्त (f. र्ता) *r.s live by snares* जालोपजीविनो धूर्ताः, K. s. XXIV. 199.; (2) वञ्चक (f. ञ्चिका = cheat), *where is the r. now* स वञ्चकः क्वास्ते, H.; (3) शठ (f. ठा), *hypocrites and r.s* वैडालव्रतिकान् शठान्, V. p. III. 18. 99.; (4) खल (f. ला) (= mischievous); (5) दुर्जनः (= bad man). [(cheating); (4) दौर्जन्यं (= wickedness).

Roguery, Roguishness: (1) धूर्तता; (2) खलता; (3) शठता or शाठ्यं

Roguish: expr. by comp.: v. ROGUE, KNAVISH.

Roguishly: (1) धूर्तवत् (= like a rogue); (2) शाठ्येन v. DECEITFULLY.

Roll (v. t.): I. To revolve: (1) भ(भ्रा)मयति, परि-, (c. of भ्रम्), *r.ing all beings* भ्रामयन् सर्वभूतानि, G. 18. 61.; (2) घूर्णयति, वि-, परि-, (c. of घूर्ण्), *r.ing eyes* दृशौ घूर्णयन्, Si. II. 16. II. On the ground: लोट(ठ)-यति, वि-, प्र-, (c. of लुट् or लुठ्). III. To r. up, wrap round on itself: (1) पिण्डीकरोति; (2) संपुटीकरोति. IV. To enwrap, encircle: q. v.: वेष्टयति, परि-, (c. of वेष्ट्). V. To press with a r.er: (1) वेल्लति (वेल्ल्, c. 1.: to r. flour etc. for cake); (2) समीकरोति (= to level).

Roll (v. i.): I. On the ground: लुठति or लुट्यति, प्र-, वि-, (लुठ्, c. 1. and लुट्, c. 4.), *r.ing on the ground* लुठन् भुवि, B. III. 32. II. To revolve: q. v.: भ्रमति (भ्रम्, c. 1.), *the Ganges r.ed over the god's head for one year* गङ्गा शिरसि देवस्य संवत्सरं बभ्राम, Rám. I. 45. 8. III. To r. on or away = to pass away: q. v.: गच्छति *"time r.s on"* कालो गच्छति, J. IV. To r. over and over: व्यावर्तते (वृत्, c. 1.), *by the r.ings of the snake-king* व्यावर्तनैरहिपतेः, Ki. V. To move: q. v. Ph.: *r. out at the foot of the Vindhyas* विन्ध्यपादे विशीर्णां, Me. I. 19.

ROLL (subs.): I. R.ing: (1) लुठनं or लुठितं; (2) भ्रमिः; (3) व्यावर्त्तनं: for dif. v. TO ROLL. II. Anything r.ed: (1) by adj. पिण्डित (f. ता), सं-, परि-, (= r.ed up); (2) नाली (= tube: in comp.s), *r. of cotton* तूलनाली. III. R.er: q. v. IV. Of bread: no equiv.: *गोलकः. V. A document, register, list: q. v.: पत्रं.

ROLLER: I. A cylinder: (1) perh. वर्त्तनी; (2) वेल्लनं-नी (for rolling flour). II. A bandage: q. v.: पट्टः. III. A bird: *लोट(ठ)नः.

ROMANCE: I. Subs.: (1) आख्यायिका (= story); (2) अद्भुतकथा and sim. comp.s II. Verb, to write, tell r.s: expr. by subs.

ROMANTIC: I. Strange, fanciful: q. v.: अद्भुत (f. ता). II. Chivalrous, brave: q. v. III. Of deeds: perh. रोमहर्षण (f. णी).

ROMP,-ING (subs.): विहारः: v. SPORT, FROLIC.

ROMP (v.): विहरति: v. TO SPORT, FROLIC, FRISK.

ROOD: expr. by निवर्त्तनं (= half r. or 20 rods), Li.

ROOF (subs.): (1) छदिः; (2) पटलं; (3) by circum., *left the window and went up to the r.* विमुच्य तं गवाक्षं सौधस्योपरितनं शिखरमारुरोह, K. Ph.: *bamboo framework of a r.* गोपानसी, Si. III. 49.; वंशपञ्जरः, M. n.; *edge of a r.* नीध्रं, वलीकं.

ROOF (v.): (1) छादयति (छद्, c. 10.); (2) by subs.

ROOFLESS: I. Lit.: निष्पटल (f. ला) and sim. comp.s. II. Fig., homeless, unsheltered: निराश्रय (f. या) and sim. comp.s, *living r.* अनिकेतवासिन् (f. नी), Ku. v. 25.

ROOK: काकविशेषः: v. CROW.

ROOKERY: काकाश्रयः or in gen. खगाश्रयः and sim. comp.s.

ROOM: I. Space: q. v.: अवसरः. II. Place: q. v.: भूमिः. III. An apartment: कोष्ठः. *Top.-r.*: (1) चन्द्रशाला; (2) शिरोगृहं.

ROOMINESS: (1) असम्बाधता; (2) विशालता; (3) विस्तीर्णता.

ROOMY: (1) असम्बाध (f. धा); (2) विशाल (f. ला) v. SPACIOUS, LARGE.

ROOST: I. Subs.: (1) वासयष्टिः; (2) यष्टिनिवासः, R. XVI. 14.; and sim. comp.s. II. Verb: शेते (शी, c. 2.), *r.ing on trees* वृक्षेशयाः, R.

ROOT (subs.): I. Lit.: मूलं, *r. of a tree* तरुमूलं, Sa.; *a hurricane does not pluck up grass by the r.* तृणानि नोन्मूलयति प्रभञ्जनः, H. II. 88. Ph.: *fibrous r.* शिफा or जटा; *bulbous r.* कन्द (mn.). II. Fig.: मूलं, *the r. of faults* मूलं दोषस्य, Ki. XI. 20.; *with pure progeny from the r.* आमूलशुद्धसन्तति, Sa. VI. 28.; *destroying by the r.* समूलघातमघ्नन्तः, Si.

II. 33 : *firmly taken r.* स्थिरबद्धमूल (f. ला), B. XI. 5. : v. also CAUSE, SOURCE. III. In arith. : मूलं, *cube r.* घनमूलं, Li.; *to extract a r.* मूलीकरोति, A. c. IV. Of words : प्रकृतिः. Ph. : *verbal r.* धातुः ; *secondary r.* नामधातुः ; *names are derived from r.s* नाम च धातुजं, *Kásiká.*

ROOT (v.) : मूलं बध्नाति (बन्ध्, c. 6.). *R.ed* : (1) बद्धमूल (f. ला) ; (2) रूढमूल (f. ला), M. n. on Si. II. 38. *R. up or out* : उन्मूलयति.

ROOTLET : शिफा or जटा (= fibrous root).

ROPE : (1) रज्जुः ; (2) दामन् (nf.) : v. also BAND.

ROPE-DANCER : (1) कलायनः ; (2) सूत्रायणः.

ROPE-WALK : perh. रज्जुशाला, रज्जुनिर्माणशाला, etc.

ROPINESS : पिच्छलता : v. STINGINESS, ADHESIVENESS.

ROPY : fig. : पिच्छल (f. ला) : GLUTINOUS, VISCOUS.

ROSARY : I. Lit. : perh. सेवतीग्रामः. II. Devotional : (1) जपमाला ; (2) जपसूत्रं ; (3) अक्षमाला.

ROSE : (1) सेवती ; (2) शतपत्री ; (3) लाक्षा, Bhá. ; *oil of r.* लाक्षातैलं (?) ; *r.-water* सेवतीजलं (?). *China-r.* जवा(पा). *R.-apple* (both the tree and its fruit) जम्बूः. *R.-wood* : दारुविशेषः.

ROSEATE : v. ROSY.

ROSEMARY : लताविशेषः.

ROSIN : v. RESIN.

ROSTRUM : I. Platform : पीठः. II. Beak : चञ्चुः.

ROSY : (1) पाटल (f. ला) ; (2) राजत् (f. न्ती = blooming).

ROT (v.) : I. Intrans. : (1) पूतीभवति (= putrefy) ; (2) गलति (गल्, c. 1. = be decomposed). II. Trans. : (1) पूतीकरोति ; (2) गालयति (c. of गल्). For fig. sense v. TO SPOIL, CORRUPT.

ROTATION : I. Revolution : q. v. : चक्रभ्रमणं, *from the r. of the planets round the earth* ग्रहाणां भूमेः परितो भ्रमणतः, A. c. II. Succession : पर्यायवृत्तिः, *in r.* पर्यायेण.

ROTATORY, ROTARY : *r. motion* चक्रभ्रमणं.

ROTE : (1) आवृत्तिः ; (2) अभ्यासः. Ph. *learnt by r.* : (1) मुखस्थ (f. स्था) ; (2) कण्ठस्थ (f. स्था).

ROTTEN : I. Putrid : पूत (f. ता). II. Defective, spoiled : दुष्ट (f. ष्टा).

ROTTENNESS : I. Putridity : पूतिः. II. Unsoundness : दुष्टता.

ROTUNDA(O) : perh. सर्वतोभद्रं, Mat. 253. ch.

ROTUNDITY : वर्तुलता : v. ROUNDNESS.

ROUGE (v.) : मञ्जिष्ठादिना रञ्जयति, अनु- (रञ्ज्, c. 10.).

Rough: I. To the touch: (1) बन्धु(न्धू)र (f. रा); (2) विषम (f. मा), *you will have r. steps* पदानि खलु ते विषमीभवन्ति, Śa. IV. 14.; (3) नतोन्नत (f. ता = up and down). II. Harsh, severe: q. v.: (1) रू(रु)क्ष (f. क्षा); (2) कर्कश (f. शा). III. Coarse, clumsy: q. v.: स्थूल (f. ला), *r. measurement* स्थूलमानं, Li. IV. Tempestuous, boisterous: q. v.: क्षुब्ध (f. ब्धा), सं-, प्र-, वि-, *r. sea* क्षुब्धार्णवः, V. p.

Rough-cast: I. Subs.: स्थूललेपः (?). II. Verb: स्थूललेपेन लिम्पति, वि-, (लिप्, c. 6.): v. also TO WHITEWASH.

Rough-draw: perh. स्थूलं or मन्दं लिखति, आ- (लिख्, c. 6.).

Roughen: I. Trans.: (1) बन्धुरीकरोति; (2) रूक्षीकरोति; etc., *the body r.ed with dust* पांसुरूक्षीकृताङ्ग (f. ङ्गी), Mr. X. 2.: for dif. v. ROUGH. II. Intrans.: (1) बन्धुरीभवति; (2) रूक्षीभवति; etc.

Rough-hew: perh. स्थूलं तक्षति (तक्ष्, c. 1.) or विदधाति (धा, c. 3.).

Roughly: I. To the touch: expr. by adj. II. Harshly, severely: (1) रूक्षं; (2) कर्कशं; (3) परुषं. III. Coursely: स्थूलं.

Roughness: I. Uneveness: (1) बन्धु (न्धू)रता; (2) वैषम्यं. II. Harshness, severity: (1) रौक्ष्यं or रू(रु)क्षता,-त्वं; (2) कार्कश्यं or कर्कशता,-त्वं. III. Coarseness: स्थूलता. IV. Tempestuousness: क्षुब्धता, सं-, वि-, प्र-.

Rough-shod: (1) बद्धनाल (f. ला: ?); (2) सनाल (f. ला: ?); etc.

Round (adj.): I. Circular, globular: (1) वर्तुल (f. ला); (2) by गोल (ला, लं) v. GLOBE, GLOBULAR; (3) वृत्ताकार (f. रा) and sim. comp.s, *the r. earth* वृत्ताकारो भूगोलः, A. c. II. Complete: समग्र (f. ग्रा), *in r. numbers* समग्रसंख्यया. III. Decided, frank: q. v.

Round (subs.): I. A circle, globe: q. v.: मण्डलं, *to go r.s* मण्डलशश्चरति, Mah. II. Circuit. q. v.: परिभ्रमणं. III. Revolution: q. v.: परिभ्रमणं. IV. Cycle, succession: q. v.: पर्यायः. V. A r. dance: मण्डलनृत्यं. VI. Of a ladder: भङ्गिः: v. STEP.

Round (prep.): (1) परि- in comp., *to go r.* पर्येति, Śu. XII. 16.; (2) परितः (with acc.) v. AROUND.

Round (adv.): (1) परि- in comp., *to move r.* पर्यटति, Śu. XII. 19.; (2) मण्डलशः (= circularly r. and r.): v. also AROUND. Ph.: *all the year r.* समग्रवर्षं and sim. comp.s.

Round (v.): I. To make r.: वर्तुलीकरोति and sim. deriv. II. To encircle, surround: q. v.: परिगच्छति (गम्, c. 1.). III. To finish, complete: q. v.: समादधाति (धा, c. 3.). Ph.: *well-r.ed* संहृत (f. ता).

ROUND ABOUT (adj.) : वक्र (f. क्रा) : v. CIRCUITOUS, CROOKED.

ROUNDLY : I. Plainly, openly : q. v. : स्पष्टं. II. Briskly, vigorously : q. v. : बाढं. III. Circularly : मण्डलशः.

ROUNDNESS : I. Lit. : (1) वर्तुलता ; (2) गोलता ; (3) वृत्ताकारता ; etc. II. Neatness, finish : q. v. : संस्कारः. III. Plainness : स्पष्टता.

ROUSE : बोधयति, प्र- (c. of बुध्) : v. TO AROSE, EXCITE, AWAKE.

ROUT (subs.) : I. Mob, crowd : q. v. : जनसंमर्दः and sim. comp.s. II. Defeat : q. v. : भङ्गः. III. Noise, uproar : q. v. : कोलाहलः.

ROUT (v.) : भनक्ति (भञ्ज्, c. 7.) : v. TO DEFEAT, BEAT.

ROUTE : पथिन् (m.) : v. ROAD, WAY. [comp.s.

ROUTINE : क्रमः : v. COURSE. Ph. : *r. work* नित्यकर्मन् (n.) and sim.

ROVE : पर्यटति (अट्, c. 1.) : v. TO ROAM, WANDER.

ROVER : I. Wanderer : q. v. II. Robber : q. v. : लुण्ठः,-कः.

ROVING (subs.) : (1) पर्यटनं ; (2) परिभ्रमणं.

ROW (v.) : (1) वाहयति, सं-, (c. of वह्) ; (2) प्रेरयति, सं-, (ईर्, c. 10.) ; (3) चोदयति, सं-, प्र-, (चुद्, c. 10.), *r.ed by* नाविकैश्चोदिता, Rám. II. 52. 15. Ph. : *by r.ing* दाशानां भुजवेगेन, Mah. I. 148. 20.

ROW (subs.) : I. Line : (1) पंक्तिः ; (2) श्रेणिः (णी) ; (3) राजिः. II. Disturbance, quarrel : q. v. : कलहः, U. VI. 39.

ROWEL : perh. कण्टक (mn.) : v. also SPUR.

ROWER : (1) नौवाहः,-कः ; (2) नाविकः (= sailor) v. TO ROW.

ROYAL : (1) by comp., *r. edifice* राजभवनं v. KING, QUEEN ; (2) राजार्ह (f. र्हा), राजयोग्य (f. ग्या), and sim. comp.s (= worthy of a king) ; (3) राजकीय (f. या) and sim. deriv. (= belonging to a king).

ROYALIST : राज- (or राज्ञी-) अनुगत (f. ता) and sim. comp.s.

ROYALLY : (1) राजवत्, Si. XV. 15. ; (2) नृपवत् ; (3) राजार्हं, नृपयोग्यं, and sim. comp.s (= befitting a king).

ROYALTY : (1) राजत्वं,-ता and sim. comp.s, *r. by birth* गर्भेश्वरत्वं, K. v. KING ; (2) राजमहिमा (= majesty) and sim. comp.s, *r. is inaccessible* दुरासदो राजमहिमा, Mal. ; (3) by comp., *ensigns of r.* राजलक्षणानि (n. pl.).

RUB (v.) : I. In gen. : घर्षति, उद्-, नि-, विनि-, सं-, (घृष्, c. 1.), *r.bed diadems* चूडामणिनिघृष्ट (f. ष्टा), R. XVII. 28. ; *r.bing his ring against a bed of red arsenic* निघृष्याङ्गुलिं मनःशिलाशिरौ, Rám. II. 105. 17. II. To besmear : q. v. : अभ्यनक्ति (अञ्ज्, c. 7.). III. To shampoo :

q. v. : सं-वाहयति (c. of वह्). IV. To r. down, out, off, away i. e. to cleanse, erase : q. v. : प्र-मार्ष्टि or मार्जयति (मृज्, c. 2. and c. of). V. To r. off i. e. wear away : q. v. : क्षीयते (pass. of क्षी).

RUB (subs.) : I. The act : (1) घर्षः-र्षं, नि-, विनि-, उद्-, सं- ; (2) संवाहनं ; (3) अभ्यञ्जनं ; (4) संवाहनं : for dif. v. TO RUB. II. Obstruction, difficulty : q. v. : अन्तरायः.

RUBBER : I. Lit. : घर्षक (f. र्षिका) etc. II. Whetstone : शाणः. III. A towel : मार्जनी. IV. In cards : *सङ्घर्षः.

RUBBING (subs.) : v. RUB (I).

RUBBISH : (1) अप(व)स्करः ; (2) उच्छिष्टं (= refuse).

RUBBISHY : i. e. worthless : q. v. : असार (f. रा).

RUBICUND : (1) आरक्त (f. क्ता) ; (2) ईषद्रक्त (f. क्ता) ; etc.

RUBRIC : (1) व्यवस्था ; (2) विधिः (= injunction).

RUBY : I. Subs. : (1) पद्मरागः ; (2) माणिक्यं ; (3) ताम्राश्मः and sim. comp.s (poet.). II. Adj. : (1) माणिक्यद्युति (mfn) and sim. comp.s (in colour) ; (2) पद्मराग- etc. in comp. (= of r.s).

RUCK : I. Fold, wrinkle : भङ्गिः (?). II. = mob : q. v.

RUDDER : (1) अरित्रं, *with r.s moving constantly on both sides like feet* लोलैररित्रैश्चरणैरिवाभितः, Si. XII. 71. ; (2) केनिपातः,-कः, A.

RUDDINESS : रक्तिमन् m.) : v. REDNESS.

RUDDY : रक्त (f. क्ता) : v. RED.

RUDE : I. Uncivil, impolite, insolent : q. v. : (1) अविनीत (f. ता) ; (2) अशिष्ट (f. ष्टा). II. Boorish, unpolished : (1) ग्राम्य- in comp. ; (2) असंस्कृत (f. ता). III. Rough, clumsy : q. v. : स्थूल (f. ला).

RUDELY : expr. by adj. : v. also INSOLENTLY, ROUGHLY. [v. RUDE.

RUDENESS : (1) अशिष्टता ; (2) अविनीतता ; (3) ग्राम्यता ; (4) स्थूलता : for dif.

RUDIMENT : (1) आरम्भः, प्र- v. BEGINNING ; (2) उपक्रमः, *r.s of grammar* उपक्रमणिका, Vidyáságara ; (3) बीजं (= germ, seed : q. v.).

RUDIMENTARY : (1) आदि- in comp. v. FIRST ; (2) अपक्व (f. क्वा = immature). [v. TO MOURN, REPENT.

RUE : I. Subs., a potherb : ब्राह्मी. II. Verb : शोचति (शुच्, c. 1.) :

RUEFUL : शोकाकुल (f. ला) : v. MOURNFUL, SORROWFUL.

RUFF : I. A collar : गलबन्धविशेषः. II. A bird : कपोतजातीयपक्षिविशेषः. III. A fish : मत्स्यविशेषः.

RUFFIAN : (1) आततायिन् (m.) ; (2) दस्युः ; (3) साहसिकः.

RUFFIANLY : *r. conduct*: v. SAVAGE, WICKED.

RUFFLE (v.) : I. To fold, wrinkle : q. v. II. To agitate, discompose, throw into confusion : q. v. : क्षोभयति, वि-, सं-, प्र-, *r.d* क्षुब्ध (f. ब्धा), क्षोभं गत (f. ता), etc.

RUFFLE (subs.) : I. Frill : फुल्लाञ्चल: (?). II. Agitation, commotion : q. v. : क्षोभ:, सं-, वि-. III. Fold, plait : भङ्गि:.

RUG : (1) कम्बल: (= shawl) ; (2) आस्तर:,-रं (= carpet).

RUGGED : I. Lit. : (1) बन्धुर (f. रा) ; (2) नतोन्नत (f. ता) ; (3) विषम (f. मा). II. Harsh, rude : q. v. : कर्कश (f. शा).

RUGGEDNESS : (1) बन्धुरता (as of surface) ; (2) कर्कशता v. HARSHNESS, ROUGHNESS, RUDENESS.

RUIN (subs.) : I. Destruction : q. v. : (1) नाश:, वि-, प्र-, *not going to r.* अविनाशिन् (f. नी), M. n. ; (2) ध्वंस:, वि-, प्र-, *my heart would go to r.* ध्वंसेत मे हृदयं, Ki. XI. 57. : v. DEFEAT, OVERTHROW. Ph. : *in r.s* : (1) जीर्ण (f. र्णा), *a garden in r.s* जीर्णोद्यानं, Mu. II. ; (2) विशीर्ण (f. र्णा), *with hundreds of buildings almost in r.s* विशीर्णकल्पाट्टशत (f. ता), R. XVI. 11. II. Defilement : q. v. : नाश:.

RUIN (v. t.) : नाशयति, वि-, प्र-, (c. of नश्) : v. TO DESTROY, ANNIHILATE, DEFILE, INJURE, OVERTHROW.

RUINED, BE : नश्यति, वि-, प्र- (नश्, c. 4.), *you are r. for ten sovereigns* विनष्टोऽसि दशसुवर्णस्य कारणात्, Mr. II. 10. : v. DESTROYED (BE).

RUINOUS : I. Destructive, injurious : q. v. : विनाशिन् (f. नी). II. Characterized by or composed by ruin : नाश etc. in comp. : v. RUIN.

RUINOUSLY : expr. by pres. part.

RULE (subs.) : I. Reign, government : q. v. : शासनं. II. Regulation, precept : q. v. : (1) विधि:. Ph. : *conversant with the r.s of grammar* शब्दशासनविद् (mfn.), Si. XIV. 34. ; (2) सूत्रं (= aphorism). III. An instrument : v. RULER. IV. Standard measure : प्रमाणं. Ph. : *r. of three* (in arith.) त्रैराशिकं, *inverse r. of three* व्यस्तत्रैराशिकं, Li. ; *double r.* पञ्चराशिकं, सप्तराशिकं, etc.

RULE (v.) : I. To reign, govern : q. v. : शास्ति, प्र-, (शास्, c. 2.). II. To regulate, check : q. v. : शास्ति. III. To lay down as in a decision : perh. शास्ति ; व्यवस्थापयति (c. of स्था). IV. To make with lines : perh. रेखाभिर् अङ्कयति (अङ्क्, c. 10.).

RULER : I. Governor : (1) शासक (f. सिका), प्र- ; (2) पालयितृ (f. त्री) ;

(3) शासितृ (f. त्री), *the r. of the ill-behaved* दुर्विनीतानां शासिता, Sa. r. 26. II. An instrument : *रेखालेखनी. [q. v. : प्रबल (f. ला).

Ruling (adj.) : I. Lit. : v. to rule, reign. II. Predominant, chief :

Rum : शीधुः, *old r.* पुराणशीधुः, R. xvi. 52.

Rumble (v.) : रवति, वि-, (रव्, c. 1.) : v. to roar.

Rumbling (subs.) : निर्घोषः : v. roar, noise.

Ruminate : I. Lit. : (1) रोमन्थयते ; (2) रोमन्थं अभ्यस्यति (अस्, c. 4.), करोति, etc. II. To meditate, think over : q. v. : (1) अनुध्यायति (ध्यै, c. 1.) ; (2) संचिन्तयति (चिन्त्, c. 10).

Ruminating, Ruminant (adj.) : expr. by verb.

Rumination : I. Lit. : रोमन्थः. II. Meditation : q. v. : अनुध्यानं.

Rummage (v.) : I. Verb : अस्तव्यस्तं कृत्वा निपुणं अन्विष्यति (इष्, c. 4.) : v. to search. I. Subs., r.ing : expr. by verb or circum.

Rumour (subs.) : (1) लोकप्रवादः and sim. comp.s, *the r. spread on all sides* प्रतिदिशं लोकवादः प्रासर्पत्, D. viii. ; (2) किंवदन्ती (न्तिः) ; (3) जनश्रुतिः ; (4) जनरवः.

Rumour (v.) : expr. by subs., *it is r.ed* अस्तीयं जनश्रुतिः.

Rump (subs.) : स्फिच् (f.) : v. also buttock.

Rumple : I. Verb : संपुटीकरोति : v. also to wrinkle, contract. II. Subs., fold, plait : भङ्गिः.

Run (v. i.) : I. Lit. : (1) धावति, प्र-, परि-, (धाव्, c. 1.), *r.ing through the skies* गीर्वाणवर्त्मना धावन्, K. ii. ; (2) द्रवति, वि-, (द्रु, c. 1.), *they ran out of fear* दुद्रुवुर्भयात्, Mah. II. To go, pass : (1) गच्छति (गम्, c. 1.) v. to go ; (2) वहति (वह्, c. 1.), *which r.s through Kalinda* कलिन्दान्तरवाहिनी, Mat. v. to flow. III. To melt : q. v. : द्रवति. Ph. : *r. to seed* बीजानि भवन्ति (with gen.).

Run (v. t.) : I. Lit. : धावयति, प्र- (c. of धाव्), *if I ride and r. you* यद्यहं तव पृष्ठं समारुह्य धावयामि, P. iv. 7. II. To cause to go, move : चालयति, सं-, (c. of चल्). III. To drive : q. v. : वाहयति (c. of वह्).

Run about : (परि- or समभि- धावति ; (2) प्र-द्रवति. [v. to pursue.

Run after : (1) अनु-धावति, *ran a. deer* मृगमन्वधावत्, Mah. ; (2) अनुद्रवति

Run against or towards : (1) अभि- or प्रति- धावति, *r.ing a. him* अभिधावन्, Ki. xiii. 2. ; (2) अभि-, उप-, समुप-, or प्रति- द्रवति, *or ran a. the river* नदीं तु प्रत्यदुद्रवत्, B. vi. 17. [also to flee.

Run away : (1) अपधावति (rare), M. viii. 54. ; (2) द्रवति, वि-, आ-, प्र v.

Run down : I. Lit. : विद्रवति : v. TO R. AFTER. II. To crush, decry. : q. v. : मृद्नाति, अव-, (मृद्, c. 9.).

Run into . I. Lit. : द्रवति, *rivers r. i. the ocean* नद्यः समुद्रं द्रवन्ति, G. xi. 28. II. = to become : q. v. : *r. i. debt* ऋणग्रस्त (f. स्ता).

Run on : I. Lit. : प्रधावति. II. To continue, go on : q. v.

Run out : (1) अवसीयते v. TO END ; (2) क्षीयते (pass. = be exhausted).

Run over : I. To overflow : q. v. II. To trample : अवमृद्नाति. III. To go over cursorily : द्रुतं निर्वाचयति (c. of वच्).

Run up : वर्धते (वृध्, c. 1.) : v. TO INCREASE.

Run (subs.) : I. R.ning : (1) धावनं, प्र- ; (2) द्रवः -वं, वि- (sp. r. away). II. Flow : q v. : प्रवाहः. III. Extent, reach : q. v. IV. Prevalence : प्रचारः. Ph. : *in the long r.* perh. अवशेषे ; *the ordinary r. of mankind* साधारणं or -लोकाः.

Runagate, Runaway : (1) विद्रुत (f. ता) ; (2) अपधावित (f. ता : ?) : v. FUGITIVE.

Rundle : (1) विभङ्गः ; (2) भङ्गिः : v. STEP.

Runlet : (1) निम्नगा ; (2) कुसरित् (f.) and sim. comp.s.

Runner : I. Lit. : धावक (f. विका), प्र-. II. Courier : जङ्घाकारिकः. III. A branch : प्ररोहः.

Rupee : (1) perh. टङ्कः ; (2) रू(रौ)प्यमुद्रा.

Rupture (subs.) : I. Lit. : (1) भेदः ; (2) स्फोटः-नं (=bursting). II. Fig., breach : भेदः, *r. between friends* सुहृद्भेदः, H. v. QUARREL. III. Hernia : q. v.

Rupture (v.) : (1) भिनत्ति (भिद्, c. 7.) v. TO BREAK ; (2) स्फोटयति (c. of स्फुट्) v. TO BURST.

Rural : (1) ग्राम्य (f. म्या) v. VILLAGE, RUSTIC ; (2) जानपद (f. दी), *r. priest* जानपदी विप्रः, R. xv. 42.

Ruse : छलं : v. STRATAGEM, DECEIT, ARTIFICE.

Rush (v.) : वेगेन धावति (धाव्, c. 1. = to run : q. v.) or गच्छति (गम्, c. 1. = to go : q. v.) or पतति, आ-, नि-, प्र- (पत्, c. 1. : lit. = to fall), *r.ing headlong into the stream of arrows* वेगेन प्रतिमुखमेत्य बाणनद्याः, Ki. xvii. 63. ; *an arrow r.ed out of the Pináka* निपपात (आदधाव, M. n.) जवादिषुः पिनाकात्, xiii. 20. ; *Arjuna r.ed forth to take the arrow* आपपात पार्थः शरं जिघृक्षुः, 32.

Rush (subs.) : I. The act : expr. by verb. II. Impetuosity : महावेगः. II. A grass : तृणविशेषः.

Rushingly : (1) महावेगेन ; (2) महाजवेन ; etc.

RUSHLIGHT : तृणालोकः and sim. comp.s (?).
RUSHLY : *रासमय (f. यी) and sim. comp.s.
RUSK : a buiscuit : *रुस्कं.
RUSSET : I. Adj. : (1) कपिश (f. शा) ; (2) श्याव (f. वा). II. Subs. : an apple : फलविशेषः.
RUST (v.) : expr. by subs. or adj. : v. RUST,-Y.
RUST (subs.) : I. Of iron : (1) किट्टं ; (2) मण्डूरं ; (3) सिंहाणं (णं) (rare). II. In gen. : मलं "मलं पृथिव्या वाह्लीकाः", Mah. VIII. 45. 23.
RUSTIC : (1) ग्राम्य (f. म्या), *you will know that men are not r.s* प्रग्राम्यतां मनुष्याणां ज्ञास्यसि, K. ; (2) ग्रामिक (f. की) ; (3) ग्रामीय (f. या) ; (4) ग्रामीण (f. णा), *r. maidens* ग्रामीणवध्वः, Si. XII. 37.
RUSTICATE (v.) : I. Trans. : निर्वासयति (c. of वस्) : v. TO BANISH. II. To dwell in the country : जनपदे वसति (वस्, c. 1.).
RUSTICATION : निर्वासनं : v. BANISHMENT.
RUSTICITY : (1) ग्राम्यता ; (2) ग्राम्यभावः ; (3) ग्रामिकता (?).
RUSTLE : (1) मर्मरायते (nomi.) ; (2) मर्मरशब्दं करोति.
RUSTLING : I. Subs. : मर्मरः. II. Adj. : (1) मर्मर (f. रा), *r. leaves* मर्मरपत्र-, Ku. III. ; (2) मर्मरशब्दवत् (f. ती), M. n.
RUSTY : (1) मलिन (f. ना) ; (2) मलीमस (f. सा) ; (3) कलङ्कित (f. ता).
RUT : I. Of animals : व्यवायः : v. COPULATION. II. Of wheels : गर्तः (= hole).
RUTHLESS : निर्दय (f. या) : v. MERCILESS, UNKIND.
RUTHLESSLY : निर्दयं : v. MERCILESSLY, UNKINDLY.
RUTTISH : (1) मदोन्मत्त (f. त्ता) ; (2) मदोत्कट (f. टा) ; and sim. comp.
RYOT : कर्षकः : v. CULTIVATOR.

S

SABAOTH : देवसेना and sim. comp.s : v. ARMY.
SABBATARIAN : विश्रामवारसेविन् (f. नी) and sim. comp.s (?).
SABBATH : विश्रामवारः or -वासरः (?).
SABBATIC,-AL : expr. by comp. : v. SABBATH.

SABLE (adj.) : श्याम (f. मा) : v. DARK, BLACK.

SABLE (subs.) : I. An animal : *श्यामकः. II. Its fur : *श्यामकं,-लोमन् (n.). III. A robe : श्यामवेषः (?).

SABOT : काष्ठपादुकाविशेषः.

SABRE : I Subs. : निस्त्रिंशः : v. SWORD, SCIMITAR. II. Verb : खड्गेन or निस्त्रिंशेन शिरश्छिनत्ति (छिद्, c. 7.) : v. TO CUT OFF.

SACCHARINE : perh. शार्कर (f. री) or शार्करिक (f. की) : v. SUGAR.

SACERDOTAL : expr. by comp. : v. PRIEST,-HOOD.

SACHEL : (1) भस्त्रा ; (2) क्षुद्रकोषः. [1.) v. TO DEPREDATE.

SACK (v.) : (1) लुण्ठति (लुण्ठ्, c. 1.) : v. TO PLUNDER ; (2) उपप्लवते (प्लु, c.

SACK (subs.) : I. A canvas bag : गोणी, buing s.s गोणीः क्रीत्वा, D. II. Plunder, devastation : q. v. : घातः. III. A garment : शाणी (?).

SACK-CLOTH : शाणं (= canvas) ; (2) गोणीपटः (?).

SACKBUT : वाद्यविशेषः.

SACKER : (1) लुण्ठाक (f. की) ; (2) घातक (f. तिका).

SACKING (subs.) : I. Sack : q. v. II. Sack-cloth : q. v.

SACRAMENT : perh. संस्कारः, s. of baptism *जलसंस्कारः.

SACRAMENTAL : expr. by comp., s. rite संस्कारविधिः (?).

SACRED : (1) पुण्य (f. ण्या), the most s. Brahmakhetra ब्रह्मक्षेत्रं महापुण्यं, Mah. III. 83. 6. ; s. history पुण्या संहिता, I. 1. 21. v. HOLY ; (2) पवित्र (f. त्रा), s. waters पयः पवित्रं, R. v. 59. , s. throughout the world जगत्पवित्र (f. त्रा), Si. III. 2. v. PURE ; (3) मेध्य (f. ध्या : rare), full of sweet and s. flavours स्वादुमेध्यरसोपेत (f. ता), Mah. I. 93. : v. also RELIGIOUS, INVIOLABLE.

SACREDLY : (1) परमभक्त्या ; (2) सादरं (= scrupulously). [adj.

SACREDNESS : (1) पुण्यता-त्वं ; (2) पवित्रता-त्वं ; (3) मेध्यता-त्वं ; (4) better by

SACRIFICE (subs.) : I. The ceremony : (1) यज्ञः ; (2) क्रतुः ; (3) यागः ; (4) इज्या ; (5) होमः ; (6) मखः ; (7) सत्रं ; (8) सवनं ; (9) अध्वरः : for dif. v. SPECIAL WORKS. Ph. : horse-s. अश्वमेधः ; human-s. नरमेधः ; imperial s. राजसूयः, present at i. s. राजसूयकी दक्षिणाः, Si. XIV. 33. II. Offering, oblation : q. v. : (1) उत्सर्गः (= abandonment, giving up : q. v.), s. of things in the name of gods is s. देवतोद्देशेन द्रव्यत्यागो यागः, M. n. on Si. XIV. 20. ; (2) आलम्भः, सम्-, (= killing : of animals). III. In gen. : (1) उत्सर्गः, s. one's self आत्मोत्सर्गः v. SURRENDER,

DESTRUCTION ; (2) व्ययः (= expense : q. v.), *at the s. of life* प्राणव्ययेनापि, Mu.

SACRIFICE (v.): (1) यजति-ते (यज्, c. 1. : religious), *let the son of Pându s.* यजतां पाण्डवः, Si. II. 65. ; *what (men) s., give here* यद्यजन्ति ददतीह, He. ; (2) त्यजति (त्यज्, c. 1. = to abandon, give up : q. v.), *s.d things to gods* त्यजन् (अयजन्, M. n.) द्रव्यजातमपदिश्य देवताः, Si. XIV. 20. ; *s.s (his) life* त्यजति प्राणान्, Mu. I. 24. ; (3) आलभते, सम्- (लभ्, c. 1. = to kill), *Brahmins s.d the horse according to the prescribed rite* तं तुरङ्गं यथाशास्त्रमालभन्त द्विजातयः, Mah. XIV. 89. 1. ; (4) अर्पयति, सं- (= 3), 2. : v. also TO OFFER.

SACRIFICER : (1) याजक (f. जिका = sacred s.) v. PRIEST ; (2) यजमान (f. ना = lay s.), Si. XIV. 22. ; (3) यष्टृ (f. ष्ट्री = 1 and 2) ; (4) in gen. expr. by verb : v. TO SACRIFICE.

SACRIFICIAL : (1) by comp., *s. vessel* यज्ञपात्रं ; *s. ground* यज्ञसंस्तरः, Mah. ; *s. work* यज्ञकर्मन् (n.), Si. XIV. 1. ; (2) यज्ञिय (f. या).

SACRILEGE : (1) देवस्वापहारः or -हरणं and sim. comp.s ; (2) दूषणं (= profanation, polluted).

SACRILEGIOUS : पापकृ- in comp. : v. also IMPIOUS.

SACRILIGEOUSLY : (1) पापकृवत् ; (2) धर्मं निहत्य and sim. comp.s.

SACRISTY : पुण्यशाला, -आगारं, and sim. comp.s (??).

SAD : I. Mournful : q. v. : (1) शोकाकुल (f. ला) ; (2) विषण्ण (f. ण्णा = dejected) ; (3) म्लान (f. ना), परि- (= drooping, gloomy : as of the countenance). II. Causing sorrow : (1) शोचनीय (f. या), परि- ; (2) शोकावह (f. हा) and sim. comp.s. III. Naughty, wicked : q. v.

SADDEN : विषण्णीकरोति : v. TO GRIEVE, DEJECT.

SADDLE (subs.) : (1) पर्याणं, *mounting the s.d Rainbow* आरोपितपर्याणमिन्द्रायुधमारुह्य, K. ; *took off the s. from Rainbow* व्यपनीतपर्याणमिन्द्रायुधमकरोत्, R. ; (2) पल्य(र्य)यनं. Ph. : *both in s. and in harness* पृष्ठेषु च रथेषु च, Mah. IV. 3. 5.

SADDLE (v.) : I. Lit. : पर्याणं आरोपयति (c. of रुह्), ददाति (दा, c. 3.), etc. (with loc.), K. : v. TO PUT. II. Fig. : expr. with भारः (= burden) or by circum.

SADDLEBAG : perh. पल्ययन- or पर्याणगोणी.

SADDLEBOW : पल्ययन- or पर्याण-मुखं (?). [वाहिन् (m.), A.

SADDLE-HORSE : perh. वाहाश्वः and sim. comp.s. Ph. : *good s.* साधु

SADDLER : पर्याण- or पल्ययन-कारः (f. री : ?).

SADDUCEE : a sect : *सिद्दुकाम (f. मा).

SADLY : I. Mournfully : (1) सशोकं ; (2) by adj. II. Strongly : बलवत्.

SADNESS : (1) विषादः ; (2) विषण्णता ; (3) शोकाकुलता and sim. deriv. : v. SORROWFULNESS.

SAFE (adj.) : (1) सुरक्षित (f. ता = well-protected), *and naturally s.* प्रजाश्च च सुरक्षिताः, Mah. III. 15. 17. ; (2) स्वस्थ (f. स्था = uninjured, as of parts : v. HEALTHY, WELL) ; (3) अलङ्घ्य (f. ङ्घ्या = inviolable), *we are made s. against the enemies of gods* विद्मप्रतिपक्षसालङ्घनीये कृते स्वः, V. II. ; (4) निराबाध (f. धा), असम्बाध (f. धा), and sim. comp.s (rare).

SAFE (subs.) : (1) लौहपेटिका (= ironchest) ; (2) कोष्ठः (for stores).

SAFECONDUCT : अभयपत्रं and sim. comp. s (??).

SAFEGUARD : (1) रक्षा, अभि-, सं- ; (2) गुप्तिः : v. PROTECTION.

SAFELY : (1) निराबाधं ; (2) असम्बाधं ; (3) अक्षतं.

SAFETY : (1) रक्षा (= protection) ; (2) gen. expr. by adj. v. SAFE. Ph. : *to promise s.* अभयं ददाति ; *in s.* v. SAFELY.

SAFETY-VALVE : *रक्षाविधानं.

SAFFLOWER : कुसुम्भं, *dyed with s.* कौसुम्भ (f. म्भी).

SAFFRON : कुङ्कुमं, "बाह्लीकदेशसञ्जातं कुङ्कुमं पाण्डुरं मतं", Bhá. ; *dark red with s.* कुङ्कुमारुण (f. णा), Ki. IX. 23.

SAGACIOUS : (1) तीक्ष्णबुद्धि (mfn.) ; (2) सूक्ष्मधी (f. धि) ; (3) चतुर (f. रा = cunning) ; (4) कुशाग्र- (or -ग्रीय) -मति (mfn. = very s.).

SAGACIOUSLY : (1) तीक्ष्णबुद्ध्या ; (2) सूक्ष्मधिया ; etc.

SAGACITY : (1) तीक्ष्णबुद्धिः ; (2) सूक्ष्मधीः ; (3) कुशाग्रमतिः ; etc.

SAGE : I. Wise : q. v. : प्राज्ञ (f. ज्ञा). Ph. : *holy s.* : (1) ऋषिः ; (2) मुनिः, *even s.s err* "मुनीनाञ्च मतिभ्रमः". II. The plant : perh. बर्बरी.

SAGELY : प्राज्ञवत् : v. WISELY.

SAGITTARIUS : धनुस् (mn.).

SAGO : *सागुः (both of the palm and the preparation).

SAIL (subs.) : I. Of a ship : (1) वातवसनं and sim. comp.s ; (2) perh. पताका, Mah. I. ; Rám. II. Ph. : *to set s.* नावं मुञ्चति, D. VI. II. A ship : q, v. : नौः.

SAIL (v.) : I. To be impelled by wind : वायुना नोद्यते (pass. of नुद्) etc., *s.ing against wind* अननुकूलवातनुन्ना, D. VI. : v. TO DRIVE. III. To set on a voyage : पोतेन (= on a boat) or समुद्रेण (by sea)

गच्छति (गम्, c. 1. etc.), *s. to the ilands* प्रवहणेन द्वीपं गच्छ, K. s. 25. 36. ; *s.ed on his ship* तद्दीयं यानपात्रमभिरुह्य प्रतस्थे ऽस्य्‌ पितव्यंणा, 40. ; *s.ing* (*vessels*) समुद्रयायिन् (f. नी) and sim. comp.s, M. n. : v. SHIP, SEA, GO, PASS.

SAILYARD : *वातवसनसंसरः and sim. comp.s.

SAILOR : (1) नाविकः, D. VI. ; (2) कर्णधारः (prop. = helmsman), K. s. 18. 300. ; (3) पोतवाहः,-कः and sim. comp.s v. SHIP.

SAINT : (1) सिद्धः,-जनः, etc. ; (2) ऋषिः (= sage) ; (3) भगवत् (m. = as a title). *S. Anthony's fire* : उदर्दः.

SAINTED : I. Sacred : q. v. II. Of the dead : (1) सुकृतभाज् (mfn.) [(2) दिवं गत (f. ता) ; etc.

SAINTLY : (1) पवित्र (f. त्रा) v. SACRED ; (2) विमल (f. ला) v. PURE.

SAKE : Ph. : *for the s. of* -अर्थं or -अर्थे in comp. v. FOR (III, II).

SALACIOUS : कामुक (f. की) : v. LUSTFUL.

SALAD : *शाकावदंशः ; सारदः.

SALAMANDER : गोधाविशेषः ; *सौरमन्द्रः.

SAL-AMMOMAC : * नैशदलं.

SALARIED (adj.) : वेतनभोगिन् (f. नी) and sim. comp.s.

SALARY : (1) वेतनं, *s. as arranged* यथाकृतं वेतनं, N. s. : v. PAY.

SALE : विक्रयः, *after s.* विक्रयानन्तरं, Bhá. ; *non-delivery after s.* विक्रीयासम्प्रदानं, Viv. v. TO SELL. *Underhand s.* अवक्रयः, Y. II. 243.

SALEABLE : (1) विक्रेयः (या, यं), *even a sold article is s....* विक्रीतमपि विक्रेयं, Y. II. 252. ; (2) विक्रेतव्य (f. व्या) (rare).

SALESMAN : (1) विक्रेतृ (f. त्री) ; (2) विक्रयकारिन् (f. णी) ; etc.

SALIENT : प्रधान (f. ना = chief : q. v.).

SALINE : *s. taste* लवणरसः : v. SALT. Ph. : *s. soil* : (1) ऊषरः (रा, रं) ; (2) ऊषः (षा), V. p. VI. 5. 46.

SALIVA : (1) लाला ; (2) सृणिका (rare).

SALIVARY, SALIVAL : expr. by comp.

SALIVATE : लालां स्रावयति, परि-, (c. of स्रु).

SALIVATION : लालास्रवः or स्रुतिः, or स्यन्दः.

SALLOW : (1) आपीत (f. ता = yellowish) ; (2) पाण्डु (mfn. = pale).

SALLOWNESS : (1) आपीतता ; (2) पाण्डुता ; (3) विवर्णता.

SALLY (v.) : निष्पतति, अभि- (पत्, c. 1.) : v. TO RUSH.

SALLY (subs.) : I. Lit. : (1) निष्पतनं ; (2) प्रपातः. II. Fig., flight : (1) विलासः, (2) विलसितं.

Salmon : रोहितनिभो मत्स्यविशेषः.

Saloon : शाला : v. hall.

Salt (subs.) : I. Lit. : लवणं, *sea-water is (impregnated) with s. and alkalis* सामुद्रं जलं सक्षारलवणं, Bhá. ; *cooked with s., ginger, and asafœtida* सिद्धा लवणार्द्रकहिङ्गुभिः, Bhá. Ph. : *sea-s.* सामुद्रं लवणं or वशिरं ; *black-s.* विडं ; *Sambher-s.* वसुकं ; *rock-s.* सैन्धवं, or शीतशिवं, A. II. Fig. : लावण्यं (?). III. In chem. : expr. by लवणं.

Salt (adj.) : लवण- in comp., *sea of s.-water* लवणोदः ; *s.-mine* लवणखनिः ; *s.-works* लवणशाला (?).

Salt (v.) : लवणीकरोति or लवणयति (nomi. ??).

Salt-cellar : (1) लावणिकम्, Wilson ; (2) लवणभाजनं.

Salted (adj.) : (1) लावण (f. णी) ; (2) लवणसंसृष्ट (f. ष्टा) and sim. comp.s.

Saltish ईषल्लवण (f. णा) and sim. comp.s.

Saltness : (1) expr. by लवणं ; (2) लवणता-त्वं or लावण्यं (rare), "लावण्यमस्ति बहु.तत्र किमत्र चित्रं", Amaru. ; (3) लवणः (रसः) (of the taste).

Saltpetre : (1) यवक्षारः ; (2) तीक्ष्णरसः (rare).

Salubrious : (1) स्वास्थ्यकर (f. री) and sim. comp.s ; (2) निरामय (f. या) ; (3) अनाविल (f. ला), M. vii. 69. ; (4) क्षेम्य (f. म्या), M. vii. 212.

Salubriously : expr. by adj. or comp.

Salubriousness, Salubrity : (1) स्वास्थ्यकरता ; (2) निरामयता ; (3) अनाविलता ; and sim. comp.s. [ous, beneficial, useful.

Salutary : क्षेमङ्कर (f. रा), B. xii. 6. and sim. deriv. : v. also salubri-

Salutation : v. salute (i).

Salute (subs.) : I. Salutation : (I) अभिवादः,-नं ; (2) वन्दना ; (3) प्रणामः or प्रणतिः (prop. = bow) ; (4) नमस्कारः (= 3) ; (4) नमस्या (rare), N. xiv. 1. II. Kiss : q. v. : चुम्बनं.

Salute (v.) : (1) वन्दते, अभि-, (वन्द्, c. 1.), *I s. the parents of the world* जगतः पितरौ वन्दे, R. ; (2) अभिवादयति-ते (c. of वद् = to greet : q. v.), *I s. thee* अभिवादये, Ve. vi. ; (3) नमति, प्र- (नम्, c. 1. : prop. to make a bow), *always s. Durjodhana* प्रणमन्ति सदा सुयोधनं, Ki. ii. 44.

Saluter : expr. by verb. [sation).

Salvage : (1) उद्धृतं, सम्- (of the property) ; (2) उद्धारः (of the compen-

Salvation : (1) त्राणं, परि- ; (2) तारणं, सम्- ; (3) उद्धारः, सम्-.

Salve : अञ्जनं : v. ointment.

Salver : (1) रूप्यपात्रं. ; (2) रजतभाजनं, ; etc.

SALVO : I. Exception, excuse : q. v. II. A volley : q. v.

SALVOLATILE : *चय्यलवणं.

SAME : I. Identical : expr. by तद्, *it is like it, but not the s.* सदृश एषः, न पुनः सः, Mr. IX. ; *it is certainly the s.* नियतं स एषः, U. III. 12. ; *saying he is the s.* सोऽयमितीरयित्वा, Ma. I. 23. ; *the order is to go to the very s. place* तत्रैव गमनादेशः, Vi. IV. 43. ; *what I am, the s. is the son of Sun to you* योऽहं सूर्यसुतः स एव भवतां, Vi. V. 55. II. One, not different : (1) स- in certain comp.s (G. § 103. A.), *of the s. colour* सवर्ण (f. र्णा), Me. ; *at the s. time* सममेव, Ki. XIV. 44. ; (2) एकः (का, कं), *living in the s. place* एकायतनः (ना, नं), Mah. ; *in the s. place* एकत्र, C. I. ; *getting on the s. chariot* एकं स्यन्दनमास्थितौ, R. I. 36. III. Corresponding : समः (मा, मं) or समानः (ना, नं) : v. EQUAL, LIKE. Ph. : *in the s. manner* तथा, तद्वत् ; *s. as* यथा...तथैव.

SAMENESS : (1) ऐक्यं (= identity) ; (2) साम्यं (= similarity) ; (3) by circum. : v. SAME.

SAMPLE. : आदर्शः : v. also SPECIMEN.

SAMPLER : perh. सूचिकर्मप्रतिकृतिः and sim. comp.s.

SANATIVE, SANATORY : (1) प्रति(ती)कार- in comp. ; (2) रोगनाशन (f. नी) and sim. comp.s.

SANCTIFICATION : I. The act : expr. by verb. II. The state : [पवित्रता : v. SACREDNESS.

SANCTIFIER : expr. by verb.

SANCTIFY : (1) पवित्रयति (nomi.) ; (2) पुण्यीकरोति ; (3) पवित्रीकरोति : v. also TO CONSECRATE, PURIFY.

SANCTIMONIOUS : I. Sacred : q. v. II. Hypocrite : q. v. : दाम्भिक (f. की).

SANCTIMONY : I. Sacredness : पवित्रता. II. Assumed : दाम्भिकता.

SANCTION : I. Subs. : शासनं (?) : v. PERMISSION, RATIFICATION. II. Verb : शास्ति, अनु-, (शास्, c. 2.) : v. TO PERMIT, CONFIRM.

SANCTITY : (1) पवित्रता v. SACREDNESS ; (2) निर्मलता v. PURITY.

SANCTUARY : I. Of a temple : (1) गर्भागारं, Wilson ; (2) गर्भः, Mat. II. A temple : q. v. : महालयः. III. Refuge : q. v. : शरणं.

SAND (subs.) : I. Lit. : (1 बालुः,-का, *fomentation with s.* बालुकास्वेदः, Bhá. ; *heated s.* करम्भबालुका, V. p. VI. 5. 45. ; (2) सिकता (gen. pl.), *particles of s.* सिकतांशवः, *even in s.* सिकतास्वपि, J. II. In pl., *a sandy country* : मरुः,-भूमिः, *crossing the s.s of Marwar* मरुधन्वमतिक्रम्य, B. p. I. X. 35.

Sand (v.) : I. To cover with s. : सिकताभिर् आवृणोति (वृ, c. 5.) : v. to cover. II. To ground on s. : q. v. : *to s.ed* सैकते पतति.

Sand-glass : वालुकायन्त्रं, Su. com.

Sandstone : सिकतोपल: and sim. comp.s (??).

Sandal : I. The tree : (1) चन्दन: ; (2) रक्तचन्दन: (= red s.). *N. B.* (a) use n. for the wood ; (b) used also for the unctuous preparation. II. A shoe : कोपी(प्री).

Sandarac (ch) : I. A tree : वृक्षविशेष:. II. Realgar : रक्तधातु:.

Sandblind : perh. नकुलान्ध (f. न्धा), Bhá.

Sanders : (1) रक्तचन्दन: (red s.) ; (2) पीतद्रु: (yellow s.).

Sandy : I. Lit. : (1) वालुकामय (f. यी) ; (2) वालुकाकीर्ण (f. र्णा) ; and sim. comp.s. II. Sand-colored : वालुकाभिभ (f. भा) and sim. comp.s.

Sane : I. Healthy : q. v. : सुस्थ (f. स्था). II. In mind, not mad : (1) प्रकृतिस्थ (f. स्था) "ममैष पुत्रो वायुग्रस्तश्चिरं चिकित्सित: प्रकृतिस्थ एव जात:", D. ii. ; (2) अविचलितबुद्धि (mfn.), C. s. ; (3) अनुपहतमनस् (mfn.) ; and sim. comp.s.

Sanguinary : I. Of men : (1) रक्तप्रिय (f. या) and sim. comp.s ; (2) जिघांसु (mfn. = murderous). II. Of acts : रक्तदूषित (f. ता) and sim. comp.s.

Sanguine : I. Hopeful : q. v. : (1) आशावत् (f. ती) ; (2) जातास्थ (f. स्था), *I being s.* जातास्थया मया, D. ii. II. Ardent, deep : q. v. : गाढ (f. ढा).

Sanies : पूयं : v. pus.

Sanity : (1) प्रकृतिस्थता ; (2) सुस्थता (only of body).

Sanskrit : (1) संस्कृतं ; (2) संस्कारपूता भाषा and sim. expr.s, *praised the bridegroom in s.* संस्कारपूतेन वरं गुणाव, Ku. vii. 90.

Sap : I. Subs. : रस:. II. Verb : खनति (खन्, c. 1.) : v. to undermine.

Sapid : स्वादु (f. also द्वी) : v. tasteful.

Sapient : प्राज्ञ (f. ज्ञा) : v. wise.

Sapless : (1) नीरस (f. सा) ; (2) विरस (f. सा) : v. also dry.

Sapling : (1) वृक्षक:, Ku. v. 14. ; (2) बालवृक्ष: and sim. comp.s.

Saponaceous : (1) मेदुर (f. रा) ; (2) चिक्कण (f. णा).

Sapper : खनक: : v. miner.

Sapphic : *साफ्फ (f. फी).

Sapphire : इन्द्रनील: or महानील:, *a bed of s.s* इन्द्रनीलस्थलं, Si. iii. 11.

Sappy : (1) रसवत् (f. ती) ; (2) सरस (f. सा) ; (3) रसाढ्य (f. ढ्या) and sim. comp.s.

SARCASM : (1) अवक्षेपः or आक्षेपः (= reproach) ; (2) व्यङ्गोक्तिः (?) ; (3) कर्कशपरि(री)हासः and sim. expr.s (= bitter gest).

SARCASTIC,-AL : (1) by comp. ; (2) अवतुद (f. दा = tainting).

SARCASTICALLY : (1) सावक्षेपं ; (2) साक्षेपं ; (3) by adj.

SARCOPHAGUS : a line-stone : *मांसादः.

SARDINE : मत्स्यविशेषः.

SARDONIC : ph. : *s. laugh* विकृतहासः and sim. comp.s.

SARDONYX : a gem : गोमेदः,-कः (?).

SARSA,-PARILLA : उत्कटं (?), Wilson.

SASH (subs.) : I. A belt : perh. परिकरः, *wearing a s.* बद्धपरिकर (f. रा).
II. Of a window : perh. काचाधारः.

SATAN : *शातनः ; पिशाचः (=devil, demon : q. v.).

SATANIC : (1) पैशाच (f. ची : demoniac) ; *शातनीय (f. या).

SATCHEL : V. SACHEL.

SATE,-D : V. SATIATE,-D.

SATELLITE : I. Lit. : उपग्रहः. II. A dependant : पार्श्वचरः.

SATIATE : तर्पयति, सं-, परि-, (c. of तृप्), *s.d forefathers* पितॄन्तर्पयित्वा, B. I. V. TO SATISFY. *Be s.d* तृप्यति, सं-, परि-, (तृप्, c. 4.), *he was s. when the rice was entirely finished* सशेष एवान्नस्यातृप्यत, D. VI.

SATIETY : (1) तृप्तिः, परि-, सं-, *to receive s.* तृप्तिमधिगच्छति, Mah. ; (2) सौहित्यं (rare), Vi.

SATIN : चीनं or चीनांशुकं : V. SILK.

SATIRE : साक्षेपगीतं and sim. comp.s may be used : V. SARCASM.

SATIRIC,-AL : (1) expr. by comp. V. SARCASM ; (2) सावक्षेप (f. पा = reproachful) ; (3) सावहास (f. सा = contemptuous). [tuously).

SATIRICALLY : (1) सावक्षेपं (= reproachfully) ; (2) सावहासं (= contemp-

SATIRIS(Z)E : perh. सावक्षेपं भाषते or मर्दयति (मृद्, c. 9. and c. of).

SATIRIST : आक्षेपगीतकृत् (mfn.), -वक्तृ (f. क्त्री), -प्रणेतृ (f. त्री), etc. (??).

SATISFACTION : I. Gratification, contentment : (1) सन्तोषः or परितोषः, *the old husband could not give her s.* स वृद्धपतिस्तस्याः सन्तोषाय नाभवत्, H. I. ; (2) तुष्टिः, सं-, परि-, *deriving s. at night* तुष्टिमुपेयुषां निशि, N. XVI. 111. ; (3) तृप्तिः, सं-, परि-, *great men do not get s. even with the greatest greatness* तृप्तियोगः परेणापि महिम्ना न महात्मनां, Si. II. 31. II. As of hunger : (1) शान्तिः V. MITIGATION ; (2) निराकरणं V. REMOVAL. III. As of debts. : शोधः -नं, परि-.

SATISFACTORILY : expr. by circum. or pres. part. : v. TO SATISFY.

SATISFACTORY : (1) gen. expr. by subs. or verb ; (2) उपयुक्त (f. क्ता = proper, fit : as a s. reply) ; (3) तुष्टिद (f. दा), तर्पण (f. णी), etc. (= satisfying).

SATISFY : I. In gen. : (1) पूरयति (पूर्, c. 10. = to fill up : of the feelings), *my child, s. your curiosity* पूरयतु कुतूहलं वत्सः, U. IV. ; (2) तर्पयति, सम्-, परि-, (c. of तृप् = to satiate : as with food), *and with various drinks s.ed the great Brahmins* तर्पयामास विप्रेन्द्रान् पेयैश्च बहुविस्तरैः, Mah. II. 4. 4. ; (3) तोषयति, सं-, परि-, (c. of तुष् = to please, delight : q. v.), *you go there and s. him and return quick* त्वं तत्र गत्वा तं सन्तोष्य सत्वरमागमिष्यसि, H. II. ; (4) शोधयति (c. of शुध् = to clear : as of debts). II. To free from doubt : q. v. : प्रतिपादयति (c. of पद् = to establish : with acc. of thing and dat. of person). *To be s.ed* : (1) तुष्यति, सं-, परि-, प्र- (तुष्, c. 4.), B. XII. 83. ; (2) तृप्यति, परि-, सं-, वि-, *still not being s.* अवितृप्ततया (संशयगतत्वेन, M. n.) तथापि, Ki. II. 29.

SATRAP : (1) क्षत्रप: (?) ; (2) मण्डलेश: ; (3) भोगपति:.

SATRAPY : (1) मण्डलं (= circle) ; (2) प्रदेश: (= province).

SATURATE : gen. expr. with प्लुत (f. ता), परि-, आ-, सं- : v. TO STEEP.

SATURDAY : (1) शनिवार: ; (2) शनिवासर: ; and sim. comp.s.

SATURN : (1) शनि: ; (2) शनैश्चर: ; (3) शौरि: (rare).

SATURNALIA : शनैश्चरमहोत्सव: and sim. comp.s (?).

SATYR : वनदेवता (?) ; सत्त्व: (?, सत्त्वं = wood, Ki. XIII. 9.).

SAUCE : उपदंश: (= relish) ; सूप: (= broth).

SAUCEPAN : स्थाल:-क: : v. also PAN.

SAUCER : (1) शरावं (?) ; (2) आधार: (stand : when sense clear).

SAUCILY : धाष्टर्यात् or धर्ष्टेन : v. IMPUDENTLY, SHAMELESSLY.

SAUCY : धृष्ट (f. ष्टा) : v. IMPUDENT, SHAMELESS.

SAUNTER : मन्दं मन्दं परिक्रामति or -क्राम्यति (क्रम्, c. 1. and 4.).

SAUSAGE : a kind of food : *शासकं.

SAVAGE : I. Wild : q. v. : वन्य (f. न्या), *like Pulindas* वन्यै: पुलिन्दै:, R. XVI. 19. II. Uncivilized, unpolished : (1) असभ्य (f. भ्या) ; (2) अशिष्ट (f. ष्टा). Ph. : *Kirátas, Savaras, and Pulindas are different tribes of s.s* भेदा: किरातशबरपुलिन्दा म्लेच्छजातय:, A. : v. BARBARIAN. III. Ferocious, cruel : q. v. : क्रूर (f. रा), Si. XV. 8.

SAVAGELY : (1) क्रूरं ; (2) निष्ठुरं : v. FIERCELY, CRUELLY.

SAVAGENESS : (1) क्रौर्य v. FEROCITY, CRUELTY ; (2) असभ्यता (= barbarity) ; (3) वन्यता (= wildness).

SAVANT : (1) पण्डित: ; (2) बुध:,-जन: : v. WISE.

SAVE (v.) : I. In theological sense : (1) तारयति, निस्-, (c. of तॄ), *instantly s.d Yayáti* ययातिं तारयामासुरञ्जसा, Mah. v. 122. 16. ; (2) उद्धरति or -धारयति (धृ, c. 1. and its c., according to its sense), *one s. himself* उद्धरेदात्मनात्मानं, Ve. c. ; (3) त्राति or त्रायते, परि- (त्रा, c. 2. or त्रै, c. 1.), *s. (me), Lord* त्राहि त्राहि जगन्नाथ. II. To preserve : (1) त्रायते or त्राति, परि-, *s. (your) friend* परित्रायतां सुहृदं, Sa. VI. ; (2) रक्षति, परि-, सं-, (रक्ष्, c. 1.), *s. him from Bhíma* रक्षैनं भीमात्, Ve. III. : v. also TO PROTECT, DELIVER. III. To lay by : (1) संचिनोति (चि, c. 5.) ; (2) रक्षति, सं-. IV. To spare : q. v.

SAVE, SAVING (prep.) : विहाय, अपहाय, वर्जयित्वा, etc. : v. EXCEPT ; *s. attention to elders* गुरुजनशुश्रूषां वर्जयित्वा, Na. v.

SAVING (subs.) : I. The act : (1) त्राणं, परि- ; (2) रक्षा, सं- ; (3) उद्धार:, सम्- ; (4) तारणं, सं- ; (5) सञ्चय: for dif. v. TO SAVE. II. Any thing SAVED : (1) सञ्चित (f. ता) ; (2) रक्षित (f. ता), सं-.

SAVINGLY : expr. by circum. : v. TO SAVE, SAVING.

SAVINGS-BANK : *सञ्चितकोष: and sim. comp.s : v. BANK.

SAVIOUR : (1) त्रातृ (f. त्री), परि- ; (2) त्रायक (f. यिका), परि- ; (3) उद्धर्तृ (f. र्त्री), सम्- ; (4) तारक (f. रिका), निस्- ; (4) रक्षितृ (f. त्री), *s. of snakes* नागानां रक्षिता, Na. 77.

SAVARY (subs.) : सुगन्धिलताविशेष: ; *शावरी.

SAVO(U)R (v. i.) : I. To taste : q. v. : स्वदते (स्वद्, c. 1.). II. To smell : q. v. : expr. with गन्ध:.

SAVO(U)R (subs.) : I. Taste : q. v. : रस:. II. Smell : q. v. : गन्ध:.

SAVO(U)RY : I. Tasty : (1) सरस (f. सा) ; (2) स्वादु (f. also द्वी). II. Fragrant : q. v. : सुगन्धि (mfn.).

SAVOY : *कविभेद:.

SAW (subs.) : I. The tool : (1) करपत्रं, *cut off by s. like teeth* दन्तकरपत्र-निकृत्त-, Vi. v. 23. ; (2) क्रकच, "क्रकचव्यवहार:, Li. II. Proverb : q. v.

SAW (v.) : क्रकचेन पाटयति (पट्, c. 10.), Mr. x. 47. or दारयति (c. of दॄ), *s.ing of timber* दारुदारणं, Li. 200. ; *wood for s.ing* क्राकच्यं काष्ठं, Li.

SAW-DUST : क्रकचचूर्णम् (?) ; क्राकच्यकाष्ठचूर्णम् and sim. comp.s.

SAW-FISH : *क्रकचमुख ; मत्स्यविशेष:.

SAW-PIT : क्रकचगर्तिः and sim. comp.s (??).

SAWYER : (1) क्राकचिक, Rám. ; (2) दारुदारकः and sim. comp. s.

SAY : (1) वक्ति (वच्, c. 2.), *we s.* (= reply), *there is omniscient God* उच्यते, अस्ति सर्वज्ञं ब्रह्म, S. ; *in the first chapter, we have said* (= shewn) *that God is the cause of the whole world* प्रथमे पादे समस्तस्य जगतः कारणं ब्रह्मेत्युक्तं, S. ; (2) ब्रवीति or ब्रूते (ब्रू, c. 2.), *you better s. whether you can call him a man* पुरुषोक्तिः कथं तस्मिन् ब्रूहि, Ki. XI. 71. ; *they s.* (= it is said) आहुः, M. IX. 84. ; (3) वदति (वद्, c. 1.), *s. what has not been taken away* वद किं न मे हृतं, R. VIII. 67. ; *I do not say anything to you* त्वां न किञ्चिद्वदामि, N. III. 134. ; (4) गदति, नि- (गद्, c. 1.), *said again to the fine-toothed (lady)* भूयः सुदतीं जगाद, R. VI. 37. ; (5) भाषते (भाष्, c. 1.), *again said fearlessly to Indra* पुनर्भाषेऽपभयः पुरन्दरं, R. III. 51. ; (6) भणति (भण्, c. 1.), *the daughter of Bhima said pleased but at the same time ashamed* क्रीडा च हृष्टा च बभाष भैमी, N. III. 67. ; (7) कथयति (कथ्, c. 10. = to tell), *s. what for* कथय कस्मिन्निमित्ते, Mu. I. ; (8) आचष्टे (चक्ष्, c. 1. = 7), *who you are* का त्वमाचक्ष्व, R. XVI. 8. ; (9) शंसति, आ-, (शंस्, c. 1. = 7), *swan, say what she told me* किं मामाह सा शंस हंस, N. III. 134. ; (10) अभिदधाति or -धत्ते (धा, c. 3. : prop. = to address), *s. what I shall do for you* तवेप्सितं किं विदधेऽभिधेहि, N. III. 52.

SAY,-ING (subs.) : (1) उक्तिः ; (2) वचनं ; (3) वचस् (n.) ; (4) वाक्यं ; (5) वाच् (f.) ; (6) वादः, प्र- ; (7) भाषितं ; (8) गदितं, नि- : (9) भणितं ; etc.

SCAB : I. A disease : पामन् (n.) or पामा, *destroying s.* पामाहरः, Bhá. : v. also ITCH . II. A thin coating : किणः. III. A mean fellow : दुरात्मन् (mfn.).

SCABBARD : कोषः : v. SHEATH.

SCABBY : (1) पामन (f. ना) ; (2) कच्छुर (f. रा) ; (3) विचल (f. ला).

SCABIOUS : कच्छुमत् (f. ती = itchy), Bhá.

SCAFFOLD,-ING (subs.) : I. Lit. : मञ्चः. II. For execution : बध्यकाष्ठं (comp. बध्यपुरुष, बध्यभूमि, शीर्षच्छेदनशूल of Mr. x.).

SCALD : I. Verb : no proper equiv. : तप्तजलादिना दहति (दह्, c. 1. = to burn : q. v.) or म्लपयति (c. of म्लै) or क्लापयति, परि- (c. of क्ला). II. Subs. : perh. स्फोटः ; दाहः (= burnt), P. v. 10.

SCALE (subs.) : I. In pl., a balance : q. v. : तुला, *the fulcrum* धटः, Mit. II. Its dish : (1) शिक्यं (= loop), *to put in the s.* शिक्यं आरो-

पर्यति, V. s. ; (2) पार्श्वं : (= side), Mit. III. In astro. : तुला. IV. Of fishes : (1) शल्कं,-लं ; (2) वल्कं,-लं. V. Of serpents : मण्डलं (= circular spot), Sr. VI. Of metal etc. : पत्रं (= leaf) ; फलकं (= plate). VII. A ladder : q. v. : सोपानं. VIII. In music : ग्राम, Si. I. 10. IX. A basis : (1) often by मूलं (= root) ; (2) परिमाणं or प्रमाणं (= measure). Ph. : *on a small s.* अल्पपरिमाणं.

Scale (v.) : I. To climb : q. v. : आरोहति (रुह्, c. 1.). II. To cross by s.ing : लङ्घयति, उत्-, वि-, अभि-, (लङ्घ्, c. 10.), D. III. III. To take off s.s : श(श)ल्कयति (nomi.) ; विश(श)ल्कीकरोति ; etc.

Scalene : *s. triangle* विषमत्रिभुजः.

Scallop : I. Verb. : कल्पयति, परि-, (c. of क्लृप् : might be used also of s.ed oysters). II. Subs. : कम्बुभेदः.

Scalp : I. Verb : मुण्डं etc. त्वचयति (nomi.) : v. also to remove. II. Subs. : मस्तकत्वच् (f.) and sim. comp.s : v. head, skin.

Scalpel : छुरिकाविशेषः : v. knife.

Scaly : (1) शल्किन् (f. नी) ; (2) सशल्क (f. ल्का) ; (3) वल्कावृत (f. ता) ; etc.

Scamp : (1) अविनीतधूर्त (f. ता) ; (2) दुर्जन (f. ना) ; and sim. comp.s.

Scamper : विद्रवति (द्रु, c. 1.) : v. to run.

Scan (v.) : I. To examine attentively : q. v. : सूक्ष्मं निरूपयति (रूप्, c. 10.). II. Of verses : अक्षरान् विभजति (भज्, c. 1. : ?).

Scandal : I. Calumny : (1) निर्वादः, परि(री)वादः, or अपवादः, *afraid of of popular s.* जननिर्वादभयात्, Ki. II. 10. ; (2) वाच्यं or वचनीयं, *this s. will remain* वचनीयमिदं व्यवस्थितं, Ku. IV. 21. ; (3) दुर्वर्णः or अवर्णः, *I cannot bear this first s.* सोढुं न तत्पूर्वमवर्णमीशे, R. XIV. 38. ; (4) निन्दा (= censure : q. v.), *s. about wife* कलत्रनिन्दा, 33. II. Fig., disgrace,-ful ; q. v. : कलङ्कः.

Scandalize : बीभत्सं जनयति (जन्, c. 10.) : v. also to offend, wound.

Scandalous : I. Disgraceful, infamous : q. v. : कलङ्ककर (f. री). II. Offensive, opprobrious : q. v. : गर्हित (f. ता).

Scandalously : expr. by adj. or circum.

Scansion : छन्दस्वरविभागः (?) ; वृत्तपादगणना (?).

Scant : I. Adj. : v. scanty. II. Verb : v. to stint, limit.

Scantily : (1) स्वल्पं v. little ; (2) अप्रचुरं ; (3) अपर्याप्तं.

Scantiness : I. Want of sufficiency : (1) स्वल्पता v. littleness ; (2) अप्राचुर्यं ; (3) अपर्याप्तता. II. Narrowness, smallness : तनुता.

SCANTY : Not sufficient : q. v. : (1) स्वल्प (f. ल्पा) v. LITTLE ; (2) अप्रचुर (f. रा) and sim. comp.s. II. Narrow, small : q. v. : तनु (f. also न्वी).

SCAPE-GOAT : fig. : (1) बलि: (= oblation) ; (2) दायिन् (f. नी : ?).

SCAPE-GRACE : निर्मर्याद (f. दा) : v. also PRODIGAL.

SCAPULAR,-Y : (1) स्कन्ध- in comp. v. SHOULDER ; (2) स्कन्धगत (f. ता).

SCAR (subs.) : I. Of a wound : (1) क्षतं, *a dreadful s.* विकरालं क्षतं, P. IV. 4. ; (2) क्षतचिह्नं and sim. comp.s. II. Fig. : कलङ्क:.

SCAR (v.) : chiefly in *s.red* क्षताङ्कित (f. ता), किणाङ्क (f. ङ्का, etc.

SCARCE : विरल (f. ला) : v. RARE, UNCOMMON.

SCARCE,-LY : (1) by adj., *one s. gets a matching wife* दुर्लभा सदृशी भार्या, J. ; (2) कथमपि (= with difficulty ; q. v.) ; (3) न (= not : of time), *s. a day passed* नैकमपि दिनं गतं ; (4) sometimes by एव, *s. I had arrived* आगतमात्र एव.

SCARCENESS, SCARCITY : I. In gen. : (1) विरलता ; (2) दुर्लभता ; (3) दुष्प्राप्यता. II. Of provisions : दुर्भिक्षं (= famine : q. v.).

SCARE : त्रासयति (c. of त्रस्) : v. TO FRIGHTEN.

SCARE-CROW : perh. त्रासनं, वि- ; (2) by circum.

SCARF : no prop. equiv. : (1) सिचय: ; (2) चेलक:.

SCARIFICATION : त्वक्छेद:,-नं and sim. comp.s.

SCARIFY : त्वचं छिनत्ति (छिद्, c. 7.) or उल्लिखति (लिख्, c. 6.).

SCARLET : (1) शोण (f. णा) v. RED. ; (2) सिन्दूरसवर्ण (f. र्णा) ; (3) स्वच्छ-सिन्दूरभास् (mfn.), Ri. I. 24. Ph. : *s. fever* उदर्द:, Wilson.

SCARP : no proper equiv. : उपसर्प may be used.

SCATE : v. SKATE.

SCATLELESS : (1) अक्षत (f. ता) ; (2) अविक्षत (f. ता) ; (3) अपरिक्षत (f. ता).

SCATTER : (1) किरति, प्र-, वि-, सं-, (कॄ, c. 6.), *to s. the ladies* विकरितुं वधू:, Si. VI. 52. ; (2) विक्षिपति (क्षिप्, c. 6.), *s.ing the scent* गन्धं विक्षिपन्, Ki. IX. 31. ; (3) वि-धूनोति, निर्-, विनिर्-, (धू, c. 5. : as armies), Vi. II. 1.

SCAVENGER : (1) खलपू: (rare) ; (2) सम्मार्जक: (= sweeper).

SCENE : I. Stage : q. v. : रङ्ग:, -भूमि:. II. Part of a play : अंकांश:, Sa. v. ; परिच्छेद: (?). III. A sight , spectacle : दृश्यं : v. also S.RY. IV. Place : q. v. : भूमि:.

SCENERY (subs.) : I. Natural : expr. by words meaning *land, place* : *wild mountain s.* अरण्यगिरिभूमि:, Vi. v. ; *oh, how beautiful is*

the s. here भद्दो रामणीयकमस्य [मलयपर्वतस्य], Na. I. II. Artificial : v. SCENE.

SCENT (subs.) : I. The sense of smell : घ्राणं : v. SMELL. II. Smell, odour : (1) गन्धः, *with the mere s.* गन्धमात्रेण, Sa. III. ; *sweet s.ed* सुगन्धिन्, (mfn.), Bhá. ; *therefore it is not consonant to implicate here even the s. of action* तस्मात् क्रियाया गन्धमात्रस्याप्यनुप्रवेश इह नोपपद्यते, S. ; (2) सौरभं (= fragrance : q. v.), *of uncommon s.* असाधारणसौरभः (भा, भं), K.

SCENT (v.) : I. To smell : q. v. : घ्राति, आ-, (घ्रा, c. 2.). II. To perfume : q. v. : (1) वासयति (वास्, c. 10.) ; (2) सुरभीकरोति, *s.ed* सुरभितः, Me. I. 53. [comp.s.

SCENTLESS : (1) निर्गन्ध (f. न्धा), Ku. ; (2) गन्धहीनः (ना, नं) ; and sim.

SCEPTIC : (1) सन्देहकृत्, *an honest s.* हेतुभिः सन्देहकृत्, *Sridhara* ; (2) सन्देहभृत्, V. III. 35. (?) ; (3) हेतुकः, V. p. III. 99.

SCEPTICAL : सन्देहभृत् (mfn.) and sim. comp.s.

SCEPTICISM : I. Doubt : q. v. : सन्देहः. II. The doctrine : हेतुकवादः (?).

SCEPTRE : (1) राजदण्डः (= mace) ; (2) छत्रं (= umbrella : fig.), *loss of s.* छत्रभङ्गः. Ph. : *to hold the s.* = to reign : q. v.

SCEPTRED (adj.) : दण्डधार (f. री), Ka. I. 2. ; and sim. comp.s.

SCHEDULE : I. A paper : पत्रं. II. A list : q. v. : परिसंख्या.

SCHEME (subs.) : I. A plan : q. v. : कल्पना. II. In bad sense : मन्त्रणा.

SCHEME (v.) : कल्पयति, परि-, सं-. (कॢप्, c. 10.) : v. TO PLAN, DEVISE. *S.ing* कुचक्रिन् (f. णी) v. also ARTFUL.

SCHISM : भेदः : v. BREACH, SEPARATION.

SCHISMATIC,-AL : भेदकार (f. री) and sim. deriv.s. [v. : पण्डित (f. ता).

SCHOLAR : I. A pupil : q. v. : छात्र (f. त्री). II. A learned person : q.

SCHOLARLY : I. Learned, accomplished : q. v. : पण्डित (f. ता). II. Becoming a scholar : (1) पण्डितसदृश (f. शी) ; (2) पाण्डित्यगर्भ (f. र्भा) ; and sim. comp.s.

SCHOLARSHIP : I. Learning : q. v. : पाण्डित्यं. II. Stipend : वृत्तिः.

SCHOLASTIC,-AL : (1) expr. by comp. v. SCHOOL ; (2) by circum. : v. also SCHOLARLY.

SCHOLIAST : टीकाकार (f. री) : v. COMMENTATOR.

SCHOLIUM (pl.-A) : टीका : COMMENTARY.

SCHOOL (subs.) : I For instruction ; (1) विद्यालयः and sim. comp.s,

this is the tenth year of your residence in s. अयमत्रावभवतो दशमो वत्सरो विद्यागृहमधिवसतः, K. ; *erected a palatial s.* अमरागाराकारं विद्यामन्दिरमकारयत्, K. ; (2) मठः (religious ?), "प्रवृत्ताध्ययनकमठेषु मठेषु", Va. II. System : (1) शाखा (= branch), *different s.s of Veds* वेदानां शाखाभेदाः, V. p. III. 4-4. ; (2) शाखिन् (m. : of men), *some s.s* एके शाखिनः, S. III. 2. 2. Ph. : *epitome of the various s.s of Hindu philosophy* सर्वदर्शनसंग्रहः. III. Fig., refuge, abode : q. v. : शरणं.

SCHOOL (v.) : शिक्षयति (c. of शिक्ष्) : v. TO TEACH.

SCHOOL-FELLOW : (1) सहाध्यायिन् (f. नी) and sim. comp.s ; (2) सतीर्थ (f. र्था) or र्थ्य (f. र्थ्या) (rare), Ma.

SCHOOLING (subs.) : Ph. : *s. fee* *शिक्षामूल्यं.

SCHOOL-MASTER : (1) शिक्षकः ; (2) अध्यापकः v. TEACHER.

SCHOOL-MISTRESS : (1) शिक्षयित्री ; (2) अध्यापिका ; (3) उपाध्याया.

SCHOOL-ROOM : पाठशाला : v. SCHOOL.

SCHORNER : नौभेदः ; मद्गुः (?).

SCIATIC (adj.) : *s. nerve* वस्तिमार्गशिरा (?) ; *s. pains* वस्तिशूलकोपः (?).

SCIATICA : prob. वस्तिशूलः, Bhá.

SCIENCE : I. Knowledge : q. v. : ज्ञानं. II. A branch of knowledge : (1) विद्या, *in the s.s of words (grammar), argument (logic), and truths (philosophy)* शब्दहेतुसमयविद्यासु, D. II. ; *learnt all s.s* सर्वा विद्या जग्राह, K. ; (2) शास्त्रं (as contained in books), *the s. of astronomy consists of three branches* ज्योतिःशास्त्रं स्कन्धत्रयाधिष्ठितं, V. III. 9. ; (3) विज्ञानशास्त्रं (? = physical s.).

SCIENTIFIC,-AL : I. Used in science : expr. by comp., *s. enquiries* विज्ञानगवेषणा (?). II. Versed in s. : विज्ञानविद् (mfn.) and sim. comp.s.

SCIENTIFICALLY : (1) विज्ञानशास्त्रानुसारेण (?) ; (2) यथाविज्ञानं (?).

SCIMITAR : (1) खड्गः v. SWORD ; (2) निस्त्रिंशः ; (3) करपा(वा)लः.

SCINTILLATE : I. Lit. : स्फुलिङ्गान् मुञ्चति, वि- (मुच्, c. 6.). II. To sparkle : q. v. : स्फुरति (स्फुर्, c. 6.).

SCINTILLATION : (1) स्फुलिङ्गनिर्गमः and sim. comp.s ; (2) स्फुरितं (fig.).

SCIOLIST : (1) पल्लवग्राहिपण्डितः ; (2) पण्डितमानिन् (f. नी) ; etc.

SCION : I. Lit. : नवपल्लवः : v. SHOOT. II. A descendant : q. v. : *s.s of nobility* कुलीनाः कुमाराः, N.

SCISSORS : (1) खड्गधारा ; (2) कर्तरी (?).

SCOFF (v.) : अवहसति (हस्, c. 1.) : v. TO RIDICULE, MOCK.
SCOFF,-ING (subs.) : अवहासः : v. RIDICULE, DERISION.
SCOFFER : (1) अवहासक (f. सिका) ; (2) उपहासक (f. सिका).
SCOLD (v.) भर्त्सयति, परि-, सं-, (भर्त्स्, c. 10.) : v. TO REVILE.
SCOLD (subs.) : दुर्मुख (f. खी) : v. also SHREW. [ABUSIVE.
SCOLDING : I. Subs. : भर्त्सना. II. Adj. : आक्षारक (f. रिका) : v. also
SCONCE : I. Verb : दण्डयति (दण्ड्, c. 10.) : v. TO FINE. II. Subs. : (1) दण्डः (= fine : q. v.) ; (2) दीपाधारः (of candles).
SCOOP (v.) : I. To lade out : सिचति (सिच्, c. 6. : used by boatmen). II. To dig out : कुट्टयति (कुट्ट्, c. 10. : its Bengali used for s.ed out canoes). [A hollow : q. v.
SCOOP (subs.) : I. A lade : q. v. : दर्वी. II. For boats : सेचनी. III.
SCOPE : I. End, object : q. v. : अभिप्रायः. II. Limit, compass : q. v. : इयत्ता. III. Room, field : q. v. : अवसरः.
SCORBUTIC,-AL : *लवणरक्त- in comp. ; लवणरक्तिन् (f. नी).
SCORCH : (1) दहति, निर्-, वि-, परि-, (दह्, c. 1. = to burn), *everywhere the ground is s.ed with fire* दिशि दिशि परिदग्धा भूमयः पावकेन, Ri. I. 24. ; (2) तपति, निर्-, (तप्, c. 1. = to heat : q. v.).
SCORE (subs.) : I. Mark of number : चिह्नं : v. MARK. II. Total number gained : expr. by circum., *what is the s.* कस्य कति or किमावाभ्यामासादितम् : v. TO GET. III. Account, bill : q. v. IV. Indebtedness : expr. with देय (f. या). V. Twenty : q. v. : विंशतिः. VI. Reason, sake : q. v. : *on the same s.* तदेवार्थे. VII. In music : perh. विन्यासः.
SCORE (v.) : I. To mark, note : q. v. : अङ्कयति (अङ्क्, c. 10.). II. To draw a line across : रेखया कृन्तति (कृत्, c. 7. : after Bengali).
SCORN (subs.) : (1) अवज्ञा-नं v. CONTEMPT ; (2) घृणा v. HATRED.
SCORN (v.) : (1) अवजानाति (ज्ञा, c. 9.) ; (2) अवमन्यते (मन्, c. 4.) : v. TO DESPISE. [also HAUGHTY.
SCORNFUL : (1) अवज्ञाव्यञ्जक (f. ञ्जिका) ; (2) घृणासूचक (f. चिका) : v.
SCORNFULLY : (1) अवज्ञया ; (2) सावमानं ; (3) सावलेपं ; etc.
SCORPION : I. The reptile : वृश्चिकः. II. The sign : वृश्चिकः. III. An (ancient), engine : *पाषाणक्षेपकं,-यन्त्रं. [etc.
SCOT : करः : v. TAX. Ph. : *s.-free* (fig.) अक्षत (f. ता), अविकल (f. ला),
SCOTCH : I. Verb : भिनत्ति (भिद्, c. 6.). II. Adj. : *स्किटीय (f. या).

SCOUNDREL : अविनीत (f. ता) : v. RASCAL, MEAN.

SCOUR (v.) : I. To clean : मार्ष्टि or मार्जयति, परि-, सं-, (मृज्, c. 2. and 10.). II. To pass swiftly over : q. v. : द्रुतं परिक्रामति (क्रम्, c. 1.).

SCOURGE (subs.) : I. Lit. : (1) कशा(षा) ; (2) प्रतिष्कशः(षः). II. Fury, dreadful visitation : (1) धूमकेतुः ; (2) कालः.

SCOURGE (v.) : I. Lit. : कशया हन्ति, आ-, (हन्, c. 2.), ताडयति (तड्, c. 10.), प्रहरति (हृ, c. 1.). II. Fig. : तुदति (तुद्, c. 6.) : v. also TO CHASTISE.

SCOURGING (subs.) : कशाघातः etc., *deserves s.* कश्य (f. श्या).

SCOUT (subs.) : (1) चारः ; (2) चरः : v. SPY.

SCOUT (v.) : I. As s.s : चरति, सं- (चर्, c. 1.), *let the s.s s. through every hermitage* प्रतिमुनिनिलयं ते च चाराश्चरन्तु, Ve. VI. 2. II. To reject, scorn : q. v.

SCOWL : I. Subs. : (1) भ्रूभङ्गः ; (2) भ्रू (भ्रु or भ्र) कुटिः (टी). II. Verb : (1) भ्रूभङ्गं करोति or विदधाति (धा, c. 3.) ; (2) भ्रूकुटिं बध्नाति (बन्ध्, c. 9.).

SCRAGGY : I. Rough : q. v. : रूक्ष (f. क्षा). II. Lean : q. v. : कृश (f. शा).

SCRAMBLE (v.) : I. To climb up : हस्ताभ्यां धृत्वा or गाढीत्वा आरोहति or अधि- (रुह्, c. 1.). II. For things : संमर्दं करोति (with dat.) ; लालायते (nomi. = to shew eagerness).

SCRAMBLE,-ING (subs.) : I. Climbing : expr. by verb. II. For things : (1) संमर्दः ; (2) लालायितं (= longing).

SCRAP : खण्डः : v. FRAGMENT.

SCRAPE (subs.) : I. Preplexity, difficulty : q. v. : कृच्छ्रं, *got into a s.* कृच्छ्रगत (f. ता). II. An awkwardly bow : perh. मूर्ध्नः कम्पः.

SCRAPE (v.) : (1) उद्घर्षति (घृष्, c. 1.) v. TO RUB. ; (2) उल्लिखति (लिख्, c. 6.) v. TO SCRATCH. *S. together* समाहरति (हृ, c. 1.) v. TO COLLECT.

SCRAPER : I. In gen. : घर्षणी, निर्-. II. For the tongue : उल्लेखनी (?), Williams. III. For boats : अभ्रिः (भ्री).

SCRAPING (subs.) : I. The act : घर्षणं, उद्-. II. That which is taken off by s. : (1) उच्छिष्टं v. REFUSE ; (2) मलं v. DIRT.

SCRATCH (v.) : I. Lit. : वि-लिखति, उत्-, प्र-, प्रोत्-, (लिख्, c. 6.), *s.ing the roots of the wings with the beak* विलिखंश्चञ्चुपुटेन पक्षती, N. II. 2. ; *s.ed his golden stool with the feet* पादेन हैमं विलिलेख पीठम्, R. VI. 15. II. To allay itching : कण्डूयति-ते (nomi.), *s.ing the cheeks* कटं कण्डूयमान

(f. ना), R. II. 36. III. To tear : q. v. : विदारयति (दृ, c. 10.)) IV. To s. out : प्रमार्ष्टि (मृज्, c. 2.).

SCRATCH (subs.) : (1) लेखा-खनं, वि-, उत्, s.es with the nail नखलेखाः, Ki. IX. 78. ; (2) घृष्टं (= excosiation), Sr. ; (3) क्षतं (= wound : with a qualifying word).

SCRAWL (v.) : अस्पष्टं or स्थूलं लिखति (लिख्, c. 6.).

SCRAWL (subs.) : (1) अस्पष्टलेखः ; (2) स्थूललेखं ; etc.

SCREAM (subs.) : (1) चि(ची)त्कारः ; (2) अतिनादः and sim. comp.s (of plan) ; (3) उत्क्रोशः v. CRY. [v. TO CRY, ROAR.

SCREAM (v.) : (1) चि(ची)त्कारं करोति ; (2) आर्तरवं विसृजति (सृज्, c. 6.) :

SCREECH : v. SCREAM, CRY, ROAR.

SCREECH-OWL : कालपेचकः : v. OWL.

SCREECH-OWL : उलूकः, V. III. 88. 2.

SCREEN (subs.) : I. In gen. : आवरणं. II. For a house : (1) तिरस्कर(रि)णी, s. made of grass तृणगुम्फिततिरस्करणी, C. 5. ; (2) ज(ज)वनिका.

SCREEN (v.) : (1) छादयति (छद्, c. 10.) v. TO COVER ; (2) रक्षति (रक्ष्, c. 1.) v. TO PROTECT, SAVE.

SCREW (subs.) : I. The machine : *कर्कणी. II. A miser : कृपण (f. णा).

SCREW (v.) : I. To fasten : बध्नाति (बन्ध्, c. 9.). II. To press, squeeze : q. v. : निष्पीडयति (पीड्, c. 10.). III. To distort : q. v.

SCRIBBLE (v.), SCRIBBLING (subs.) : v. SCRAWL.

SCRIBBLER : (1) कुलेखकः ; (2) simply लेखकः (when sense clear).

SCRIBE : (1) लेखकः ; (2) लिपिकरः, s.'s fault लिपिकरप्रमादः.

SCRIP : I. A bag : पुटः (टी). II. Of writing : पत्रिका.

SCRIPTURAL : expr. by comp.

SCRIPTURE : (1) वेदः ; (2) श्रुतिः ; (3) आगमः ; (4) आम्नायः.

SCRIVENER : I. Usurer : q. v. : कुसीदः. II. A writer : लेखकः.

SCROFULA : (1) गण्डमाला ; (2) कण्ठमाला.

SCROFULOUS : (1) गण्डमालिन् (f. नी) ; (2) कण्ठमालिन् (f. नी).

SCROLL : (1) पटः(टः) ; (2) लेख्यं, ख्या- (of writing).

SCROTUM : (1) कोषः(शः), अण्ड- ; (3) मुष्कः ; (3) वृषणः.

SCRUB : प्र-मार्ष्टि or मार्जयति, परि-, सं-, (मृज्, c. 2. and 10.).

SCRUPLE : I. Subs. : सन्देहः : v. DOUBT. II. Verb : संदिग्धे (दिह्, c. 2.) : v. TO DOUBT, HESITATE. [Exact, nice : q. v. : सूक्ष्म (f. क्ष्मा).

SCRUPULOUS : I. Of men : सूक्ष्मजिज्ञासु (mfn.) v. also UPRIGHT. II.

SCRUPULOUSLY : (1) सूक्ष्मं V. NICELY ; (2) निपुणं V. CAREFULLY.

SCRUPULOUSNESS : (1) सूक्ष्मजिज्ञासा (?) ; (2) आशङ्का (= apprehension : q. v.) ; (3) सूक्ष्मता (= nicety).

SCRUTINIZE : सूक्ष्मं परिपश्यति (दृश्, c. 1.) or निरूपयति (रूप्, c. 10.) : v. also TO EXAMINE, SEARCH.

SCRUTINY : (1) सूक्ष्मपरिदर्शनं ; (2) सूक्ष्मनिरूपणं ; (3) गवेषणा.

SCUD : वेगेन उह्यते (pass. of वह्) : V. TO DRIVE.

SCUFFLE : I. Subs. : कलिः : V. STRUGGLE, QUARREL. II. Verb ; कलिं करोति V. TO STRUGGLE, QUARREL.

SCULL : I. Skull : q. v. : कर्परः. An oar : क्षेपणिः.

SCULLERY : (1) पिठरं (?), Wilson ; (2) भाण्डागारं (?).

SCULLION : भाण्डमार्जक (f. र्जिका), -क्षालक (f. लिका), etc.

SCULPTOR : (1) त्व(त)ष्टृ (f. ष्ट्री) ; (2) तक्षक (f. क्षिका).

SCULPTURE : I. Subs. : (1) तक्षणं ; (1) त्वक्षणं. II. Verb : (1) त(त्व)क्षति (तक्ष् or त्वक्ष्, c. 1.) ; (2) उल्लिखति (लिख्, c. 6. : rare), Ki.

SCUM (subs.) : I. Lit. : (1) मण्ड (mn.), *poured off rice-s.* अन्नमण्डमगालयत्, D. VI. ; (2) फेनः (= froth). II. Fig. : मलं, *the Váhíkas are the s. of the world* मलं पृथिव्या वाह्लीकं, Mah. VIII. 45. 23.

SCUM (v.) : मण्डं गालयति (c. of गल्), स्रावयति (c. of स्रु), etc.

SCURF : शुष्कचर्मन् (n.) or -त्वच् (f.) : V. also SCAB.

SCURFY : शुष्कचर्मावृत (f. ता) and sim. comp.s.

SCURRILITY : (1) अश्लीलता V. INDECENCY ; (2) परुषता V. ROUGHNESS.

SCURRILOUS : (1) अश्लील (f. ला) V. INDECENT ; (2) परुष (f. षा) V. ROUGH.

SCURRILOUSLY : (1) अश्लीलं ; (2) व्यङ्ग्यसंयुतं (= 1) ; (3) परुषं (= roughly).

SCURVY : दुष्टरक्तजो व्याधिविशेषः ; *लवणरक्तं.

SCUTCHEON : *कौलीनकोषः ; -आवरणं ; and sim. comp.s.

SCUTTLE (subs.) : I. A basket : करण्डः. II. A hole : छिद्रं.

SCUTTLE (v.) : (नौकातले or -पार्श्वे) छिद्राणि करोति.

SCYTHE : (1) खनित्रः ; (2) लवित्रं ; (3) शस्यकर्त्तरिका.

SEA (subs.) : (1) समुद्रः, *s.-foam* समुद्रफेनः, R. XIII. 11. ; *s.-going vessels* नौभिः समुद्रगाभिर्नौभिः, M. n. ; *s.-water* सामुद्रं जलं, Bhá. ; *in the middle of the s.* मध्ये समुद्रं, Si. III. 33. ; *in his heart—the s. of compassion* दयासमुद्रे तदाशये, N. I. 134. ; (2) सागरः, *throw him into the s.* प्रक्षिपेनं सागरे, D. VI. ; *as the s. is clear when the tide had set* निवृत्तवेलः प्रसन्न इव सागरः, Rám. V. 37. 6. ; (3) अर्णवः, *sunk in the s.*

of his misfortunes व्यसनार्णवसंभवं, Rám. II. 21. 2. ; (4) अब्धिः and sim. comp.s, *situated on the borders of the s.* जलधेरुपकण्ठप्रतिष्ठितं, *went by s.* प्रतस्थेऽम्बुधिवर्त्मना, K. s. 25. 35., 40. 7.; *on the s.-coast* उदधेः कूले, R. XII. 68. ; *crossing the heavy s.* पयोधिमाविलं विलङ्घ्य, Si. I. 68. ; *growing on the s.-coast* पयोधितटाधिवासात्, Si. III. 70. ; (5) जलनिधिः and sim. comp.s, *saw on the confines of s.-water* पारेजलं नीरनिधेरपश्यत्, Si. III. 70. ; (6) अम्बुराशिः, *the coast of the salt-s.* वेला लवणाम्बुराशेः, R. XIII. 15. ; (7) रत्नाकरः ; (8) आपगापतिः and sim. comp.s ; (9) मकरालयः. Ph. : (a) *go to s.* समुद्रं गच्छति, याति, etc. ; (b) *beyond the s.s* द्वीपान्तरं or ऊर्मिमतः पारं, Mah. IV. 26. 17.

SEA-BEAR : *समुद्रकोलः ; श्वेतवराहः.

SEA-CALF : an animal : prob. नक्रः.

SEA-CAPTAIN : समुद्रपोताध्यक्षः and sim. comp.s.

SEA-COOT : पक्षिविशेषः.

SEA-EAR : शङ्खविशेषः.

SEA-ELEPHANT : मातङ्गनक्रः (?).

SEA-HARE : a mollusk : *विशङ्कः.

SEA-HORE : *नक्रगव (f. वी). Also = hippopotamus : q. v.

SEA-KALE : शाकभेदः.

SEA-LION : *नक्रसिंहः.

SEA-MONSTER : करियादस् (n. ?), Ki. VI. 14. ; *यादःशार्दूलः.

SEA-NEEDLE, SEA-PIKE : मत्स्यविशेषः.

SEA-PORT : पोताश्रयः, पोतशरणं, and sim. comp.s (??).

SEA-ROVER : समुद्रदस्युः (?) : v. ROBBER, PIRATE.

SEA-SICK : *समुद्रच्छर्दिमत् (f. ती).

SEA-SICKNESS : *समुद्रच्छर्दिस् (n.).

SEA-SERPENT : समुद्रनागः ; समुद्रभुजङ्गः ; etc.

SEA-WORTHY : (1) समुद्रगमनयोग्य (f. ग्या) and sim. comp.s ; (2) सर्ववातसह (f. हा = standing all wind), Mah.

SEAL (subs.) : I. Of a letter etc. : मुद्रा, *the s. is marked with the name of Rákshasa* राक्षसनामाङ्कितेयं मुद्रा ; *without breaking the s.* मुद्रां परिपालयन् ; *without taking a s.* (*ed* pass.) अगृहीतमुद्रः, Mu. v. II. The sea-calf : prob. नक्रः.

SEAL : (v.) . I. To put a s. to : मुद्रयति (मुद्र्, c. 10.), *s. it with this s.* अनया मुद्रया मुद्रयैनं, Mu. I. ; *this is the s.ed letter* अयं स मुद्रितो लेखः.

II. To confirm : q. v. III. To shut, close : q. v. : बध्नाति (बन्ध्, c. 9.), *"s. up lips"* मुखं बध्नाति.

SEALING-WAX : लाक्षा (rare राक्षा).

SEAM : I. In gen. : सन्धिः. II. Cicatrix : शुष्कव्रणः.

SEAMAN : नाविकः : V. SAILOR.

SEAMANSHIP : (1) नाविकता-त्वं ; (2) पोतवाहनं and sim. comp.s.

SEAMLESS : (1) निःसन्धि (mfn.) ; (2) वीतसन्धि (mfn.) ; and sim. comp.s.

SEAMSTRESS : सूचिकर्मोपजीविन् (f. नी) and sim. comp.s.

SEAR : I. Adj. : संशुष्क (f. ष्का) : V. DRY. II. Verb : निर्दहति (दह्, c. 1.) : V. TO BURN, SCORCH, DRY.

SEARCH : (1) अन्विष्यति (इष्, c. 4.), *to s. (his) sister* स्वसारमन्वेष्टुं, C. VII. ; *s.ing skilfully in his own house* स्वगृहे निपुणमन्विष्यन्, D. II. ; (2) मार्गयति or मृगयति-ते, वि-, परि-, (मृग्, c. 10.), *and I cannot s. for Sítá elsewhere* न चान्यत्र मया शक्या वैदेही परिमार्गितुं, Rám. V. 15. 61. ; (3) विचिनोति, (चि, c. 5.), *whom you are s.ing from wood to wood* विचिनोषि वने वने, Vi. V. 24. ; *sleeping and sick (men) in forests should be s.ed* सुप्ता रुगार्त्ताश्च वने विचेयाः, Ve. VI. 3. ; (4) गवेषयति (rare), Ri.

SEARCH INTO : गवेषयति : V. TO EXAMINE, ENQUIRE.

SEARCH OUT : अन्विष्य etc. उपलभते (लभ्, c. 1. = to find out : q. v.), *he himself has been s.ed out* सोऽप्युपलब्धः, Ve. VI. ; *we could not s. them out* नहि विद्मो गतिं तेषां वासवः, Mah. IV. 26. 14.

SEARCH (subs.) : I. Lit. : (1) अन्वेषणं-णा, *there is going on s. for this* एतस्यैवान्वेषणा वर्त्तते. V. II. ; (2) मार्गणं, वि-, परि-, *it was proper to make its s.* तस्य विमार्गणं नयः,' Ki. XIV. 9. ; (3) विचयः,-नं (rare), लङ्काविचयः, Rám. V. II. Examination, enquiry : q. v. : (1) अन्वीक्षणं ; (2) गवेषणा.

SEARCHER : (1) अन्वेष्टृ (f. ष्ट्री), *may s.s have been sent after her* अन्वेष्टारस्तां प्रति प्रभूताः प्रहिताः, C. VII. ; (2) अन्वेषक (f. षिका) ; (3) गवेषक (f. षिका = enquirer).

SEARCHING (adj.) : (1) निपुण (f. णा) V. SKILFUL ; (2) अवहित (f. ता) [V. ATTENTIVE ; (3) सूक्ष्म (f. क्ष्मा) V. MINUTE.

SEASON (subs.) : I. Of the year : (1) ऋतुः, *the s.s attend him like common gardeners* उद्यानपालसामान्यमृतवस्तमुपासते, Ku. II. 36. ; (2) कालः (= time), *the hot s.* निदाघकालः, Ri. II. = time : q. v. : कालः, *for a s.* कञ्चित् कालं, Mu. I. ; *in due s.* काले.

SEASON (v.) : I. To flavour : (1) वासयति, अधि-, (वास्, c. 10.) ; (2) often by योजयति, सं-, (= to unite), Bhá. II. To habituate, accustom : q. v. : प्रगुणं (f. णां) करोति, R. IX. 49. [SUITABLE, PROPER.

SEASONABLE : (1) सामयिक (f. की) v. TIMELY ; (2) उपयुक्त (f. क्ता) v.

SEASONABLENESS : (1) सामयिकता ; (2) उपयुक्तता ; by adj.

SEASONABLY : (1) यथाकालं v. TIMELY ; (2) उपयुक्तं v. PROPERLY.

SEASONING (subs.) : उपस्करः : v. also RELISH.

SEAT (subs.) : I. For sitting : (1) आसनं, *take this s.* इदमासनमास्यताम्, Mu. I. ; आसनपरिग्रहं करोतु (देवः), U. III. ; *from the s. of justice* धर्मासनात्, U. I. 7. ; (2) पीठ (mn. : diminutive पीठिका = a bench, stool), *on a golden-legged s.* हेमपादाङ्कितायां पीठिकायां, K. ; (3) पर्यङ्कः (a sort of sofa), *on a golden s. covered with Ranku's skin* सौवर्णे पर्यङ्के राङ्कवास्तृते, Rám. II. 18. 6. ; (4) आसन्दी (= a bamboo chair), *when Vaisampáyana was s.ed* आसन्द्यामुपविष्टे वैशम्पायने, K. ; (5) शयनं or शयनीयं (for lying down) v. BED ; (6) विष्टरः (rare), *s.ed* विष्टरभाज् (mfn.), R. V. 3. II. Station, abode : (1) स्थानं, *the s. of our ancestors* स्थानं नः पूर्वजानां, B. XXII. 28. ; (2) धामन् (n.), *the s. of fortitude* धाम धैर्यस्य, K. ; (3) आयतनं, *s. of all misconduct* सर्वविनयानामायतनम्, K. v. ABODE. III. Regular place of sitting : perh. स्थानं. IV. That part on which a person sits : आसनं, Si. V. 7. V. In riding : expr. by verb.

SEAT (v.) : I. To s. oneself : (आसने) उपविशति, सम्- (विश्, c. 6.), निषीदति (सद्, c. 1.), etc. II. To s. another : (आसने), उपवेशयति (c. of विश्) or अभिनिवेशयति, Si. I. 15.

SEATED : I. Lit. : (1) आसीन (f. ना), *and when all of them had s.* सर्वासु आसीनासु तासु, K. ; (2) उपविष्ट (f. ष्टा), सम्- ; (3) स्थ (f. स्था) in comp., *s. in heart* हृदयस्थ (f. स्था), R. X. 19. II. Rooted : q. v.

SECANT : in math. : *विच्छेदिका.

SECEDE : (1) अपसरति (सृ, c. 1.) v. TO RETIRE, WITHDRAW ; (2) आश्रयति (श्रि, c. 1. = to betake to, as to a different league).

SECEDER : (1) भिन्नमताश्रयिन् (f. णी) ; (2) मतान्तराश्रित (f. ता) ; and sim. comp.s. [expr.s (in opinion).

SECESSION : (1) अपसरणं v. WITHDRAWAL ; (2) मतान्तरग्रहणं and sim.

SECLUDE : I. To shut up : q. v. : निरुणद्धि (रुध्, c. 7.). II. To live in seclusion : विविक्तं आश्रयति (श्रि, c. 1.) ; एकान्ते वसति (वस्, c. 1.) ; etc.

SECLUDED (adj.) : (1) विविक्त (f. क्ता), *in a s. spot* विविक्तप्रदेशे, P. I. 4. ; (2) विजन (f. ना) v. LONELY, SOLITARY ; (3) निभृत (f. ता) v. QUIET.

SECLUSION : (1) विविक्तता-त्वं (the state) ; (2) विविक्तं, *heart-satisfying s.* चित्तनिर्वृतिविधायि विविक्तं, Ki. IX. 71. ; (3) रहस् (n. = privacy).

SECOND (adj.) : द्वितीय (f. या), *in the s. (8th portion)* द्वितीयेऽष्टमे भागे, D. VIII. ; *this title does not belong to a s.* (i. e. to any body else) द्वितीयगामी न हि शब्द एष नः, R. III. 49. Ph. : *without a s.* (i. e. parallel) : (1) अद्वितीय (f. या) ; (2) अद्वितय (f. यी : rare), K.

SECOND (v.) : अनुकूलयति : v. TO HELP, FAVOUR.

SECOND (subs.) : I. Of time : (1) क्षणं, वि- ; (2) विकला: : v. MOMENT. II. Promoter, supporter : q. v. : अनुकूलकारिन् (f. णी).

SECOND-HAND : I. Not new : (1) अन्यभुक्त (f. क्ता) and sim. comp.s , (2) पुराण (f. णा = old : q. v.). II. Not original : *s. witness* श्रुतसाक्षी, Mit. ; *s. knowledge* अन्यमूलं ज्ञानं (?).

SECOND-RATE : (1) द्वितीयश्रेणीय (f. या) ; (2) मध्यम (f. मा = middling).

SECONDARY : (1) perh. द्वैतीयिक (f. की) ; (2) अप्रधान (f. ना) and sim. comp.s (= not chief : q. v.) : v. also SECOND-RATE.

SECONDARILY : (1) द्वितीयत: (= secondly) ; (2) गौणतः (= figuratively).

SECONDER : (1) अनुकूलयितृ (f. त्री) ; (2) पक्षसमर्थक (f. र्थिका) ; and sim. comp.s.

SECONDLY : (1) द्वितीयत: ; (2) द्वितीयम् ; (3) तत पुन: (= then again).

SECOND-SIGHT : दिव्यचक्षुस् (n.) and sim. comp.s, *endowed with s.* दिव्येन चक्षुषा समन्वित (f. ता), Mah. VI. 2. 10. : v. SIGHT.

SECRECY : (1) गूढता, नि- ; (2) गुप्तता ; (3) गोपनीयता ; (4) गुप्ति: : for dif. v. SECRET, v. also SECLUSION.

SECRET (adj.) : I. Concealed, hid : (1) गूढ (f. ढा), नि-, *surrounded by s. emissaries* गूढपुरुषै: परिवृत:, D. VIII. ; (2) गुप्त (f. प्ता) ; (3) छन्न (f. न्ना), प्र-. II. What should be concealed : (1) गुह्य (f. ह्या), *shall not disclose master's s. doings and plans* गुह्यं कर्म च मन्त्रं च न भर्तु: सम्प्रकाशयेत, Ka. v. 31. ; (2) रहस्य (f. स्या) ; (3) गोप्य (f. प्या) ; (4) गोपनीय (f. या) v. SECRET (subs.). III. Occult : (1) गूढ (f. ढा), नि- ; (2) गुह्य (f. ह्या). IV. Secluded, retired : q. v. : गूढ (f. ढा), नि-.

SECRET, KEEP : (1) निह्नुते (ह्नु, c. 2. : with abl.), *keeping (it) very s. for two, three, four (days)* द्वित्रिचतुरमतिनिह्नुत्यापि, D. II. ; (2) गोपायति (गुप्, c. 10.) (gen. with dat.), *not to k. (it) s. from you* किं ते

गोपायित्वा, D. vi. ; (3) नि-गूहति-ते (गुह्, c. 1. : with dat. or abl.), *why do you k. this disease s.* किमेतमात्मन उपद्रवं निगूहसि, Sa. iii.

SECRET (subs.) : (1) रहस्यं, *and the s. will not ooze out* रहस्यं न स्रवति, D. ii. ; *not to divulge the s.* रहस्यानिर्भेदाय, D. ii. ; *have you kept the s. entrusted to you* रक्षते भवता रहस्यनिक्षेपः, V. ii. ; *does not communicate (his) s.s* न रहस्यानि विवृणोति, D. viii. ; (2) गुह्यं, गोप्यं, etc. (n. of adj.s from गुह् and गुप्), *if it is not a s.* न चेद्गोप्यं, D. iv. ; *the s. being disclosed* विवृतगुह्य., D. iv. Ph. : (a) *in s.* रहसि v. PRIVATELY, SECRETLY ; (b) *it is no longer a s. to the townsmen that* प्रकाशतां गतोऽयमर्थो पौरेषु यथा..., Mu. i.

SECRETARIAT : सचिवसभा (?) ; सचिवशाला (?) ; and sim. comp.s.

SECRETARY : सचिवः (?), *private s.* रहस्यसचिवः (?).

SECRETE : I. To hide, conceal : q. v. : गोपायति (गुप्, c. 10.). II. To separate, produce : स्रावयति, आ-, परि-, सं-, (c. of स्रु), Sr.

SECRETION : I. As of sap : स्रावः-वं, आ-, परि-. II. Matter secreted : स्रावः, आ-, परि-, *watery s.* सलिलप्रकाश आस्रावः, Sr. III. Concealment : q. v.

SECRETLY : (1) रहसि v. PRIVATELY ; (2) गूढं, नि-, *s. creating* गूढमुत्पाद्य, D. viii. ; (3) गुप्तं, *you are to tell me very s.* त्वया सुगुप्तं समावेदनीयं, P. iv. 11. ; (4) छन्नं, प्र-, (= unseen), *threw away s.* छन्नमेव प्राक्षिपम्, D. ii.

SECRETNESS : गोपनीयता : v. SECRET,-NESS.

SECRETORY : (1) expr. by comp. ; (2) स्राविन् (f. णी), आ-, परि-.

SECT : (1) शाखा (= branch) ; (2) सम्प्रदायः. [SECTARY.

SECTARIAN : (1) शाखागत (f. ता) ; (2) साम्प्रदायिक (f. की : ?) : v. also

SECTARIANISM : स्वसम्प्रदायानुरागः and sim. comp.s.

SECTARY : (1) शाखिन् (f. नी) ; (2) सम्प्रदायभुक्त (f. क्ता) ; etc.

SECTION : I. Division : q. v. : छेदः, वि-, परि-. II. Of a book : (1) परिच्छेदः ; (2) पादः, *1st s. of 1st chapter* प्रथमाध्यायस्य प्रथमः पादः, Kásika.

SECTOR : वृत्तखण्डं, K. d.

SECULAR : I. Worldly : q. v. : लौकिक (f. की). II. Timely : q. v. : सामयिक (f. की).

SECULARITY : (1) ऐहिकता ; (2) सांसारिकता ; (3) लौकिकता.

SECURE (adj.) : I. Careless : q. v. II. Safe : q. v. : (1) वीतभय (f.

या) ; (2) निर्विशङ्क (f. ङ्का) ; (3) स्थिर (f. रा = firm), *fancying very s.* सुस्थिरंमन्य, Si. II. 32. II. Certain : q. v. : निश्चित (f. ता).

Secure (v.) : I. In gen. : (1) रक्षति (रक्ष्, c. 1.) v. PROTECT ; (2) स्थिरीकरोति (= to make firm or give). II. To insure : ध्रुवं or निश्चितं आवहति (वह्, c. 1.). III. To make fast, seize : बध्नाति (बन्ध्, c. 9.). [Safely : q. v.

Securely : I. Fearlessly : q. v. : (1) निर्भयं ; (2) वीतविशङ्कं. II.

Security : I. Safety : q. v. : (1) रक्षा ; (2) स्थैर्यं (= firmness). II. Freedom from anxiety : (1) निर्विशङ्कता ; (2) निरुपद्रवता ; (3) निर्विघ्नता ; (4) निर्वृतिः. III. Guard, defence : q. v. : (1) गुप्तिः ; (2) रक्षा. IV. Pledge : q. v. : प्रातिभाव्यं, *a debt for s.* ऋणं प्रातिभाव्यागतं, Kat. V. A surety : q. v. : प्रतिभूः.

Sedan : शिबिका : v. LITTER.

Sedater : (1) धीर (f. रा) ; (2) शान्त (f. न्ता) v. CALM, QUIET.

Sedately : (1) धीरं ; (2) शान्तं v. CALMLY, QUIETLY.

Sedateness : (1) धैर्यं ; (2) शान्तता v. CALMNESS, QUIETNESS.

Sedative : (1) शीतल (f. ला = cooling), Bhá. ; (2) शान्तिकर (f. री), -प्रद (f. दा), etc. (?).

Sedentariness : (1) निरुद्योगता (?) ; (2) चलनपराङ्मुखता ; etc.

Sedentary : (1) निरुद्योग (f. गा) and sim. comp.s (= not active : q. v.) ; (2) चलनपराङ्मुख (f. खी : ?). Ph. : *s. life* विविक्तजीवनं (??).

Sedge : जलविशेषः : v. REED.

Sediment : (1) मलं ; (2) किट्टं ; (3) कल्कं ; (4) खलं.

Sedition : (1) राजाक्रोशः and sim. comp.s ; (2) प्रजासंक्षोभः and sim. comp.s (= popular agitation).

Seditious : (1) by comp., *one who uses s. language* राजाक्रोशकारिन् (f. णी), Y. II. 305. ; (2) राज्यभेदक (f. दिका) and sim. comp.s (?). [etc.

Seditiously : (1) राज्यभेदं प्रकल्पयत् (f. न्ती) ; (2) प्रजासंक्षोभं कुर्वत् (f. ती) ;

Seduce : (1) दूषयति (c. of दुष्) v. TO DEFILE, POLLUTE ; (2) नाशयति (c. of नश् = to ruin), *will allure and s. the girl* बालां विलोभ्य नाशयिष्यति, D. II.

Seducement : v. SEDUCTION.

Seducer : (1) दूषयितृ (f. त्री) ; (2) दूषक (f. षिका) ; (3) नाशयितृ (f. त्री).

Seduction : (1) दूषणं, *s. of girls* कन्यादूषणं, Mit. ; (2) नाशः -नं (= ruining) ; (3) शीलपातनं and sim. comp.s (only of chastity).

Seductive : (1) प्रलोभन (f. नी) ; (2) प्रलोभक (f. भिका) ; (3) विलोभन (f. नी) or -क (f. भिका) ; (4) हारिन् (f. णी) ; (5) आकर्षक (f. र्षिका).

Seductively : (1) प्र- or वि- लोभ्य ; (2) प्रलोभनं कुर्वत् (f. ती) ; etc.

Sedulity, Sedulousness : अध्यवसायः : v. diligence, industry.

Sedulous : अध्यवसायिन् (f. नी) : v. diligent, assiduous.

Sedulously : (1) साध्यवसायं ; (2) साभियोगं : v. diligently.

See (subs.) : perh. मण्डलं ; (2) अधिकारः (= jurisdiction).

See (v.) : I. In gen. : (1) पश्यति (दृश्, c. 1.), *old men s. what will come* वृद्धाश्चिरनागतं पश्यति, Vi. vi. ; *s.ing close by that he was unassailable even by mind* पश्यन्नदूरान्मनसाऽप्यधृष्यम्, Ku. iii. 51. ; *I do not s. any one greater than or (even) equal to Ráma* पश्यामि रामादधिकं समं वा नान्यं, B. xii. 51. ; *you will s. the jaws of death* द्रक्ष्यसि मृत्युमुखं, D. ii. ; *to s. his dear old friend Válmiki* चिरन्तनप्रियसुहृदं प्राचेतसं द्रष्टुं, U. iv. ; (2) ईक्षते, वि-, प्र-, निर्-, सम्-, अव-, सम्प्र-, (ईक्ष्, c. 1.), (gen. with the eye. Also = *look into, look to,* etc. : q. v.), *s.ing that it is the first (offence)* प्रथममिति प्रेक्ष्य, Sa. iv. ; (3) वि-लोकयति, अव- v. to look ; (4) निवर्णयति (वर्ण्, c. 10. = to look at attentively) ; (5) निभालयति-ते (भल्, c. 10. = 4 : rare), N. xi. 1. II. Beware : expr. by circum.

Seed (subs.) : वीजं, *for he who sows a s. gets its fruit also* यो वपति वीजं हि लभते सोऽपि तत्फलं, K. s. xvii. 148. ; *seller of bad s.s* अवीजविक्रयी, M. ix. 291. ; *he who waters with descretion the seeds of work to be done* योऽभिवर्षति विधिवीजानि विवेकवारिणा, Ki. ii. 31. ; *whose s. is the asking of the daughter of the king of Videha* वीजं यस्य विदेहराजतनयायाच्ञा, Vi. vi. 1. ; *to bear the s. of the two* वोढुमुभयोर्वीजं, Ku. v. 60. ; *as if its starry grains have been ejected by the s.- (pulp) eating time* तारामयं वीजभुजाऽऽदसीयं कालेन निष्ठ्यूतमिवास्थियूथं, N. xxii. 14.

Seed-corn, Seed-grain : वीजधान्यं.

Seed-plot, Seed-plat : prob. वीजक्षेत्रं, वीजभूमिः, etc.

Seed-time : वपनकालः and sim. comp.s.

Seed-vessel : वीजकोशः (षः), N. com.

Seedling : (1) वीजप्ररोहः ; (2) वीजरुहः (rare).

Seedsman : I. The dealer : (1) वीजविक्रयिन् (m.) ; (2) वीजविक्रेतृ (m.) etc. II. The owner : वीजवत् or वीजिन् (m.), M. ix. 49, 51.

SEEDY : (1) बीजपूर्ण (f. र्णा) ; (2) बीजमय (f. यी) ; (3) बहुबीज (f. जा).

SEEING THAT : = since, for, because : q. v.

SEEK (v.) : I. To look for : अन्विष्यति (इष्, c. 4.), *you who are to be sought in this world* अन्वेष्टव्यो यदसि भुवने, U. II. 13. : V. TO SEARCH. II. To endeavour to gain : (1) कामयते, अभि- (कम्, c. 10. = wish : q. v.), *sought ground with young shoots* अभिकामित सपल्लवां धरित्रीं, Ki. X. 49. ; (2) कांक्षते-ति, आ-, अभि-, (कांक्ष्, c. 1. = 1), *s.ing (your) place* पदकांक्षिन् (f. णी), Ku. III. 4. ; (3) प्रार्थयते (अर्थ्, c. 10. = to ask, beg : q. v.), *I do not s. pleasure or wealth* न सुखं प्रार्थये नार्थं, Ki. XI. 66. [To endeavour, strive : q. v. : घटते (घट्, c. 1.).

SEEK (v. i.) : I. To make search : अन्वेषणं करोति : V. TO SEARCH. II.

SEEKER : (1) अन्वेषक (f. षिका) V. SEARCHER ; (2) प्रार्थयितृ (f. त्री), V. SOLICITER ; (3) कामयितृ (f. त्री), अभि- V. TO WISH, LONG.

SEEM : (1) दृश्यते (pass. of दृश् = to look : q. v.) ; (2) भाति, आ- वि-, प्रति-, निर्- (भा, c. 2. = to appear), *why the great city of Oude s.s to me to be bereft of its beauty* गतश्रीरिव मे भाति केनायोध्या महापुरी, Rám. II. 73. 21. Ph. : *it s.s* (= I think) मन्ये, *it s.s simply for my purification* मन्ये मत्पावनायैव, Ku. VI. 61.

SEEMING : I. Subs. : दर्शनं : V. APPEARANCE, SEMBLANCE. II. Adj. : expr. by verb : V. also APPARENT (III).

SEEMINGLY : (1) प्रकटं V. OPENLY ; (2) बहिस् (n.) V. EXTERNALLY.

SEEMLINESS : (1) उपयुक्तता V. PROPRIETY ; (2) विनीतता V. DECENCY.

SEEMLY : (1) उपयुक्त (f. क्ता) V. SUITABLE, PROPER ; (2) विनीत (f. ता) V. DECENT. *To be s.* युज्यते, उप-, (pass. of युज् : with loc.), Ku.

SEER : I. Lit. : (1) द्रष्टृ (f. ष्ट्री) ; (2) दर्शक (f. र्शिका) ; (3) दर्शिन् (f. नी). II. A prophet : q. v. : सिद्ध (f. द्धा).

SEETHE : क्वथति or क्वाथयति (क्वथ्, c. 1. and c. : lit. and fig.).

SEGMENT : (1) धनुःक्षेत्रं or चापक्षेत्रं, K. d. (of a circle) ; (2) खण्डं (in gen.) *N. B.* s.s of the base of a triangle made by the perpendicular from the opposite angle आबाधे or अवबाधे, Li. 137., in an obtuse a.ed t. ऋणाबाधे, Li. 140. [TO SEPARATE.

SEGREGATE : (1) वियोजयति (युज्, c. 10.) ; (2) विश्लेषयति (c. of श्लिष्) : V.

SEGREGATION : विश्लेषः : V. SEPARATION.

SEIGNEURIAL, SEIGNIORIAL : expr. by gen. or comp.

SEIGNIOR : (1) स्वामिन् (m.) ; (2) प्रभुः : V. LORD.

Seigniorage : करविशेषः.

Seizable : (1) ग्राह्य (f. ह्या); (2) ग्रहणीय (f. या); (3) धार्य (f. र्या).

Seize : I. To catch : q. v. : गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.), *to s. me* गृहाण माम्, Mah. VII. 73. 1. ; *s.s by the hair* केशेषु गृह्णाति, P. II. To take possession of : गृह्णाति, *your house has been s.d by another alligator* त्वदीयं गृहमपरेण मकरेण गृहीतं, P. IV. 9. : v. also TO ENTER. III. To invade, attack : q. v. : आक्रामति (क्रम्, c. 1.) : v. also TO POSSESS. IV. To apprehend : गृह्णाति, प्र-, *to s. on suspicion* शङ्कया गृह्णाति, Y. : v. TO ARREST.

Seizer : (1) ग्राहक (f. हिका), Y. ; (2) ग्रहीतृ (f. त्री).

Seizure : (1) ग्रहणं (rarely ग्रहः) ; (2) धारणं (=catching).

Seldom : (1) क्वचित् ; (2) कदाचित्; (3) कर्हिचित् (rare). [pick out).

Select (v.) : वृणीते (वृ, c. 9.) v. TO CHOOSE ; (2) आहरति (हृ, c. 1. = to

Select (adj.) : (1) वृत f. ता : ?) ; (2) विशिष्ट (f. ष्टा = choice).

Selection : no proper equiv. : expr. by verb. *Easy s.* सहजसंग्रहः (?) ; *choice s.* उत्कृष्टसमाहारः (?) ; etc.

Selenite : चन्द्रकान्तः (?), -उपलः ; *चन्द्रप्रभः.

Self : (1) आत्मन् (m.), *s.-born* आत्मभू (n. भु) ; *s.-destroyer* आत्मघातिन् (f. नी) ; *s.-interest* आत्महितं ; *good for s.* आत्मनीन (f. ना) : v. also MYSELF, HIMSELF, etc. ; (2) स्वयं (= I myself, you yourself, etc.).

Selfish : (1) स्वार्थपर (f. रा) ; (2) स्वार्थपरायण (f. णा) ; (3) स्वार्थनिष्ठ (f. ष्ठा) ; (4) by verb, *every one is s.* सर्वः स्वार्थं समीहते, Si. II. 65.

Selfishly : expr. by adj. or verb.

Selfishness : स्वार्थपरता ; (2) स्वार्थपरायणता ; (3) स्वार्थनिष्ठा ; etc.

Sell (v. t.) : (1) विक्रीणीते (क्री, c. 9.), *s.ing it to others* विक्रीणानस्तदन्यत्र, N. s. ; Oh., (*you*) *attempted to s. us like meat* प्रारब्धा मांसवदहो विक्रेतुमेते वयं, Mu. V. 21. ; (2) विक्रयं करोति, *I will very mercilessly s. you* करोम्येष विक्रयं ते सुनिर्घृणः, D. b. VII. 22-1.

Sell (v. i.) : (मूल्यं) लभते, *if* 8 *silk clothes s. for* 100 (*rupees*) पट्टसूत्रपटिका अष्टौ लभन्ते शतं, Li. 55. ; (*my*) *friend, at what price will fourteen s.* चतुर्दश सखे मूल्यं लभन्ते कियत्, Li. 56.

Seller : (1) विक्रेतृ (f. त्री), *it is to be returned to the s.* विक्रेतुः प्रतिदेयं तत्, N. s. ; *s. of self* (*a slave*) आत्मविक्रेता, Mit. ; (2) विक्रयिन् (f. णी), *shame on this s. of honor* धिङ्मानविक्रयिणमिमम्, K. s. 43. 85. ; (3) विक्रयिक (f. की) ; (4) विक्रयकारिन् (f. णी).

Selling (subs.) : विक्रयः : v. sale, to sell.

Selva(ed)ge : (1) दशा ; (2) वस्तिः ; (3) तरी.

Semblance : (1) आभा ; (2) आभासः ; (3) अवभासः : v. also appearance (iv), likeness.

Semen : (1) शुक्रं ; (2) रेतस् (n.) ; (3) बीजं ; (4) वीर्यं ; (5) तेजः.

Semicircle : (1) अर्धवृत्तं ; (2) वृत्तार्धं.

Seminal : expr. by comp., *s. discharge* रेतःपातः, Mah.

Seminary : विद्यालयः : v. school.

Semitone : स्वरान्तरीयः (??).

Semivowel : अन्तःस्थो वर्णः (in Sanskrit) ; *अर्धस्वरः.

Sempiternal : नित्य (f. त्या) : v. eternal, everlasting.

Senate : (1) मन्त्रिसभा (?) ; (2) महासभा (?) ; (3) व्यवस्थासभा (? : as in France and universities). *S.-home* सभागृहं and sim. comp.s.

Senator : (1) सचिवः (= counsellor(; (2) संसदस्यः (?).

Senatorial : expr. by comp., *s. robe* सचिववेषः (?).

Send (v.) : I. To despatch : (1) प्रेरयति, सं-, (ईर्, c. 10.), *the rays sent forth by the moon* प्रेरिताः शशधरेण करौघः, Ki. ix. 30. ; (2) प्रेषयति, सं-, (c. of इष्), *does not s. (me) tempting things* न विलोभनवस्तूनि प्रेषयति, D. viii. ; (3) प्रहिणोति (हि, c. 5.), *Indra sent to him the nymph Hariní* प्रजिघाय हरिस्तस्मै हरिणीं सुराङ्गनां, R. viii. 99. ; (4) विसृजति (सृज्, c. 6. : rare), *Bhoja sent an envoy to Raghu* भोजेन दूतो रघवे विसृष्टः R. v. 39. II. To hush, discharge : q. v. : मुञ्चति (मुच्, c. 6.) ; (2) विसृजति.

Send away : (1) विसृजति ; (2) प्रस्थापयति (c. of स्था), R.

Send for : आह्वयति (ह्वे, c. 1.) : v. to call, summon.

Send forth : (1) विसृजति v. to emit ; (2) ऊर्ध्वं वितनोति (तन्, c. 7.) etc. (= to send up, as branches), R. xiii. 10. ; (3) प्रसारयति (c. of सृ = to spread).

Sender : (1) प्रेर(ष)क (f. रि- or षिका) ; (2) प्रेर(ष)यितृ (f. त्री) ; etc.

Sending (subs.) प्रेरणं ; (2) प्रेषः -षं, सम्- ; (3) प्रेर(ष)णा (rare).

Senile : (1) वार्धक्यजन्य (f. न्या) and sim. comp.s ; (2) by circum. v. old age.

Senility : (1) वृद्धावस्था ; (2) वृद्धभावः ; (3) वर्षीयस्त्वं (rare).

Senior : (1) ज्येष्ठ (f. ष्ठा) v. elder ; (2) वरिष्ठ (f. ष्ठा) v. superior ; (3) गुरुः, -जनः (= respectable person), *you are (my) s.* गुरवो यूयं, Vi. iv.

Seniority : ज्येष्ठता-त्वं or ज्यैष्ठं, *s. in age* वयोज्यैष्ठं ; *according to s.* अनुज्येष्ठं : v. also superiority.

Sennight : (1) सप्ताहः v. week ; (2) सप्तरात्रं and sim. comp.s (rare).

Sensation : I. In philo. : nearest word प्रत्यक्षं, *s. is of six kinds involving smell, taste, sight, touch, hearing, and mind* घ्राणजं रासनं चाक्षुषं स्पार्शनं श्रौत्रं मानसमिति षड् विधं प्रत्यक्षं, Par. II. Consciousness : q. v. : चेतना. III. Perception, knowledge : q. v. : उपलब्धिः. IV. A great impression : expr. by circum. ; *it created s. at the time* *जनमनस्तत्कालमाचकर्षैतत्.

Sensational : *s. theory* प्रत्यक्षमतं ; *s. novel* *हृदयक्षोभिकाख्यायिका.

Sensationalist : (1) प्रत्यक्षवादिन् (f. नी).

Sense : I. Organ : इन्द्रियं, *s. of touch* स्पर्शेन्द्रियं ; *s. of taste* रसनेन्द्रियं ; etc. Ph. : *to deprive one of the s. of sight* चक्षुषी उद्धरति (with gen.), D. ; *and sound is the object of (the s. of) hearing* शब्दोऽपि गोचरः श्रुतेः, Par. 53. II. Perception, feeling : उपलब्धिः. Ph. : *to have s. of* चेतयते, D. viii. or पश्यति (= to see : q. v.). III. Soundness of the faculties : *common s.* विवेकः ; *moral s.* धर्मबुद्धिः (?) ; *to recover s.s* संज्ञां लभते, Ma. ix. ; *loss of s.s* धीविभ्रमः, Bhá ; *one who has lost of the s. of honor by decrepitude* जरावशुप्तमानावमानचिन्तः, D. i. IV. Meaning : (1) अर्थः, *otherwise the plural "daughters" has no s.* अन्यथा दुहितर इति बहुवचनमनर्थकं, Da. 141. ; *do not take the saying in its real sense* परमार्थेन न गृह्यतां वचः, Sa. ii. 19. ; *have you comprehended its literal s.* अपि गृहीतो भवताक्षरार्थः. Sa. v. ; *as the word* अपि *is not described in the s. of* एव अपिशब्दस्यैवकारार्थेऽवर्णमात्, Da. ; *a vocabulary of words having various s.s* नानार्थशब्दकोषः, Medini ; (2) by sim. loc. in lexicons, रत्न *conveys the s. of 'superior' as well as of 'gem'* रत्नं श्रेष्ठे मणावपि, Visva ; (2) भावः (= purport).

Sensible : I. Perceptible : (1) इन्द्रियग्राह्य (f. ह्या) ; (2) इन्द्रियगोचर (f. रा) ; and sim. comp.s. II. Capable of perceiving : विषयग्राहिन् (f. णी) and sim. comp.s *To be s. of* = to perceive, feel : q. v. III. Intelligent, shrewd : q. v. : बुद्धिमत् (f. ती). IV. As of replies : उपयुक्त (f. क्ता) : v. proper, suitable.

Sensibly I. Lit. : expr. by circum. : v. sensible (i and ii). II. Judiciously, cleverly : q. v. : विविच्य.

Sensitive : I. Having sense : (1) चेतन (f. ना) ; (2) सचेतन (f. ना) ; (3)

चेतनावत् (f. ती). II. Easily affected : (1) चलेन्द्रिय (f. या : ?), Ki. II. 39. ; (2) by circum. v. TO AFFECT, MOVE.

SENSITIVE : I. Lit. : चेतनत्व-ता, सं-. II. Acute sensibility : (1) चलेन्द्रियत्वं-ता ; (2) मृदुप्रकृतिः (= soft nature) ; (3) by circum.

SENSITIVE PLANT : (1) लज्जावती ; (2) लज्जालुः.

SENSUAL : I. Lit. : by comp. : v. SENSE. II. Carnal : expr. with विषय or इन्द्रिय in comp., *became indifferent to s. pleasures* विषयेषु निःस्पृहोऽभवत्, R. VIII. 10. ; *turning the mind from s. pleasures* निवर्त्य विषयसुखेभ्यो मनः, K. III. Voluptuous : (1) विषयासक्तचेतस् (mfn.) and sim. comp.s ; (2) इन्द्रियसुखनिरत (f. ता) and sim. comp.s.

SENSUALIST : v. SENSUAL (III).

SENSUALITY : (1) विषयासक्तिः ; (2) विषयसुखासक्तिः ; (3) इन्द्रियसुखोपभोगः ; (4) सुरतसेवा (= lewdness) ; etc.

SENTENCE (subs.) : I. Decision : q. v. : निर्णयः. II. Condemnation : दण्डाज्ञा and sim. comp.s. III. Maxim : सूत्रं. IV. Of words वाक्यं, *complex s.* महावाक्यं, Sdh.

SENTENCE (v.) : (1) आदिशति (दिश्, c. 6. = to order : q. v.), *s.d him to death* तस्य वधमादिशत् ; (2) शास्ति (शास्, c. 2. = to chastise), *will be s.d to this punishment* एतेन दण्डेन शास्यते, Mr. x. : v. PUNISHMENT.

SENTENTIOUS : (1) लघु (f. घ्वी) ; (2) लाघवगुणोपेत (f. ता) and sim. comp.s.

SENTENTIOUSLY : (1) लघु ; (2) सलाघवं ; (3) by adj.

SENTIENT : (1) चेतन- in comp. ; (2) सचेतन (f. ना) ; (3) चेतनावत् (f. ती); (4) चेतस्वत् (f. ती) ; सचित्तस् (mfn.) and sim. comp.s (having heart).

SENTIMENT : I. Thought, opinion : q. v. : मतं. II. Feeling, passion : रसः, *s. of love* शृङ्गाररस.. III. Sense : q. v. : भावः.

SENTIMENTAL : I. Of men : (1) रसिक (f. का) ; (2) सराग (f. गा : ?). II. Of plays etc. : रसभूयिष्ठ (f. ष्ठा) and sim. comp.s (?).

SENTIMENTALISM, SENTIMENTALITY : रसिकता-त्वं.

SENTINEL, SENTRY : रक्षिन् (f. णी) : v. GUARD.

SEPARABILITY : (1) विभाज्यता ; (2) वियोजनीयता ; (3) विश्लेष्यता.

SEPARABLE : (1) विभाज्य (f. = ज्या divisible) ; (2) वियोजनीय (f. या) ; (3) विश्लेष्य (f. ष्या) ; (4) वियोजनक्षम (f. मा) ; etc. : v. TO SEPARATE.

SEPARATE (adj.) : (1) भिन्न (f. न्ना), वि-, *having s. ways* भिन्नपथ (f. था), R. VIII. 85. ; (2) पृथक्कृत (f. ता = s.d : rare), M. n. ; (3) विभक्त (f. क्ता =

divided, as a joint family); (4) वियुक्त (f. क्ता = disunited): v. DIFFERENT.

SEPARATE (v. t.): (1) पृथक्करोति (कृ, c. 8.), *s.d the rice from the husk* तुषेभ्यस् तान् पृथक्चकार, D. vi.; (2) वि-योजयति or -युङ्क्ते, विप्र-, विसं-, (युज्, c. 10. and 7. = to disunite), *you will be s.d from your darling* वियोक्ष्यसे वल्लभया, N. i. 38.; (3) विश्लेषयति (c. of श्लिष् = 2); (4) वि-च्छिनत्ति (छिद्, c. 7. = to sever); (5) अन्तरयति (nomi. = to keep apart): v. also TO DISTINGUISH, DIVIDE.

SEPARATE (v. i.): (1) पृथग्भवति; (2) विभज्यते (as a joint family); (3) विश्लिष्यति (श्लिष्, c. 4. = be disunited): v. also above.

SEPARATELY: (1) पृथक्, Si. ii. 10.; (2) भिन्नं, वि-; (3) संकीर्णं (?), M n.

SEPARATION: I. The act: (1) पृथक्करणं; (2) वियोजनं; (3) विश्लेषणं. II. Disconnection: (1) वियोगः, *s. from lightning* विद्युता विप्रयोगः, Me. ii. 1.; *time of s.* वियोगकालः, D. iii.; (2) विश्लेषः, *alarmed at s.* विश्लेषकातर (f. रा), Si.; (3) विरहः, *state of s.* विरहावस्था, Me.

SEPARATOR: (1) पृथक्कारिन् (f. णी); (2) वियोजक (f. जिका); etc.

SEPOY: सैनिकः: v. SOLDIER.

SEPTEMBER: उत्तरभाद्रपूर्वाश्विनसंवादी नवमो मासः.

SEPTENARY: I. Subs.: सप्तकं. II. Adj.: by comp.

SEPTENNIAL: (1) सप्तवार्षिक (f. की); (2) सप्तवर्षीय (f. या); etc.

SEPTUAGENARIAN: (1) सप्ततिक (f. का); (2) सप्ततिवर्ष (f. र्षा); etc.

SEPULCHRAL: (1) by comp.; (2) समाधीय (f. या: ?).

SEPULCHRE: (1) समाधिः; (2) प्रेतावासः and sim. comp.s.

SEPULTURE: (1) निधानं;

SEQUEL: I. A succeeding part: परिशिष्टं. Ph.: *in the s.* उपरिष्टात्. II. Consequence: q. v.: परिणामः.

SEQUENCE: v. SEQUEL, SUCCESSION.

SEQUESTRE: वियोजयति (युज्, c. 10.): v. TO SEPARATE.

SERAGLIO: अवरोधः, *guard of the s.* अवरोधरक्षिन् (m.): v. HAREM.

SERENE: (1) प्रसन्न (f. न्ना) v. CLEAR; (2) शान्त (f. न्ता) v. CALM, QUIET; (3) विमल (f. ला) v. PURE, CLEAN.

SERENELY: (1) प्रसन्नं v. CLEARLY; (2) शान्तं v. CALMLY.

SERENITY: (1) प्रसन्नता; (2) शान्तिः: v. CLEARNESS, CALMNESS.

SERF: दासः: v. SLAVE.

SERFDOM: दास्यं: v. SLAVERY.

SERGEANT : *संरक्षकः ; अधिरक्षकः.

SERIATIM ; (1) यथाक्रमं ; (2) आनुपूर्व्येण ; (3) अनुपूर्वशः.

SERIES : I. Continuous line : (1) ततिः ; (2) माला ; (3) राशिः. II. In math. : (1) चयः ; (2) चितिः, Li. III. Regular succession : क्रमः.

SERIOUS : I. Grave : q. v. : गम्भीर (f. रा). II. Weighty, important : q. v. : गुरु (f. also र्वी). III. In earnest : expr. by न परिहसति (हस्, c. 1. = not jest) or सत्यं ब्रवीति (ब्रू, c. 2. = to speak truth).

SERIOUSLY : I. Gravely : q. v. : गम्भीरं. II. In earnest : (1) perh. गम्भीरं ; (2) सत्यं v. TRULY ; (3) by circum.

SERIOUSNESS : I. Gravity : q. v. : गम्भीरता. II. Importance : q. v. : गुरुता. III. Earnestness : (1) गम्भीरता ; (2) by circum.

SERMON : वक्तृता (= speech) ; धर्मविषयिणी वक्तृता (?).

SEROUS : perh. जलीय (f. या) or द्रव- in comp.

SERPENT : (1) सर्पः ; (2) भुजङ्गः,-मः or भुजगः ; (3) अहिः ; (4) पन्नगः ; (5) उरगः ; (6) नागः ; (7) फणिन् (m.) ; (8) आशीविषः ; (9) दर्वीकरः ; (10) दन्दशूकः : v. SNAKE. [र्पी : rare) and sim. deriv.

SERPENTINE : (1) by comp., s. course भुजङ्गप्रयातं, P. h. ; (2) सार्प (f.

SERRATE,-D : (1) करपत्रनिभ (f. भा : ?) ; (2) क्रकचाभ (f. भा : ?) ; etc.

SERRIED (adj.) : (1) संहत (f. ता) ; (2) संश्लिष्ट (f. ष्टा).

SERUM : no equiv. : पयस् (n.) or जलं may be used.

SERVANT : (1) भृत्यः, *engages a s. without fixing his wages* वेतनपरिच्छेदमकृत्वैव भृत्यं कारयति, Mit. ; *you (are our) master we (are) s.s* वयं भृत्या भवान् स्वामी, M. p. ; (2) भृतः,-कः (rare), *if a s. does not do his work after receiving pay* गृहीतवेतनः कर्म न करोति यथा भृतः, Vri. ; *s.s are of three kinds—superior, inferior* (menial), *and mean* (agricultural) भृतकस्त्रिविधो ज्ञेय उत्तमाधममध्यमः, N. s. ; *a s. paid in money* अर्थभृतः, *in kind* भोगभृतः, N. s. ; (3) सेवकः, *with her s.* स्वसेवकेन सह, H. IV. ; (4) दासः v. SLAVE ; (5) चेटः (= page) ; (6) किङ्करः (= domestic s.), *by many disguised s.s* अनेकच्छद्मकिङ्करैः, D. VIII.

SERVE (v.) : I. Lit. : सेवते, उप-, सं-, (सेव्, c. 1.), *to s. a big lord* परमेश्वरं सेवते, H. II. 28. ; *in s.ing a master* स्वामिसेवायां, H. II. ; *s. for salvation* संसेव्यते विमुक्तैः, Ki. XVIII. 24. II. To wait on, attend : q. v. : सेवते, नि-, उप-, आ-, परि-. III. As in table, *to s. out, to s. up* : परिवेषयति (c. of विष्), *s.d Brahmanas* ब्राह्मणान् पर्यवेषयन्, Rám. IV. To do good to, benefit : q. v. : उपकरोति (कृ, c. 8.). V. To be

sufficient : q. v. : पर्याप्त (f. प्ता). VI. To use, manage : q. v. : प्रयुङ्क्ते (युज्, c. 7.). VII. To treat : q. v. VIII. In law, to deliver or execute : निर्वाहयति (c. of वह् : ?) : v. TO SUMMON, ARREST. *To s. out* (i. e. to retaliate : q. v.) प्रतिशोधं ददाति (दा, c. 3. : with gen. of the object).

Service : I. Lit. : सेवा, *seeking money by s.* सेवया धनमिच्छद्भिः, H. II. 20. ; *not acquainted with s.* (*how to serve*) सेवानभिज्ञः, H ; *by s., by agriculture* नृपसेवया कृषिकर्मणा, P. ; *I have done fruitless s.* सेवा कृता निष्फला, J. Ph. : *I am quite at your s.* यथेच्छं नियुज्यतामयं जनः. II. Work : कर्मन् (n.), *pay is the price paid for s.* वेतनं कर्ममूल्यं, Mit. ; *military s.* सैनिककर्मन् (n.) ; *to be in s.* कर्म करोति ; *out of s.* निष्कर्मन् (mfn.). III. Help : (1) उपकारः (= benefit), *to render s. to friends* सुहृदामुपकारकारणात्, H. II. 35. ; (2) साहाय्यं (= assistance). IV. Use : q. v. : उपयोगः. V. Religious : सेवा, *divine s.* ईश्वरसेवा (after हरिसंकीर्तनं of the Vaisnavas). VI. Of vessels : *silver s.* रजतभाजनानि (n. pl.). VII. In law : perh. निर्वाहः.

Serviceable : I. Useful, benificial : q. v. : उपयोगिन् (f. नी). II. Fit for duty : (1) कार्यक्षम (f. मा) ; (2) कर्मकुशल (f. ला) ; and sim. comp.s.

Serviceableness : (1) उपयोगिता v. USEFULNESS ; (2) कार्यक्षमता v. ACTIVITY, SKILL.

Serviceably : उपयुज्यं : v. USEFULLY.

Servile : (1) by comp., *s. state* दास- or दासी-भावः, Mah. ; (2) by adv. दासवत् v. also OBJECT, MEAN.

Servilely : दासवत् : v. also MEANLY.

Servility, Servileness : I. Lit. : (1) दास्यं ; (2) दासता-त्वं (also दासीता-त्वं of females). II. Slavish deference : (1) expr. with दासवत् ; (2) चरणावपातः and sim. comp.s : v. also MEANNESS.

Serving (adj.) : *s.-man* चेटः ; *s.-maid* चेटी.

Servitor : I. Lit. : सेवकः : v. SERVANT, ATTDNDANT. II. At Oxford : परिचारकः (??).

Servitude : दास्यं v. SERVILITY (I), SERVICE (I).

Sesame, Sesamum : तिलः (= both the plant and its seed), *s. oil* तिलतैलं, Bhâ. ; *fit for s.* (*as ground*) तिल्य (f. ल्या), A.

Sesqui-pedalian : of words : perh. वाङ्दीर्घ (f. र्घा).

SESSION : उपवेश: -नं. Ph. : *to hold criminal s.s* *दण्डासनं करोति ; *s.s judge* *दण्डाधिकरणिक: ; *s.s (the period)* *आसनकाल:.

SESTERCE : मुद्राविशेष: ; दीनारपाद:.

SET (adj.) : I. Fixed, intent : q. v. : दृढ़ (f. दृा). II. Regular, uniform : q. v. : नियत (f. ता). III. Prescribed : विहित (f. ता).

SET (subs.) : I. S.ting : अस्तमय:,-नं, R. IX. 9. : V. TO SET (v. i.). II. A number of things : जातं. III. Of persons : जाति:.

SET (v. t.) : I. To put : q. v. : स्थापयति (c. of स्था). II. To lay : (1) निदधाति or -धत्ते (धा, c. 3.), *s.s an arrow on his bow* निजधनुषि निधत्ते शरं, B. r. IV. 25. ; (2) करोति in special phrases, *s.ting (his) feet on our necks* कृत्वा पदं नो गले, Mu. III. 26. III. Of stones : (1) नि-दधाति or -धत्ते प्रणि-, *if gem is s. on lead* यदि मणिस्त्रपुणि प्रणिधीयते, H. II. ; (प्रतिबध्यते, P.) ; (2) खचति (खच्, c. 1. = to inlay), C. ; (3) सन्निवेशयति (c. of विश्) ; (4) योजयति (युज्, c. 10. : lit. = join). IV. To plant : q. v. : रोपयति (c. of रुह्). V. To direct : (1) निर्दिशति (दिश्, c. 6.) ; (2) often by causal. VI. To regulate, adjust : perh. समीकरोति. VII. Of limbs : समं सन्दधाति or -धत्ते, C. s. ; *to become s.* सन्धानं याति etc., Bhá. Misc. : (1) *to s. a trap* पाशं योजयति ; (b) *to s. in motion* चालयति V. TO MOVE ; (c) *to s. sail* : (1) नावं मुञ्चति, D., (2) lit. वातायनमुत्तोल्य बध्नाति ; (d) *to s. teeth on edge* दन्तहर्षं जनयति ; (e) *to s. right* समीकरोति (?) ; (f.) *to s. the fire* अग्निं ददाति (with loc.) ; (g) *to s. free* V. TO FREE, RELEASE ; (h) *to s. at nought* तृणाय मन्यते (मन्, c. 4.).

SET (v. i.) : I. Of heavenly bodies : (1) अस्तं गच्छति (गम्, c. 1.), याति (या, c. 2.), व्रजति (व्रज्, c. 1.), *when the sun was s.ting* सूर्येऽस्तमुपगच्छति ; *when the sun had s.* अस्तमिते सूर्ये, Mah. VI. ; (2) अस्तगिरिं आरोहति (रुह्, c. 1.), आप्नोति (आप्, c. 5.), etc. (with ref. to the fabulous mount), *the sun is s.ting* गिरिमस्तं भानुमान् प्रतिपद्यते ; *then when the sun had s.* अस्तं गिरिमथारूढे भास्करे, Mah. VI. ; (3) पतति (fall), मज्जति (= sink), etc. (poet.), *about to s.* पतिष्यत्, Si. IX. 6. ; *with the half-s. sun* सामि मज्जति रवौ, Ki. IX. 5. ; (4) अभिनिम्लोचति (म्लुच्, c. 1.) (rare). Ph. : *s.ting time* अस्तमयनवेला and sim. comp.s. II. To undertake : q. v. : व्यवस्यति (अस्, c. 4.).

SET ABOUT : आरभते (रभ्, c. 1.) : V. TO BEGIN, UNDERTAKE.

SET AGAINST : प्रत्यवस्थापयति (c. of स्था) : V. TO OPPOSE.

SET APART : पृथक् रक्षति (रक्ष्, c. 1.) : v. also TO KEEP BY.

SET ASIDE : (1) अवक्षिपति (क्षिप्, c. 1. = to cast aside) ; (2) परावर्त्तयति (c. of वृत्) v. TO REVOKE, ANNUL.

SET BEFORE : I. To exhibit : परिदर्शयति (c. of दृश्). II. To serve : q. v. : परिवेषयति (c. of विष्).

SET DOWN : I. To enter : q. v. : निवेशयति (c. of विश्). II. To ordain : q. v. : निर्दिशति (दिश्, c. 6.). III. To rebuke : आक्षिपति (क्षिप्, c. 6.).

SET FORTH : विन्यस्यति (अस्, c. 4.) : v. TO DISPLAY, DESCRIBE.

SET FORWARD : I. To set out : q. v. II. To promote, advance : q. v.

SET IN : आगच्छति, उप-, समुप-, (गम्, c. 1.), *the hot season had s. in* वसन्तकालः समुपागतः, Ri. I. 1. : v. TO COME. Ph. : *to s. in motion* संचालयति (c. of चल्) v. TO MOVE ; *s. in order* v. TO ARRANGE.

SET OFF : I. To separate : पृथक् करोति. II. With *against* : तुलयति (तुल्, c. 10.). III. To embellish, adorn : q. v. : संस्करोति. IV. To praise : q. v. : प्रशंसति (शंस्, c. 1.).

SET ON : I. To excite, instigate : q. v. : प्रवर्त्तयति (c. of वृत्). II. To employ : *s. the heart on* मनो बध्नाति (बन्ध्, c. 9.) or अभिनिवेशयति (c. of विश्) (with loc.). Ph. : (a) *s. on fire* ज्वालयति (c. of ज्वल्) v. FIRE, SET ON ; (b) *s. on foot* प्रवर्त्तयति (c. of वृत्) v. also TO BEGIN.

SET OUT : (1) प्रतिष्ठते (स्था, c. 1.), Si. III. 1. v. TO DEPART ; (2) चलति (चल्, c. 1.), Ki. XIV. 27. ; (3) निर्गच्छति (गम्, c. 1. = to go out) ; (4) अभिवर्त्तते (वृत्, c. 1. : with acc.), D. v.

SET TO : बध्नाति (बन्ध् c. 9.) : v. TO BIND, FASTEN. Ph. : *s. to music* स्वरबद्धं [(कृतं) करोति.

SET UP : I. To erect, raise : q. v. : उत्थापयति (c. of स्था). II. To begin : q. v. : perh. उत्थापयति.

SET UPON : v. TO SET ON, ATTACK.

SETTEE : शयनं or शयनीयं (?) : v. COUCH.

SETTER : I. Of jewels : (1) योजयितृ (f. त्री) ; 2) निधातृ (f. त्री). II. A dog : आखेटिकः कुक्कुरभेदः.

SETTING (subs.) : I. Sinking : अस्तमनं etc. : v. SET (v. i.). II. Of stones : (1) योजना ; (2) निधानं ; (3) सन्निवेशः.

SETTLE (subs.) : आसनं : v. SEAT.

SETTLE (v. t.) : I. To fix, establish : q. v. : स्थापयति, सं-, अव- (c. of स्था). II. To determine, decide : q. v. : व्यवस्थापयति. III. Of lands : वासयति, अधि-, (c. of वस्). IV. As an annuity : ददाति (दा, c. 3. =

to give). V. To adjust, arrange: q. v. VI. As disputes: (1) निवर्त्तयति (c. of वृत्); (2) expr. with सन्धिं करोति.

Settle (v. i.): I. To fall to the bottom: तले पतति (पत्, c. 1.). II. To become fixed: (1) स्थिरीभवति; (2) व्यवतिष्ठते (स्था, c. 1.: rare). III. To fix one's habitation: (1) नि-वासं स्थिरीकरोति; (2) संवसति (वस्, c. 1.: rare). IV. To sink, as a building: सीदति, अव-, वि-, (सद्, c. 1.). V. To come to an agreement: सन्धिं करोति, Mit.; *to s. out of court* मिथः समयं याति, Mit. VI. To make a jointure: वृत्तिं or यौतकं ददाति.

Settlement: I. Establishment: स्थापनं, सं-, अव-. II. Of lands: (1) वासनं, अधि- (?); (2) संस्थापनं (?). III. A colony: उप-निवेशः (?). IV. A dower, jointure: q. v.: यौतकं. V. Adjustment, arrangement: q. v.: समाधानं. VI. Of debts etc.: शोधनं. VII. Drugs: मलं.

Settler: I. Lit.: वासिन् (f. नी), अधि-. II. Fig.: निर्णेतृ (f. त्री).

Seven: सप्तन्, *in s. parts or ways* सप्तधा; *s.-hundred* सप्तशतं (ती); *s. collectively* सप्तकं; *thrice s. times* त्रिःसप्तकृत्वः, Vi.; *three of us and s. of Pándavas* त्रयोऽस्माकं पाण्डवानाञ्च सप्त, Mah. I. 1. 220.; *for s. or eight days* सप्ताष्टदिवसान्, Mah. V. 160. 39.

Sevenfold: सप्तगुण (f. णा) or सप्तगुणित: (ता, तं).

Seventh: I. Adj.: सप्तमः (मी, मं). II. Subs.: (1) सप्तमः; (2) सप्तमांशः; (3) सप्तांशः: v. PART.

Seventhly: (1) सप्तमतः; (2) सप्तमं.

Seventeen: (1) सप्तदशन्, *s.-th* सप्तदश (f. शी); *s. times* सप्तदशवारान्; *hundred and s.* सप्तदशाधिकशतं, Mah. [मं), Mah; etc.

Seventieth: सप्ततितमः (मी, मं). *Hundred-and-s.* सप्तत्यधिकशततमः (मी,

Seventy: सप्ततिः, *s.-nine* ऊनाशीतिः or एकोनाशीतिः or नवसप्ततिः; *s.-first* एकसप्ततितमः (मी, मं) or (rarely) एकसप्ततः (ती, तं) (after S. k.); *s.-fold* सप्ततिगुण (f. णा); *seven hundred and s.-five Slokas* श्लोकसप्तशती चापि पञ्चसप्ततिसंयुता, Mah. I. 2. 304.

Sever (v.): पृथक्करोति: v. TO SEPARATE.

Several: I. Distinct: q. v. II. Many, numerous: q. v.: अनेके (काः,-कानि: pl.). III. Respective: q. v.: स्व (f. स्वा) doubled, *their s. weapons* स्वं स्वं प्रहरणं तेषां, Mah. I. 27. 38.

Severally: I. = each: q. v. II. Separately: पृथक् पृथक्.

Severe : I. Of persons : (1) खर (f. रा), प्र-, *was neither s. nor very mild* न खरो न च भूयसा मृदुः, R. viii. 9. ; (2) तीक्ष्ण (f. क्ष्णा), Ka. ; (3) निष्ठुर (f. रा) v. cruel ; (4) परुष (f. षा) v. rough, harsh. II. Of things etc. : (1) तीव्र (f. व्रा), *s. affliction* तीव्राभिषङ्गः, Ku. iii. 73. ; (2) चण्ड (f. ण्डा), प्र-, *s. heat* प्रचण्डातपः, Ri. i. 10. ; (3) उग्र (f. ग्रा), *s. penances* उग्रं तपस्, Vi. iii. 44. ; (4) खर (f. रा), प्र- : v. also fierce, unbearable.

Severely : (1) निष्ठुरं ; (2) परुषं ; (3) चण्डं, प्र- ; (4) उग्रं ; (5) खरं, प्र- ; (6) तीक्ष्णं : for dif. v. severe.

Severity : (1) निष्ठुरता or नैष्ठुर्य (= cruelty) ; (2) परुषता or पारुष्य (= harshness) ; (3) प्रखरता or प्राखर्य (= sharpness) ; (4) उग्रता (= 3) ; (5) चण्डता, प्र- ; (6) तीव्रता ; (7) तीक्ष्णता.

Sew : सीव्यति, नि-, परि-, वि-, (सिव्, c. 4.), *s.ed the cloth with the eye* चक्षुषा सह तद्वासः स्यूतवान्, M. n. on Si. xviii. 29. ; *s.ing the garments of infamy* सीव्यति दुर्यशःपटीं, N. i. 90.

Sewer : प्रणाली : v. drain.

Sex : *of the s.es* स्त्रीपुंसयोः, D. ii. : v. male, female.

Sexagenarian : (1) षष्टिक (f. का) ; (2) षष्टिवर्ष (f. र्षा).

Sextant : per instrument : *कोणमापः.

Sexton : श्माधिपालकः and sim. comp.s (??).

Sexual : स्त्रीपुंस- in comp., *s. characteristics* स्त्रीपुंस- or पुंस्त्रीलक्षणं, (see V. s. 78 ch.). Ph. : *s. desire* काम. v. passion ; *s. intercourse* संसर्गः. v. intercourse, copulation.

Shabbily : expr. by adj. or comp., *s. dressed* कदर्यवेष (f. षा).

Shabbiness : (1) कदर्यता ; (2) अधमता ; (3) कुत्सितता.

Shabby : (1) कदर्य (f. र्या) v. mean ; (2) कुत्सित (f. ता = despicable ; (3) कृपण (f. णा = miserly). (nomi.), D. i. : v. to bind, enchain.

Shackle : I. Subs. : निगडः : v. chain (1). II. Verb : निगडयति

Shad : मत्स्यविशेषः.

Shade (subs.) : I. Lit. : छाया, *in the cool s. of a Jambu tree* जम्बूवृक्षस्य शीतलच्छायायां, Va. ; *will enter the s.* प्रवेक्ष्यामि छायां, Ve. ; *where heat is put off by the s. of banners* ध्वजच्छायनिवारितोष्मम्, R. vii. 4. (note the form छाय for abundance). II. A shadow : q. v. : छाया. III. A spirit : q. v. : छाया, *the s.s of the flesh-eaters* पिशिताशनानां छायाः, Sa. IV. Of a picture : छाया (?). V. A degree : ph. : *s.s of differ-*

ence सूक्ष्मभेदा:. VI. A screen : q. v. Ph.: *to cast into s.* तिरस्करोति v. TO ECLIPSE.

SHADE (v.) : To shelter from heat : आतपं, &c. निवारयति (वृ, c. 10.), R. VII. 4. Ph. : *this place is not s.d* आतपाक्रान्तोऽयंप्रदेश:, Mah. IV. II. To cover : q. v. : छादयति (छद्, c. 10.). III. In painting : *छायाछायीकरोति.

SHADOW : I. Lit. : छाया, *the s. of the earth* भूमेश्छाया, R. ; *to assail even the s. of Janaka* विदेहराजस्य छायामप्यवस्कन्दितुं, Vi. III. II. Fig., faint resemblance : गन्ध: (= scent : q. v.), *s. of a doubt* सन्देहस्य गन्धोऽपि after S., Si. [(?)

SHADOWY : I. Shady : q. v. II. Unreal, false : q. v. : छायारूप (f. पा)

SHADY : (1) by comp., *s. tree* छायातरु:, R. X. 5. ; (2) छायाप्रधान: (ना, नं) and sim. comp.s, M. n. ; (3) आतपरहित: (ता, तं) and sim. comp.s (= without heat : of places).

SHAFT : I. Of an arrow : काण्ड (mn.), *carrying s.s on the back* काण्डपृष्ठ (f. ष्ठा), Vi. : v. also ARROW. II. Handle : दण्ड:. III. Of a column : दण्ड:, "स्तम्भदण्ड:", D. 1. IV. Of a carriage : perh. युग: : v. POLE (II). V. Of a mine : perh. कूप:.

SHAG : I. A kind of cloth : no equiv. : *पक्ष्मवस्त्रं. II. A bird. : मद्गु:*

SHAGGINESS : I. Lit. : रो(लो)मशता. II. Roughness : परुषता.

SHAGGY : I. Lit. : लो(रो)मश (f. शा). II. Rough : q. v.

SHAH : यवनराज: : v. MONARCH.

SHAKE (v. i.) : (1) कम्पते, प्र-, (कम्प्, c. 1.), *his lips s.ing* कम्पमानाधर:, Ku. XVII. 16. ; *along with the trees the Lord of Prágjyotisha shook (with fear)* सह द्रुमै: प्राग्ज्योतिषेश्वरश्चकम्पे, R. IV. 81. ; (2) वेपते (= to temble : q. v.) ; (3) चलति (= to move : in fig. senses).

SHAKE (v. t.) : (1) कम्पयति, प्र-, (c. of कम्प्), *s.ing the earth* प्रकम्पयन् गां, Ki. XIV. 29. ; *as it cannot be s.n by others* अप्रकम्प्यतयान्येषां, Ki. XI. 19. ; (2) धूनोति or धूनयति, or धुवति or धुनाति or धुनीते, वि-, अव-, (धू, c. 5., 10., 6., 9.), *he shook his body not once* अधुनोत तनुं स नैकधा, N. II. 2. ; *Arjuna s.ing (his) bow* विधुन्वति धनु:...पाण्डुसूनौ, Ki. XIV. 66.

SHAKE OFF : निर्-धूनोते, or धूनयति, अव-, वि- : v. TO DISPEL.

SHAKE (subs.) : (1) कम्प:, *with a s. of the head* कम्पेन मूर्ध्न:, Ku. VII. 46. ; (2) धूति:, वि-, अव-, (rare), *the pillar which was s.ing* कम्प्रस्तुप-स्थितधूति, Si, XV. 6. ; (3) कम्पनं, धूननं, etc. (= s.ing).

SHAKY : अस्थिर: (रा, रं) (= unsteady : q. v.).

SHALL : I. As a sign of future tense : by लृट् or लुट् (not of today) (G. § 340-3). II. In injunctions : by विधिलिङ्, *s. live in woods, making a shed of leaves* वने पर्णकुटीं कृत्वा वसेत्, V. s.

SHALLOP : तरीविशेष:.

SHALLOW (adj.) : I. Not deep : गाध (f. धा), *making r.s s.* सरित: कुर्वती गाधा:, R. IV. 24. II. Fig. : perh. गाध (f. धा), *s. learning* पल्लवग्राहि पाण्डित्यं, H. : v. also SMALL.

SHALLOW (subs.) : गाधस्थलं (?) ; सैकतं (= sand-bank).

SHALLOWNESS : (1) गाधता ; (2) क्षुद्रता v. SMALLNESS.

SHAM : I. Subs. : व्यपदेश: : v. PRETENCE, DECEIT. II. Adj. : by comp. : v. AFFECTED, FALSE. III. Verb : अपदिशति, वि-, (दिश्, c. 6.) : v. TO PRETEND.

SHAM-FIGHT : perh. मिथ्यायुद्धं, क्रीडायुद्धं.

SHAMBLES : शू(सू)ना v. also BUTCHER.

SHAMBLING (adj.) : (1) वक्र (f. क्रा) v. CROOKED ; (2) विरूप (f. पा) v. AWKWARD ; (3) विषम (f. मा) v. UNEVEN ; (4) चपल (f. ला) v. UNSTEADY.

SHAME (subs.) : I. Lit. : (1) लज्जा, *like the feeling of s. in women* लज्जेव योषित:, Si. II. 44. ; *casting off s.* विहाय लज्जां, K. ; *feeling s.* सञ्जातलज्ज:, K. v. ASHAMED (FEEL) ; (2) ह्री:, *having no s.* निर्ह्रीक: (का, कं), K. ; (3) त्रपा, *out of s., even my speech does not come out in words* वागेव मे नाभिधेयविषयमवतरति त्रपया, K. ; (4) व्रीड:-, डा (rare), *no one feels s. in extolling you* व्रीडमेति न तव प्रियं वदन्, Si. XIV. 2. II. Disgrace : q. v. : अपमान:.

SHAME (interj.) : धिक्, *s. on us who bear their arms for nothing* विफलमस्त्रभृतो धिगस्मान्, Ve. III. 11. (G. § 166).

SHAME (v.) : I. To make ashamed : (1) लज्जयति (c. of लज्ज्), Vi. v. 11. ; (2) ह्रेपयति (c. of ह्री), Ki. XIII. 41. ; (3) व्रीडयति (c. व्रीड्), Ki. XIII. 47. ; (4) त्रपयति (c. of त्रप्) ; (5) लज्जां etc. जनयति (c. of जन् : with gen.). II. To disgrace : q. v.

SHAMEFUL (adj.) : (1) लज्जाकर (f. री) ; (2) ह्रेपण (f. णी), *very s., improper for maidens* अतिह्रेपणमकुलकुमारीजनोचितं, K. III. ; (3) व्रीडाजनन (f. नी) ; etc. : v. also ODIOUS.

SHAMEFULLY : expr. by adj. or comp.

SHAMELESS : (1) निर्लज्ज (f. ज्जा) ; (2) निर्ह्रीक (f. का) ; (3) निस्त्रप or निरपत्रप (f. पा) ; (4) लज्जाहीन (f. ना) ; (5) वीतव्रीड (f. डा) ; and sim. comp.s.

SHAMELESSLY : लज्जां विहाय, उत्सृज्य, निरस्य, etc.

SHAMELESSNESS : (1) निर्लज्जता- (त्वं) ; (2) निस्त्रपता ; (3) लज्जाहीनता ; etc.

SHAMPOO : संवाहयति (c. of वह्), *shall I s. your feet* संवाहयामि चरणौ, Sa. III. 25.

SHAMPOOER : संवाहक (f. हिका), *profession of a s.* संवाहकस्य वृत्तिः, Mr. II.

SHAMROCK : त्रिपत्र-लताविशेषः.

SHANK : I. Of the leg : जङ्घास्थि (n.). Ph. : *having long s.s* दीर्घजङ्घ (f. ङ्घा) v. LEG. II. Of other things : दण्डः may be used.

SHAPE : I. Subs. : आकारः : v. FORM. II. Verb : आकारं विदधाति (धा, c. 3 : with gen.) or sim. विदधाति : v. TO FORM, MAKE.

SHAPELESS : I. Lit. : (1) निराकार (f. रा) ; (2) निराकृति (mfn.) ; (3) अमूर्त्त (f. र्त्ता) ; (4) विरूप (f. पा) ; etc. II. Deformed : q. v. : विरूप (f. पा).

SHAPELESSNESS : I. Lit. : निराकारता. II. Deformity : वैरूप्यं.

SHAPELY सुरूप (f. पा) : v. BEAUTIFUL.

SHARD : खण्ड (mfn.) : v. PIECE.

SHARE (subs.) : I. In gen. : (1) अंशः, *he gets two s.s, the rest one each* तस्य द्वावंशौ शेषाणामेकैकः, Viv. ; *they are entitled to a third s.* ते तृतीयांशभागिनः, Viv. ; *eunuch and outcastes have no s.* अनंशौ क्लीबपतितौ, M. IX. 201. ; "समो न्यूनोऽधिको वांशो येन क्षिप्तस्तथैव सः । व्ययं दद्यात् कर्म कुर्याल्लाभं गृह्णीत चैव हि", Vri. ; (2) भागः, *apportionment of s.s* भागकल्पना, Viv. ; *two s.s are to be given him the rest s. equally* तस्य भागद्वयं शेषास्तु समभागिनः, Viv. Ph. : *to go s.s* अंशिन् (f. नी) भवति : v. SHARER. II. Of a plough : फालः : v. PLOUGH-SHARE.

SHARE (v. i.) : i. e. to have a s. : v. SHARE (subs. and v. t.).

SHARE (v. t.) : I. To divide : q. v. : विभजति (भज्, c. 1.). II. To have a portion of : अंशं or भागं हरति (हृ, c. 1.), लभते (लभ्, c. 1.), etc. (with gen.). III. To enjoy with others : भुंक्ते (भुज्, c. 7.) : v. TO ENJOY. IV. Fig. : *the boon companions s. your pleasures and pains* समदुःखसुखः सखीजनः, R. VIII. 65. ; *as if s.ing their distress* समदुःखा इव, 39. [sim. comp.s.

SHARER : (1) अंशिन् (f. नी) ; (2) भागिन् (f. नी) ; (3) अंशहरः (री, रं) and

SHARE-HOLDER : अंशभागिन्, (f. नी), अंशधारिन् (f. णी), and sim. comp.s.

SHARK : I. A kind of fish : (1) ग्राहः ; (2) नक्रः (rare). II. A cheat, rogue : q. v. : बकवृत्तिः, V. p. III. 1899.

SHARP (adj.) : (1) तीक्ष्ण (f. क्ष्णा), *s. weapon* तीक्ष्णशस्त्रं ; *s. pointed* (= तीक्ष्णाग्र (f. ग्रा), P. 44. ; *s. needle* तीक्ष्णा सूची, *Kásika* ; *intellect s. but not piercing* तीक्ष्णा नारुन्तुदा बुद्धिः, Si. II. 109. ; *s. means* तीक्ष्णोपायः, P. 3. 16. ; *enphorbia is purgative and s.* सिहुण्डो रेचनस्तीक्ष्णः, Bhá. ; *very s. shower* सुतीक्ष्णधारा, Ri. II. 4. ; *s. punishment* तीक्ष्णो दण्डः, Ka. II. 37. ; (2) नि-शि(शा)त (f. ता) (= s.ended), *s. weapon* निशाता हेतिः, Ki. ; *s. intellect* निशिता बुद्धिः, M. n. ; (3) खर (f. रा), प्र- (not of smell or taste), *s. witted* प्रखरबुद्धि (mfn.) ; (4) तिग्म (f. ग्मा : rare), Vi. v. 33. ; (5) उग्र (f. ग्रा = not of mind etc. in good sense), *s. arrow* उग्रेषुः, Ki. 14. 58. ; *s. smelling* उग्रगन्ध (f. न्धा), Bhá. ; (6) तीव्र (f. व्रा = s), *very s. ray-ed* तीव्रतरांशुमालिन् (f. नी), Ri. II. 38.

SHARP (subs.) : in music : perh. उत्तानः.

SHARP-EDGED : (1) तीक्ष्णधार (f. रा) ; (2) नि-शित(शात)धार (f. रा) ; (3) प्र-खरधार(रा) ; (4) धाराल (f. ला), Ku. XVI. 33.

SHARPEN : (1) उत्-तेजयति (तिज्, c. 10. : lit. and fig.), *s.ed the flower-bow with rays* कुसुमचापमतेजयदंशुभिः, R. IX. 39. ; (2) शाणयति (nomi. : as on a whet), *s.ed on a sharp sword* निशितनिस्त्रिंशशाणित (f. ता), C. v. ; (3) श्यति, नि-, (शो, c. 4. : rare), or नि-शातयति (c. of शो), *s.ed weapons* -श्यस्त्रशस्त्राणि, B. XVII. 4. ; (4) तीक्ष्णीकरोति ; (5) क्ष्णौति, प्र-, (क्ष्णु, c. 2. : very rare), B.

SHARPER : धूर्त : : v. CHEAT, ROGUE.

SHARPLY : (1) तीक्ष्णं, *roaring very s.* सुतीक्ष्णं ध्मनतो, Si. II. 10. ; (2) प्र-खरं ; (3) तिग्मं ; (4) तीव्रं ; (5) उग्रं : v. SHARP (adj.).

SHARPNESS : (1) तीक्ष्णता, *s. in the points of Kusa not in conduct* तीक्ष्णता कुशाग्रेषु न स्वभावेषु, K. ; (2) तैक्ष्ण्यं ; (3) प्र-खरता or प्राखर्यं ; (4) तिग्मता or तैग्म्यं ; (5) उग्रता ; (6) तीव्रता : v. SHARP.

SHARP-SET : I. Hungry : q. v. : क्षुधार्त्तत्व (f. ता). II. Eager : q. v.

SHARP-SIGHTED : (1) तीक्ष्णदृष्टि (mfn.) ; (2) तीक्ष्णदृश् (mfn.) ; etc.

SHARP-SIGHTEDLY : (1) तीक्ष्णदृष्ट्या ; (2) तिग्मदृशा ; etc.

SHATTER (v. t.) : (1) शृणाति, वि-, अव-, परि- (शॄ, c. 9.), *the king of mountains s.ed to pieces* विशीर्यमाणः शैलेन्द्रः, Rám. II. 71. 17. ; *blasphemers are naturally s.ed* देवनिन्दकाः स्वयं विशीर्यन्ते, H. IV. 42. ; (2) खण्डशः

or शतखण्ड-शः भनक्ति (भञ्ज्, c. 7. = to break to pieces) : v. TO REND, BURST.

Shave (v.) : I. With a razor : (1) मुण्डयति (मुण्ड्, c. 10.) (of the hair of the entire head), *s.ing the head* मुण्डं मुण्डयित्वा, Mr. v. ; *the Sakas half-s.n* अर्धमुण्डान् शकान्, V. p. IV. 3. 21. ; (2) क्षुरेण कल्पति (क्लृप्, c. 1. = to clip), etc. तदस्याः पक्षचूडालं क्षुरक्लृप्तं शिरः कुरु, K. s. 12. 163. ; (3) वापयति, आ-, परि-, (वप्, c. 10. : rare) ; (4) क्षुरति (क्षुर्, c. 6.) (very rare). II. To cut off : q. v. : लुनाति (लू, c. 9.). III. To skim along : आघर्षति (घृष्, c. 1.). [CHEAT. III. Col., a boy : माणवकः.

Shaver : I. Lit. : क्षौरिकः : v. BARBER. II. Fig. : लुब्धकः : v. also

Shaving (subs.) : I. The act. : (1) मुण्डनं or मौण्ड्यं (of the entire head), मौण्ड्यं प्राणान्तिको दण्डः, M. VIII. 379. ; (2) क्षौरं, *for s.* क्षौरकरणाय, H. II. ; (3) वापः,-नं (rare), *s. of the head* शिरोवापनं, Vas. II. A thin slice : शकलं.

Shawl : probably : कम्बलः, D. VIII.

She : I. Pro. : सा : v. HE. II. In comp. : *she-wolf* वृकी ; *she-goat* अजा ; *she-rhinoceros* खड्गिधेनुका, K. ; etc.

Sheaf : (1) मुष्टिः ; (2) ताण्डः, "मुष्टिमेये कलापिके", H. c.

Shear : I. Lit. : लुनाति (लू, c. 9) : v. TO CUT. II. To rob, deprive : q. v. : हरति (हृ, c. 1.). *Shorn of* वीत- in comp., *s. of master* वीतनाथ (f. था), R. XVI. 9. : v. DEVOID OF.

Shearer : लोमच्छेदक (f. दिका), -छिद् (mfn.), -लाव (f. वी), etc.

Shears : (1) क्षुरधारा ; (2) कर्तरी (री ?).

Sheath : I. Case : (1) कोषः (शः), *a s. made of tiger-skin* वैयाघ्रकोषः, *in a golden s.* हेममये कोशे, Mah. IV. 42. 12, 15. ; (2) पिधानं (= covering). II. In botany : शूका.

Sheathe (v.) : I. To put in a case : कोषे(शे) निदधाति (धा, c. 3.), निवेशयति (c. of विश्), अर्पयति (c. of ऋ), etc., Mah. IV. 42. 18. Ph. : *to s. the sword* (fig.) खड्गं समापयति (after परशुं समापयति, Vi. III.). II. To busy, thrust deeply : निदधाति.

Sheathing (subs.) : to cover a ship's bottom : पिधानं (?).

Sheave : perh. : चक्रं or -कं.

Shed (v.) : (1) पातयति (c. of पत् = to let fall), *shall never s. blood* नासृजमापातयिष्यात्, M. III. 229. ; (2) मुञ्चति, वि-, परि- (मुच्, c. 6. = to discharge, let go), *s. tears* मुमोचाश्रूणि, Rám. II. 58. 25. ; (3) सृजति,

वि-, (सृज्, c. 6 = 2), *s. tears* चक्षाश्रुरस्रं, B. III. 17. ; (4) त्यजति, परि-, (त्यज्, c. 1. = 1), *to s. feathers* पिच्छं परित्यजति, P. III. 6. ; (5) स्रावयति (c. of स्रु = let flow, *what (blood) was s.* यत्प्रसुस्राव, Mah. IV. 68. 50. ; (6) क्षिपति (क्षिप्, c. 6. = to cast : q. v. : as lustre).

Shed (subs.) : शाला, *cow-s.* गोशाला or गोष्ठं. [v. TO SHED.

Shedder : (1) पातक (f. तिका) ; (2) स्रावक (f. विका) ; (3) मोचक (f. चिका) :

Sheen : I. Adj. : उज्ज्वल (f. ला) : v. BRIGHT. II. Subs. : v. BRILIANCY.

Sheep : I. Lit. : (1) मेषः v. RAM ; (2) अविः, *goats and s.* अजाविकं ; (3) उरभ्रः, *a flock* औरभ्रकं (rare). II. Fig., a silly fellow : गर्दभः (= ass).

Sheep-cot, Sheep-fold : मेषशाला and sim. comp.s.

Sheepish : perh. अप्रतिभः (भा, भं) : v. DIFFIDENT, STUPID.

Sheepishly : (1) मेषवत् ; (2) मेष (pl. षा) इव ; etc.

Sheepishness : अप्रतिभता-त्वं (?) : v. STUPIDITY.

Sheep-skin : (1) मेषचर्मन् (n.) and sim. comp.s ; (2) औरभ्रं etc. (rare).

Sheer : I. Adj. : शुद्ध (f. द्धा) : v. PURE, MERE. II. Verb : व्यपवर्त्तते (वृत्, c. 1.) : v. TO TURN AWAY, DEPART.

Sheet : I. Of cloth : (1) उत्तरच्छदः, *beed s.* शय्यो- R. v. 65. ; (2) प्रच्छदः II. Of paper : *तालः. III. Of metal : पत्रं, *s. silver.* रजतपत्रं. IV. Of water : जलराशिः, and sim. comp.s. V. A rope : रज्जुः.

Sheet-anchor : *महालङ्गरः.

Sheet-lightning : स्फुरन्ती विद्युत् : v. LIGHTNING.

Shel-drake : हंसविशेषः.

Shelf : no equiv. : *शेल्फं. S. = sand bank : सैकतं.

Shell (subs.) : I. In gen. : (1) कोषः, *long-s.ed* (a mollusk) दीर्घकोषिका, A. ; *egg-s.* अण्डकोषः ; (2) कञ्चुकः (hard s., as of the cocoa-nut) ; (3) त्वच् (f. = bark, as of the promegranate), N. XXIV. 14. Ph. : *conch-s.* शङ्खः, *s.-dealer* शङ्खकारः or शाङ्खिकः ; *bivalve s.* कम्बु (mn.) ; *oyster s.* शुक्तिः ; *bazár s.* (used as a coin) कपर्दः,-कः. II. Bomb : q. v. : *आग्नेयगुली. III. Fig. : कञ्चुकः, *clad in false s. of religion* कपटधर्मकञ्चुकः, D. I.

Shell (v.) : कोषं or कञ्चुकं or त्वचं अपनयति (नी, c. 1.). or निष्करति (कृ, c. 1.), उन्मुचति or -मोचयति (मुच्, c. 6. and 10.), etc.

Shell-fish : शङ्खः (= conch) *covered with s.s* शङ्खजालसमावृतः, Rám. ; *s.s and oysters bursting* प्रस्फुटच्छङ्खशुक्ति, Vi. VI. 12.

Shelter (subs.) : (1) आश्रयः (= refuge : q. v.), *take s. with Chandragupta* समाश्रीयतां चन्द्रगुप्तः, Mu. v. ; *take s. in the peaks* शृङ्गाण्याश्रयन्ते, Ku. i. 5. ; (2) त्राणं or त्र in comp. (= protection : q. v.), *s. for body* तनुत्रं, Ki. ; *s. from heat* आतपत्रं, Si. ; (3) अवकाशः (= space), *to give s.* अवकाशं ददाति, R. iv. 58.

Shelter (v.) : I. To protect, save : q. v. : त्रायति (त्रै, c. 1.). II. To give s. : आश्रयं ददाति (दा, c. 3.). III. To take s. : (1) आश्रयं याति (या, c. 2.), शरणं गच्छति (गम्, c. 1.), etc. (with gen.) ; (2) आश्रयति-ते, सम्-, (श्रि, c. 1.).

Shelve (v.) : अवसर्पति (सृप्, c. 1.), *s.ing* अवसर्पिन् (f. णी), Mat.

Shelvy : (1) सैकतमय (f. यी : ?) ; (2) गूढगाधस्थल (f. ला : ?).

Shepherd : (1) मेषपालः,-कः and sim. comp.s, *from cow-herds and s.s* आगोपालाविपालेभ्यः, Mah. iii. 282. 52.

Shepherdess : (1) मेषपाली ; (2) मेषपालिका ; and sim. comp.s.

Sherbet : शर्करोदकं, Bhá.

Sherd : v. shard.

Sheriff : an officer : *नियामकः.

Sherry : मद्यविशेषः.

Shew (v.) : दर्शयति (c. of दृश्) : v. to show.

Shield (subs.) : I. For defending : (1) फलक (mn.), *with a s. glittering in the left hand* वामकरतलस्फुरत्फलकः, C. iii. ; (2) चर्मन् (n.), *carrying sword and s.* खड्गचर्मधरः, *without sword and s.* असिचर्म-, Mah. vii. 48. 34, 39. ; (3) खेटकः (rare), *bearing sword and s.* खड्गखेटकधारिन् (f. णी), Mah. iv. 6. 4. II. Fig., defence, refuge : q. v. : शरणं. III. In heraldry : *खेटकः.

Shield (v.) : रक्षति (रक्ष्, c. 1.) : v. to protect, save.

Shieldless : विफलक (f. का) and sim. comp.s : v. shield.

Shift (v. i.) : I. To change, move : q. v. : व्यावर्तते (वृत्, c. 1.). II. To resort : आश्रयति (श्रि, c. 1. : with acc.).

Shift (v. t.) : I. To change : q. v. : परिवर्तयति (c. of वृत्). II. To move about : व्यावर्तयति : v. also to move.

Shift (subs.) : I. Expedient, means : q. v. : उपायः. II. Artifice, trick : q. v. : छलं. III. An undergarment : युतकं.

Shifty : छलप्रिय (f. या), and sim. comp.s : v. deceitful.

Shilling : रौप्यमुद्राविशेषः ; अर्धटङ्का (?).

Shin : perh. जङ्घा : v. LEG.

Shine (v.) : I. In gen. : (1) प्रकाशते, वि-, (काश्, c. 1.), *s.ing above (other) animals* प्रकाशमानं परिभूय देहिनः, Ki. xiv. 41. ; (2) भाति, आ-, वि-, प्र-, सं-, (भा, c. 2.), *as the sun s.s in a clear morning in early autumn* अभायत यथार्कस्य सुप्रातेन शरन्मुखे, B. viii. 2. ; (3) द्योतते, वि-, प्र-, अभि- (द्युत्, c. 1. = to glitter), *shone like the ocean in fire* विदिद्युते शिखाभिरास्थित इवाम्भसां निधिः, Si. i. 20. ; (4) दीप्यते, वि-, उद्-, (दीप्, c. 4. = to gleam), *s.s in heaven as if shaming the sun* दीप्यते नाकपृष्ठस्था भर्त्सयन्तीव भास्करं, Mah. ii. 11. 16. ; (5) भासते, वि-, अव-, उद्-, (भास्, c. 1.), *Arundhatí shone much* बभासे बह्वरुन्धती, Ku. vi. 11. ; (6) रोचते, वि-, (रुच्, c. 1. : rare), *(studded) with s.ing gems* रोचिष्णुरत्नावलिभिर्विरेजे, Ki xviii. 18. ; (7) विकसति (कस्, c. 1.), *the rays shone on all side* व्यकसदंशुचयः ककुम्मुखेषु, Si. xx. 38. ; (8) राजति-ते, वि-, सं-, अभि-, (राज्, c. 1.), *the son of Raghu alone shone with dignity* रराज धाम्ना रघुसूनुरेव, R. vi. 6. ; (9) स्फुरति, वि-, अभि-, (स्फुर्, c. 6. = to glitter) ; (10) भ्राजते, वि-, (भ्राज्, c. 10.) ; (11) काश(स)ते, वि-, (काश् or कास्, c. 1.) ; (12) चकास्ति (चकास्, c. 2.). II. To be eminent : (1) राजति-ते, वि-, सं- ; (2) विकसति ; (3) काश(स)ते, वि- ; (4) चकास्ति.

Shine (subs.) : (1) प्रभा ; (2) प्रकाशः ; (3) द्युतिः.

Shingle : I. Gravel : q. v. : शर्करा. II. A plank : फलकं. [BRIGHT.

Shiny : (1) सप्रकाश (f. शा) and sim. comp.s ; (2) उज्ज्वल (f. ला) v.

Ship (subs.) : (1) पोतः, *struck by a succession of billows, the s. sank in the waters of the sea* कल्लोलमालाभिहतः पोतः समुद्राम्भस्यमज्जत्, D. ; (2) यानं, -पात्रं (= vessel), *s.-wreck* यानभङ्गः, Ra. i. ; *embarking on the s.* यानपात्रं समारुह्य, K. s. 18. 292. ; (3) प्र-वहणं (= यानं), *and the s. went up and down every moment* ययौ च तत् प्रवहणं क्षणमूर्ध्वमधः क्षणं, K. s. 25. 44. ; *the s. wrecked* तद्वहणं समभज्यत, 45. ; (4) वहित्रं (= s. : rare), *early in the morning, a s. was to be seen* प्रत्युषस्यदृश्यत किमपि वहित्रं, D. vi. ; (5) तरी (= boat), Si. iii. 76. ; समुद्रगामिनी नौः,-का, M. n. and sim. comp.s (best equiv.).

Ship (v. t.) : I. To embark : q. v. : पोते आरोपयति (c. of रुह्) v. TO PUT. II. To fix : स्थापयति (c. of स्था). Ph. : (a) *s. off* पोतेन विवासयति (= banish) or प्रस्थापयति (= send away) ; (b) *s. a sea* prob. तरङ्गैर् अभिभूयते or तरङ्गान् आहरति.

Ship-master : पोताध्यक्षः and sim. comp.s.

Ship-owner : प्रवहणस्वामिन् (*f.* नी) and sim. comp.s.

Shipping (subs.) : पोतावलिः and sim. comp.s.

Shipwreck (subs.) : I. Lit. : यानभङ्गः, पोतभङ्ग, P., and sim. comp.s : v. WRECK. II. Ruin, destruction : q. v. : विध्वंसः.

Shipwreck (v.) : I. Lit. : पोतं भनक्ति (भञ्ज्, c. 9.) etc. II. Of persons : *s.ed* यानभङ्गनिमग्न (f. ग्ना = sunk), Ra. I. or -पतित (f. ता = fallen), K. s. or भग्नपोतः (ता, तं) and sim. comp.s.

Shipwright : prob. पोतकारः and sim. comp.s.

Shire : प्रदेशः : v. COUNTY.

Shirk : परिहरति (हृ, c. 1.) : v. TO AVOID.

Shirt : (1) चोलः (ली) ; (2) युतकं (= under-s.).

Shiver (v. i.) : I. To shake, tremble : q. v. : वेपते (वेप्, c. 1.). II. To shatter : चूर्णीभवति ; शकलीभवति.

Shiver (v. t.) : (1) चूर्णीकरोति ; (2) विशकलयति (nomi.) : v. also TO SHATTER.

Shiver (subs.) : I. Fragment, bit. : q. v. : शकल (mn.), "*cracked in hundred s.s*" शतशकलीभूत (*f.* ता). II. Tremor : (1) कम्पः ; (2) वेपथुः.

Shoal : I. Crowd : q. v. : संघः. II. A shallow : q. v. : गाधस्थलं.

Shock (subs.) : I. In gen. : (1) अभिघातः (= blow, collision : lit. and fig.) ; (2) अभिषङ्गः (fig.), *arising from the severe s.* तीव्राभिषङ्गप्रभव (f. वा), Ku. III. 73. ; *then shot with the quick s.* ततोऽभिषङ्गानिलविप्रविद्धा, R. XIV. 54. II. A pile : (1) राशिः ; (2) चितिः.

Shock (v.) : I. To strike : q. v. : (1) अभिहन्ति (हन्, c. 2.) ; (2) विप्रविध्यति (व्यध्, c. 4. = to pierce : fig.). II. To heap : q. v. : राशिं राशीकरोति.

Shocking (adj.) : (1) बीभत्स (f. त्सा) ; (2) उद्वेगकर (f. री) : v. DISGUSTING.

Shockingly : (1) बीभत्सं जनयत् (*f.* न्ती) ; (2) उद्वेगं कुर्वत् (f. ती).

Shoe (subs.) : (1) पादुका (rarely पादूः), *a pair of Kusa s.s* कुशपादुके, Rám. II. 123. 16. ; *the illustrious* (*Ráma*) (*first*) *putting on and then taking off the s.s* सोऽधिरोह्य महातेजाः पादुके व्यवरोप्य च, 21. ; (2) उपानह् (f.), *a pair of golden s.s* तपनीयोपानद्युगलं, Vi. IV. ; (3) पादत्रं and sim. comp.s (very rare) ; (4) नालं (for animals ?).

Shoe (v.) : I. To furnish with s.s : नालं बध्नाति (बन्ध्, c. 9.) (?). II. To beat with s.s : पादुकया हन्ति (हन्, c. 2.) : v. TO BEAT.

Shoe-black : पादुकामार्जकः and sim. comp.s (??).

Shoe-maker : (1) चर्मकारः, *and well-known s.s* प्रख्याताश्चर्मकाराश्च, Rám. II. 90. 23. ; (2) पादुकाकारः ; (3) पादूकृत्, A.

Shoe-strings : perh. पादुकाबन्धनी and sim. comp.s.

Shoot (subs.) : (1) प्रवाल (mn.) ; (2) किस(श)लय (mn.) ; (3) पल्लव (mn.), *a bed of young s.s* नवपल्लवसंस्तरः, Ku. ; (4) प्ररोहः (= bud).

Shoot (v. t.) : I. To discharge : q. v. : मुञ्चति (मुच्, c. 6.) : v. also TO SEND, THROW. II. To wound or kill by s.ing : आग्नेयास्त्रेण (with fire-arm) or शरेण (with an arrow) हन्ति, नि-, अभि-, (हन्, c. 6.) : v. TO KILL, WOUND.

Shoot (v. i.) : I. To discharge a missile : आग्नेयास्त्रं or शरं etc. मुञ्चति etc. II. As pain : विध्यते, प्र-, विप्र-, (pass. of व्यध् = to pierce). *S.ing pain* शूल (mn.). III. To germinate : (1) by subs., *does not seem about to s. forth* न च प्ररोहाभिमुखोऽपि दृश्यते, Ku. v. 60. ; (2) अङ्कुरयति (nomi.) : v. also TO COME OUT.

Shop (subs.) : I. For selling things : (1) पण्यशाला and sim. comp.s ; (2) विपणिः ; (3) आपणः, *containing rich s.s* महापण (f. णा), R. XIV. 30. II. In gen. : शाला, *work-s.* कर्मशाला ; *barber's s.* नापितशाला.

Shop (v.) : पणायति-ते : v. also TO BUY. [comp.s.

Shop-keeper : (1) आपणिकः ; (2) विपणिन् (m.) ; (3) पण्याजीवः and sim.

Shop-lifter : perh. पण्यतोलः ; पण्यमुष् v. THIEF.

Shore (subs.) : I. Coast : (1) कूलं, *on the s. of the Yamuná* उपकूलं कालिन्द्याः, R. XV. 28. ; (2) तीरं ; (3) तटं ; (4) वेला (= sea- s.) ; (5) रोधस् (n. : rare), R. VIII. 33. II. A prop : (1) उपघ्नः ; (2) अवष्टम्भः.

Shore (v.) : usually with *up* : अवष्टभ्नाति (स्तम्भ्, c. 9.).

Short : I. In size : (1) ह्रस्व (f. स्वा) : *very s. and having a s. face* खर्वटास्योऽतिह्रस्वकः, V. p. I. 13. 34. ; *s. tree* ह्रस्वो वृक्षः, *s. hovel* ह्रस्वा कुटी, *Kásiká* ; (2) खर्व (f. र्वा), *having a s. stature* खर्वाकृति (mfn.) ; *like a s. man* खर्व इव, Mu. ; (3) वामनः (f. नी) v. DWARFISH. II. Of time etc. : q. v. : अल्प (f. ल्पा), सु- : v. LITTLE. Ph. : *in a s. time* अचिरेण v. SOON ; *for a s. time* कञ्चित् कालं, कियत् कालं, etc. ; *and the nights are very s.* अत्यर्थमेव क्षणदा च तन्वी (क्षपा, M. n.), R. 16. 45. ; *to become s.* तनुतां याति, R, IX. 38. III. Brief : q. v. : संक्षिप्त (f. प्ता). Ph. : *in s.* किं बहुना, समासेन. IV. Insufficient : q. v. : न्यून (f. ना). Ph. : *to fall s. off* हीयते, परि- (pass. of हा = with inst. v. to want). V. = less than : *nothing s. of his death* विना तस्य मरणेन v. WITH-

out, except. VI. In gram. : (1) ह्रस्व (f. स्वा : of vowels); (2) लघु (f. also घ्वी : of quantities). Ph. : (a) *s. cut* सरल: पन्थाः; (b) *to cut s.* आक्षिपति (क्षिप्, c. 6.), K.

Short-coming : दोष: : v. fault, failing.

Short-hand : i. e. s. writing : *संक्षिप्तलिपि:. *S. writer* *संक्षिप्तलिपिकार:.

Short-lived : क्षणविध्वंसिन् (f. नी) : v. fickle, transient.

Short-sighted : (1) अदूरदर्शिन् (f. नी); (2) perh. ह्रस्वदृष्टि (mfn.), see Bhá.; and sim. comp.s. [comp.s.

Short-sightedness : (1) अदूरदर्शिता; (2) ह्रस्वदृष्टि:-ता (?); and sim.

Short-winded : क्षीणश्वास (f. सा); and sim. comp.s.

Shorten (v. t.) : I. In size : (1) ह्रसयति (c. of ह्रस्); (2) ह्रस्वीकरोति; (3) खर्वीकरोति; (4) वामनीकरोति. II. To abridge, contract : q. v. : संक्षिपति (क्षिप्, c. 6.), *how the long nights will be s.ed into moments* संक्षिप्येत क्षण इव कथं दीर्घयामा त्रियामा, Me. 2. 47. III. To diminish, decrease : q. v.

Shorten (v. i.) : I. In size : ह्रस्वीभवति, etc. II. As nights : (1) तनुतां याति, गच्छति, etc.; (2) क्षीयते (pass. of क्षि) M. n. : v. to diminish.

Shortly : I. Soon, quickly : q. v. : अचिरेण. II. Briefly : (1) संक्षेपतः; (2) संक्षेपेण; (3) समासतः; etc.

Shortness : (1) ह्रस्वता; (2) खर्वता; (3) लघुता; (4) न्यूनता; (5) संक्षिप्तता; (6) तनुता; (7) अल्पता : for dif. v. short.

Shot (subs.) : I. Shooting : मोक्षणं : v. discharge. II. For killing birds, etc. : गुलिका (?). Ph. : *to fire s.s* *आग्नेयास्त्रं मुञ्चति. III. Any missile : q. v. IV. Its reach : q. v. : विषय:. V. A marksman : *good, bad s.* लक्ष्यभेदे कृतहस्त (f. स्ता), अकृतहस्त (f. स्ता). VI. Share : q. v. : अंश:.

Should : I. Denoting obligation : by the कृत्य (G. § 366-9.) : *(you) s. look at (her) as a pupil* शिष्येव द्रष्टव्या, K. II. In the conditional : by विधिलिङ् (§ 347 : *s. have* will be expressed by लृङ् § 345), *even if I s. give up what I have stolen all my life* यद्यपि दद्यामाजन्मनो मुषितं धनं, D. II. III. As a softened form of expression : by लट् *in the Atmanepada, if possible* : *I s. think* मन्ये, Sa.

Shoulder (subs.) : (1) स्कन्ध:, *bull-s.ed* वृषस्कन्ध (f. न्धा), R. I. 13.; *putting sacrificial vessels on their s.s* स्कन्धारोपितयज्ञपात्रनिचयाः, Vi. IV. 58.; (2) अंसः (rare), *a quiver on the s.s* तूणीरोंऽसे, Vi. II. 26.

Shoulder (v.) : I. To put on the *s.* : स्कन्धे करोति : v. TO PUT. II. To push with the *s.s* : स्कन्धेन बाधति, अव- (बाध्, c. 1.) etc.

Shoulder-bone : अंसफलक, Bhá. and sim. comp.s.

Shoulder-knot : स्कन्धाभरणं and sim. comp.s.

Shoulder-joint : (1) स्कन्धसन्धिः ; (2) पिच्छ (n.), Wilson.

Shout (subs.) : (1) जयध्वनिः, जयरवः, and sim. comp.s (of joy) v. NOISE ; (2) कलकलः v. UPROAR ; (3) चीत्कारः v. SCREAM, ROAR ; (4) सिंहनादः (of triumph), *raised a s.* ननाद सिंहनादं, Mah. 7. 180. 2. ; (5) क्ष्वेडितं,-नादः (= 4), Ki. XIV. 29. ; (6) महाशब्दः and sim. comp.s (= great noise), *high s.s suddenly rose* सुमहान्सहसा शब्दसंघोऽभवत्, Mah. I. 133. 15.

Shout (v.) : (1) expr. by subs. and मुञ्चति (मुच्, c. 6. = to emit : q. v.) or करोति (= to make) ; (2) उत्क्रोशति (क्रुश्, c. 1.), *the Brahmins s.ed* उदक्रोशन् विप्रमुख्याः, Mah. I. 186. 2. v. TO CRY, ROAR ; (2) उच्चैर् नदति (नद्, c. 1.) v. (TO MAKE) NOISE. [आवेध : v. THRUST.

Shove : I. Verb : अपसारयति (c. of सृ) : v. TO PUSH. II. Subs. :

Shovel (subs.) : खनित्रा, Nil. on Mah. IV. 8. 1.

Shovel (v.) : अव-क्षिपति (क्षिप्, c. 6.) : v. TO THROW, HEAP.

Show (v.) : (1) दर्शयति, प्र-, नि-, अभि-, परि-, सं-, उप- (c. of दृश्), *s.ed him to Indumati* निदर्शयामास (तम्) इन्दुमत्यै, R. VI. 31. ; *s.ing affection by the mere shedding of useless tears* निष्फलेनाश्रुपातमात्रेण स्नेहमुपदर्शयन्, K. ; *O, merciless fate s. mercy (on me)* अयि दैव निर्घृण दर्शय दयां, K. ; *s.ing (his) teeth* दन्तानि दर्शयन्, V. p. v. 28. 16. ; *the Ved also s.s the unity of science* दर्शयति वेदोऽपि विद्यैकत्वं, Si. III. 3. 4. ; *he always s.s as if his dependents were beloved friends* सखीनिव प्रीतियुजोऽनुजीविनः स सततं दर्शयते, Ki. I. 10. ; (2) उपदिशति (दिश्, c. 6. = to advise, inform : q. v.), *who will s. the way to the Golden town* कः सुवर्णपुरस्याभिगमनं पन्थानमुपदेक्ष्यति, K. ; (3) कथयति (= to speak : q. v.), *it shews the excellences of the king that...* अनेन कथिता राज्ञो गुणा यत्..., R. X. 33. ; (4) दर्शनं ददाति (दा, c. 3. = s. one's self), *ashamed of wantonness, shame itself did not s. to the prince* कुमारस्य न ददाति तरलतावलज्जिता लज्जेव दर्शनं, K. II. ; (5) प्रतिपादयति (= to establish : q. v.). Comp. (a) *s. forth* दर्शयति v. TO REVEAL, MANIFEST ; (b) *s. off* प्रदर्शयति, सं-, सम्प्र- ; (c) *s. up* अभि- दर्शयति v. TO EXPOSE, DISCLOSE.

Show (subs.) : I. Look : q. v. : (1) दर्शनं ; (2) by verb. II. Appear-

ance, semblance : (1) आभा-सः ; (2) by verb भाति, प्रति-, (भा, c. 2.) or भासते, अव- (भास्, c. 1.). III. A spectacle : (1) दृश्यं ; (2) रङ्गः (for amusement) ; (3) यात्रा (= procession, theatrical s.). IV. Pretence : q. v. : व्यपदेशः. V. Display, pomp : आडम्बरः.

SHOWER (subs.) : I. Of rain : वृष्टिः, *heavy s. of hail* गुरुतरकरकावृष्टिः, Me. I. 55. : v. RAIN. II. Fig. : (1) वृष्टिः or वर्षः, *sent a s. of stones* अश्मनां वृष्टिं ससर्ज, Ki. XVII. 60. ; *s. of arrows* इषुवर्षः, Si. XX. 18. ; (2) धारा (= flow, as of tears) ; (3) जालं (= thicket, as of arrows). III. One who shows : दर्शकः, प्र-, etc. Mr. IV. 20.

SHOWER (v.) : वर्षति, प्र-, अभि-, (वृष्, c. 1.), *s.s on them who always flatter* तत्र वर्षति योऽजस्रं सौति, K. ; *s.ing much wealth on the bards* वसूनि वर्षन् सुबहूनि वन्दिषु, N. XV. 1. (the loc. is the proper cons.) : v. also TO RAIN. [The act : धारापातं and sim. comp.s (?).

SHOWER-BATH : I. The place : धारागृहं or यन्त्र- (?), R. XVI. 49. II.

SHOWERY : वर्षुक (f. का) : v. RAINY.

SHOW-MAN ; (1) दर्शयितृ (f. त्री), प्र- ; (2) by verb.

SHOWY : दृष्टिहारिन् (f. णी) : v. also GAUDY, OSTENTATIOUS.

SHRED : I. Subs. : खण्ड (mn.) : v. PIECE. II. Verb : (1) खण्डीकरोति ; (2) खण्डयति (nomi.).

SHREW (subs.) : I. Of persons : कलहशीला स्त्री and sim. comp.s. II. S.-mouse : (1) छुछुन्दरी ; (2) गन्धमूष (f. षी). [ARTFUL, CUNNING.

SHREWD : (1) चतुर (f. रा) ; (2) विदग्ध (f. ग्धा) ; (3) विचक्षण (f. णा) : v.

SHREWDLY : (1) चतुरं ; (2) विदग्धं ; (3) चातुर्येण ; etc.

SHREWDNESS : (1) चातुर्यं ; (2) चतुरता ; (3) चातुरी ; (4) वैदग्ध्यं ; (5) विदग्धता : v. also SKILL.

SHREWISH : कर्कश (f. शा) : v. HARSH, PEEVISH.

SHRIEK : I. Subs. : (1) क्रन्दितं : v. CRY ; (2) चीत्कारः : v. SCREAM. II. Verb : (1) आ-क्रन्दति (क्रन्द्, c. 1.) v. TO CRY ; (2) चीत्करोति v. TO SCREAM.

SHRIFT : प्रतिपत्तिः : v. CONFESSION.

SHRIKE : a bird : (1) कलिङ्गः ; (2) पिङ्गः ; (3) धूम्या(म्या)टः.

SHRILL : (1) कर्कश (f. शा) v. HARSH ; (2) तीव्र (f. व्रा) v. SHARP.

SHRILLNESS : (1) कर्कशता v. HARSHNESS ; (2) तीव्रता v. SHARPNESS.

SHRILLY : (1) कर्कशं v. HARSHLY ; (2) तीव्रं v. SHARPLY.

SHRIMP : (1) इच्चाकः.

SHRINE : देवालय: v. TEMPLE. [TO CONTRACT.

SHRINK (v. i.) : संकुचति (कुच्, c. 6.), *the lotus s.* संकुचति पद्मं, V. d. 7. v.

SHRINK (v. t.) : संकोचति (कुच्, c. 1.) : v. TO CONTRACT.

SHRINK,-ING (subs.) : संकोच: : v. CONTRACTION.

SHRINKINGLY : (1) संकुच्य ; (2) ससङ्कोचं : v. also TIMIDLY.

SHRIVEL : (1) संकुचति (intrans.) or संकोचयति (trans.) ; (2) by adjective वलिपरीत (f. ता), and sim. comp.s : v. WRINKLED.

SHROUD (v) : अवगुण्ठयति (गुण्ठ्, c. 10.) : v. TO COVER, VEIL.

SHROUD (subs.) : I. Cover : q. v. : आच्छादनं, *s.ed the dead body of Báli* वाससाच्छादयामास वालिनं नष्टजीवितं, Rám. 4. 24. 23. II. रज्जव: (f. pl.).

SHRUB : I. A tree : गुल्म:. II. A drink : आसवभेद:.

SHRUBBERY : perh. गुल्मवाटिका after उपवाटिका.

SHRUBBY : (1) गुल्मावृत (f. ता) ; (2) गुल्माकीर्ण (f. र्णा) ; and sim. comp.s.

SHRUG : I. Verb : (1) धूनोति (धू, c. 5. = to shake) ; (2) संकोचयति (कुच्, c. 1. : ?). II. Subs. : (1) स्कन्धधूननं (= shaking) ; (2) स्कन्धसंकोच: (= contraction).

SHRUNK : कञ्चुक: : v. SHELL. [Subs. : वेपथु: : v. TREMOR.

SHUDDER : I. Verb : वेपते, प्र-, (वेप्, c. 1.) : v. TO TREMBLE, QUAKE. II.

SHUDDERINGLY : expr. by adj. सञ्जातवेपथु, सवेपथु (mfn.), and sim. comp.s. [II. To confuse, mix up : q. v. : सङ्कुलीकरोति.

SHUFFLE (v. t.) : I. Of cards : perh. भञ्जयति (c. of भञ्ज् : comp. भाँजा).

SHUFFLE (v. i.) : I. Of cards : *तासं भञ्जयति. II. To dissemble : q. v. : निह्नुते (ह्नु, c. 2.). II. To play tricks : छलयति (nomi. with acc.), *s.ing* छलप्रिय (f. या).

SHUFFLE,-ING (subs.) : I. Of cards : *तासभञ्जनं. II. Confusion. : q. v. : संकुलीकरणं. III. Evasion, trick : q. v. : छलं. [CHEAT.

SHUFFLER : (1) निह्नोतृ (f. त्री) v. DISSEMBLER ; (2) वञ्चक (f. ञ्चिका) v.

SHUN : (1) परिहरति (हृ, c. 1.) v. TO AVOID ; (2) वर्जयति, परि-, सं- (वृज्, c. 10.), *shall s. joking with women* स्त्रीभि: परिहासं वर्जयेत्, Sr. v. TO LEAVE ; (3) न उपसर्पति (सृप्, c. 1.) etc. (= not to approach), *विनीतं पातकिनमिव नोपसर्पति, K.

SHUT : (1) अपिदधाति or -धत्ते (धा, c. 3.), (*by covering*) *who can s. the doors of fate* को नाम द्वाराणि दैवस्य पिधातुमीष्टे, U. VII. 4. ; *s.-ting the ears* कर्णौ पिधाय, Mu. I. ; (2) आ-वृणोति, सं-, समा-, अपा-, (वृ,

c. 5. = पिदधाति), *here is a house with the back door not s.* एतदपरा-हतपक्षद्वारकं गेहं, Mr. II. ; *to s. the mouth* मुखं संवृणोति, K. ; (3) ददाति or दत्ते (दा, c. 3. : only of *doors* by putting bolts etc.), *s. the gates quick* द्रुत द्वाराणि दत्तवन्तम्, Vi. VI. 16. ; (4) मीलति, or मीलयति, नि- (मील्, c. 1. and its c. : of the eyes), *the lion of kings s. his eyes never to open again* अपुनरुन्मीलनाय निमिमील लोचने राजकुलसिंहः, C. v. ; (5) सं-वनते (वन्, c. 1. : rare), Ki. XVIII. 2. Ph. : *to s. one's eyes to anything* न पश्यति, K. ; *with the eyes s.* मुकुलितनेत्र (f. त्रा), Si. XII. 10.

Shut in : I. To confine : q. v. : निरुणद्धि (रुध्, c. 7.). II. To cover the view of : समावृणोति (वृ, c. 5.).

Shut out : निवारयति (वृ, c. 10.) : v. TO PREVENT, ENCLOSE.

Shut up : I. In gen. : नि-रुणद्धि, सं-, आ-, *thus s. in a cage* तथा पञ्जरे संरुद्धः, K. II. : v. TO CONFINE, BLOCK UP, CLOSE. II. To terminate : निवर्तते (वृत्, c. 1.). III. To cause to be silent : prob. मुखं बध्नाति (बन्ध्, c. 9. : with gen.).

Shutter : in pl., of windows etc. : *आवरणं or आवृतिः. [13. 140.

Shuttle : (1) त(स)सरः ; (2) सूत्रवेष्टः,-नं ; (3) मक्षिकः ; (4) वेमन्, Mah. I.

Shuttle-cock : *पक्षगोलः.

Shy : I. Adj. : (1) लज्जालु (mfn.) v. BASHFUL ; (2) व्रालीन (f. ना) v. MODEST ; (3) कातर (f. रा) v. TIMID. II. Verb : (1) बिभेति (भी, c. 3.), *if a (horse) s.s strike it on the neck* ग्रीवायां भीतमाहन्यात्, M. n. on Si. v. 10.

Shyness : (1) लज्जालुता ; (2) व्रालीनता ; (3) कातर्यं : v. SHY (adj.).

Sib : सनाभि (mfn.) : v. RELATIVE.

Sibilant : I. Of letters : ऊष्माः,-वर्णाः. II. Hissing : q. v.

Sibyl : (1) सिद्धा ; (2) सिद्धस्त्री ; (3) योगिनी (?).

Sick : I. Inclined to vomit : (1) विवमिषु (mfn.) ; (2) छर्दित (f. ता) ; and sim. comp.s. *To be s.* वमति (वम्, c. 1.) v. TO VOMIT. *To make (one) s.* वामयति (c. of वम्), Sr. II. To be disgusted at : expr. with विरक्त (f. क्ता), विरूप (f. पा), वीतस्पृह (f. हा), and sim. comp.s, *being s. of the world* उद्दीपितवैराग्य (f. ग्या), D. II. III. Diseased, ill : q. v. : (1) पीडित (f. ता) ; (2) व्याधित (f. ता) ; (3) रुजार्त (f. र्ता) ; (4) रोगिन् (f. णी) ; and sim. deriv.s. IV. Of mind : (1) पीडित (f. ता) ; (2) व्यथित (f. ता) ; (3) उपतप्त (f. प्ता).

SICK-BED : रोगिशय्या and sim. comp.s. Ph. : *on or from s.* better expr. by शय्यागत (f. ता) with a qualifying word v. SICK (II).

SICKEN : I. To disgust : निर्वेदं or उद्वेगं जनयति (c. of जन्). II. To fall sick : रोगेण or व्याधिना अभिभूयते (pass. of भू), क्लिश्यते (pass. of क्लिश्), etc. : v. also SICK. III. To languish : q. v.

SICKLE : (1) दात्रं ; (2) लवित्रं.

SICKLINESS : (1) रुग्णता ; (2) रोगाकुलता ; etc. : v. SICKLY.

SICKLY : I. Unwell, weak : q. v. : रुग्ण (f. ग्णा). II. Of places etc. : (1) रोगाकुल (f. ला), K. b. ; (2) गदोपसृष्ट (f. ष्टा) ; and sim. comp.s.

SICKNESS : I. Nausea : (1) विवमिषा (the feeling) ; (2) वमनं (= vomiting) ; (3) छर्दिः (= 2). II. Illness : (1) पीडितता ; (2) असुस्थता ; (3) रोगिता : v. also DISEASE.

SIDE (subs.) : I. Of the body : (1) पार्श्वं (mn.), *to sleep on the left s.* वामपार्श्वे संविशति, Sr. ; *pain in the s.s* पार्श्वशूलं, Bhá. ; *sleeping on the s.s* पार्श्वशयः (यी, यं), S. k. ; (2) पक्षः (rare), R. v. 72. II. Of anything : पार्श्वं (mn.), *in front, on the rear, and on the s.s* अग्रे पृष्ठे च पार्श्वयोः, A. r. VI. 1. 30. ; *rises from (this) s. of the Meru* मेरोः पार्श्वात् प्रभवति, Mat. 120. 67. ; *keep them at the s.* तं पार्श्वे कुर्वन्ति, K. ; *one who remains at the s.* (attendant) पार्श्ववर्तिन् (f. नी), R. II. 46. ; *s. by s.* (= abreast) पार्श्वापार्श्वि (adv.) ; *two s.s (of an equation)* द्वौ पक्षौ, Vij. III. Party : पक्षः, *the kings on the s. of Sisupála* शिशुपालपक्षपृथिवीक्षितां व्रजः, Si. XV. 47. ; *opposite s.* प्रतिपक्षः, D. s. Ph. : *the gods were on the s. of Arjuna* देवा अर्जुनतोऽभवन्, S. k. ; पाण्डवतोऽभवन्, Mah. VIII. 87. 51. IV. Of consanguinity : पक्षः, *on the father's, mother's* पितृपक्षे, मातृपक्षे, Mah. v. 140. 10. V. Of an argument : पक्षः, *the first* पूर्वपक्षः, S. VI. Of rivers : पारः, *take me on the raft of the other s. of the Jamuna* प्रापयस्व परं पारं कालिन्द्या उडुपेन मां, D. b. II. 2. 2. VII. Quarter : q. v. : (1) दिश् (f.) ; (2) gen. expr. with -तस्, *on both s.s of the road* उभयतः पथि, Mah. v. 83. 60. ; *on one s. ...on the other s.* एकतः...अन्यतः, R. VI. 86. ; *on all s.s* सर्वतः, R. ; *on the left s.* वामतः, D. VIII. In geo. : भुजः (rarely बाहुः or दोस्), *four-s.d* चतुर्भुजः (जा, जं), Li. ; *s.s of a right-angled triangle containing the r. a.* भुजकोटी.

SIDE (adj.) : I. Lit. : by comp., *s.-wind* पक्षवातः, Mah. : v. SIDE (subs.). II. Indirect : वक्र (f. क्रा),.

SIDE (v.) : पक्षे भवति (भू, c. 1.) or पक्षं गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.) (with gen.).
SIDE-BOARD : no equiv. : *फलकसज्जा.
SIDELONG : I. Adj. : वक्र (f. क्रा) : v. OBLIQUE. II. Adv. : (1) पार्श्वतः (= on the side) ; (2) अनुपार्श्वं (= laterally).
SIDEREAL : तारा- in comp., s. year *तारावर्षः.
SIDE-WAYS, SIDE-WISE : (1) तिर्यक् ; (2) तिरश्चीनं.
SIDLE : तिर्यग् गच्छति (गम्, c. 1.), वि-सर्पति (सृप्, c. 1.), etc.
SIEGE : रोधः, अव-, नि-, to raise a s. रोधं मुञ्चति, वि- or sim. अपयाति (या, c. 2. = to go away), Mah. III. 19-26. Ph. : to lay a s. to रुणद्धि (रुध्, c. 7.), Mah. III. 15. 3. V. TO BESIEGE.
SIESTA : दिवास्वप्नः and sim. comp.s : v. SLEEP. [TO SIFT.
SIEVE : I. Subs. : (1) चालनी ; (2) तितउ (rarely n.). II. Verb. : v.
SIFT (v.) : I. Lit. : (1) शोधयति, वि-, परि-, (c. of शुध = to clean), *whose chaff and awn had been s.ed by the winnowing basket* शूर्पशोधितकणकिंशारुकादीन्, D. VI. ; (2) पृथक् करोति (= to separate), *s.ed the rice from the husk* तुषेभ्यश्च शालीन् पृथक् चकार, D. VI. II. To examine minutely : (1) सूक्ष्मं निरूपयति (रूप्, c. 10.) ; (2) निपुणं परीक्षते (ईक्ष्, c. 1.).
SIGH : I. Subs. : दीर्घनिश्वासः. II. Verb : (1) दीर्घं नि-श्वसिति (श्वस्, c. 1.) ; (2) दीर्घनिश्वासं मुञ्चति, वि-, (मुच्, c. 6.), or त्यजति, परि-, (त्यज्, c. 1.), or सृजति, वि-, (सृज्, c. 6.) : v. also TO LAMENT.
SIGHT (subs.) : I. The act. : (1) दृष्टिः ; (2) दर्शनं ; (3) वि-लोकनं, अव-, आ- ; (4) ईक्षणं, प्र-, अव-. II. View : दृष्टिपथः, -मार्गः, -विषयः, गोचरः, and sim. comp.s, *falling within s.* आलोकपथावतारिन् (f. णी), Vi. II. 45. III. Appearance. spectacle : q. v. : दर्शनं, *as by their gay s.* दर्शनेन लघुना यथा तयोः, R. XI. 12. IV. Eye : q. v. : (1) दृष्टिः, *diseases affecting s.* दृष्टिगतरोगाः, Sr. ; (2) दर्शनं, *s. of sight* दर्शनेन्द्रियं ; (3) दृश् (f. : rare), N.
SIGHT (v.) : (1) विलोकयति v. TO SEE. ; (2) by subs. and COME : q. v.
SIGHTLY : (1) सुदर्शन (f. ना) ; (2) सुदृश्य (f. श्या) ; (3) दर्शनीय (f. या).
SIGN (subs.) : I. Mark, indication : (1) चिह्नं (best equiv.), *by these s.s, her recognition of Nala* चिह्नैरमीभिर्नलसंविदस्याः, N. XIV. 22. ; *with edicts under his s. manual* स्वहस्तकृतचिह्नशासनः, Si. XIV. 36. ; (2) लक्षणं ; *by these s.s, you will find out* एभिर्लक्षणैर्लक्षयेथाः, Me. II. 19. ; (3) लिङ्गं, *(are) the general s.s of the disease insanity* सामान्य-

शुम्भादगदस्य लिङ्गं, Bhá. ; (4) अभिज्ञानं (for knowing, recognizing), M. n. II. A portent, presage : q. v. : (1) चिह्नं ; (2) लक्षणं. III. In math. etc. : चिह्नं. IV. Signal : (1) संज्ञा, *Chitralekhá makes a s. to Vidúshaka* चित्रलेखा विदूषकं संज्ञां लम्भयति, V. III. ; (2) इङ्गितं, *one who understands s.s* इङ्गितज्ञ (f. ज्ञा), K. V. In Ast. : राशिः, *the s. of Leo* सिंहराशिः ; *when the sun was in the s. Aries* मेषं गते पूषणि, C. r.

Sign (v.) : I. To beckon : संज्ञां ददाति (दा, c. 3.) etc. II. To put one's signature to : नाम लिखति, अभि- (लिख्, c. 6.) or निवेशयति (c. of विश् = to enter) (with loc.), Y. II. 88.

Sign-post : *संज्ञादण्डः ; मार्गयष्टिः.

Signal : I. Subs. : संज्ञा : v. sign (IV). II. Verb : संज्ञां ददाति (दा, c. 3.), लम्भयति (c. of लभ्), etc. III. Adj. : असाधारण (f. णी) : v. uncommon, remarkable, great.

Signalize : कीर्तयति (कीर्त्, c. 10.) : v. to celebrate.

Signally : बलवत् : v. greatly, exceedingly.

Signature : expr. by verb, *a debtor should put a s. with his own hand* ऋणी नाम स्वहस्तेन निवेशयेत्, V. 2. 88.

Signet : मुद्रा : v. seal. *S. ring* : मुद्राविशिष्टमङ्गुरी(ली)यं-कं.

Significance : I. Meaning : q. v. : भावः. II. Importane, force : q. v. : गौरवं.

Significant : I. Lit. : भावसूचकः (f. चिका), व्यञ्जक (f. ञ्जिका), and sim. comp.s. II. Important, great : q. v. : गुरु (f. also र्वी).

Significantly : (1) साकूतं ; (2) ईङ्गिताकूतं, Ki., and sim. comp.s.

Signification : अर्थः : v. sense (IV).

Signify : I. To mean : q. v. : expr. with अर्थः, *it s.s nothing* निरर्थकमेतत्. II. To betoken, indicate : q. v. : सूचयति (सूच्, c. 10.). III. To declare, inform : q. v. : कथयति (कथ्, c. 10.).

Signior : आर्यः : v. sir.

Silence (subs.) : I. Lit. : 1) मौनं, *better to keep s.* वरं मौनं कार्यं, H. ; *determining to break his s.* तन्मौनभङ्गं चिकीर्षुः, Vet. ; *one who leaves off s.* मुक्तमौनः, K. s. 77. 42. ; *one whose vow is to keep s.* मौनव्रती, M. n. or वाग्यमः, R. XIII. 44. ; (2) निःशब्दता and sim. comp.s (= stillness) ; (3) शान्तिः, प्र- (= calmness). Ph. : *in the s. of midnight* सुप्तजनस्तिमिते निशीथे, C. III. II. Secrecy : q. v. III. Oblivion : q. v.

SILENCE (exclam.) : (1) तूष्णीम्भव ; (2) मौनं कुरु-ध्व ; (3) शान्तं.

SILENCE (v.) : I. Lit. : (1) मौनं लम्भयति (c. of लभ्) ; (2) मूकीकरोति ; etc. II. Fig. : (1) निरुत्तरीकरोति (= to shut up) ; (2) प्र-शमयति (c. of शम् = to quiet) ; (3) निवारयति (वृ, c. 10. = to prevent.)

SILENT : (1) मौनिन् (f. नी), *with s. steps* चरणेन मौनिना, N. I. 124. ; *in some points you are s.* क्वचित्तु मौनं (तव), N. IX. 15. ; (2) expr. with तूष्णीम् (rarely तूष्णीक:- का-कं), *why are you s.* किं भवान् तूष्णीमास्ते, V. II. ; *seeing the bard became s.* तूष्णीम्भूतं सूतपुत्रं निशम्य, Mah. III. 134. 21. ; (3) मूक (f. का : poet), *with the birds s.* मूकाण्डजं, Ku. III. 42. ; *when the lute became s.* मूकीभूतवीणा, K. ; (4) निःशब्द (f. ब्दा), नीरव (f. वा), and sim. comp.s (= without any sound).

SILENT, BECOME : (1) मौनं भजते (भज्, c. 1.) etc. ; (2) उपशाम्यति (शम्, c. 4.) ; (3) विरमति (रम्, c. 1.) : v. TO CEASE.

SILENTLY : (1) मौनेन (rare), K. s. ; (2) तूष्णीम् ; (3) जोषं, Si. XVI. 16. ; (4) निःशब्दम् : v. also SECRETLY.

SILK : (1) चीनं ; (2) कौशेयं ; (3) पट्टः-पट्टजं, Mah. 2. 51. 26. ; (4) चीनं [(China-s.).

SILK,-EN (adj.) : कौशेय (f. यी), *of s. and woolen clothes* कौशेयाविकयोः, M. 5. 120. ; (2) कीटज (f. जा) ; (3) चौम (f. मी). *S. cloth* दुकूलं, *very fine pure s. cloth* निःश्वासहार्ये शुचिनी दुकूले, K. : v. also s. (subs.).

SILK-COTTON-TREE : शाल्मलिः-ली, -ल्यः. Its gum : पिच्छा.

SILK-WORM : (1) कोश(ष)कारः ; (2) perh. पट्टकीटः ; (3) पुण्ड्रीकः. [comp.s.

SILKY : I. Silken : q. v. : II. Like silk : चौमाभ (f. भा), and sim.

SILL : I. In gen. : मूलं. II. Of a door : देहली.

SILLINESS : मूर्खता : v. FOOLISHNESS.

SILLY : मूर्ख (f. र्खा) : v. FOOLISH.

SILT UP : perh. अवरुणद्धि (रुध्, c. 7.).

SILVAN : by comp., *s. scene* वनभूमिः ; *s. deity* वनदेवता, U.

SILVER (subs.) : (1) रूप्यं ; (2) रजतं ; (3) दुर्वर्णं (rare).

SILVER (adj.) : (1) by comp., *s. coin* रूप्यमुद्रा ; (2) रूप्यमयः (यी, यं) ; etc.

SILVER (v.) : रूप्येण छादयति (छद्, c. 10. = to cover : q. v. : ?).

SILVER-LEAF : (1) रूप्य(रौप्य)पत्रं ; (2) रजतपत्रं, "एवं रजतपत्राणां विधिः सम्प्रजायते", Bhá.

SILVER-MINE : (1) रजतखनिः ; (2) रूप्यमयी भूमिः ; etc.

SILVER-SMITH : (1) रूप्यकारः (?) ; (2) स्वर्णकारः (= goldsmith, who is also a s. in India).

SILVERY : (1) मुक्तागौर (f. री = pearl-white), Si. IV. 44. ; (2) सुधासवर्ण (f. र्णा = nectar-coloured), Si. IV. 28. ; etc.

SIMILAR : सदृश: (शी, शं) : v. LIKE.

SIMILARITY : सादृश्यं : v. RESEMBLANCE.

SIMILARLY : (1) तद्वत् ; (2) तथैव ; (3) एवं (= so).

SIMILE : उपमा, s.s of *Kálidása* "उपमा कालिदासस्य".

SIMILITUDE : (1) औपम्यं : v. SIMILE, RESEMBLANCE.

SIMMER : v. TO BOIL.

SIMPER : स्मितं स्मयते (स्मि, c. 1.) : v. TO LAUGH.

SIMPLE (adj.) : (1) सरल (f. ला), *very s. bolts* सरलतरार्गलानि, Vi. 6. 16. ; *your very s. good nature* अतिसरला तवेयं मधुरा सुजनता, K. ; *offending the s. (girl)* सरलामपराध्य, J. ; *s. (commentary)* सरला, S. k. ; (2) ऋजु (f. also ज्वी), *with s. arrows* ऋजुभिर्बाणै:, Si. 20. 77. ; *with a s. bow* ऋजुप्रणामक्रियया, R. 6. 25. ; *s. nature* ऋजून् स्वभावान्, B. 2. 15. ; *with the s. eye* ऋजुनेत्र चक्षुषा, Ku. 5. 32. ; v. also FRANK, GUILELESS.

SIMPLE (subs.) : ओषधि: (धी), s.s ओषधय:, Si.

SIMPLETON : मूढ (f. ढा) : v. FOOL,-ISH.

SIMPLICITY : (1) सरलता ; (2) ऋजुता ; (3) आर्जवं : v. also PLAINNESS, FRANKNESS, GUILELESSNESS.

SIMPLIFICATION : (1) सरलीकरणं ; (2) ऋजूकरणं, ; (3) विशदीकरणं.

SIMPLIFY : perh. (1) सरलीकरोति ; (2) ऋजूकरोति ; विशदीकरोति (= to clear : q. v.). [senses : perh. by adj.

SIMPLY : I. Merely, only : q. v. : केवलं : v. also MERE. II. In other

SIMULATE : व्यपदिशति (दिश् c. 6.) : v. TO PRETEND.

SIMULATION : व्यपदेश: : v. PRETENCE.

SIMULTANEOUS : (1) समकालीन (f. ना) ; (2) एककालीन (f. ना) ; (3) by adv.

SIMULTANEOUSLY : (1) युगपत् ; (2) समं, R. 4. 4. ; (3) समकालं, and sim. comp.s.

SIN (subs.) : (1) पापं, *becomes purified of all s.s* सर्वपापेभ्यः पूतो भवति, V. s. ; (2) पातकं, *attacked by the (passions), (men) s. about deadly s.s, great s.s, minor s.s, and venial s.s* तेनावमाक्रान्तोऽतिपातकमहापातकानुपातकोपपातकेषु प्रवर्तन्ते, V. s. ; (3) पाप्मन् (m.), *is absolved of all s.s* तरति सर्वं पाप्मानं, Ga. ; (4) एनस् (n.), *he who commits a s. at night by action, in mind, or by words* कर्मणा मनसा वाचा यदेनः कुरुते निशि,

At. ; (5) अघं, *s.-absolving (formula)* अघमर्षणं, Vi. ; (6) वृजिनं ; (7) अंहस् (अंघस्) (n.).

Sin (v.) : पापं करोति etc. : sin (subs.).

Since (prep.) : (1) प्रभृति (with abl.), *s. seeing (you)* दर्शनात् प्रभृति, K. ; *s. then* तदा प्रभृति, Ku. v. 55. ; *ever s. he came to sight* यतः प्रभृति स मम दर्शनपथं गतः, ततः प्रभृति, Sa. III. ; (2) आ (with abl. or in comp. = from), *s. her birth* आ जन्मनः, Sa. 27.

Since (adv.) : I. = s. then : तदा प्रभृति. II. = ago : *fifteen years s.* इतः पूर्वं पञ्चदशवर्षे ; *long s.* expr. with चिरं v. long.

Since (conj.) : (1) यस्मात्, यतः, or यत् (= as), Ki. xi. 14. ; (2) कुतः or कस्मात् (with abl. clause) v. because ; (3) हि v. for.

Sincere : (1) अकृत्रिम (f. मा = inaffected : q. v.) ; (2) यथार्थ (f. र्था = true, real : q. v.) ; (3) सरल (f. ला = simple, frank : q. v.) ; (4) विशुद्ध (f. द्धा = pure : q. v.).

Sincerely : expr. by adj. or circum. : v. also guilelessly.

Sincerity : (1) अकृत्रिमता (= unaffectedness) ; (2) विशुद्धता (= purity) ; (3) सरलता (= simplicity) ; (4) निर्व्याजता (= guilelessness) ; (5) यथार्थता (= genuineness, reality).

Sine : ज्यापिण्डः,-कः (?). Ph. : *versed s.* उत्क्रमज्या.

Sinecure : *to hold a s. appointment* perh. नामकर्माद्यधिकृत (f. ता).

Sinew : I. Lit. : स्नायुः. II. In pl., fig. : बलं : v. strength.

Sinewy : I. Lit. : स्नायुमयः (यी, यं). II. Vigorous, firm : q. v.

Sinful : I. Of persons ; (1) पापिन् (f. नी), *very s.* पापीयस् (f. सी) ; (2) पातकिन् (f. नी) ; (3) पापात्मन् (mfn.) ; (4) पापकर्मन् (mfn.) ; (5) पापकृत् (mfn.) ; etc. II. Of acts : पाप- in comp.

Sinfully : expr. by circum. [ness.

Sinfulness : पापपरायणता and sim. comp.s (of men) : v. also wicked-

Sing : (1) गायति (गै, c. 1.), *I s. and dance and play* गायामि नृत्याम्यथ वादयामि, Mah. iv. 11. 8. ; *s.s (a song) expressing different states in its four feet* चतुष्पदवस्तुकं गायति, Mal. i. ; *sang to whom the entire Ved* यस्मै ब्रह्मपारायणं जगौ, Vi. i. 14. ; *where with choristers s.ing out the fame of the Lord of wealth* उद्गायद्भिः धनपतियशः किन्नरैर्यत्र सार्धं, Me. ii. 10. ; *the female bee sang* मधुकराङ्गनयोज्जगे, Si. vi. 20. ; (2) of birds : कूजति (कूज्, c. 1.), *what the male cuckoo sang sweetly* पुंस्कोकिलो यन्मधुरं चुकूज, Ku. ii. 32.

SINGE : उपदहति, परि-, (दह्, c. 1.), *and my skin is s.d* त्वक् चैव परिदह्यते, G. I. 30.

SINGER : (1) गायन (f. नी) ; (2) गायक (f. यिका) ; (3) by verb or comp.

SINGING (subs.) : I. Of men : (1) गीतिः,-तं, *adapted to s.* गीतिक्षम (f. मा), Sa. VII. 5. ; *time for s.* गीतसमयः, Mr. III. 5. ; (2) गानं ; (3) गेयं, *who taught you s.* गेये को नु विनेता वः, R. XV. 69. II. Of birds : (1) कूजितं or कूजनं ; (2) रुतं (= sound), Ki.

SINGING (adj.) : I. Of men : गायत् (f. न्ती), J. II. Of birds : मधुरस्वरः (रा, रं = sweet-toned), and sim. comp.s.

SINGING-MASTER : perh. गीतशिक्षकः or गीताचार्यः (स शिक्षयामास च गीतवादितं, Mah. IV. 11. 12.) : v. also MUSICIAN. [*s. combat* नियुद्धं.

SINGLE (adj.) : (1) एक (f. का) v. ALONE. Ph. : *not a s. man* न कोऽपि ;

SINGLE (v.) : gen. with—out निर्दिशति : v. TO POINT OUT.

SINGLE-HANDED : एक (f. का), *Siva s. took the cities of the enemy* एकोऽहरद्रिपुपुराणि हरः, Dh. : v. ALONE.

SINGLE-STICK : (1) यष्टिः ; (2) दण्डः. [(2) एकैकशः ; (3) प्रत्येकम्.

SINGLY : I. Alone : q. v. : एक (f. का). II. One by one : (1) एकैकं ;

SING-SONG : गाथिका (?).

SINGULAR : I. Single : एक (f. का), *s. number* एकवचनं, Sa. II. Remarkable, unparalleled : q. v. : (1) अपूर्व (f. र्वा) ; (2) अपरूप (f. पा = odd : spe. in bad sense) : v. also STRANGE.

SINGULARITY : (1) अपूर्वता (= uncommonness) ; (2) अपरूपता (= oddness) ; (3) विशिष्टता (= particularity).

SINGULARLY : (1) अपूर्वं ; (2) अपरूपं ; (3) विशिष्टं.

SINISTER : I. Inauspicious : q. v. : अमङ्गल (f. ला). II. Crooked, wrong, vicious : q. v. : दुष्ट (f. ष्टा). III. Left : q. v. : वाम (f. मा).

SINK (subs.) : खनः, Si. III. 33. : v. DRAIN.

SINK (v. i.) : I. Lit. : मज्जति, नि-, परि-, (मस्ज्, c. 1.), *the vessel sunk in the sea-waters* पोतः समुद्राम्भसमज्जत्, D. ; *sunk in deep mire* महापङ्के निमग्नः, H. I. ; *of the half-s.ing sun* वारिणि मज्जति रवौ, Ki. IX. 5. ; *sunk in the calamity from water which cannot be easily got over* मग्नस्य तोयापदि दुस्तरायां, Si. XIV. 86. II. To penetrate deep : निविशते (विश्, c. 6.). III. To decrease, fall : ह्रासमुपैति (इ, c. 2.), अधिगच्छति (गम्, c. 1.), etc. IV. To go to destruction : सीदति, अव-, (सद्, c. 1.), M. : v. also TO DECLINE.

SINK (v. t.) : I. To submerge, plunge : q. v. : मज्जयति, नि-, परि- (c. of मस्ज्), *or s. him in water* अप्सु चैनं निमज्जयेत्, M. VIII. 114. II. To dig : q. v. : खनति (खन्, c. 1.). III. To degrade, ruin : q. v. : अवसादयति (c. of सद्). Ph. : *s.ing fund* *शोधनसार:.

SINLESS : (1) अपाप: (पा, पं) ; (2) अनघ: (घा, घं) ; (3) निरेनस् (mfn.) ; (4) वीतकल्मष: (षा, षं) ; and sim. comp.s.

SINNER : (1) पापिन् (f. नी) ; (2) पातकिन् (f. नी) ; (3) पापकर्मन् (mfn.) ; (4) पापात्मन् (mfn.) ; (5) पापकृत् (mfn.) ; etc.

SINUOSITY : (1) वक्रता ; (2) वक्रिमन् (m.) ; (3) कुटिलता.

SINUOUS : (1) वक्र (f. क्रा) ; (2) कुटिल: (ला, लं) ; (3) अराल: (ला, लं).

SIP (v.) : (1) उपस्पृशति (स्पृश्, c. 6.) ; (2) आचामति (चम्, c. 1.), *s.s the drops of sweat on your face* आचामति स्वेदलवान् मुखे ते, R. XIII. 20.

SIP (subs.) : (1) आचमनं ; (2) उपस्पर्श:. *To take a s.* : V. TO SIP.

SIPHON : a tube : *चेपणी, -नत्-.

SIR : आर्य:, *whence have you come, s.* कुत आर्य:, Mr. II. ; *remove s.s* अपसरत आर्या:, Mr. X. Ph. : *"my good s."* भद्रमुख.

SIRE . I. Of kings : देव:. II. Of holy men : भगवत् (m.). III. Of father : तात., Vi. IV. Author, creator : q. v.

SIREN : मीन(नि)नी (?).

SIRLOIN : *s. of beef* गोकटि: (after Bhá.).

SIRNAME : V. SURNAME.

SIROCCO : a wind : *सौरवात:.

SIRRAH (interj.) : रे, रेरे, अरे, or अरेरे.

SISTER : (1) भगिनी (any sort of s.) ; (2) स्वसृ (f. = 1. : rare), R. ; (3) सहोदरी, सोदर्या, or सगर्भा (=by the same mother). *Elder s.* : अग्रजा. *Younger s.* : अवरजा. *S.'s son* : (1) भागिनेय: ; (2) स्वस्रेय: (rare). *S.'s daughter* : (1) भागिनेयी ; (2) स्वस्रेयी or स्वसि(सी)या (rare).

SISTER-IN-LAW : (1) ननान्दृ (f.) (= husband's sister) ; (2) श्याली (= wife's s.) ; (3) प्रजावती or भ्रातृजाया (= brother's wife) ; (4) यातृ (f.) (= husband's brother's w.).

SISTER-HOOD : I. Lit. : भगिनीत्वं (?). II. A society : भगिनीवर्ग:, भगिनीसमाज:, etc. [भगिनीवत् etc.

SISTERLY : (1) भगिनीसदृश: (शा, शं) and sim. comp.s ; (2) by adv.

SIT (v. i.) : I. Lit. : (1) आस्ते (आस्, c. 2.), *s.ting on the altar* वेदिकायामासीन (f. ना), Ku. III. 44. ; *s. by* उपास्ते or अन्वास्ते, R. I. 56. ; *s.*

on or in अध्यास्ते, R. VI. 10. ; (2) निषीदति (सद्, c. 1.), *s. when she s.s* निषण्णायां निषीदायां, R. I. 89. : V. TO SIT DOWN. Ph. : *to s. idly* निष्कर्मन् (mfn.) तिष्ठति or sim. शेते (शी, c. 2. : fig.), "मयाप्यस्मिन् वसन्ति न शयानेन स्थीयते", Mr. I. II. As a court : perh. आस्ते, Mit. III. To incubate : q. v. : perh. आस्ते ; उपविशति (विश्, c. 6.). IV. To fit. : q. v.

SIT (v. t.) : अध्यास्ते : v. SIT (I).

SIT DOWN : I. To take one's seat : q. v. : उपविशति (विश्, c. 6.), *s. for a moment* मुहूर्तमुपविशत, Sa. I. II. In Mil. : expr. with तिष्ठति (स्था, c. 1.) : v. also TO BESIEGE.

SIT UP : I. Lit. : तिष्ठति (स्था, c. 1.), R. I. 89. II. To watch : जागर्ति (जागृ, c. 2.), *by s.ting up late at night* रात्रिजागरणात्.

SITE (subs.) : I. Situation, position : (1) सन्निवेशः, *s. of the zenana* अन्तःपुरसन्निवेशः, D. III. ; (2) संस्थानं or संस्थितिः. II. Place : भूमिः etc., *with s.s of dwelling houses* वसतिवेशमभूमिभिः, Ki. IX. 29.

SITTING (subs.) : I. The act : expr. by verb. II. Seat : आसनं.

SITUATE,-D : (1) निविष्ट (f. ष्टा), सं-, *s. on the banks of the Sarajú* निविष्टः सरयूतीरे, Rám. ; (2) अवस्थित (f. ता) ; (3) संस्थित (f. ता) ; (4) -स्थ (f. स्था) in comp.

SITUATION : I. Location : (1) निवेशः,-नं, सं- ; (2) संस्थानं or अवस्थानं (स्थितिः). II. Post, employment : q. v. : पदं.

SIX : षष्, *s.-faced* षण्मुख (f. खा) ; *s. oxen* षड्गवं ; *with the remaining s. lotuses* षड्भिः शेषपद्मैः, Li. ; *and s. were seen in the thread* दृष्टं षट्कञ्च सूत्रे, Li. 24. [Li.

SIXTEEN : षोडशन्. *S.-th* षोडशः (शी, शं). *S.-fold* षोडशगुणितः (ता, तं),

SIXTH : (1) षष्ठ (f. ष्ठी), *with a third, one-fifth, and a s.* त्र्यंशपञ्चांशषष्ठैः, Li. 23. ; *he was s. in descent from the moon* सोमाद्यभूत् षष्ठोऽयं, Mah. V. 139. 3. ; (2) षाष्ठ (f. ष्ठी) (rare). *S.-ly* : षष्ठतः.

SIXTIETH : षष्टितमः (मी, मं), "षष्टितमोऽध्यायः", Mah.

SIXTY : षष्टिः, *of s.-two and half* सार्द्धद्विषष्टेः, Li. ; *s.-first* एकषष्टितमः (मी, मं) or rarely एकषष्ट (f. ष्टी), S. k. ; *s.-nine* ऊनसप्ततिः, एकोनसप्ततिः, or rarely नवषष्टिः, एकान्नसप्ततिः.

SIZE (subs.) : मानं, प्र-, परि-, *what is its s.* यत्प्रमाणमिदं, V. p. 2. 2. 3. ; *of great s.* अतिप्रमाण (f. णा), K. ; *befitting their s.* स्वप्रमाणानुरूप (f. पा), Sa. I. : V. also SHAPE, EXTENT, MEASURE.

Sized : *big-s.* बृहत्प्रमाण (f. णा) : v. SIZE.

Skate (subs.) : I. A fish : शंकुः, शङ्कुचिः, or शल्कः. II. An ice-shoe : no equiv. : *नीहारपादुका,-नाली.

Skate (v.) : *नीहारपादुकया विसर्पति (सृप्, c. 1.).

Ske(a)in : पक्षिः (क्षी), पिक्षिः (क्षी), प(पि)क्षिका.

Skeleton : I. Lit. : (1) कङ्कालः, *mules reduced to s.* कङ्कालशेषा खराः, U. III. 42. ; (2) अस्थिपञ्जरः, A. II. Fig., outline : मठनं (??).

Sketch (v.) : आलिखति (लिख्, c. 6.) : v. TO DRAW, PORTRAY.

Sketch (subs.) : per. पाण्डुलेखः, -लेख्यं ; चित्रारम्भः (in drawing : ?), R. II. 31. : v. also PLAN, DESCRIPTION. [v. TO FASTEN.

Skewer : I. Subs. : शलाका. II. Verb. : शलाकया बध्नाति (बन्ध्, c. 9.) :

Skiff : तरणी : v. BOAT.

Skilful, Skilled : (1) कुशल: (ला, लं), *I am s. in breaking and treating horses* कुशलोऽस्म्यश्वशिक्षायां तथैवाश्वचिकित्सिते, Mah. IV. 2. 4. ; (2) निपुण (f. णा), *s. in conversing about mythological and historical anecdotes* पुराणेतिहासकथालापनिपुणः, K. ; (3) विचक्षण (f. णा), *must be a s. master of horses* ध्रुवं हयज्ञो भविता विचक्षणः, Mah. IV. 3. ; (4) प्रवीण (f. णा), *s. in painting, bold in gambling* चित्रकर्मणि प्रवीणः, द्यूतव्यापारे प्रगल्भः, K. ; (5) पटु (f. also ट्वी) ; (6) विशारदः (दा, दं) ; (7) चतुरः (रा, रं) (= shrewd) ; (8) दक्ष (f. क्षा = dexterous) ; (9) प्रौढ (f. ढा), प्रगल्भ (f. ल्भा), विदग्ध (f. ग्धा), पेशल (f. ला) (poet. = well up) ; (10) अधीतिन् (f. नी) or पठितिन् (f. नी) (= well-read) ; (11) भद्र (f. द्रा = good) ; (12) अभिज्ञ (f. ज्ञा = knowing) etc. *N. B.* (1) to (11) are cons. with loc. or rarely with dat. or inf. and (12) with gen. They are all used in comp. [etc.

Skilfully : (1) कुशलं ; (2) निपुणं ; (3) चतुरं ; (4) सपाटवं ; (5) कौशलेन ;

Skilfulness, Skill : (1) कौशलं, *greatest s.* परं कौशलं, K. ; (2) नैपुण्यं, *s. in stirring anecdotes* चित्रकथानैपुण्यं, D. ; (3) पाटवं, *s. in riding elephants, horses, and other animals* मातङ्गतुरङ्गादिवाहनारोहणपाटवं, D. ; (4) प्रावीण्यं, *not so much with their s.* न तथोभयोः प्रावीण्येन, R. XV. 6. (5) वैचक्षण्यं ; (6) निपुणता etc. ; (7) चातुर्यं (= cunning) ; (8) दाक्ष्यं (= dexterity) ; (9) अभिज्ञता (= knowledge) ; etc.

Skim (v.) : I. To remove the scum : फेनं गालयति, नि- (c. of गल्) or स्रावयति, वि-, (c. of स्रु), or निर्हरति (हृ, c. 1.), (with gen. . II. To pass over gently : perh. परिसर्पति (सृप्, c. 1.).

SKIMMER : (1) फल्गुरं-री, Bhá. ; (2) चमसा (a ladle), Mah.

SKIM-MILK : घोल, "घोलं तु मथितं तक्रं", Bhá.

SKIN (subs.) : (1) चर्मन् (n.) (= animal), *covering with a tiger-s.* व्याघ्रचर्मणा प्रच्छाद्य, H. III. : *splitting of the s.* (a disease) चर्मदल, Bhá. ; (2) त्वच् (f.) (general), *and of a serpent when the s. is cast off* भुजगतनव त्वचि विच्युतायां, Ki. XVII. 45. ; *clad in the pure s. of* RURU, *he* ... त्वचं स मेध्यां परिधाय रौरवीं, R. III. 31. ; *reduced to mere s. and bones* त्वगस्थिमात्रशेष: (षा, षं) ; (3) अजिनं (= hide), *s. of an elephant* गजाजिनं, Ku. V. 67. ; (4) दृति: (= leather : rare) ; (5) poet. by deriv., *in a sheath of goat-s.* पावनजे कोषे, Mah. 42. 14.

SKIN (v.) : I. To remove the s. : चर्म or त्वचं अपोहति (ऊह्, c. 1.) etc. (with gen.). *S.ned* : वि- or अप-लोमत्वच् (mfn.), D. VIII. II. Of wounds etc. : *a wound s.s over* व्रणस्योपरि चर्म जायते.

SKIN-DEEP चर्मगत: (ता, तं) : V. SUPERFICIAL.

SKIN-FLINT : बद्धमुष्टि (mfn.) : V. MISER, MISERLY.

SKINNY : चर्मभूत: (ता, तं) (?) : V. LEAN, WITHERED.

SKIP (v.) : प्लवते (प्लु, c. 1.) : V. TO LEAP, FRISK, OMIT.

SKIP,-PING (subs.) : प्लुतं : V. LEAP.

SKIRMISH : I. Subs. : विमर्द,-आहव:. II. Verb : expr. by subs.

SKIRT (subs.) : (1) प्रान्त: V. BORDER ; (2) दशा (of a garment).

SKIRT (v.) : expr. by substantive : V. TO ADJOIN ; BORDER.

SKITTISH : (1) चपल (f. ला) V. WANTON ; (2) कातर (f. रा) V. TIMID.

SKITTISHNESS : (1) चपलता V. WANTONNESS ; (2) कातर्यं V. TIMIDITY.

SKITTLESS : a play *नवगुटिका.

SKULK (v. i.) निभृतं तिष्ठति (स्था, c. 1.) : V. TO LURK, HIDE.

SKULL : (1) कर्पर: ; (2) कपाल (mn.), *the old necklace of Brahmá's s.s* पुरातनीं ब्रह्मकपालमालां, Ku. XII. 17. ; *a s. for begging* भिक्षाकपालं, K. ; (3) शिरोऽस्थि (= as capitis) ; (4) करोटि: (= 3), Vi. V. 19.

SKULL-CAP : (1) शिरस्कं ; (2) शिरस्त्रं ; etc.

SKUNK : an animal : *गन्धचौर:.

SKY : (1) नभस् (n.), *s.-blue* नभस्तलश्याम: (मा, मं), R. XVIII. 6. ; *quickly descending from the s.s* नभोविभागात्तरसावतीर्य, N. III. 1. ; *thunder fell from a cloudless s.* पपात वज्रं नभसो निरभ्रात्, Ku. XV, 20. ; (2) व्योमन् (n.), *s.-touching* व्योमस्पृश् (mfn.), Si. IV. 31. ; (3) आकाश:, *picturesque scene drawn in the s.s without any foundation* आकाशे

रचितमभित्ति चित्रकर्म, Si. IV. 53. ; (4) गगनं, *residents of the s.* गगनसदः, Si. IV. 53. ; (5) अन्तरिक्ष (री)क्षं, *then a voice from the s. loudly proclaimed* अथान्तरिक्षे वाग्उच्चैः प्राह, V. p. v. 28. 21. ; (6) अम्बरं, *s.-lighting* अम्बरविकाशिन् (f. नी), Si. v. 3. ; (7) खं, *ambling in the s.* खे खेलगामी, Ku. VII. 49. ; (8) द्यौः (= heaven : q. v.), *s.-bird* द्युपक्षी, Ku. XV. 14. ; (9) विहायस (n.) ; (10) वियत् ; (11) नीलाम्बरं, K., नभस्तलं, Ki. v. 17. and sim. comp.s (poet.).

SKYEY : आकाशनिभः (भा, भं = like the sky) ; (2) दिव्य (f. व्या = heavenly.

SKY-LARK : भरद्वाजः : v. LARK.

SKY-LIGHT : *आकाशप्रकाशः : v. WINDOW.

SLAB : शिला (= stone : q. v.).

SLACK (adj.) : शिथिल (f. ला), *with the bow-string s.* शिथिलज्याबन्धः (f. न्धा), Sa. III. 6. ; (2) श्लथ (f. था), वि-, परि-, *with the ties s.* श्लथबन्ध (f. न्धा), V. t. : v. also LOOSE, SLOW.

SLACK,-EN (v.) : I. Trans. : (1) शिथिलयति(ते), *I shall not s. the opportunity of serving* नाहं सेवावसरं शिथिलयिष्ये, Sa. III. ; (2) श्लथयति (nomi.) ; (3) शिथिलीकरोति, *s.ed his hopes about the life of his father* पितुर्जीविताशां शिथिलीचकार, K. ; 4) श्लथीकरोति. II. Intrans. : (1) शिथिलायते ; (2) शिथिलीभवति, *tie the s.ed dress* शिथिलीभूतमाकलय दुकूलं, K.

SLACKLY : (1) शिथिलं, Sa. II. 9. ; (2) श्लथं, R. v. 69. ; (3) शैथिल्येन.

SLACKNESS : (1) शिथिलता,-त्वं or शैथिल्यं, *from s. of memory* स्मृतिशैथिल्यात्, Sa. VII. ; (2) श्लथता, वि-, परि- (rare).

SLAG : मलं : v. DRESS.

SLAIN (adj.) : हत (f. ता), नि-, etc. : v. TO KILL, SLAY.

SLAKE (v.) : I. To quench, extinguish : q. v. : प्रशमयति (c. of शम्). II. शीतलयति, *refine sugar s.ed in cold water* जलेन शीतलेनैव शोधिता शुभ्रशर्करा, Bhá. III. To go out, be extinguished : q. v. : प्रशाम्यति (शम्, c. 4.).

SLAM : v. BUNG.

SLANDER (subs.) : अपवादः : v. SCANDAL, CALUMNY, ACCUSATION.

SLANDER (v.) : अपवदति (वद्, c. 1.) : v. TO DEFAME, CALUMNIATE, ACCUSE.

SLANDERER : (1) असूयक (f. यिका) v. DETRACTER ; (2) अपवादक (f. दिका) v. ACCUSER.

SLANDEROUS : (1) by comp. ; (2) परिवादिन् (f. दिनी) ; (3) परिवादगर्भ (f. र्भा) ; (4) अपवादकर (f. री) ; (5) आपवाद (f. दा) ; (6) आवादिन् (f. नी).

SLANDEROUSLY : (1) सापवादं; (2) सासूयं ; (3) परिवादगर्भं.

SLANG : (1) प्रलापः (देशभाषारूपं लुप्तवर्णमधिकवर्णं कचिद्विकृतवर्णं च पदजातं), Mah. I. 143. 19. ; *s. of the boat men* नाविकप्रलापः (?); (2) अपभाषा (?).

SLANT,-ING (adj.) : अवसर्पिन् (f. णी) : v. also OBLIQUE.

SLANTINGLY : तिर्यक् : v. OBLIQUELY.

SLAP (subs.) : (1) चपे(पं)टः ; (2) चपेटिका; (3) चपेटप्रहारः. [BEAT.

SLAP (v.) : (1) चपेटेन हन्ति (हन्, c. 2.), प्रहरति (हृ, c. 1.), etc. v. TO STRIKE,

SLASH (v.) : I. Lit. : आयतं छिनत्ति (छिद्, c. 7.) or निकृन्तति (कृत्, c. 7.). II. Fig. : chiefly in s.ing : अरुन्तुद (f. दा), *when the mind is s.ed* गाढं क्षते मनसि, Ni.

SLASH (subs.) : (1) आयतच्छेदः ; (2) महाच्छेदः ; (3) अतिच्छिन्नं, Ni.

SLATE : *शिलाटः.

SLATE : (1) *शैलाटः,-कः : v. also TILER.

SLATTERN : v. SLUT.

SLAUGHTER : (subs.) : (1) विशसनं, *vast s.* घोरं विशसनं ; (2) कदनं, *the s.er of innocent Kshatriyas* निरपराधराजकुलकदन, Vi. III. ; (3) घातः (= killing : q. v.), *s. of the army by the enemy* परैः सैन्यघातः, Mah. VI. 108. 28. ; (4) घातनं, Ku. XV. 8. ; (5) वैशसं, *half-s.* अर्धवैशसं, Ku. IV. 31. : v. DESTRUCTION. [सिता, U. IV.

SLAUGHTER (v.) : विशसति (शस्, c. 1.), *a calf has been s.ed* वत्सतरी विश-

SLAUGHTER-HOUSE : सू(शू)ना, its owner सौनिकः.

SLAVE (subs.) : I. Lit. : दासः (f. सी), (*s.s*) *home-bred, bought, got and hereditory* गृहजातक्रीतलब्धपारम्परीणाः, Viv. ; *who wishes to make his s. a free man* यः स्वं दासमदासं कर्तुमिच्छेत्, N. S. ; *it is s.'s property, the master is not entitled to it* तद्दासधनं स्वामी नार्हति, Viv. ; *even a free woman married by a s. becomes a s.* दासेनोढा त्वदासी या सापि दासीत्वमाप्नुयात्, Kat. ; *a born s.* गर्भदासः (f. सी), Mr. ; *eating female and male s.s* दासीदासजनं भक्षयित्वा, D. VI. ; *I am your attendant s. with a thousand s. girls* अहं दासीसहस्रेण दासी ते परिचारिका, Mah. I. 77. 22. II. Fig. (1) दासः ; (2) expr. by वश, *a s. of the passions* इन्द्रियपरवशः (शा, शं) v. GIVE WAY.

SLAVE (v.) : I. Trans. : दासीकरोति, K. II. Intrans. ; (1) दासायते (nomi.) ; (2) दास्यं or दासकर्म करोति.

SLAVER (subs.) : I. A slave-merchant : दासवणिज् (m.) (?). II. A slave-ship : दासवहनपोतः etc. (?). III. Saliva : q. v. : लाला.

Slaver (v.) : लालायते (nomi.) ; by phrases.

Slavery : (1) दास्यं ; (2) दासत्वं-ता ; (3) दासभावः etc.

Slave-traffic, Slave-trade : दासविक्रयः.

Slavish : (1) दास- in comp. v. SERVILE ; (2) by adv. दासवत्.

Slavishly : दासवत् (lit. and fig.).

Slavishness : expr. by circum. : v. SERVILITY.

Slay (v.) : (1) मारयति (c. of मृ) v. TO KILL ; (2) घातयति (c. of हन्), "तथानीकमघातयत्", Mah. VII. 157. 27. ; (3) वि- शसति (शस्, c. 1.) v. TO SLAUGHTER ; (4) सूदयति, नि-, विनि- (सूद्, c. 10.), *s.ing many animals* सूदयन् विविधान् मृगान्, Mah.

Slayer : (1) निबर्हिन् (f. णी) ; (2) by subs. in comp., *s. of Madhu* मधुसूदनः, *s. of Bala* बलनिसूदनः, R. IX. 3. : v. also KILLED.

Sledge : no equiv. : *श्लक्ष्णयानं ; श्लाक्ष्णं.

Sledge-hammer : (1) मुद्गरः ; (2) महाघनः.

Sleek : श्लक्ष्ण (f. क्ष्णा) : v. SMOOTH, GLOSSY.

Sleep (subs.) : (1) निद्रा, *overtaken by s.* निद्रया गृहीतः, Va. ; *I was overpowered with s.* निद्रया पराभूये, D. ; *to go to s.* निद्रां याति or गच्छति K. ; *to break s.* निद्रां भनक्ति or भिनत्ति, Ma. n. ; *does dot s. come to us today* आवयोर्निद्रयाद्य किन्नु नोपसृप्यते, N. ; *was sent to long s.* (i. e. death) दीर्घनिद्रां प्रवेशितः, R. XII. 18. ; *without having s.* अनुपजातनिद्र (f. द्रा), K. ; *very sound s.* अतिपक्वनिद्रा, D. ; *dead s.* घोरनिद्रा, K. ; *aroused from s.* विनिद्र (f. द्रा), B. ; (2) rarely स्वप्नः, स्वापः, or सुप्तिः, *in s.* स्वप्ने, D. ; *fond of s.* प्रियस्वप्न (f. प्ना), K. XII. 81. ; (3) शयनं, *went to s.* शयनमगमत्, Rám. II. 92. 24.

Sleep (v.) : (1) स्वपिति, प्र-, सं-, अव-, (स्वप्, c. 2.) (lit. and fig.), *I will go and s. in the gate-house* द्वारशालायां गत्वा स्वप्स्यामि, Mr. ; *s.ing at proper time* यथाकालं स्वपन्, R. ; (2) निद्राति (द्रा, c. 2.), *slept pressing each other* पीडन्तौ विदधतौ निदद्रतुः, N. ; (3) निद्रायते (nomi.), Mah. ; (4) शेते (शी, c. 2.) (prop. = to lie down) (lit. and fig.), *s.ing calmly* विश्रब्धं शयानं, Mah. ; *I will not be s.ing over it* मयाभिन्यस्तानि शयानेन न स्मर्यते, Mu. ; *s.ing with the face down* अवमूर्धशयः, S. k. ; (5) संविशति (विश्, c. 6.) (= शेते), *shall s. on the left side* वामपार्श्वेन संविशेत्, Sr.

Sleep-producing : (1) स्वापन (f. नी), प्र-, R. VII. 61. ; (2) निद्राजनन (f. नी) or -जनक (f. निका), M. n. ; (3) निद्राकर (f. री) ; and sim. comp.s.

Sleeper : I. Lit. : (1) expr. by verb ; (2) निद्रालु (mfn.) ; (3) शयालु (mfn.). II. A beam : *संवेशतुला.

Sleepily : (1) सनिद्रं, Si. xi. 18. ; (2) expr. by adj. निद्रावश: (शा, शं), निद्राभिभूत: (ता, तं), etc.

Sleepiness : नैद्रतन्द्रा : v. SLEEP, SLEEPY.

Sleeping (subs.) : (1) शयनं ; (2) rarely स्वाप:, सुप्ति:, or स्वप्न:.

Sleeping-draught : निद्राजनकमौषधं (see Bhá. on "निद्रानाश").

Sleeping-house : (1) शयनगृहं ; (2) स्वप्ननिकेतनं and sim. comp.s (rare), B. xi. 17.

Sleeping-partner : perh. भोगसहचारिन् (f. णी).

Sleepless : (1) नष्टनिद्र (f. द्रा) and sim. comp.s, *passed the night s.ly* उन्मुक्तनिद्रा क्षपां क्षपितवती, K. ; (2) निर्निद्र (f. द्रा : rare). *N. B.* विनिद्र and उन्निद्र are commonly applied to *awaking after sleep.*

Sleeplessness : (1) निद्रानाश: (as a disease), Bhá. ; (2) निर्निद्रता ; (3) निद्राभाव: and sim. comp.s.

Sleepy : I. Inclined to sleep : (1) निद्रावश: (शा, शं) ; (2) निद्राभिभूत: (ता, तं) ; (3) निद्रापरतन्त्र (f. न्त्रा), M. n. ; (4) निद्राविधेय: (या, यं), R. vii. 62. ; and sim. comp.s. Ph. : *to feel s.* (= wish to sleep) : (1) सुषुप्सति ; (2) शिशयिषते, Si. xi. 22. ; (3) निद्द्राति, Si. xi. 4. II. Causing sleep : निद्राप्रद (f. दा), Bhá. : v. SLEEP-PRODUCING. III. Belonging to sleep : नैद्र (f. द्री), "नभस्य नैद्रतन्द्र:", Si. xi. 5.

Sleet : perh. तुषारवर्ष:.

Sleeve : (1) पिप्पल: (?), Wilson ; (2) आवरणं (? : comp. Astin). Ph. : *to laugh in one's s.* अन्तर् हसति (हस्, c. 1.) v. TO LAUGH.

Sleigh : no equiv. : *सुखयानं ; शाकं.

Sleight : *s. of hand* perh. हस्तलाघवं : v. also JUGGLERY.

Slender : (1) तनु (f. also न्वी), प्र-, *a s. girl* तन्वी, R. vi. 25. ; *a s. plant* तन्वी लता, R. xiii. 33. ; *having s. command of language* तनुवाग्विभव (f. वा), R. i. 9. ; *to make s.* तनूकरोति, R. vi. 80. ; (2) कृश (f. शा), परि- ; *having a s. belly* कृशोदर (f. री), Ku. v. 42. ; *having s. limbs* कृशाङ्ग (f. ङ्गी), N. iii. 11. ; *by s. results* कृशेन फलेन, Sa. vi. 11. : v. also SMALL, FEEBLE.

Slenderly : तनु, प्र- ; (2) कृशं, परि- ; (3) by adj. v. also LITTLE.

Slenderness : (1) तनुता-त्वं, Ku. iv. 13. ; (2) कृशता -त्वं, परि- ; (3) कार्श्यं, परि- ; (4) तानवं (rare).

SLICE : I. Subs. : खण्ड (mn.) : v. BIT, PIECE. II. Verb : खण्डीकरोति v. TO CUT UP. [slip : q. v.

SLIDE (v.) : I. To glide, move : q. v. : विसर्पति (सृप्, c. 1.). II. To

SLIDE,-ING (subs.) : I. The act : विसर्पः,-र्पं. II. The place : अवसर्पः. or विसर्पः. III. In machinery : *विसर्पः.

SLIGHT : (adj.) : (1) तनु (f. also न्वी) v. SLENDER ; (2) अल्प (f. ल्पा) v. LITTLE. Ph. : *not the s.est* न मनागपि v. LEAST ; *in a s. degree* ईषत् v. LITTLE (adv.).

SLIGHT (v.) : उपेक्षते (ईक्ष्, c. 1.) : v. TO DISREGARD, NEGLECT.

SLIGHT (subs.) : उपेक्षा : v. DISREGARD, NEGLECT, CONTEMPT.

SLIGHTER : उपेक्षक (f. क्षिका) : v. also DESPISER.

SLIGHTINGLY : (1) सावज्ञं ; (2) अनादृत्य : v. CONTEMPTUOUSLY.

SLIGHTLY : ईषत् : v. LITTLE, SOMEWHAT.

SLIGHTNESS : (1) तनुता v. SLENDERNESS ; (2) अल्पता v. SMALLNESS.

SLILY : (1) छलेन ; (2) चतुरं (= cunningly).

SLIM : तनु (f. also न्वी) : v. SLENDER.

SLIME : म्लानकर्दमः and sim. comp.s : v. MUD.

SLIMINESS : (1) म्लानता ; (2) चिक्कणता : v. SLIMY. [muddy.

SLIMY : (1) म्लान (f. ना) ; (2) चिक्कण (f. णा = glossy) ; (3) पङ्किल (f. ला =

SLING (subs.) : I. For throwing : (1) गोफणा (?), Wilson ; (2) ढेलास (? : used in Bengalee). II. For bandage : *ग्रथालम्बः.

SLING (v.) : I. To throw : q. v. : क्षिपति (क्षिप्, c. 6.). II. To hang : q. v. : उद्बध्नाति (बन्ध्, c. 9.).

SLINK : व्यपयाति (या, c. 2.) : v. TO CREEP AWAY, FLEE.

SLIP (v. i.) : I. Lit. : स्खलति, प्र-, (स्खल्, c. 1.), *her feet s.ping at every step* पदे पदे प्रस्खलन्ती, K. II. Fig. : स्खलति, प्र-, *letting words s.* वचनानि स्खलयन्, Ku. IV. 12. : v. also TO FAIL. *To let s.* क्षिपति, अव-, (क्षिप्, c. 6. = to throw : q. v.), *opportunities s.* क्षिप्तकाल (f. ला), Sa. III. 27. III. To s. off : स्रंसते (स्रंस्, c. 1.), *the Gándiva s.s off from my hand* गाण्डीवं स्रंसते हस्तात्, G. I. 30. IV. To s. away : व्यपयाति (या, c. 2.) : v. TO ESCAPE, FLEE. V. To s. in : अलक्षितं आ- विशति, समा-, (विश्, c. 6.).

SLIP (v. t.) : I. To let s. : q. v. : क्षिपति (क्षिप्, c. 6.). II. To convey secretly : अलक्षितं ददाति (दा, c. 3.) : v. TO PUT. III. To let loose : q. v. : मुञ्चति (मुच्, c. 6.).

Slip : (subs.) : I. Lit. : (1) स्खलनं, प्र- ; (2) स्खलितं, प्र-, II. Fig., mistake, fault : q. v. : स्खलनं or स्खलितं, *how shall I cover this s.* केनेदं स्खलितं प्रच्छादयामि, K. ; *when there is s. of tongue* गोत्रेषु स्खलितो यदा भवति, Sa. vi. 4. III. A twig : q. v. : विटपः. IV. Of paper etc. : खण्ड (mn. : ?).

Slipper : पादुका : v. shoe.

Slipperiness : पिच्छिलता : v. slippery.

Slippery : I. Lit. : पिच्छिल (f. ला), *in the battle-field s. with mud (formed by) blood* रणाङ्गणे शोणितपङ्कपिच्छिले, Ku. xvi. 49. II. Unstable, uncertain : q. v. : अस्थिरः (रा, रं). III. Of men : चपलः (ला, लं), Sa. ii.

Slip-shod : fig. : perh. शिथिल (f. ला = slack).

Slit : I. Subs. : दीर्घच्छेदः. II. Verb : दारयति (दृ, c. 10.) : v. to rend.

Slogan : घुषितं : v. shout.

Sloop : पोतविशेषः.

Slop (subs.) : I. Water carelessly thrown : expr. by circum. II. In pl., common clothes : स्थूलपटः. III. Dirty water : q. v. : अमेध्यं जलं. [Wilson ; (3) perh. अवसर्पः.

Slope (subs.) : (1) अवसर्पिणी भूः,-मिः (= declivity) ; (2) प्रवणः (णा, णं).

Slope (v.) : I Trans. : (1) प्रवणीकरोति ; (2) आवर्जयति (वृज्, c. 10.). II. Intrans. : (1) प्रवणीभवति ; (2) अवसर्पति (सृप्, c. 1.).

Sloping (adj.) : (1) प्रवण (f. णा) ; (2) अवसर्पिन् (f. णी).

Sloppy (adj.) : पङ्किल (f. ला) : v. muddy.

Sloth : I. Idleness : q. v. : तन्द्रा, *sleep, s.* निद्रा तन्द्रा, H. i. 33. II. The animal : no equiv. : *तन्द्रावहः.

Slothful : (1) तन्द्रित (f. ता), *without being s.* अतन्द्रिता सा, Ku. v. 14. ; (2) तन्द्रालु (mfn.) ; (3) अलस (f. सा = idle : q. v.). [Si. 8. 7.

Slothfully : (1) by adj. ; (2) तन्द्रया ; (3) आलस्येन (= idly), or अलसं,

Slothfulness : (1) तन्द्रालुता ; (2) तन्द्रा (= sloth).

Slouching (adj.) : प्रलम्ब (f. म्बा = hanging down : ?).

Slough (subs.) : I. Of a snake ; (1) निर्मोकः, *to cast off s.* निर्मोकं विमुञ्चति, R. xvi. 17. ; (2) कञ्चुकः, *a venomous snake with the s. shorn off* विगलत्कञ्चुकः पन्नगेन्द्रः, Vi. vi. 53. II. Of a wound : perh. कञ्चुकः or कोषः (comp. vernacular). III. A deep miry place : महापङ्कः.

Slough (v.) : स्खलति (स्खल्, c. 1.), *in the third week, it dries and s.s off* ततस्तृतीये सप्ताहे शुष्यति स्खलति स्वयं, Bhá.

Slovenliness : perh. अव्यवस्था : v. CARELESSNESS, NEGLIGENCE.

Slovenly : perh. अव्यवस्थित: (ता, तं) : v. CARELESS, NEGLIGENT.

Slow : (1) मन्द (f. न्दा), *s. motion* मन्दगति:, P. h. ; *s. digestion* मन्दाग्नि:, Sr. ; *having s. poison* मन्दविष:, J. ; *being s. I did not see that my companions would perceive it* सखीजनोऽप्युपलक्षयतीति मन्दया न लक्षितं, H. ; *to help s. minds* मन्दात्मानुजिघृक्षया, K. ; *are not s.* न मन्दायन्ते, Me. I. 1. ; (2) मन्थर (f. रा), *the s. maid* मन्थरा, Rám. ; *s. to recognize* प्रत्यभिज्ञानमन्थर (f. रा), Sa. IV. ; (3) विलम्बित (f. ता = delayed), *quick and s.* द्रुतविलम्बित-, P. h.

Slowly : (1) मन्दं or मन्दं मन्दं, Me. I. 9. ; (2) मन्थरं, Ki. 4. 17. ; (3) by comp. ; *s. pressed* मन्दाक्रान्त (f. न्ता). Ph. : शनै: or शनै: शनै:, K.

Slowness : (1) मन्दता ; (2) मान्द्यं ; (3) मन्थरता (rare).

Slow-worm : *मन्थर:.

Slug : v. SNAIL.

Sluggard, Sluggish : (1) *तन्द्रालु (mfn.) v. SLOTHFUL : (2) मन्द (f. न्दा) [v. SLOW.

Sluggishly : (1) by adj. ; (2) मन्दं v. SLOWLY.

Sluggishness : (1) तन्द्रालुता ; (2) मान्द्यं (slowness) ; (3) जाड्यं (= [stupor).

Sluice : I. Flood-gate : *रोधद्वारं. II. Stream : q. v. : प्रवाह:.

Slumber : I. Subs. : स्वाप: : v. SLEEP. II. Verb : स्वपिति (स्वप्, c. 2.) : v. TO SLEEP.

Slur : I. Subs. : कलङ्क: : v. STAIN, DISGRACE. II. Verb. : कलङ्कयति [(nomi.) : v. TO SOIL, POLLUTE, DISGRACE.

Slut : (1) अविनीता ; (2) बन्धकी ; (3) दु:शीला ; etc.

Sluttish : अविनीत (f. ता) : v. UNTIDY, CARELESS.

Sly : (1) धूर्त (f. र्ता) v. ROGUE ; (2) चतुर (f. रा) v. CUNNING ; (3) दाम्भिक (f. की) v. HYPOCRITE.

Slyness : (1) धूर्तता ; (2) चतुरता ; (3) दाम्भिकता v. SLY.

Smack (v. i.) : *it s.s of meat* आमिषगन्धि (mfn.), Sa. : v. TO SMELL, TASTE.

Smack (v. t.) : I. To make a sharp noise : आस्फोटयति (स्फुट्, c. 10.) or आस्फोटनं करोति. II. To slap : q. v. III. To kiss noisely : perh. रभसेन चुम्बति (चुम्ब्, c. 1.), Ki. 9. 47.

Smack (subs.) : I. Loud kiss : perh. रभसचुम्बितं. II. Savour : (1) स्वाद: (= taste : q. v.) ; (2) गन्ध: (= smell : q. v.). III. Cracking : आस्फोटनं.

SMALL (adj.): I. In gen.: (1) क्षुद्र (f. द्रा: not of quantity), s. craft क्षुद्रनौः; s. whirlwind क्षुद्रनिर्घातः, K.; s. enemy क्षुद्रारातिः, Ve. III. 31.; Oh, you s. (men) afraid of fighting भाः क्षुद्राः समरभीरवः, Ve. III.; (2) अल्प (f. ल्पा = little: q. v.), and my intellect of s. range क्व चाल्पविषया मतिः, R. I. 2.; at a very s. price अल्पीयसा मूल्येन, D. III. Ph.: in a s. degree ईषत् v. LITTLE (adv.), SOMEWHAT. II. Of the voice: v. WEAK, LOW.

SMALL (subs.): perh. क्षुद्रभागः. s.s: perh. क्षुद्रवासस् (n.).

SMALLAGE: शाकभेदः; *भूगर्भा.

SMALLNESS: (1) क्षुद्रता-त्वं, from the s. of woman's nature क्षुद्रतया स्त्रीस्वभावस्य, K.; (2) अल्पता-त्वं v. LITTLENESS; (3) नीचता (= lowness).

SMALL-POX: (1) वसन्तः,-रोगः; (2) शीतला (prob. = goddess of s.), attached with s. देव्या शीतलयाक्रान्ताः, Bhá.

SMALL-TALK: संकथा: v. CHAT, CONVERSATION.

SMART (adj.): I. Sharp: q. v.: तीक्ष्ण (f. क्ष्णा), II. Cunning, skilful: q. v.: चतुर (f. रा). II. Witty: (1) रसिक (f. का); (2) सरस (f. सा). IV. Elegant, lively: q. v.: प्रफुल्ल (f. ल्ला).

SMART (subs.): (1) तीव्रवेदना and sim. comp.s; (2) शूलं.

SMART (v.): expr. by circum.: In heart is s.ing from disgrace न्यक्कारो हृदि वज्रकील इव मे तीव्रं परिस्पन्दते, Vi. v. 22.

SMARTLY: (1) तीक्ष्णं v. SHARPLY; (2) तूर्णं v. QUICKLY; (3) शोभनं v. BEAUTIFULLY; (4) सरसं (= wittily).

SMART-MONEY: no equiv.: *शूलशोधः or शूलधनं.

SMARTNESS: (1) तीक्ष्णता v. SHARPNESS; (2) लाघवं v. QUICKNESS, DEXTERITY; (3) वैदग्ध्यं v. SKILFULNESS; (4) रसिकता (= witness); (5) शोभा v. BEAUTY; (6) वेगः v. IMPETUOUSITY.

SMASH (v.): (1) मथ्नाति (मन्थ्, c. 9.), shall I not Kauravas मथ्नामि कौरवशतं न, Ve. I. 1. 5.; of s.ing misfortunes प्रमाथिभीर्नां विपदां, Ki. 3. 14.; (2) मृद्नाति, अव,-, परि-, सं-, अभि- (मृद्, c. 9.), s.ed their armies बलान्यमृद्नात्, R. 18. 5.; (3) दलयति or दालयति, वि-, परि- (दल्, c. 10.), s.ed his head मूर्द्धानमदालयत्, B.; (4) पोथयति, अव- (पुथ्, c. 10.), Mah.

SMASH (subs.): (1) प्रमाथः; (2) विमर्द्दः,-र्द्दनं; (3) दलनं, परिदलनं.

SMATTERER: (1) वार्त्तामात्रावबोधिन् (f. नी); (2) पल्लवग्राहिन् (f. णी); etc.

SMATTERING (subs.): s. of knowledge: (1) वार्त्तामात्रावबोधः-नं, D. II., and sim. comp.s; (2) पल्लवग्राहिता.

SMEAR : लिम्पति, वि- (लिप्, c. 6.) : V. TO BESMEAR, ANNOINT. *s. over* : i. e. to set out : लुम्पति, वि- (लुप्, c. 6.).

SMELL (subs.) : I. The sense : घ्राणं, *perceivable by s.* घ्राणग्राह्य (f. ह्या), Par. II. The act : घ्राणं, आ-, उपा-, *the sense of s.* घ्राणेन्द्रियं, K. ; *the faculty of s.* घ्राणशक्तिः. III. Scent, odour : q. v. : गन्धः, *having the s. of fish* मत्स्यगन्ध (f. न्धा), Mah. ; *s. of wine* मद्यस्य or मद्यभवो गन्धः, Bhá. ; *cannot fear even the s. of others* नान्यस्य गन्धमपि सहन्ते, Si. v. 42.

SMELL (v. t.) : I. Lit. : घ्राति, आ-, उपा-, अभि-, अव-, (घ्रा, c. 2.), *I smelt the diffusing scent of a flower* विसर्पन्तं कुसुमगन्धमघ्रासिषं, K. II. Fig. : गन्धं प्राप्नोति (आप्, c. 5.) (with gen.).

SMELL (v. i.) : expr. with गन्धः, *it s.s of flesh* इदमामिषगन्धं वाति, Sa. v. ; *s.ing like fat* वसागन्ध (f. न्धा), Ve. III. ; *strong-s.ing* उग्रगन्ध (f. न्धा), Bhá. or उद्गन्धि (mfn. : G. A. 25.) ; *honey-s.ing* मधुगन्धिन् (f. नी), Bhá. ; *s.ing elephant* गन्धद्विपः, R. VI. 7.

SMELLING (subs.) : v. SMELL. Ph. : *s.-bottle* *गन्धकूपी.

SMELT (subs.) : मत्स्यविशेषः ; *गन्धमीनः.

SMELT (v.) : विद्रावयति (c. of द्रु) (?) : V. TO MELT, FUSE.

SMELTER : लोहद्रावकः (?) : V. MELTER.

SMERLIN : मत्स्यविशेषः.

SMILE (subs.) : (1) स्मितं, *with a s.* (i. e. s.ing) सस्मितं, D. v. ; (2) विहसितं (rare) ; (3) ईषद्धासं, मन्दहासः, and sim. comp.s.

SMILE (v.) : (1) स्मयते (स्मि, c. 1.), *and I s.d a little* अहञ्च किञ्चिदस्मेषि, D. v. ; *s.d looking at me and went away* मामभिवीक्ष्य स्मित्वा प्रातिष्ठत, D. II. ; (2) विहसति (हस्, c. 1.), *said s.ing gently* मन्दं मन्दं विहस्याब्रवीत्, K. v. also TO LAUGH.

SMILE ON : i. e. to favour : q. v. : अनुगृह्णाति (ग्रह्, c. 9.).

SMILING (adj.) : I. Lit. : (1) स्मेरः (रा, रं), Ku. v. 70 ; (2) सस्मितः (ता, तं) ; (3) स्मयमानः (ना, नं), *I replied s.* मया स्मयमानेनाभिहितं, D. II. ; (4) स्मितः (ता, तं), *with a s. countenance* स्मितमुख (f. खी), D. II. II. Joyous : प्रफुल्ल (f. ल्ला).

SMILINGLY : (1) सस्मितं ; (2) विहस्य V. TO SMILE.

SMIRCH : मलिनयति (nomi.) v. TO SOIL.

SMIRK : I. Subs. : विकृतं स्मितं. II. Verb. : expr. by subs.

SMITE (v.) : I. To strike, kill : q. v. : हन्ति (हन्, c. 2.). II. Of love :

expr. by मदनबाणहतः (ता, तं) and sim. comp.s, *s.ten by love, I set out for Srâvastí* अहं पञ्चबाणवश्यः श्रावस्तीमभ्यवर्तिषि, D. v.

Smith : (1) शिल्पिन् (m.) ; (2) -कारः in comp., *iron-s.* अयस्कारः.

Smithy, Smithery : (1) शिल्पशाला ; (2) कर्मशाला, and sim. comp.s.

Smock,-frock : स्थूलशाटी,-टिका (?).

Smoke (v. t.) : I. As tobacco : (1) पिबति (पा, c. 6.), *s.ing a cigar* परिपीतधूमवर्तिः, K. ; (2) सेवते (सेव्, c. 1. : habitually), Bhá. II. To purify by s. : धूमे(पे)न शोधयति (c. of शुध्) : v. TO PURIFY. III. To dry by s. : धूमे(पे)न शोषयति (c. of शुष्) : v. TO DRY.

Smoke (v. i.) : धूमा(पा)यते (nomi.), *making the quarters s.* धूमायमन् दिशः, Mah. III. 38. 30.

Smoke (subs.) : I. Lit. : धूमः (म.), *dark like s.* धूमधूम्र (f. म्रा), R. xv. 16. ; *forming clouds of s.* कृतधूमसङ्कुलः, Ki. xvi. 59. ; *where there is s., there is fire* यतो धूमस्ततो वह्निः. II. Fig. : *'ending in s.'* perh. शून्यगर्भ (f. र्भा).

Smokeless : (1) निर्धूम (f. मा) ; (2) विधूम (f. मा), *of s. lustre* विधूमरोचिः, M. n. on Si. I. 2. ; (3) धूमहीन (f. ना) ; and sim. comp.s.

Smoker : (1) धूमप (f. पा) or -पायिन् (f. नी) ; (2) धूमसेविन् (f. नी).

Smoky : I. Smoking : (1) धूमा(पा)यमान (f. ना) ; (2) सधूम (f. मा). II. Full of smoke : (1) सधूम (f. मा) ; (2) धूमावृत (f. ता) ; (3) धूमसङ्कुल (f. ला) ; and sim. comp.s. III. Like s. : (1) धूमाभ (f. भा), and sim. comp.s ; (2) धूम्र (f. म्रा). IV. Smelling or tasting like s. : (1) धूमगन्ध (f. न्धा : of smell) ; (2) धूमस्वाद (f. दा) ; (3) by adv. धूमवत् v. TO SAVOUR.

Smooth (adj.) : (1) सम (f. मा = equal, equable, level : q. v.), *although the ground is s.* भित्तौ समायामपि, Sa. 6. 16. ; *naturally s., glossy, and black* निसर्गसमस्निग्धनीलः, D. 6. ; (2) श्लक्ष्ण (f. क्ष्णा = glossy), *quieting by s. words* सान्त्वयन् श्लक्ष्णया वाचा, Mah. 3. 37. 56. v. MILD, SOFT.

Smooth (v.) : (1) समीकरोति v. TO LEVEL ; (2) श्लक्ष्णीकरोति (in other senses) ; (3) श्लक्ष्णयति (nomi. = 2).

Smoothly : (1) समं ; (2) श्लक्ष्णं (= softly) ; (3) सुखेन (easily).

Smoothness : (1) समता ; (2) श्लक्ष्णता (= glossiness, softness) ; (3) शान्तता (= quiet) ; (4) स्वच्छता (= clearness).

Smother (v.) : I. Suffocate : q. v. II. Suppress : q. v. : प्रतिबध्नाति (बन्ध्, c. 9.). III. To smash : q. v. : मृद्नाति (मृद्, c. 9.).

Smoulder : (1) अन्तर् ज्वलति (ज्वल्, c. 1.) or स्फुरति (स्फुर्, c. 1.), *s.ing rage* अन्तःस्फुरत्कोपानलः, Vi. v. 21.

Smuggle : expr. by circum., *by s.ing good* प्रतिषिद्धानि भाण्डानि निर्हरतः, M. 8. 399. : v. TO IMPART, EXPORT.

Smuggler : expr. by circum. : v. pre. art.

Smut (subs.) : I. Obscene language : अश्लीलं. II. मलं. III. Lamp-black : मसी.

Smut, Smutch (v.) : मलिनयति (nomi.) : v. TO SOIL, BLACKEN.

Smutty : (1) अश्लील (f. ला) v. OBSCENE ; (2) मलिन (f. ना) v. DIRTY.

Snack : I. Equal share : q. v. : समांशः : v. HALF. II. Hasty repast : लघ्वाहारः, and sim. comp.s.

Snaffle : I. Subs. : खलीनं : v. BIT. II. Verb. : perh. खलीनयति (nomi.) ; खलीनं ददाति (दा, c. 3. : with loc.), P.

Snail : I. Lit. : शम्बूकः. II. Fig. : मन्थरः (f. रा).

Snake : (1) सर्पः, *s.-sacrifice* सर्पयज्ञः, Mah. ; *I have been bitten by a s.* सर्पेणास्मि दष्टः, Mal. IV. ; (2) अहि. (= poisonous s.), *all venomous s.s are poisonous* अहयः सविषाः सर्वे, K. s. 13. 84. ; *s.-catcher* आहितुण्डिकः, Mu. II. ; (3) भुजङ्गः, भुजगः, or भुजङ्गमः, *draws out a s. from the basket* भुजङ्गमाकर्षति पेटिकायाः, V. t. ; (4) नागः ; (5) पन्नगः ; (6) उरगः ; (7) व्यालः (rare), *s.-catcher* व्यालग्राही, Mu. II. Ph. : *extricated himself from the coils of s.* मोचयामास स्वदेहं भोगबन्धनात्, V. p. v. 7. 42. ; *bending the middle fold of the expanded hood* आनम्य मध्यमं फणं, 43. ; *sending forth poison with (their) fangs without interuption* विषमाशीभिरनारतं वमन्तः, Si. xx. 42.

Snake-root : *सर्पौषधिः (?).

Snake-worshipper : नागोपासकः (शेषोपासक in San. 48, शेष = chief of s.s).

Snaky : (1) by comp. ; (2) by सर्पवत् etc. (= like a snake). Ph. : *a s. person* भुजङ्ग (f. ङ्गी), V. t.

Snap (v. t.) : I. To strike : (1) स्फोटयति, आ- (स्फुट्, c. 10.), *shall not s. (the fingers)* नास्फोटयेत्, M. 4. 64. ; (2) स्फालयति, आ- (स्फल्, c. 10. : as the bow), *s.ing of the bow-string* ज्यास्फालनं, Sa. 2. 4. II. To break up : q. v. : (1) स्फोटयति (c. of स्फुट्) ; (2) त्रोटयति (c. of त्रुट्).

Snap (v. i.) : I. To break suddenly : त्रुट्यति (त्रुट्, c. 4.). II. To make a sharp sound : क्वणति (क्वण्, c. 1.). II. To bark : q. v. : भषति (भष्, c. 1.). IV. To aim : लक्ष्यीकरोति. V. To bite : q. v. : दशति (दंश्, c. 1. : with acc.).

SNAP,-PING (subs.) : I. As of fingers : (1) आस्फोटनं ; (2) मोटनं. II. As of bows : आस्फालनं or आस्फालितं. III. Barking : भषितं. IV. Bite : q. v. : दंशः. V. Sudden breaking : (1) त्रोटनं ; (2) स्फोटनं.

SNAP-DRAGON : the game : द्राक्षास्फोटनं.

SNAPPISH : I. Lit. : दंशनशील (f. ला), and sim. comp.s. II. Peevish : [q. v. : कर्कश (f. शा).

SNARE (v.) : पाशे पातयति (c. of पत्) : v. TO ENSNARE.

SNARE (subs.) : (1) पाशः, *to lay s.s* पाशान् योजयति ; *caught in s.s* पाशैर्बद्धः, H. I. ; (2) वागुरा, *having fallen into the s.s of bad men* दुर्जनवागुरासु पतितः, P. I. 3. ; (3) जालं (= net), *rogues live by t.s* जालोपजीविनो धूर्ताः, K. S. XXIV. 199. ; (4) उन्माथः (a trap).

SNARL (v.) : (1) भषति (भष्, c. 1. = bark : q. v.) ; (2) घर्घरं गर्जति (गर्ज्, c. 1. = roll : q. v.) : v. also TO MURMUR, COMPLAIN.

SNARLER : (1) भषकः (f. षिका) ; (2) कर्कश (f. शा = harsh, peevish : [q. v.

SNATCH (v.) : (1) आच्छिनत्ति (छिद्, c. 7.), *s.es away in our presence* मिषतामाच्छिनत्ति नः, Ku. II. 46. ; (2) आक्षिप्य गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.), M. n. ; (3) हरति, अप-, (हृ, c. 1. = to rob.) ; (4) मुष्णाति (मुष्, c. 9. = to filch) ; (5) उन्मूलयति (= to uproot).

SNATCH (subs.) : I. Lit. : expr. by verb. II. Fig. : *by s.es* खण्डशः ; *s.s of moonlight* कादाचित्कचन्द्रिका (?).

SNATCHING (adj.) : covetuous : q. v. : गृध्नु (mfn.).

SNEAK : छन्नं अपसर्पति (सृप्, c. 1.) : v. TO WITHDRAW, PRIVATELY.

SNEAKING (adj.) : fig. : कुत्सितवृत्ति (mfn.) : v. MEAN, LOW.

SNEAKINGLY : (1) कपटवत् ; (2) दासवत् (= servile).

SNEER (v.) : अवहसति (हस्, c. 1. : with acc.) : v. TO DERIDE, RIDICULE.

SNEER, SNEERING (subs.) : अवहासः : v. DERISION, RIDICULE.

SNERRINGLY : (1) सावहासं ; (2) अवहस्य : v. DERISIVELY.

SNEEZE (v.) : क्षौति (क्षु, c. 2.) ; (2) by subs.

SNEEZE, SNEEZING (subs.) : (1) क्षुतं, *s.-producer* क्षुताभिजननः, A. ; (2) क्षवः,-क्षुः, Sr. ; (3) क्षुत् (f.) ; (4) छिक्का ; (5) छिक्किः.

SNIFF : v. TO INHALE, SNUFF, SMELL.

SNIP (v.) : I. Lit. : अग्रं or अग्रभागं छिनत्ति (छिद्, c. 7.) : v. TO CUT, TAP. II. To pilver : q. v. : मुष्णाति (मुष्, c. 9.).

SNIPE : the bird : बटेरः, बटेरकः (?).

SNIVEL (subs.) : (1) नासामलं ; (2) सिंहाणं (णं) ; (3) सिंघाणं.

SNIVEL (v.) : I. To run at the nose : expr. by मलं स्रवति (स्रु, c. 1. :

with abl. of nose), *s.ing* नासास्रवः, Sr. II. Whine : क्रन्दति (क्रन्द्, c. 1.) : v. TO CRY.

SNOB,-BISH : perh. सभ्यम्मन्य (f. न्या), भद्रमानिन् (f. नी), etc.

SNOOZE : v. NAP.

SNORE (v.) : I. घर्घरायते (nomi.). II. Subs. : *soring* : घर्घरः,-शब्दः.

SNORT : I. Verb. : फु(फू)त्कारं मुञ्चति, -उत्-, वि- (मुच्, c. 6.) : अनवरतपरिस्फुरत्प्रोथपुटोन्मुक्तफुत्कारैर्यातिजवापीतमनिलमिव नासिकाविवरैर्वोद्वमन्तं, K. II. Subs. : फु(फू)त्कारः or फु(फू)त्कृतं.

SNOUT : पोत्रं, Ki. XIII. 3. Hence a *boar* is पोत्रिन्.

SNOW (subs.) : (1) हिमं, *the abode of s.* हिमालयः ; *s.-bound* हिमसंबद्ध (f. द्धा), Mat. ; *s.-capped-summit* हिमच्छन्नमहाशृङ्गं, Mat. ; *the whole surface covered with s.* हिमानुलिप्तसर्वाङ्ग (f. ङ्गी), Mat. ; *fall of s.* हिमपातः, Mat. ; *heap of s.* हिमानी, Ki. 4. 38. ; हिमपुञ्जः, Mat. ; *s.-white* हिमगौर (री), Ki. 5. 17. ; (2) तुषारः, *flow of s.* तुषारस्रुतिः, Ku. I. 6. ; *showering of s.* तुषारवर्षी, R. 14. 84. ; *s.-water* तुषारजलं, Ki. 9. 5. ; (3) तुहिनं, *s.-like* तुहिनसदृश (f. शी), Mat. ; (4) प्रालेयं, *s.-cold* प्रालेयशीत (f. ता), Si. IV. 64.

SNOW (v.) : *it s.s* हिमं etc. पतति (पत्, c. 1.).

SNOWY : (1) by comp., *s. mountain* हिमाद्रिः ; *s.-famed* तुहिनयशस् (mfn.), Mat. 114. 19. ; (2) हैम (f. मी) ; (3) महाहिम (f. मा = very s.) ; (4) हिमवत् (f. ती = having snow) ; etc.

SNUB : perh. पराभवति (भू, c. 1.) : v. also TO CHIDE, CENSURE.

SNUB-NOSE : (1) चिपिटनासा ; (2) नतनासिका. *S.d* : (1) नतनासिक (f. का) ; (2) अवटीट (f. टा) ; (3) अवनाट (f. टा) ; (4) अवभ्रट (f. टा).

SNUFF (subs.) : I. Powdered tobacco : नस्यं, *to take s.* नस्यं गृह्णाति, Bhá. II. Burnt candle-wick : perh. छत्रं ; दग्धवर्त्तिः.

SNUFF (v.) : I. To inhale, smell : q. v. II. To take out s. : छत्रं अपनयति (नी, c. 1.). *S. out* : v. TO EXTINGUISH.

SNUFF-BOX : (1) नस्यधानी ; (2) नस्याधारः ; etc.

SNUFFERS : no prop. equiv. : कर्त्तरिका.

SNUFFLE (v.) : perh. घुरघुरायते (nomi.), K.

SNUG : I. Compact : q. v. : संहत (f. ता). II. Secret, retired : q. v. : गूढ़ (f. ढ़ा). III. Comfortable, convenient : q. v.

SNUGGLE : संहत्य शेते (शी, c. 2.) : v. TO LIE DOWN. [q. v. : गूढ़ं.

SNUGLY : I. Comfortably : सुखेन. II. Closely : संहत्य. III. Secretly ;

So (interj.) : सिष or सिष सिष (from सा).

So (adv., conj.) : I. In gen. : (1) तथा, *as Vishnu alone is known as the best of men, so the sages know me (alone) to be the performer of hundred sacrifices* हरिर्यथैकः पुरुषोत्तमः स्मृतः, तथा विदुर्मां मुनयः शतक्रतुं, R. III. 49. ; *not so much before...as* तथा न पूर्वं...यथा, Ki. VIII. 41. ; *so scorched by the rays of the sun* तथाभितप्तं सवितुर्गभस्तिभिः, Ku. V. 21. ; *you should act so that you are not laughed at by men* तथा प्रयतेथा यथा नोपहस्यसे जनैः, K. ; *let him be entirely so* तथाविधस्तावदशेषमस्तु सः, Ku. V. 82. ; *be it so* तथास्तु, Pra. III. ; (2) एवं, *as sparks from burning fire are scattered in every direction, so...* यथाग्नेर्ज्वलतः सर्वा दिशो विस्फुलिङ्गा विप्रतिष्ठेरन्, S. 10. ; *and so of Vishnu* एवं हरेश, Li. 241. ; *my child, it is so or a (mere) joke* वत्सेदमेवं परिहासो (वा), Ku. V. 62. ; *don't say so* मा मैवं, Mu. I. ; *it is so, but...* एवमेतत्, किन्तु, Vi. 6. ; *when the chief of divine sages said so* (i. e. as described above) एवमुक्तवति देवर्षौ, N. V. 37. ; (3) तद्वत्) (= *in like manner* gen. : with यद्वत्), S. III. 3. 9. II. Of degree : expr. by words meaning *such* : *she is so pretty* ईदृशं रूपमस्याः ; *so excellent* ईदृग्गुणोपेतः (ता, तं), Ki. XI. 41. ; *so insufferable* ईदृशं सुदुःसहम्, Ki. I. 43. ; *of so great-minded men* तादृशानां महात्मनां, K. *N. B. so great, so little*, is gen. expr. by sim. *such, his erudition is so great* ईदृशं तस्य पाण्डित्यं ; *be so good as to...* is expr. by अनुगृह्णाति (= to favour) or भद्रतया (= out of goodness) ; *ever so* v. HOWEVER. III. = so that : expr. by तथा यथा, "*were let loose, s. truth be in the field*" तथा मुच्यताम् यथा श्रुति सम्यगाविर्भवति : v. also PROVIDED THAT.

So AND SO : अमुकः (की, कं), *of such and such a king—son of s.* अमुकपुत्रस्यामुकस्य महीपतेः, Vy.

So CALLED : नामन् in comp. : v. NAME.

So FAR : I. With *as* : यावत् (f. ती), *so far as lies in my power* यावच्छक्तितः, Ka. II. Abso. : एतावत् or इयत् (f. ती), *so far and no further* एतावन्नाधिकं. III. With from expr. with मात्रो (= late, alone) or दूरतः, *far from seeing* दूरेतद्दर्शनं, K. 8. 25. 31.

So FORTH : v. SO ON.

So LONG : I. Abs. : एतावत्कालं and sim. comp.s. II. With *as* or in cor. with *as long as* : expr. by यावत्...तावत्, *so l. as I live, I wish...* यावत् प्राणिमि तावत्...इच्छामि, K.

SO MANY : I. Abs. : (1) इयत् (f. ती) ; (2) एतावत् (f. ती). II. With *as many* : (1) तावत् (f. ती) ; (2) तति (in pl. with यति : rare).

SO MUCH : I. Adj. : v. MUCH, so. II. Adv. : (1) ईदृक् ; (2) एतादृक् ; (3) तादृक् or तथा (in cor. with *as* : तादृक् with यादृक् and तथा with यथा), *Arjuna did not regret so at the bad omen as for their emptiness* तेनानिमित्तेन तथा न पार्थस्तयोर्यथा रिक्ततयानुतेपे, Ki. XVII. 40. ; (4) by adj., *those who ask do not feel so m. shame as those who give* न तादृशी भवति याचमानानां यादृशी ददतां लज्जा, K. Ph. : *so m. the better, the worse for him* perh. एतत्तावच्छोभनं, चाशोभनमेव.

SO ON, SO FORTH : expr. by -आदि in comp.

SO SOON : I. Abs. : v. so (II). II. = as soon : q. v.

SO SO : I. = well, well : बाढं. II. Moderately, passably : q. v.

SO THEN : अतः : v. THEN, THEREFORE.

SOAK : (1) मज्जयति, नि- (c. of मस्ज् = sink) मज्जयित्वा सितापके, Bhá. ; (2) स्थापयति (c. of स्था = to put) मालाणां द्वालयसीये स्थापितास्यामकषकाः, Bhá. *S. through* : v. TO DRENCH, WET. [सं-, प्र- (मज्, c. 2. and 10.).

SOAP : I. Subs. : *सावनं. II. Verb. साबनेन मार्ष्टि or मार्जयति, परि-,

SOAPY : I. Soft : q. v. : स्निग्ध (f. ग्धा). II. Sneaking : q. v.

SOAR (v.) : उत्-पतति (पत्, c. 1.) : v. TO FLY UP, RISE.

SOB (v.) : फू(फु)त्करोति, *I spoke sobbing* फूत्कृत्य समवदम्, K. 2.

SOB,-BING (subs.) : (1) फूत्कारः ; (2) फूत्कृतं ; (3) गद्गदः.

SOBBINGLY : (1) फू(फु)त्कृत्य ; (2) गद्गदगिरा and sim comp.s.

SOBER : I. Not addicted to drinking : न पानप्रसक्त (f. क्ता) and sim. comp.s. II. Not drunk : न मत्त (f. त्ता), क्षीव (f. वा). III. Calm, quiet : q. v. : शान्त (f. न्ता). IV. Grave, sedate : q. v. : धीर, गम्भीर (f. रा).

SOBERLY : I. Calmly, coolly : expr. by adj. : शान्त (f. न्ता). II. discreetly, gravely : सविवेकं. III. Moderately : मितं.

SOBERNESS, SOBRIETY : I. Temperence : q. v. : संयमः. II. Calmness, gravity : q. v. : धैर्यं.

SOBRIQUET : उपनामन् (n.) : v. also NICKNAME.

SOCIABILITY, SOCIABLENESS : (1) सङ्गप्रियता (of men in general) ; (2) मधुरालापिता (= affability) ; (3) संसर्गार्हत्वं (= fitness to be associated).

SOCIABLE : (1) सङ्गप्रिय (f. या) and sim. comp.s (= fond of society) ; (2) मधुरालापिन् (f. नी = affable : q. v.) ; (3) संसर्गार्ह (f. र्हा), and sim. comp.s (= fit to be associated).

SOCIAL : I. Pertaining to society : (1) by comp. ; (2) सामाजिक (f. की). II. Sociable : q. v.

SOCIALIST : *समसंसर्गवादिन् (f. नी), and sim. comp.s.

SOCIETY : I. Association : q. v. : सङ्गः, *fondness for s. of good men* सत्सङ्गप्रियता, Vi. 2. 22. II. Social union : (1) समाजः ; (2) समवायः. III. For particular purpose : (1) समाजः, *s. of sages* ऋषीणां समाजः, P. 1. ; (2) समितिः, *addressed the s.* समितिं बभाषे, Bh. 12. 13. ; (3) सदस् (n.), *eloquence in s.* सदसि वाक्पटुता, H. ; (4) सभा ; (5) समज्या ; (6) परिषद् or संसद् (f.) ; (7) समित्.

SOCK : *पादावरणं, and sim. comp.s.

SOCKET : आधारः (= receptacle : q. v.).

SOD : शाद्वलं, *covered with s.* शाद्वल (f. ला).

SODA : *क्षारकः, *s.-water* क्षारोदं.

SODALITY : बन्धुता : v. FELLOWSHIP, FATERNITY.

SODOMITE : (1) पुंसि मैथुनकारिन् (m.) ; (3) पुरुषमेहिन् (m.) ; etc.

SODOMY : (1) पुंसि मैथुनं, M. XI. 68., or -गमनं, V. S. ; (2) पुरुषमेहः, Y. II. 298. ; (3) गुदमैथुनं, K. b. ; and sim. comp.

SOFA : पर्यङ्कः (a sort of s.) : v. SEAT (1).

SOFT : (1) मृदु (f. also द्वी = mild, gentle : q. v.), *s. like the accasia* शिरीषमृद्वी, Br. VI. 34. ; *s. by nature but still strong* मृदु प्रकृत्या च ससारमेव च, Ku. 5. 19. ; (2) कोमल (f. ला), *soft-feathered bed* हंसतूलगर्भकोमलशय्या, D. 2. ; *s. styled* कोमला रीतिः, Kav. IX. ; (3) मृदुल (f. ला = 1), *s. flower* मृदुलं पुष्पं, M. n. ; (4) पेलव (f. वा : rare), Ku. V. 4. ; (5) स्निग्ध (= smooth, glossy : as of s. words) ; (6) श्लक्ष्ण (f. क्ष्णा) v. SMOOTH ; (7) मधुर (f. रा) : v. SWEET ; (8) मसृण (f. णा = 5), *s. steps* मसृणचरणपातः, Ma. n. 3. 18. ; *s. mouthed* मसृणवाची, Gi. X. 7.

SOFT (adv.) : v. SOFTLY.

SOFTEN : (1) आर्द्रीकरोति (= melt : q. v.), *his heart being softened* आर्द्रीकृतहृदयः, K. ; (2) expr. by adj. or nomi.

SOFTLY : (1) मृदु ; (2) कोमलं ; (3) मृदुलं ; (4) पेलवं ; (5) स्निग्धं ; (6) श्लक्ष्णं ; (7) मधुरं ; (8) मसृणं : v. SOFT.

SOFTNESS : (1) मृदुता or मार्दवं, *s. of Brahmins* ब्राह्मणमार्दवं, P. ; (2) कोमलता ; (3) मृदुलता ; (4) पेलवता ; (5) स्निग्धता ; (6) श्लक्ष्णता or मधुरता ; (7) माधुर्यं ; (8) मसृणं.

SOHO (interj.) : हंहो : v. O.

SOIL (subs.) : I. Ground : भूमिः or भूः, *good s.* उत्कृष्टभूमिः, K. II. p. ; *rich s.* सारवती भूः, गुणवती भूमिः, Ka. IX. 18., IV. 50. ; *gravelly, stony, snaky s. is no s.* सशर्करा सपाषाणा सव्याला चेति भूरभूः, Ka. IV. 53. ; *s. whose irrigation does not depend on heaven* अदेवमातृका भूः, 52. ; *native s.* जन्मभूमिः : V. LAND, EARTH. II. Dirt, stain, dung : q. v. : मलं.

SOIL (v.) : I. To stain, pollute : q. v. : (1) मलिनयति (nomi.), *dust does not s. (it)* न रजांसि मलिनयन्ति ; (2) कलुषयति. II. To manure : सारं ददाति (दा, c. 3. : with loc.).

SOJOURN : अवतिष्ठति (स्था, c. 1. : V. TO RESIDE, STAY).

SOJOURN,-ING (subs.) : (1) अवस्थानं ; (2) अवस्थितिः : V. STAY, RESIDENCE.

SOJOURNER : (1) अवस्थायिन् (f. नी) ; (2) आगन्तुक (f. का = new comer).

SOLACE : I. Subs. : सा(शा)न्त्वनं-ना : V. CONSOLATION, COMFORT. II. Verb : शा(सा)न्त्वयति, उप-, परि- (शा(सा)न्त्व् c. 10. V. TO CONSOLE).

SOLAND or SOLAN-GOOSE : हंसविशेषः.

SOLAR : (1) by comp., *s. dynasty* सूर्य्यवंशः ; *s. day* सूर्य्याहः, Gan. ; *s. rays* अर्ककिरणाः, Vi. ; (2) सौर (f. री) ; (3) सावन (f. नी).

SOLDER : I. Verb : संदधाति (धा, c. 3.). II. Subs. : सन्धिः : V. also [CEMENT.

SOLDIER : (1) सैन्यः (rare), *march of s.s* सैन्यनिर्याणं, Mah. ; (2) सैनिकः, *with the cheers of the s.s* सैनिकहर्षनिःस्वनैः, R. 3. 61. ; (3) योधः (= fighting-man), *surrounded by various s.s* वृतो बहुविधैर्योधैः, Mah. ; (4) भटः (= warrior) ; (5) चमूचरः and sim. comp.s (of a regiment : rare).

SOLDIER-LIKE, SOLDIERLY : I. Like a soldier : expr. with सैनिकवत् or सैनिक इव. II. Brave, martial : q. v. : *s. conduct* भटता or भाटां, Vi. VI. 11.

SOLDIERY : (1) सेना, *encampment of s.* सेनानिवेशः, R. ; (2) सैन्यं, *armed s.* युक्तं सैन्यं, Mah. IV. 19. 32. ; (3) बलं : V. FORCE, ARMY.

SOLE (adj.) : (1) एक (f. का) V. ONLY ; (2) एकमात्र (f. त्रा).

SOLE (subs.) : I. Of the foot : चरणतलं, and sim. comp.s. II. Of shoe : पादुकातलं (?). III. A fish : मत्स्यविशेषः.

SOLECISM : (1) संस्कारच्युतिः and sim. comp.s ; (2) by adj. च्युतसंस्कार (f. रा) or च्युतसंस्कृति (mfn.), Kav.

SOLECISM : च्युतसंस्कारपदप्रयोक्तृ (f. क्त्री) and sim. comp.s.

SOLELY : (1) by adj. एक एव (f. एकैव, n. एकमेव) ; (2) एकमात्रं : V. also ALONE.

Solemn : (1) पुण्य (f. ण्या = holy, sacred : q. v.) ; (2) गम्भीर (f. रा = grave, serious : q. v.). Ph. : *on s. occasions* यात्रोत्सवादिषु, D. II.

Solemnity : I. Ceremony, rite : q. v. : क्रिया. II. Gravity : q. v. : गाम्भीर्यं. III. Sacredness : q. v. : पवित्रता. IV. Pomp : आडम्बरः, आ-.

Solemnize : I. To perform, celebrate : q. v. : (1) अनुतिष्ठति (स्था, c. 1.) ; (2) सम्पादयति (f. of पद्). II. To dignify : q. v.

Solemnly : I. As ordained, formally : (1) यथाविधि ; (2) यथाशास्त्रं ; (3) विधिवत्. II. Gravely, seriously : q. v. : धीरं. III. With pomp : साडम्बरं, *s. accepted (her) hand* जग्राह विधिवत्पाणी, Mal. I. 70. 18.

Solicit : (1) याचते (याच्, c. 1.) v. TO BEG ; (2) नाथति,-ते (नाथ्, c. 1. : rare), *who does not s. the lord* नाथन्ति के नाम न लोकनाथं, N. 3. 25.

Solicitation : (1) याच्ञा ; (2) प्रार्थना : v. REQUEST.

Solicitor : I. Lit. : (1 याचक (f. चिका) ; (2) अर्थिन् (f. नी), प्र-, अभि-, *although he expressed thus he was a s.* अर्थिते प्रकटीकृतेऽपि, Vi. II. 9. ; (3) अभ्यर्थिन् (f. नी) ; (4) प्रार्थयितृ (f. त्री) ; (5) अभ्यर्थयितृ (f. त्री) ; (6) याचितृ (f. त्री) ; (7) वनीयक (f. यिका : rare). III. In law : *समर्थयितृ (f. त्री).

Solicitor general : *व्यवहारसचिवः.

Solicitous : व्यग्र (f. ग्रा) : v. ANXIOUS, EAGER.

Solicitously : व्यग्रं : v. ANXIOUSLY, EAGERLY.

Solitude : व्यग्रता, : v. ANXIETY, EAGERNESS.

Solid (adj.) : I. Lit. : स्थूल (f. ला), *s. geometry* *स्थूलज्यामितिः. II. Substantial, valid : q. v. : सारवत् (f. ती). III. Compact : q. v. : संहत (f. ता).

Solid (subs.) : (1) perh. स्थूलं ; (2) स्थूलपदार्थः and sim. comp.s.

Solidly : (1) दृढं : v. FIRMLY ; (2) गभीरं : v. DEEPLY ; (3) सम्यक् : v. THOROUGHLY.

Soliloquy (subs.), Soliloquize (v.) : expr. with स्वगतं or आत्मगतं (= to one's self), "अश्राव्यं खलु यद्वस्तु तदिह स्वगतं मतं", Sah. VI. : v. TO SAY,-ING.

Solitarily : (1) by adj. : एकाकिन् (f. नी) ; (2) विविक्तं (=in seclusion).

Solitariness : (1) विविक्तता : v. SECLUSION ; (2) एकाकिता (= state of being alone) ; (3) रहस् (= secrecy : q. v.).

SOLITARY : I. Single, one : q. v. : एक (f. का). II. Retired, lonely : q. v. : (1) विविक्त (f. क्ता) ; (2) निर्जन (f. ना = unpopulated). III. Living alone : (1) एकाकिन् (f. नी), *although they were s.* एकाकिनोऽपि, Si. 2. 4. ; *why do you lead a s. life in this lonely forest* किमेकाकिनी वनमिदमधिवसति, K.

SOLITUDE : I. Lonely place : (1) विविक्तं ; (2) निर्जनं or विजनं स्थानं and sim. comp.s. II. Loneliness : (1) विविक्तता ; (2) निर्जनता, etc. III. Lonely life : (1) एकाकिता ; (2) by circum., *you have adopted s.* अङ्गीकृतमरण्यावस्थानं, K.

SOLO : perh. त्रिपदी, K.

SOLSTICE : (1) अयनान्तः, Su. 12. 51. ; (2) अयनसन्धिः, com. ; (3) अयनं (अयने दक्षिणोत्तरायणसम्बन्धी, com. Su. 3. 11.). *The summer s.* कर्कसंक्रान्तिः, *the winter s.* मकर-संक्रान्तिः, Su. 14. 9.

SOLSTITIAL : expr. by comp., *s. point* : v. SOLSTICE.

SOLUBILITY : (1) द्राव्यता ; (2) विलायनीयता ; (3) गालनीयता. [या), वि-.

SOLUBLE : (1) द्राव्य (f. व्या), वि-, सं- ; (2) विलायनीय (f. या) ; (3) गालनीय (f.

SOLUTION : I. Dissolution : द्रावणं ; (2) विलायनं ; (3) गालनं. II. : (1) क्वाथः (= decoction), *s. of Vásaka* वासकः क्वाथः, Shárangadhara ; (2) रसः, "गृहीत्वा तं रसं पूतं गव्येन पयसा सह" C. s. III. Explanation, exposition : q. v. : साधनं.

SOLVE : (1) साधयति (c. of सिध्), *what is to be s.d* साध्यं, K. d. ; (2) व्याकरोति : v. TO EXPOUND ; (3) उत्तरं वदति (वद्, c. 1. = to reply). Ph. : *to s. doubt* संशयं छिनत्ति (छिद्, c. 7.).

SOLVENCY : (1) वित्तवत्ता ; (2) समृद्धता : v. RICHES.

SOLVENT : I. Able to pay claims : (1) वित्तवत् (f. ती = rich), *if a surety is s.* प्रतिभूर्यदि वित्तवान्, Mit. ; (2) समृद्ध (f. द्धा = affluent). II. Capable of dissolving : द्रावक (f. की).

SOMBRE : मलिन (f. ना) : v. DARK, GLOOMY.

SOME : (1) कोऽपि (कापि, किमपि = certain), *s. body informs s. one from s. place* कुतोऽपि कोऽपि कमपि पुरुषविशेषमवगमयति, Mu. V. ; *thinking s. thing or other* किमपि किमपि मन्दायन्, V. II. ; (2) कश्चित् (काचित्, किञ्चित् = 1, also = few, short), *wait s. time* कालः कश्चित् प्रतीक्ष्यतां, Ku. II. 34. ; *s. recited eulogistic hymns of the Rig Veda* केचिद्बृचः स्तुतिचतुराः समुदाहरन्, C. I. ; (3) कश्चन (काचन, किञ्चन = 2. : rare) ; (4) एके (pl. : in opposition to others, G. § 307. d.), *of s. systems* एकेषां शाखिनां,

S. ; (5) कतिचित् (pl. = few), *it will take s. days* तत्र कतिचिद्दिनानि गमिष्यन्ति, ; P. III. 11. (6) कतिपय: (या, यं), *after s. days* गतेषु कतिपयदिनेषु, D. ; (7) कियत् (f. ती : rare), *in s. points silent* कियत्सु मौनं, N. IX. 15. ; (8) कियानपि etc., M. n.

SOMEHOW : (1) कथमपि, *s. or other it has fallen from this tree* कथमपि तदस्माद्वृक्षात्पतितं:, K. ; (2) केनापि or केनचित् प्रकारेण.

SOMERSAULT, SOMERSET : perh. : मस्तकेन पतनं or ऊर्ध्वपादस्खलनं, D. VIII.

SOMETIME : I. Formerly : q. v. : पूर्वं. II. At one time : (1) एकदा ; (2) कदाचित्, Mah.

SOMETIMES : (1) कदाचित् (rarely कदाचन), *s. at Ujeen, s. at Hemakúta* कदाचिदुज्जयिन्यां कदाचिद्धेमकूटे, K. ; *do the faults of Chandragupta s. remind his subjects of...* अपि कदाचिच्चन्द्रगुप्तदोषाः स्मारयन्ति... प्रकृतीः, Mu. I. ; (2) क्वचित्, *s. poison acts as nectar* विषमप्यमृतं क्वचिद्भवेत्, R. VIII. 40.

SOMEWHAT (subs.) : expr. with किञ्चित् : v. SOMEWHAT (adv.), LITTLE.

SOMEWHAT (adv.) : (1) किञ्चित्, *s. ashamed* किञ्चिदुपजातलज्जः, K. v. LITTLE ; (2) by doubling adj.s, *s. afraid* भीतभीतः (ता, तं), Ki. XIV. 65. ; *s. alarmed* चकितचकितं, Me. I. 14. ; *s. transparent* अच्छाच्छ (f. च्छा), K. ; (3) rarely by affixes जातीय (f. या), कल्प (f. ल्पा), देश्य (f. श्या), देशीय (f. या), to adj.s, *s. clever* पटुजातीयः (या, यं).

SOMEWHERE : I. In or to some place : (1) क्वापि, *s. else* अन्यत्र क्वापि, Ra. ; (2) कुत्रापि ; (3) क्वचित्,-अपि ; (4) कुत्रचित्,-अपि. II. From s. : कुतश्चित् or कुतोऽपि, *from s. else* अन्यतः कुतश्चित्.

SOMNAMBULISM : (?) (1) निद्राचार: ; (2) स्वप्नचार: and sim. comp.s.

SOMNAMBULIST : (1) निद्राचारिन् (f. णी) ; (2) निद्राचर (f. री) and sim. comp.s.

SOMNOLENCE, SOMNOLENCY : निद्रालुता : v. DROWSINESS.

SOMNOLENT : निद्रालु (mfn.) : v. SLEEPY.

SON : I. Lit. : (1) पुत्रः, *which those who have s.s get* पुत्रिणो यां व्रजन्ति वै, Mah. I. 12. 24. ; *by my eldest s. Yadu* मम ज्येष्ठेन यदुना, 83. 24. ; (2) सुतः ; (3) सूनुः ; (4) तनयः ; (5) नन्दनः ; (6) आत्मजः and sim. comp.s, "भास्करस्यात्मसम्भवः", Mah. ; (7) सन्ततिः (= offspring), *we have one s.* अस्माकं सन्ततिरेकः, Mah. I. 12. 18. ; (8) प्रजा (= 7), *child, your s.s will not inherit the kingdom* तस्माद्राज्यभाक् तात प्रजा तव भविष्यति, 82. 9. ; (9) by deriv., *s. of Dasaratha* दाशरथिः ; *s.s of Kuru* कौरवाः.

Ph. : *s. of men* मनुष्यजन्मन् (m.), Si. I. 35. II. A native : q. v. : expr. by deriv.

Son-in-law : जामातृ (m.), "जामातुराश्रमं", U. I. 3.

Song : (1) गीतं, *at the end of the song* गीतान्ते, Mal. II. ; *fond of s.s* प्रियगीत (f. ता), K. ; *s.s of Govinda* गीतगोविन्दं, Gi. ; *intent to hear their s.s* तद्गीतश्रवणैकाग्रा, K. 15. 66. ; *fond of s s* प्रियगीत (f. ता), K. ; *by the auspicious s.s of bees* भृङ्गावलीमङ्गलगीतनादैः, P. h. ; (2) गीतिः, *by auspicious eulogistic s.s* स्तुतिगीतिमङ्गलैः, Ki. I. 38. ; गीत्या देवं विरूपाक्षमुपवीणयन्ति, K. ; (3) गानं, *dry s.* शुष्कं गानं, Sah. VI. ; *consisting of s.* गानात्मक (f. त्मिका)), Say. ; (4) रुतं (=cry : q. v.).

Songster, Songstress : (1) गायक (f. यिका) ; (2) गायन (f. नी).

Sonless : अपुत्र (f. त्रा) and sim. comp.s : v. CHILDLESS.

Sonnet : (1) गीतिका ; (2) गाथा : v. SONG.

Sonorous : I. Lit. : विराविन् (f. णी) ; (2) शब्दन (f. ना). II. Melodious, sweet : q. v. : मधुर (f. रा). III. Clear : q. v. : स्पष्ट (f. ष्टा).

Sonorously : (1) मधुरं v. SWEETLY ; (2) स्पष्टं v. CLEARLY ; (3) उच्चैः v. LOUDLY.

Sonship : (1) पुत्रत्वं ; (2) पुत्रावस्था (the state) ; and sim. comp.s.

Soon : I. Without delay, early : अचिरेण or अचिरात्, *they will be s. separated from us* पृथगस्मादचिरेण भाविता तैः, Si. II. 116. ; *it will very s. bear fruit also* अयमचिरादेव फलोन्मुखोऽपि भविता, Vi. VI. II. Quickly, speedily : (1) आशु, *as s. the king ordered* यावदादिशति पार्थिवः ...तावदाशु, R. XI. 3. ; (2) शीघ्रं ; (3) क्षिप्रं ; (4) तूर्णं, *s. covered the ground* तूर्णं व्यधुवंसुमतीं, Si. V. ; (5) द्रुतं, B. ; (6) त्वरितं or सत्वरं (=hastily). Ph. : (a) *as s. as* : q. v. : (2) *as s.* (= willingly, readily) कामं v. RATHER.

Sooner : I. Rather : q. v. : वरं. II. Earlier : ph. : *s. or latter* अद्य श्वो वा. III. More easily : expr. by circum., *it is s. said than done* वक्तुमिदं सुकरं न तु कर्तुं.

Soot : (1) कज्जलं (?) ; (2) किट्टं (?).

Sooth : *in s.* सत्यं : v. TRULY, INDEED.

Soothe : (1) प्रसादयति (c. of सद् : v. TO CONSOLE) ; (2) शमयति (c. of शम् : v. TO ALLEVIATE, MITIGATE) : v. also TO SATISFY, CARESS.

Soothing (adj.) : I. Of medicines : शमन (f. नी), प्र-, *s. the pangs of*

spleen शोकाग्निशमनी, Bhá.; (2) शान्तिकर (f. री); (3) शान्तिप्रद (f. दा) II. Sweet: मधुर (f. रा).

SOOTHINGLY: (1) मधुरं: v. SWEETLY; (2) by comp.

SOOTHSAYER: दैवज्ञ: v. FORTUNE-TELLER.

SOOTHSAYING: शुभाशुभकथनं: v. also PROPHECY.

SOOTY: I. Lit.: कज्जलमय (f. यी: ?). II. Like soot,: धूमश्याम (f. मा) and sim. comp.s., C. v.

SOP: I. Lit.: perh. पिण्ड:. II. Fig.: आमिषं: v. FOOD, MEAT.

SOPHISM, SOPHISTRY: (1) हेत्वाभास:; (2) युक्त्याभास, *thus many rely on arguments of s.s* एवं बहवो युक्तिवाक्यतदाभाससमाश्रया:, S.

SOPHIST: हेत्वाभासवादिन् (f. नी) and sim. comp.s.

SOPHISTIC, SOPHISTICAL: by comp.; *s. argument*: v. SOPHISM.

SOPHISTICATED: v. ADULTERATED, FALSE. [sim. comp.s.

SOPORIFEROUS, SOPORIFIC: (1) स्वापन (f. नी); (2) निद्राजनन (f. नी) and

SORCERER, SORCERESS: (1) ऐन्द्रजालिक (f. की): v. MAGICIAN; (2) मायाकार (f. री).

SORCERY: (1) ऐन्द्रजालं: v. MAGIC; (2) माया. [FILTHY).

SORDID: (1) कृपण (f. णा): v. MEAN, NIGARDLY; (2) कुत्सित (f. ता: v.

SORDIDNESS: (1) कार्पण्यं: v. MEANNESS; कुत्सितता: v. FILTHINESS.

SORE (subs.): (1) क्षतं, *when the mind is deeply s.d* गाढं क्षते मनसि, Sr.: V. INJURY, ABSCESS, HOLE.

SORE (adj.): (1) सरुज (f. जा = giving pain); (2) कष्ट (f. ष्टा = distressing); (3) उग्र (f. ग्रा = violent: q. v.): V. PAINFUL.

SORE, SORELY: भृशं: v. VIOLENTLY, EXCEEDINGLY. [q. v.: तीव्रता.

SORENESS: I. Painfulness: q. v.: सरुजता. II. Intensity, violence:

SORITES: निगमनं (?), N. d.

SORREL: (1) चुक्रा (the Indian s.); (2) चुक्र:, Wilson.

SORROW (subs.): (1) शोक:, *he who is affected by s. is called a coward* यं शोक: समभिभवति तं कापुरुषमाचक्षते, C. 6.; (2) शुच्, *should not give way to s.* शुचो वशं गन्तुं नार्हसि, K. 8. 90.; (3) सन्ताप: (= distress), *although knowing the cause of your s.* तव विद्वानपि तापकारणं, 76.; (4) मन्यु: (ambiguous), *the speed of s. was slackened* शिथिलीभूतो मन्युवेग:, C. 7.

SORROW (v.): शोचति (शुच्, c. 1.): V. TO GRIEVE, LAMENT.

SORROWFUL: I. Full of sorrow: (1) शोकार्त (f. र्ता); (2) सशोक (f. का);

(3) शोकान्वित (f. ता) ; (4) शोकोपहत (f. ता) ; (5) शोकोपहृष्ट (f. ष्टा), and sim. comp.s : v. also SAD. II. Wretched, lamentable : q. v. : शोच्य (f. च्या) or शोचनीय (f. या), परि-, अनु-, सं-.

SORROWFULLY : (1) सशोकं ; (2) by adj.

SORRY : I. Grieved, sad : (1) दुःखित (f. ता), *one who is s. sheds tears* दुःखितस्त्वाश्रुपातः, Ve. III. ; *it makes me s.* अदो दुःखकरोति, मां, Si. 2. 12. ; (2) सन्तप्त, अनु- (f. प्ता). *To be s.* v. TO REPENT. *To make s.* v. TO GRIEVE. II. Poor, wretched : (1) क्षुद्र (f. द्रा) ; (2) कु in comp. : v. BAD.

SORT : I. Subs. : प्रकारः : v. KIND, MANNER. Ph. : *out of s.s* : fig. : अस्वस्थ (f. स्था) : v. UNWELL. II. Trans. : विन्यस्यति (अस्, c. 4.) : v. TO ARRANGE. III. Intrans. : युज्यते (pass. of युज्) : v. TO SOOT.

SORTER : विन्यस्य (f. स्त्री) : v. ARRANGER.

SORTIE : perh. : अवस्कन्दः, *to make a s.* अवस्कन्दति (स्कन्द्, c. 1.), Mal. I.

SOT, SOTTISH : I. Drunkard : q. v. : पानमूढ (f. ढा). II. Foolish : q. v. : मूढ (f. ढा).

SOTTISHLY : expr. by adj.

SOTTISHNESS : I. Drunkenness : पानप्रसक्तिः. II. Foolishness : मूढता.

SOUL : I. The spiritual part : (1) आत्मन् (m.), *with (their) whole s.* सर्वात्मनैव, N. XI. 2. ; *you are my s., my heart, my life* त्वमात्मा मे मनः प्राणाः, B. v. ; *individual s.* प्रत्यगात्मा ; *animating s.* जीवात्मा ; *rational s.* चिदात्मा ; *pure (universal) s.* परमात्मा ; (2) जीवः (animating s.), *s. the chief minister of life* जीवो मुख्यप्राणसचिवः, S. II. Heart, mind : q. v. : हृदयं. III. A person : q. v. : not expr., *not a single s. returned* नैकोऽपि निवर्तते ; *good s.s* भद्रमुखाः ; *poor s.* मन्दमतिः ; etc. IV. Fig., leader, inspirer : (1) जीवनं (= life : q. v.) ; (2) बलं (= force : q. v.). V. Essence, chief part : q. v. : सारः. VI. After death : (1) जीवः ; (2) प्रेतः (= dead, departed s.) ; (3) sometimes not expr., "धामाधमुष्टायिनामेवोत्तरेण पथा गमनं", S.

SOUND (subs.) : I. Noise : q. v. : (1) शब्दः, *the attribute of s. is applied to object emitting s.s* शब्दिषु शब्दधर्मस्तप्यते, M. n. on Si. 5. 58. ; (2) ध्वनिः, *by the s. of drums* पटहध्वनिभिः, R. 9. 71. ; (3) नादः, *heart and ear rending s.s* हृदयश्रोत्रभिन्नादः, Si. ; (4) स्वनः, निः-, *emitted s.* स्वनमनुगत, Si. 6. 67. ; (5) क्वादः, निस्-, *s. of kettle-drums* दुन्दुभीनां क्वादः,

Ki. 8. 16. II. Note : q. v. : स्वरः. III. Narrow-sea : *सन्धिसागरः. IV. A fish : सिन्धुः. V. A probe : perh. एषणी.

SOUND (v. i.) : (1) ध्वनति, प्र- (ध्वन्, c. 1.), *s.ed making the quarters re-s.* दिशो ध्वनयन्ताग्राः, Mah. ; *drums s.ed being bitten* पणवा दध्वनुर्हताः, Bh. 14. 3. ; (2) नदति, नि-, प्र-, अभि-, वि-, (नद्, c. 1.), *musical instruments s.ing* नदत्सु तूर्येषु, R. 7. 38. ; (3) शब्दं करोति etc., *s.ing like clouds* घनदुन्नादिन् (f. नी), Ki. : v. also ROAR, TINKLE, MURMUR, CRY.

SOUND (v. t.) : I. Lit. : expr. by causal : *s.ing the bow* चापं प्रध्वनय्य, Ki. 17. 10. II. To test, examine : q. v. : परीक्षते (ईक्ष्, c. 1.). III. To celebrate, promulgate : q. v. : घोषयति, उद्- (c. of घुष्).

SOUND (adj.) : I. In good condition : सुस्थ (f. स्था). II. Good, pure : q. v. : सारवत् (f. ती). III. Severe : q. v. : गुरु (f. also र्वी). IV. deep, profound : q. v. : गभीर (f. रा).

SOUNDLY : (1) सम्यक् v. THOROUGHLY ; (2) गाढं v. CHIEFLY, PROFOUNDLY ; (3) भृशं v. SEVERELY.

SOUNDNESS : I. Healthiness : q. v. : सुस्थता. II. Goodness, purity : q. v. : सारवत्ता. III. Profoundity : q. v. : गभीरता. IV. Rectitude, orthodoxy : q. v.

SOUP : जूषः, Bhá. v. BROTH.

SOUR (adj.) : I. Acid : *unripe mangoe is s. but tasty* आम्रमाममम्लं स्वादु, Bhá. ; *somewhat s. and sweet* ईषदम्लं मधुरं, Bhá. III. Fig., harsh, bitter : q. v. : कर्कश (f. शा).

SOUR (v.) : I. Lit. : अम्लीकरोति. II. Fig. : रूक्षीकरोति.

SOURCE : (1) प्रभवः (from which anything proceeds) and by verb प्रभवति, *taking s. in the (mount) Mahendra* महेन्द्रप्रभवाः, V. p. II. 3. 13. ; *the s. of treasure and force* प्रभवः खलु कोषदण्डयोः, Ki. II. ; *its foot is the s. of the lake called Hill-water* तस्य पादात् प्रभवति शैलोदं नाम तत्सरः, Mat. ; (2) योनिः (= origin), *the s. of all, you are self-born* सर्वयोनिस्त्वमात्मभूः, R. x. 20. ; (3) मूलं (= root) ; (4) कारणं (= cause) (4) प्रसूतिः (= parent) ; (6) आदिः (= beginning) ; (8) मुखं (= mouth : of persons in supplying information).

SOURISH : ईषदम्ल (f. म्ला) : v. SOUR.

SOURNESS : I. Lit. : अम्लता. II. Harshness : q. v. : रूक्षता.

SOURSE : I. Plunge : q. v. : मज्जयति (c. of मस्ज्). II. To steep : q. v. III. To pounce upon : अवपतति (पत्, c. 1.).

SOUTH (subs.) : (1) दक्षिणा दिक्. दक्षिणाशा, and sim. comp., *these forest face the s.* एताभ्यरण्यानि, दक्षिणां दिशमभिवर्तन्ते, Vi. v. ; *to the s. of the garden* दक्षिणेन वृक्षवाटिकां, Sa. I. ; *to or on the s.* दक्षिणतः, Mah. ; (2) अवाची (rare) ; (3) poet. याम्या, V. m. ; त्रिशङ्कुतिलका दिक्, K., अगस्त्याचरिताशा, R. IV. 44. and sim. expr.s.

SOUTH, SOUTHERN (adj.) : दक्षिण (f. णा), *s.-wind* दक्षिणो वायुः, V. m. 27. 3. (gen. मलयानिलः, मलयवातः, etc. from the Malaya) ; *s. ocean* दक्षिणः समुद्रः, Rám. V. I. 2. ; *s. country* (the Deccan) दक्षिणापथ., Mah. II. 31. 17. ; *s. people armed with swords* दाक्षिणात्यासिपाणयः, Mah. XII. 101. 5. ; (2) अवाच्य (f. च्या) or अवाच् (f. ची : rare), *s. alley* अवाचीं वीथिं, D. III.

SOUTHERLY : V. SOUTH, SOUTHERN, SOUTHWARDS.

SOUTH-EAST : (1) दक्षिणपूर्वा or पूर्वदक्षिणा दिक् and sim. comp.s ; (2) आग्नेयी दिक् or आग्नेयो दिग्भागः and sim. comp.s ; (3) प्रागवाची.

SOUTH-EAST, SOUTH-EASTERLY, SOUTH-EASTERN (adj.) : (1) दक्षिणपूर्व (f. र्वा) etc. ; (2) आग्नेय (यी : poet.), *s. wind* आग्नेयो वायुः, V. m. 27. 2.

SOUTHWARD,-S : expr. by adj. : दक्षिणाभिमुख (f. खी), Mah. II. 31. 8.

SOUTH-WEST, SOUTH-WESTERN (adj.) : (1) दक्षिणपश्चिमः (मा, मं), *s. wind* वातो दक्षिणपश्चिमः, Mah. ; (2) नैर्ऋतः (ती, तं), *s. wind* नैर्ऋतो वायुः, V. m. 27. 4.

SOUTHERN-WOOD : a plant : दमनः,-कः.

SOUVENIR (subs.) : (1) प्रीतिदायः (of love), Rám. ; (2) स्मृतिदायः (?).

SOVEREIGN : a coin : स्वर्णमुद्रा ; सुवर्णः.

SOVEREIGN (subs.) : (1) अधिराज (f. ज्ञी), *s. of animals* मृगाधिराजः, R. II. 41. ; ईश्वर (f. री), परम-, महा-, *s. of Vidishá* विदिशेश्वरः, Mal. : v. also KING, LORD. [V. CHIEF.

SOVEREIGN (adj.) : (1) परम (f. मा) : V. SUPREME ; (2) मुख्य (f. ख्या) :

SOVEREIGNTY : प्रभुत्वं (= authority, power : q. v.), *s. of the world* जगतः प्रभुत्वं, R. 2. 47. ; (2) राज्यं (= kingdom), *exercise the s. of the whole earth* सकलभुवनराज्यं कारय, Bh. 2. 56. ; *to obtain the fortune of s.* साम्राज्यश्रियमधिगच्छति, Si. 14. 88. ; (3) ईश्वरत्वं (rare), *s. from birth* गर्भेश्वरत्वं, K.

SOW (subs.) : (1) शूकरी ; (2) वराही ; (3) कोली (rare).

SOW-BREAD : a plant : शूकर- or वराहमोदा.

SOW (v.) : वपति, प्र-, परि- (वप्, c. 1.), *who s. seed in other's land* ये परक्षेत्रे

बीजं वपन्ति, K. 2.; *as one s.s, so he reaps* यो यद्वपति बीजं हि सोऽपि लभते फलं, K. S. XVI. 143. Ph.: *to s. dissensions* भेदं जनयति.

SOWER: (1) वप्तृ (f. ्त्री), *the s. does not get the produce* न वप्ता लभते फलं, M. IX. 54.; (2) वापिन् (f. नी), *s.s in other's fields* परक्षेत्रप्रवापिणः, M. IX. 49.; (3) वापक (f. पिका).

SOWING (subs.): (1) वपनं, K. b.; (2) उप्तिः; (3) वापः, Viv.

SPACE: (1) आकाशं, *s. is distinguished by egress and ingress.* निष्क्रमणं प्रवेशनमित्याकाशस्य लिङ्गं, V. 2. 1. 20.: V. SKY; (2) दिश् (f. = relative s.): V. QUARTER. II. Interval: q. v.: अन्तरं. III. Room: (1) अवकाशः, *to give s.* अवकाशं ददाति, R.; (2) स्थानं: V. PLACE. IV. Of time: not expr., *what s. of time* कियत्कालं. [LARGE.

SPACIOUS: (1) विस्तीर्ण (f. र्णा),: V. EXTENSIVE; (2) विशाल (f. ला): V.

SPACIOUSNESS: (1) विस्तीर्णता; (2) विशालता; (3) विपुलता; (4) पृथुता.

SPADE: (1) खनित्रं; (2) अवदारणं (rare).

SPAN (subs.): I. Lit.: (1) किष्कुः (also = cubit); (2) वितस्तिः; (3) अर्द्धहस्तः. II. Fig., short space: '*the brief s. of life*' तरलं जीवनं, J. and sim. comp.s.

SPAN (v.): मिमीते, प्र-, परि-, (मा, c. 3.): V. TO MEASURE.

SPANGLE: I. Subs.: रजतपत्रं. II. Verb: V. TO ADORN, STUDDED.

SPANIEL: आखेटिककुक्कुरविशेषः.

SPANISH: हिस्पानीय (f. या).

SPANK: V. SLAP, TO SLAP.

SPAR (subs.): I. Crystallized earth: *स्फटिकमृत्तिका; उपधातुः (?). II. A long beam: (1) दीर्घकाष्ठं; (2) यष्टिः (= pole). [c. 1.).

SPAR (v.): I.: Lit.: V. TO BOX. II. Quarrel: q. v.: विवदते (वद्,

SPARE (v.): I. Not to throw away: (1) न क्षिपति, नि-, विनि-, प्र-, (क्षिप्, c. 1.); (2) संचिनोति (चि, c. 5.): V. TO SAVE; (3) रक्षति, सं- (रक्ष्, c. 1. = to keep), *shall s. money for calamities* आपदर्थं धनं रक्षेत्, H. II. To grant, give: q. v.: ददाति (दा, c. 3.). Ph.: *s. him* मुञ्चतां, Mr. 10.: V. TO RELEASE. III. To give up: जहाति, वि- (हा, c. 3.: V. TO ABANDON). IV. To ommit, forbear: q. v.

SPARE (adj.): I. Superfluous: (1) उद्वृत्त (f. त्ता); अव्यापृत (f. ता = unemployed). II. Scanty, little: q. v.: अल्प (f. ल्पा). III. Lean, slender: q. v.: कृश (f. शा).

SPARENESS: कृशता: V. LEANNESS, SLENDERNESS.

Sparingly : (1) मितं : V. MODERATELY ; (2) अल्पं : LITTLE.

Sparingness : मितव्ययिता (त्वं) परि-.

Spark : I. Of fire : (1) स्फुलिङ्गः, वि-, *whose s.s were scattered on all sides* विष्वक् विसृतस्फुलिङ्गः, Ki. 16. 51. ; (2) कणः (= particle), *s.-red* कणाचय-, Si. 5. 55. II. A small particle : कणः (= drop).

Sparkle : स्फुरति, वि- (स्फुर्, c. 1. : V. TO GLITTER).

Sparring (subs.) : I. Lit. : (1) क्रीडा, S. k. ; (2) मुष्टियुद्धं. II. Debate, controversy : q. v. [(2) कलविङ्कः.

Sparrow : (1) चटकः, *hen s.* चटका ; *s. couple* चटकौ ; *a young s.* चटककः ;

Sparse : विरलः (ला, लं) : V. THIN, SCATTERED.

Sparseness : विरलता : V. THINNESS, FEWNESS.

Spasm : I. In general : संकोचः (= contraction). II. The disease : शिरासंकोचः, Bhá. ; शूलं (= cholic), कृच्छ्रं शूलं पार्श्वयोश्चापि, Bhá.

Spasmodic : expr. by comp. or circum.

Spatter : अवसिञ्चति (सिच्, c. 1.) : V. TO BESPATTER.

Spatterdashes : *पङ्कावरणं and sim. comp.s.

Spatula : लेपनी, प्र-, वि- (?).

Spavin : perh. अस्थिशोथः.

Spawn : I. Subs. : (1) मीनाण्डं and sim. comp.s (of fish) ; (2) भेकाण्डं (of frogs). II. Verb : अण्डानि सुवति (सु, c. 6.), मोचयति (मुच्, c. 10.), etc.

Spay : I. Verb : V. TO CASTRATE. II. Subs. : निष्कायणो हरिणः.

Speak : (1) वक्ति, प्र- (वच्, c. 2.), *I spoke to the sun of this immutable doctrine* इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययं, G. IV. 1. V. TO SAY. ; (2) ब्रवीति or ब्रूते (ब्रू, c. 2.), *for good men s. of their usefulness by results and not by words* ब्रुवते हि फलेन साधवो न तु कण्ठेन निजोपयोगितां, N. II. 48. ; *Manu spoke to Ikshváku* मनुरिक्ष्वाकवेऽब्रवीत्, G. IV. 1. ; (3) कथयति (कथ्, c. 10. = to tell), *this s.s of the king's excellences that* अनेन कथिता राज्ञो गुणा यत्..., R. X. 53. ; *which he was s.ing thus* इति कथयति तत्र, Ki. III. 37. ; (4) वदति (वद्, c. 1. = s. to), *given way to rage, he spoke as follows in very bitter not plain language* वाचमवददिति रोषरसादतिमात्रनिष्ठुरस्फुटतराक्षरामसौ, Si. XV. 13. ; (5) गदति, नि- (गद्, c. 1. = 4.), *the lion spoke to him in human tongue* तं मनुष्यवाचा निजगाद सिंहः, R. II. 33. ; *the general spoke to them* सेनान्यो ते जगदिरे, Ki. XV. 7. ; (6) भाषते (भाष्, c. 1. = to say, utter), *as if spoke the*

same thing again समेवार्थमभाषत, R. II. 41. ; (7) वाच or गिरं or गां उदीरयति, उद्गिरति, विसृजति etc. (= make a speech). Ph. : (a) *s. out plainly* भिन्नार्थमभिधीयतां, Sa. VI. ; (b) *formerly they also could s. like men* एतेषामपि पुरा पुरुषाणामिव वागासीत्, K.

SPEAK ILL OF : (1) अपभाषते, *who s.s ill of great (men)* यो महतोऽपभाषते, Ku. v. 83. ; (2) अपवदति-ते, "धनकामो न्यायमपवदते", Vámana.

SPEAK WELL OF : प्रशंसति (शंस्, c. 1.) : v. TO PRAISE.

SPEAK WITH, SPEAK TOGETHER : (1) संवदति, *the foe of Bala speak with Nárada* नारदं बलरिपुः समवादीत्, N. v. 12. ; (2) संभाषते, M. n. ; (3) संकथयति. [प्रशा., Ki. II. 5. ; (2) वाग्मिन् (f. नी = orator).

SPEAKER : (1) वक्तृ (f. त्री), *indifferent to particular s.s* वक्तृविशेषनि:-

SPEAKING (subs.) : (1) भाषितं v. TO SPEAK ; (2) वाच् (f.) v. SPEECH.

SPEAR : I. Subs. : शूल (mn.) : v. also LANCE. II. Verb : शूलेन विध्यति : v. TO PIERCE.

SPEARMAN : (1) शूलिन् (f. नी) ; (2) शूलधर (f. री) ; (3) शूलधारिन् (f. णी).

SPECIAL : I. Lit. : (1) by comp. ; (2) जातीय (f. या) and sim. deriv.s. II. Opposed to common : (1) विशेष in comp., *by s. injunctions* विशेषशास्त्रै:. M. n. on Ku. v. 27. ; (2) वैशेषिक (f. की : rare), *s. attribute* वैशेषिको गुण:, Par. ; (3) विशिष्ट (f. ष्टा), *s. jury* विशिष्टसभ्या: (?).

SPECIALTY, SPECIALITY : (1) विशेषधर्म: and sim. comp.s ; वैशेषिकता, वैशेषिकत्वं (rare).

SPECIALLY : I. Lit. : जात्यनुसारेण and sim. comp.s. II. Particularly : (1) विशेषेण ; (2) विशेषत: ; (3) विशिष्टं ; (4) विशिष्य *s. to those who say the praises of Bhaimí*, विशिष्य भैमीं गुणकीर्त्तनाज्ञतां, N. 15. 1.

SPECIE : मुद्रा : v. COIN.

SPECIES : (1) जाति:, *of the same s.* सजातीय or एकजातीय (f. या), Sr. ; *whatever best in a s. is called (its) gem* जातौ जातौ यदुत्कृष्टं तद्रत्नं कथ्यते बुधै:, M. n. II. प्रकार: : v. KIND. [sense clear).

SPECIFIC : विशेष in comp., *s. (remedy)* विशेषमौषधं or महौषधं (when

SPECIFICALLY : (1) सविशेषं ; (2) भिन्नार्थं (= explicitiy). [MENTION).

SPECIFY : (1) उदाहरति (हृ, c. 1.) ; (2) संविशेषं उल्लिखति (लिख्, c. 6. : v. TO

SPECIMEN : (1) निदर्शनं ; (2) आदर्श. (= model).

SPECIOUS : v. PLAUSIBLE, SHOWY ; S.LY : v. PLAUSIBLY.

SPECIOUSNESS : सत्याभास: : v. PLAUSIBILITY.

SPECK : बिन्दु: : v. SPOT.

SPECKLE : बिन्दुभिश्चित्रयति : v. TO SPOT.

SPECTACLE : I. Show: (1) दृश्यं ; (2) कौतुकं (= curiosity). II. In pl., for the eye : उपनेत्रं (?).

SPECTATOR : (1) प्रेक्षक (f. क्षिका), *uttered by s.s* प्रेक्षकेरिताः, Mah. I. 133. 13. ; (2) प्रेक्षकजनः or -लोकः ; (3) द्रष्टृ (f. ष्ट्री) ; (4) दर्शक (f. र्शिका), परि-.

SPECTRAL : by comp. : v. also GHASTLY.

SPECTRE : भूत (mn.) v. GHOST ; (2) छाया v. SHADE.

SPECTRUM : *solar s.* *सौरदर्शनं.

SPECULATE : I. To consider, meditate : q. v. : विचारयति (c. of चर्). II. To guess : q. v. : विकल्पयति (c. of क्लृप्). III. In commerce : perh. कपालं सेवते.

SPECULATION : I. Meditation, consideration : q. v. : विचारः. II. In commerce : *कपालसेवा. III. Guess : q. v. : विकल्पः.

SPECULATIVE : विचारसेविन् (f. नी). Ph. : *s. philosophy* दर्शनशास्त्रं.

SPECULATOR : I. Philosophical : मीमांसक (f. सिका). II. Commercial : *कपालसेवक (f. विका) or -सेविन् (f. नी).

SPEECH : I. The faculty : (1) वाच् (f.) ; (2) वाक्शक्तिः. II. Language : q. v. : वाच्. III. Utterance, address : (1) वाच् (f.) or वचस् (n.) ; (2) गिर् (f.) ; (3) वाणी ; (4) सरस्वती ; (5) भारती : v. also SAYING.

SPEECHLESS : मूकः (का, कं) : v. SILENT, DUMB.

SPEED : (1) वेगः, *motion at full s.* पूर्णवेगा गतिः, M. n. ; (2) जवः, *the s. of the current* स्रोतोजवेन, Mah. ; (3) रंहस् (n.), *s. of wind* मारुतस्य रंहः, R. II. 34. ; (4) त्वरा v. HASTE ; (5) शीघ्रता v. QUICKNESS. Ph. : *may you have good s. on your way* तव वर्त्मनि वर्त्ततां शिवं, N.

SPEED (v.) : शिवं or क्षेमं or मङ्गलं करोति (with gen.).

SPEEDILY : (1) आशु ; (2) तूर्णं : v. QUICKLY.

SPEEDY : (1) by adv., *and may your meeting be s.* पुनरस्तु त्वरितं समागमः, N. 2. 62. ; (2) शीघ्र (f. घ्रा = quick) ; (3) जवन (f. ना = swift).

SPELL (subs.) : I. Sub. : (1) मन्त्रः ; (2) तन्त्रं. II. Verb : वर्णयति (वर्ण्, c. 10. : comp. Bengali Bánana).

SPELLING (subs.) : v. TO SPELL. Ph. : *vocabulary of words having two s.s (forms)* द्विरूपकोषः ; *s.-book* *वर्णशिक्षा (comp. वर्णपरिचय of Vidyáságara).

SPELT : a kind of coin : गोधारः (??).

SPEND : I. To expend : (1) व्ययति,-ते (व्यय्, c. 1.), *s.ing at pleasure* व्ययमानः स्वेच्छया, H. 2. 95. ; (2) उत्-सृजति, वि-, समुत्- (सृज्, c. 6.), *s.ing money* धनोत्सर्गं करोति, Rám. ; (3) त्यजति, परि-, सं- (त्यज्, c. 1.), *receives much, s.s little* तनुत्यागी बहुग्रहः, H. 2. 91. II. To pass : q. v. : क्षपयति (c. of क्षिप्).

SPEND-THRIFT : (1) अतिव्यय (f. या), H. ; (2) अतिव्ययिन् (f. नी) ; (3) त्यागशालिन् (f. नी) ; and sim. comp.s.

SPEW : वमति (वम्, c. 1.) : V. TO VOMIT.

SPHERE : I. A globe : गोलः, *celestial s.* खगोलः, Go. ; *lunar s.* चन्द्राधिष्ठानगोलः, Su. com. II. Province, department : expr. by कर्म (= work) or क्षेत्र (= field).

SPHERICAL : (1) गोलाकारः (रा, रं) ; (2) by गोलः.

SPHERICS : (1) गोलः, *an astronomer not knowing s.* गोलानभिज्ञो गणकः, Go. 3. ; (2) गोलग्रन्थः or गोलप्रबन्धः (= a work on s.), Go. (गोलाध्याय is the part on S. in S. s).

SPHEROID : *उपगोलः (अण्डं = egg may prop. be used for prolate s.s).

SPHINX : *नरसिंही.

SPICE (subs.) : गन्धद्रव्यं, *s.s* कर्पूरादिवर्गः, Bhá. ; *the three s.s* त्रिसुगन्धि or त्रिजातकं, Bhá. ; *the four s.s* चतुर्जातकं, Bhá.

SPICE (v.) : वासयति, अधि- (वास्, c. 10.), *well s.d with cloves and camphor* लवङ्गेन्दुसुवासित (f. ता), Bhá.

SPICY : (1) सुगन्धि (mfn. = fragrant) ; (2) वासित (f. ता = spiced).

SPIDER : (1) ऊर्णनाभः ; (2) मर्कटः ; (3) लूता, *s.'s web* लूताजालं ; (4) तन्तुनाभः, *the s. also spins its web itself* तन्तुनाभस्य स्वत एव तन्तून् सृजति, S. II. 1. 25.

SPIKE (subs.) : I. Of flowers : (1) मञ्जरी ; (2) वल्लरी. II. Of grain : (1) कणिशं (षं) ; (2) शीर्षं (= head). III. A large nail : महाकीलः (?).

SPIKE (v.) : कीलयति (nomi : ??).

SPIKENARD : (1) जटामांसी ; (2) मिशिः (शी) ; (3) नलदा.

SPIKY : (1) तीक्ष्णाग्र (f. ग्रा = sharp-pointed) ; (2) कीलचित (f. ता = furnished with spikes).

SPILL : I. Subs. : शलाका. II. Trans. : perh. क्षिपति (क्षिप्, c. 6. = throw) or पातयति (c. of पत् = fall). III. Intrans. : पतति (पत्, c. 1.).

SPIN (v. t.) : I. Lit. : कृणत्ति (कृत्, c. 7.), *spindle is the instrument for s.ning* तर्कुः कर्त्तनसाधने, H. c. 3 575. II. To revolve : q. v. : परिवर्त्तयति (c. of वृत्). III. Intrans. : घूर्णते (घूर्ण्, c. 1.) : V. TO REVOLVE.

Spinach : शाकप्रभेदः.

Spinal : ph. : *s. column* पृष्ठवंशः : v. SPINE.

Spindle : (1) तर्कुः ; (2) तर्कुटी ; (3) मेढयन्त्रं (rare).

Spindle-shanks : क्षामजङ्घ (f. ङ्घा) and sim. comp.s ; पृश्नि (श्नि mfn.), A.

Spine : I. Of the body : (1) पृष्ठवंशः ; (2) कशेरु (mn.). II. A thorn : कण्टकः.

Spinner : (1) कर्त्तक (f. र्त्तिका) ; (2) तन्तुवाय (f. यी = weaver).

Spinning wheel : perh. कर्त्तनचक्रं. [and sim. comp.s.

Spinster : I. Lit. : सूत्रकर्त्तिका. II. An unmarried woman : अनूढा

Spiracle : रन्ध्रं : v. PORE.

Spiral : आवर्त्तिन् (f. नी : ?), वि-, *s. wheel* आवर्त्तचक्रं (?).

Spire : I. A coil : आवर्त्तः,-र्त्तं, वि-. II. Of a church : (1) शिखरं ; (2) शृङ्गं ; (3) शेखरः (m.).

Spirit : I. Breath, life : q. v. : प्राणः. II. Animating principle : प्राणः, *s. alone is deathless* प्राण एवैको मृत्युनाऽनाप्तः, S. : v. SOUL. Ph. : *the s. spirit* ब्रह्मन् (n.) or परं ब्रह्म, Vi. III. Mind : q. v. : मनस् (n.), *loftiness of s.* मनसः समुन्नतिः, Ku. VI. 66. Ph. : *high s.s* (= joy) प्रहर्षः ; *good s.s* प्रफुल्लता. IV. Energy, vigour : (1) सत्त्वं, *loses s.* सत्त्वात् परिभ्रश्यते, H. 133. ; *evincing high s.* उन्नतसत्त्ववेगः, Ki. XVII. 15. ; (2) तेजस् (mfn.), *lacking s.* निस्तेजस्, Mu. I. 13. ; *again with the s. hightened from a determination (to fight)* भूयः समाधानविवृद्धतेजाः, Ki. XVII. 7. V. Of style : ओजस् (n.), Káv. VIII. 4. VI. Temper, disposition : q. v. : प्रकृतिः. VII. Prevailing disposition (as "s. of the age.") : रीतिः. VIII. Real meaning : भावः or भावार्थः : v. INTENTION. IX. A person : व्यक्तिः. X. A ghost : (1) भूतः. Ph. : *evil s.* अपदेवता, Wilson. XI. Disembodied s. : (1) प्रेतः (= dead) ; (2) not expr. (as corporeality is always supposed), *and the s. of the king Dasaratha* स च राजा दशरथः, Rám. VI. 102. 4. XII. A spirituous liquor : सुरा.

Spirited : I. Of persons : (1) तेजस्विन् (f. नी) ; (2) सत्त्ववत् (f. ती) ; and sim. comp.s. II. Of style : ओजस्विन् (f. नी), Ki. VI. 38. III. In comp. : expr. by comp. : v. SPIRIT.

Spiritedly : (1) सहर्षं, Ki. II. 28. ; (2) सोत्साहं (= zealously).

Spiritless : (1) निस्तेजस् (mfn.) ; (2) निःसत्त्व (f. त्त्वा), H. ; (3) तेजोविहीनः (ना, नं), Ki. XVII. 16. ; and sim. comp.s.

Spiritlessly : (1) निःसत्त्वं (rare) ; (2) निरुत्साहं (without zeal).

Spiritlessness : (1) निःसत्त्वता ; (2) तेजोहीनता ; and sim. comp.s.

Spiritual : I. Lit. : (1) expr. by comp. ; (2) अध्यात्म in comp., *s. knowledge* अध्यात्मज्ञानं ; (3) आध्यात्मिक (f. की). II. Fig. : (1) पारत्रिक or पारलौकिक (f. की = of next world) ; (2) मानसिक (f. की = mental) ; (3) अमूर्त (f. र्ता = incorporeal) ; (4) सात्त्विक (f. की) v. PURE, DIVINE ; (4) धार्मिक (f. की) v. RELIGIOUS.

Spiritualism : I. Lit. : ब्रह्मवादः. II. Modern : *भूतवादः.

Spiritualist : I. Lit. : ब्रह्मवादिन् (f. नी). II. Modern : भूतवादिन् (f. नी) and sim. comp.s.

Spirituality : (1) आध्यात्मिकता ; (2) सात्त्विकता, etc. : v. SPIRITUAL.

Spiritually : (1) ब्रह्मधिया, B. ; (2) विशुद्धदृष्ट्या, and sim. expr.s.

Spirituous : ph. : *s. liquor* सुरासवः, Mah.

Spit (v.) : I. To eject saliva : ष्ठीवति, नि- (ष्ठिव्, c. 1.), *s.ting on any one* अवनिष्ठीवत् (f. ती), M. 8. 282. ; *s. out* निष्ठीवति, N. XXII. 16. II. To run a s. through : शूलाकरोति, D. 8.

Spit (subs.) : I. One is s.ted : निष्ठ्यूतं, Mu. 4. 132. II. For roasting : शूल (mn.). III. Of land. : जलनिर्गमेया भूमिः.

Spite (subs.) : I. Hatred : q. v. : विद्वेषः. II. In s. of : v. NOT-WITHSTANDING (II), DESPITE.

Spite (v.) : द्वेष्टि (द्विष्, c. 2. : v. TO HATE, MALIGN).

Spiteful : (1) by adv. ; (2) सासूय (f. या) ; (3) विद्वेषिन् (f. णी).

Spitefully : (1) सासूयं ; (2) साभ्यसूयं ; (3) द्वेषात् ; (4) विद्विष्टं ; (5) द्रोहबुद्ध्या (= to injure).

Spitefulness : विद्वेषः : v. HATRED, MALIGNITY.

Spitting (subs.) : (1) निष्ठीवः,-नं ; (2) निष्ठेवः,-नं ; (3) निष्ठ्यूतिः.

Spittle : (1) लाला (= saliva) ; (2) निष्ठ्यूतं (what is sipt out).

Spittoon : (1) प्रतिग्राहः ; (2) पतद्ग्रहः, A.

Splash : I. Verb : आस्फालयति, *which s.ed by women* आस्फालितं यत् प्रमदाकराग्रैः, R. 16. 13. II. Subs. : expr. by. adj. आस्फालित (f. ता).

Spleen : I. Lit. : (1) प्लीहन् (m.), *enlargement of s.* प्लीहाभिवृद्धिः, *the disease called s.* प्लीहसंज्ञो गदः, Bhá. ; (2) गुल्मः (rare). II. Rage, mortification : q. v.

Splendid : (1) भासुर (f. रा) : v. BRILLIANT. ; *s. sword* भासुरोऽसिः, N.

16. 18. ; (2) श्रेष्ठ (f. ष्ठा) v. EXCELLENT ; (3) इन्दिष्ठ (f. ष्ठा) v. CHIEF ; (4) प्रशस्त (f. स्ता) v. PRAISEWORTHY.

SPLENDIDLY : (1) by comp. ; *s. dressed* उज्ज्वलवेषधारिन् (f. णी), Mr. 9. ; (2) प्रशस्तं : v. EXECELLENTLY.

SPLENDOUR : (1) औज्ज्वल्यं v. BRILLIANCY ; (2) शोभा v. BEAUTY ; (3) तेजस् (= lustre), *in s. to sun* तेजसा सविता, K.

SPLENETIC : I. Lit. : प्लीहरोगिन् (f. णी) and sim. comp.s. II. Peevish : q. v. : कर्कश (f. शा).

SPLICE : संयोजयति (युज्, c. 10.) : v. TO UNITE.

SPLINT : in medicine : perh. चालकः.

SPLINTER : I. Subs. : काष्ठखण्डं and sim. comp.s (?). II. Verb : विदारयति (c. of दृ) v. TO SHIVER, REND.

SPLIT : I. Intrans. : (1) स्फुटति, प्र-, वि-, परि- (स्फुट्, c. 1.), *heart is s.ting* स्फुटति हृदयं, M. 3. 37. ; (2) दीर्यते, वि- (pass. of दृ), *sound of s.ting rock* विदीर्यमाणाश्मनिनादः, Ki. II. Trans. : स्फोटयति (c. of स्फुट्) ; (2) विदारयति (c. of दृ). III. Subs. : (1) expr. by verb ; (2) छिद्रं (= hole).

SPLUTTER : मर्मरायते (nomi.).

SPOIL (v.) : I. To destroy, defile : q. v. : दूषयति (c. of दुष्). II. To plunder : लुण्ठति, परि- (लुण्ठ्, c. 1.). [etc.

SPOIL (v. i.) : (1) नश्यति, वि- (नश्, c. 4.) ; (2) नष्टीभवति ; (3) नाशमेति, उपैति,

SPOIL (subs.) : (1) लुण्ठनधनं and sim. comp.s ; (2) लुण्ठितं, परि- (= plundered). [etc. II. Plunderer : लुण्ठाक (f. की).

SPOILER : I. Destroyer, defiler : (1) नाशयितृ (f. त्री) ; (2) दूषक (f. षिका) ;

SPOKE : (1) अरं or आरा, *a row of s.s* आरावली, V. 4. ; (2) शङ्कु, *a cart with long s.s* दीर्घशङ्कु शकटं, S. k

SPOKESMAN : (1) मुखं, *therefore you become my s.* तस्मं मे मुखं भव, V. 1. ; (2) वक्तृ (m. = speaker : q. v.). [off).

SPOLIATION : (1) लुण्ठनं, परि- (= plunder) ; (2) हरणं, अप- (= carrying

SPONDAIC : *s. foot* गौ (m. dual).

SPONDEE : गौ (m. dual). [(मृज्, c. 2. and 10.).

SPONGE : I. Subs. : स्पञ्जः. II. Verb : स्पञ्जेन मार्ष्टि or मार्जयति, परि-, सं-

SPONGE-CAKE : पिष्टकविशेषः.

SPONGINESS : *स्पञ्जाभता and sim. comp.s.

SPONGY : *स्पञ्जाभ (f. भा) and sim. comp.s.

Sponsor: (1) *प्रतिभाद (f. ती); (2) धर्मप्रतिभूः.

Sponsorship: (1) *प्रतिभावत्वं; (2) धर्मप्रतिभाव्यं.

Spontaneity: expr. with adv., *s. of movement* स्वेच्छया गमनशीलत्वं.

Spontaneous: expr. by स्वेच्छातः or स्वेच्छया.

Spontaneously: (1) स्वेच्छया; (2) स्वेच्छातः; (3) स्वेच्छानुसारेण, etc.

Spoon: (1) चमस (mn.); (2) दर्वी (र्विः). [D. vi.

Spoonful: expr. by spoon, *giving two s.s of rice* ओदनस्य दर्वीद्वयं दत्त्वा.

Sporadic: perh. असंलग्न (f. ग्ना).

Sport (v.): खेलति (खेल्, c. 1.): v. TO PLAY.

Sport (subs.): I. Play, amusement: q. v.: क्रीडा. II. Hunting: q. v.: मृगया. III. Redicule, derision: q. v.: उपहासः.

Sporting: Ph.: *s. magazine* *आखेटिकपत्रिका.

Sportive: (1) खेल (f. ला: rare); (2) खेलत् (f. न्ती), *s. cupid* खेलदनङ्गः Gi. I. 29.; (3) क्रीडत् (f. न्ती), *s. cokoo* क्रीडत्कोकिलः, Gi. 1. 38.: v. also PLAYFUL, MERRY.

Sportively: (1) खेलं, *marching s.* खेलगामिन् (f. नी), Ku. 7. 49.; (2) सखेलं: v. also PLAYFULLY, MERRILY.

Sportsman: मृगयासेविन् (f. नी) and sim. comp.s.

Spot (subs.): I. Place: q. v.: स्थानं. II. Speck: (1) बिन्दुः, *variegated with hundreds of silver s.s* रौप्यबिन्दुशतचित्रः, Ra. 3. 98. 12.; *golden s.s* बिन्दवो जातरूपस्य, Mah. 4. 42. 1.: v. also MARK. III. Stain: q. v.: कलङ्कः.

Spot (v.): I. Lit.: बिन्दुभिश्चित्रयति (चित्र्, c. 10.) v. also TO MARK. Ph.: *s.ted leopard* चित्रव्याघ्रः or चित्रकः; *s.ted deer* चित्रो (विचित्रबिन्दुभिर्युक्तः) मृगः, Ar. II. To stain: q. v.: कलङ्कयति (nomi.). III. To soil: q. v.: कलुषयति.

Spotless: I. Lit.: v. SPOT. II. Stainless: q. v.: निष्कलङ्क (f. ङ्का).

Spotlessly: निष्कलङ्कं: v. STAINLESSLY.

Spousal: विवाहः: v. MARRIAGE. [वरः (= bridegroom).

Spouse: (1) पाणिग्रहीतृ (m. = husband); (2) पाणिगृहीती (= wife); (3)

Spout (subs.): perh. नाली: v. PIPE.

Spout (v.): I. Lit.: उदस्यति (अस्, c. 4.) v. TO THROW UP. II. Fig.: उद्गिरति (गॄ, c. 6.) v. also DECLAIM.

Sprain: I. Verb: perh. आक्षिपति (क्षिप्, c. 6.), Sr. II. Subs.: perh. आक्षेपः, -पं.

Spray : I. Water-drop : (1) शीकरः ; (2) तुषारः (rare). II. Small branch : q. v. : विटपः.

Spread (v. i.) : (1) प्रसर्पति, वि- (सृप्, c. 1.), *and the rumour s. on all sides* प्रतिदिशश्च लोकवादः प्रासर्पत्, D. ; (2) प्रसरति, वि- (सृ, c. 1.). *the bruning of the body is s.ing* प्रसरति देहदाहः, Ma. 14. 2. ; (3) विस्तीर्यते (pass. of स्तृ) ; (4) वितन्यते (pass. of तन्).

Spread (v. t.) : (1) तनोति, वि-, प्र- (तन्, c. 8.), *s.s his white fame by his excellent qualities* तनोति शुभ्रं गुणसम्पदा यशः, Ki. I. 8. ; (2) विस्तारयति or स्तृणाति, आ-, वि- (c. of स्तृ and स्तॄ c. 9.), *he s. the net* तेन जालं विस्तीर्णं, H. ; (3) प्रसारयति, वि- (c. of सृ) ; (4) प्रसर्पयति, वि- (c. of सृप्).

Sprig : विटपः : v. twig.

Sprightliness : प्रफुल्लता ; v. liveliness, briskness.

Sprightly : प्रफुल्ल (f. ल्ला) : v. lively, brisk.

Spring (subs.) : I. The season : (1) वसन्तः, *s.-time* वसन्तकालः, Ki. ; *s.-festival* वसन्तोत्सवः, Pri. ; *oh, how beautiful is s.* अहो रमणीयता वसन्तस्य, V. t. ; (2) सुरभिः (rare), *beginning of s.* सुरभिमुखं, Ki. x. 30. ; (3) मधुः (rare), *the s. will assist you unasked* मधुश्च तेऽपि सहाय एव, Ku. III. 21. Ph. : *s. of life* यथातथामं वयः, D. VIII. II. Of water : उत्सः : v. fountain. III. Any source : q. v. : प्रभवः. IV. A leap : q. v. : उत्प्लवः. V. An elastic body : no equiv. : *प्लवः.

Spring (v. i.) : I. Proceed, rise : q. v. : जायते (जन्, c. 4.). II. To leap : q. v. : प्लवते, उत्-, आ- (प्लु, c. 1.).

Spring (v. t.) : I. To raise : (1) उत्पातयति (c. of पत्) ; (2) उत्थापयति (c. of स्था), D. VI. II. To produce : q. v. : जनयति (c. of जन्).

Springe : पाशः : v. snare, trap.

Springy : उत्प्लवशील (f. ला : ?), etc.

Sprinkle : (v. t.) : (1) सिञ्चति, अभि-, परि-, नि-, प्र-, अव-, सं- (सिच्, c. 6.), *s.s water on Mádhaví-plant* माधवीलतां सिञ्चति, S. I. ; (2) उक्षति, प्र-, अभि-, (उक्ष्, c. 1.), R. II. 5.

Sprinkle (v. i.) : मन्दं मन्दं वर्षति (वृष्, c. 1.) मेघः.

Sprinkling (subs.) : ph. : *s. of* = a few : q. v. : विरल (f. ला), *with a s. of dew-drops* विरलतुषारकणः, Ki. 10. 28.

Sprout : I. Subs. : पल्लवः : v. shoot. Ph. : *Brussels s.s* *कपिभेदः. II. Verb : उद्भिनत्ति (भिद्, c. 1.) : v. to shoot.

Spruce : I. adj. : विनीत (f. ता) : v. gentle. II. Subs. : वनविशेषः.

SPRUCELY : विनीतं : v. GENTLY.

SPRUCENESS : विनीतता : v. ELEGANCE, NEATNESS.

SPUD : खनकत्तरी.

SPUME : डिण्डीरः : v. FOAM, SLIME.

SPUR (subs.) : I. For horses : perh. कण्टकः. II. Incitement : q. v. : उत्साहः. III, Projection : perh. शाखा.

SPUR (v.) : (कण्टकेन) उत्साहयति, प्रोत्- (c. of सह्) v. TO INCITE.

SPURIOUS : कृत्रिम (f. मा) : v. COUNTERFIET, FALSE.

SPURIOUSNESS : (1) कृत्रिमता ; (2) by adj. : v. COUNTERFIET, FALSE.

SPURN : प्रत्याख्याति (ख्या, c. 2.) v. TO REJECT, SCORN.

SPURT : I. Subs. : sudden effort : झटोद्यमः and sim. comp.s. II. Trans. : वेगेन उद्स्यति or उत्क्षिपति (अस्, c. 4. or क्षिप्, c. 6.). III. Intrans. : वेगेन निष्पतति (पत्, c. 1.),

SPUTTER : *s.ed speck* चम्कृतं, U. 2. 21. : v. also TO SPIT.

SPY (subs.) : चारः or चरः, *a s.-eyed king* चारचक्षुर्महीपतिः, Ku. XII. 28. ; *spies should go out every where collecting the opinions of the people* चराश्चरेयुः परितः पिबन्तो जगतां मतं, 26. ; (2) अपसर्पः (rare) ; (3) प्रणिधिः (rare).

SPY (v.) : (1) चारयति (चर्, c. 1. = to collect), *should s. out unperceived what goes on in the harem* अन्तःपुरगतां वार्त्तामाहरेयुरलक्षिताः, Ka. XII. 43. ; (2) विजानाति (ज्ञा, c. 9. = to know, ascertain) : v. also LOOK INTO.

SQUABBLE (subs.) : कलहः : v. QUARREL.

SQUABBLE (v.) : कलहायते (nomi.) : v. TO QUARREL.

SQUAD : दल (mn.) v. PARTY, COMPANY.

SQUADRON : I. Of army : (1) गुल्मदलं ; (2) गणः (= ⅓ of s.). II. Of ships : पोतराजी.

SQUALID : (1) कुत्सित (f. ता) v. FOUL ; (2) मलिन (f. ना) v. DIRTY.

SQUALIDITY, SQUALOR : मालिन्यं : v. DIRTINESS, FILTH.

SQUALL (subs.) : I. Scream : q. v. : चीत्कारः. II. Of wind : चण्डवातः and sim. comp.s.

SQUALL (v.) : क्रोशति (क्रुश्, c. 1.) : v. TO CRY.

SQUALLY : चण्डवात (f. ता) and sim. comp.s.

SQUANDER : व्ययति,- ते (व्यय्, c. 1.), *you have s.ed your treasury* कोषांश्चमव्ययीः, Bh. 15. 17. : v. also TO SPEND.

SQUANDERER : (1) व्ययिन्, अप- (f. नी) ; (2) अपव्ययकारिन् (f. णी).

Square (adj.) : वर्ग- in comp., *s. cubit* वर्गहस्त:.

Square (subs.) : I. In arith. : (1) वर्ग:, *s. of a s.* वर्गवर्ग:, Li. ; *s. root* वर्गमूलं, Li. or पदं, *the root of the sum of their s.s* तत्कृत्योर्योगपदं, Li. 108. ; *to take the s. root* पदीकरोति, A. c. ; (2) कृति:, *its s.* यस्य कृति:, Li. 30. II. In Geo. : (1) वर्ग:, *a s. is an equal quadrilateral* वर्ग: समचतुरस्र:, A. b. ; (2) तुल्यश्रुतिस्तुल्यचतुर्भुज: and sim. comp.s, Li. 148. III. In towns : no equiv. : चतुरस्रं may be used : v. also court. IV. Of armies : वर्गव्यूह: (? : comp. पद्मव्यूह: etc., Mah. vii. 87. 24. V. An instrument : *समयन्त्रं.

Square (v. t.) : I. In arith. : वर्गयति or वर्गीकरोति, *what (number) multiplied by three ...s.d* कस्त्रिघ्न:...वर्गित:, A. b. II. To settle, adjust : q. v. : शोधयति (c. of शुध्).

Square (v. i.) : I. To agree : q. v. : संवदति (वद्, c. 1.). II. To take a boxing attitude : मुष्टिं बध्नाति (बन्ध्, c. 9. : with loc.). [संमर्द:.

Squash : I. Verb. : मृद्नाति (मृद्, c. 9.) v. to smash. II. Subs. :

Squat (v.) : *s.ing* : उत्कटुकासनं ; (2) चरसकृषिकासनं, Wilson.

Squeak, Squeal : I. Subs. : कर्कशराव:, and sim. comp.s. II. Verb : वाश्यते or वाश्यति (वाश्, c. 1. and 4.).

Squeamish : I. Lit. : विवमिषु (mfn.). II. Fastidious : q. v.

Squeamishness : I. Lit. : विवमिषा. II. Fastidiousness : q. v.

Squeeze : निष्पीडयति (पीड्, c. 10.) v. to press. *S. out* गालयति (c. of गल्), *s.d out of cloth* वस्त्रगालित:, Bhá.

Squeeze,-ing (subs.) : (1) पीडनं, सं-, निस्-, नि- ; (2) निष्पेष: (fig.).

Squib : I. Small fire work : perh. स्फोटकं (comp. फटका). II. A lampoon : परि(री)वादप्रबन्ध:, and sim. comp.s.

Squint (subs. and verb) : expr. by *s.-eyed* : q. v.

Squint-eyed : (1) टेर (f. रा), -क (f. का) ; 2) केकर (f. रा) ; (3) वलिर (f. रा) ; (4) केदर (f. रा) ; (5) टगर (f. रा).

Squire : महाजन: : v. gentleman.

Squirrel : (1) काष्ठविडाल: ; (2) काष्ठमार्जार:, and sim. comp.s.

Squirt : I. Subs. : धारायन्त्रं, R. II. Verb : उदस्यति (अस्, c. 4.) v. to throw out. [7.) ; *to s. in the secret* परोक्षे मर्मभेदं करोति : v. to wound.

Stab (v.) : (1) विध्यति (व्यध्, c. 4.) v. to pierce ; (2) भिनत्ति (भिद्, c.

Stab (subs.) : (1) विद्धं ; (2) भिन्नं, Sr. ; (3) क्षतं (= injury).

Stability : स्थैर्यं : v. firmness, steadiness.

STABLE (adj.) : स्थिर: (रा, रं) : V. FIRM, CONSTANT.

STABLE (subs.) : I. For horses : (1) मन्दुरा, *s.-keeper* मन्दुरापाल:, K. ; (2) अश्वशाला and sim. comp.s. II. For elephants (the place where they are tied up or confined) : वारी, R. v. 45. III. For cattle : गोशाला.

STABLE (v.) : रक्षति (रक्ष्, c. 1.) : V. TO KEEP.

STABLING (subs.) : I. The act : रक्षणं. II. Stable : q. v.

STACK (subs.) : राशि: : V. HEAP, PILE.

STACK (v.) : राशीकरोति : V. TO HEAP, PILE.

STAFF : I. Stick : q. v. : दण्ड:, *flag-s.* केतुदण्ड:, D. II. Support : q. v. : आलम्ब:,-नं. III. Of officers : perh. वर्ग:. Ph. : *he belongs to my s.* मदधीनस्थ: कर्मचारी.

STAG : (1) मृग: ; (2) हरिण: ; (3) कुरङ्ग:.

STAGE : I. For acting, etc. : रङ्ग:, -भूमि:, -शाला, *then the whole s. was sprightly* तत: सर्वस्य रङ्गस्य समुत्पिञ्जलकोऽभवत्, Mah. I. 133. 10. Ph. : *behind the s.* नेपथ्ये ; *speaking of the s.* आकाशवचनं, Sah. VI. II. Scaffolding : मञ्च:, *in the s.* मञ्चेषु, R. 6. 1. III. On a journey, perh. : (1) वसति:, *passing three s.s* तिस्रो वसतीरुषित्वा, R. 7. 33. ; (2) निवासस्थानं, and sim. comp.s ; (3) प्रयाणकं (=march : q. v.). IV. Condition, state : q. v. : दशा, *on the various s.s of life* दशान्तरेषु, S.

STAGE-COACH : पथ्यगयानं and sim. comp.s (?).

STAGE-PLAYER : रङ्गोपजीविन् (f. नी) V. PLAYER.

STAGGER : I. Intrans. : (1) स्खलति, प्र- (स्खल्, c. 1.) V. TO REEL ; (2) घूर्णते (घूर्ण्, c. 4.) V. TO ROLL. II. Trans. : expr. by causal.

STAGGERS : a disease of animals : घूर्णि: (?).

STAGNANT : I. Lit. : स्थिर (f. रा) V. also MOTIONLESS. II. Inert, dull : q. v. : जड (f. डा).

STAGNATE : I. Lit. : स्थिरीभवति. II. Fig. : शिथिलीभवति.

STAGNATION : I. Lit. : (1) स्थैर्यं, स्थिरता, स्थिरत्वं ; (2) निश्चलता. II. Fig. : (1) मान्द्यं ; (2) जडता ; (3) शिथिलता.

STAID : स्थिर (f. रा) V. GRAVE, SOBER.

STAIN (v.) : I. In general : (1) कलङ्कयति, V. t. ; (2) दूषयति (c. of दुष् = pollute), *but I will not thus s. my great vow of holding arms* नत्वेवं दूषयिष्यामि शस्त्रग्रहमहाव्रतं, Vi. 2. 8. ; (3) मलिनयति (nomi.), *fortune is s.ed by bowing to others* परिणत्या मलिनीकृता: श्रिय:, Ki. 14. 48. ;

(4) आविलयति (nomi. = 3.), *why are you striving to s. your family* व्यपदेशमाविलयितुं किमीहसे, Sa. 5. 21. ; (5) कलुषयति (nomi.), *fortune s.s even what is clear* लक्ष्मीः स्वच्छमपि कलुषीकरोति, K. II. To dye : q. v. : रञ्जयति (रञ्ज्, c. 10.).

STAIN (subs.) : (1) कलङ्कः, *the s. of the wheel-wright caste* रथकारकुलकलङ्कस्य, Vi. III. ; *without any s.* निष्कलङ्क (f. ङ्का), Ma. I. 23. ; (3) अङ्कः (= mark : q. v.).

STAINLESS : (1) निष्कलङ्क or अकलङ्क (f. ङ्का), *thus there is nobody s.* इत्थं नास्त्यकलङ्कः कोऽपि, Va. ; (2) निर्मल (ला, लं) v. PURE, CHASTE.

STAINLESSLY : (1) निष्कलङ्कं ; (2) by adj.

STAIR : I. A flight of steps : (1) सोपानं ; (2) निःश्रेणिः (णी) (rare), R. XV. 1. ; (3) अधिरोहणी(हि)णी, M. n. II. A single step : (1) पर्वन् (n.), R. XVI. 43. ; भङ्गिः (ङ्गी), Me. I. 61.

STAIRCASE : सोपानपथः, सोपानपद्धतिः, etc. : v. STAIR (I).

STAKE (subs.) : I. A wage : q. v. : ग्लहः. II. Of word : (1) कीलः ; (2) शङ्कुः. II. For prisoners : शूल (mn.). Ph. : *to be in s.* : (1) संशयस्थ (f. स्था) ; (2) संशयमापन्न (f. न्ना) and sim. comp.s.

STAKE (v.) : I. To wager : q. v. : पणते (पण्, c. 1). II. To pierce with a s. : कीलयति (nomi.).

STALE (adj.) : (1) यातयाम (f. मा) ; (2) पुराण (f. णा = old) ; (3) दुष्ट (f. ष्टा = spoiled), *s.d water* दुष्टं जलं, Bhá.

STALE (v.) : (1) मेहति (मिह्, c. 1.) ; (2) मूत्रयति (मूत्र्, c. 10.).

STALK (subs.) : (1) काण्ड (mn.) ; (2) स्तम्बः ; (3) वृन्तं (= foot s. of a flower) ; (4) मञ्जरी (of corn).

STALK (v.) : I. To walk proudly : साटोपं परिक्रामति (क्रम्, c. 1.) and sim. expr.s. II. To follow stealthily : निःशब्दमनुसरति (सृ, c. 1.).

STALK-HORSE : fig. : v. PRETENCE, PRETEXT.

STALL (subs.) : I. A shop : q. v. : पण्यवीथिः,-का. II. For cattle : शाला. Ph. : *s. for cattle* गोष्ठं. III. A seat : आसनं.

STALL (v.) : बध्नाति (बन्ध्, c. 9.) v. subs. and PUT.

STALLION : perh. वीजाश्वः and sim. comp.s : v. HORSE.

STAMEN : I. Of flower : केसरः. II. Fig., specially in pl. stamina. : (1) सारः ; (2) सत्वं. [तोतलायितं.

STAMMER : I. Verb : perh. तोतलायते (nomi.). II. Subs. : perh.

STAMMERER : perh. तोतलः (f. ला, n. लं).

Stamp (subs.) : I. For using : no equiv. : *स्तम्भः. II. For making impression : मुद्रा. III. Of foot : (1) पदाघातः ; (2) पादप्रहारः. IV. Mark : q. v. : चिह्नं. V. Miscell. : *of high s.* महाभाग (f. गा) ; *ordinary s.* सामान्यप्रकृति (mfn.).

Stamp (v.) : I. To mark : q. v. : चिह्नयति (चिह्न्, c. 10.). II. With the foot : पादेन अभिहन्ति (हन्, c. 2. = to strike : q. v.) or मृद्नाति, अव- (मृद्, c. 9. = smash : q. v.).

Stanch (adj.) : दृढ (f. ढा) v. FIRM, CONSTANT.

Stanch (v.) : v. TO STOP.

Stanchion : अवष्टम्भः : v. PROP, SUPPORT.

Stand (subs.) : I. Stopping, s. still : *to bring to a s.* स्तम्भयति or स्तम्भाति : v. TO STOP ; *to come to s.* स्तम्भीभवति ; *to be at s.* स्तब्ध (f. ब्धा), नि-, निस्-. Ph. : *to make a s. against* प्रतीपयति (nomi.) v. TO OPPOSE. II. Platform : q. v. : मञ्चः. III. For other things : *s. for lamps* दीपाधारः, *ink-s.* मसीभाजनं, -पात्रं, *salt-s.* लवणपात्रं, etc.

Stand (v. i.) : I. Opposed to sit : तिष्ठति (स्था, c. 1.), *stood determined to fight* तस्थौ विसंयामिषुः, B. III. 47. ; *why do you experience the pain of long s.ing* किमिति चिरस्थितिक्लेशोऽनुभूयते, D. v. II. Not to move : तिष्ठति, *s.ing when she stood, going when she moved* स्थितः स्थितामुच्चलितः प्रयातां, R. II. 6. ; *s. s. wretched goblin* तिष्ठ तिष्ठ कौणपापसद, Sa. VI. III. To remain : q. v. : तिष्ठति, *I stood resolved not to leave the ground on which I slept without ascertaining the facts of the case* नाहमिदं तत्त्वतोऽनवबुध्य मोक्ष्यामि भूमिशय्यामिति निश्चितमतिरतिष्ठम्, D. v. IV. To be situated : तिष्ठति, अव- or सं-तिष्ठते, *so s.s the Fig Continent, surrounding the Salt Ocean* संवेष्ट्य क्षारसमुद्रं प्लक्षद्वीपस्तथा स्थितः, V. p. II. IV. 1. V. To adhere : तिष्ठते, आ-, *who s.s with Karna and others* कर्णादिषु तिष्ठते यः, Ki. III. 14. VI. To be, become : q. v. : भवति.

Stand (v. t.) : I. To endure : q. v. : सहते (सह्, c. 1.). II. To withstand : q. v. III. To abide by : q. v. : तिष्ठति.

Stand against : प्रत्यवतिष्ठते, *others s. a. this* अथापरे प्रत्यवतिष्ठन्ते, S. 4.

Stand by : I. Lit. : उपतिष्ठति. II. To abide by : तिष्ठति, अवतिष्ठते, *who do not s. by their superiors' commands* न शासनेऽवस्थिता ये गुरूणां, B. III. 14. III. To assist : q. v. : prob. उपतिष्ठति.

Stand for : I. In place of : -स्थाने or -भूमौ तिष्ठति, वर्तते (वृत्, c. 1.).

etc. II. For the sake of : -अर्थं or -अर्थे तिष्ठति, वर्तते etc. Ph. : *s. for good* (i. e. lie for ever, die) संतिष्ठते.

Stand (one) in : v. to cost.

Stand on : fig. : तिष्ठते, आ- (with loc.). [prob. प्रतिसं-.

Stand out : I. To project : q. v. II. To s. out against : प्रत्यव-तिष्ठते,

Stand over : fig. : अधितिष्ठति (with acc.).

Stand to : I. To abide by : तिष्ठति (with loc.). II. To be consistent with : संवदति (वद्, c. 1.) ; better by circum.

Stand under : v. to endure, support.

Stand up : I. Lit. : उत्तिष्ठति. II. Fig. : उत्तिष्ठते : v. to rise.

Stand with : i. e. be consistent with : expr. by circum.

Standard : I. Ensign : (1) ध्वज (mfn.), *description of s.s* ध्वजवर्णनं, Mah. vii. 1050. ; (2) केतुः or केतनं ; (3) पताका (= flag) ; (4) वैजयन्ती (rare). II.

Standard-bearer : (1) पताकिन् (m.) ; (2) ध्वजिन् (m.) ; (3) वैजयन्तिकः.

Standing (subs.) : I. Not sitting or walking : स्थितिः, R. i. 89. II. Continuance : स्थितिः. Ph. : *of long s.* बहोः कालात् (= from a long time) and sim. expr.s. III. Position, rank : q. v. : स्थानं.

Stand still (subs.) : v. stand (i).

Stanza : श्लोकः : v. verse.

Staple (subs.) : I. Of iron : लोहपुटः (?). II. Market.

Staple (adj.) : मुख्य (f. ख्या) v. chief. II. Market : q. v. : हट्टः. III. S. product : प्रधानपण्यं, and sim. comp.s.

Star (subs.) : I. Lit. : (1) तारा or तारका (not तारिका), *interspersed with s.s and darkness* तारातमोदन्तुर (f. रा), N. xxii. 17. ; *her breast s.red with eye-drops* अश्रुबिन्दुतारकितपयोधरा, D. ii. ; (2) नक्षत्रं (sp. of the signs), *the s. under which one is born* जन्मनक्षत्रं ; *shooting s.* नक्षत्रपतनं, Sr. ; (3) ज्योतिस् (n. = luminary), *I salute the chief of s.s (moon)* ज्योतिषां पतिमहं नमस्यामि, Pra. ; *shooting s.s* पतमानानि (पतन्ति) ज्योतींषि, Mah. ; (4) ऋक्ष (rare), *surrounded all around by s.s* परिवारितः परितः ऋक्षगणैः, Si. ix. 31. ; (5) उडु (mfn.) ; (6) भं. II. Fig. : of persons : expr. by सूर्यः (= sun), चन्द्रः (= moon), and their syn.

Starboard : (नावो) दक्षिणपार्श्वः.

Starch : Subs. : मण्डः (?). II. Verb : perh. मण्डयति (nomi : comp. माड़ईयोया) : v. also stiffen.

Stare : I. Verb : स्थिरदृष्ट्या निरीक्षते (ईक्ष्, c. 1.) : v. TO GAZE. II. Subs. : स्थिरदृष्टिः : v. GAZE.

Star-fish : a marine animal : *समुद्रतारा. [समग्र (f. ग्रा).

Stark (adj.) : I. Stiff, rugged : q. v. II. Complete, full : q. v. :

Stark (adv.) : समग्रं : v. FULLY, COMPLETELY.

Star-light (adj.) : (1) तारावदात (f. ता) ; (2) ताराप्रकाश (f. शा) ; etc.

Soar-like (adj.) : (1) तारानिभ (f. भा) ; (2) ताराभास (f. सा) ; etc.

Starling : पक्षिविशेषः ; *तारका.

Starry : I. Consisting of, or abounding in stars : (1) तारामय (f. यी), *s. refuse* तारामयमक्षियुग्मं, N. xxii. 14. ; (2) तारासङ्कुल (f. ला = covered with stars), R. vi. 22. ; and sim. comp.s ; (3) तारकित (f. ता), D. ii. II. Star-like : q. v.

Start (v. i.) : I. To set out : q. v. : प्रतिष्ठते (स्था, c. 1.). II. To move suddenly : चकति, ते (चक्, c. 1.), *s.ing* चकितं, Sah. iii. कुतोऽपि दयितस्याग्रे चकितं भयसम्भ्रमः, Sah. iii. ; *s.ing* (= adv.) चकितं or सचकितं. III. To shrink : q. v.

Start (v. t.) : I. To set on foot : प्रवर्त्तयति (c. of वृत्), *to s. the teaching of Vedas* श्रुतिसम्प्रदायं प्रवर्त्तयितुं, M. n. on Si. xiv. 79. II. To alarm, frighten : q. v. : त्रासयति, सं- (c. of त्रस्).

Start after : अनुसरति (सृ, c. 1.) : v. TO PURSUE, RUN AFTER.

Start up : सहसा उत्तिष्ठति (स्था, c. 1. = rise : q. v.), *would s.* सहसा व्यबुध्यत, Ku. v. 56. : v. TO AWAKE.

Start (subs.) : I. Sudden motion : चकितं. II. Beginning : q. v. : प्रवर्त्तनं, -ना. III. A setting out : प्रस्थानं. Ph. : *to get or have the s. of* पूर्वं प्रवर्त्तते (वृत्, c. 1. with abl.) ; *by s.s* perh. प्लुतैः.

Starter : of a race : perh. धावयितृ (f. त्री).

Startle : I. Intrans. : चकति, -ते (चक्. c. 1.). II. To alarm, frighten : q. v. : उद्वेजयति (c. of विज्) ; *s.ing* उद्वेगकर (f. री) ; etc.

Starvation : expr. by verb : v. also FASTING.

Starve (v. i.) : I. Lit. : (शीतेन or) क्षुधया सीदति, अव- (सद्, c. 1.) or म्रियते (मृ, c. 4. = die). II. Fig. : सीदति, अव-.

Starve (v. t.) : I. Lit. : (शीतेन or) क्षुधया सादयति, अव- (c. of सद्) or मारयति, (c. of मृ = kill). II. Fig. : सादयति, अव-.

Starvelling : क्षुत्क्षामकण्ठ (f. ण्ठा) : v. HUNGRY, LEAN.

State (subs.) : I. Condition : q. v. : (1) अवस्था ; (2) दशा. II.

Government, sovereignty : q. v. : राज्यं. Ph. : *s. affairs* राजकार्य्याणि ; *s. servant* राजसेवक (f. विका) ; etc. III. Grandeur, splendour : q. v. : ऐश्वर्य्यं.

STATE (v.) : कथयति (कथ्, c. 10.) : v. TO SAY, TELL, NARRATE.

STATELINESS : औदार्य्यं : v. GRANDEUR, MAJESTY.

STATELY : उदार (f. रा) : v. GRAND, MAJESTIC.

STATEMENT : उक्तिः : v. SAYING, NARRATION, REPRESENTATION.

STATESMAN : (1) नीतिज्ञ (f. ज्ञा) ; (2) नयविद् (mfn.), and sim. comp.s.

STATESMANSHIP : (1) नयज्ञता ; (2) नीतिकौशलं ; etc. : v. also POLICY.

STATICS : स्थैर्य्यविज्ञानं.

STATION (subs.) : I. As civil, military or railway : निवेशः. II. Position, rank : q. v. : पदं, *high s.* उन्नतं पदं, Ku. III. Situation, position : q. v. [*Burdwan* वर्द्धमाननिवेश (f. शा).

STATION (v.) : स्थापयति, अव- (c. of स्था) : v. TO PUT. Ph. : *s.ed at*

STATIONARY : स्थिर (f. रा) : v. FIXED.

STATIONER : पत्रकलमादिविक्रेतृ (f. त्री : ?) and sim. expr.s

STATIONERY : पत्रकलमादि (?), and sim. expr.s.

STATISTICAL : expr. by comp.

STATISTICS : *संख्यानं, *s. of crime* अपराधसंख्यानं (?).

STATUARY : I. The maker : प्रतिमाकार (f. री) and sim. comp.s. II. The art : प्रतिमानिर्माणं ; and sim. comp.s. [*keeper* मूर्त्तिपः, Mat.

STATUE : (1) प्रतिमा, *stand for s.* प्रतिमापीठिका, A. p. ; (2) मूर्त्तिः, *s.*-

STATURE : प्रमाणं : v. SIZE.

STATUTE : व्यवस्था : v. LAW.

STATUTORY : *s. provision* व्यवस्थाविधिः.

STAVE : I. Of wood : काष्ठखण्डं. II. Of songs : भागः. [OFF.

STAVE (v.) : I. To burst : स्फोटयति (c. of स्फुट्). II. With off : v. PUT

STAY (v.) : (1) वसति (वस्, c. 1.) : v. TO LIVE ; (2) तिष्ठति (स्था, c. 1.) v. TO REMAIN.

STAY (v. t.) : रुणद्धि (रुध्, c. 7.) : v. TO STOP, OBSTRUCT, DELAY.

STAY (subs.) : I. Sojourn : (1) अवस्थितिः (-स्थानं) ; (2) निवासः (rare), Si. XII. 63. II. A prop : स्तम्भः, उप-. III. Stop, hindrance : (1) स्तम्भः ; (2) प्रतिष्टम्भः. IV. In pl., bodice : q. v. : कञ्चुलिका. V. A rope : रज्जुः.

STEAD, IN : v. INSTEAD OF.

STEADFAST : स्थिरः (रा, रं) : v. FIRM, CONSTANT, TRUE.

STEADFASTNESS : स्थिरता : v. FIRMNESS, CONSTANTLY.

STEADFASTLY : (1) दृढं : v. FIRMLY ; (2) सततं : v. CONSTANTLY.

STEADILY : (1) स्थिरं ; (2) दृढं ; (3) धीरं : v. STEADY.

STEADINESS : (1) धैर्यं ; (2) दार्ढ्यं ; (3) स्थैर्यं : v. STEADY.

STEADY : I. In gen. : (1) स्थिर (f. रा = constant, fixed), *s. minded* स्थिरधीः, R. VIII. 22. ; *one whose actions are steady* स्थिरकर्मन् (mfn.) ; (2) दृढ (f. ढा = firm : q. v.). II. Of men : धीर (f. रा). Ph. : *to lead a s. life* न व्यभिचरति (चर्, c. 1.) or सन्मार्गे तिष्ठति (स्था, c. 1.).

STEAK : मांसफाली, N. XVI. 81.

STEAL (v.) : I. Lit. : (1) चोरयति (चुर्, c. 10.), *we will s. so as to reduce him to earthen pots* मल्लकशेषमचोरयाव, D. II. ; *for s.ing* चौर्यार्थं, Viv. ; (2) स्तेनयति (स्तेन्, c. 10. : rare), *for those who s. large animals* महापशून् स्तेनयतः, N. s. ; (3) मुष्णाति, परि- (मुष्, c. 9.), *s.ing the valuable leather from Uddraka* महार्घचर्मोद्दारकान्मुषित्वा, D. II. ; (4) हरति, अप- (हृ, c. 1. = to take away), *to s. paddy* धान्यं हरति, M. VIII. 320. II. Fig., to s. away : अलक्षितं गच्छति (= to go) or अपसरति (= go away). III. Fig., to s. over or upon = to slip in : अलक्षितं समाक्रामति (क्रम्, c. 1.). IV. To gain or win unperceived : अपहरति, *your heart which is going to be stolen away by her* अपह्रियमाणमनया हृदयं, K. : v. TO ROB.

STEALER : (1) स्तेयकृत्, *s. of gold* सुवर्णस्तेयकृत्, K. b. ; (2) -मुष् in comp., *s. from travellers* पान्थमुष्, Viv. ; (3) हर्तृ, अप- (f. र्त्री), *man-s.* नरहर्ता, Mit.

STEALING (subs.) : स्तेयं : v. THEFT, ROBBERY.

STEALTH : I. Stealing : (1) स्तेयं or स्तैन्यं ; (2) चोरी (or रिक्था : rare) ; (3) मोषः. II. Fig. : (1) चौरिका, *marriage by s.* चौरिकाविवाहः, Ma. I. ; (2) मोषः, *carrying off Kanakavati by s.* कनकवत्याः मोषेणापहरणं, D. VI.

STEALTHILY : (1) चौरिकया ; (2) मोषेण ; (3) निभृतं (= quietly).

STEALTHY : (1) निभृतः (ता, तं = quiet) ; (2) प्रच्छन्न (f. न्ना = hidden) ; (3) मौनिन् (f. नी = silent) : v. also SECRET.

STEAM (subs.) : बाष्पः, *s.-boat* *बाष्पीयतरी ; *s.-engine* *बाष्पीययन्त्रं.

STEAM (v. i.) : बाष्पायते. *S. out or off* : *बाष्पयोगेन चलति.

STEAM (v. t.) : *बाष्पितं करोति. *S. out* *बाष्पयोगेन चालयति (c. of चल्).

STEAMER : *बाष्पीयपोतः and sim. comp.s.

STEED : वाजिन् (m.) : v. HORSE.

STEEL (subs.) : I. Prepared iron : (1) पिण्डायसं ; (2) शस्त्रं v. IRON. II. Weapon : q. v. : शस्त्रं.

STEEL (v.) : (1) कठिनीकरोति (= to harden) ; (2) by circum.

STEEL-YARD : तुलादण्डः : v. BALANCE.

STEEP (adj.) : (1) उत्सर्पिन् (f. णी) ; (2) दुरारोह (f. हा = difficult to climb).

STEEP (v.) : निःषिच्य स्नापयति (c. of स्ना) : v. also TO SOAK, Bhá.

STEEPLE : (1) शिखरं ; (2) शृङ्गं.

STEEPLE-CHASE : अश्वस्पर्धा : v. RACE.

STEEPNESS : (1) उत्सर्पिता ; (2) दुरारोहता : v. STEEP.

STEER (v.) : चालयति (c. of चल्) : v. TO GUIDE, MOVE.

STEER (subs.) : वत्सतरः, K. III. 32.

STEERAGE : I. The act : चालनं : v. also GUIDANCE. II. Hinder part of a vessel : पश्चाद्भागः.

STEERER, STEERSMAN : (1) कर्णधार (f. री) ; (2) कर्णिन् (f. णी : rare).

STEM (subs.) : I. S. of a tree : (1) काण्ड (mn.) ; (2) स्कन्धः. II. Of a vessel : v. PROW. III. Stock : q. v.

STEM (v.) : प्रतिकूलयति (nomi.) : v. TO RESIST, OPPOSE.

STENCH : v. STINK.

STENOGRAPHY : v. SHORT-HAND. *Stenographist* : v. S. WRITER.

STEP (subs.) : I. A pace : (1) पदं, *I cannot move a single s.* पदात्पदमपि गन्तुं न शक्नोमि, Ra. II. ; *at every s.* पदे पदे, N. ; (2) क्रमः, वि- (rare), *the s. which covered the spheres of the sun and the moon* उल्लङ्घिताकशशिमण्डलक्रमः, Si. XIV. 75. ; (3) पादन्यासः, पदविक्षेपः, and sim. comp.s (= throwing of feet). II. Gradation, degree : क्रमः, *s. by s.* क्रमशः, A. III. Of a ladder : भङ्गः (ङ्गिः), वि- : v. STAIR. IV. Measure, plan : q. v. : उपायः.

STEP (v.) : I. To throw, set. : q. v. : न्यस्यति, वि- (अस्, c. 4.). II. To move the foot : पदविक्षेपं करोति and sim. expr.s. III. To walk : q. v.

STEP-BROTHER : अन्यपितृजो भ्राता (by a different father) ; अन्योदर्यो भ्राता (by a different mother) : v. HALF-BROTHER.

STEP-CHILD : अन्यपितृजः (f. जा) or अन्योदर्यः (f. र्या) पुत्रः (= son) or कन्या (= daughter).

STEP-FATHER : मातुः पतिः.

STEP-MOTHER : विमातृ (f.) [simply मातृ when clear, R. XIV. 22.].

STEPPE : मात्रं क्षेत्रं, Me. I. 16.

STEREOTYPE : *स्थिराक्षरफलकं. *S.d* : fig. : समयगत (f. ता), Sah. VII.

Sterile, Sterility : v. BARREN, BARRENNESS.

Sterling : I. Subs. : इंग्लण्डीयमुद्रा. II. Adj. : यथार्थ (f. र्था) v. [GENUINE.

Stern (subs.) : पश्चाद्भागः v. also BACK.

Stern (adj.) : परुष (f. षा) : v. HARSH, ROUGH, SEVERE.

Sternly : परुषं : v. HARSHLY, SEVERELY.

Sternness : पारुष्यं : v. HARSHNESS, SEVERITY.

Stethascope : *हृदयवीक्षणं.

Stew (subs.) : I. S.ed meat : मांसक्वाथः (?). II. Brothel : q. v. : वेश्यालयः. III. Agitation, confusion : q. v. संक्षोभः.

Stew (v.) : no prep. equiv. : क्वथति (क्वथ्, c. 1.).

Steward,-ess (v.) : परिचारक (f. रिका : v. also MANAGER, SERVANT).

Steward-ship : परिचारकत्वं,-ता (rare).

Stick (subs.) : I. A staff : (1) यष्टिः, *blindman's s.* अन्धस्य यष्टिः, Mah.; (2) दण्डः; (3) वेत्रं (= cane); (4) आषाढः (= Palasa s.), Ku. 5. 30. II. As of sealing wax : perh. यष्टिः.

Stick (v.) : I. To thrust, set : निवेशयति, सं- (c. of विश्). II. To adhere : q. v. : (1) लगति, सं- (लग्, c. 1.), *it has stuck fast* दृढं लग्नं लग्ना, V. 4.; (2) निविशते (विश्, c. 1. = enter : q. v.). III. To stop : स्तभ्नाति (स्तम्भ्, c. 9.). Comp. (a) *s. by* : v. STAND BY; (b) *s. out* : v. TO PROJECT; (c) *s. up* : बध्नाति (बन्ध्, c. 9.) v. TO FASTEN.

Stickler : पक्षसमर्थक (f. र्थिका) : v. also UMPIRE.

Sticky : संश्लेषक (f. षिका) v. also GLOSSY.

Stiff : I. Lit. : (1) संहत (f. ता = compact); (2) कठिन (f. ना = hard). II. Fig. : कर्कश (f. शा) : v. HARSH, ROUGH.

Stiffen : (1) कठिनीकरोति (= harden); (2) रूक्षीकरोति (= roughen).

Stiffly : (1) कठिनं : v. HARDLY; (2) रूक्षं : v. ROUGHLY.

Stiffness : (1) काठिन्यं : v. HARDNESS; (2) रौक्ष्यं : v. ROUGHNESS.

Stifle : I. Lit. : श्वासरोधं करोति or श्वासं रुणद्धि, अव- (रुध्, c. 7) (with gen.). II. Fig. : स्तभ्नाति or स्तम्भयति, सं- (स्तम्भ्, c. 9. and 10.).

Stigma : कलङ्कः : v. STAIN, DISGRACE.

Stigmatize : (1) निन्दति (निन्द्, c. 1.) : v. TO CENSURE; (2) परिवदति (वद्, c. 1.) : v. TO DEFAME.

Stile I. Style : q. v. II. Of steps : सोपानपद्धतिः.

Stiletto : perh. छुरिका : v. also KNIFE, DAGGER.

Still (subs.) : अधोयन्त्रं, Wilson; मद्यनिष्कर्षभाण्डं (भाटि in Bengali).

STILL (adj.) : I. Without any noise : (1) निःशब्द (f. ब्दा) ; (2) नीरव: (वा, वं) ; and sim. comp.s : v. SILENT. II. Without any motion : (1) निश्चल: (ला, लं) ; (2) निष्कम्प (f. म्पा) and sim. comp.s. III. Quiet, calm : q. v. : शान्त (f. न्ता), प्र-.

STILL (v.) : शमयति, प्र- (c. of शम्) : v. CALM, STILL (adj.).

STILL (adv.) : I. As yet : अद्यापि. II. Yet, nevertheless : q. v. : तथापि. III. With comparatives : expr. with यावत्...तावत्. Ph. : *s. and anon* यदा तदा.

STILL-BORN : मृतजात: (ता, तं), D. IV.

STILLNESS : (1) निःशब्दता ; (2) नीरवता ; (3) निश्चलता ; (4) निष्कम्पता ; (5) शान्ति:, प्र- ; etc. : for dif. v. STILL (adj.).

STILLY : I. Adj. : v. STILL. II. Adv. : (1) निःशब्दं v. SILENTLY (2) निष्कम्पं (= without agitation) ; (3) by adj.

STILTED (adj.) : of style : prob. विकट (f. टा), Káv.

STILT : perh. पादयष्टि:, *to go on s.* पादयष्टिभ्यां चरति.

STIMULANT : दीपन (f. नी), *coriandee is relishing and s.* दीपनं रोचकं धान्यं, Bhá. ; *s. to digestion* अग्निप्रदीपन (f. नी), Bhá.

STIMULATE : (1) उत्तेजयति (तिज्, c. 10.) : v. TO EXCITE ; (2) वर्द्धयति (c. of वृध्) : v. TO INCREASE ; (3) दीपयति (c. of दीप् = warm up).

STIMULUS : दीपनं : ph. : *to give a s.* v. TO STIMULATE.

STING (v.) : I. Lit. : दशति, वि-, (दंश्, c. 1.), *stung by bees, men ran away* धुन्वाभिविंदश्यमानेन जनेन दुद्रुवे, Si. XII. 54. II. Fig. : दहति (दह्, c. 1. = burn : q. v.).

STING (subs.) : I. The act or wound : दंश:. II. The instrument : चञ्चु: (= bill) is used by M. n. on Si. XII. 44. III. Fig. : दंश: (?).

STINGILY : expr. by adj. : v. also MEANLY.

STINGINESS : बद्धमुष्टिता : v. MISERLINESS, MEANNESS.

STINGING (adj.) : (1) दंशक (f. शिका) ; (2) कटु (mfn. : = bitter).

STINGY : बद्धमुष्टि (mfn.) : v. MISER.

STINK : I. Subs. : पूति:,-गन्ध:. II. Verb : पूतीभवति.

STINKING (adj.) : 1) पूतिगन्धि (mfn.) ; (2) पूति in comp.

STINT (v.) : नियच्छति (यम्, c. 1.) : v. TO RESTRAIN.

STINT (subs.) : परिमाणं v. QUANTITY, LIMIT.

STIPEND : वृत्ति: : v. also PAY.

STIPENDIARY : (1) वेतनभोगिन् (f. नी) ; (2) वेतनभुज् (mfn.), etc.

STIPULATE : समयं करोति : v. TO AGREE, PROMISE.

STIPULATION : समयः : v. AGREEMENT, CONDITION.

STIR (v.) : I. Trans. : (1) विक्षोभयति, आ- (c. of क्षुभ्), *s. ring of the ocean* उदधिविक्षोभणं, Ki. XIV. 83. ; (2) क्षोभयति (c. of क्षुभ् = agitate, excite : q. v.). II. Intrans. : क्षुभ्यति (क्षुभ्, c. 4.) v. AGITATED, TO BE.

STITCH : (v.) : आसञ्जयति (c. of सञ्ज् = adhere) : v. also TO SEW.

STITCH (subs.) : I. Of needle : गुणः. II. A pain : शूलः.

STOCK (subs.) : I. Capital : q. v. : मूलं, -धनं. Ph. : *s. of cattle* गोधनं, Mah. ; *life s.* perh. जीवसम्पत्तिः. II. Lineage, origin : q. v. : मूलं, *of noble s.* मौल (f. ली), K. III. Stare, accumulation : q. v. : सञ्चयः. IV. Stem : q. v. : प्रकाण्डः. V. Blockade : q. v. : स्थूलबुद्धि (mfn.). VI. Pillar : q. v. : स्तम्भः. VII. Handle : q. v. : दण्डः. VIII. In pl., for vessels : *धवदण्डाः. IX. For the feet : निगडः (fetters : q. v.).

STOCK (v.) : सम्भरति (भृ, c. 1.) : v. TO STARE, PROVIDE.

STOCK (adj.) : expr. by comp., *s. argument* मूलयुक्तिः : v. also CHIEF.

STOCK-BROKER : *मूलदलालः ; मूलविनियामकः.

STOCK-DOVE : कपोतः : v. DOVE.

STOCK-STILL : स्थाणुरिवाचल (f. ला) or स्थिर (f. रा), etc.

STOCKADE : यष्टिवृतिः : v. FENCE.

STOCKING : *पादावरणं ; चरणच्छदः.

STOIC : (1) जिनः (ना, नं) (?) ; (2) निःस्पृह (f. हा = indifferent) ; (3) जितेन्द्रिय (f या = continent).

STOIC,-AL : expr. by comp.

STOICISM : (1) जैनं (?) ; (2) निःस्पृहता ; (3) निःसङ्गता.

STOKER : आङ्गारिक (f. की) (?).

STOLE (subs.) : a dress : perh. आप्रपदीनं.

STOLEN (adj.) : चोरितः (ता, तं) etc. : v. TO STEAL. *S. goods* : (1) लोप्त्रं, Vri. ; (2) चोरितं,-कं, *if you do not return to the citizens their s. goods* न पौरानरिकेभ्यश्चोरितकानि प्रत्यर्पयिष्यसि, D. II. ; (3) मुषितं,-कं, *burying the s. goods somewhere* क्वचिन्मुषितकं निधाय, D. II. ; (4) चोरितद्रव्यं and sim. comp.s, Viv. ; (5) होढं (rare), *with or without s. property* सहोढमसहोढं वा, Kat.

STOLID, STOLIDITY : v. STUPID, STUPIDITY.

STOMACH (subs.): I. Lit.: (1) पक्वाशयः, Sr.; (2) जठरं v. BELLY. II. Fig., relish: q. v., *I have no s. for it* इदं मह्यं न रोचते. III. Arrogance, haughtiness: q. v.

STOMACH (v.): I. To bear: q. v.: सहते. II. To dislike: q. v.

STOMACHER: an ornament: (1) उरःसूत्रं (?); (2) वक्षःसूत्रं (?).

STOMACHIC (adj. and subs.): of medicines: अग्निवर्धनः or अग्निदीपनः (नी, नं) and sim. comp.s.

STONE (subs.): I. Lit.: (1) अश्मन् (m.), *even a s. attains divinity* अश्मापि याति देवत्वं, H.; *red s.* (= ruby) ताम्राश्मः, Si. III. 7.; (2) उपलः, *variety of (precious) s.s* वैचित्र्यमुपलानां, V. m. 80. 3.; (3) शिला (not applied of precious s.s: but applied also to s. for grinding), *sitted on another s.* द्वितीयशिलातलोपविष्टः, K.; *like a (grinding) s. of gold* कनकशिलानिभः, Ki. XVII. 63.; (4) पाषाणः (= 3.); (5) प्रस्तरः (= 3); (6) ग्रावन् (m. = 3); (7) दृषद् (f.: rare). II. In the bladder: अश्मन् (m.), *s.-breaking* अश्मभिद् (mfn.), Sr.; अश्मरी (the disease). III. Of fruits: अस्थि (n. = bone). IV. testicle: q. v.: फलं, *be without s.s* त्वं विफलो भव, Rám. I. 49. 27. V. A weight: सप्तसेरं.

STONE (adj.): (1) by comp.; (2) औपलः (ली, लं), *as with a s. raft* यथा प्लवेनौपलेन, M. IV. 194.; (3) पाषाणमयः (यी, यं), K. b.; and sim. comp.s. [Mu.): v. TO KILL, BEAT.

STONE (v.): *s. to death* उपलघातं हन्ति (हन्, c. 2. after लोष्टघातं हन्ति,

STONE-CUTTTER: (1) औपलिक (f. की), ; (2) आश्मिक (f. की), etc.

STONE-FRUIT: अस्थिमत् फलं (?).

STONE-HEARTED: (1) पाषाणहृदय (f. या); (2) अश्महृदय (f. या), etc.

STONE-PIT, STONE-QUARY: प्रस्तरखनिः, and sim. comp.s. [118.

STONE'S-THROW: पाषाणक्षेपः, and sim. comp.s (comp. इषुविक्षेपः, V. p. 3.

STONINESS: (1) पाषाणबाहुल्यं; (2) पाषाणसादृश्यं; etc.: v. STONY.

STONY: I. Abounding in stone: (1) पाषाणबहुल (f. ला); (2) उपलसङ्कुल (f. ला), and sim. comp.s. II. Mode of s.: (1) शिलामय (f. यी); (2) प्रस्तरमय (f. यी); (3) आश्मन (f. नी); (4) औपल (f. ली), etc. III. Like s.: (1) by comp., *s.-heart* पाषाणहृदयं; (2) प्रस्तरनिभ (f. भा), etc.

STOOD: I. A seat: q. v.: पीठः (ठी, ठं). II. Evacuation: मलोत्सर्गः, and sim. comp.s.

STOOP (v. i.): I. To bend the body: गात्रं नमयति (नम्, c. 10.) or

आवर्जयति, (वृज्, c. 10.). II. Not intentionally : expr. by अप्रयत्न (f. का = s.ing), K. III. To condescend : (1) प्रवणीभवति ; (2) प्रह्वीभवति, *s.ing* चेतसो वृत्तिः, R. IV. 35,

Stoop (subs.) : I. Lit. : नतिः. II. Fig. : प्रणतिः.

Stooping (adj.) : fig. : (1) नम्र (f. म्रा) ; (2) प्रणतिप्रवण (f. णा), etc.

Stop (v. t.) : I. To close, shut up : q. v. : वारयति (वृ, c. 10.) : v. also to cover, fill up ; *shall s. all holes* सर्वं छिद्रं वारयेत्, M. IX. II. To obstruct, prevent : q. v. : (1) बाधयति, सं-, अव- (c. of बाध्), *s.ed by Hoonkara* हुङ्कारेण बाधित (f. ता) ; (2) रुणद्धि, सं-, वि-, प्रति-, अव- (रुध्, c. 7.), *I will s. the passage of the sun* रुणध्मि सवितुर्मार्गं, B. VI. 35. ; (3) प्रतिबध्नाति (बन्ध्, c. 9.), *s.s good* श्रेयः प्रतिबध्नाति, R. I. 79.

Stop (v. i.) : (1) तिष्ठति, अवतिष्ठते (स्था, c. 1.), *s.ing for a moment* मुहूर्तं स्थित्वा, Me. I. 19. ; *did not go nor s.* न ययौ न तस्थौ, Ku. V. 85. ; *if my pen does not s. for a moment* यदि मे लेखनी नावतिष्ठेत, Mah. 78. ; (2) शाम्यति, प्र- (शम्, c. 4. = to be quiet), *when it (the ball) s.ed, made it fly up, and on the reverse made it s.* प्रशान्तं तमुदपातयत् विपर्ययेण च प्राशमयत्, D. VI. : v. to cease ; (3) विश्राम्यति (श्रम्, c. 4. = rest : q. v.).

Stop (subs.) : I. Obstruction, hindrance : q. v. : बाधः, प्रति-. Ph. : *to put a s. to* प्रतिष्टम्भयति (c. of स्तम्भ्) : v. to stop. II. Pause, cessation : q. v. : (1) स्थितिः, ; (2) अवस्थितिः ; (3) प्रशान्तिः ; (4) विश्रान्तिः. III. In punctuation : विरामः, -बिन्दुः (?). IV. In music : नादः (?). V. Of an organ : रन्ध्रः (?).

Stop-cock : perh. प्रतिष्टम्भः or अवस्तम्भः. [hindrance : q. v. : बाधः, प्रति-.

Stoppage : I. Stay, rest : q. v. : स्थितिः, अव-. II. Obstruction,

Stopper, Stopple : (1) रोधः (?) ; (2) प्रतिष्टम्भः (?).

Storage : (1) सञ्चयः ; (2) सम्भारः ; (3) समाहारः.

Store (v.) : (1) संभरति (भृ, c. 1.), *s.ing money for spending* त्यागाय संभृतार्थानां, R. I. 7. ; (2) संचिनोति (चि, c. 5.), *how much have you s.d up* अद्य कियत् प्रभूतं त्वया सञ्चितं रुधिरं, Ve. III. ; (2) समाहरति (हृ, c. 1.) v. to collect ; (4) परिपूरयति (पूर्, c. 10. : v. to fill up).

Store : (1) सम्भारः, *sacrificial s.s* यज्ञसम्भारविस्तरः, Rám. XI. 17. ; (2) सञ्चयः, *or s. of excellencies* सञ्चयो वा गुणानां, Vi. II. 41.

Store-house : (1) कोषः : v. treasury ; (2) भाण्डारं (of things) ; (3) आगारं (= house) as भाण्डागारं, Mat.

STORE-KEEPER : (1) भाण्डारिन् (f. णी) ; (2) भाण्डाराध्यक्ष (f. क्षा) and sim. comp.s.

STOREY : (1) भूमि:, N. ; (2) तलं. *Seven-s.ed* सप्ततल (f. ला).

STORK : सारस: : V. CRANE.

STORM : I. Of wind : (1) वात्या, ; (2) चण्डवात:, *heavy rain came on accompanied with violent s.* चण्डवातं महद्वर्षं प्रादुरासीत्, Mah. III. 143. 7. ; (3) प्रभञ्जन: ; (4) झञ्झा,-वात: (= hurricane). II. S.ing : (1) आस्कन्द:,-नं or -न्दितं ; (2) ग्रहणं (= taking). III. Commotion, rage : q. v. : संरम्भ:. [(ग्रह्, c. 9.) V. TO TAKE.

STORM (v. t.) : (1) आस्कन्दति (स्कन्द्, c. 1.) V. TO ATTACK ; (2) गृह्णाति

STORM (v. i.) : I. Lit. : expr. by subs. II. Fig. : V. TO RAGE.

STORMY : I. Lit. : (1) प्रचण्डवात (f. ता) ; (2) वात्याकुल (f. ला) ; (3) वातल (f. ला = windy) ; (4) by subs. II. Violent, furious : q. v. : संरब्ध (f. ब्धा).

STORY : I. A tase : (1) कथा, *second s.* कथा २, P. ; (2) इतिहास:, *this old s. runs about it* अत्राप्युदाहरन्तीममितिहासं पुरातनं, Mah. XII. 175. 2. II. History : q. v. : (1) इतिहास: ; (2) वृत्तान्त: (what has happened to one), K. III. A lie : q. v. : अलीक: (का, कं). IV. Of a house : भूमि: : V. STOREY.

STORY-TELLER : I. Narrator : कथक:, K. s. 10. 2. II, Liar : q. v. : मिथ्यावादिन् (f. नी). [brave, resolute : q. v.

STOUT : I. Lit. : स्थूलकाय: (या, यं) : V. FAT, CORPULENT. II. Fig.,

STOUT-HEARTED : दृढमनस् (mfn.), Ki. XVIII. 3. : V. BRAVE, RESOLUTE.

STOUTLY : (1) धीरं ; (2) प्रसभं (= boldly).

STOVE : चुल्ली : V. FIRE-PLACE.

STOW : V. TO STORE, PUT. [(विश्, c. 6. = sit.) (with loc.).

STRADDLE (v.) : जङ्घे पृथक् कृत्वा तिष्ठति (स्था, c. 1. = remain) or उपविशति

STRAGGLE : व्यभिचरति (चर्, c. 1.) : V. also TO WANDER.

STRAGGLE : व्यभिचारिन् (f. णी) : V. also VAGABOND.

STRAIGHT (adv.) : (1) सरल (f. ला), *s. line* सरला रेखा, K. d. ; (2) ऋजु (f. also ज्वी), *making the nose s.* नासामृज्वीं कृत्वा, Sr.

STRAIGHT (adv.) : I. Instantly : q. v. : सपदि. II. Directly : perh. परावरं, comp. बराबर्.

STRAIGHTEN (1) ऋजूकरोति ; (2) सरलीकरोति ; (3) by adj.

STRAIGHT-FORWARD : सरलप्रकृति (mfn.) : V. also FRANK.

STRAIGHT-FORWARD-LY : (1) सरलं ; (2) स्फुटं : V. OPENLY.

STRAIGHT-FORWARDNESS : (1) आर्जवं ; (2) सरलता : V. FRANKNESS.

STRAIGHT-WAY : सपदि : V. INSTANTLY, IMMEDIATELY.

STRAIN (v. t.) : I. In gen. : आयासयति (c. of यस्) : v. also TO STRETCH ; *why have I s.ed myself for nothing* किमिति निरर्थकमात्मा मयायासितः, K. II. To filter : (1) गालयति, (c. of गल्), *s.ed through cloth* वस्त्रगालित (f. ता), Bhá. ; (2) स्रावयति (c. of स्रु), *to s. through cloth* स्रावयेत् पटात्, Bhá.

STRAIN (v. i.) : I. In. gen. : आयस्यति (यस्, c. 4.) : V. TO EXERT, LABOUR. II. To filter : गलति (गल्, c. 1.).

STRAIN (subs.) : I. The act. : (1) आयासः ; (2) आयासितं (rare). II. Style : q. v. : रीतिः. III. Of music : रागः. IV. Theme : q. v. : विषयः. V. Tendency : q. v. : प्रवणता.

STRAINED (adj.) : fig. : क्लिष्ट (f. ष्टा), नेयार्थमप भवेत् क्लिष्टं, Káv.

STRAINER : गालनी (after चालनी for cleansing rice, etc.).

STRAIT (adj.) : संकीर्ण (f. र्णा) V. NARROW. [(?) ; (2) सागरसङ्करः (?).

STRAIT (subs.) : I. Distress : q. v. : कृच्छ्रं. II. Of sea : (1) प्रणाली

STRAIT-LACED : fig. : V. RIGID, STRICT.

STRAIT-WAIST-COAT : वस्त्रबन्धः (?). [कृच्छ्रं : V. DISTRESS.

STRAITEN : बाधते (बाध्, c. 1.) V. TO TORMENT. Ph. : *s.d circumstances*

STRAITLY : संकीर्णं : V. CLOSELY, NARROWLY.

STRAND : I. Subs. : तीरं V. SHORE. II. Verb : V. TO GROUND.

STRANGE (adj.) : I. Foreign : q. v. : विदेशीय (f. या). II. Another's : q. v. : परकीय (f. या). III. New : q. v. : (1) अपूर्व (f. र्वा) ; (2) चित्र (f. त्रा) V. WONDERFUL. IV. Odd : q. v. : अपरूप (f. पा).

STRANGE (exclam.) : चित्रं, *s. it was not satiated* चित्रमापद्पदवृत्ता न सा, N. XVIII. 121. ; *s., very s., some divine (being) is rising from it* चित्रं चित्रमुदेति कोऽप्ययमितो दिव्यः, Vi. v. 33.

STRANGELY : चित्रं : v. also WONDERFULLY.

STRANGENESS : (1) विचित्रता ; (2) वैचित्र्यं V. also WONDERFULNESS, UNUSUALITY, NOVELTY, ODDNESS.

STRANGER : I. Lit. : (1) आगन्तुक (f. का) V. NEW COMER ; (2) वैदेशिक (f. की) V. FOREIGNER. II. Not acquainted with : अपरिचित (f. ता) V. ACQUAINTANCE. [v. also SUFFOCATE.

STRANGLE, STRANGULATE : कण्ठं मर्दयित्वा or निपीड्य मारयति (c. of मृ) :

STRANGULATION : expr. by verb. : v. also SUFFOCATION.

STRAP : I. Subs. : चर्मपट्टः and sim. comp.s. II. Verb : चर्मपट्टेन आहन्ति (हन्, c. 2.) : v. TO STRIKE.

STRAPPING (adj.) : अतिप्रमाण (f. णा) : v. also TALL.

STRANGURY : a disease : मूत्रकृच्छ्रं.

STRATAGEM : छलं : v. DECEIT, PRETEXT, ARTIFICE.

STRATEGIC : expr. by comp. or circum. : v. also SKILFUL.

STRATEGICALLY : कौशलेन : v. SKILFULLY, ARTFULLY.

STRATEGY : युद्धकौशलं : v. SKILL.

STRATIFIED : perh. स्तरीभूत (f. ता).

STRATUM : स्तरः : v. LAYER.

STRAW (subs.) : I. Of corn : (1) पलः ; (2) पलालः ; (3) नालः. II. Fig. : तृणं, *not to care a s. for* न तृणाय मन्यते : v. TO CARE. Ph. : *a (man) of s.* अकिञ्चन (f. ना).

STRAW-BERRY : *a plant and its fruit* *कौपजम्बुः.

STRAY (adj.) : (1) उच्छृङ्खल (f. ला) ; (2) आगन्तुक (f. का = strange), Mit. ; (3) यूथभ्रष्ट (f. ष्टा) and sim. comp.s (= separated from a flock).

STRAY (v.) : इतस्ततश्चरति (चर्, c. 1.) v. also TO WANDER.

STREAK : I. Subs : रेखा, v. STRIPE. II. Verb. : expr. by subs.

STREAKLY : रेखाभिश्चित्रित (f. ता) ; कल्माषित (f. ता) : v. STRIPED.

STREAM (subs.) I. Of water : (1) स्रोतस् (n.), *tasting waters of s.s* पयः स्रोतसामुपयुज्य, Me. I. 13. ; (2) सरित् (f.), *making s.s shallow* सरितः कुर्वतो गाधाः, R. IV. 24. : v. also RIVER. II. Current : q. v. : स्रोतस्. III. Flow : q. v. : धारा.

STREAM (v.) : वर्षति, अभि- (वृष्, c. 1. = to shower) : v. also TO POUR.

STREAMER : I. A flag : q. v. : वैजयन्ती. II. A stream of light : *आलोकप्रवाहः.

STREAMLET : (1) कुसरित् (f.), H. ; (2) क्षुद्रसरित् and sim. comp.s.

STREET : (1) राजमार्गः and sim. comp.s (= royal s.), *the high s. is frequented by jackals* स वाश्यते राजपथः शिवाभिः, R. XVI. 12. ; (2) महापथः and sim. comp.s (= big road), *its s.s were strewed with coral flowers* सन्तानकाकीर्णमहापथं तत्, Ku. VII. 3. ; (3) रथ्या (= carriage- road), *in every s.* प्रतिरथ्यं, Si. 31. III. : v. ROAD, WAY.

STRENGTH : I. In gen. : (1) बलं, *for possessing s.* बलशालितया, Ki. ; *to know from me the s. and weakness of the three objects* इतस्त्रिवर्गबल-

लाघवज्ञानं, D. s.; *these are the eight-fold s.* (*of a state*) तदेतदष्टवर्गं बलं, Mah. XII. 121. 44.; (2) वीर्यं (= manliness), *equal to Vishnu in s.* विष्णुना सदृशो वीर्ये, Rám. 21.; (3) शक्तिः (= power), *or if he has s., away with begging* यद्यस्ति शक्तिः कृतमेव याच्ञया, Ki. XIV. 20.; (4) सामर्थ्यं (= 3), *to take up s.* सामर्थ्यमवलम्बते, M. n.; (5) प्रबलता (physical), *wonderful s.* विस्मयजननी प्रबलता, K.; (6) ओजस् (of style), Káv. II. Force measured: expr. by कियत् (= how many), एतावत् (= so many), etc.: q. v. Ph.: *on the s. of* ऊ(उ)री- or उररी- कृत्य (with acc.).

STRENGTHEN: I. Trans.: (1) प्रबलयति (nomi.), *s.s spirit* सत्त्वं प्रबलयति, Vi. II. 15.; (2) प्रबलीकरोति; (3) by adj.: v. STRONG: v. also CONFIRMED. II. Intrans.: प्रबलीभवति. [बलप्रद (f. दा).

STRENGTHENING (adj.): (1) बल्य (f. ल्या), ; (2) बलवर्धन (f. नी); (3)

STRENUOUS: (1) सोत्साह (f. हा): v. ZEALOUS; साग्रह (f. हा): v. PERSISTENT; (3) प्रगल्भ (f. ल्भा): v. BOLD.

STRENUOUSLY: (1) सोत्साहं; (2) साग्रहं; (3) प्रगल्भं: v. adj.

STRENUOUSNESS: (1) उत्साहः: v. ZEAL; (2) आग्रहः: v. PERSISTENCY.

STRESS: I. Pressure: भारः. II. Emphasis: गुरुत्वं.

STRETCH (v. t.): I. Lit.: (1) प्रसारयति (c. of सृ), *s.ing the arms* प्रसार्य भुजौ, Mah.; *to s. thread* सूत्रं प्रसारयति, Mat.; (2) लम्बयति (c. of लम्ब् = elongate), *who will stretch* (*his*) *hand to take it* को लम्बयेदाहरणाय हस्तं: v. SPREAD. II. Fig.: perh. प्रसारयति. III. विस्तारयति, c. of स्तॄ), *s.ing the body* गात्रं विस्तार्य, Vi. 5. 53.

STRETCH (v. i.): प्रसरति (सृ, c. 1.): v. TO SPREAD.

STRETCH (subs.): I. The act: प्रसारणं. II. Extent: q. v.: प्रसरः. III. Effort: q. v.: यत्नः.

STRETCHER: I. Litter: शिबिका. II. In boats, etc.: पिच्छिका.

STREW: किरति, वि-, प्र-, अव-, आ- (कॄ, c. 6.) v. TO SCATTER. [NICE.

STRICT: perh. अशिथिल (f. ला) in every sense: v. also SEVERE, FIRM,

STRICTLY: अशिथिलं (?): v. also SEVERELY, FIRMLY, NICELY.

STRICTNESS: अशैथिल्यं (?): v. SEVERITY, FIRMNESS, NICETY.

STRICTURE: I. Censure: q. v.: भर्त्सना. II. In medicine: *urethral s.* मूत्रग्रन्थिः, Bhá.

STRIDE: I. Subs.: विक्रमः: v. STEP. II. Verb: क्रामति (क्रम्, c. 1.) v. also TO ADVANCE, CROSS.

Strife : कलिः v. QUARREL, DISPUTE.

Strike (v. t.) : I. To hit. : (1) हन्ति, अभि-, उप-, आ-, प्रत्या-, समा-, वि- (हन्, c. 2.), *s.ing him on the breast with the knee* एनं वक्षस्याहत्य जानुना, V. p. V. 20. 65. ; *s. back* प्रतिहन्ति, Ki. XVIII. 1. ; *s.ing the ball* कन्दुकं समाहत्य, D. VI. (not of musical instruments) ; (2) प्रहरति, सं- (हृ, c. 1.), *struck him on the breast with a knife* छुरिकयोरसि प्राहार्षं, D. II. ; (3) ताडयति, अभि- (तड्, c. 10.), "श्रोतुर्वितन्त्रीरिव ताड्यमाना", Ku. I. 45. II. Of clocks etc. : *it s.s one* *एको वाद्यते. III. To stamp, coin (money) : टङ्कयति (टङ्क्, c. 10.). IV. Of plants : *s.ing root deep* स्थिरपदमूलः (ला, ल). V. To lower, let down, as of sail : पातयति, अव- (c. of पत्). VI. To affect, impress strongly : (1) उपहन्ति ; (2) अभि- प्लावयति, सं-, वि- (c. of प्लु), *struck with fear* भयविप्लुतं, Ki. XIII. 24. VII. To afflict : *to s. blind* अन्धीकरोति ; *to be struck dumb* मूकीभवति ; etc. VIII. To produce : q. v. : जनयति (जन्, c. 10.). Ph. : *to s. sail* i. e. to stop : q. v. ; *to s. account* i. e. to balance : q. v. ; *to s. ground* भूमौ लगति ; *it s.s me* इदं मे प्रतिभाति.

Strike : (v. i.) : I. Lit. : v. (v. t. I) ; *s. against* प्रतिहन्ति. II. To be astranded : भूमौ etc. लगति (लग्, c. 1.). III. To quit work : perh. संहताः कर्म परित्यजन्ति. IV. To lower flag : q. v.

Strike down (v.) : पातयति, अव- (c. of पत्) : v. TO FALL.

Strike for : प्रतिष्ठते (स्था, c. 1.) : v. TO SET OUT.

Strike in : I. To come in : समुपगच्छति (गम्, c. 1.). II. Interrupt : q. v. : v. also TO STRIKE (III). III. With *with* : v. TO SIDE.

Strike off : I. To erase, deduct : q. v. ; शोधयति (c. of. शुध्). II. To print : q. v. III. Cut off : q. v. : विघटयति (c. of घट्), Vi. III. 49.

Strike out : I. As fire : निघृष्य or घर्षयित्वा जनयति (c. of जन्). II. To erase, obliterate : q. v. : लुम्पति (लुप्, c. 6.). III. To contrive, invent : q. v. : कल्पयति (c. of कृप्). IV. To wander : q. v.

Strike through : भिनत्ति (भिद्, c. 7.) v. TO PIERCE, PENITRATE.

Strike up : I. To strike : q. v. II. To begin : q. v. : प्रस्तौति (स्तु, c. 2.). [परित्यागः.

Strike (subs.) : I. Bushel : q. v. II. Combination : संभूय कर्म-

Striker : (1) ताडयितृ (f. त्री) ; (2) वाद्यकलयितृ (f. त्री) (= harper).

STRIKING (adj.) : I. विचित्र (f. त्रा) : v. WONDERFUL ; *s. shade* अद्भुता छाया, U. vi.

STRIKINGLY : चित्रं : v. WONDERFULLY.

STRING (v.) : I. gen. : (1) ग्रथ्नाति (ग्रन्थ्, c. 9.), *strung the garland of speech* वचःस्रजं ग्रथ्नन्, N. 14. 13. ; *s. together* संग्रथ्नाति, K. ; (2) गुम्फति (गुम्फ्, c. 1.), *another s.ing flowers* अपरा सुमनसो गुम्फति, M. I. II. To furnish with s.s : (1) perh. तन्त्रयति (nomi.) ; (2) तन्त्रीभिः or गुणैराकलयति or बध्नाति (कल्, c. 10. or बन्ध्, c. 9.).

STRING (subs.) : I. In gen. : (1) गुणः, *bow-s.* धनुर्गुणः, H. ; *constantly harping the s.s of the lyre* अजस्रमास्फालितवल्लकीगुणः, Si. I. 9. ; *like clouds in autumn with s.s of lightning* घनं घनान्ते तडितां गुणैरिव, 7. ; (2) तन्त्रः (न्त्री), *(a lute) with seven s.s* सप्ततन्त्री ; *like a bad s.ed (lute)* वितन्त्रीरिव, Ku. I. 45. ; (3) तन्तुः (= thread : q. v.), *with s.s of creepers* वल्लीतन्तुभिः, Si. I. 45. ; (4) रज्जुः (= rope : q. v.). II. Human : शिरा, शिराभिरिव परिगतो व्रततिभिः, K. III. A series, succession : q. v. : ततिः.

STRINGENCY : कठोरता : v. SEVERITY, STRICTNESS, HARDNESS.

STRINGENT : कठोर (f. रा) : v. SEVERE, HARD, STRICT.

STRINGENTLY : (1) कठोरं v. HARDLY ; (2) दृढं v. FIRMLY.

STRINGY : I. Lit. : तन्तुमय (f. यी). II. Sticky : श्यान (f. ना).

STRIP (v. t.) : (1) by comp. with वि-, निर्-, or अप-, *to s. the clothes off* विवस्त्रयति ; *to s. the bark off* विवल्कयति ; *to s. the leaves off* निष्पत्रयति, Mah. ; *a s.ed sword* विकोशोऽसिः, Ki. 17. 45. ; *s.ed of the bow* विकार्मुक (f. का), 57. ; *s.ed off, of skin* अपत्वच् (mfn.), D. VII. ; *s.ed of water* अपपयस् (mfn.), Ki. v. 12. ; (2) हरति (हृ, c. 1. = to deprive of : q. v.).

STRIP (v. i.) : विवस्त्रीभवति : v. TO UNDRESS.

STRIP (subs.) : खण्ड (mn.) : v. PIECE.

STRIPE (subs.) : I. = line : रे(लि)खा, *variegated with black, yellow, green and pink s.s* असितपीतहरितपाटलाभिर्लेखाभिः कल्माषित (f. ता), K. ; *s.s of striking the bow-string* ज्याघातरेखे, R. VI. 55. II. Stroke : कशाघातः and sim. comp.s ; *deserving s.* कशार्ह (f. र्हा) or कश्य (f. श्या).

STRIPE (v.) : I. With lines : लि(रे)खाभिः कल्माषयति (nomi.). II. To lash (1) कशाघातं करोति ; (2) कशया ताडयति (तड्, c. 10.).

STRIPLING : शिशुः : v. CHILD, YOUTH.

STRIVE : I. To endeavour, attempt : q. v. : यतते, प्र- (यत्, c. 1.), *some s.s after success* कश्चिद्यतते सिद्धये, G. 7. 3. II. With *against* : प्रतिकूलयति (nomi.) : v. TO OPPOSE (II). III. To vie : q. v. : स्पर्धते (स्पर्ध्, c. 1.).

STRIVING : I. Subs. : यत्नः : v. ATTEMPT, ENDEAVOUR. II. Adj. : यत्नवत् (f. ती) and sim. comp s : v. ACTIVE.

STROKE (subs.) : I. Lit. : (1) आघातः ; (2) अभिघातः ; (3) आहतिः (rare), *s. of arm* भुजाहतिः, Ki. XVIII. 3. ; (4) क्षेपः (= throw : as of oars) ; (5) पातः (= fall : as of thunder). II. A line : रेखा : q. v. Sh. : *with a s. of the pen* एकेनैव कलमेन. III. Sudden attack : q. v. : आवेशः. IV. Masterly effort : प्रयत्नः. Ph. : *s. of policy* नीतिकौशलं ; *upon the s. of ten* दशघटिका वाद्यते (?) ; *to keep s.* (*in rowing*) यथातथं क्षिपति (?).

STROKE (v.) : (1) परामृशति (मृश्, c. 6.), *s.ing his body* तदीयमङ्गं परामृशन्, R. III. 68. ; (2) स्पृशति (स्पृश्, c. 6. = to touch).

STROLL (v.) : परिक्रामति or क्राम्यति (क्रम्, c. 1. and 4.), *tell the souldiers not to s. about on the out skirts of the hermitage* उच्यन्तां सैनिका न कैश्चिदाश्रमाभ्यर्णभूमयः परिक्राम्यन्तामिति, Vi. 1.

STROLL (subs.) : परिक्रमः,-णं : v. also RAMBLE, WANDERING.

STROLLER : परिव्राजक (f. जिका) v. also RAMBLER, WANDERER.

STRONG : I. In gen. : (1) बलवत् (f. ती), *being s.* बलवानपि, Ki. 2. 37. ; *men are s. with money* धनेन बलवान् लोकः, H. ; *s. thirst* बलवती पिपासा, K. ; *by s.er fate* बलीयसा विधिना, Ki. 14. 63. ; (2) प्रबल (f. ला), *to destroy the s. enemy* विनाशनाय प्रबलस्य विद्विषः, R. III. 60. ; *s. pain* प्रबला वेदना, K. ; (3) ऊर्जित (f. ता) ; *s. bow* ऊर्जितं धनुः, R. II. 64. ; *s. lustre* ऊर्जितं तेजः, Ve. I. ; (*language*) *s. like the ruffled sea* क्षुभितोदन्वदूर्जितं, Ki. II. 40. ; (4) ऊर्जस्वल (f. ला), *these s. horses and elephants* ऊर्जस्वलं हस्तितुरङ्गमेतत्, B. 3. 55. ; (5) वीर्यवत् (f. ती) v. VALIANT, POWERFUL ; (6) बलशालिन् (f. नी) and sim. comp.s. (physically). Ph. : *a naturally s. fortress* प्रकृत्या सुरक्षितं दुर्गं, Mah. 3. 15. 17. II. Able, competent : q. v. : क्षम (f. मा), *s. for his work* आत्मकर्मक्षम (f. मा), R. I. 13. III. Firm, resolute : दृढ (f. ढा). IV. Sharp (as of smell) : q. v. : उग्र (f. ग्रा). V. Deep (as of colour) : q. v. : गाढ (f. ढा). VI. Undecayed : q. v. ;

अपरोक्ष (f. क्षा). VII. = numbering : q. v. : 1000 s. सहस्रसंख्यक (f. का). *S.er* = superior : q. v. *To make s.* बलं ददाति (दा, c. 3. = give or वर्धयति c. of वृध् = increase). [(3) बलसंहनन (f. ना) ; etc.

STRONG-BODIED, STRONG-BUILT : (1) मांसल (f. ला) ; (2) दृढाङ्ग (f. ङ्गी) ;

STRONG-HOLD : कोट्टः : v. FORT.

STRONGLY : (1) बलवत् : v. FORCIBLY ; (2) दृढं : FIRMLY.

STRONG-MINDED : (1) ऊर्जितमनस् (mfn.) ; (2) दृढमनस् (mfn.) ; etc.

STRONG : smelling : (1) उग्रगन्धि (mfn.) ; (2) तीक्ष्णगन्ध (f. न्धा) ; and sim. comp.s.

STROP : perh. चर्मखण्ड (mn. : comp. चर्मपट्टी) v. also STRAP.

STRUCTURE : I. Organization : संस्थानं. II. Building : q. v. : भवनं.

STRUCTURAL : expr. by comp.

STRUGGLE : I. To exert : q. v. : यत्नं करोति. II. To contend : (1) अन्योन्यं ताडयति (= to strike one another) ; (2) युध्यते (युध्, c. 4. = to fight).

STRUGGLE (subs.) : I. Contest : (1) युद्धं (= fighting) ; (2) विवादः (= quarrel). II. Great effort : (1) प्रयासः ; (2) better by circum.

STRUMPET : (1) बन्धकी ; (2) पुंश्चली : v. PROSTITUTE.

STRUT : I. Verb : साटोपं चलति (चल्, c. 1.), *s. up and down* साटोपं परिक्रामति (क्रम्, c. 1.). II. Subs. : साटोपगतिः and sim. comp.s.

STUBBLE : नालः,-ली : v. STRAW, STUMP. [NATE.

STUBBORN : (1) दुर्दान्त (f. न्ता) ; (2) प्रतीप (f. पा) : v. REFRACTORY, OBSTI-

STUBBORNLY : (1) निर्बन्धेन (= obstinately) ; (2) निरवग्रहं.

STUBBORNNESS : (1) दुर्दान्तता ; (2) निरवग्रहता : v. OBSTINACY.

STUCCO : सुधा,-लेपः : v. PLASTER.

STUD (subs.) : (1) a button : कक्षः ; (2) horses : q. v. : अश्वाः, अश्वीयं, etc. ; (3) their place : अश्वशाला and sim. comp.s, *s. bred* : perh. आजानेयः. [ता) : v. TO SET.

STUD (v.) : *s.ed with stars* तारकित (f. ता) ; *s.ed with jewels* रत्नखचित (f.

STUDENT : (1) अध्येतृ (f, त्री) ; (2) छात्र (f. त्री : v. PUPIL) ; (3) by verb.

STUDIED (adj.) : I. Premeditated : q. v. : सुनिश्चित (f. ता). II. Learned : q. v. : अधीतिन् (f. नी).

STUDIO : कर्मशाला and sim. comp.s.

STUDIOUS : I. Given to study : (1) अध्ययनशील (f. ला) ; (2) अध्ययनपरायण (f. णा) ;etc. II. Eager, diligent : q. v. : उत्सुक (f. का).

Studiously : I. Lit. : expr. by circum. II. Zealously : q. v. : साग्रहं.

Study (v.) : I. To learn, read : q. v. : (1) अधीते (इ. c. 2.), *he s.ed this with me* मत्समान: सोऽधिजगे, M. n. I. 59. ; *one who has s.ed all Sastras* अधीतसर्वशास्त्र (f. स्त्रा), K. ; *one who has s.ed the four Vedas* अधीती चतुर्ष्वाम्नायेषु, D. v. ; (2) अधिगच्छति (गम्, c. 1. = acquire : q. v.). II. Practise, learn by rate : q. v. : अभ्यस्यति (अस्, c. 4.), *do you s. archery* कच्चिदभ्यसते धनुर्वेदस्य सूत्रं, Mah. II. 5. 121.

Study (subs.) : I. Lit. : (1) अध्यय:,-नं, *s. of the Vedas* वेदाध्ययनं, H. ; (2) आगम: (rare), R. I. 15. ; (3) विद्या (= learning) ; (4) अभ्यास: (close s.), वेदाभ्यासजड:, V. I. 9. II. Room for s. : अध्ययनशाला and sim. comp.s. III. Meditation, consideration : q. v. : चर्चा.

Stuff (subs.) : I. Thing, material : q. v. : वस्तु (n.). II. Cloth : q. v. : पट:. III. Household goods : गृहसामग्री. IV. Nonsense, trash : q. v.

Stuff (v.) : I. To fill up : q. v. : पूरयति (पूर्, c. 10.), *s.ing the belly* उदरपूरं. II. To crowd : q. v. III. To fill the belly : उदरं पूरयति.

Stuffing (subs.) : i. e. seasoning : उपस्कर:.

Stultify : (1) मिथ्याकरोति v. TO FALSIFY ; (2) मोघीकरोति v. TO FRUSTRATE.

Stumble : I. Intrans. : स्खलति, प्र- (स्खल्, c. 1.), *strike (a horse) on the loins if it s.s* जघने स्खलितं हन्यात्, M. n. on Si. v. 10. II. Trans. : स्खलयति, प्र- (c. of स्खल्).

Stumble (subs.) : (1) स्खलनं ; (2) स्खलितं.

Stumbling-block : *it is a s. to many* यत्र बहव: स्खलन्ति.

Stump : स्कन्द (mn.), *was formed reduced like a tree to a s.* तरुरिव विहित: कुण्ठस्कन्द: पुराभूत्, Vi. II. 16. *N. B.* स्थाणु: = a tree with branches cut off.

Stun (v.) : *to be s.ned* : (1) मुह्यति (मुह्, c. 4.), *others were s.ned* मुमुहु:, Ku. ; (2) मूर्च्छति (मूर्च्छ्, c. 1.), *he was s.ned by it* तेनामूर्च्छदसौ गत:, B. xv. 55. ; (3) by subs., *the people were s.ned by the noise* नि:स्वनेन मूर्च्छेवाभवज्जनस्य, K.

Stunt : वृद्धिं रुणद्धि (रुध्, c. 7.) or स्तम्भयति (c. of स्तम्भ्) : v. TO CHECK.

Stupefaction : v. STUPOR.

Stupefy : (1) जडयति (nomi.), *s. the mind* मनो जडयति, Ma. I. 31. ; *make even masters of speech dumb* (i. e. s. them) वाग्मीनानपि मूकान्

कुर्वते (जडयतीत्यर्थः), M. n. on Si. II. 25. ; (2) जडीकरोति, *s.ed by the sight of Shiva* जडीकृतस्त्र्यम्बकवीक्षणेन, R. II. 42. ; (3) निष्पन्दीकरोति, M. n. [WONDERFUL.

STUPENDOUS : (1) विशाल (f. ला) V. LARGE ; (2) विस्मयकर (f. री) V.

STUPENDOUSNESS : (1) विशालता V. LARGENESS ; (2) विस्मयकरत्वं V. WONDERFULNESS.

STUPID : I. Of persons, etc. : (1) मूढ (f. ढा) V. FOOLISH ; (2) मन्द (f. न्दा) V. SLOW ; (3) जड (f. डा), *very s.* अतिजडः, Si. XV. 21. II. Bad : q. v. Ph. : *s. mistake* गरीयान् भ्रमः.

STUPIDITY : (1) मूर्खता : V. FOOLISHNESS ; (2) जाड्यं, *who completely removes* निःशेषजाड्यापहा, *to overcome s.* जडतां जयति, Bhá.

STUPIDLY : (1) जाड्येन or जाड्यात् ; (2) मौर्ख्येन ; (3) मूर्खतया.

STUPOR : (1) जाड्यं ; (2) जडता ; (3) जडत्वं ; (4) जडिमन् (m.), *to cause s.* जाड्यं जनयति, *internal s.* अन्तर्जडिमा, Gi. 6. 10.

STURDINESS : (1) ऊर्ज्स्वलत्वं V. STRENGTH ; (2) कठोरता V. HARDNESS.

STURDY : I. Stout, hard : q. v. II. Violent : q. v.

STURGEON : मत्स्यविशेषः.

STUTTER : V. STAMMER. *S.er* : V. STAMMERER. [Bhá.

STY : I. For pigs : शूकरशाला. II. A tumour : अञ्जनं-नी-(निका),

STYLE (subs.) : I. Method, kind : रीतिः, *the Gour s.* गौडी रीतिः, Káv. II. A pencil : लेखनी. [V. NAME, TERM.

STYLE (v.) : वदति (वद्, c. 1.) V. TO CALL, NAME S.ED : expr. by comp. ;

STYLISH : शोभन (f. ना) : V. ELEGANT, FASHONABLE.

STYPTIC : रक्तरोधिन् (f. नी) and sim. comp.s.

STYX : a river : वैतरणी.

SUAVITY : (1) मनोज्ञता V. PLEASANTNESS ; (2) माधुर्यं V. SWEETNESS.

SUBALTERN (subs.) : अनुचरः (?) : V. ATTENDANT.

SUBDIVIDE : प्रविभजति (भज्, c. 1.) : V. TO DIVIDE.

SUBDIVISION (1) प्रविभागः, R. XVI. 2. : V. DIVISION, BRANCH.

SUBDUE : I. Lit. : (1) वशीकरोति : V. TO SUBJUGATE ; (2) विजयते (जि, c. 1.) : V. TO CONQUER. II. To control, restrain : q. v. : नियच्छति (यम्, c. 1.).

SUBJACENT : अधःस्थ (f. स्था) and sim. comp.s.

SUBJECT (subs.) : I. As opposed to sovereign : (1) प्रजा, *quieting s.s like his own children* प्रजाः प्रजाः स्वा इव सान्त्वयित्वा, Sa. V. 3. ; (2) प्रकृतिः

(rare), *every one among his s.s* सर्वः प्रकृतिषु, R. viii. 8. II. philo.: विषयिन् (m.), *of s. and object* विषयविषयिणोः, S. III. A matter or theme : q. v. : विषयः. IV. In gram. : (1) कर्तृ (m. when nomi.); (2) उद्देश्य (f. श्या as distinguished from विधेय = predicate). V. Hero of a piece : नायक (f. यिका).

Subject (adj.) : (1) वशवर्तिन् (f. नी) and sim. comp.s, *he conquered kings and made them s.* स विजित्य महीपालांश्चकार वशवर्तिनः, Mah. i. 71. 129. ; (2) वश (f. शा), *made the country s.* देशं वशं चक्रे, Mah. 2. 30. 4. ; *every body is s. to death* सर्वः कालवशं याति, Mah, xii. 152. 43. (सर्वेण खलु मर्तव्यं, 13. v. must) : v. also dependant, depend, possess.

Subject (v.) : I. To Subjugate : q. v. : वशीकरोति. II. To expose, make liable : expr. by circum., *cowardice s.s people in danger* विपद्दोऽभिभवत्यविक्रमम्, Ki. ii. 14. ; *foolish men s. themselves to passion* मूढो मदनेनायास्यते, K. ; *god without any effort s.s men to ridicule* चयत्नेनैव खलूपहासास्पदतामीश्वरो नयति, K. : v. also to attack, possess.

Subjection : I. The act : (1) by verb ; (2) वशीकरणं (= subjugation). II. The state : (1) वश्यता, *my s. and your holding me under s.* वशित्वं वो वश्यता च मम, Vi. v. ; (2) वशं (with a verb), *bringing Karna under s.* कर्णं वशे कृत्वा, Mah. ii. 30. 20. ; *when a son is under s.* यदि पुत्रो वशे वर्त्त, J. ; *then they will come under my s.* वशमेष्यन्ति मे तदा, H. i.

Subjective,-ly : expr. by circum. : v. subject, self.

Subjectivity : विषयिनिष्ठता ; better by circum.

Subjoin : निक्षिपति (क्षिप्, c. 6.) v. also to add.

Subjugate : (1) वशीकरोति, *what quarters have not been s.d* का दिशो न वशीकृताः, K. ; (2) वशे करोति ; (3) वशं नयति (नी, c. 1.).

Subjugation : (1) वशीकरणं ; (2) by verb.

Subjunctive : आशंसावाचक (f. चिका).

Sublimate : of mercury : रसकर्पूरः.

Sublime : तुङ्ग (f. ङ्गा), Si. ii. 39. : v. high, lofty.

Sublimely : (1) तुङ्गं or उत्- ; (2) expr. by comp. or circum.

Sublimity : तुङ्गता (तां), K. ii. 60. : v. loftiness, elevation.

Sublunary : ऐहिक (f. की).

Submarine : सामुद्रिक (f. की) : v. marine.

SUBMERGE : मज्जयति (c. of मस्ज्) : v. TO PLUNGE.

SUBMERSION : मज्जनं : v. also IMMERSION.

SUBMISSION : I. Subjection, obedience : q. v. : (1) प्रणति: (= bowing) ; (2) अनुवृत्ति: (= following). II. Resignation, yielding : expr. by verb.

SUBMISSIVE : (1) प्रणतिप्रवण (f. णा), Ki. II. 44. ; (2) वश्य (f. श्या), *and a wife not s.* स्त्री अवश्या, H. II. 182. v. SUBJECT ; (3) वचनकर (f. री) v. OBEDIENT.

SUBMISSIVELY : (1) प्रणिपत्य (= bowing) ; (2) by adj.

SUBMIT : I. To yield : q. v. : (1) वशं गच्छति ; (2) प्रणमति (नम्, c. 1. = to bow), *do not always s. to Doorjodhana* न प्रणमन्ति सदा सुयोधनं, Ki. II. 44. : v. also to OBEY. II. To refer : q. v. : उपच्छन्दयति (छन्द्, c. 10.).

SUBORDINATE (adj., subs.) : (1) अधीन (f. ना = dependant : q. v.) ; (2) अधस्तन (f. नी = lower) ; (3) अप्रधान (f. ना = not chief).

SUBORDINATE (v.) : (1) वशं नयति (नी, c. 1. = subject) ; (2) संयच्छति (यम्, c. 1. = restrain, with ins.). [v. : अप्रधानता.

SUBORDINATION : I. Subjection : q. v. : वश्यता. II. Inferiority : q.

SUBORN : *to s. witness* : कौटसाक्ष्यं करोति or दापयति (c. of दा).

SUBPŒNA : I. Subs. : आह्वानपत्रं. II. Verb : आह्वयति (ह्वे, c. 1.).

SUBSCRIBE (v.) : I. Lit. : निजं नाम लिखति (लिख्, c. 6.) or निवेशयति (c. of विश्). II. Promise to pay or take : दातुं ग्रहीतुं प्रतिजानीते (ज्ञा, c. 9.). III. To assent : स्वीकरोति (with acc.). [(f. हिका).

SUBSCRIBER : I. Lit. : expr. by the verb. II. As of paper : ग्राहक

SUBSCRIPTION : I. Act : expr. by verb. : v. also SIGNATURE. II. Sum subscribed : perh. छन्द: (com. चाँदा). [adverb.

SUBSEQUENT : (1) पश्चात् in comp. ; (2) पश्चिम (f. मा : rare) ; (3) by

SUBSEQUENTLY : (1) पश्चात् : v. AFTERWARDS ; (2) इत ऊर्ध्वं ; (3) उपरिष्टात् v. HEREAFTER.

SUBSERVE : अनुकूलयति : v. TO PROMOTE, ASSIST, SERVE.

SUBSERVIENCE(Y) : निघ्नता : v. DEPENDANCE, SUBJECTION.

SUBSERVIENT : निघ्न (f. घ्ना) : v, DEPENDENT, USEFUL.

SUBSIDE : I. To settle : q. v. II. To cease : q. v. : शाम्यति, प्र- (शम्, c. 4.), *when the wind s.d* वाते प्रशमतां गते, Mah. III. 143. 22.

SUBSIDENCE(Y) : expr. by verb : v. TO SUBSIDE, SETTLE.

SUBSIDIARY : (1) सहकारिन् (f. णी) v. AUXILIARY, ASSISTANT ; (2) अनुकूल (f. ला) v. FAVOURABLE.

SUBSIDY : (1) साहाय्यं v. ASSISTANCE ; (2) करः v. TRIBUTE.

SUBSIST : I. To exist : q. v. II. To live, be maintained : q. v. : जीवति, उप- (जीव्, c. 1.).

SUBSISTENCE : I. Existence : q. v. : अवस्थितिः. II. Livelihood, maintenance : q. v. : जीवनं, *to give s.* जीवनं ददाति, Da. 129.

SUBSTANCE : I. Essence : q. v. : सारः. II. Thing : q. v. : वस्तु (n.). III. In phil. : (1) द्रव्यं ; (2) पदार्थः, Per. ; (3) धर्मिन् (m. : rare), S. IV. Form, matter : q. v. : मूर्त्तिः. V. Property, goods : q. v. : सम्पत्तिः.

SUBSTANTIAL : I. Lit. : (1) वास्तव (f. वी) ; (2) वास्तविक (f. की) : v. REAL, MATERIAL, CORPOREAL. II. Fig. : (1) सारवत् (f. ती) ; (2) ससार (f. रा) : v. VALID, RICH, STRONG.

SUBSTANTIALITY : I. Lit. : (1) वास्तवं, S. p. b. II. 5. ; (2) वास्तवत्वं ; (3) वास्तविकत्वं. II. Fig. : (1) सारवत्ता ; (2) ससारता.

SUBSTANTIALLY : I. Lit. : (1) वास्तवं ; (2) वस्तुतः. II. Fig. : v. RICHLY, THOROUGHLY.

SUBSTANTIATE : प्रमाणयति (nomi.) : v. TO ESTABLISH, VERIFY.

SUBSTANTIVE : I. Subs. : (1) सत्वं, H. c. ; (2) विशेष्यं, A. II. Solid, firm : q. v.

SUBSTITUTE (subs.) : I. Of men : (1) प्रतिनिधिः : v. AGENT ; प्रति-हस्त,-कः, *there can be no s.s in procreating children* पुत्रोत्पादने न सन्ति प्रतिहस्तकाः, H. II. 33. II. In gen. : (1) expr. by verb or circum. ; (2) स्थानीय (f. या = occupying the place of), ईदं पितृमाहस्थानीयमागतोऽस्मि, D. v.

SUBSTITUTE (v.) : (1) परिवर्त्तयति (c. of वृत्) v. TO CHANGE, EXCHANGE ; (2) स्थाने निवेशयति (c. of विश् = to put : q. v.), *s.d Soogriva for him* तत्पदे सुग्रीवं न्यवेशयत्, R. 12. 58. ; *A'desha is one word s.d for another* आदेशो नाम शब्दान्तरस्य स्थाने विधीयमानं शब्दान्तरं, M. n.

SUBSTITUTION : (1) परिवर्त्तनं (= changing) ; (2) by verb, *like the s. of changes for roots* धातोः स्थान इवादेशं, R. XII. 58.

SUBTERFUGE : छलं v. ARTIFICE, PRETEXT.

SUBTERRANEAN : (1) भौम (f. मी) ; (2) भूमि in comp., *s. house* भूमिगृहं, D. IV. ; (3) अन्तर्भौम (f. मी).

SUBTLE : I. Fine, deep : q. v. : सूक्ष्म (f. क्ष्मा). II. Cunning, artful : q. v. : चतुर (f. रा).

SUBTLETY : I. Fineness, deepness : q. v. : सूक्ष्मता II. Artfulness : q. v. : चतुरता. [चतुरं.

SUBTLY : I. Finely, deeply : q. v. : सूक्ष्मं. II. Artfully : q. v. :

SUBTRACT : (1) वियोजयति (युज्, c. 10.), *by s.ing* वियोजिते, Li. ; (2) व्यवकलयति. [व्यवकलनं, Vij. ; (3) वियोगः or वियोजनं, Li.

SUBTRACTION : (1) व्यवकलितं, *addition and s.* सङ्कलितव्यवकलिते, Li. ; (2)

SUBURB : (1) परिसरः, *in the s.s of the city* पुरीपरिसरेषु, B. r. VI. 3. 4. ; (2) उपशल्यं, *in s.s* उपशल्ये, R. XVI. 37. (नगरोपशल्ये), R. v. 61.

SUBURBAN : (1) शाखानगरं in comp.

SUBVERSION : (1) उन्मूलनं ; (2) विध्वंसः : v. DESTRUCTION.

SUBVERSIVE : expr. by verb.

SUBVERT : (1) उन्मूलयति v. ERRADICATE ; (2) ध्वंसयति (c. of ध्वंस्) v. TO DESTROY ; (3) खण्डयति (खण्ड्, c. 10.) v. TO BREAK.

SUCCEED (v. i.) : (1) सिध्यति, सं- (सिध्, c. 4.), *if one does not s. after striving there is no fault* यत्ने कृते यदि न सिध्यति कोऽत्र दोषः, H. I. 31. *well planned actions s.* सिध्यन्ति कार्याणि सुमन्त्रितानि, Bh. XII. 14. ; (2) निष्पद्यते (पद्, c. 4. = to be accomplished : q. v.), *I have not s.ed in the princely work I started* राजधर्मः प्रवर्त्तितो न निष्पन्नः, K. ; (3) साधयति (c. of सिध् = to accomplish : of men : with acc.), *go and s. in your wish* अपि साधय साधयेप्सितं, N. II. 62. ; *you can go every where and succeed (in every thing)* त्वं सर्वतोगामि च साधकञ्च, Ku. III. 12.

SUCCEED (v. t.) : *s.ing his father (to the sovereignty) of northern Koshala* पितुरनन्तरमुत्तरकोशलान् समधिगम्य, R. IX. 1. ; *the child born of me s. you* मयि जायेत यः पुत्रः स भवेत्त्वदनन्तरः, Mah. I. 70. 15. ; *shower s.ing thunder* गर्जितानन्तरा वृष्टिः, Ku. 2. 53. : v. AFTER, TO GET, TO COME, TO FOLLOW. [coming).

SUCCEEDING (adj.) : पर (f. रा = next : q. v.) ; (2) आगामिन् (f. नी =

SUCCESS : (1) सिद्धिः, सं-, *s. come to those who persevere* अभियोगभाजामनुपैति सिद्धिः, Ki. III. 40. ; (2) कृतार्थता or चरितार्थता (= satisfaction after accomplishment of an object), *surely the general had greater s.* कृतार्थता नन्वधिका चमूपतेः, Ki. XIV. 17. ; (3) साफल्यं (= fruitfulness), *showing s.* साफल्यं कृत्वा, Ki. XVI. 49.

Successful : I. Of persons : (1) सिद्धार्थ (f. र्था), *for those who patiently tried do not return without being s.* असिद्धार्था निवर्तन्ते न हि धीराः कृतोद्यमाः, K. s. 26. 114. ; (2) कृतिन् (f. नी), *you cannot consider yourself s. without conquering Raghu* न चाप्यनिर्जित्य रघुं कृती भवान्, R. III. 51. ; (3) कृतकृत्य (f. त्या = 2). II. Of things : (1) सिद्ध (f. द्धा), *our attempt has been s.* सिद्धं नः समीहितं, H. ; (2) सिद्धिमत् (f. ती), N. ; (4) सिद्धिप्रतिक (f. का), Com. ; (5) सफल (f. ला = fruitful : q. v.).

Successfully : expr. by adj. or circum.

Succession : I. The act : expr. by verb : v. TO SUCCEED v. t. II. Sequence : q. v. : आनन्तर्यं. III. Right to succeed : (1) उत्तराधिकारः or -रिता,-त्वं ; (2) by verb. IV. Series, order : q. v. : परम्परा.

Successive : (1) क्रमवत् (f. ती) ; (2) क्रमिक or आनु- (f. की).

Successively : (1) क्रमेण, क्रमतः or क्रमशः ; (2) अनुक्रमं, or -शः ; (3) अनेकशः (= repeatedly : q. v.). [प्रत्यनन्तर (f. रा), M. VIII. 185.

Successor : (1) अनन्तर (f. रा) ; (2) उत्तराधिकारिन् (f. णी = heir) ; (3)

Succinct : (1) संक्षिप्त (f. प्ता) v. CONCISE ; (2) विशद (f. दा) v. CLEAR.

Succinctly : (1) संक्षिप्तं v. CONCISELY ; (2) विशदं v. CLEARLY.

Succory : a plant : कासनी, (William).

Succour : I. Subs. : साहाय्यं : v. HELP. II. Verb : expr. by subs.

Succulence : सरसता v. also JUICE.

Succulent : सरस (f. सा) v. also JUICY. [XIX. 53. : v. TO PASS.

Succumb : न अत्येति (इ, c. 2.), *s.ed under the disease* गदं नात्यगात्, R.

Such : (1) तादृशः (शी, शं) or तादृश् (mfn.) (= of that kind), *s. Kurus* तादृशाः कुरवः, Mah. IV. 68. 37. ; *there was s. a sage* आसीत्तादृशो मुनिः, D. II. ; (2) ईदृशः (शी, शं) or ईदृश् (mfn.) (= of this kind), *in s. fire of litigation* ईदृशे व्यवहाराग्नौ, Mr. IX. 39. ; *a speaker who is not of s. a mind* यो वक्ता नेदृगाशयः, Ki. XI. 41. ; (3) एतादृशः (शी, शं) or एतादृश् (mfn. = 2) ; (4) एवंविधः (धा, धं = 2), *s. personages* एवंविधा मूर्तयः, K. ; (5) तथाविधः (धा, धं = 1), *s. love and s. a husband* तथाविधं प्रेम पतिश्च तादृशः, Ku. v. 2. ; *s. and s.* अमुकः (का, कं), *in s. and s. a time in s. and s. a place* अमुकस्मिन् काले अमुकस्मिन् देशे, He. *S. as myself* : मादृशः (शी, शं), मादृश् (mfn.), or मद्विधः (धा, धं), N. III. 71. *S. as yourself* त्वादृशः (शी, शं), त्वादृश् (mfn.), भवादृशः (शी, शं), etc., Ki. I. 43.

Suck (v.) : I. As children : स्तनं or स्तन्यं पिबति (पा, c. 1.) or धयति (धे. c. 1.), *thirst for s.ing* स्तन्यपाने पिपासा, J. II. In gen. : (1) चूषति or चोषति (चूष्, c. 1.), *and with various (dishes) for s.ing* चोष्यैश्च विविधैः, Mah. II. 4. 3. ; (2) पिबति (= drink), *which s.s by the root (tree)* पादपः.

Sucker : (1) चोषक (f. षिका) ; (2) चूषयितृ (f. त्री) ; (3) by verb.

Suck, Sucking (subs.) : *for s.* चूषणार्थं, Sr. I. : v. SUCTION. *To give s.* : v. SUCKLE.

Suckle : स्तनं or स्तन्यं ददाति or पाययति (दा, c. 3. or c. of पा), Sr. ; *s.d by jar-water* घटस्तनप्रस्रवणैर्व्यवर्धयत्, Ku. v. 14.

Suckling : I. The act : स्तन्यदानं. II. A child : (1) स्तन्यप (f. पा), Sr. ; (2) स्तनन्धय (f. यी) ; (3) स्तनपायिन् (f. नी) ; etc.

Suction : (1) चोषः ; (2) चू(चो)षणं ; (3) पानं, *s. of breast* स्तनपानं. [adv.

Sudden : (1) आकस्मिक (f. की), *s. noise* आकस्मिकः स्वनः, N. III. 1. ; (2) by

Suddenly : (1) अकस्मात् ; (2) सहसा, *Ráma s. became filled with tears,* बभूव रामः सहसा सबाष्पः, R. XIV. 84. ; (3) झटिति (=instantly : q. v.).

Suddenness : आकस्मिकत्वं,-ता.

Sudorific : (1) स्वेदन (f. नी), प- ; (2) स्वेदजनन (f. नी) ; etc.

Suds : *सावनजलं and sim. comp.s.

Sue : I. To entreat : q. v. : छन्दयति (छन्द्, c. 10.). II. To prosecute, inform : q. v. : अभियुङ्क्ते or -योजयति (युज्, c. 7. and 10.).

Suet : (1) वसा ; (2) मेदः.

Suffer (v. t.) : I. To feel : q. v. : अनुभवति. II. To bear : q. v. : सहते (सह्, c. 1.). III. Undergo : q. v. : याति (या, c. 2.). IV. To allow, permit : q. v. : अनुजानाति. [60.

Suffer (v. i.) : (1) क्लिश्यते (क्लिश्, c. 4.) ; (2) सीदति (सद्, c. 1.), Ki. XIII.

Sufferable : (1) सह्य (f. ह्या) ; (2) सहनीय (f. या) ; (3) सोढव्य (f. व्या).

Sufferance, Suffering : I. Endurance : q. v. : सहनं. II. Pain, distress : q. v. : क्लेशः. [(f. नी = miserable).

Suffered : (1) क्लिष्ट (f. ष्टा), *s. from disease* रोगक्लिष्टः ; (2) दुःखभागिन्

Suffice : expr. by adj. : v. SUFFICIENT.

Sufficiency : (1) पर्याप्तिः ; (2) पर्याप्तता,-त्वं : v. SUFFICIENT.

Sufficient : (1) पर्याप्त (f. प्ता), *s. for maintenance of servants* पर्याप्तं भृत्यभृतये, M. XI. 7. v. ENOUGH ; (2) यथेष्ट (f. ष्टा) or यथेच्छ (f. च्छा) (= as much as desired) ; (3) प्रचुर (f. रा = abundant).

Sufficiently : (1) पर्याप्तं ; (2) प्रचुरं (= abundantly).

Suffocate : (1) श्वासं रुणद्धि, अव- (रुध्, c. 7. : with gen.) ; (2) श्वासरोधं करोति (with gen.).

Suffocation : (1) श्वासरोधः ; (2) श्वासावरोधः ; etc.

Suffragan : धर्मनायकः : v. bishop.

Suffrage : सम्मतिः (?) : v. vote.

Suffuse : परिप्लवते, उप- (प्लु, c. 1.), *s.d with tears* अश्रुपरिप्लुत (f. ता) ; *s.d with blushes* व्रीडापरिगत (f. ता).

Suffusion : परिप्लवः or -प्लुतिः : v. also to pervade.

Sugar (subs.) : (1) शर्करा, *a doll made of s.* शार्करी पुत्रिका, N. xvi. 163. ; (2) सिता, *s.ed* वसित (f. ता), Bhá. [*word* मधुमयं वाक्यं.

Sugar (v.) : I. Lit. : expr. by subs. II. To flatter : q. v. : "*s.ed*

Sugar-candy : (1) सिताखण्डः ; (2) खण्डमोदकः ; (3) माध्विकशर्करा (?).

Sugar-cane : इक्षुः, "*plant c.* बाल इक्षुः ; *ripe s. juice* पक्वेक्षुरसः ; *scorched c.* पौण्ड्रः,-कः ; *red c.* कोषकारः ; *bamboo c.* वंशकः, *juicy c.* कान्तारः, -कः ; etc., Bhá. [लक्षयति (लक्ष्, c. 10.) v. to show.

Suggest : (1) सूचयति (सूच्, c. 10.) v. to indicate, intimate ; (2)

Suggestion : (1) सूचना (= indication) ; (2) इङ्गितं (= hint) ; (3) प्रोत्साहः (= instigation) ; (4) by verb.

Suggestive : (1) सूचक (f. चिका = indicative) ; (2) by verb.

Suicidal : (1) expr. by comp. ; (2) आत्मघातिन् (f. नी).

Suicide : I. The act : आत्महत्या and sim. comp.s. *To commit s.* प्राणान् उत्सृजति (सृज्, c. 6. = to quit life) and sim. expr.s, *I will c. s. by hanging* रज्ज्वात्मानमुद्बध्नामि, K., उद्बध्यात्मानं व्यापादयिष्यामि, Na. ii. II. The person : (1) आत्मघातिन् (f. नी) ; (2) आत्महन् (mfn.) ; etc.

Suit (v. t.) : युनक्ति or युङ्क्ते, उप- (युज्, c. 7.), *do not s. a poor husband* न गतश्रीकं भर्त्तारमुपयुञ्जते, Mah. iii. 286. 18. ; *what is s.ed to any one* यद्येन युज्यते, H. [II. To agree : q. v.

Suit (v. i.) : I. To fit, become : q. v. : युज्यते, उप- (pass. of युज्).

Suit (subs.) : I. Law-suit : q. v. : कार्य्यं. II. Solicitation : q. v. v. : प्रणयः, Ki. xiii. 60. III. Of clothes : (1) युगलं ; (2) युग्मं. IV. Set : q. v.

Suitable : उपयुक्त (f. क्ता) : v. proper, fit.

Suitableness : उपयुक्तता : v. propriety, fitness.

SUITABLY : I. Appropriately : (1) यथोचितं ; (2) यथायोग्यं ; (3) समुचितं.
II. Accordingly : q. v. : अनुसारेण. [समञ्चि:.
SUITE : I. Retinue : q. v. : परिच्छद:. II. Of rooms, etc. : perh.
SUITOR : I. Solicitor : q. v. : प्रार्थयितृ (f. त्री). II. A plaintiff : q. v. : अर्थिन् (f. नी).
SULKILY, SULLENLY : रूक्षं (= roughly, harshly : q. v.).
SULKINESS, SULLENNESS : रौक्ष्यं (= harshness, roughness).
SULKY, SULLEN : रू(रु)क्ष (f. क्षा = harsh, rough : q. v.).
SULLY : कलङ्कयति (nomi.) : v. TO POLLUTE, STAIN.
SULPHATE : (I) *of copper* तुत्थं : (II) *red s. of iron* कासी(सी)सं : (III) *green s. of i.* धातुशेखर:. [गन्धाश्मन् (m.) and sim. comp.s.
SULPHUR : (1) गन्धक:, "चतुर्धा गन्धक: प्रोक्तो रक्त: पीत: सितोऽसित:", Bhá. ; (2)
SULPHURA(E)TED : गन्धकसंयुक्त (f. क्ता) and sim. comp.s (?).
SULPHURET : (I) of iron ताप्य (mn.) : (II) of mercury कज्जली.
SULPHUREOUS ; गन्धकवर्ण (f. र्णा), गन्धकसंयुक्त (f. क्ता), and sim. comp.s.
SULPHURIC ACID : *गन्धकाम्ल: ; तुत्थाम्ल:.
SULTAN,-NA : अधिराज: (f. ज्ञी) : V. EMPEROR.
SULTRINESS : (1) प्रखरताप: ; (2) अत्युष्णता ; (3) तापवृद्धि: ; etc.
SULTRY : प्रखरताप (f. पा), *days were very s.* प्रखरतापो दिवसोऽतिमात्रं, R. XVI. 45. : V. HOT.
SUM (subs.) : I. Aggregate : (1) योग: (= addition), *whose s. is hundred and one* ययोर्योगं शतं सैकं, Li. 27. ; (2) मानं, प्रमाणं (= total number), *tell me the s. of his things* तस्य द्रव्यप्रमाणं वद, 25. ; (3) ऐक्यं (= total). II. Quantity : राशि:, *what s. becomes 68 ......* स्यात् को राशिरष्टगताति:, Li. 21. III. Of money : no expr., *why do you spend a large s. of money* किं महानर्थोत्सर्ग: क्रियते, Mu. III. IV. S. and substance : (1) मर्मन् (n.) ; (2) सार:. V. Acme : q. v. : (1) परा कोटि:, ; (2) फलितं, M. n.
SUM (v.) : संकलयति (कल्, c. 10.) V. TO ADD, COMPUTE. *S. up* संक्षेपतो निरूपयति (रू, c. 5.), S. c. [V. : क्षिप्रं.
SUMMARILY : I. Briefly : q. v. : संक्षेपेण, II. Hastily, quickly : q.
SUMMARY : I. Adj. : (1) संक्षिप्त (f. प्ता = brief) ; (2) क्षिप्र (f. प्रा = hasty). II. Subs. : संक्षेप: : V. EPITOMY.
SUMMER (subs.) : (1) ग्रीष्म:, -समय:, *a s. flower* ग्रैष्म: पुष्पविशेष:, M. n. ; (2) निदाघ:, -काल: ; (3) उष्म:, -आगम: ; (4) तप: ; (5) घर्म:, R. XVI. 43.

Summer (v.) : ग्रीष्मकालं गमयति, अतिवाहयति, etc. : v. TO PASS.
Summer-house : with water works : धारागृहं, R.
Summer-sault : v. SUMER-SAULT.
Summit : (1) शि(शे)खरं ; (2) शृङ्गं ; (3) चूड़ा : v. PEAK, TIP, TOP. Ph. : *highest s.* (fig.) परा कोटिः : v. ACME.
Summon : आह्वयति (ह्वे, c. 1.) : v. TO CALL.
Summoner : (1) आह्वयक (f. यी ?) ; (2) आह्वायक (f. यिका ?).
Summons : (1) आह्वानं,-पत्रं (?), *to serve a s.* आ- ददाति.
Summum bonum : (1) निःश्रेयसं ; (2) परमार्थः.
Sumpter,-horse : ख(खो)रिन् (m.) : v. PACK-HORSE.
Sumptuary : व्ययनियामक (f. मिका) and sim. comp.s.
Sumptuous महार्घ (f. र्घा) : v. COSTLY, RICH.
Sumptuously : I. Costly : expr. by comp., *s. dressed* महार्घवेश (f. शा). II. Splendidly : *s. fed* भोजनविशेषतर्पित (f. ता).
Sumptuousness : I. Costliness : महार्घता. II. Richness, excellence : q. v. : विशिष्टता.
Sun (subs.) : I. Lit. : (1) सूर्यः ; (2) दिवाकरः ; (3) दिनकरः ; (4) आदित्यः ; (5) भास्करः ; (6) भानुः ; (7) सवितृ (m.) ; (8) अरुणः (also = sun's charioteer) ; (9) अर्कः ; (10) रविः ; (11) मिहिरः ; (12) विवस्वत् (m.) ; (13) विभावसुः ; (14) मार्तण्डः ; (15) हरिदश्वः ; (16) सप्तसप्तिः ; (17) विकर्तनः ; (18) घर्मदीधितिः. *The rising the setting s.* उद्यन्तं, अस्तं यान्तं आदित्यं, M. IV. 37. ; *the morning s.* बालार्कः, Ku. ; *there is nothing new under the s.* *नास्ति किमप्यपूर्वं महीतले ; *a worshipper of the s.* सौरः (री, रं), San. II. Sunshine : q. v. Ph. : *to expose to the s.* (*as things*) आतपे ददाति, Si. or धारयति, Bhá. ; *to bask in the morning s.* बालातपं सेवते, V. t. ; *dried in the s.* आतपे शोषितः (ता, तं), Bhá ; *to go in the s.* आतपे गच्छति, Sa. III. ; *going about in the s.* आतपलङ्घनं, Sa. III.
Sun (v. t.) : आतपे or सूर्यातपे ददाति (दा, c. 3.).
Sun-beam : (1) सूर्यरश्मिः ; (2) सूर्यांशुः ; (3) सूर्यकिरणः ; etc. : v. RAY.
Sun-burnt : सूर्यतापितः (ता, तं) and sim. comp.s : v. also SWARTHY, DARK.
Sunday : (1) रविवारः ; (2) रविवासरः ; (3) भट्टारकवारः ; (4) भानुवारः.
Sundial : perh. घटीयन्त्रं, Go.
Sun-flower : सूर्यमुखी.
Sun-rise : (1) सूर्योदयः etc., *about s.* आदित्यस्योदयं प्रति, Mah. IV. 11. ; (2)

अरुणोदय: ; (3) often by verb., *before s.* अनुदिते भास्करे, ; *after s.* समुत्थिते रवौ, K. ; *at s.* प्रत्युत्थिषत्यहर्मार्चिषि, D.

Sun-set : सूर्यास्तसमय:,-यं and sim. comp.s ; *at s.* अस्तं गच्छति सूर्ये or अस्ताचलचूडावलम्बिनि भास्करे ; *after s.* अस्तं गते सूर्ये.

Sunder : विश्लेषयति (c. of श्लिष्) : v. to separate.

Sundry : कतिपय: (या, यं = few : q. v.) : v. also divers, several.

Sunny : I. Of sun : सौर (f. री). II. Not shady : आतपाक्रान्त (f. न्ता) and sim. comp.s.

Sup (v.) : I. To sip : q. v. II. To take a night-meal : q. v. : भोजनं [करोति.

Super : expr. by अति- or अतिशय- in comp , *s. abundance* अतिबाहुल्यं. *S. annuation* अतिवयस्कता ; etc. : v. also above.

Superb : अतिशोभन (f. ना) : v. magnificient, splendid.

Supercilious : अवलिप्त (f. प्ता) : v. haughty, arrogant.

Superciliously : सावलेपं : v. haughtily, arrogantly.

Superciliousness : अवलेप: : v. haughtiness, arrogance.

Superficial : I. Lit. : पृष्ठ- in comp., *s. area* पृष्ठफलं, Li. II. Fig. : स्थूल (f. ला). Ph. : *s. scholar* : v. smatter.

Superficially : (1) स्थूलं (= not mimute) ; 2) स्वल्पं (= little).

Superficies : (1) तलं, K. d. ; (2) पृष्ठं (= back), *s. of phere* गोलपृष्ठं, K. d.

Superfine : I. Of texture : अतिसूक्ष्म (f. क्ष्मा). II. Excellent : q. v. : [अत्युत्कृष्ट (f. ष्टा).

Superfluity : (1) आधिक्यं ; (2) अतिरेक: ; (3) अतिरिक्तता,-त्वं.

Superfluous : (1) अधिक (f. का), *here the word* आकृति *is s.* अत्राकृतिपदमधिकं, Sah. vii.

Superfluously : (1) अधिकं ; (2) अतिरिक्तं ; (3) बाहुल्येन.

Superhuman : (1) अतिमानुष (f. षी) ; (2) अमानुष (f. षी).

Superincumbent : (1) अधिशयान (f. ना) ; (2) verb.

Super-induce : आवहति (वह्, c. 1.) v. to induce.

Superintend : पर्यवेक्षते (ईक्ष्, c. 1.) (?) : v. also to manage.

Superintendence : पर्यवेक्षणं (?) : v. also management.

Superintendent : पर्यवेक्षक (f. क्षिका) (?) : v. also manager.

Superior : I. In gen. : (1) ज्यायस् (f. सी), *and the enemy is s. (to you) in the strength of this arms and forces* ज्यायांश्च वीर्यास्त्रबलैर्विपक्ष:, Ki. iii. 17. ; (2) अधिक (f. का = greater), *the s. animals did not torment the lower ones* जन्तं न सत्त्वेष्वधिको बबाधे, R. ii. 14. : v. also

EXCELLENT, TO EXCEL. II. A senior : (1) गुरुः ; (2) ज्येष्ठ (f. ष्ठा : rare).

SUPERIORITY : (1) ज्येष्ठता ; (2) ज्यैष्ठ्यं, s. *in knowledge* विद्याज्यैष्ठ्यं ; (3) आधिक्यं (= state of being greater) : (4) श्रेष्ठता v. EXCELLENCE ; (5) वरिष्ठता (= 3). [II. In gram. : अतिशयद्योतक (f. तिका).

SUPERLATIVE : I. Excellent, unparalleled : q. v. : सर्वोत्कृष्ट (f. ष्टा).

SUPERNATURAL : अलौकिक (f. की) : v. also SUPERHUMAN, WONDERFUL.

SUPERNATURALLY : expr. by comp. or circum.

SUPERNUMERARY : अतिरिक्त (f. क्ता), s. *officer* अतिरिक्तकर्मचारी.

SUPERSCRIBE : in letters : नामधाम ददाति (दा, c. 3.), Mu. I. or लिखति, अभि- (लिख्, c. 6.).

SUPERSCRIPTION : नामधामन् (n.), Mu. I.

SUPERSEDE : I. In office : *s.d me in this post* मामुल्लङ्घ्य पदमिदमधिजगाम. II. To set aside : व्यावर्तयति (c. of वृत्).

SUPERSESSION : I. In office : (1) by verb ; (2) अतिक्रमः (= passing over). II. Setting aside : व्यावृत्तिः or व्यावर्तनं.

SUPERSTITION : मूढविश्वासः (?) and sim. comp.s.

SUPERSTITIOUS : I. Of men : मूढविश्वासिन् (f. नी) and sim. comp.s. II. Of rite, etc. : मूढविश्वासनिष्ठ (f. ष्ठा) and sim. comp.s. Ph. : *s. belief* मूढविश्वासः (?).

SUPERSTITIOUSLY : (1) मूढविश्वासेन ; (2) by circum.

SUPERSTITIOUSNESS : मूढविश्वासनिष्ठा (?) : v. above.

SUPERSTRUCTURE : भवनं : v. EDIFICE.

SUPERVENE : समापतति (पत्, c. 1.) : v. TO HAPPEN.

SUPERVISE, SUPERVISION : v. TO SUPERINTEND, SUPERINTEDENCE.

SUPINE (adj.) : I. Lying on the back : उत्तानशय: (यी, यं : in sleeping) ; अवपृष्ठ- in comp. II. Fig. indolent : q. v. : तुन्दपरिमृजः (जा, जं).

SUPINE (subs.) : तुमर्थकः क्रियाविशेषः.

SUPINELY : expr. by adj. : v. INDOLENTLY, INDIFFERENTLY.

SUPINENESS : (1) निरीहता (= indifference) ; (2) आलस्यं (= indolence).

SUPPER : (1) रजनीभोजनं ; (2) रात्र्याहारः ; and sim. comp.s.

SUPPLANT : (1) स्थानमधितिष्ठति (स्था, c. 1. = occupy the place : with gen.) ; (2) निष्कासयति (c. of कास् = drive out, dispel : q. v.).

SUPPLE : सुकुमार (f. रा) : v. SOFT, PLIANT.

SUPPLEMENT : परिशिष्टं, s. *to the Kátantra* कातन्त्रपरिशिष्टं.

Supplemental : expr. by comp.

Suppleness : सौकुमार्यं : v. SOFTNESS, PLIANCY. [q. v. : प्रणत (f. ता).

Suppliant : I. Solicitor : q. v. : अर्थिन् (f. नी). II. Submissive :

Suppliantly : (1) कृताञ्जलि (mfn.) ; (2) सानुनयं.

Supplicate : v. TO ENTREAT, BEG, SEEK.

Supplication : अनुनयः : v. ENTREATY, SOLICITATION.

Supplicatory : सानुनय (f. या) : v. HUMBLE, SUBMISSIVE.

Supply (subs.) : I. In gen. : सम्भारः : v. STORE, TO SUPPLY. II. In pl. : *to vote s.s* साधनान्युपकल्पयति (?).

Supply (v.) : I. To fill up : q. v. : पूरयति, परि- (पूर्, c. 10.). II. To provide : (1) आहरति (हृ, c. 1. = bring), *whatever asked she found s.ed* यदेव वव्रे तदपश्यदाहृतं, R. III. 6. ; (2) संयोजयति (युज्, c. 10. = unite) : v. also TO STORE, PREPARE.

Support (subs.) : I. In gen. : (1) आलम्बः,-नं, *s. to (men) in distress* विपत्तिमग्नाय करावलम्बनं, P. h. ; (2) अवलम्बः,-नं, *manliness is the highest s. for self* परमालम्बनमात्मपौरुषं, Ki. II. 13. ; (3) आश्रयः : v. REFUGE ; (4) उपघ्नः (rare), *s.ing tree* उपघ्नतरुः, R. XIV. 1. ; (5) अवष्टम्भः, *s. from knowledge* ज्ञानावष्टम्भः, K. II. Nourishment, maintenance : q. v.

Support (v.) : I. To bear up : q. v. : (1) अवष्टभ्नाति (स्तम्भ्, c. 9.), *s. me* मामवष्टभ्य, Vi. v. 5. ; (2) आलम्बं or अवलम्बनं ददाति (दा, c. 3.) : v. subs. II. To nourish, maintain : q. v. : (1) भरति (भृ, c. 1.), *who must be s.ed* अवश्यभरणीय (f. या), K. b. on M. XI. 9. ; (2) ग्रासाच्छादनं ददाति (दा, c. 3. = give board and lodging). III. To countenance, aid : समर्थयति (nomi.). [या) : for dif. : v. TO SUPPORT.

Supportable : (1) अवष्टभ्य (f. भ्या) ; (2) भर्तव्य (f. व्या) ; (3) समर्थनीय (f.

Supporter : I. Lit. : v. SUPPORT (1). II. Maintainer : q. v. : भरणदातृ (f. त्री). III. Defender : समर्थयितृ (f. त्री).

Supposable : (1) सम्भाव्य (f. व्या) ; (2) सम्भावनीय (f. या) ; etc.

Suppose : I. To assume to be true : expr. by विधिलिङ् or लोट्, *s. he is entirely so* तथाविधस्तावदशेषमस्तु सः, Ku. v. 82. II. To imagine : (1) तर्कयति (तर्क्, c. 10.) ; (2) सम्भावयति (c. of भू) ; (3) मन्यते (मन्, c. 4. = think) : v. also TO SUSPECT, GUESS.

Supposition : (1) ऊहः ; (2) तर्कः, वि- : v. also INFERENCE. *On the s.* : expr. with अङ्गीकरोति or स्वीकरोति (= admit : with acc.).

SUPPOSITITIOUS : कूट in comp. : v. also FALSE, NOT GENUINE.

SUPRESS : I. To extinguish, destroy : q. v. : दमयति (c. of दम्). II. To restrain, check : q. v. : (1) नि-यच्छति, सं-, विनि-, (यम्, c. 1.); (2) निगृह्णाति (ग्रह्, c. 9.). III. To conceal : q. v. : गोपायति (गुप्, c. 1.), *Indra s.ed (his) rising satisfaction* निजुगोप हर्षमुदितं मघवा, Ki. VI. Ph. : *with s.ed tears* स्खलिताश्रुः, M. n. on R. XIV. 53. (अवर्वृत-बाष्पकण्ठः).

SUPPRESSION : I. Putting down : दमनं : v. IRRADICATION, DESTRUCTION. II. Restraint : q. v. : निग्रहः. III. Concealment : q. v. : गोपनं. IV. Stoppage : बाधः.

SUPPURATE : (1) पाकं गच्छति (गम्, c. 1.), पक्वतां प्रजति (व्रज्, c. 1.) : etc., Bhá. ; (2) पचति (पच्, c. 1.), Bhá. *S.ing or s.ive thing* पाचनीयानि द्रव्याणि, Bhá.

SUPPURATION : (1) पाकः, परि- ; (2) पक्वता, परि-.

SUPREMACY : (1) प्रभविष्णुता ; (2) प्रभुत्वं ; (3) आधिपत्यं : v. SOVEREIGNTY.

SUPREME : I. Extreme : q. v. : परम (f. मा). Ph. : *S. Being* परब्रह्म. II. Chief : q. v. : मुख्य (f. ख्या) : ph. : *to be s.* i. e. to have mastery over : (1) प्रभविष्णु (mfn.) ; (2) प्रभवति (with loc.).

SUPREMELY : (1) परमं ; (2) परं ; (3) निरतिशयं.

SURCHARGE : v. TO OVERLOAD.

SURD : करणी, *adding a quadratic s. with a s. index* 8 *we get a s. with index* 18 क२ + क८ योगे जातं क१८, Vij. *N. B.* This ref. to the same rational quantity under the root.

SURE : I. Of things : निश्चित (f. ता) : v. CERTAIN, UNDOUBTED. II. Of men : *feeling s. of victory* जयं ध्रुवं मन्यमान (f. ना) : v. TO THINK, CERTAIN (II). III. Secure : q. v.

SURELY : नूनं : v. CERTAINLY.

SURETY : प्रतिभूः, *to take s.* प्रतिभुवं गृह्णाति, Mit. ; *four kinds of s.s* चतुः-प्रकारः प्रतिभूः, Vri. ; *to stand s.* प्रतिभूर्भवति, Kat. ; *to give time to s.* प्रतिभुवे कालं ददाति, Vri. ; (2) लग्नकः, *to make s.* लग्नकं कारयति, Kat.

SURETYSHIP : (1) प्रातिभाव्यं ; (2) प्रतिभूत्वं-ता ; (3) लग्नकत्वं-ता.

SURF : (1) लहरिः (री) ; (2) कल्लोलः ; (3) उल्लोलः, [जलोपरि.

SURFACE : (1) तलं, *s. of earth* भूतलं ; (2) पृष्ठं ; ph. : *on the s. of water*

SURFEIT : I. Verb : (1) अतिभोजनं करोति ; (2) अतिपूरयति (पूर्, c. 10. as to s. the belly). II. Subs. : (1) अतिभोजनं (lit.) ; (2) अतिपूर्तिः, पूरणं.

Surge (v.) : उल्लोलति (लुल्, c. 1.), *s.ing wave* उल्लोलः.

Surge (subs.) : कल्लोलः : v. BILLOW.

Surgeon : शल्यवैद्यः or sim. वैद्यः, when sense clear.

Surgery : शल्यं,-शास्त्रं,-ज्ञानं, Sr.

Surgical : by comp., *s. operation* शल्यकर्म, Sr.

Surliness : (1) कार्कश्यं ; (2) कर्कशता : v. HARSHNESS, ROUGHNESS.

Surly : कर्कश (f. शा) : v. HARSH, ROUGH.

Surmise : (subs.) : वितर्कः : v. SUPPOSITION, CONJECTURE.

Surmise (v.) : शङ्कते (शङ्क्, c. 1.) : v. TO APPREHEND, GUESS.

Surmount : (1) अतिक्रामति (क्रम्, c. 1.) ; (2) अत्येति (इ, c. 2.) ; (3) तरति (तॄ, c. 1.), *may every body s. the difficulties* सर्वस्तरतु दुर्गाणि, V. v.

Surmountable : (1) अतिक्रमणीय (f. या) ; (2) अतिक्रम्य (f. म्या) ; etc.

Surname : कुलनामन् (n.) (?).

Surpass : (1) अतिक्रामति or -क्राम्यति (क्रम्, c. 1. and 4.), *I see she is about s.ing Irábatí* अतिक्रामन्तीमिवेरावतीं प्रेक्षे, Mú. I. ; (2) अत्येति (इ, c. 2.), Ki. : v. TO EXCEL.

Surpassing : I. Exceeding : expr. by comp. with अति, *s. the sun* अत्यादित्य (f. त्या), Me. I. 44. II. Excellent : q. v.

Surplice : (1) उपरिच्छदः (?) ; (2) धौताचारः (?).

Surplus : उद्वृत्तं, *s. amount* उद्वृत्तं धनं.

Surprise (v.) : I. Lit. : (1) चमत्करोति, *they were all s.ed with it* तेन चमत्कृताः सर्वे, Bho. ; (2) विस्मापयति (c. of स्मि) : v. TO ASTONISH. II. To attack suddenly : अतर्कितं पतति, नि- (पत्, c. 1. : with loc.), Pri.

Surprise (subs.) : I. Wonder : q. v. : विस्मयः. II. A sudden attack : अवस्कन्दः. III. An unexpected event : *fate brings on s.s* विधिरेव तानि घटयति यानि पुमान्नैव चिन्तयति, Bho.

Surprising (adj.) : विस्मयकर (f. री) and sim. comp.s : v. WONDERFUL.

Surprisingly : expr. by adj. or circum. : v. also EXTREMELY.

Surrender (v.) : I. To deliver, present : q. v. : उपानयति (नी, c. 1.). II. To submit, take refuge : q. v. : (1) शरणं गच्छति, याति, etc. ; (2) भजते -ति (भज्, c. 1.), *s. yourself to Lakshmana* सौमित्रिं शरणं भज, Vi. VI. 20.

Surrender (subs.) : (1) समर्पणं (= delivery) ; (2) उपानयनं (= presenting) ; (3) प्रपत्तिः (= submission).

SURREPTITIOUS: मोषेण कृत (f. ता = done) or निवेशित (f. ता = entered); etc.: V. STEALTH, FRAUDULENT, FORGED.

SURREPTITIOUSLY: मोषेण: V. STEALTHILY, FRAUDULENTLY.

SURROUND: (1) परिवृणोति or वारयति (वृ, c. 5. and 10.), *your (men) s.ed him* तं तावकाः पर्यवारयन्, Mah. 7. 49. 16.; (2) वेष्टते or वेष्टयति, परि-, सं- (वेष्ट्, c. 1. and 10.), *s.ed by the serpent's coils* सर्पभोगेन वेष्टित (f. ता), V. p. 5. 7. 22.; *s.ed by the ocean* सागरेणाभिसंवृत (f. ता), Rám. 5. 9. 14.: v. also TO ENCIRCLE.

SURROUNDING (adj.): I. Lit.: expr. by verb. परितस् तिष्ठति (स्था, c. 1.): v. also NEIGHBOURING, NEAR, BORDERING. II. Of circumstances, etc.: *without knowing the s.s* (*s. circumstances* पौर्वापर्यमपरिज्ञाय).

SURTOUT: *प्रावारः: V. OVER-COAT.

SURVEY (v.): I. To view, contemplate: q. v.: पश्यति (दृश्, c. 1.), *to s. the far-reaching quarters* दिगन्तदिदृक्षया, Ki. I.: V. TO SEE. II. To measure: मापयति, परि- (c. of मा).

SURVEY,-ING (subs.): I. View, contemplation: q. v.: अव-लोकः,-नं. II. Measurement: क्षेत्रमापः,-नं (?). [(f. पिका) (?).

SURVEYOR: I. Lit.: द्रष्टृ, परि- (f. ष्ट्री). II. क्षेत्रमाप (f. पी), -क

SURVIVE (v.): (1) जीवति (जीव्, c. 1.: when sense clear), *who else would like to s.* का मदन्या जिजीविषेत्, Mah. IV. 20. 11.; *he alone might s.* एकः स जीव्यात्, Vi. IV. 10.; (2) by circum., *Rati s. Madana for a moment* मदनेन विनाकृता रतिः क्षणमात्रं जीविता, Ku. IV. 31.: V. AFTER, TO LIVE, REMAIN.

SURVIVOR: (1) expr. by verb; (2) शेष (f. षा = remaining), *the s.s submitted to him* शेषास्तं शरणं ययुः, R. IV. 64.; *alas! I heard that there were ten s.s* कष्टं युद्धे दश शेषाः श्रुता मे, Mah. I. 1. 220.

SUSCEPTIBILITY: (1) योग्यता (= fitness); (2) ग्राह्यता (= admissibility): v. also SENSIBILITY, EMOTION. [missible).

SUSCEPTIBLE: (1) योग्य (f. ग्या = fit: q. v.); (2) ग्राह्य (f. ह्या = ad-

SUSPECT: (1) शङ्कते, आ-, परि-, अभि-, वि-, सं-, प्र-, (शङ्क्, c. 1.), *from whom you s. disregard* विशङ्कसे यतोऽवधीरणां, Sa. 316.; *I did not s. that I had not seen him before* अदृष्टपूर्वोऽयमिति मया न शङ्कितं, K.; *s.ing him that he was Nala* शङ्कमाना नलं तं वै, Mah. 3. 75. 10.; *s.ing something bad* अशोभनमाशङ्कमानः, K.; (2) by subs.: *affection s.s evil* स्नेहः पापाशङ्की, S. IV.: V. also TO APPREHEND, TO GUESS.

SUSPEND : I. To hang up : q. v. : उद्बध्नाति (बन्ध्, c. 9.) : v. also TO SWING. II. To defer : q. v. : नियमयति (c. of यम्). III. No equiv. : विस्मापयति (c. of स्मि) may be used : v. TO DISMISS (II). IV. To make to depend : निघ्नं (f. घ्नी) करोति : v. TO DEPEND.

SUSPENSE : (1) अनिश्चयः (= uncertainty) ; (2) सन्देहः (= doubt) ; (3) better by circum. v. TO WAVER, NOT KNOW.

SUSPENSION : I. Hanging up, swinging : by verb. II. Interruption, cessation : q. v. : निवृत्तिः. Ph. : s. bridge *रज्जुसेतुः.

SUSPICION : शङ्का, आ-, परि- ; others are to be arrested on s. अन्येऽपि शङ्कया ग्राह्याः, Y. ; without any s. निःशङ्क (f. ङ्का), Bho. ; disregarding all s.s अवधीरितसर्वशङ्क (f. ङ्का), K. ; various s.s शङ्काततिः, N. 13. 25. ; I will remove your s. तवाशङ्कामपनेष्यामि, Sa. v. ; your s. proper साम्प्रतं ते आशङ्का, Sa. v. : v. also DOUBT.

SUSPICIOUS : (1) शङ्कित, परि-, आ- (f. ता), always s. नित्यशङ्कितः, H. I. 24. ; (2) शङ्किन् (f. नी), आ-, परि-, s. of my being another wife परपरिग्रहशङ्की, Sa. v. ; (3) by verb or subs., feeling s. उपजातशङ्क (f. ङ्का), K.

SUSPICIOUSLY : (1) साशङ्कं ; (2) by pres. part.

SUSPICIOUSNESS : (1) शङ्कितता ; (2) शङ्कित्वं, वि-, परि- : v. SUSPICIOUS.

SUSTAIN : बिभर्त्ति, प्र- (भृ, c. 3.) or rarely भरति (भृ, c. 1.), s.ed the burden of the world धुरं धरित्र्या बिभराम्बभूव, R. XVIII. 45. : v. TO BEAR ; you s. the appearance of the discontented बिभर्षि चाकारमनिर्वृतानां, R. XIV. v. v. TO KEEP UP, HOLD ; s. poor men दरिद्रान् भर, H. v. TO MAINTAIN, SUPPORT.

SUSTENANCE : (1) वर्त्तनं, s. money वर्त्तनधनं, Da. 129. ; (2) जीवनं (rarely), to give s. जीवनं ददामि, Da. : v. SUPPORT, MAINTENANCE.

SUTLER : पण्योपजीविन् (f. नी), Ra. and sim. comp.s.

SUTURE : I. The act. : (1) सीवनं ; (2) स्यूतिः. II. Seam : सन्धिः.

SWAB : I. Verb : मार्ष्टि (मृज्, c. 2.). II. A brush : मार्ज्जनी.

SWADDLE : चीनपरिवृतं (f. ता) करोति, Bhá. : v. TO SURROUND. S.ing cloth चीनं.

SWAGGER : (v. i.) : v. TO BRAG, STRUT.

SWAIN : ग्रामिकः : v. RUSTIC, LOVER.

SWALLOW (v. t.) : I. Lit. : (1) ग्रसते (ग्रस्, c. 1.), as if s.ing up the spirit (of other) ग्रसमानमिवौजांसि, Ki. XI. 73. ; before he is s.ed up by the human king यावन्न संग्रस्यतेऽसौ नृपाधिपेन, B. 12. 4. ; (2) गिल(र)ति

(गृ, c. 6.), *that s.s whales* तिमिङ्गिलाः. II. Fig., to put up with, bear : q. v. : perh. जरयति (c. of जॄ : compare Bengali idiom).

SWALLOW (subs.) : I. A bird : पक्षिविशेषः, III. The gullet : गलः. III. The act : (1) ग्रासः ; (2) गिलनं.

SWALLOW-WORT : a tree : (1) अर्कः,-पर्णः ; (2) क्षीररसः.

SWAMP : I. Subs. : कच्छभूः : V. MARSH. II. Verb : V. TO PLUNGE, OVERWHELM.

SWAMPY : (1) अनूप (f. पा) ; (2) कच्छ (f. च्छा).

SWAN : (1) राजहंसः (?) ; (2) मरालः.

SWARD : perh. शाद्वलं. [BLAGE.

SWARM (subs.) : (1) संघः ; (2) वृन्दं : V. MULTITUDE, THRONG, ASSEM-

SWARM (v.) : I. To collect : q. v. : संपतति (पत्, c. 1.). II. To crowd : q. v. : *s.s with bees* भ्रमरव्याप्त (f. प्ता), -संकुल (f. ला), -आकीर्ण (f. र्णा), -जुष्ट (f. ष्टा), etc.

SWARTHY : श्याम (f. मा) : V. DARK, BLACK.

SWATH,-E (subs.) : पट्टः : V. BANDAGE.

SWATHE (v.) : पट्टेन वेष्टयति (वेष्ट्, c. 10.), आवृणोति (वृ, c. 5.), etc.

SWAY (subs.) : I. Rule, government : q. v. : शासनं. II. Power, control : q. v. : वशं, *under the s. of anger* क्रोधवश (f. शा). III. Swing, sweep : q. v.

SWAY (v.) : I. To rule, govern : q. v. : शास्ति (शास्, c. 2.). II. To Sweep, swing : q. v. : प्रेङ्खति (इङ्ख्, c. 1.).

SWEAR (v. t.) : I. To make : *to s. an oath* शपथं शपति or शप्यति-ते (शप्, c. 1. and 4.), B. III. 36. II. To administer in oath to : शापयति (c. of शप्), *shall s. Brahmins on truth* सत्येन शापयेद्विप्रं, M.

SWEAR (v. i.) : (1) शपति or शप्यति, *who have sworn together* संशप्तकाः, Mah. 7. : v. also TO CURSE ; (2) शपथं करोति (= take an oath), *swore before her friends* सखीनां पुरतः सशपथमभिहितवती, K. [verb.

SWEARER : (1) शप्तृ (f. प्त्री) ; (2) शापयितृ (f. त्री- = of others) ; (3) by

SWEAT (subs.) : I. Lit. : (1) स्वेदः, *s.-drops* स्वेदलवाः, R. 13. 20. ; (2) घर्मः ; (3) स्वेदजलं, घर्मोदकं and sim. comp.s, Si. I. 58. II. Toil, labour : q. v. : परिश्रमः.

SWEAT : (v. i.) : I. To perspire : स्विद्यति, प्र- (स्विद्, c. 4.), *s.ing in fingers* स्विन्नाङ्गुलि (mfn.), Ku. II. Labour : q. v. : परिश्राम्यति (श्रम्, c. 4.). III. To tire oneself : ताम्यति (तम्, c. 4.).

SWEAT (v. t.) : To cause to s. : स्वेदयति, प्र- (c. of स्विद्), Bhá. II. To emit : q. v. : मुञ्चति (मुच्, c. 6.).

SWEEP (subs.) : I. Compass, circuit : q. v. : (1) प्रसरः ; (2) परिसरः, ph. : *in one s. of the sword* एकेनैव कृपाणप्रहारेण, K. II. S.er : q. v. III. For drawing water : यष्टियन्त्रं (?).

SWEEP (v.) : I. To cleanse : मार्ष्टि, मार्ज्जयति, or मार्ज्जति, सं-, परि- (मृज्, c. 2. 10. and 1.). II. To s. away or off : वाहयति, अप- (c. of वह्), *which has swept away Basishtha* वशिष्ठापवाहः, Mah. IX. 14. 40. III. To move rapidly over : जवेन अतिक्रामति (क्रम्, c. 1.) : v. TO PASS, MOVE. IV. To beat, strike : q. v. : ताडयति (तड्, c. 10.).

SWEEPER : (1) सम्मार्जकः, etc., *the king's house-s.* नृपतेर्गृहसम्मार्जनकर्त्ता, P. 1. 3. ; (2) खलपूः (rare).

SWEEPINGS : (1) अवकरः ; (2) सङ्करः (rare).

SWEET : (1) मधुर (f. रा), *s. glances* मधुराः कटाक्षाः, Ma. 1. 28. ; *in the s. moon-like face of Rádhá* मधुरे राधामुखेन्दौ, Gi. 3. 16. ; *is light, s. and removes thirst* तृष्णाघ्नं मधुरं लघु, Bhá. ; *by s. looks* मधुरैर्निरीक्षितैः, Ki. II. 55. ; *what does not adorn s. figures* किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनां, Si. I. 19. ; (2) मिष्ट (f. ष्टा), *eating s. things* मिष्टभोजिन् (f. नी), N. 16. 111. ; (3) मधुमय (f. यी : = honied), *by s. words* मधुमयीभिर्गीर्भिः, D. : v. also TASTEFUL, PLEASANT. [मधुरीभवति.

SWEETEN : I. Trans. : (1) मधुरयति ; (2) मधुरीकरोति. II. Intrans. :

SWEET-HEART : (1) वल्लभ (f. भा), Si. VI. 26. ; (2) प्रणयिन् (f. नी), 13 ; (3) प्रिय (f. या), 15. ; (4) दयित (f. ता), Si. 3. 27 ; (5) कान्त (f. न्ता), Ki. 9. 6. ; (6) रमण (f. णी), Si. 6. 71. ; (7) कमन (f. नी : rare), 74. ; (8) इष्ट (f. ष्टा), 60.

SWEETLY : (1) मधुरं ; (2) मिष्टं ; (3) by comp.

SWEETMEAT : मिष्टान्नं, *s.s and cakes* मिष्टान्नानि तथापूपान्, Rám.

SWEETNESS : (1) मधुरता or माधुर्य्यं, *s. of voice* स्वरे मधुरता, K. ; (2) माधुरी ; (3) मिष्टता : v. also TASTEFULNESS, PLEASANTNESS.

SWELL (v. i.) : (1) श्वयति, प्र-, उत्-, (श्वि, c. 1.), *with highly swollen fierce red eyes* श्रेण्वीश्वयमानाक्षरौद्रनेत्रः, B. 3. 30. ; (2) स्फायते (स्फाय्, c. 1.), *their martial dexterity s.ed* पस्फाये शस्त्रलाघवं, B. 14. 109. ; (3) स्फीतीभवति : v. also TO INCREASE.

SWELL (v. t.) : (1) स्फावयति, परि-, आ- (c. of स्फाय्), *s.ing his pride* स्फावयन् स्वं प्रभावं, B. 12. 76. ; (2) श्वाययति (c. of श्वि : rare) ; (3)

धमति, आ-, प्र- (ध्मा, c. 1. = puff up), *as if swollen with sins* पापैनेवा-ध्मातमूर्त्तयः, K. : v. also TO INCREASE, FILL UP.

SWELL (subs.) : I. S.ing : q. v. II. Of waves : तरङ्गमाला, and sim. comp.s : v. WAVE, BILLOW. III. A. showy person : perh. स्फीत (f. ता) -जनः.

SWELLING : I. Lit. : स्फीतिः : v. also INCREASE, INFLATION. II. Of the body : (1) श्वयथुः, *to produce a s.* श्वयथुं जनयति, Si. ; *very deep s.* प्रगाढः श्वयथुः, Sr. ; (2) शोथः, or शोफः, *ripe s.* पक्वः शोफः, Sr.

SWELLISH : स्फीत (f. ता), *in a s. dress* स्फीतपरिबर्ह (f. र्हा), D. II.

SWERVE : चलति (चल्, c. 1.), Ki. x. 29. : v. TO MOVE, DEVIATE.

SWIFT (adj.) : (1) वेगवत् (f. ती), *very s.* वेगवत्तरः, Ki. 13. 50. ; (2) महावेग (f. गा), K. ; (3) जवन (f. ना), *swift horse* जवनवाजि-, R. 9. ; (4) प्रजविन् (f. नी), *s. camel-drivers* प्रजविन उष्ट्रपालाः, C. 51. ; (5) शीघ्रग (f. गा) and sim. comp.s : v. QUICK.

SWIFT (subs.) : a bird : *प्रजवः.

SWIFTLY : (1) तूर्णं : v. QUICKLY.

SWIFTNESS : (1) वेगः : v. SPEED ; (2) शीघ्रता : v. QUICKNESS.

SWILL : i. e. to take a s. of : अतिपानं करोति, : v. TO DRINK.

SWIM (v.) : I. To float : q. v. : तरति (तॄ, c. 1.), *stones will s. in water not leaves* शिला तरिष्यत्युदके न पर्णं, B. XII. 77. II. With hands etc. : तरति, सं-, *some swam across the waters with their hands* पयः केचिदतारिषुर्भुजैः, Si. XII. 76. ; *s.ming in the waters* जले सन्तरन्, Vet. 7. Ph. : *s.ming against the surfs* बाहुभ्यां लहरीश्छिन्दन्, Ráj. III. To be drenched : *the earth s.s in blood* शोणितप्लाविता मही.

SWIM, SWIMMING (subs.) : सं-तरणं.

SWIMMER : expr. by verb.

SWIMMINGLY : v. SUCCESSFULLY, SMOOTHLY.

SWINDLE : वञ्चयति (वञ्च्, c. 10.) : v. TO CHEAT, DECEIVE.

SWINDLER : वञ्चक (f. ञ्चिका) : v. CHEAT, ROGUE.

SWINDLING (subs.) : (1) वञ्चना, प्र- ; (2) शाठ्यं : v. ROGUERY.

SWINE : शूकरः : v. BOAR, HOG, SOW.

SWING (subs.) : I. For s.ing : दोला, R. IX. 46. II. S.ing : (1) दोलनं ; (2) प्रेङ्खनं, हिन्दोलः (rare).

SWING : I. Intrans. : (1) दोलायते (nomi.) ; (2) प्रेङ्खति (ईङ्ख्, c. 1.), *with s.ing leaves* प्रेङ्खत्पत्र (f. त्रा), K. II. Trans. : (1) प्रेङ्खयति (c. of

दोल), *s.ing them* ताः प्रेङ्खयत्, R. 19. 44. ; (2) आन्दोलयति (nomi.) ; (3) हिन्दोलयति (nomi.).

SWINISH : शूकरसन्निभ and sim. comp.s (?).

SWITCH : शिफा : v. ROD, TWIG.

SWIVEL : संवन्धनी (?).

SWOON (subs.) : (1) मूर्च्छा ; (2) मोहः, प्र-, Ku. III. 73.

SWOON (v.) :)1) मूर्च्छति (मूर्च्छ्, c. 1.) ; (2) मुह्यति (मुह्, c. 4.) ; (3) मोहं गच्छति ; etc.

SWOOP : I. Subs. : अवपातः. II. Verb : आकस्मिकावपातेन गृह्णाति (ग्रह्, c. 9. = sieze : q. v.).

SWORD : (1) असिः, *s.s whose sharpness has been increased by case-hardening* अयसः पायनविशेषतीक्ष्णाः, K ; *fortune dwells on the edges of s.s* लक्ष्मीरसिधारासु निवसति, K. ; *without s. or shield* व्यसिचर्मन् (mfn.), Mah. 7. 48. 39. ; (2) खड्गः, *whose is this s. with golden hilt in a sheath of cow-skin* कस्य हैमत्सरुः खड्गो गव्ये कोशे समर्पितः, Mah. 4. 42. 13. ; (3) निस्त्रिंशः, *he striving with a s. in his hand* हस्तेन निस्त्रिंशभृता स दीप्तः, Ki. 17. 56. ; (4) कृपाणः, *having a great s.* महाकृपाणं कलयत् (f. न्ती), Ku. 15. 43. ; *use (your) s. on this Súdra-sage* विसृज शूद्रमुनौ कृपाणं, M. 2. 10. ; (5) करपाल (वाल or वार) ; (6) तरवारः(लः) or तरवारिः.

SYCAMORE : वृक्षविशेषः.

SYCOPHANCY : चाटुकारिता,-त्वं : v. FLATTERY.

SYCOPHANT : (1) चाटुकार (f. री) ; (2) चाटुकारिन् (f. णी) : v. FLATTERER.

SYLLABIC : expr. by comp.

SYLLABLE : अक्षरं, *vocabulary of words of one s.* एकाक्षरकोशः ; *descriptions of metres with feet of eleven s.s* एकादशाक्षरपादवृत्तभेदः, P. h. ; *words of three s.s with penultimate* D त्र्यक्षरः, Med.

SYLLOGISM : न्यायः, *s. is not required for what is ascertained* न निर्णीतार्थे न्यायः प्रवर्तते, N. d.

SYLLOGISTIC : (1) न्याय- in comp. ; (2) न्यायसङ्गत (f. ता) and sim. comp.s.

SYMBOL : (1) चिह्नं v. SIGN, MARK ; (2) प्रतिरूपं (= representative).

SYMBOLICAL : (1) by subs. : *he is (merely) s. of piety* सधर्मप्रतिरूपकः, M. XI. 9. ; (2) लाक्षणिक (f. की = significant, indicative : q. v.).

SYMMETRICAL : (1) सुष्ठु (mfn. : ?) ; (2) सम (f. मा = even).

SYMMETRICALLY : (1) सुष्ठु ; (2) by comp.

SYMMETRY : (1) सौष्ठवं (?) ; (2) साम्यं (= evenness).

SYMPATHETIC,-AL : (1) समानुभूति (mfn.) ; (2) सदय (f. या = kind) ; (3) स्निग्ध (f. ग्धा = loving). [(= affectionately).

SYMPATHETICALLY : (1) समानुभूत्या ; (2) सदयं (= kindly) ; (3) स्निग्धं

SYMPATHIZE : I. To feel : q. v. : अनुभवति (भू, c. 1. : with acc.). II. To have consideration for : आद्रियते (दृ, c. 4.).

SYMPATHY : I. The feeling : (1) समानुभूतिः (?) ; (2) प्रेमन् (n. = love), *subdivided by s.* प्रेमा समानीय विभज्यमानः, Ki. II. 33. II. Kindness, compassion : q. v. : दया.

SYMPHONY : एकतानता : V. HARMONY.

SYMPTOM : (1) लक्षणं ; (2) चिह्न ; (3) लिङ्गं, *are the general s.s. of insanity* सामान्यमुन्मादगदस्य लिङ्गं, Bhá.

SYNAGOGUE : (1) समाजः : V. ASSEMBLY ; (2) सभागृहं : V. HALL.

SYNCHRONISM : (1) यौगपद्यं ; (2) समकालीनता : ; (3) एककालिकता.

SYNCHRONOUS : (1) समकालीन (f. ना) ; (2) एककालिक (f. की) ; etc.

SYNCOPE (subs.) : I. Swoon, fainting : q. v. : मूर्छा. II. In gram. : मध्याक्षरलोपः (?).

SYNDIC : प्रविवेचकः, *s. ate* : *सभा or समितिः.

SYNECDOCHE : लक्षणा, Káv.

SYNOD : धर्मसमवायः and sim. comp. : V. ASSEMBLY.

SYNODICAL : expr. by comp. ; ph. : *s. mouth* चान्द्रमासः.

SYNONYM : i. e. synonymous word : q. v. [वाचिनां पर्यायशब्दानां, Sy.

SYNONYMOUS : एकार्थवाचिन् (f. नी) and sim. comp.s, *of s. terms* एकार्थ-

SYNOPSIS : सारसंग्रहः : V. EPITOME. [(?).

SYNTACTICAL : expr. by comp. ; ph. : *s. arrangement* : यथाशास्त्रविन्यासः

SYNTAX : (1) शब्दविन्यासः (?) ; (2) कारकादिप्रक्रिया.

SYNTHESIS : (1) संकलनं (?).

SYNTHETIC,-AL : expr. by comp.

SYPHILIS : (1) फिर(रि)ङ्गः,-व्याधिः, Bhá. ; (2) उपदंशः (gen.), Sr.

SYPHILITIC : फिर(रि)ङ्गिन् (f. णी), Bhá.

SYRINGE : I. Subs. : *सौरञ्जं. II. Verb : *सौरञ्जयति (nomi.).

SYSTEM : I. Proper method : perh. प्रतिपन्नपद्धतिः. II. Branch : q. v. : शाखा. Ph. : *the solar s.* सौरं जगत् : V. WORLD.

SYSTEMATIC,-AL : expr. by comp. or adverb.

SYSTEMATICALLY : (1) यथापद्धति ; (2) अनुज्झितक्रमं (= in order).

SYSTEMATIZE : पद्धतिं बध्नाति (बन्ध्, c. 9. : with gen.) ; etc.

T

Tabard : तनुवावारः (?) and sim. comp.s.

Tabby : कल्माषित (f. ता) : v. DAPPLED, SPOTTED.

Tabernacle : दूष्यं : v. TENT.

Tablature : a picture : आलेख्यं.

Table : I. Lit. : (1) फलकं ; (2) पत्रं (= leaf). II. A picture : आलेख्यं. III. Fig. : पत्रं, *t. of contents* निर्घण्टपत्रं ; *interest-t.s* कुसीदपत्रं. IV. Of hand : रेखाविन्यासः or रेखाः (f. pl.). V. A piece of furniture : no equiv. : *तम्भलं. Ph. : *to keep a good t.* भोजनविशेषानुपकल्पयति (c. of क्लृप्). *T.-cloth* *तम्भास्तरणं.

Table-land : मालं क्षेत्रं ; and sim. comp.s.

Table-talk : I. Lit. : *तम्भलालापः. II. Fig. : विस्रम्भालापः, etc.

Sablet : v. TABLE (I), PLATE.

Tabar, Tabret : पणवः : v. DRUM.

Tabular : no equiv. : फलकीकृत (f. ता).

Tacit : expr. by adv. : v. also SILENT.

Tacitly : (1) तूष्णीं (= silently : q. v.) ; (2) मनसा (= in mind).

Taciturn : I. Reserved : q. v. II. Silent : q. v. : मौनिन् (f. नी).

Taciturnity : मौनं : v. SILENCE.

Tack : I. To fasten : q. v. : बध्नाति (बन्ध्, c. 9.). II. To turn : q. v. : व्यावर्त्तयति (c. of वृत्). III. A nail : कीलः. IV. A rope : गुणः.

Tackle,-ing (subs.) : सज्जा : v. SHIP, EQUIPMENT.

Tackle (v.) : I. To harness : q. v. II. Seize : q. v.

Tact : perh. वैदग्ध्यं or कौशलं : v. SKILL.

Tactician : perh. युक्तिकुशल (f. ला) : v. SKILFUL.

Tactics : perh. युक्तिकौशलं : v. SKILL, STRATEGY.

Tadpole : भेकडिम्भः and sim. comp.s. : v. YOUNG.

Tag : I. Subs. : अग्रं (= point). II. Put a t. to : v. TO PUT.

Tail : I. Lit. : (1) लाङ्गूलं ; (2) पुच्छ (rarely पिच्छ) (mn.) ; (3) वालः, -धिः ; (4) लूमः (rare). II. Fig. : पुच्छ (mn.).

Tailed : (1) लाङ्गूलिन् (f. नी) ; (2) पुच्छवत् (f. ती) ; and sim. comp.s.

TAILLESS : (1) निर्लाङ्गूल (f. ला) ; (2) पुच्छहीन (f. ना) ; etc.

TAILOR : (1) सौचिकः ; (2) तुन्नवायः, Rám. II. 83. 15. ; (3) सेवनकर्तृ (m.) and sim. comp.s, com.

TAILOR-BIRD : (1) चञ्चुसूचिः ; (2) टुण्टुकः.

TAILORING : (1) सूचिकर्मन् (n.) ; (2) सूच्या सेवनं ; etc.

TAINT (v.) : दूषयति (c. of दुष्) : v. TO STAIN, POLLUTE.

TAINT (subs.) : I. Corruption : q. v. : दूषणं. II. Stain : q. v. : कलङ्कः.

TAKE (v. t.) : I. In general : (1) गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.), *t.ing and looking* गृहीत्वा निरीक्ष्य, Mu. I. ; *t. up arms* गृहाण शस्त्रं, R. 3. 51. ; *t.n but after words released* गृहीतप्रतिमुक्त (f. क्ता), R. 4. 43. ; *he took the way of running pigs* जग्राह स द्रुतवराहकुलस्य मार्गं, R. 9. 59. ; *did she t. (it) from the hinds* तया गृहीतं नु मृगाङ्गनाभ्यः, Ku. I. 46. ; *when he t.s your hand solemnly* अनेन पाणौ विधिवद्गृहीते, R. 6. 63. ; *intending to t. the arrow* शरं जिघृक्षुः, Ki. 13. 32. ; *without t.ing beetles* अगृहीतताम्बूल (f. ला), C. V. ; *took a mouthfuls* कतिचित् कवलानग्रहीत्, C. V. ; *rustics t. (it) otherwise* अन्यथा गृह्णन्ति ग्राम्याः, C. VII. ; *do not t. advice* न गृह्णन्त्युपदेशं, K. ; *to t. all forms* विश्वरूपत्वं ग्रहीतुं, K. ; *to t. venerable men by service* ग्रहीतुमार्यान् परिचर्यया, Si. I. 17. ; *so long as Rákshasa is not t.n* अगृहीते राक्षसे, Mu. I. ; *when they t.ing your signs* तेषु गृहीतसंज्ञेषु, Mu. I. ; *are t.n as if by evil stars* ग्रहैरिव गृह्यन्ते, K. ; *t. the pride of killing a woman* गृहाण वधूवधपौरुषं, Nai. 4. 53. ; *His Magesty, who has t.n his name well* वस्य सुगृहीतनाम्नो देवस्य, C. 7. ; (2) आदत्ते, सम्-, (दा, c. 3. : physically), *t.ing the girl by the hand* कन्यामाददानः करेण, Ku. ; *for t.ing is for spending* आदानं हि विसर्गाय, R. : v. also TO CATCH, HOLD, VIEW, UNDERSTAND. II. Special : ph. : *to t. food* आहारं करोति, ; *t. rest* विश्रामं करोति, ; *t. aim at* लक्षीकरोति ; *t. root* मूलं बध्नाति ; *t. compassion* दयां करोति ; *t. fire* अग्निमुपैति ; *t. courage* समाश्वसिति ; *t. leave of* आमन्त्रयति ; *t. oath* शपथं करोति ; *t. pains* परिश्रमं करोति ; *t. place* : v. TO HAPPEN ; *t. part* हस्तं ददाति ; *t. care of* रक्षति ; *t. effect* सफलीभवति ; *t. wine* etc. मद्यं etc. सेवते, नि- (सेव्, c. 1.), Niv. ; *time for t.ing medicines* औषध्यसेवनकालः, Bhá. ; *it is time to t. bath and food* समयः खलु स्नानभोजने सेवितुं, V. V. II. III. To conduct, convey : q. v. : नयति (नी, c. 1.).

TAKE (v. i.) : I. To have effect ; *to t. well* फलं करोति. II. To resort : q. v. : श्रयति (श्रि, c. 1.). III. To please : q. v.

TAKE AWAY : I. To take, carry : q. v. : आहरति. II. To remove : q. v. : (1) अपनयति, वि-, *the darkness of rage should be taken away* रोषमयं तिमिरमपनेयं, Ki. II. 36. ; (2) हरति, अप-, *I will t. this fortune by gambling* द्यूतेन श्रियं हरिष्यामि, Mah. II. 56. 1. ; (3) अपवहति (वह्, c. 1.), *t.ing away the bladder* अमापोह्य, D. VIII.

TAKE DOWN : I. Lit. : अधोनयति ; etc. II. To write down : लिखति (लिख्, c. 6.).

TAKE FOR : V. TO TAKE, REGARD, VIEW.

TAKE IN, INTO : I. To take, as water : गृह्णाति. II. To cheat : q. v. : विप्रलभते (लभ्, c. 1.). III. To contract : q. v.

TAKE OFF : I. To remove : q. v. : (1) अपनयति, *t.ing off their helmets* अपनीतशिरस्त्राणाः, R. IV. 64. ; (2) उन्मुञ्चति (मुच्, c. 6. : only of close, etc.), *t.ing them (the shoes) off* उन्मुच्य, Vi.

TAKE ON : I. To assume : गृह्णाति. II. To lament : q. v.

TAKE OUT : I. Lit. : बहिष्करोति, *t.ing out his son from the grannery* तत्पुत्रं कुशूलयात् बहिष्कृत्य, H II. II. To remove : q. v. : अपनयति.

TAKE ROUND : परिणयति, Ku. VII. 80. : V. TAKE, ROUND.

TAKE TO : सेवते (सेव्, c. 1.), *every day took to hunting* सदा सिषेवे मृगयां, K. S. XI. 3. : V. BETAKE.

TAKE TO ONESELF : V. TAKE UPON ONESELF.

TAKE UP : I. In gen. : गृह्णाति, परि-. II. To begin : q. v.

TAKE UPON ONESELF : स्वयं व्यवस्यति (सो, c. 4.) : V. TO UNDERTAKE.

TAKER : (1) ग्रहीतृ (f. त्री) ; (2) नेतृ (f. त्री) ; etc. : V. TO TAKE.

TAKING (adj.) : मोहन (f. नी) : V. CHARMING, ATTRACTIVE.

TALE : (1) अभ्रं, -कं, *calx of t.* अभ्रकभस्मन् (n.) ; (2) अम्बरं ; (3) गिरिजं.

TALE : I. Story : q. v. : (1) कथा, *narrate some t. to me* कथामाख्याहि मे कांचित्, K. S. 16. 3. ; (2) आख्यानं, उप- (= narrative) ; (3) आख्यायिका (= romance). II. Enumeration : गणना, परि-, Me. I. 22.

TALENT : I. Natural ability : शक्तिः : V. GENIOUS. II. Intellectual ability : धीशक्तिः and sim. comp.s. III. A coin or weight.

TALENTED : धीशक्तिसम्पन्न (f. न्ना) and sim. comp.s.

TALISMAN : I. Amulent : q. v. : कवचः. II. Magic : माया.

TALK (subs.) : (1) आलापः, *it is the t. of the remotest corners* दिगन्तरेष्वप-

मालापो वर्त्तते, K.: v. CONVERSATION; (2) उक्तिः v. SAYING, RUMOUR; (3) जल्पः,-ल्पं or जल्पितं (= idle t.); (4) कथा, सं- (= chat), *and having other t.* अन्याभिश्च कथाभिः, K.; *I will hear their private t.* शृणोमि विश्रब्धकथितान्यासाम्, Sa. III.

TALK (v.): (1) आलपति, सं (लप्, c. 1.) v. TO CONVERSE; (2) भाषते, सं- (भाष्, c. 1.) v. TO SPEAK, SAY.

TALKATIVE: (1) जल्पाक (f. की), *with t. women* जल्पाकीभिः सह स्त्रीभिः, B. VII. 19.; (2) जल्पनशील (f. ला), and sim. comp.s; (3) बहुभाषिन् (f. णी) and sim. comp.s.

TALKATIVENESS: (1) बहुभाषिता, etc.; (2) by adj.

TALL: (1) उच्च (f. च्चा = high), *she has protruding eyes, is very t.* कठोरनेत्रा सात्युच्चा, M. p. 69. 30.; *from a t. tree* उच्चतरोः, Si. VII. 38.; (2) दीर्घ (f. र्घा = long), *and (she) who is very t.* अतीव या च दीर्घा, V. m. 70. 20.; (3) प्रांशु (mfn.: rare), *which can be reached by a t. (man)* प्रांशुलभ्य (f. भ्या), R. I. 3.

TALLNESS: (1) उच्चता; (2) दीर्घता (only of person); (3) प्रांशुता (rare).

TALLOW: मेषादीनां वसा: v. FAT.

TALLOW-CANDLE: वसावर्त्तिः (?) and sim. comp.s.

TALLY (v.): संवदति (वद्, c. 1.) v. TO AGREE, FIT.

TALLY (subs.): I. Match: q. v.: अनुरूप (f. पा). II. *व्यवहारदण्डः.

TALMUD: इहूदीय-संहिता.

TALON: नखरः: v. CLAW.

TAMARIND: I. The tree: (1) चिञ्चा,-ञ्चः, D.; (2) तिन्तिडी(ली); (3) अम्लि(ली)का. II. The fruit: (1) चिञ्चा,-फलं; (2) तिन्तिडी,-कं.

TAMARIND-FISH: [चिञ्चारसरक्षितः] ? इल्लसः, Bhá. (ईल्लीशः or इलीशः, Wilson).

TAMARISK: (1) झाबुः(बूः),-कः; (2) पिचुलः (ambiguous).

TAMBOUR,-INE: डिण्डिमः: v. DRUM.

TAME (adj.): I. Of animals: (1) गृह्य (f. ह्या = domestic: q. v.); (2) ग्राम्य (f. म्या = village: q. v.); (3) विनीत (f. ता). II. Spiritless: निस्तेजस् (mfn.), and sim. comp.s: v. also DULL.

TAME (v.): (1) दमयति (c. of दम्), *to t.ing all* सर्वदमन (f. नी), Sa. VII.; (2) विनयति (नी, c. 1.), *as if to t. the wild beasts* व्यालान् विनेष्यन्निव दुष्टसत्त्वान्, R. II. 8.

TAMELY: कापुरुषवत्: v. MEANLY.

TAMENESS : I. Lit. : विनीतता : v. TAME. II. Fig. : निस्तेजस्कता : v. also DULLNESS, MEANNESS.

TAMER : (1) दमयितृ (f. त्री) ; (2) विनेतृ (f. त्री), etc.

TAMPER WITH (v.) : I. To meddle : q. v. II. To currupt : q. v. : (1) दूषयति (c. of दुष्) ; (2) वशीकरोति (= get over). [स्वाधीनीकरोति.

TAN : I. As leather : शोधयति (c. of शुध्). II. To make brown :

TANDEM : *to drive t.* अग्रपश्चाद्वौ चालयति etc.

TANGENT : *स्पर्शरेखा. [tible, palpable : q. v. : प्रकट (f. टा).

TANGIBLE : I. Lit. : स्पर्शनीय (f. या) : v. TO TOUCH. II. Percep-

TANGLE : v. ENTANGLE.

TANK : I. Of water : (1) तडागं ; (2) दीर्घिका (long t.) ; (3) वापी (= square t.) ; (4) जलाशयः (in gen.). II. A vessel : कुण्डं.

TANKARD : चषक (mn. = cup).

TANNER : चर्मशोधक (f. धिका) and sim. comp.s.

TANTALIZE : perh. आशां वर्धयति (c. of वृध् = raise hope).

TANTAMOUNT : expr. with फलित (f. ता) : v. EQUIVALENT.

TANYARD : चर्मशोधनचत्वरं and sim. comp.s.

TAP (v.) : I. To base a hole : छिद्रयति (छिद्, c. 10.). II. To hit lightly : लघु ताडयति (तड्, c. 1.).

TAP : (1) लघुघातः ; (2) मृदुचपेटः ; etc.

TAPE : no equiv. : *तेपः.

TAPER (us) : दीपिका (?) : v. LIGHT. [etc.

TAPER,-ING (adj.) : (1) क्रमानुपूर्व (f. र्वा) ; (2) गोपुच्छाकार (f. रा), M. n. ;

TAPESTRY : चित्रयवनिका (?) : v. SCREEN.

TAPE-WORM : कृमिः, *removes t.s* कृमिनुत् (mfn.), Bhá.

TAPIR : a pig-like animal : *तापीरः.

TAR : I. Subs. : (1) सर्जरसः ; (2) सरलद्रवः ; (3) रालः, स-. II. Smear with t. : v. TO BESMEAR ; *t.red* सरालक्लिन्न (f. न्ना), etc.

TARANTUAL : a spider : *तारन्तकः.

TARDILY : चिरेण : v. SLOWLY.

TARDINESS : v. SLOWNESS, LATENESS.

TARDY : (1) चिरक्रियः (या, यं : of men) ; (2) with चिर- in comp. or चिरेण or विलम्बित (= delayed) : v. SLOW, LATE.

TARE : I. A weed : कलभेदः. II. In commerce : व्ययः ;

TARGET : I. A shield : क्षुद्रचर्मन् (n.). II. Aim. : लक्ष्यं.

TARGETEER : चर्मधरः and sim. comp.s.

TARIFF : (पण्य)शुल्कपत्रिका and sim. comp.s. (?).

TARNISH (v. t.) : दूषयति (c. of दुष्).

TARNISH (v. i.) : मलिनीभवति : v. also DULL.

TARRY : विलम्बते (लम्ब्, c. 1.) : v. TO STOP.

TART : I. Adj. : अम्ल (f. म्ला) : v. SOUR. II. Subs. : *अम्लीयं, t. *fruit* [अम्लीयं फलं.

TARTAR : (1) दन्तशर्करा ; (2) पिप्पिका ; (3) दन्तमलं ; (4) पिप्पिका.

TASK (subs.) : (1) कर्मन् v. WORK ; (2) भारः v. BURDEN.

TASK (v.) : I. Lit. : कर्म न्यस्यति (अस्, c. 4.). II. To take to t. : अनुशास्ति (शास्, c. 2.) : v. also TO TASK.

TASSEL : perh. पिच्छः.

TASTE : I. The act : (1) स्वादः,-नं, आ- ; (2) रसः,-नं. Ph. : *to have a t. of* : v. TO TASTE. II. Flavour, relish : (1) स्वादः, आ- ; (2) रसः, *so t. of tongue* तथा रसो रसग्राह्याः, Par. III. The sense : रसनं, *of t. of sight* रासनं चाक्षुषं, Par. IV. Critical judgment, liking : रुचिः, *men have different t.s* भिन्नरुचिर्हि लोकः, R.

TASTE (v. t.) : (1) स्वादयति, आ- (c. of स्वद्), *to t. blood* शोणितमास्वादयति, Mu. I. 8. ; (2) रसयति (रस्, c. 10.), *to t. wine* वारुणीं रसयति, Ki. IX. 54.

TASTE (v. i.) : स्वदते (स्वद्, c. 1.), N. III. 93.

TASTE OF (v. t.) : I. To taste : q. v. : रसयति. II. To smack of : (1) स्वदते with an adj. or adv., *t.s of garlic* लशुनवत् (ना, न) स्वदते ; (2) by comp. with स्वाद (= flavour).

TASTEFUL : I. Savoury : (1) स्वादु (f. also द्वी), *sand-water is cool and t.* चैकितं शीतलं स्वादु, Bhá. ; (2) रुच्य (f. च्या = relishing) ; (3) रुचिकर (f. री = 2) ; (4) रोचन (f. नी : = 2). II. Showing good taste : (1) हृद्यः ; (2) हृदयग्राहिन् (f. णी) and sim. comp.s.

TASTEFULLY : expr. by adj. : v. also NEATLY, SKILFULLY.

TASTEFULNESS : I. Lit. : (1) स्वादुता ; (2) रुच्यता ; (3) रुचिकरत्वं ; (4) रोचनत्वं. II. Fig. : (1) हृद्यता ; (2) हृदयग्राहिता, and sim. comp.s.

TASTELESS : (1) नीरस (f. सा) ; (2) विरस (f. सा) ; (3) अरस (f. सा) ; (4) रसहीन (f. ना).

TASTER : Lit. and fig. : (1) रसयितृ (f. त्री) ; (2) स्वादयितृ, आ- (f. त्री).

TASTILY, TASTINESS, TASTY : v. TASTEFULLY, TASTEFULNESS, TASTEFUL.

Tatter : चीरचीवरं : v. RAG. *T.ed* जीर्ण (f. र्णा).

Tattle, Tattler : v. BABBLE, BABBLER.

Tattoo : I. Subs. : पटहप्रवादः and sim. comp.s. II. Verb : संरञ्जयति (रञ्ज्, c. 10.) (?). [II. Subs. : आक्षेपः : v. CENSURE, ABUSE.

Taunt : I. Verb : अधिक्षिपति (क्षिप्, c. 6.) : v. TO CENSURE, ABUSE.

Tauntingly : (1) साक्षेपं ; (2) साधिक्षेपं ; (3) सोपालम्भं.

Tautological or **Tautologuous** : *t. (expression)* : पुनरुक्त (f. क्ता).

Tautology : (1) पुनरुक्तिः ; (2) पुनरुक्तं,-त्वं (ता).

Tavern : पथिकाश्रमः and sim. comp.s : v. also ALE-HOUSE.

Tawdry : बहिरुज्ज्वल (f. ला).

Tawny : (1) पिङ्ग (f. ङ्गा) ; (2) पिङ्गलः (ला, लं) ; (3) पिशङ्ग (f. ङ्गी) ; (4) कपिलः (ला, लं) ; (5) कडारः (रा, रं) ; (6) कद्रु (mfn.).

Tax ; (1) करः, M. VIII. 307. v. REVENUE ; (2) शुल्कः: v. CUSTOM.

Tax (v.) : I. Lit. : करं न्यस्यति (अस्, c. 4.) or निदधाति (धा, c. 3.) (with loc.). II. Fig., as to t. one's energies : आयासयति (nomi.). III. To censure : q. v. : अनुशास्ति (शास्, c. 2.).

Taxable : (1) करयोग्य (f. ग्या) ; (2) करार्ह (f. र्हा), etc.

Taxation : *indirect and direct t.* *व्यवहिताव्यवहितकरविधानं or -स्थापनं.

Tea : *चहा, *to take t.* चहां पिबति.

Teach : अध्यापयति (c. of इ : with double acc.), *taught you the Vedántas* वेदान्तानध्यजीगपत्, An. III. 13. ; अध्यापितस्योशनसापि नीतिं, Ku. III. 6. : v. TO INSTRUCT.

Teachable : (1) अध्यापनीय (f. या) ; (2) शिक्षार्ह (f. र्हा), etc.

Teacher : (1) अध्यापक (f. पिका) ; (2) शिक्षक (f. क्षिका) ; (3) शिक्षयितृ (f. त्री). *Religious t.* : (1) उपाध्याय (f. यी) ; (2) आचार्य (f. र्याणी). [q. v.).

Teaching (subs.) ; (1) अध्यापनं (the act) ; (2) शिक्षा (= instruction :

Teak : I. The tree : शाकः. II. The wood : शाकं,-काष्ठं.

Teal : a bird : शरारिः (रिः also -री or -ली).

Team : expr. by pl. or with युग्य (f. ग्या = yoked), *t. of oxen* गावः ; *t. of horses* युग्याः (when sense clear).

Teamster : expr. by वाहक etc. (= driver : q. v.).

Tear (subs.) : I. Lit. : (1) अश्रु (श्रु, n.), *shedding of t.s* अश्रुपातः, Ve. ; *her breast starred with t.-drops* अश्रुबिन्दुतारकितपयोधरा, D. II. ; *veiled with continuous flow of t.s* अश्रुस्रोतोऽवगुण्ठित (ता, तं), D. I. ; *with cool t.s* (i. e. of joy) शिशिरैरश्रुमुखा, D. V. ; (2) बाष्पः, -जलं,

etc., *the throat almost choked with t.s* बाष्पकुड्मलकण्ठः, D. v. ; *drew t.s in the shape of sap from boughs* चक्षरीत् ... सुतशाखारसबाष्पदूषिताम्, R. VIII. 70. ; (3) अस्त्रं (अं), *blinded by t.s* अस्त्रान्धतया, R. XIV. 2. ; (4) नयनजलं and sim. comp.s. II. Rent, fissure : छिद्रं.

TEAR (v.) : I. To rend, shatter : q. v. : विदारयति (दृ, c. 10.). II. As letters : छिनत्ति (छिद्, c. 7. = to cut), *torn garment* छिन्नं वस्त्रं ; *t.s away (or off) in our presence* मिषतामाच्छिनत्ति नः, Ku. II. 46. III. To pluck, pull : q. v. IV. Move violently : धावति, परि- (धाव्, c. 1.). Ph. : *t. open* छित्वा उन्मुचति (मुच्, c. 6.) : v. TO OPEN.

TEARFUL : (1) सास्रु (mfn.) ; (2) पर्यश्रु (mfn.) ; (3) अश्रुसङ्कुल (f. ला) ; (4) सनाश्र (f. आ), etc.

TEARFULLY : expr. by adj. or comp.

TEARLESS : (1) निरश्रु (mfn.) and sim. comp.s.

TEASE : क्षोभयति (c. of क्षुभ्) : v. TO VEX.

TEAT : स्तनं : v. also NIPPLE. [in comp.

TECHNICAL : I. Lit. : पारिभाषिक (f. की). II. As of objection : कूट

TECHNICALITY : I. Lit. : पारिभाषिकत्वं (ता). II. A t. term : पारिभाषिकशब्दः. III. As of objection : कूटता, or -त्वं.

TECHNICALLY : (1) परिभाषानुसारेण ; (2) better by adj.

TECHNOLOGY : I. Of arts : शिल्पविज्ञानं. II. Of terms : परिभाषा, *general t.* सामान्यपरिभाषा, Mit.

TEDIOUS : I. Tiresome, wearisome : q. v. : क्लान्तिकर (f. री) and sim. comp.s, *if it is not very t.* तद् यदि नातिखेदकरं, K. II. Slow : q. v. : मन्थर (f. रा). III. As a writer : दीर्घसूत्र (f. त्रा).

TEDIOUSLY : I. So as to tire : (1) expr. by circum. ; (2) अतिदीर्घं (= very long). II. Slowly : मन्थरं.

TEADIOUSNESS : I. Wearisomeness : (1) खेदजनकत्वं,-ता ; (2) by circum. II. Slowness : मन्थरता. III. As of writings : दीर्घसूत्रता.

TEEM (v.) : expr. with प्रचुरः (रा, रं) : v. TO ABOUND, ABUNDANT.

TEETH (v.) : expr. by दन्त and a verb उद्गच्छति (गम्, c. 1.), जायते (जन्, c. 4.), etc. *T.ing* i. e. dentition : दन्तोद्गमः.

TEGUMENT : वेष्टनं, -ना-, Bhâ. : v. COVERING.

TELEGRAM : *ताडिती वार्त्ता. [(दिश्, c. 6.).

TELEGRAPH : I. Subs. : *तडिद्वार्त्तावहः. II. Verb. : *ताडितेन सन्दिशति

TELEOLOGY : मीमांसा (?) ; हेतुविद्या (?).

TELESCOPE : *दूरवीचणं,-यन्त्रं.

TELL (v. t.) : (1) कथयति (कथ्, c. 10.), *learnt without being told* अकथितशिक्षित (f. ता), Ki. ; *when I tell the history of (his) former life* जन्मान्तरवृत्तान्तं मयि कथयति, K. ; *that (my) internal wish is told by the eyes* यच्चक्षुर्भ्यां हृदयाभिलाषः कथ्यते, K. ; *whom should I tell* कस्य कथयामि, K. ; (2) आवेदयति (c. of विद् = inform, narrate), *I will t. (you) every thing from the beginning* आदितः प्रभृति सर्वं निवेदयिष्यामः, K. : V. TO SAY, RELATE.

TELL (v. i.) : I. In good sense : expr. with गुणः (effect) or बलं (strength) लभते. II. In bad sense with on : दुर्बलीकरोति.

TELLER : (1) कथक (f. थिका) ; (2) कथयितृ (f. त्री) ; (3) आवेदक (f. दिका).

TELL-TALE : i. e. informer : सूचकः.

TEMERITY : साहसं : V. BOLDNESS, RASHNESS.

TEMPER (v.) : I. To mix : q. v. : संमिश्रयति (मिश्र्, c. 10.). II. To soften, mollify : स्निग्धीकरोति. III. Of steel, etc. मृदूकरोति (?).

TEMPER (subs.) : I. Character, nature : q. v. : शीलं. Ph. : *bad t.ed* कोपन (f. ना) : V. IRRITABLE. II. Due mixture : समभेदः.

TEMPERAMENT : प्रकृतिः : V. NATURE, CHARACTER.

TEMPERANCE ; perh. संयमः, *t. in eating and drinking* पानाशनसंयमः (?) ; *t. society* पानसंयमसभा (?) : V. MODERATION.

TEMPERATE : I. Moderate : q. v. : मित (f. ता). II. Cool, calm : q. v. : शान्त (f. न्ता). III. Continent : q. v. : संयत (f. ता), perh. *t. zone* *नातिशीतोष्णमण्डलं.

TEMPERATELY : (1) मितं ; (2) शान्तं ; (3) संयतं.

TEMPERATURE : उष्णभावं (?), घर्मपरिमाणं (?), etc.

TEMPEST, TEMPESTUOUS : V. STORM, STORMY.

TEMPLE (subs.) : I. A sacred building : (1) देवालयः and sim. comp.s, *t. of Siva* शिवायतनं, Vet. 20. ; *empty t.* शून्यं देवकुलं, Mr. II. ; *t. of the mistress of the world (Durgá)* भुवनेश्वरीदेवतालयः, Bho. ; *t. of Vishnu* विष्णोर्निकेतनं, Ráj. V. HOUSE, EDIFICE ; (2) सिद्धायतनं, *t. of Siva* शूलपाणेः सिद्धायतनं, K. ; (3) मठः, P. ; (4) विहारः (of Buddhas). II. Of the head : (1) शङ्खः ; (2) कुम्भः.

TEMPORAL : I. Worldly : q. v. : सांसारिक (f. की). II. Of the temple of the head : by comp., *t. region* कुम्भदेशः.

TEMPORARILY : (1) अल्पकालं and sim. comp.s.

Temporary: (1) अचिरस्थायिन् (f. नी); (2) स्वल्पकालिक (f. की); etc.: v. also TRANSIENT.

Temporize: I. To be a time-server: छन्दोऽनुरुणद्धि (रुध्, c. 7.) or अनुवर्त्तते (वृत्, c. 1.). II. To delay: q. v.: विलम्बते (लम्ब्, c. 1.).

Temporizer: (1) छन्दोऽनुरोधिन् (f. नी); (2) समयानुवर्त्तिन् (f. नी); etc.

Tempt: I. To allure, entice: q. v.: प्रलोभयति (c. of लुभ्). II. To attempt, try: q. v.

Temptation: (1) प्रलोभनं; (2) विलोभनं, *who is not allured by other t.s* अहृतस्य विलोभनान्तरैः, R. VIII. 69.

Tempter: (1) प्रलोभक (f. भिका); (2) विलोभक (f. भिका).

Ten: दशन् (mfn.), *t.-armed* दशभुजः (जा, जं); *twice t.* द्विदशाः; *in t. ways* दशधा; *t. times* दशकृत्वः, दशवारान्; *in the t. quarters* दशसु दिक्षु, R. VIII. 29.

Tenable: (1) रक्षणीय (f. या); (2) by verb.: v. TO KEEP.

Tenacious: I. Pertinacious: q. v.: आग्रहिन् (f. णी). II. Retentive: q. v.: धारणावत् (f. ती). III. Glutinious: q. v.: श्यान (f. ना)

Tenaciously: साग्रहं: v. PERSISTENTLY.

Tenacity: I. Pertinacity: आग्रहः. II. Retentiveness: q. v.: धारणाशक्तिः. III. Glutinousness: श्यानता -त्वं, आ-. [(?).

Tenancy: भूम्यधिवासित्वं or गृहाधिवासित्वं (?), *right of t.* भूम्यधिवासाधिकारः

Tenant (subs.): भूम्यधिवासिन् (f. नी) (?), *t. of a house* गृहाधिवासिन् (f. नी). [(= hire: q. v.).

Tenant (v.): (1) अधिवसति (वस्, c. 1. = inhabit: q. v.); (2) भाटयति

Tenantry: अधिवासिवर्गः and sim. comp.s (?).

Tench: मत्स्यविशेषः.

Tend: I. To take care of: (1) चारयति (c. of चर्: only of cattle, etc.), *t.ing cattle at distance* चारयन्तौ दूरे गाः, V. p. v. 9. 3.; (2) पालयति (पाल्, c. 10.: gen.), *t. cattle* गाः पालयन्तौ, 8. 1. II. To conduce: (1) कल्पते, परि- (कृप्, c. 1.), and tend to their protection, Sa. v. 7.; (2) उपपद्यते (पद्, c. 4.), *t.s to my state*, मदवस्थायोपपद्यते, G. XII. 18. III. Direct, aim: q. v. [adj.: v. PRONE.

Tendency: (1) प्रवणता or प्रावण्यं; (2) स्वभावः (= nature); (3) by

Tender (adj.): I. Soft, delicate: q. v.: सुकुमार (f. रा), *t. weapon* सुकुमारमस्त्रं, K.; *in this t. age* अस्मिन् सुकुमारे वयसि, K. VII. 40. II. Compassionate, kind: q. v.: करुण (f. णा), *the t. emotion*

करुणो रसः, U.; *the hearts of good men are always t.* करुणार्द्राणि सतां खलु भवन्ति सदा चेतांसि.

Tender (v.): उपनयति (नी, c. 1.): v. TO OFFER.

Tender (subs.): उपन्यासः: v. OFFER.

Tenderly: I. Softly: q. v.: स्निग्धं. II. Kindly: q. v.: करुणं.

Tenderness: I. Softness: q. v.: सौकुमार्यं. II. Kindness: q. v.: करुणा.

Tendinous: शिराल (f. ला): v. SINEWY.

Tendon: (1) शिरा, ; (2) स्नायु.: v. SINEW.

Tendril: तन्तुः (= thread).

Tenement: I. In law: स्थावरं. II. A house: भवनं.

Tenet: मतं: v. OPINION, DOCTRINE.

Tenfold: expr. by adj. दशगुण (f. णा).

Tennis: क्रीडाविशेषः, *t. ball* *विक्षेपकन्दुकः.

Tenour: I. Lit.: भाव.: v. PURPORT. II. In music: मध्यमस्वरः (?).

Tense (subs.): कालः (= time): v. GRAMMAR.

Tense (adj.): आतत (f. ता): v. STRETCH.

Tension: I. Lit.: आततिः (?). II. Severity, rigour: q. v.

Tent (subs.): I. Of canvas: (1) पटवेश्मन् (n.) and sim. comp.s, *in the way the lord's stays were in t.s* पथि प्रभोर्निवासाः पटवेश्मभिर्बभुः, Si. XII. 65.; (2) दूष्यं, 65. II. Roll of lint: perh. पट्टः.

Tentive,-ly: expr. by circum.: v. TO TRY.

Tented: expr. by comp.: v. TENT, TO HAVE, TO COVER.

Tenth: I. Adj.: दशमः (मी, मं), *t. (in descent) from Prajápati* दशमः प्रजापतेः, Mah. I. 70. 1.; *Hundred and t.* दशाधिकशततमः (मी, मं). II. Subs.: (1) दशमः, *a t. was collected by (her) lover* दशमकः संगृहीतः प्रियेण, Li. 24.; (2) दशमांशः; (3) दशांशः.

Tenuity: तानवं: v. THINNESS. [(णा, णं: rare).

Tepid: (1) कवोष्ण, कदुष्ण, or कोष्ण (f. ष्णा); (2) ईषदुष्ण (f. ष्णा); (3) कुवपः

Tepidity: (1) कवोष्णता; (2) ईषदुष्णता; etc.

Tergiversation: v. EVATION, PREVARICATION.

Term: I. Limit, end: q. v.: अवधिः. II. A period of time: (1) कालः: v. TIME; (2) not expr.; (3) अवधिः (absol.), *or if you wait for the t.* अथ चेदवधिः प्रतीक्ष्यते, Ki. II. 16. III. A word: q. v.: पदं, *here the t. beast* अत्र पशुपदं, Káv. VII. IV. In plu. =

agreement : q. v. : समयः, *as t.s (have support) in justice* न्यायमवधय इव, Ki. XII. 17. V. State of intercourse : भावः, *good t.s* सद्भावः v. FRIENDSHIP ; *bad t.s* असद्भावः v. ENMITY. VI. In arith. : पदं, *seven t.s* सप्तपदं, Li. 93. ; *first t.* वदनं, आदिः, Li. 100. etc.

TERM (v.) : अभिधत्ते (धा, c. 3.) : v. TO CALL, NAME.

TERMAGANT : दुर्दान्तकलहप्रिय (f. या) and sim. comp.s (?).

TERMINAL : (1) अन्त्य (f. न्त्या) v. LAST ; (2) सीमा in comp. v. BOUNDARY.

TERMINATE : I. Intrans. : expr. by subs., *t.ing syllable* अन्त्यवर्णः : v. TO END. II. Trans. : समापयति (c. of आप्) v. TO FINISH.

TERMINATION : (1) अन्तं v. END. ; (2) अवसानं v. CONCLUSION.

TERMINOLOGY : परिभाषा, Mit.

TERN : जलकुक्कुटविशेषः.

TERNARY : *T. number* त्रिकं.

TERRACE : I. Balcony : अलिन्दः. II. Roof : छदिः (m.). III. Raised ground : perh. वप्र (mn.).

TERRAQUEOUS : (1) जलस्थलमयः (यी, यं) ; (2) जलस्थलात्मक (f. त्मिका) ; etc.

TERRENE, TERRESTRIAL : I. Pertaining to earth : (1) by comp., *t. globe* भूगोलः ; (2) पार्थिवः (वी, वं) ; (3) भौमः (मी, मं). II. Relating to this life : (1) ऐहिकः (की, कं) ; (2) सांसारिकः (की, कं) ; (3) लौकिकः (की, कं).

TERRIBLE : (1) घोरः (रा, रं) ; (2) दारुण (f. णा), नि- : v. FRIGHTFUL.

TERRIBLY : (1) बलवत् ; (2) गाढम् (=deeply) ; (3) भृशं (=exceedingly).

TERRIER : कुक्कुरभेदः ; *भौमिकश्वन् (m.).

TERRIFIC : (1) भीषण (f. णा) ; (2) भीमः (मा, मं) : v. also TERRIBLE.

TERRIFY : भीषयते (c. of भी) : v. TO FRIGHTEN.

TERRITORIAL : expr. by comp., *t. boundaries* देशसीमा, R. XVI. 1.

TERRITORY : (1) राष्ट्रं v. KINGDOM ; (2) देशः, प्र- v. COUNTRY, PROVINCE.

TERROR : I. Great fear : q. v. : त्रासः, सं-, परि-. II. Object of dread : त्रासकर (f. री) and sim. comp.s, *a t. even to the sages* त्रासजननमपि तत्त्वविदां, Ki. XII. 6.

TERSE : (1) लघु (f. also लघ्वी), Si. II. 23. ; (2) लाघवान्वितः (ता, तं), Ki. XI. 38. ; (3) संक्षिप्त (f. प्ता = brief, concise : q. v.), Si. II. 24.

TERSELY : expr. by adj.

TERSENESS : लाघवं : v. TERSE.

TERTIAN : तृतीयकः, -ज्वरः.

TESSELATED : विचित्र (f. त्रा : ?).

Test : I. Verb. : परीक्षते (ईक्ष्, c. 1.) : v. TO EXAMINE. II. Subs. : परीक्षा : v. EXAMINATION. III. Means of trial : (1) प्रमाणं, *you are the only t.* यूयमेव प्रमाणं, Sa. v. 25. ; (2) by circum.

Testament : I. A will : *इच्छापत्रं. II. Of the bible : संहिता, *old t.* प्राचीनसंहिता.

Testamentary : *इच्छापत्रविहित (f. ता) and sim. comp.s.

Testator, Testatrix : *इच्छापत्रकारिन् (f. णी) and sim. comp.s.

Testicle : अण्डं, -कोषः (अ:) ; (2) मुष्कः ; (3) वृषणः, *t.s* वृषणौ.

Testify : I. As a witness : साक्ष्यं ददाति (दा, c. 3.). II. In gen. : ब्रवीति or ब्रूते (ब्रू, c. 2.), *if one t.s falsely* अथ चेदनृतं ब्रूयात्, Mit. : v. TO TELL, SPEAK.

Testimonial : *प्रशंसापत्रं and sim. comp.s.

Testimony : साक्ष्यं, *a witness giving false t.* साक्षी साक्ष्यं मृषा वदन्, Mit. : v. also EVIDENCE.

Tetanus : धनुष्टङ्कारः.

Tether : I. Verb : बध्नाति (बन्ध्, c. 9.). II. Subs. : बन्धनरज्जुः.

Tetrad : (1) चतुष्टयं ; (2) चतुष्कं.

Tetrarch : मण्डलेशः (?) : v. CHIEF.

Tetter : दद्रुविशेषः.

Text : I. Original writing : मूलं, *I shall not write any thing outside the t.* नामूलं लिख्यते किंचित्, M. n. II. Of scripture : (1) वचनं (2) ऋच् (f. of the Rigveda).

Textile : (1) तान्तव (f. वी) ; (2) तन्तुनिर्मित (f. ता), etc.

Textual : (1) by comp. ; (2) मूलापेक्ष (f. क्षा) and sim. comp.s.

Texture : I. Lit. : तान्तवं. II. Quality of threads : गुणः. III. Arrangement : विन्यासः.

Than : (1) by abl., *the people of Mathurá are richer t. the people of Pátná* माथुराः पाटलीपुत्रकेभ्य आढ्यतराः, S. k. ; *swifter t. the mind* मनसोऽप्याशुतरं, Ki. XIII. 22. ; *and the king who gave more t. was asked for* नृपोऽर्थिकामादधिकप्रदश्च, R. v. 31. ; *dearer to you t. I* मत्तः प्रियतरस्तव, K. ; (2) sometimes by comp., *more t. twenty times* अधिकविंशान् वारान्, Au. : v. also MORE. *N. B.* in old books the *ins.* is often used for the *abl.* कोऽन्वस्ति दुःखिततरो मया दुष्कृतकर्मणा, Rám. II. 59. 30.

Thank : धन्यवादं करोति (?).

THANKFUL : (1) कृतज्ञ (f. ज्ञा) ; (2) कृतवेदिन् (f. नी), ; etc.

THANKFULLY : (1) धन्यवादपुरःसरं and sim. comp.s (?).

THANKFULNESS : (1) धन्यवादः or धन्यवादिता (?) : V. GRATITUDE.

THANKLESS : I. Of men : अकृतज्ञ (f. ज्ञा) : V. UNGRATEFUL. II. Of work, etc. : यः (या, यत्) न प्रशस्यते : V. TO PRAISE.

THANKLESSLY : expr. by circum.

THANKS : धन्यवादः (?), *thanks giving* : perh. स्तुतिपाठः.

THAT : I. Demonstrative pronoun : तद्, *t. object* सोऽर्थः D. III. ; *in t. season* तस्मिन् समये, R. XVI. 53. ; *narrated all t.* तत्सर्वमाचख्यौ, Mah. : V. also THIS. Ph. : (a) *t. is to say* ... इत्यर्थः, तस्य यूनोऽपि विषयवैराग्यविशुणसम्पत्त्या अन्यतो इहलमासीदित्यर्थः, M. n. [*N. B.* use ... इति यावत् when a full explana tion is not given, मनोविषयी विदुषो ज्ञोपस्थेति यावत्, M. n.] ; (b) t. is not expr., *by objects t. is by sound* etc. विषयैः शब्दादिभिः, M. n. II. Relative pronoun = who, which : q. v. III. Conjunction, introducing clauses or sentences as object of the preceding verb. : (1) expr. with इति, *would think t. they adore him out of fear* मंस्यति भयाद्वन्दन्ति मामिति, Mah. V. 88. 3. (note the use of direct speech) ; *t. he might allow the race of Nimi* ... दिशतां कुलमिदं निमेरिति, R. XI. 49. ; *we hear t. king ...... has come to the Janasthána* श्रूयते राजा जनस्थानमागत इति, U. III. [*N. B.* sometimes इति is understood as t. in English : श्रूयेते तौ महात्मानौ नरनारायणावुभौ । तपो घोरमनिर्देश्यं तप्येते गन्धमादने ॥, Mah. V. 96. 14.] ; (2) by acc. after trans. verbs, *knowing t. his end was born* जानन्नपि जातमन्तमात्मनः, Si. I. 67. ; *informed t. a golden shower had fallen from heaven* हिरण्मयीं वृष्टिं शशंसुः पतितां नभस्तः, R. V. 29. ; (3) with यथा or यत्, *Vasistha said t. they would go and live in the hermitage of Válmíki* वशिष्ठस्य वाचः 'यथा वाल्मीकितपोवनं गत्वा तत्र वत्स्याम इति', U. II. ; *this is new rule t. one repents after killing an enemy* अयं नूतनो न्यायो यदरातिं हत्वा संतापः क्रियते, H. II. Ph. : *granting t.* expr. by अस्तु, स्यात्, सन्तु. IV. Introducing reason etc. : (a) *so t.* यथा ...... तथा, *do so t. (he) hears from your messenger* यथा तव सन्देशहराच्छृणोति तथा विधीयतां, R. III. 66. ; (b) *in order t.* यथा ... तथा V. also FOR (II), TO ; (c) *in t.* = because : q. v. Ph. : *oh that* : expr. with कच्चित् : V. TO WISH.

THATCH : I. Subs. : (1) छदिः ; (2) छादनं ; (3) पटलं, A. II. Verb. : (तृणादिना) छादयति, आ- (c. of छद्), *t.ed* तृणाच्छादित (f. ता) and sim. comp.s or simply तृण- in comp.

THAW (v.) : I. Intrans. : द्रवति (द्रु, c. 1.) : V. TO MELT. II. Trans. : द्रवीकरोति. III. Subs. : हिमसृतिः and sim. comp.s.

THE : I. The definite article : (1) not expr., *I salute the parents of the world* जगतः पितरौ वन्दे, R. I. 1. ; *the king said* राजोवाच, H. ; *in the house of Vasudeva* वसुदेवसद्मनि, Si. I. 1. ; (2) by demonstrative pronouns, *where shall I get the bird* क्व प्राप्यते स पतगः, N. XIII. 40. ; *the day is advanced* कठोरीभूतोऽयं दिवसः, U. II. II. Of distinction : by तद् or rarely अदस् : *we are the Ráma and Lakshmana* आवां तौ रामलक्ष्मणौ, An. V. ; *and you are the Lakshmana* त्वं पुनरसौ लक्ष्मणः, Vi. V. III. With comp. adv.s : (1) with यथा यथा ... तथा तथा, *the closer the sound of the drums came, the more excited the hostile army (became)* उपागमद्यथा यथा पटहरवः समीपतां तथा तथा हृषितवपुर्द्विषाचमूः, Si. XVII. 43. ; "रोमकूपनिवहं यथा यथा नैषधस्य हृगपात्तया तथा पिवमापदपदाणता न सा", N. XVIII. 121. ; (2) with यावत् यावत् ...... तावत्तावत्, M. n. Ph. : *the more so* विशेषतः (= specially).

THEATRE : (1) रङ्गः (both lit. and fig.) : V. STAGE ; (2) नाट्यशाला and sim. comp.s (the house) ; (3) रङ्गगतो जनः and sim. comp.s (the people). [या = dramatic), Si. II. 8.

THEATRICAL : (1) expr. by comp., *t. tutor* नाट्याचार्यः ; (2) नाटकीय (f.

THEISM : ईश्वरवादः and sim. comp.s.

THEIST : ईश्वरवादिन् (f. नी) and sim. comp.s.

THEME : (1) विषयः V. SUBJECT ; (2) वस्तु V. THING.

THEFT : (1) चौर्यं, *to commit t. at night* रात्रौ चौर्यं करोति, M. IX. 276 ; *implements of t.* चौर्यसाधनं, Mit. ; (2) स्तेयं, *and (taking) grass for cattle is not t.* तृणञ्च गोभ्यो ग्रासार्थं, M. ; (3) मोषः (rare).

THEN : (1) तदा (of time, rarely of cause), *when ... t.* यदा... तदा, Ku. V. 18. ; *t. (he) knew* तदा विवेद, Ki. III. 18. ; (2) तदानीम् (of time), *but t. by the narration of the story of her life* तदानीन्तु स्ववृत्तान्तकथनेन, K. ; (3) ततः (of sequence and cause), *t. when your Highness came away* ततः स्वल्वागते देवे, K. ; *what t.* ततः किम्, K. ; *first of all splendour, t. sound, t. dust* प्रतापोऽग्रे ततः शब्दः

परामसादनन्तरं, R. IV. 30. ; *if she does not vanish from my sight, t. I shall ask her all these* तद्यदि मे दर्शनपथान्नापयाति ततः......सर्वमेतदेनां पृच्छामि, K. ; *and t.* (as a question) ततस्ततः, Mr. II. ; (4) अथ (of sequence at the head of a sentence), *t. at the end of the song* अथ गीतावसाने, K. ; (5) तर्हि, (of time and cause : rare), *t. the world is learned* तर्हि पण्डितः संसारः, U. II. ; *what t.* किं तर्हि, S. I. 2. 1. ; (6) तत् (causal), *t. how is the gentle Ráma is now to be consolated* तत् कथमिदानीं रामभद्र आश्वासनीयः, U. II.

Thence : ततः and तस्मात् (in every sense).

Thenceforth, Thenceforward : (1) ततः प्रभृति ; (2) तदवधि ; etc.

Theologian : (1) परमार्थविद् (mfn. : ?) ; (2) ईश्वरविज्ञानविशारद (f. दा : ?) ; and sim. comp.s.

Theological : expr. by comp., *t. subject* अध्यात्मविषयः (?).

Theologically : तत्त्वविद्यानुसारेण and sim. comp.s.

Theology : (1) परमार्थविद्या (?) ; (2) ईश्वरविज्ञानं (?) ; (3) तत्त्वज्ञानं.

Theorem : (1) सम्पाद्यं (?) ; (2) प्रमेयोपपाद्यं, K. d.

Theoretical,-ly : expr. by comp. or circum. : v. SPECULATIVE.

Theorize (v.) : perh. मतं कल्पयति, प्र-, उप- (c. of क्लृप्).

Theory : I. Doctrine : q. v. : मतं. II. As opposed to practice : विज्ञानं. III. Exposition : q. v. : विवृतिः.

Theraputic (adj.) : शान्तिकर (f. री), etc. : v. TO CURE.

Theraputics : भैषज्यविज्ञानं, and sim. comp.s.

There : (1) तत्र, *of t.* तत्रत्य (f. त्या : rare) ; (2) अमुत्र (= yonder t. : rare), D. VI. *N. B.* not expr. when used pleonasticallly, *t. is a town called Valabhí in Saurâshtra* अस्ति सौराष्ट्रेषु वलभी नाम नगरी, D. VI. [comp., *ten men or t.* उपदशपुरुषाः.

Thereabout,-s : I. Of place : तत्र क्वचित्. II. Of number : उप- in

Thereafter : I. After that : ततः परं. II. = and then : (1) ततः ; (2) तदनु ; (3) तदनन्तरं.

Thereat : (1) तत्र ; (2) तस्मिन् (loc.). [*you* येन दीव्याम्यहं त्वया.

Thereby : (1) तेन ; (2) by येन (= by which), *t. I will play with*

Therefore : (1) अतः (= for this), *t. it is mere boldness to say* ... अतः ...... इति वचनं साहसमात्रं, S. 4. ; *t. spirit* अतएव प्राणः, 23. ; (2) तस्मात् (= from that), *t. 'ब्राह्मणः' is objective genitive* तस्माद्ब्राह्मण इति कर्मणि षष्ठी, 1. ; (3) ततः (= 2) V. THEN ; (4) तत् (= 2 : rare),

t. here तदिह, S. I. 2. 2.; (5) तेन (= 2) *as regards this women are t. better* तेनात वरमङ्गनाः, V. m. 74. 12.

THEREIN : तत्र (= in *this* : q. v.) or तत्र (= in *that* : q. v.).

THEREINTO : तत्र : v. THAT, INTO.

THEREOF : (1) अस्य (= of *this* : q. v.) or तस्य (= of *that* : q. v.); (2) by comp., *arising t.* तत्तज्ज (f. ज्जा), Ki. I. 27.; *men t.* तदन्याः.

THEREUPON : ततः : v. THEN.

THREWITH : तेन (= with *that* : q. v.).

THEROMETER : *तापमान,-यन्त्रं.

THESIS : I. Proposition : प्रतिज्ञा. II. Dissertation : प्रबन्धः.

THICK (adj.) : I. Dense : q. v. : घन (f. ना), *t. black hair* घननीलशिरोरुहः, Ri. IV. 16. II. Muddy, dirty : q. v. : कलुषित (f. ता). III. Large (as a t. bolume) : q. v. : बृहत् (f. ती). IV. Of voice : expr. by subs., *the voice becomes t.* स्वरोपघाती भवेत्, Sr. V. Dull : q. v. : IV. In measurement : expr. with वेधः (= thickness).

THICK (subs.) : मध्यं (= middle) : v. also DENSE.

THICK, THICKLY (adv.) : I. Closely, densely : q. v. : expr. by comp., *t. sown* घनोप्त (f. प्ता); *t. covered* सान्द्रावृत (f. ता); etc. II. Quickly, uninterrupted : q. v. : निरन्तरं.

THICKEN : I. Intrans. : घनीभवति, etc. II. Trans. : घनीकरोति, etc.

THICKET : गहनं : v. WOOD. [comp.s.

THICK-HEADED : (1) स्थूलधी (n. धि); (2) जडबुद्धि (mfn.); and sim.

THICKNESS : I. Lit. : (1) घनता; (2) सान्द्रता; (3) better by adj. II. In measurement : (1) वेधः (= depth), Li.; (2) विस्तृतिः (= breadth as of a heap of bricks), Li. 198.; (3) पिण्डः (as of wood), Li. 203. III. Of voice : (1) स्वरोपघातः; (2) स्वरभङ्गः; and sim. comp.s.

THICK-SET : (1) संहत (f. ता) v. COMPACT; (2) निविड (f. डा) v. DENSE.

THICK-SKINNED : fig. : (1) कठिन (f. ना = callous); (2) सहिष्णु (mfn. = forbearing).

THIEF : (1) चोरः, *open t.s such as merchants* प्रकाशचोरा वणिगादयः, Viv. *t.-catcher* चोरग्राहः, Kat.; (2) तस्करः, *for putting down t.s* तस्करप्रतिषेधार्थं, M. IX. 266.; (3) स्तेनः, *who give food and lodging to t.s* भक्तावकाशदातारः स्तेनानां, N. d.; (4) मोषः, -कः, *seeing a t.* मोषाभिदर्शने, M. IX. 274.; (5) कुम्भिलः,-कः; (6) मलिम्लुचः; (7) पाटचरः. *N. B.* 5 to 7 are rare.

THIEVE : चोरयति (चुर्, c. 10.) : V. TO STEAL.

THIEVISH : I. Lit. : by comp., *of t. propensities*. II. Secret : q. v.

THIEVISHNESS : चौर्यशीलता and sim. comp.s : v. also SECRECY.

THIGH : (1) ऊरुः, *t.s* ऊरू, Ve. ; (2) सक्थि (n.), *long-t.ed* दीर्घसक्थ (f. क्था : v. gram. A. 11 and 56).

THIMBLE : perh. अङ्गुलित्रं or -त्राणं and sim. comp.s, Mah.

THIN (adj.) : (1) सूक्ष्म (f. क्ष्मा), *t. oil* सूक्ष्मं तैलं, Bhá. V. FINE. ; (2) तनु (f. also न्वी), *t. dress* तन्वंशुकं, Ri. IV. 3. V. SLENDER, LEAN, LITTLE ; (3) विरल (f. ला : rare), *having t. arrangement* विरलभक्ति (mfn.), R. V. 74. V. RARE, SCARCE.

THIN (v.) : (1) तनयति (nomi. = make slender) ; (2) विरलयति (nomi. = make less close).

THINE : त्वदीयः (या, यं) : V. THY.

THING : (1) वस्तु (n.), *sir, what t. is to be given to your preceptor* किं वस्तु विद्वन् गुरवे प्रदेयं, R. V. 18. ; ...... *why I have been confined or why I have been brought here about these t.s my curiosity has not been removed* किमर्थं बाहं बद्धो बद्धा वा किमर्थमिहानीत इत्यत्र वस्तुन्यहमनपगतकौतुक एव, K. ; (2) द्रव्यं (= material), *he who injures, breaks, or crushes t.s* क्षतं भङ्गावमर्दौ वा कुर्याद्द्रव्येषु यो नरः, Kat. ; (3) विषयः (= object : q.. v.).

THINK : (1) मन्यते (मन्, c. 4.), *t.ing that title of lord only remains with you* मत्वा भवन्तं प्रभुशब्दशेषं, R. V. 22. ; *if you t. much of what I say* भवान्मामकमुक्तं बहु मन्यसे चेत्, B. 3. 53. V. CONSIDER, SUPPOSE ; (2) चिन्तयति, वि-, सं-, परि-, अनु- (चिन्त्, c. 10. = reflect), *he simply t.s of fears to come from you* स चिन्तयत्येव भियस्त्वदेष्यतीः, Ki. I. 23. ; *while I was thus t.ing* इत्येवं चिन्तयन्तं, K. ; (3) ध्यायति, अनु- (ध्यै, c. 1. = 2), *t. of the child in womb* प्रजानिषेकमनुध्यायत, R. XIV. 60. ; (4) स्मरति, अनु- (स्मृ, c. 1. = remember), *to t. of heaven* दिवं स्मर्तुं, Ki. V. 28. ; (5) अध्येति (इ, c. 2. = 5), *t.s only of me* मामेवाध्येति, Ki. XI. 74.

THINKER : (1) सूरिः ; (2) मुनिः (= sage).

THINLY : (1) तनु V. SLENDERLY ; (2) विरलं V. RARELY ; (3) by comp., *t. populated* विरलजन or अल्पजन (f. ना).

THINNESS : (1) तनुता V. SLENDERNESS ; (2) सूक्ष्मता V. FINENESS ; (3) विरलता or वैरल्यं (= scarcity).

THIN-SKINNED : fig. : sensitive : q. v.

THIRD (adj.) : तृतीयः (या, यं), *in the t. place* तृतीयतः ; *for the t. time* तृतीयवारं, *there is no t. course* अन्या गतिर्नास्ति. Ph. : *t. estate* i. e. commonalty प्रकृतयः (f. pl. ?).

THIRD (subs.) : I. A t. part : (1) तृतीयांशः ; (2) तृतीयभागः ; (3) त्रिभागः ; (4) त्र्यंशः, *two-t.s* द्वौ त्र्यंशौ, Li. ; (5) त्रितयः, *two-t.s* त्रितयद्वयं, Li. II. In music : गान्धारः (?).

THIRDLY : (1) तृतीयतः ; (2) तृतीयं.

THIRST (subs.) : (1) तृष्णा (lit. and fig.), *t. for wealth* धनागमतृष्णा, J. ; *t. you are still not satisfied* तृष्णे नाद्यापि सन्तुष्यसि, J. ; (2) पिपासा (lit.), *to quench t.* पिपासां प्रतिहन्तुं, D. VIII. ; *to remove t.* पिपासामपनयति, D. ; *very great t.* अतिप्रबलपिपासा, K. ; (3) उदन्या (= 2 : rare), *quenching of t.* उदन्याप्रतीकारः, Ve. VI. ; (4) तृष् or तृषा (= 1 : rare). [उदन्यति (nomi. : lit. rare), B. IV. 44.

THIRST (v. i.) : (1) तृष्यति (तृष्, c. 4. : lit. and fig.), Ki. XI. 74. ; (2)

THIRSTY : (1) तृषितः (ता, तं), *I am t.* तृषितोऽस्मि, Ve. VI. ; (2) तृषार्तः (र्ता, र्तं) ; (3) पिपासितः (ता, तं) ; (4) सतृष्णः (ष्णा, ष्णं) ; (5) पिपासु (mfn.) ; (6) तृष्णातुरः (रा, रं) ; (7) तृष्णाकुलः (ला, लं).

THIRTEEN : त्रयोदशन् (mfn.). *T.-th* : त्रयोदशः (शी, शं).

THIRTIETH : (1) त्रिंशः (शा, शं) ; (2) त्रिंशत्तमः (मी, मं).

THIRTY : त्रिंशत् (f.), *t.-fold* त्रिंशद्गुणः (णा, णं).

THIS : (1) by एतद्, *who is t. Ráma* क एष रामः, Pra. ; *t. speech of Uddhava* औद्धवीं वाचमेतां, Si. II. 118. ; *for t. I live* एतदर्थं हि जीवामि, Mah. ; (2) by इदम्, *through t. row of young plants* अनया बालपादपवीथ्या, Sa. III. ; *t. way, gentlemen* इत इतो भवन्तः, Sa. II.

THISTLE : a plant : शृगालपुच्छः (?).

THITHER : तत्र. *T.wards* तं देशं प्रति and sim. expr.s.

THONG : (1) वरत्रा ; (2) नध्री ; (3) चर्मरज्जुः, and sim. comp.s.

THORN : I. A prickle : कण्टकः (mn.). II. Fig. : कण्टकः (mn.), *avoids heroes like t.s* शूरं कण्टकमिव परिहरति, K. III. A thorny plant : कण्टकिन् (f. नी), -द्रुमः (or लता).

THORN-APPLE : I. The tree : धुस्तू(त्तू)रः. II. The fruit : धुस्तूरं.

THORNY : (1) कण्टकिन् (f. नी) ; (2) कण्टकावृत (f. ता), and sim. comp.s.

THOROUGH : (1) सम्यक् (मीची), *t. instruction* सम्यग्विनयनं, D. II. ; (2)

सम्पूर्ण (f. र्णा = full, complete : q. v.), Pr. ; *t. master* : (1) पारग (f. गा) ; (2) पारदृश्वन् (mfn.).

THOROUGH-BRED : (1) आजानेय (f. यी) ; (2) महाकुलीन (f. ना) ; etc.

THOROUGH-FARE : राजमार्गः : V. STREET, ROAD.

THOROUGHLY : (1) सम्यक्, *after being t. instructed* सम्यग्विनीय, R. v. 10. ; (2) आद्यन्तं (= from beginning to end) : v. also FULLY.

THOU : I. Subs. : त्वं (G. § ch. XVIII.). II. Verb : त्वंकरोति, *one should avoid t.ing and calling seniors by name* त्वङ्कारं नामधेयञ्च ज्येष्ठानां परिवर्जयेत्, Mah. XII. 193. 25.

THOUGH : -अपि : V. ALTHOUGH.

THOUGHT : I. In gen. : (1) चिन्ता, *with hundreds of t.s* चिन्ताशतैः, K. ; (2) विचारः (= consideration) ; (3) ध्यानं (= meditation). II. Idea, notion : q. v. : मतं. III. = mind : q. v. : बुद्धिः, *evil t.s* द्रोहबुद्धिः, *she clould not express her t.s* मनोगतं सा न शशाक शंसितुं, Ku. v. 51.

THOUGHTFUL : I. Of men : (1) चिन्ताशील (f. ला) ; (2) चिन्तापरायण (f. णा) and sim. comp.s. II. Attentive, careful : q. v. III. Full of t. : चिन्ताकुल (f. ला) and sim. comp.s : V. WAKING.

THOUGHTFULLY : (1) सचिन्तं ; (2) विचार्य ; (3) विमृश्य.

THOUGHTFULNESS : (1) चिन्ताशीलता ; (2) चिन्ताकुलता ; etc. : v. adj.

THOUGHTLESS : I. Lit. : निश्चिन्त (f. न्ता). II. Careless : q. v. : प्रमत्त (f. त्ता).

THOUGHTLESSLY : I. Lit. : निश्चिन्तं. II. Carelessly : q. v. : अविमृश्य.

THOUSAND : (1) सहस्रं, *not less than four t. verses* अन्यूनचत्वारि श्लोकसहस्राणि, V. m. 107. 11. ; *two t.* द्वे सहस्रे, *ten t.* दश सहस्राणि, *t. arms* दोष्णां सहस्रं, Mah. ; (2) दशशतं(ती) (rare). *T. times* सहस्रकृत्वः ; *t.s of times* सहस्रशः ; *in t. ways or parts* सहस्रधा ; *ten t.* अयुतं ; *hundred t.* लक्षं ; *the t.-eyed (Indra)* सहस्राक्षः ; *the t.-armed (Arjuna)* सहस्रबाहुः ; *the t.-rayed (sun)* सहस्रांशुः ; *the t.-headed (Vishnu)* सहस्रशीर्षः.

THOUSANDTH : I. Adj. : सहस्रतमः (मी, मं), II. Subs. : सहस्रांशः.

THRALL : दासः : V. SLAVE.

THRALLDOM or THRALDOM : दास्यं : V. SLAVERY.

THRASH : I. Lit. : निस्तुषीकरोति. II. To beat soundly : परुषं प्रहरति (हृ, c. 1.), *t.ing* परुषप्रहारः and sim. comp.s. [आघाततनुः, Ma. IX. 25.

THREAD (subs.) : (1) सूत्रं, *golden t.* सुवर्णसूत्रं, Si. ; (2) तन्तुः ; *t. of hope,*

THREAD (v.) : I. To string : q. v. : सूत्रयति. II. To t. one's way : प्रसर्पति (सृप्, c. 1.) : v. TO GO, MOVE. [सूत्रावशेष (f. षा).

THREAD-BARE : I. Lit. : सूत्रदरिद्र (f. द्रा), Mr. II. 7. II. Fig. :

THREADY : (1) सूत्रमय (f. यी) ; (2) तन्तुमय (f. यी) ; (3) तान्तव (f. वी).

THREAT : (1) विभीषिका, *by various t.s* विभीषिकाभिर्बह्वीभिः, Mah. II. 41. 1. ; (2) तर्जनं or तर्जितं, सं-.

THREATEN : I. Lit. : (1) तर्जयति, सं- (तर्ज्, c. 10.), *t.ed much against Dhanamitra* धनमित्रमुच्चैः समतर्जयत्, D. II. ; *t.ed them* तावतर्जयत्, R. XII. 41. ; (2) भीषयति (c. of भी = frighten : q. v.). II. Fig. : expr. by circum. : *it t.s rain or t.ing weather* वृष्ट्यारंभि दिवसं ; *weather is t.ing* प्रत्यासीदति झञ्झा : v. TO BESPEAK, IMPEND.

THREATENINGLY : तर्जयत् (f. न्ती), सं- : v. TO THREATEN.

THREE : त्रि, *by the t. states* तिसृभिरवस्थाभिः, Ku. ; *t. times* त्रिः ; *in t. ways* त्रिधा or त्रेधा ; *t. or four* त्रिचतुराः (n. pl. -राणि) ; *interest at t. per cent per mensem* त्रिकं शतं मासस्य वृद्धिः, M. VIII. 143. ; *the t. Vedas* त्रयी ; *the t. objects of life (virtue, wealth and love)* त्रिवर्गः ; *the t. spices (cinnamon, nutmeg, and cardenums)* त्रिजातकं, D. ; *a heifer t. years old* त्रिहायणी ; *for t. nights* त्रिरात्रं. त्रयं is often affixed to express t. : *t. years* वर्षत्रयं. *T.-score* : v. SIXTY.

THREE-CORNERED : (1) त्रिकोणः (णा, णं) ; (2) त्र्यस्रः (स्रा, स्रं).

THREE-EYED : (1) त्रिनयनः (ना, नं) ; (2) त्रिनेत्रः (त्रा, त्रं) ; (3) त्रिलोचनः (ना, नं).

THREE-FOLD : त्रिगुणः (णा, णं) : v. also THREE.

THREE-FOOTED : (1) त्रिपदः (दी, दं) ; (2) त्रिपादः (दा, दं).

THREE-HEADED : (1) त्रिमूर्ध (f. र्धी) (the form त्रिमूर्धन् is also found) ; (2) त्रिशिरस् (mfn.) ; (3) त्रिशीर्षकः (का, कं).

THREE-HUNDRED : त्रिशतं. *T.th* : त्रिशतः (ती, तं) or त्रिशततमः (मी, मं).

THREE-LEAVED : (1) त्रिपत्रः (त्रा, त्रं) ; (2) त्रिपर्णः (र्णा, र्णं,) ; etc.

THRESH : मृद्नाति or मर्दयति, सं-, परि- (मृद्, c. 9. and 10.). Ph. : *t.ing floor* खलः (लं).

THRESHOLD : I. Lit. : (1) देहली ; (2) द्वारपिण्डी ; (3) गृहावग्रहणी ; (4) उदुम्बरः (rare). II. Fig. : प्रारम्भः : v. BEGINNING.

THRICE : (1) त्रिः ; (2) त्रिवारं. *T. seven* (i. e. twentyone) *times* त्रिःसप्तकृत्वः ; *t. ploughed* त्रिगुणाकृतः (ता, तं) or त्रिहल्यः (ल्या, ल्यं) ; *t. as long as that* तस्मात्त्रिगुणदीर्घः (र्घा, र्घं).

Thrift : I. Thriftiness : मितव्ययः, -यिता : v. FRUGALITY. II. Growth, increase : q. v. : (1) संवृद्धिः, ; (2) विवृद्धिः.

Thriftly, Thriftiness : v. FRUGALLY, FRUGALITY.

Thrifty : मितव्ययिन् (f. नी) : v. FRUGAL, SPARING.

Thrill : I. Subs. : (1) वेपथुः (= shivering) ; (2) रोमाञ्चः and sim. comp.s (= harriculation), *a t. came over the bodies* सुमीनामङ्गानि रोमाञ्चं विभराम्बभूवुः, Ki. xv. 53. II. Verb : expr. by subs. *T.ing* लो(रो)महर्षण (f. णी), Mah.

Thrive : वर्धते (वृध्, c. 1.), *t.ing* वर्धिष्णु (mfn.), Si. v. 14. : v. also PROSPEROUS.

Throat : (1) कण्ठः ; (2) गलः v. NECK.

Throb : I. Verb : (1) फुरफुरायते (nomi.), Mr. I. ; (2) दुरदुरायते (nomi.) ; (3) वेपते (वेप्, c. 1.) v. TO PALPITATE. II. T.bing : (1) फुरफुरायितं ; (2) दुरदुरायितं ; (3) वेपनं (= quake).

Throe : यातना : v. PAIN.

Throne : I. Lit. : सिंहासनं and sim. comp.s, *seated on t.s* सिंहासनस्थाः, R. vi. 1. ; *ascended the paternal t.* भेजे पैतृकमासनं, R. xvii. 28. II. Fig. : छत्रं, *one who has lost his t.* छत्रभ्रष्ट (f. ष्टा), Mah. : v. KINGDOM.

Throng : I. Subs. : जनसंमर्दः : and sim. comp.s : v. CROWD, MULTITUDE. II. Verb : expr. by जनाकीर्ण (f. र्णा) and sim. adj.s : v. TO CROWD. [(= t.d to death).

Throttle (v.) : गलं निष्पीडयति (पीड्, c. 10. = press) or निष्पीड्य मारयति

Through (prep.) : I. On account of : q. v. : *t. fear* भयात् : v. FOR. II. By the agency of : (1) -मुखेन (= by the mouth of), *I have asked His Majesty t. Nipuniká* मया निपुणिकामुखेन याचितो महाराजः, Mal. iii. ; (2) -द्वारेण or द्वारा (from द्वार and -र् = door), *I shall spread some snare t. her* तद्द्वारेण किंचिज्जालमाचरेयं, D. iii. III. Throughout : q. v. IV. With verbs of motion : by ins., *t. this row of young plants* अनया बालपादपवीथ्या, Sa. iii. ; *now passes t. the region of clouds* क्वचित्पथा संचरते घनानां, R. xiii. 19. V. From the other side of : -अन्तरेण, *to listen t. a clink* छिद्रान्तरेणाकर्णयति.

Through (adv.) : expr. by adj. *all* : q. v. : *to read a book t.* समग्रं ग्रन्थं पठति ; *to see t.* सर्वं पश्यति ; etc.

Throughout (prep.) : *t. the town* सर्वत्र नगरे ; *t. the year* समस्तं वर्षं ;

t. one's life आ जन्मन: (= from birth) ; *t. the world* यावत्संसारमखलं : v. also ALL.

THROUGHOUT (adv.) : (1) सर्वत्र (= everywhere), *in this poem the metre t. is* मन्दाक्रान्ता अत्र काव्ये सर्वत्र मन्दाक्रान्तावृत्तं, M. n. on Me.; (2) आद्यन्तं (= from beginning to end) ; (3) अशेषत: (= entirely : q. v.).

THROW : (1) क्षिपति, *threw a mace at the prince* राजपुत्राय चिक्षेप दण्डं, M. p. 127. 18. ; *to t. (him) on the ground* क्षेप्तुकाममवनौ, Ki. XV. III. 13. ; *who has thrown her eyes on the bed* शयने नि:क्षिप्ताक्षी, Gi. VII. 1. ; (2) अस्यति (अस्, c. 4.), *threw a dirt on him* तस्मिन्पांसूनुदक्षिपत् त्वं, R. XII. 23. ; (3) पातयति (c. of पत् = fell), *t.ing of dice* अक्षपातनं, Mah. II. 59. 4. com. ; (4) वपति (वप्, c. 1. : only of dice), *t.ing dice* अक्षान्वपन्, Mah. : v. also TO CAST, DISCHARGE.

THROW ABOUT : (1) विक्षिपति, *as if t.ing about the light of sun* प्रभां रवेर्विक्षिपन्निव, Ki. XIV. 50. : v. TO SCATTER.

THROW AROUND : परिक्षिपति : v. TO ENCIRCLE.

THROW AWAY : I. To spend, squander, waste : q. v. : क्षिपति, प्र-, नि:-, वि-. II. To reject : q. v. : (1) निरस्यति ; (2) अपास्यति.

THROW DOWN : (1) पातयति (c. of पत् = fell), *seizes (him) by the hair and t.s (him) d.* केशेषु गृहीत्वा पातयति, Mr. VI. ; (2) अध:क्षिपति etc.

THROW IN : v. TO THROW, PUT, GIVE UP.

THROW OFF : I. Lit. : क्षिपति, प्र-, नि:-, *t.ing off the colirium of her eyes* अक्ष्णोर्नि:क्षिपदञ्जनं, Gi. XI. 11. : v. THROW. II. To discard, drive out : q. v. [q. v.

THROW OUT : I. To reject, dispel : q. v. : निरस्यति. II. To t. up :

THROW TOGETHER : I. Lit. : (1) संक्षिपति ; (2) समस्यति. II. To bring together : v. TOGETHER.

THROW UP : (1) उत्क्षिपति, *t.n up for a moment* क्षणोत्क्षिप्त, Si. I. 4. ; (2) उदस्यति, *t.ing up fortitude* उदस्य धैर्यं, Ki. VIII. 50.

THROW (subs.) : क्षेप:, वि-, प्र-, नि:-, (the distance of), *an arrow's throw* इषुविक्षेप:, Mah. ; *t.ing away of a moment* क्षणक्षेप:, Si. XII. 1. ; *t.ing off* क्षेपणं, V. p. V. 20. 54. ; *t.ing down* अवपातनं, B. p. X. 44. 4.

THROWER : (1) क्षेप्तृ (f. प्त्री) ; (2) क्षेपक (f. पिका) : v. TO THROW.

THRUM (subs.) : (1) दशा: (f. pl.) ; (2) वस्तय: (f. pl.).

THRUSH, THRUSTLE : पक्षिविशेष: ; सारिका (?).

THRUST (v. t.) : आविध्यति (व्यध्, c. 4.) v. TO PUSH. Comp.s : (a) *t. at* आविध्यति v. TO ATTACK ; (b) *t. away* निरस्यति (अस्, c. 4.) v. TO DISPEL ; (c) *t. in, into* निवेशयति, सं- (c. of विश्) v. TO PUT, ENTER ; (d) *t. off* आविध्यति v. TO PUSH ; (e) *t. on* प्रचोदयति (चुद्, c. 10.) v. TO IMPEL, ENCOURAGE ; (f) *t. out* अपसारयति (c. of सृ) v. DRIVE OUT, EXPEL ; (g) *t. through* भिनत्ति (भिद्, c. 7.) v. TO PIERCE.

THRUST (subs.) : I. Blow, stroke : q. v. : आघातः. II. With the fist : मुष्टिः. III. A wound with a pointed instrument : भिन्नं, Ni.

THUD : निर्घोषः : v. LOUD NOISE.

THUMB (subs.) : (1) अङ्गुष्ठः ; (2) वृद्धाङ्गुलिः.

THUMB (v. t.) : अङ्गुष्ठेन स्पृशति (स्पृश्, c. 6. = to touch) etc. [Comp. "वृद्धाङ्गुष्ठेन तन्त्रीताडनं," M. n. on Si. I. 9.].

THUMB-SCREW : *अङ्गुष्ठमर्दनी.

THUMP : I. Verb : आहन्ति (हन्, c. 2.) v. TO STRIKE. II. Subs. : [आघातः v. TO BLOW.

THUNDER (subs.) : I. The noise : q. v. : (1) मेघनिर्घोषः ; (2) घनध्वनिः ; (3) स्फूर्जथुः, वि-. II. Roar : q. v. : गर्जितं. III. T.-bolt : q. v.

THUNDER (v.) : गर्जति, परि- (गर्ज्, c. 1.) v. ROAR. *T. out* सगर्जितं उद्गिरति (गॄ, c. 6.) : v. TO UTTER, EMIT.

THUNDER-BOLT : (1) वज्रं, *about to hurl the t.* वज्रं मुमुक्षन्, R. II. 42. ; (2) कुलिशं, *t.-holder* कुलिशभृत् (m.), Ki. X. 16. ; (3) अशनिः, *struck with t.* अशनिहत (f. ता), K.

THUNDERER : I. Lit. : स्तनयित्नुः : v. TO ROAR. II. Of gods : (1) [वज्रिन् (m.) ; (2) वज्रपाणिः ; etc.

THUNDERSTRUCK : (1) वज्राहतः (ता, तं) ; (2) अशनिताडितः (ता, तं) ; and sim. comp.s. *N. B.* In fig. sense, इव (= as if) is added.

THURSDAY : (1) गुरुवारः ; (2) बृहस्पतिवारः ; (3) गुरुवासरः ; (4) लक्ष्मीवासरः.

THUS : (1) इत्थं, *the king first argued t.* इत्थं नृपः पूर्वमवालुलोचे, B. I. 23. ; (2) एवं, *while the divine sage was taking t.* एवंवादिनि देवर्षौ, Ku. VI. 84. ; (3) -इति (to connect a quotation), R. VIII. 75. Ph. : *t. much* एतावत् v. MUCH, SO ; *t. far* एतावतीं भूमिं, K.

THWACK : ताडयति (तड्, c. 10.) : v. TO STRIKE.

THWART (v.) : मोघीकरोति : v. TO FRUSTRATE, DEFEAT.

THYME : सुगन्धिगुल्मविशेषः.

TIARA : मुकुटः : v. CROWN.

TIBIA : जङ्घाया अग्रमस्थि.

TICK : I. An insect : यूकः. II. Credit : q. v. III. A Covering : आस्तरणं. IV. A noise : perh. टीत्कितं.

TICK (v.) : perh. टीकते, (टीक्, c. 1.) : v. also TO BEAT.

TICKET : I. Subs. : *तिकटं ; चिह्नपत्री : v. also MARK. II. *चिह्नयति.

TICKLE : I. Lit. : perh. कुतकुतयति (nomi.), *t.ing sensation* कुतकुतं (?). II. Fig. : v. TO EXCITE.

TICKLISH : expr. with कुतकुतं.

TIDAL : expr. by comp.

TIDE (subs.) : I. Lit. : वेला, *the sea-t. flows on the day of the full moon* पूर्णिमादिने समुद्रवेला चरति, P. I. 12. ; *rising t.* वर्धमाना वेला, Ráj. ; *the t. is coming on* वेलेयमागच्छति, Na. ; *spring-t.* पूर्णवेला (?). II. Fig. : current, stream : q. v. : स्रोतस् (n.). III. Time : q. v. : वेला.

TIDE OVER (v.) : तरति (तॄ, c. 1.) v. TO CROSS.

TIDILY, TIDINESS, TIDY : v. NEATLY, NEATNESS, NEAT.

TIDING : वार्त्ता v. NEWS.

TIE (v.) : sometimes with *up* and *down* : (1) बध्नाति (बन्ध्, c. 9.) v. TO BIND, FASTEN ; (2) योक्त्रयति (nomi.), *t.d him up with the arms like a beast with a rope* एवं, योक्त्रयामास बाहुभ्यां पशुं रसनया यथा, Mah. III. XI. 61. : v. also RESTRAIN, CHECK, STRING.

TIE (subs.) : बन्धः : v. BOND.

TIER : पंक्तिः : v. ROW, LINE.

TIERCE : in music : गान्धारः (?).

TIGER : व्याघ्रः. *Tigress* : व्याघ्री. *T.-skin* व्याघ्रचर्म, M. n. ; *a sheat of t.-skin* वैयाघ्रकोषः, Mah. IV. 42. 12.

TIGHT : (1) अश्लिथिल (f. ला), ; (2) दृढ (f. ढा) v. FIRM. Ph. : *with the very t. bark* अतिपिनद्धेन वल्कलेन, Sa. I.

TIGHTEN : I. To make firm : दृढयति (nomi.). II. As reins : नियच्छति (यम्, c. 1.) v. TO RESTRAIN.

TIGHTLY : (1) अश्लिथिलं : (2) दृढं : v. FIRMLY.

TIGHTNESS : (1) अशैथिल्यं ; (2) दार्ढ्यं v. FIRMNESS.

TILE (subs.) : *खपरः.

TILE (v. t.) : *खपरैः छादयति (c. of छद्). *T.d house* *खपरगृहं.

TILER (subs.) : *खपरिकः.

TILL (prep.) : v. UNTILL. *T. now* अद्यावधि ; *t. death* आ मृत्योः.

TILL (v. t.) : कर्षति (कृष्, c. 1.) : v. TO CULTIVATE.

TILL (subs.) : i. e. money-box : *टङ्कपेटी ; टङ्काधारः.
TILLAGE : (1) कृषिः,-कर्मन् (n.) ; (2) कर्षणं (rare).
TILLER : कृषक or कर्षक (f. र्षिका) : v. CULTIVATOR.
TILT (subs.) : I. An awning : वितानं. II. A combat : v. TOURNAMENT.
TILT (v.) : I. To incline : आवर्जयति (वृज्, c. 10.). II. To practice t. : शस्त्रयुद्धमभ्यस्यति (अस्, c. 4.).
TIMBER : काष्ठं : v. WOOD.
TIMBREL : डिण्डिमः : v. DRUM.
TIME (subs.) : I. Lit. : (1) कालः; *from t. to t.* काले काले, Me. ; *by this t.* इयता कालेन, D. III. ; *in the course of t.* कालेन, Ve. III. or कालक्रमेण, Ku. or गच्छति काले, K. ; *t. should not be thrown away* न कालः परिक्षेप्तव्यः, Vi. II. ; *without loosing any t.* विहाय कालहरणं, Vi. IV. ; *I will not waste my t.* न कालं हरामि, Sa. III. ; *for a long t.* (= for some hours) महान्तं कालं, K. ; *after a long t.* (= after many years) बहोः कालात्, U. II. ; *of the same t.* समकालीनः (ना, नं) ; (2) समयः (= definite t.), *by this t.* अनेन समयेन, K. ; *at the wrong t.* असमये, Sa. I. ; *at the right t.* समये, R. III. 13. Ph. : *pleasant for the t. being* आपातरम्यः (म्या, म्यं), Ki. XI. 12. (note the position of आपात) ; *in a short t.* अचिरेण ; *in the mean t.* (= meanwhile : q. v.) ; *at the t. when* यदा ...... तदा, Ku. ; *at the same t.* समं or एकावसरं ; *at another t., at other t.s* अन्यदा, R. ; *at t.s* v. SOMETIMES ; *at that t.* v. THEN ; *at this t.* v. NOW ; *at any t.* यदा, तदा ; *of the present t., of our t.* इदानीन्तनः (नी, नं) ; *of that time* तदानीन्तनः (नी, नं) ; *hard t.s* आपत्कालः ; *five t.s, six t.s,* etc. पञ्चकृत्वः, षट्कृत्वः, etc. ; *many t.s* बहुशः. II. Time of the day : वेला, *ascertain what is the t.* ज्ञायतां का वेला वर्तत इति, Mu. IV. ; *dinner t.* भोजनवेला, P. III. Musical measure : (1) लयः, *in t. mean, slow and quick* मध्यविलम्बितलये द्रुतलये च, D. VI. ; *her steps keeping t.* पदन्यासो लयमुपगतः ; (2) तालः (= beating t.).
TIME (v.) : expr. by circum. : v. TIME, REGULATE.
TIMELINESS : (1) सामयिकता-त्वं ; (2) better by adj.
TIMELY (adj.) : (1) by comp., *by t. showers* समयवर्षिता, R. IX. 3. ; (2) सामयिक (f. की), *un-t. agitation* असामयिकक्षोभः, Ki. II. 40. ; (3) यथासमय (f. या) and sim. comp.s., *t. risers* यथाकालप्रबोधिनः, R. I. 6. ; (4) कालिक (f. कालिकी : rare), *un-t. flow* आकालिकी प्रवृत्तिः, Ku.

TIMELY : (1) काले ; (2) यथाकालं ; (3) यथासमयं.

TIME-PIECE : °कालांशमानं.

TIME-SERVER : perh. कालानुवर्त्तिन् (f. नी), समयानुरोधिन् (f. नी) ; etc.

TIMID : (1) बभ्रु (mfn.) ; (2) भीरु (f. also रू) ; (3) कातर (f. रा) : v. also FEARFUL.

TIMIDITY : (1) साध्वसं v. FEAR ; (2) कातर्य्यं ; (3) भीरुता-त्वं ; (4) बभ्रुता.

TIMIDLY : (1) by adj. ; (2) सभयं v. FEARFULLY.

TIMOROUS, TIMOROUSLY, TIMOROUSNESS : v. FEARFULL,-Y,-NESS.

TIN : (1) रङ्गं ; (2) वङ्गं.

TINCTURE : I. Of colour, etc. : आभा. II. An extract : लेपः (?).

TINCTURE (v.) : expr. with आभा or छाया.

TINDER : (1) इन्धनं ; (2) एधस् (n.).

TINGE : I. Subs. : (1) आभा ; (2) छाया. II. Verb : रञ्जयति (रञ्ज्, c. 10.).

TINGLE : रणरणायते (nomi.) (?), t.ing रणरणः (?).

TINKER : कांस्यकारः (f. री = brazier).

TINKLE : (1) क्वणति (क्वण्, c. 1.) ; (2) शिंक्ते (शिञ्ज्, c. 7.).

TINKLING (subs.) : (1) क्वणितं ; (2) शिञ्जितं.

TINMAN : (1) वङ्गकारः (f. री) ; (2) रङ्गकारः (f. री).

TINSEL : perh. रङ्ग (f. ङ्गी : both lit. and fig. : comp. रांगा).

TINT : v. TINGE, COLOUR.

TINY : क्षुद्र (f. द्रा) v. SMALL.

TIP (subs.) : (1) अग्रं, t. of the nose नासाग्रं, J. ; (2) शिखरं (rare), having a whetted t. निशितशिखर (f. रा), C. 6.

TIP (v.) : I. Lit. : expr. by subs., t.ped with gold सुवर्णाग्र (f. ग्रा) : v. TO PUT. II. To top. : p. v. III. Tip up, incline : आवर्जयति (वृज्, c. 10.).

TIPPET : (1) ग्रैवेयं, -कं (?) ; (2) ग्रीवावारः (?).

TIPPLE : अतिपानं करोति : v. TO DRINK.

TIPPLER : अतिपायिन् (f. नी) : v. DRUNKARD.

TIPSILY : expr. by adj., as if t. क्षीब इव, Ki. XVI. 46.

TIPSY : क्षीव (f. वा) : v. DRUNK.

TIPTOE : I. Lit. : (1) पादाग्रं ; (2) प्रपदं. II. Fig. : t. mirth आपादमस्तकं हर्षः ; t. of expectation आगमनकाङ्क्षा आशा.

TIRADE : अधिक्षेपः : v. DECLAMATION, CENSURE.

TIRE (subs.) : Head dress : उष्णीषं. II. For wheels : लौहवलयः (?).

TIRE (v. t.) : खेदयति (c. of खिद्) : v. TO FATIGUE. *To be t.d* परिश्राम्यति (श्रम्, c. 4.) ; *you are also t.d* यूयमपि परिश्रान्ताः, Sa. I. : v. FATIGUED.

TIRESOME : (1) खेदकरः (री, रं), *if it is not very t.* तद्यदि नातिखेदकरं, K. ; (2) श्रमजनन (f. नी) ; (3) श्रमकर (f. री) ; (4) आयासक (f. सिका) ; etc.

TIRO : v. NOVICE, UNSKILFUL. [Sr. III. Succession, series : प्रबन्धः.

TISSUE : I. Brocade : q. v. II. Of the body : *fibres t.* जाल (?).

TITAN : (1) दैत्यः ; (2) दानवः ; (3) असुरः.

TITHE : (1) दशांशः ; (2) दशमांशः ; (3) दशमभागः.

TITILLATE, TITILLATION : v. TICKLE, TICKLING.

TITLE : I. Name, appellation : q. v. : नामन् (n.), *t. page* *नामपत्रं. II. Right : q. v. : (1) अधिकारः ; (2) आगमः, Mi. III. Rank : q. v. : उपाधिः. IV. Inscription : q. v.

TITLE-DEED : (1) आगमः,-पत्रं ; (2) पट्टोलिका (rare).

TITTER : v. LAUGH, RIDICULE.

TITTLE : लेशः : v. IOTA.

TITTLE-TATTLE : विजल्पितं : v. BABLE.

TITULAR : (1) नाममात्र (f. त्रा) ; (2) by adv. नाम्नैव : v. NAME.

TO : I. With verbs of motion : by acc., *I was taken to the edifice of the princess* नीतोऽहं कन्यकानिकेतनं, D. VII. (G. § 162-3). II. Expressing indirect object : by dat., *shewing to the queen* दर्शयन् पत्न्यै, R. (G. § 180.). III. With inf. : by inf., *I have come to impart the knowledge* विद्यां दातुमुपागतोऽस्मि, Ki. V. 28. (G. § 279-83). IV. With special verb : q. v. V. In comparison to : by gen., *who are other archers to me* के मम धन्विनोऽन्ये, Ku. III. 10. (G. § 211, 209). VI. Of direction : *to the north-west of Kailása* कैलासात् पश्चिमोदीच्यां, Mat. ; *to the north of Nishadha* निषधस्योत्तरेण, Mah. (G. § 207, 196). VII. = towards : q. v. VIII. = up to : q. v. : आ with abl. or in comp., *to the coast of the four oceans* आ पारेभ्यश्चतुर्णामम्भोधीनां, Mu. III. 24. IX. Expressing number : expr. by comp., *to the n. of five hundred* पञ्चशतसंख्यक (f. का). X. In other senses : *hand to hand* हस्ताहस्ति ; *to one's face* सम्मुखे ; *"to his ruin"* स्वनाशाय ; *"she to his image was made"* सा तदनुरूपा कृता ; *"I have a king here to my flatterer"* अयं राजा मम स्तावकभूतो वर्तते.

Toad : मण्डूकः : v. frog.

Toad-stool : a plant : छत्रविशेषः.

Toady : चाटुशील (f. ला) : v. sycophant.

Toast : I. Subs. : भृष्टं रोटिखण्डं. II. Verb. : भृज्जति (भ्रस्ज्, c. 6.) : v. to fry. Ph. : *to drink a t.* °जलपानं करोति.

Tobacco : ताम्रकूटः or -कुटः,-कः.

Tobacconist : ताम्रकूटविक्रयिन् (f. णी) and sim. comp.s. [now.

Today : अद्य, *of t.* अद्यतन: (नी, नं), "सविस्त्रलामद्यतनो दिवसः," P. : v. also

Toddy : (1) ताडि: (डी) ; (2) ताली.

Toe : (1) अङ्गुलि:-ली (when the sense is clear), R. vi. 15. ; (2) पादाङ्गुलि-ली and sim. comp.s. *The great t.* : पादाङ्गुष्ठः or sim. अङ्गुष्ठः (when clear). Ph. : *from top to t.* आ केशाग्रात्पादा नखाग्रात्, At.

Together : I. In gen. : (1) एकत्र, *these families t. number fourteen* एतान्येकत्र चतुर्दश कुलानि, K. ; *all excellences do not live t.* न ह्येकत्रैव सर्वे गुणाः, Vi. i. 33. ; (2) सह gen. in comp. (= co-), *coming out t.* सहैव निर्यती, Ki. xiv. 56. ; *living t.* सहवसतिः, Sa. ii. 8. ; (3) समम् (rare), *flew t.* समं समुत्पेतुः, Ki. xiv. 45. II. With verbs. : सम् in comp., *mix t.* संमिश्रयति ; *live t.* संवसति ; etc. III. T. with : सह (rarely साकं, समं, or सार्धं with ins.) : v. with.

Toil (subs.) : I. Labour : (1) परिश्रमः, *the t. of going to a hermitage* तपोवनगमनपरिश्रमः, Sa. i. ; (2) क्लेशः, *t. when fruitful is no t.* सफलः क्लेशो न क्लेशः, M. n. on Ku. v. 86. ; (3) आयासः : v. fatigue. II. A net : q. v. : जालं.

Toil (v.) परिश्रमं or क्लेशं करोति : v. to labour.

Toilet : भूषा, वि-, Ki. ix. 1. : v. dress, ornament. [etc.

Toilsome : (1) कष्टकर (f. री) ; (2) कष्टसाध्य (f. ध्या) ; (3) क्लेशकर (f. री),

Token : चिह्नं : v. mark, sign.

Tolerable : I. Lit. : (1) सह्य (f. ह्या) ; (2) सहनीय (f. या) ; (3) सोढव्य (f. व्या). II. Moderately good : perh. नातिमन्द (f. न्दा : comp. Bengali). [ष्णा) ; etc.

Tolerably : *t. good or clever* नातिमन्द (f. न्दा) ; *t. cold* नातिशीतोष्ण (f.

Tolerance : v. toleration.

Tolerant : expr. by verb. : v. to tolerate. [v. to forgive.

Tolerate : (1) सहते (सह्, c. 1.) v. to bear ; (2) क्षमते (क्षम्, c. 1.)

Toleration : (1) क्षमा ; (2) तितिक्षा : v. forgiveness.

TOLL (v.) : घोरं नादयति : v. TO SOUND.

TOLL (subs.) : (1) शुल्कः (mn.), *t.-colletor* शौल्किकः ; (2) करः (= tax).

TOLL-BOOTH : I. Lit. : शुल्कस्थानं and sim. comps. II. Prison : कारा.

TOMATO : विलातीय- or विलातीय-तिक्तफलिः.

TOMB : समाधिः. *T.-stone* : समाधिफलकं (?).

TOMORROW : (1) श्वः, *day after t.* परश्वः ; *t. morning* श्वः प्रभाते, Rám. ; *of t.* श्वस्तनः (नी, नं) or श्वस्त्य (f. स्त्या) ; (2) कल्यं (also = yesterday).

TOMTOM : I. A drum : q. v. : डिण्डिमः. II. A cart : यानविशेषः.

TON : मानविशेषः : expr with भारः (= about 80 lbs.).

TONE (subs.) : I. Voice : q. v. : स्वरः. II. Manner : (1) भावः ; (2) चेष्टा or चेष्टितं, D. VIII. III. In music : स्वरं, *quarter t.* श्रुतिः, Si. XI. 1. IV. Of the body : बलं : v. STRENGTH. V. In painting : औज्ज्वल्यं.

TONGS : (1) संदंशः ; (2) कङ्कमुखः.

TONGUE : I. Lit. : जिह्वा, *I cannot hold my t.* न शक्नोम्यात्मनो जिह्वां धारयितुं, V. II. ; *I cannot keep my t.* जिह्वां रक्षितुं न शक्नोमि, V. II. ; *I have controlled (my) t. in such a way* एवं मया जिह्वा संयमिता, V. II. ; (2) रस(स)ना, *the Vedas were on the tip of his t.* तस्य जिह्वा छन्दांसि रसनाग्रे, D. VII. II. Speech, language : q. v. : वाच्, *in human t.* मनुष्यवाचा, R. II. 33.

TONIC (adj. and subs.) : (1) सर्वदोषहरः (री, रं) (= remover all disorder of the system), Sr ; (2) मेधाग्निबलवर्द्धनः (नी, नं) (= improving memory, appetite, and strength), Sr. ; (3) बल्य (f. ल्या = strengthening), Bhá.

TO-NIGHT : अद्य रात्रौ, निशि, नक्तं or रजन्यां.

TONNAGE : expr. with भारः (= weight, burden : q. v.).

TONSIL : कण्ठशोतस् (?), Bhá.

TOO : I. Also : q. v. : अपि, *he t.* सोऽपि. II. Very : अति- or सु- in comp., *t. long (of time)* सुचिरं, K. ; *t. long (of direction)* सुदीर्घ (f. र्घा), C. ; *t. great a load* अतिभारः, H. : v. also EXCESSIVE,-LY.

TOOL : I. Lit. : (1) उपकरणं, *t. and apparatus of artisans* शिल्पिनां द्रव्योपकरणं, Mah. II. 5. 128. ; *t.s by which he earns his livelihood* यद्यद्यस्योपकरणं तेन जीवन्ति जीविकां, N. 8. II. Fig. : *he is a mere t. in his hands* स तेन यन्त्रवाह्यते.

TOOTH : (1) दन्तः, *"skin of t.* दन्तवेष्टः", Sr. ; *white t.ed* शुभ्रदन्त (f. न्ती),

Tradesman : पण्यविक्रयिन् (f. णी) : v. SHOP-KEEPER.

Tradition : *handed down by t.* अनेकपुरुषपरम्परासमागत (f. ता), K. : v. also RUMOUR, HISTORY.

Traditional, Traditionally : expr. by circum. : v. above.

Traduce : अभिशंसति (शंस्, c. 1.) : v. CALUMNIATE.

Traducer : अभिशंसक (f. सिका) : v. CALUMNIATOR.

Traffic : v. TRADE.

Tragedian : *महानाटककृत् (mfn.) ; शोकनाटककार (f. री) ; etc.

Tragedy : *महानाटकं ; शोकनाटकं ; etc.

Tragic, Tragical : I. Of a tragedy : expr. by comp. II. Fatal, mournful : q. v. : दुरन्त (f. न्ता).

Tragicomedy : *मिश्रनाटकं.

Trail (subs.) : I. Foot-print : q. v. : पदवी. II. Scent left : गन्धः.

Trail (v.) : आकर्षति (कृष्, c. 1.) : v. TO DRAG, DRAW.

Train (subs.) : I. A series, succession : परम्परा. II. Retinue : q. v. : परिवर्हः. III. Railway : *लौहशकटमाला. IV. Of dress : पुच्छः (?). V. Of army : perh. परिवर्हः.

Train (v.) : I. Educate, instruct : q. v. : विनयति (नी, c. 1.). II. To accustom, exercise : q. v. : परिचयं करोति, *t.ed to arms* परिचितशस्त्र (f. स्त्रा) : v. CONVERSANT.

Training (subs.) : शिक्षा : v. INSTRUCTION, EDUCATION.

Trait : लक्षणं : v. FEATURE, MARK.

Traitor, Traitorous : (1) विश्वासघातक (f. तिका) ; (2) विश्वासहन् (mfn.) ; [(3) विश्वासघातिन् (f. नी).

Trammel : I. Subs. : बन्धः : v. FETTER. II. Verb : बध्नाति (बन्ध्, c. 9.) : v. TO FETTER, BIND.

Trample : मृद्नाति (मृद्, c. 9.) : v. TO CRUSH, OVERWHELM.

Trance : perh. प्रमोहः : v. also ECSTASY.

Tranquil : शान्त, प्र- (f. न्ता) : v. CALM, QUIET.

Tranquility : शान्तिः, प्र- : v. CALMNESS, PEACE.

Tranquilize : सा(शा)न्त्वयति (सा(शा)न्त्व्, c. 10.) : v. TO QUIET, PACIFY.

Transact : (1) करोति v. TO DO ; (2) निष्पादयति v. TO ACCOMPLISH.

Transaction : I. The act : (1) करणं ; (2) अनुष्ठानं v. ACCOMPLISHMENT, PERFORMANCE. II. Act, affair : कार्य्यं.

Transcend : अतिक्रामति (क्रम्, c. 1.) : v. TO SURPASS. [R. I. 14. ; etc.

Transcendent,-al : (1) सर्व्वातिशायिन् (f. नी) ; (2) सर्व्वातिरिक्त (f. क्ता),

TORPIDITY, TORPOR : जाड्यं : v. NUMBNESS, SLOWNESS.

TORRENT : I. Of rain, etc. : (1) धारा ; (2) आसारः : v. RAIN. II. Stream : q. v. : स्रोतस् (n.) : v. also FLOW.

TORRID : उष्ण (f. ष्णा) : v. HOT. Ma. n.

TORTOISE : (1) कूर्मः ; (2) कच्छपः ; (3) कमठः. Ph. : *t.-shell* कमठपृष्ठं.

TORTUOUS : वक्र (f. क्रा) : v. CRUCADE.

TORTURE (subs.) : यातना ; (2) कारणा (rare), *of the eighteen t.s* अष्टादशानां कारणानां, D. II. [TORMENT.

TORTURE (v.) : यातनां, or कारणां ददाति (दा, c. 3.) : v. also TO PAIN.

TORTURER : (1) यातनादायिन् (f. नी) ; (2) by circum.

TOSS (v.) : I. Trans. : विक्षिपति (क्षिप्, c. 6.) : v. TO THROW ABOUT, SCATTER, ROLL. II. Intrans. : (1) विक्षिप्यते (pass. of क्षिप्) ; (2) इतस्ततः स्यन्दते (स्यन्द्, c. 1.) : v. also TO ROLL.

TOSS (subs.) : (1) उत्क्षेपः-पं, सं- ; (2) क्षेपः : v. THROW.

TOTAL (adj.) : (1) सकल (f. ला), *t. number of lotuses* सकलकमलसंख्या, Li. 23. ; (2) समग्र (f. ग्रा) v. ALL, WHOLE.

TOTAL, TOTALITY (subs.) : (1) साकल्यं ; (2) समष्टिः ; (3) ऐक्यं, Li. 85.

TOTALLY : सम्यक् : v. FULLY, WHOLLY.

TOTTER : स्खलति, प्र-, वि- (स्खल्, c. 1.) : v. WAVER, STAGGER.

TOUCH : (v.) : (1) स्पृशति, rarely with परि- or सं- (स्पृश्, c. 6.), *you are t. her eyes* दृष्टिं स्पृशसि, Sa. I. 24. ; *this will not t. me* न मां स्प्रक्ष्यति, Mah. ; (2) by subs., *what can be t.ed* स्पर्शवत् (f. ती), Par. 56. : v. also AFFECT, FEEL.

TOUCH (subs.) : स्पर्शः-र्शनं, or rarely स्पृष्टिः, सं-, परि- ; *pleasure of t.* स्पर्शसुखं, Ki. ; *admitting of t.* स्पर्शक्षम (f. मा), Sa. I. 29. ; *t.ing my feet* मत्पादस्पृष्टिकया, Vi. IV. : v. also CONTACT.

TOUCH AT, TOUCH ON or UPON : स्पृशति : v. TO TOUCH. [q. v. : उद्दिश्य.

TOUCHING : I. Adj. : हृदयस्पृश् (mfn.) : v. PATHETIC. II. = about :

TOUCH-ME-NOT : a plant : लताविशेषः.

TOUCH-STONE : कषः, नि-, "कषपाषाणनिभे नमसले", N.

TOUCHY : कोपन (f. ना) : v. IRRITABLE, PEEVISH.

TOUGH : (1) कठिन (f. ना = hard) ; (2) दृढ (f. ढा = firm) ; (3) गुरु (f. also र्वी = heavy : as of meat), Bhá. [(3) गुरुत्वं v. HEAVINESS.

TOUGHNESS (1) काठिन्यं : v. HARDNESS ; (2) दृढता or दार्ढ्यं v. FIRMNESS ;

TOUR : परिभ्रमणं : v. TRAVEL.

TOURIST : (1) परिभ्रमणकारिन् (f. णी) ; (2) पर्यटक (f. टिका) ; etc.

TOURNAMENT : सादिनां नियुद्धं or क्रीडायुद्धं (?).

Tow : I. Verb : कर्षति (कृष्, c. 1.) : v. TO DRAG. II. Subs. : स्थूलसूत्रं and sim. comp.s : v. ROPE. Ph. : *to take in t.* बद्धा नयति (नी, c. 1. : comp. Bengali).

TOWARD, TOWARDS : (1) प्रति in comp., *t. Shiva* ईशं प्रति, Ku. v. 81. ; *t. the north-east* ऐशानीं दिशं प्रति, V. I. ; (2) अभि (gen. in comp.), *t. evening* अभि सायं, Si. I. 16. ; *t. Ayodhyá* अभ्ययोध्यं, B. II. 49. : v. also TO (VD).

TOWARD, TOWARDLY : अनुविधायिन् (f. नी) : v. COMPLIANT.

TOWEL : गात्रमार्जनी and sim. comp.s.

TOWER (subs.) : I. Lit. : अट्टः (?). II. Fig. : *t. of strength* : बलोपस्तम्भः.

TOWER (v.) : उपरि तिष्ठति (स्था, c. 1.) : v. TO STAND, HIGH.

TOW-LINE : i. e. towing rope गुणः (?).

TOWN : (1) नगरं (री) ; (2) पुरं (री).

TOWNS-MAN, TOWNS-WOMAN : (1) नागरिक (f. की) ; (2) पौर (f; री) ; (3) पौरजनः (f वधूः).

TOWN-HALL : पौरशाला (?) and sim. comp.s.

TOY : I. Subs. : क्रीडनकं. II. Verb. : v. TO PLAY, SPORT.

TRACE (v.) : I. To draw : q. v. : आलिखति (लिख्, c. 6.). II. With *out* : आसादयति (c. of सद्) : v. TO FIND OUT.

TRACE (subs.) : I. Mark : q. v. : चिह्नं. II. Foot-print : q. v. : पद्धती. III. Of a carriage : प्रग्रहः (चाबुकः).

TRACK (subs.) : I. Mark : q. v. : चिह्नं. II. Way : q. v. : मार्गः.

TRACK (v.) : (1) विमार्गयति (मार्ग्, c. 10.) : v. TO SEARCH ; (2) अनुसरति (सृ, c. 1.) : v. TO FOLLOW.

TRACKLESS : I. Markless : expr. by circum. II. Without any path : निःसञ्चार (f. रा) and sim. comp.s.

TRACT : I. Place, region : q. v. : भूभागः. II. Treatise, book : q. v. : प्रबन्धः.

TRACTABLE : विधेय (f. या) : v. DOCILE, SUBMISSIVE.

TRADE (subs.) : (1) वाणिज्यं (rarely वणिज्या = commerce) ; (2) व्यवहारः (= business) ; (3) व्यापारः (= 2) ; (4) व्यवसायः (= 2).

TRADE (v.) : वाणिज्यं करोति, K. S. VI. 47. ; *one who t.s in paddy* धान्यव्यवसायिन् (f. नी) ; *one who t.s in book* पुस्तकविक्रयिन् (f. णी) : v. TO SELL.

TRADER : (1) वाणिज्यकारिन् (f. णी) ; (2) विक्रयिन् (f. णी = seller : q. v.).

Ph. : *t.-powder* दन्तशोधनचूर्णं, Sa. ; *t. picker* दन्तस्य निर्घर्षणकं, H. ; II. ; *having fine teeth* सुदत् (f. ती), R. ; (2) दशन (mn.), *marks of teeth* दशनचिह्नं, Si. ; (3) रद: (rare), *row of teeth* रदावली, Ku. XVII. 43. Ph. : *on the teeth of* : i. e. in spite of : expr. with gen. or loc. : *on the teeth of Vedas* वेदेषु जाग्रत्स्वेषु, D. s. ; *in the teeth of us* मिषतां नः, Ku. II. 46.

TOOTH-BRUSH : (1) कूर्चकं or दन्तधावनकूर्चकं, Sr. ; (2) दन्तपावनं, Sr.

TOOTHLESS : (1) दन्तहीन (f. ना) ; (2) वीतदन्त (f. न्ता) ; etc.

TOOTHSOME : स्वादु (f. also द्वी) : v. PALATABLE, TASTY.

TOP (subs.) : I. Tip, peak : q. v. : अग्रं ; (2) शिखरं, *from the top of a tree* तरुशिखरात्, K. II. A playing t. : भ्रमरं.

TOP (adj.) : (1) अग्र- in comp., *in the t.-mast summit,* अग्रसानुषु, Ki. IX. 7. : v. FIRST ; (2) मुख्य (f. ख्या) : v. CHIEF ; (3) श्रेष्ठ (f. ष्ठा) : v. SUPERIOR, EXCELLENT.

TOP (v.) : I. Lit. : v. TOP (subs.), TO COVER, PUT. Ph. : *t.ed with white clouds* श्वेतमेघकृतशीर्ष (f. र्षा), Mat. 116. 5. II. Overcome, surpass : q. v. : अतिक्रामति (क्रम्, c. 1.).

TOPAZ : (1) पुष्पराग: ; (2) पीतसार: ; पीताश्मन् (m.) and sim. comp.s.

TOPE : (1) Budhist : स्तूप:. II. Of trees : (1) स्तूप: ; (2) वाट:.

TOPIC : विषय: : v. SUBJECT.

TOP-KNOT : चूडा : v. CREST.

TOPOGRAPHY : संस्थानवर्णन-ना (?) and sim. comp.s.

TOPPLE : पतति (पत्, c. 1.) : v. TO FALL.

TOPSY-TURVY : (1) अस्तव्यस्त (f. स्ता) ; (2) विपर्यस्त (f. स्ता).

TORCH : (1) उल्का, *moved about with t.s in their hands* उल्काहस्ता विचेरुः, Rám. VI. 53. 7. ; *with hundreds of lighted t.s* उल्काशतैः प्रज्वलितैः, Mah. ; (2) उल्मुकं (rare).

TORMENT (v.) : (1) खलीकरोति, *this man is t.ed by the head gambler* अयं सभिकेन खलीक्रियते, Mr. II. ; (2) बाधते v. TO VEX, TROUBLE, PAIN.

TORMENT (subs.) : (1) यातना ; (2) यन्त्रणा ; (3) कारणा.

TORMENTOR : expr. by verb or subs.

TORNADO : घूर्णवायु: and sim. comp.s : v. STORM, WIND.

TORPEDO : I. A fish : *वैद्युतक:. II. An engine : *प्रमाथिनी.

TORPID : जड (f. डा) : v. NUMB, SLOW, INACTIVE.

TRANSCRIBE : लिखति (लिख्, c. 6. : when sense clear) : v. TO COPY.

TRANSCRIBER : लिपिकर: : v. COPIEST, WRITER.

TRANSCRIPT : perh. प्रतिलिपि: or प्रतिलेख:.

TRANSFER (v.) : *I t. the case to another court* *विचारकान्तरे समर्पयाम्यर्थं ; *t.ed to another division* *विभागान्तरं प्रेषित (f. ता) : v. TO SEND, DELIVER, GIVE.

TRANSFER (subs.), TRANSFERENCE, TRANSFERABLE : expr. as above.

TRANSFIGURATION, TRANSFIGURE : v. TRANSFORMATION, TRANSFORM.

TRANSFIX : I. Lit. : प्रवयति (वे, c. 1.), *t.ed with* प्रासप्रोत (f. ता), Vi. : v. also TO PIERCE. II. Fig. : जडीकरोति : v. TO STUPIFY.

TRANSFORM : *she will be t.ed into a plant* सा लताभावे परिणतरूपा भविष्यति, Vi. IV. ; *as if t.ed* रूपान्तरेणेव परिणत (f. ता), K. : v. TO CHANGE, FORM.

TRANSFORMATION : (1) रूपान्तरपरिणति: ; (2) परिवर्त्त: (= change).

TRANSFUSE : I. To pour : q. v. II. To pass, pervade : q. v.

TRANSFUSE : (1) संक्रामणं ; (2) संक्रान्ति:.

TRANSGRESS (v.) : I. Trans. : अतिक्रामति, वि-, (क्रम्, c. 1.) : v. TO BREAK, VIOLATE. II. Intrans. : अपराध्यति (राध्, c. 4.) : v. TO OFFEND, SIN.

TRANSGRESSION : I. The act : अतिक्रम:, वि- : v. VIOLATION. II. Offence, fault : q. v. : अपराध:.

TRANSGRESSOR : I. Lit. : expr. by verb or comp. : v. VIOLATOR. II. Offender, sinner : q. v. : अपराधिन् (f. नी).

TRANSIENT : I. Fleeting, passing : (1) अचिरस्थायिन् (f. नी) ; (2) चञ्चल: (ला, लं), *wealth is t.* चञ्चलं वसु, Ki. XIII. 53. ; (3) चपल: (ला, लं = unsteadly), *life is very t.* जीवनमतिशयचपलं, J. ; (4) अनित्य (f. त्या = not eternal). II. Momentary, hasty : क्षणिक (f. का).

TRANSIT : क्रान्ति: (?), *t. of Venus* *शुक्रक्रान्ति:.

TRANSITION : expr. by circum. : v. CHANGE.

TRANSITIVE : सकर्मक:, "ननु सर्वेषां सकर्मतायन्ति:", Kanáda.

TRANSITIVELY : expr. by adj. or subs.

TRANSITORINESS : (1) क्षणभङ्गुरता ; (2) अचिरस्थायिता etc. (= transientness).

TRANSITORY : क्षणभङ्गुर: (रा, रं) : v. TRANSIENT.

TRANSLATE : I. Lit. : (1) करोति (= render) ; (2) भाषान्तरीकरोति (?).

II. To transform : q. v. III. By death : लोकान्तरं नयति (नी, c. 1.). *t.d* लोकान्तरगत (f. ता) ; etc.

TRANSLATION : I. The act : *t. into English* इंगलण्डीयभाषायां करणं. II. What is translated : *भाषान्तरीकृत (f. ता : ?). III. Removal, transfarmation : q. v.

TRANSLATOR : *भाषान्तरीकारक (f. रिका) ; better by verb.

TRANSLUCENT : स्वच्छ (f. च्छा) : v. CLEAR, LUCID.

TRANSMIGRATE : V. TO EMIGRATE, MIGRATE.

TRANSMISSION : expr. by circum. : v. below.

TRANSMIT : I. To send : q. v. : प्रेरयति (ईर्, c. 10.). *To be t.ted* (= to pass : q. v. : गच्छति (गम्, c. 1.)). II. To suffer, to pass through : *iron t.s electricity* *लोहेन विद्युन्निष्पतति.

TRANSMUTATION : परिवृत्तिः : V. CHANGE.

TRANSMUTE : परिवर्त्तयति (c. of वृत्) : V. TO CHANGE. [*स्वच्छलेख्यं or -चित्रं.

TRANSPARENCY : I. Lit. : स्वच्छता : V. CLEARNESS. II. A picture :

TRANSPARENT : स्वच्छ (f. च्छा), सु- : V. CLEAR.

TRANSPIRE : I. To become public : q. v. : प्रकाशीभवति. II. To come out : निःसरति (सृ, c. 1.).

TRANSPLANT : (स्थानान्तरे) रोपयति (c. of रुह्) : V. TO PLANT.

TRANSPORT : I. Carry, convey : q. v. : नयति (नी, c. 1.). II. To banish : द्वीपान्तरं नयति. III. To delight : q. v.

TRANSPORT (subs.) : I. Conveyance : (1) नयनं ; (2) better by verb. II. A ship : प्रवहणं. III. Rapture, ecstasy : q. v. : हर्षनिर्भरः. IV. Of passion : क्रोधावेशः and sim. comp.s.

TRANSPORTATION : I. Conveyance : वाहनं. II. Banishment : द्वीपान्तरविवासनं and sim. comp.s.

TRANSPOSE : विनिमयते (मि, c. 1.) : V. TO INTERCHANGE.

TRANSPOSITION : (1) विनिमयः (= interchange) ; (2) व्यत्ययः ; (3) व्यत्यासः.

TRANSVERSE : व्यत्यस्त (f. स्ता) : v. also INVERSE.

TRANSVERSELY : (1) व्यत्यासेन (?) ; (2) तिर्यक् (= obliquely).

TRAP (subs.) : कूटं : V. SNARE.

TRAP (V.) : V. TO ENSNARE, ENTRAP.

TRAP-DOOR : (1) कूटद्वारं (?) ; (2) पक्षद्वारं (= side-door).

TRAPPINGS : (1) सज्जा (= equipment) ; (2) भूषा (= ornament).

TRAPEZIUM : चतुरस्रमायतं क्षेत्रं, Li. 160. ; *विषमचतुर्भुजः.

TRAPEZOID : समलम्बं क्षेत्रं, Li. and sim. comp.s. [का).

TRASH (subs.) : expr. by adj. असार (f. रा), तुच्छ (f. च्छा) or निरर्थक (f.

TRAVAIL : v. LABOUR, TOIL.

TRAVEL, TRAVELLING : (1) परिभ्रमणं ; (2) पर्यटनं ; (3) विचरणं.

TRAVEL : (1) भ्राम्यति or भ्रमति, परि- (भ्रम्, c. 4. and 1.), *I have t.ed through many countries* भ्रान्तं देशमनेकं, J. ; (2) अटति, परि- (अट्, c. 1.), *t. the holy places* तीर्थानि पर्यटस्व, Mah. ; (3) विचरति (to move about), *he t.ed over this world* व्यचरत् स महीमिमां, Mah. III. 135. 50. ; (4) चंक्रम्यते (from क्रम् : rare), 186. 1. : v. also TO GO.

TRAVELLER : (1) पथिकः (= way-farer), *became t.s in the forest by the banks of the Bhágírathí* भागीरथीतटवने पथिकाबभूताम्, C. r. II. 53. ; (2) पान्थः (= 1) ; (3) परिभ्रमणकारिन् (f. णी) and sim. comp.s (rare). [v.

TRAVERSE : I. To cross : q. v. : तरति (तॄ, c. 1.). II. To travel : q.

TRAVESTY : V. PARODY.

TRAY : (1) भाजनं (?) ; (2) आधारः (?).

TREACHEROUS : (1) विश्वासहन्तृ (f. न्त्री), *and t. men* विश्वासहन्ता च नरः, M. p. 15. 7. ; (2) विश्वासघातिन् (f. नी), *I am not t. Rákshasa* नाहं विश्वासघाती राक्षसः, Mu. v. ; and sim. comp.s.

TREACHEROUSLY : (1) जिह्मया (= wickedly), M. p. 15. 41. ; (2) शाठ्येन (= deceitfully : q. v.).

TREACHEROUSNESS, TREACHERY : (1) विश्वासभङ्गः ; (2) विश्वासघातः ; etc.

TREACLE : (1) गुडः (= molasses) ; (2) गुडोच्छिष्टं (the refuse).

TREAD (v.) : क्षुणत्ति (क्षुद्, c. 7.), *momentarily trodden by the Jádava's forces* क्षुण्णः क्षणं यदुबलैः, Si. v. 11. ; *were trodden upon by chariots* चुक्षुदिरे रथौघैः, Si. III. 27. ; *from the trodden path* क्षुण्णवर्त्मनः, R. I. 17. : v. also TO PRESS, PUT.

TREAD : (1) पादन्यासः ; (2) चरणपातः ; etc.

TREASON : (1) राजद्रोहः ; (2) राजाभिद्रोहः, and sim. comp.s.

TREASONABLE, TREASONOUS : (1) by comp. ; (2) राजद्रोहिन् (f. णी) ; etc.

TREASURE (v.) : संचिनोति (चि, c. 5.) : v. TO STARE.

TREASURE (subs.) : I. Lit. : (1) कोशः (ष.), *t. is the life of those who possess it* कोषः कोषवतां प्राणाः, H. II. 92. ; (2) धनं (= money, riches). II. Fig. : (1) रत्नं ; (2) धनं ; (3) भाण्डं, *t. of a son* पुत्रभाण्डं, Vi. B. r.

TREASURER : (1) कोषाध्यक्षः ; (2) कोशाधीशः, Vi. VI. 1. ; and sim. comp.s.

TREASURERSHIP : (1) कोशाध्यक्षता and sim. comp.s ; (2) अर्थाधिकारः, H. II.

TREASURE-TROVE : (1) निधिः, *like a poor man getting t.* निधिं लब्ध्वेव निर्धनः, S. p. ; (2) निखातं धनं and sim. comp.s.

TREASURY : (1) कोशः (षः), *should send the second half to the t.* द्वितीयमर्द्धं कोशे निवेशयेत्, V. S. ; (2) कोशगृहं and sim. comp.s, R. V. 29. ; (3) भाण्डागारं (= store-home), Y. I. 320. ; (4) भाण्डारं (= 3), *employees in t.* भाण्डारिकाः, M. n. on R. V. 29.

TREAT (v. t.) : I. To behave, act : q. v. : आचरति, सम्- (चर्, c. 1.), *should t. (grown up) sons like friends* पुत्रं मित्रवदाचरेत्, J. Ph. : *to t. with respect* v. TO RESPECT ; *to t. with contumely* v. TO DESPISE. II. To describe : q. v. : वर्णयति (वर्ण्, c. 10.). III. To satiate : q. v. : तर्पयति, सं- (c. of तृप्). IV. Medically : (1) चिकित्सति (कित्, c. 1.), Sr. ; (2) उप-चरति, उपा-, (चर्, c. 1.), *should t. him with febrifuges* तं ज्वरघ्नैः समुपाचरेत्, Sr. ; (3) उपक्रामति (क्रम्, c. 1.) (rare), *having t.ed me with gesticulations, charms, prayers, meditations etc.* मां मुद्रातन्त्रमन्त्रध्यानादिभिरुपक्रम्य, D. II. *T. with* : i. e. negotiate : सं- दधाति or -धत्ते (धा, c. 3.).

TREAT (subs.) : *to give a grand or rich t. to* भोजनविशेषैः सन्तर्पयति.

TREATISE : (1) प्रबन्धः ; (2) ग्रन्थः (= book).

TREATMENT : I. Behaviour, conduct : (1) आचरणं ; (2) व्यवहारः ; (3) वृत्तिः. II. Medical t. : (1) चिकित्सा ; (2) उपचारः ; (3) उपक्रमः (rare). III. Description : q. v. : वर्णना.

TREATY : I. Negotiation : सन्धानं or सन्धि. II. Agreement, condition : पत्रं, *t. of peace* सन्धिपत्रं, *t. of marriage* विवाहपत्रं.

TREBLE : I. Lit. : त्रिगुण (f. णा). II. In music : तार (f. रा). III. Verb : त्रिगुणीकरोति or त्रिगुणयति.

TREBLY : (1) त्रेधा or त्रिधा ; (2) त्रिगुणं (= three-fold).

TREE : (1) वृक्षः, *t.-planter* वृक्षरोपयिता, He. ; (2) तरुः, *who wear bark of t.s* तरुवल्कवासस् (mfn.), R. VIII. 11. ; (3) द्रुमः, *full of t.s* द्रुमवत् (f. ती), R. IX. 26. ; (4) पादपः, *a t. with thick shade* घनच्छायः पादपः, He. ; (5) वनस्पतिः (= large t.), *made of five t.s* पञ्चवनस्पतिरचितः, V. m. 79. 39. ; (6) महीरुहः ; (7) शाखिन् (m.) ; (8) द्रुः ; (9) अनोकहः ; (10) वनराजिः.

Trefoil : (1) त्रिपर्ण: (?) ; (2) त्रिदल: (?) ; (3) त्रिपत्त्र: (?).

Trellis : v. LATTICE.

Tremble : (1) वेपते, प्र- (वेप्, c. 1.), *t.ing mother* वेपमानजननी, R. XI. 65. ; (2) कम्पते, प्र- (कम्प्, c. 1.), *he made the kings t.* नृपगणमसावकम्पयत्, Si. XV. 3.

Trembling (subs.) : कम्प: : v. TREMOR.

Tremendous : घोर (f. रा) : v. IMMENSE, HUGE, TERRIBLE.

Tremendously : घोरं : v. also IMMENSELY, EXCEEDINGLY.

Tremendousness : घोरता : v. also GREATNESS, LARGENESS.

Tremor : (1) वेपथु:, *some were in t.* केचिद्वेपथुमासेदिरे, B. IV. 43. ; (2) कम्प:, प्र-, *already t. from old age* प्रागेव जरसा कम्प:, Sa. VI. 29.

Tremulous : (1) कम्प्र (f. म्रा) ; (2) वेपमान (f. ना) ; (3) कम्पमान (f. ना) ; (4) लोल (f. ला), व्या- (= shaking : of things).

Trench : I. Subs. : (1) खातं (= ditch) ; (2) परिखा (round a fort etc.) ; (3) नाली, प्रणाली (channel for irregation) ; (4) आलवालं (round a tree). II. Verb : खातं or प्रणालीं करोति : v. also TO DIG.

Trencher : I. A digger : खनक:. II. A vessel : काष्ठभाजनं.

Trench upon : v. TO ENCROACH.

Trepan : I. Subs. : perh. छद्मग्रह:, Sr. II. Verb : v. TO CHEAT, DECEIVE.

Trepidation : उद्वेग: : v. ALARM, AGITATION.

Trespass (subs.) : I. Lit. : अतिक्रम: : v. TRANSGRESSION, OFFENCE. II. In law : अतिक्रम्य प्रवेश: (?), *house-t. by night* अतिक्रम्य रजन्यां गृहप्रवेश: (?).

Trespass (v.) : I. Lit. : अतिक्रामति (क्रम्, c. 1.). II. In law : अतिक्रम्य प्रविशति (विश्, c. 6.). III. Of time : हरति (हृ, c. 1.).

Trespasser : expr. by verb.

Tress : कबरी : v. CURL, HAIR.

Triad : (1) त्रयं (f. यी) ; (2) त्रिकं.

Trial : I. Examination : q. v. : परीक्षा. II. Judicial : विचार:. III. Affliction, calamity : कष्टं.

Triangle : (1) त्रिभुजं, *right-angle t.* कोटिमत् or ऋजुभुजं त्रिभुजं, Li. 135 (समकोणत्रिभुजं), K. d. ; *acute-a. t.* अन्तर्लम्बं त्रिभुजं ; *obtuse-a. t.* बहिर्लम्बं त्रिभुजं ; *base of a t.* भू:, भूमि:, क्ष्मा, etc. ; (2) त्र्यस्रं ; (3) त्रिबाहुकं.

Triangular : (1) त्रिकोण (f. णा) ; (2) त्र्यस्र (f. स्रा) ; etc.

TRIBE : जातिः : v. CASTE, RACE, NATION.

TRIBULATION : कष्टं : v. TROUBLE, CALAMITY.

TRIBUNAL : I. Seat of a judge : धर्मासनं and sim. comp.s. II. Court : [q. v. : धर्मसभा.

TRIBUNE : *प्रजापालः.

TRIBUTARY : करद (f. दा : perh. also of rivers), *who has make (other) kings t.* करदीकृतभूपालः, Si. II. 9.

TRIBUTE : I. Lit. : करः, *pay in kind some t. to Yudhisthira* युधिष्ठिराय यत् किञ्चित् करपण्यं प्रदीयताम्, Mah. II. 28. 15. II. Fig. : उपहारः (= present : q. v.).

TRICE : निमेषः ; *in a t.* निमेषमात्रेण or -मात्रात्, R. III. 61.

TRICK (subs.) : I. Artifice, stratagem : q. v. : (1) छलं ; (2) छद्मन्. II. Juggler's : माया, *in all the t.s of Sambara* शम्बरस्य मायासु, R. IV. 8. III. Play : q. v. : खेला or खेलितं.

TRICK (v.) छलयति (छल्, c. 10.) : v. TO DECEIVE.

TRICKERY : छलं : v. DECEIT, DECEPTION.

TRICKLE : मन्दं मन्दं स्रवति (स्रु, c. 1.) : v. TO OOZE, FLOW.

TRICKSTER : वञ्चक (f. ञ्चिका), प्र- : v. CHEAT, DECEITFUL, ROGUE.

TRIDENT : त्रिशूलं. *T.-handed (Siva)* शूलपाणिः.

TRIENNIAL : (1) त्रैवार्षिक (f. की) ; (2) त्र्याब्दिक (f. की) ; etc.

TRIFLE : I. Subs. : expr. by adj. : v. TRIFLING. II. Verb : खेलति (खेल्, c. 1.) : v. TO PLAY. *To t. away* क्षिपति (क्षिप्, c. 6.) : v. TO WASTE, SPEND.

TRIFLING (adj.) : (1) तुच्छ (f. च्छा) ; (2) निरर्थक (f. का = useless) ; (3) लघु (f. also घ्वी = light) ; (4) क्षुद्र (f. द्रा = small).

TRIGGER : *अवष्टम्भः.

TRIGONOMETRICAL : expr. by comp., *t. survey* *त्रिकोणमितिमापः.

TRIGONOMETRY : *त्रिकोणमितिः.

TRILATERAL : त्रिभुजः (जा, जं) and sim. comp.s.

TRILL : v. QUAVER.

TRILLION : दशपरार्धं or परःपरार्धं.

TRIM (v.) : कल्पयति (क्लृप्, c. 10.) : v. TO CLIP, ARRANGE, DRESS.

TRIM (adj.) : क्लृप्त (f. प्ता) : v. NEAT.

TRIM, TRIMMING (subs.) : परिकल्पः : v. also DRESS.

TRINITY : त्र्येकत्वं (?) "एकैव मूर्तिर्बिभिदे त्रिधा सा" Ku. VII. 44.

TRINKET : अलङ्कारः : v. ORNAMENT.

TRIO : त्रयं or त्रयी, Si. II. 3.

TRIP (subs.) : I. An excursion : भ्रमणं. II. A tremble : स्खलितं.

TRIP (v.) : I. Intrans. : स्खलति (स्खल्, c. 1.). II. Trans. : स्खलयति (c. of स्खल्).

TRIPARTITE : त्रिभाग or त्रैधा-विभक्त (f. क्ता) and sim. comp.s.

TRIPE : I. Entrails : अन्त्राणि (n. pl.). II. Stomach : जठरं.

TRIPLE : v. TREBLE.

TRIPLET : I. Lit. : त्रिकं. II. Of verses : त्रिश्लोकं.

TRIPOD : त्रिपदी.

TRIPOS : *mathematical t.* गणितपरीक्षा (?).

TRISYLLABIC : (1) त्र्यक्षर (f. रा) ; (2) त्रिक (f. का).

TRISYLLABLE : (1) त्र्यक्षरं ; (2) त्रिकं, म *is the tecnical name of a t. whosetevery syllable is long* सर्वगुरोस्त्रिकस्य मसंज्ञा परिभाष्यते, Ph.

TRITE : (1) क्षुण्ण (f. ण्णा), *if one leaves out the subject of Ráma, because it is t.* यदि क्षुण्णं पूर्वैरिति जहाति रामस्य चरितं, A. n. I. 9.

TRIUMPH (subs.) : I. Victory : q. v. : विजयः. II. Roman : विजयोत्सवः.

TRIUMPH (v.) : I. Exalt, celebrate victory : विजयोत्सवं करोति. II. To gain victory, win : q. v. : विजयते (जि, c. 1.). III. To thrive, prosper : q. v.

TRIUMPHAL : जय- or विजय- in comp., *t. arch* जयतोरणं.

TRIUMPHANT : (1) जयिन् (f. नी), वि-, *in the t. seat* जयिन्यासने, Ki. XVIII. 38. ; (2) जैत्र (f. त्री) ; (3) जित्वर (f. री), वि- ; (4) जयशालिन् (f. नी) ; and sim. comp.s.

TRIUMVIRATE : त्रिजनशासनं and sim. comp.s (?).

TRIUNE : त्रिकैक (f. का) (?) and sim. comp.s.

TRIVIAL : v. TRIFLING.

TRIVIALITY : (1) तुच्छता ; (2) क्षुद्रता (= smallness) ; (3) निरर्थकता (= uselessness) : v. also TRIFLE.

TROCHEE : (1) तालः (Wilson) ; (2) गलौ (dual) ; (3) आदिगुरुद्विकं.

TROOP : I. In pl. : सैनिकाः or सैन्याः : v. also FORCES, ARMY. II. Company : q. v. : गुल्मः. III. Collection, multitude : q. v. : यूथं.

TROOPER : सादिन् (m.) : v. HORSEMAN.

TROPE : रूपकं : v. METAPHOR, FIGURE.

TROPHY : (1) जयस्तम्भः (column) ; (2) विजयलिङ्गं (mark) ; etc.

TROPIC : (1) अयनवृत्तं (?). Ph. : *the space with in the t.s.* क्रान्तिवलयः.

Tropical : I. Metaphorical : q. v. II. Belonging to the t.s : क्रान्तिवलय- in comp. [etc. : v. TO GO.

Trot : I. Subs. : धो(धौ)रितं,-कं. II. Verb : धोरितकेन याति (या, c. 2.)

Troth : विश्वासः : v. FAITH.

Trotter : धोरितकुशली हयः and sim. comp.s.

Trouble (subs.) : (1) कष्टं (in every sense) v. DISTRESS, PAIN, CALUMNITY ; (2) क्लेशः (= toil), *forgot her t.s* क्लेशं विसस्मार, M. n. on Ku. v. 86.

Trouble (v.) : (1) क्लिश्नाति, परि-, सं-, (क्लिश्, c. 9.), *even the keeping up of what is gained t.s* क्लिश्नाति लब्धपरिपालनवृत्तिरेव, Sa. v. 5. ; (2) बाधते (बाध्, c. 1. = harass), *t. good citizens* बाधन्ते भद्रिका प्रजाः, Mu. 9. 226. ; (2) पीडयति (पीड्, c. 10.) v. TO PAIN. Ph. : *doubt t. yourself* अलमलमायासेन, S. III. [Ph. : *a t. fellow* कण्टकः (= thorn).

Troublesome : (1) कष्टकर (f. री) ; (2) क्लेशवह (f. हा), and sim. deriv.s.

Troublous : *t. sea* क्षुब्धार्णवः ; *t. misery* बाधकं कष्टं.

Trough : द्रोणिः (णी).

Trousers : *अधरांबरः and sim. comp.s.

Trout : मत्स्यविशेष.

Trowel : (1) कर्णी (?) ; (2) कर्णीशः (?).

Truant : कर्मपराङ्मुख (f. खी) : v. IDLE, LAZY.

Truce : I. Peace : q. v. : सन्धिः. II. Cessation : विरामः, *a t. to your frolics* विरमतु तव खेला.

Truck : I. A cart : शकटः. II. Barter : q. v.

Truckle : चाटु करोति : v. TO FLATTER.

Truculent : क्रूर (f. रा) : v. SAVAGE, CRUEL.

Trudge : मन्थरं चलति (चल्, c. 1.) or व्रजति (व्रज्, c. 1.).

True : (1) सत्य (f. त्या), *whose blessings are t.* (i. e. not falsified) सत्याशिस् (mfn.), Ki. ; *one not t. to his words* असत्यसन्ध (f. न्धा), H. ; (2) तथ्य (f. थ्या), *one whose sayings are t.* तथ्यगिर् (mfn.), R. ; (3) यथार्थ (f. र्था = actual, real : q. v.) ; (4) वास्तविक (f. की = 3) : v. also GENUINE, FALSE. Ph. : *it is t.* सत्यं ; *it is very t.* युक्तं, उपपन्नं (proper).

Truism : सत्यं : v. TRUTH.

Truly : (1) सत्यं ; (2) तथ्यं ; (3) वस्तुतः (= in fact) ; (4) यथार्थतः (= really).

Trump : I. Subs. : रङ्गः (?). II. Verb : *तर्पयति (c. of तृप्).

Trump up : v. TO INVENT, FABRICATE.

Trumpery : expr. by adj. असार (f. रा) v. TRIFLING or कृत्रिम (f. मा = counterfiet false).

Trumpet : I. Subs. : तूरी. II. Verb : v. TO PROCLAIM.

Trumpet-flower : पाटला (स्त्री : also लं for the flower only, Sa. I. 3.).

Trumpeter : I. Lit. : तूरीवादः-कः. II. Proclaimer : उद्घोषयितृ (f. त्री).

Truncheon : (1) दण्डः ; (2) यष्टिः.

Trundle : v. TO ROLL.

Trunk : I. Of an elephant : (1) शुण्डः,-ण्डा,-दण्डः, *a small t.* शुण्डारः, Vi. I. 53. ; (2) हस्तः, R. V. 45. ; (3) करः, *t.s of e.s* नागकरैः, M. n. II. Of the body : (1) कबन्धः (= headless *t.*), *saw their own t.s dancing on the ground* भुवि नृत्यन्तौ स्वकबन्धावपश्यताम्, Ku. XVI. 48. ; (2) गात्रं (= body). III. Of a tree : (1) स्कन्धः ; (2) काण्ड (mn.), प्र- ; (3) स्थाणुः (of a loffed tree). Ph. : *grand t. road* सुमहामार्गः (?).

Truss : I. Bandage : पट्टः. II. Bundle : कूर्चः.

Trust (subs.) : I. Confidence : (1) विश्वासः, *never repose your t. on women and courts* विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च, H. ; (2) विस्रम्भः, *out of t.* विस्रम्भतः, Mu. V. 7. ; (3) प्रत्ययः, *give him things on my t.* मत्प्रत्ययेनास्मै द्रव्यं देहि, Mit. II. Any thing t.ed : (1) निःक्षेपः ; (2) न्यासः. Ph. : *t.-property* विश्वासधनं.

Trust (v.) : I. To believe, confide : q. v. : विश्वसिति (श्वस्, c. 1.). II. To entrust : q. v. : न्यस्यति (अस्, c. 4.).

Trustee : *विश्वासधनरक्षितृ (f. त्री) and sim. comp.s.

Trustworthy, Trusty : (1) विश्वासार्ह (f. र्हा) ; (2) विश्वासयोग्य (f. ग्या), and sim. comp.s : v. also CONFIDENTIAL.

Truth : I. What is true : (1) सत्यं ; (2) तथ्यं ; (3) ऋतं ; (4) अवितथं and sim. comp.s, *t. although sweet* प्रियमप्यमिथ्या. II. Trueness : (1) सत्यता-त्वं ; (2) तथ्यता-त्वं ; (3) याथार्थ्यं or यथार्थता ; (4) तत्त्वं. Ph. : *in t.* सत्यं : v. TRULY.

Truthful : I. True : सत्य (f. त्या). II. Of men : सत्यवादिन् (f. नी) and sim. comp.s.

Truthfully : सत्यं v. TRULY.

Truthfulness : (1) सत्यता (of words etc.) ; (2) सत्यवादिता (of men).

Try : I. To examine : परीक्षते (ईक्ष्, c. 1.), *I have tried you forming (this) illusion* मायां मयोद्भाव्य परीक्षितोऽसि, R. II. 62. II. Judicially : (1) विचारयति (c. of चर्) ; (2) पश्यति (दृश्, c. 1. = to see),

shall not t. (cases) on these days तिथिष्वासु न पश्येत्, Mit. III. To attempt, endeavour: q. v.: यतते, *I will t. to save his life* प्राणरक्षणे तावदस्य यत्नमाचरामि, K.

TRYING (adj.): (1) कष्टकर (f. री); (2) by subs. कष्टं: v. DIFFICULTY.

TUB: द्रोणिः (णी), *golden t.* काञ्चनमयद्रोणी, K.

TUBE: (1) नालः (लौ, लं); (2) नालिका (?).

TUBER: कन्द (mfn.).

TUBEROLE: सूक्ष्मव्रण and sim. comp.s.

TUBEROUS: (1) ग्रन्थिल (f. ला); 2) ग्रन्थिमत् (f. ती); etc.

TUBULAR: नालाकार (f. रा) and sim. comp.s.

TUCK: I. Subs.: गुच्छ: (?). II. Verb: गुच्छयति (nomi.).

TUESDAY: (1) मङ्गलवारः; (2) कुजवारः; (3) अङ्गारकवारः, M. n.

TUFT: I. Of hair: (1) चूडा; (2) शिखा. *T.ed*: (1) चूडाल (f. ला); (2) शिखिन् (f. नी), etc. II. Of mangoes: पल्लवः. [विशेषः.

TUG: I. Verb: कर्षति (कृष्, c. 1.): v. TO PULL. II. A boat: पोत-

TUITION: शिक्षा v. INSTRUCTION.

TUMBLE (v. and subs.): v. STUMBLE, FALL. [A mount-bank: q. v.

TUMBLER: I. A glass vessel: काचपात्रं. II. A pigeon: खोटनः. III.

TUMID: स्फीत (f. ता): v. INFLATED.

TUMOUR: स्फोटः,-कः: v. also SWELLING. [कोलाहलः.

TUMULT: I. Confusion: q. v.: (1) तुमुलं; (2) सङ्कुलं. II. Uproar:

TUMULTUOUS: (1) तुमुल (f. ला); (2) सङ्कुल (f. ला); (3) क्षुब्ध (f. आ = agitated); (4) विह्वल (f. ला = bewildered), R. v. 49.

TUMULTUOUSLY: (1) तुमुलं; (2) सङ्कुलं; etc.

TON: कुम्भं.

TUNE (subs.): I. An air: रागः. Ph.: *out of t.* विस्वर (f. रा); *in t.* (adv.) शिष्टस्वरं. II. Harmony, peace: q. v.: ऐक्यं.

TUNE: perh. सारयति (c. of सृ): comp. Bengali, Mr. IV.

TUNEFUL: सुस्वर (f. रा) v. MELODIOUS.

TUNER: perh. सारक (f. रिका).

TUNIC: चोलः-ली.

TUNNEL: (1) कुल्या; (2) सुर(र)ङ्गा.

TURBAN: (1) उष्णीषं; (2) शिरोवेष्टनं; (3) शिरस्कदः.

TURBID: (1) कलुष (f. षा) v. DIRTY; (2) पङ्किल (f. ला) v. MUDDY.

TURBOT: *महामत्स्यः.

TURBULENCE : संक्षोभः : v. CONFUSION, AGITATION, DISORDER.

TURBULENT : I. Tumultuous, agitated : संक्षुब्ध (f. ब्धा). II. Not quiet : दुर्दान्त (f. न्ता).

TURF . I. Subs. : शाद्वल (?). II. Verb : शाद्वलेन चिनोति (चि, c. 5.) (?).

TURGID : स्फीत (f. ता) : v. INFLATED, BOMBASTIC.

TURGIDITY : (1) स्फीतता-त्वं ; (2) by adj.

TURMERIC : (1) हरिद्रा ; (2) काञ्चनी (rare).

TURMOIL : संक्षोभः : v. AGITATION, DISQUIET.

TURN (subs.) : I. Revolution : q. v. : आवर्तः -र्तं or आवृत्तिः. II. Bend, curve : वक्रः. III. Change, vicissitude : q. v. : परिवृत्तिः. IV. Alternation : पर्यायः, *by t.s, in t.* पर्यायेण or पर्याय- in comp., Ki. XVII. 18. V. Successive course : वारः, *one day a hare's t. came* अथ कदाचित् शशकस्य वारः समायातः, H. VI. Of mind : मतिः : v. also INCLINATION. VII. Of expression : भङ्गिः (ङ्गी) : v. also FORM. VIII. Of requital : *good t.* उपकारः ; *ill t.* अपकारः. IX. A short walk : परिक्रमः. X. Course : q. v. : गतिः. XI. Occasion, opportunity : अवसरः.

TURN (v. t.) : I. To revolve, roll : q. v. : घूर्णयति (c. of घूर्ण्). II. To change : q. v. : परिवर्तयति (c. of वृत्). III. To reverse : q. v. : विपर्यासयति (c. of अस्). IV. To adopt, divert utilize : q. v. : *to t. into good account* सफलीकरोति ; *to t. into ashes* भस्मीकरोति ; *to t. into some use* उपयोजयति ; *to t. one's eyes* नेत्रं पातयति ; *to t. one's attention* अवधानं ददाति ; *to t. the back* पृष्ठं दर्शयति : v. TO SHAPE, FORM : q. v.

TURN (v. i.) : I. To revolve, roll : q. v. : घूर्णते (घूर्ण्, c. 1.). II. To change : q. v. : (1) परिवर्तते (वृत्, c. 1.) ; (2) by भवति, *to t. into red* रक्तीभवति. III. To t. out : q. v.

TURN ABOUT : from side to side : पार्श्वपरिवर्तनं or विवर्तनं करोति ; *by t.ing about in the bed* शय्योपान्तविवर्तनैः, Ta. VI. 4.

TURN AGAINST : I. प्रतीपयति (nomi.). II. Intrans. : प्रतिकूलीभवति.

TURN AWAY : I. To remove : q. v. : अपनयति (नी, c. 1.). II. Drive out, dispel : q. v. : दूरीकरोति. III. Intrans. : पराङ्मुखीभवति, विमुखीभवति ; etc., *(although) she generally t.s away from me* कामं न तिष्ठति मदाननसम्मुखीयं, Sa. I. 32. ; *when I look she t.s away* अभिमुखे मयि संहृतमीक्षितं, II. 12.

Turn back : I. Trans. : परावर्तयति (c. of वृत्). II. Intrans. : परावर्तते (वृत्, c. 1.).

Turn down, Turn in : v. to fold.

Turn off : I. Divert : निवर्तयति (c. of वृत्). II. To dismiss, discharge : q. v. : दूरीकरोति.

Turn out (v. i.) : I. To happen : q. v. : सम्पतति (पत्, c. 1.). II. To become : q. v.

Turn out (v. t.) : (1) बहिष्करोति (कृ, c. 8.), *ordered to turn him out* तं बहिष्कर्तुमादिदेश M. c. ; (2) निःसारयति (c. of सृ) v. to drive out, expel.

Turn over : I. To upset, overturn : q. v. II. Of pages : उत्क्षिपति (क्षिप्, c. 6.), *t.ing over the next leaf* पत्रान्तरं पत्रमुत्क्षिप्य, C. III. III. To transfer : q. v.

Turn round : परि- वर्तते, परा-, वि- (वृत्, c. 1.), *t.ing round and seeing the king* परिवृत्य राजानमवलोक्य, Ve.

Turn to : i. e. to refer to : पश्यति (दृश्, c. 1.).

Turn towards : अभिमुखीभवति, सम्मुखीभवति (with gen.).

Turn up : I. To appear : आविर्भवति. II. To occur : q. v.

Turncoat : स्वपक्षत्यागिन् and sim. comp.s : v. also renegade.

Turner : perh. (1) कौन्दिक (f. की) ; (2) कुन्दाजीवः.

Turnip : no equiv. : शालगमः (comp. Bengali).

Turpentine : prob. देवदारुवल्कः, Sr. ; श्रीवासः (Wilson).

Turpitude : दुष्टता : v. baseness, wickedness.

Turret : (1) अट्टः ; (2) शिरोगृहं ; (3) प्रासादशृङ्गं.

Turtle : (1) कूर्मः ; (2) कच्छपः ; (3) कमठः.

Turtle-dove : कपोतविशेषः.

Tusk : (1) दन्तः, *t.ed* दन्तिन् or दन्तावलः ; (2) दंष्ट्रा (of lions etc.).

Tutelage : v. minority, guardianship.

Tutelary : *t. diet.* : (1) इष्टदेवता, अधिदैवतम्, U. or rarely अधिष्ठिता देवता, Ku. v. 4.

Tutenag : (1) तुत्थं-कं ; (2) तुत्थाञ्जनं.

Tutor : I. Subs. : गुरुः : v. teacher. II. Verb : शिक्षापयति (c. of शिक्ष्).

Tutorship : expr. by tutor.

Twain : ph. : *in t.* द्विधा or द्वेधा : v. two.

Twang : I. Subs. : (1) झङ्कारः ; (2) टङ्कृतं : v. noise, clang. II. Verb : झङ्करोति : v. to sound.

Tweezers : (1) सन्दंशः (?) ; (2) कङ्कमुखं (?).

Twelfth : I. Adj. : द्वादश (-शी, -शं). II. Subs. : द्वादशांशः or द्वादशभागः.

Twelve : द्वादशन् (mfn.), *t. hundred* द्वादशशतं ; *t. thousand* द्वादशसहस्रं ; *t. times* द्वादशकृत्वः ; *lasting t. years* द्वादशवार्षिकः (की, कं), U. II.

Twelvemonth : *for a t.* द्वादशमासान्, Vas. : v. YEAR.

Twentieth : (1) विंशः (शी, शं) ; (2) विंशतितमः (मी, मं).

Twenty : विंशतिः, *with t. arrows* विंशत्या शरैः ; *three hundred and t.* शततयं विंशतिश्च, Li. or gen. विंशत्यधिकत्रिशतं, Mah.

Twice : (1) द्विः ; (2) द्विवारं. *T. born* द्विजः (जा, जं) ; *t. ploughed* द्विगुणाकृतः (ता, तं) ; *t. as valiant as he* तस्माद्द्विगुणपराक्रान्तः (न्ता, न्तं) ; *t. a day* द्विरह्नः.

Twig : (1) विटपः (= branch), "कोमलविटपानुकारिणौ बाहू", Sa. I. 21. ; (2) प्रशाखा (= b. of a b.) ; (3) पल्लवः (= sprout).

Twilight : (I) सन्ध्या (sp. of evening), Ki. IX. 9. ; *morning t.* पूर्वसन्ध्या, Si. XI. 40. or प्रातःसन्ध्या, M. n. ; (2) उषस् (n. = dawn) ; (3) दिनमुखं and sim. comp.s (= 2) ; (4) दिनान्तः and sim. comp.s (= evening).

Twin : (1) यमः (मा, मं), *these t.s* एतौ यमौ, Ki. I. 36. ; (2) यमजः (जा, जं), *we are t. brothers* भ्रातरावां यमजौ, U. ; (3) यमलः (ला, लं). *The t.s* (constellation) मिथुनं.

Twine (subs.) : सूत्रं : v. THREAD, ROPE.

Twine (v.) : v. TO ENTWINE, ENCIRCLE.

Twinge : I. Subs. : शूलं v. PAIN. II. Verb : expr. by subs.

Twinkle (v.) : I. Of the eye : निमिषति (मिष्, c. 6.) : v. TO CLOSE, OPEN ; *without t.ing* निर्निमेषं. II. To sparkle : स्फुरति (स्फुर्, c. 6.).

Twinkle, Twinkling (subs.) : I. Of the eye : निमेषः, *in the t. of an eye* निमेषमात्रात् or -मात्रेण. II. Sparkling : स्फुरितं.

Twirl : v. TURN, ROLL, REVOLVE, REVOLUTION.

Twist : मोटयति or मोड्यति or मोडयति (मुट्, मुड्, मुड्, c. 10. : also = kill by t.ing the neck), Mr. v.

Twist, Twisting (subs.) : मोटनं, मोडनं or मुड्नं.

Twit : उपालभते, (लभ्, c. 1.) : v. TO REPROACH, REVILE.

Twitch : आकर्षति (कृष्, c. 1.) : v. TO PULL.

Twitter : प्रजल्पति (जल्प्, c. 1.) : v. TO CHATTER.

Two : द्वि, *t. years old* द्विवर्ष (f. र्षा) ; *in t. ways or parts* द्विधा or द्वेधा ; *of t. months* द्विमास्य (f. स्या) ; *two-hundred and fifth* पञ्चाधिकद्विशततमः (मी, मं), Mah ; *t. or three days* द्वित्राण्यहानि, R. V. 25. : v. also BOTH.

Two-fold : (1) द्विगुण (f. णा) ; (2) द्विगुणितः (ता, तं).

Type : I. Model : आदर्शः. II. Mark, stamp : q. v. : चिह्नं. III. Printing letters : मुद्राक्षरं. IV. Kind, species : q. v. : प्रकारः.

Typical,-ly : expr. by comp. or circum.

Typify : आदर्शयति : v. TO REPRESENT.

Typographer : (1) मुद्रयितृ (f. त्री) ; (2) मुद्राङ्कयितृ (f. त्री).

Typographical : expr. by comp.

Typography : (1) मुद्राङ्कनं ; (2) मुद्राशिल्पं.

Tyrannical : expr. by comp. : v. TYRANT, TYRANNY. [q. v.

Tyrannically : (1) निष्ठुरं (= cruelly) ; (2) मर्दयत् (f. न्ती = crushing :.

Tyrannicide : I. The act. : प्रजापीडकहत्या and sim. comp.s. II. The killer : प्रजापीडकघातिन् (f. नी) and sim. comp.s.

Tyrannize over : (1) निष्ठुरं शास्ति (शास्, c. 2. = rule rigorously ; (2) पीडयति (पीड्, c. 10. = oppress : q. v.).

Tyranny : (1) निष्ठुरशासनं (= cruel government) ; (2) प्रजापीडनं, जनमर्दनं, लोकमर्दनं and sim. comp.s. (= oppression of people).

Tyrant : I. A monarch : अधीश्वरः. II. Oppressor : q. v. : (1) प्रजा-पीडक (f. डिका) ; (2) लोकोपद्रावक (f. विका), and sim. comp.s.

Tyro : v. NOVICE.

U

Ubiquitous : (1) सर्वव्यापिन् (f. नी) (= all-pervading) ; (2) सर्वगतः (ता, तं), Ku. v. 58.

Ubiquity : सर्वगतत्वं : v. OMNIPRESENCE etc.

Udder : (1) ऊ(उ)धस् (n.), *with large u.s* पीनोध्न (f. ध्नी) ; (2) आपीनं ; (3) स्तनः (gen. human). *"U.less lambs"* स्तनहीना मेषशावाः.

Ugliness : I. Lit. : (1) वैरूप्यं, *with superfluous u.* वैरूप्यपौनरुक्त्येन, R. XII. 40. ; (2) कुरूपता ; (3) कदाकारता ; (4) अनभिरूपता ; (5) विकृतता. II. Badness : कुत्सितता.

UGLY: I. Lit.: (1) कदाकार (f. रा); (2) कुरूप (f. पा); (3) विरूप (f. पा): v. DEFORMED. II. Bad: q. v.: कुत्सित (f. ता), u. *wound* कुत्सितं व्रणं (comp. Bengali).

ULCER: (1) पूयव्रणं; (2) विद्रधिः (= abscess); (3) नाडीव्रणं (a deep u.).

ULCERATE, ULCERATION: expr. with ulcer,-ated. [etc.

ULCERATED, ULCEROUS: (1) पूयव्रणिन् (f. णी); (2) पूयव्रणोपहत (f. ता);

ULTERIOR: उत्तर (f. रा = succeeding): v. also REMOTE.

ULTIMATE: चरम (f. मा): v. LAST, FINAL.

ULTIMATELY: अन्ततः: v. LASTLY.

ULTIMATUM: चरमाभिसन्धिः and sim. comp.s.

ULTRA: I. = excessive: अति- in comp., *u. democrat* *अतिप्रजातन्त्रिन् (f. णी). II. Beyond: पार in comp., *u marine* समुद्रपारीण (f. णा); *u. montane* पर्वतपारीण (f. णा); etc.

UMBEL, UMBELLA: *प्रततस्तबकः. [(f. भ्या).

UMBILICAL: (1) नाभि- in comp., *u. cord* नाभिनालं, R. v. 7.; (2) नाभ्य

UMBRAGE: I. Lit.: छाया. II. Resentment: q. v.: असन्तोषः. Ph.: *to take u.* कुप्यति (कुप्, c. 4.); *to give u.* विरञ्जयति (रञ्ज्, c. 10.).

UMBRELLA: (1) छत्रं (state) or छत्रा (common), *an u. of peacock's tail* मयूरपिच्छमयी छत्रिका, K. II.; (2) आतपत्रं; (3) धर्मवारणं, Ku. VII. 8.

UMPIRE: (1) मध्यस्थ (f. स्था); (2) मध्यम (f. मा), R. XIII. 7.

UN: (1) अ- (अन्- before vowels) in comp.; (2) निर्- in comp.; (3) वि- in comp. (rare): v. also DEVOID OF. [LESS.

UNABASHED: (1) निःशङ्क (का, कं); (2) निर्लज्ज (f. ज्जा): v. also SHAME-

UNABATED: अक्षीण (f. णा): v. UNDIMINISHED.

UNABLE: (1) अशक्त (f. क्ता); (2) असमर्थ (f. र्था); (3) अक्षमः (मा, मं); (4) अनीश (f. शा): v. ABLE, CAN.

UNACCENTED: अनुदात्त (f. त्ता). [ग्राह्य (f. ह्या; (4) अग्रहणीय (f. या); etc.

UNACCEPTABLE: (1) अग्राह्य (f. ह्या); (2) अपरिग्राह्य (f. ह्या); (3) अप्रति-

UNACCOMPANIED: (1) असहाय (f. या); (2) अद्वितीय (f. या): v. ALONE.

UNACCOMPLISHED: (1) अनिष्पन्न (f. न्ना); (2) असमापित (f. ता); etc.

UNACCOUNTABLE: I. Inexplicable: q. v. II. Irresponsible: q. v.

UNACCUSTOMED: (1) अपरिचित (f. ता); (2) अनभिज्ञ (f. ज्ञा = unacquainted); (3) अननुभूत (f. ता = unfelt), *u. to ornaments* अननुभूतभूषण (f. णा), Sa. IV. [TO ACKNOWLEDGE.

UNACKNOWLEDGED: (1) अप्रतिपन्न (f. न्ना); (2) अनभ्युपेत (f. ता), etc.: v.

UNACQUAINTED : (1) अनभिज्ञ (f. ज्ञा) : v. ACQUAINTED.

UNACTIONABLE : (1) अव्यवहार्य (f. र्या) ; (2) अव्यवहारयोग्य (f. ग्या), etc.

UNADORNED : अनलङ्कृत (f. ता) : v. ADORN, ORNAMENT.

UNADULTERATED : (1) असंमिश्र (f. श्रा) ; (2) विशुद्ध (f. द्धा = pure).

UNADVISED : expr. by parts असमीक्ष्य or अविमृश्य.

UNAFFECTED : I. Unmoved : निर्दय (f. या) : v. HARD, UNKIND. II. Unfeigned, sincere : q. v. : अकृत्रिम (f. मा). III. Not inflensed : (1) अनभिभूत (f. ता) ; (2) अस्पृष्ट (f. ष्टा).

UNAFFECTEDLY : (1) अमायया ; (2) अवैलक्ष्येण : v. SINCERELY.

UNAIDED : (1) असहाय (f. या) ; (2) निःसहाय (f. या) ; (3) साहाय्यहीन (f. ना) ; etc.

UNALIENABLE : (1) अविस्रंस्य (f. स्या) ; (2) निर्विघटनीय (f. या) ; (3) अहार्य (f. र्या).

UNALLOYED : (1) असंमिश्र (f. श्रा = unmixed) ; (2) शुद्ध (f. द्धा), वि- (= pure : q. v.).

UNALTERABLE : (1) अविकार्य (f. र्या = immovable) ; (2) अहार्य (f. र्या = immovable) : v. CONSTANT, FIXED.

UNAMBIGUOUS : असन्दिग्ध (f. ग्धा) : v. UNDOUBTED, CLEAR.

UNAMIABLE : अप्रिय (f. या) : v. AMIABLE, PLEASANT.

UNANIMITY : (1) ऐकमत्यं ; (2) एकचित्तता ; (3) ऐक्यं (= unity).

UNANIMOUS : (1) एकमत (f. ता) ; (2) एकचित्त (f. त्ता) ; (3) by subs., *about this the Sástras are u.* शास्त्राणामैकमत्यं, H. I.

UNANIMOUSLY : (1) एकचित्तीभूय ; (2) ऐकमत्येन ; (3) by circum., *u. cried out* एकवाक्यं विचक्रुः, R. VI. 85.

UNANSWERABLE : I. Irrefutable : निरुत्तर (f. रा). II. Not responsible : अहदायिन् (f. नी) (?).

UNAPPALLED : अपभयः (या, यं) : v. UNDAUNTED, FEARLESS.

UNAPPEASED : अप्रसन्न (f. न्ना) : v. TO APPEASE, SATISFY.

UNAPPROACHABLE : I. Lit. : अगम्य (f. म्या) : v. INACCESSIBLE. II. Fig. : दुरुपगम्य (f. म्या) : v. also UNRIVALLED.

UNAPT : (1) अयोग्य (f. ग्या) : v. UNSUITABLE ; (2) अकुशल (f. ला) v. UNSKILFUL.

UNAPTLY : (1) अकुशलं ; (2) अदक्षं, etc.

UNARMED : अशस्त्र (f. स्त्रा); (2) निरायुध (f. धा) ; (3) विशस्त्र (f. स्त्रा), and sim. comp.s.

UNASKED : (1) अपृष्ट (f. ष्टा) ; (2) अयाचित (f. ता) : v. TO ASK.

UNASPIRATED : अल्पप्राण (f. णा).

UNASPIRING (adj.) : (1) निराकाङ्क्ष (f. ङ्क्षा) ; (2) निस्पृह (f. हा) ; etc.

UNASSAILABLE : (1) अधृष्य (f. ष्या), Ku. III. 51 ; (2) दुष्प्रधर्ष (f. र्षा), R. II. 27, and sim. comp.s.

UNASSISTED : V. UNAIDED.

UNASSUMING : नम्र (f. म्रा) : V. HUMBLE.

UNASSUMINGLY : (1) by adj. ; (2) नम्रीभूय ; (3) विनीतवत्.

UNASSURED : I. Adj. : अनिश्चित (f. ता) V. UNCERTAIN. II. Adverb : (1) अनिश्चित्य ; (2) अविश्राय. [दा) ; etc. : V. TO ATTAIN, GET.

UNATTAINABLE : (1) दुष्प्राप्य (f. प्या) ; (2) अलभ्य (f. भ्या) ; (3) दुरासद (f.

UNATTENDED : (1) असहाय (f. या) ; (2) असहायिन् (f. नी) : V. also ALONE.

UNATTESTED : (1) by circum. : V. TO ATTEST ; (2) अप्रमाणित (f. ता = unauthenticated).

UNAUTHENTICATED : (1) अप्रमाणित (f. ता) ; (2) अप्रामाणिक (f. की) ; etc.

UNAUTHORIZED : (1) अनियुक्त (f. क्ता) ; (2) निरनुमत (f. ता) ; etc.

UNAVAILABLE : V. UNATTAINABLE.

UNAVAILING (adj) : निष्फल (f. ला) : V. INEFFECTUAL.

UNAVOIDABLE : (1) अनतिक्रमणीय (f. या) ; (2) अपरिहार्य (f. र्या) ; etc.

UNAWARES : (1) अतर्कित, ; (2) अलक्षित : V. also SUDDENLY.

UNBAKED : (1) अपक्क (f. क्का) ; (2) आम (f. मा).

UNBAR : (1) निरर्गलयति (nomi.) : V. BAR, TO REMOVE.

UNBEARABLE : असह्य (f. ह्या) : V. INTOLERABLE, INSUFFERABLE.

UNBECOMING : (1) अविनीत (f. ता = indecorous) ; (2) अनुचित (f. ता = improper).

UNBELIEF : अविश्वासः : V. DISBELIEF, INFIDELITY.

UNBELIEVER, UNBELIEVING : V. DISBELIEVING, INFIDEL.

UNBEND : I. Lit. : सरलीकरोति. II. To relax : शिथिलयति (nomi.).

UNBENDING (adj.) : दुरानम्य (f. म्या) : V. also HARD, CRUEL.

UNBIASSED : अनावर्जित (f. ता) : V. IMPARTIAL.

UNBIDDEN : (1) अचोदित (f. ता) ; (2) अनाहूत (f. ता) ; etc.

UNBIND : मोचयति (मुच्, c. 10.) : V. LOOSEN, FREE.

UNBLAMABLE, UNBLAMED : अनिन्द्य (f. न्द्या) : V. BLAMELESS.

UNBLEACHED : *u. cloth* निष्प्रवाणिः or निष्प्रवाणं.

UNBLEMISHED : निष्कलङ्क (f. ङ्का) ; (2) निर्मल (f. ला) ; (3) निर्दोष (f. षा) ;

UNBLEST : विश्लिष्टभागधेय (f. या) : V. UNFORTUNATE.

UNBLUSHING (adj.) : निर्लज्ज (f. ज्जा) : V. SHAMELESS.

UNBOLT : निरर्गलयति (nomi.) : V. BOLT, REMOVE.

UNBORN : अजात (f. ता) : V. BORN. [REVEAL.

UNBOSOM : *to u. one'sself* हृदयं विवृणोति (वृ, c. 5.) : V. DISCLOSE,

UNBOUNDED : (1) असीम (f. मा) ; (2) निरवधि (mfn.) ; (3) अनन्त (f. न्ता = endless).

UNBRIDLED : (1) अनियन्त्रित (f. ता) ; (2) उद्दाम (f. मा) : v. UNRESTRAINED.

UNBROKEN : I. Lit. : (1) अभग्न (f. ग्ना) ; (2) अभिन्न (f. न्ना) ; (3) अखण्डित (f. ता). II. Not trained : (1) अशिक्षित (f. ता) ; (2) अविनीत (f. ता).

UNBRUISED : (1) अक्षत (f. ता) ; (2) अपरिक्षत (f. ता).

UNBURDEN : भारमपनयति (नी, c. 1.) : v. TO REMOVE.

UNBURNT : I. Lit. : अदग्ध (f. ग्धा) etc. II. Unbaked : अपक्व (f. क्वा).

UNBUTTON : *निर्मुद्रामयति (nomi.) ; अपमुद्रामीकरोति.

UNCALLED FOR (adj.) : (1) अनाहूत (f. ता ?) ; (2) निरर्थक (f. र्थिका = needless).

UNCEASING : अविरत (f. ता) : v. INCESSANT.

UNCEASINGLY : अश्रान्तं : v. INCESSANTLY.

UNCENSURED : अनिन्दित (f. ता) : v. TO CENSURE, BLAME.

UNCEREMONIOUS : (1) अल्पादर (f. रा) ; (2) अनादर (f. रा) ; (3) by comp.

UNCERTAIN : (1) अनिश्चित (f. ता) ; (2) सन्दिग्ध (f. ग्धा = doubtful).

UNCERTAINTY : I. The state : (1) अनिश्चयः ; (2) संशयः (= doubt). II. Anything uncertain : (1) अध्रुवं ; (2) अनिश्चितं ; etc.

UNCHAIN : अपनिगडयति (nomi.) : v. CHAIN, REMOVE.

UNCHANGEABLE : (1) अपरिवर्तनीय (f. या) ; (2) अपरिवर्त्य (f. र्त्या) : v. IMMUTABLE.

UNCHANGEABLY : (1) स्थिरं (= firmly) ; (2) निश्चितं (= certainly).

UNCHARITABLE : अनुदार (f. रा) : v. HARSH, CENSORIOUS.

UNCHARITABLY : अनुदारं : v. HARSHLY, UNMERCIFULLY.

UNCHASTE : (1) असत् (f. ती : in morals) ; (2) अशुचि (mfn. = impure).

UNCHECKED : (1) अनियन्त्रित (f. ता) ; (2) निरवग्रह (f. हा) ; (3) निरर्गल (f. ला) ; etc. *N. B.* Use n. for adv.

UNCIRCUMCISED : अच्छिन्नत्वच् (mfn.) (?) and sim. comp.s.

UNCIVIL : (1) असभ्य (f. भ्या) ; (2) अशिष्ट (f. ष्टा) ; (3) अविनीत (f. ता).

UNCIVILIZED : (1) असभ्य (f. भ्या) ; (2) बर्बर (f. रा).

UNCLE : I. Paternal : (1) पितृव्यः ; (2) ज्येष्ठतातः (father's elder brother) ; (3) कनिष्ठतातः (f. younger b.), Vi. ; (4) क्षु(चु)ल्लतातः (= 3). II. Maternal : मातुलः.

UNCLEAN : (1) अशुद्ध (f. द्धा) ; (2) अशुचि (mfn.) : v. CLEAN, DIRTY.

UNCLEANNESS : (1) अशुचित्वं (ता) ; (2) अशुद्धता-त्वं : v. also DIRTINESS.

UNCLOSE : विवृणोति (वृ, c. 5.) : v. TO OPEN.

UNCLOTHE : विवस्त्रयति (nomi.), u.d विवस्त्र (f. स्त्रा) : v. NAKED.

UNCLOUDED : (1) निरभ्र (f. भ्रा) ; (2) व्यभ्र (f. भ्रा) ; (3) अपमेघ (f. घा) ; etc.

UNCLOVEN : u.-hooked : एकशफ (f. फा) or एकखुर (f. रा). [PLEASANT.

UNCOMELY : (1) विरूप (f. पा) v. UGLY ; (2) अनभिमत (f. ता) v. UN-

UNCOMFORTABLE : perh. असुख (f. खा) : v. COMFORTABLE, PLEASANT.

UNCOMFORTABLY : असुखेन or असुखं or अपसुखं etc.

UNCOMMON : (1) असामान्य (f. न्या) ; (2) असाधारण (f. णी) ; (3) अपूर्व्व (f. र्व्वा).

UNCOMMONLY : (1) by circum. ; (2) अत्यन्तं (= exceedingly : q. v.).

UNCOMPOUNDED : (1) अमिश्र (f. श्रा = unmixed) ; (2) अयुक्त (f. क्ता = not joined). [अवेक्षा (= inspection).

UNCONCERN : expr. with चिन्ता (= care) or आदरः (= attention) or

UNCONCERNED : (1) वीतादर (f. रा) ; (2) अनादर (f. रा) : v. INDIFFERENT.

UNCONDITIONAL : (1) अनिबद्ध (f. द्धा) ; (2) अनियमित (f. ता) ; etc.

UNCONFORMABLE : विसंवादिन् (f. नी) : v. CONFORMABLE, AGREEABLE.

UNCONGENIAL : (1) प्रतिकूल (f. ला = unfavourable).

UNCONNECTED : (1) असंबद्ध (f. द्धा) ; (2) असम्बन्ध (f. न्धा) ; etc. [etc.

UNCONQUERABLE : (1) अजेय (f. या) ; (2) अजय्य (f. य्या) ; (3) अविजेय (f. या) ;

UNCONQUERED : (1) अजित (f. ता) ; (2) अविजित (f. ता) ; etc.

UNCONSCIONABLE : V. UNREASONABLE, ENORMOUS.

UNCONSCIOUS : I. Insensible : (1) अचेतन (f. ना) ; (2) निःसंज्ञ (f. ज्ञा) ; (3) विगतचेतन (f. ना). II. Not sensible, aware : expr. by verb. : न चेतयति (c. of चित्) or जानाति (ज्ञा, c. 9. = know : q. v.).

UNCONSCIOUSLY : (1) अजानत् (f. ती = not knowing) ; (2) अज्ञानतः (= unknowingly). [expr. by circum.

UNCONSCIOUSNESS : I. Insensibility : अचैतन्यं. II. Not knowing :

UNCONSECRATED : (1) अप्रतिष्ठित (f. ता) ; (2) अपवीत (f. ता) : etc.

UNCONTAMINATED : (1) अदूषित (f. ता) ; (2) अस्पृष्ट (f. ष्टा = untouched).

UNCONTESTED : निर्विवाद (f. दा) : V. UNDISPUTED. [यमनीय (f. या).

UNCONTROLLABLE : (1) अनिग्रहणीय (f. या) ; (2) असंयम्य (f. म्या) ; (3) अनि-

UNCONTROLLED : (1) अनियन्त्रित (f. ता) ; (2) असंयत (f. ता) ; etc.

UNCOUPLE : (1) विघटयति (घट्, c. 10.) ; (2) वियोजयति (युज्, c. 10. = disjoin).

UNCOURTEOUS : (1) अदक्षिण (f. णा) ; (2) अविनीत (f. ता) ; (3) असभ्य (f. भ्या).

UNCOUTH : विरूप (f. पा) : V. ODD, STRANGE.

UNCOVER : अपावृणोति (वृ, c. 5.) : V. DIVEST, STRIP.

UNCOVERED : (1) अनावृत (f. ता) ; (2) अनाच्छादित (f. ता) ; etc.

UNCREATED : असृष्ट (f. ष्टा) : v. TO CREATE.

UNCTION : I. Lit. : (1) अञ्जनं, अभि- ; (2) आलेपः-नं ; (3) विलेपः-नं. II. Fig. as in adress : स्निग्धता, or स्नैग्ध्यं.

UNCTUOUS : (1) स्निग्ध (f. ग्धा) ; (2) चिक्कण (f. णा) ; (3) मसृण (f. णा).

UNCULTIVATED : I. Lit. : (1) खिल (f. ला = waste) ; (2) अप्रतिकृत (f. ता). II. Fig. : (1) असंस्कृत (f. ता) ; (2) अविनीत (f. ता).

UNCURBED : निरवग्रह (f. हा) : v. UNCHECKED.

UNDAUNTED : निर्भीक (f. का) : v. FEARLESS.

UNDAUNTEDLY : expr. by adj. : v. FEARLESSLY.

UNDECAYED : (1) अक्षीण (f. णा) ; (2) अजीर्ण (f. र्णा) ; etc.

UNDECAYING : (1) अक्षय (f. या) ; (2) अक्षय्य (f. य्या) : v. IMPERISHABLE.

UNDECEIVE : भ्रमं निरस्यति : v. MISTAKE, TO REMOVE.

UNDECIDED : अनिश्चित (f. ता) : v. TO DECIDE, DOUBT.

UNDECKED : (1) अनलंकृत (f. ता) ; (2) अभूषित (f. ता) ; etc.

UNDEFENDED : of cases : अविप्रतिपन्न (f. न्ना).

UNDEFILED : (1) अदूषित (f. ता) ; (2) अक्षत (f. ता) : v. also PURE.

UNDEFINABLE : अनिर्वचनीय (f. या) : v. TO DEFINE.

UNDENIABLE : अप्रत्याख्येय (f. या) : v. TO DENY.

UNDENIABLY : (1) निर्विवादं (= indisputedly) ; (2) निःसन्देहं (= undoubtedly).

UNDER (adj.) : I. Lit. : (1) अधर (f. रा) ; (2) अधस्-in comp. ; *u. current* अधःप्रवाहः ; *u. garment* अधोंशुकं. II. Subordinate : q. v., *u. teacher* *अनुशिक्षकः.

UNDER (prep.) : I. Below, beneath : q. v. : तले (with gen.). Ph. : *u. one's hand* हस्तगत (f. ता), Mu. III. II. Fig. : *u. this pretext* अनेन व्यपदेशेन : v. WITH ; *groaning u. pain* पीडार्त (f. र्ता), V. p. v. I. 23. ; *u. misfortunes* विपदि v. IN ; *u. act nine* *नवमविध्यनुसारेण. III. = less than ऊन- in comp., *and boys u. sixteen* बाला व्याप्यूनषोडशाः, Ap. ; *for those who are u. eleven years of age* न्यूनैकादशवर्षस्य, Ap.

UNDERAGE (adj.) : अप्राप्तवयस्क (f. स्का) and sim. comp. s : v. MINOR.

UNDERDONE : असम्यक्सिद्ध (f. द्धा) : v. TO DO.

UNDERGO : (1) अनुभवति : v. TO SUFFER ; (2) अधिगच्छति : v. TO GET, BECOME.

UNDERGROUND (adj.) : भूगर्भस्थ (f. स्थी). Ph. : *u. building* भूमिगृहं, D. IV. ; *u. passage* सुरङ्ग, -ङ्गा, D. II.

UNDERHAND : (1) परोक्षे (= in the back) ; (2) गूढं (= secretly).

UNDERLIE : लीयते (ली, c. 4.), *meaning u.ing and not clear* अर्था लीना अनिर्मला, Sr.

UNDERLINE : अधो रेखयति (nomi.) or रेखया अङ्कयति (अङ्क्, c. 10.).

UNDERLING : अनुजीविन् (f. नी) : v. DEPENDANT.

UNDERMINE : I. Lit. : सुरङ्गां करोति. II. Fig. : गूढं नाशयति (c. of नश्) : v. TO DESTROY, INFUSE, SECRETLY.

UNDERMOST : अधमतम (f. मा) ; (2) नीचैस्तम (f. मा) ; etc.

UNDERNEATH : अधस् : v. BELOW, BENEATH.

UNDERRATE : I. Lit. : v. TO UNDERVALUE. II. Fig. : लघु मन्यते (मन्, c. 4.) : v. TO CONSIDER, ESTIMATE.

UNDERSONG : v. CHORUS.

UNDERSTAND : I. In gen. : (1) बुध्यते (बुध्, c. 4.), *did (he) u. it to be a golden lotus* अबुद्ध तं काञ्चनमब्जजन्म किं, N. I. 121. ; *then made him u.* (i. e. informed) अथैनं प्रत्यबोधयत्, R. I. 74. ; *u.* (i. e. learn) *this from me* मत्सकाशान्निबोधत, M. I. 119. ; (2) अवगच्छति (गम्, c. 1.), *foolish men u. the loss of friends as thorns put in the heart* अवगच्छति मूढचेतनः प्रियनाशं हृदि शल्यमर्पितं, R. VIII. 88. ; (3) अवैति (इ, c. 2.) v. TO KNOW ; (4) गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.) v. TO COMPREHEND, (5) उपलभते (लभ्, c. 1.) v. TO PERCEIVE. II. To imply : *here the nominative is understood* अत्र कर्ताक्षिप्तः ; *open or understood* प्रकाशः सूचितो वा.

UNDERSTANDING (subs.) : I. Intellect : q. v. : बुद्धिः. II. Feeling, harmony : *good u.* सद्भावः ; *to come to an u.* ऐक्यमुपगच्छति.

UNDERTAKE : I. To begin : q. v. : आरभते (रभ्, c. 1.). II. To attempt : q. v. : व्यवस्यति (सो, c. 4.). III. Accept : q. v. : अङ्गीकरोति.

UNDERTAKER : I. Lit. : (1) अनुष्ठातृ (f. त्री = performer) ; (2) आरम्भक (f. म्भिका = beginner). II. Of funerals : प्रेतकर्मनिर्वाहक (f. हिका) (?).

UNDERTAKING : (1) कर्मन् (n.) : v. WORK ; (2) व्यवसायः v. ATTEMPT.

UNDERVALUE : I. Lit. : न्यूनमूल्यं कल्पयति (c. of कॢप्). II. Fig. : लघु मन्यते (मन्, c. 4.) : v. also DESPISE.

UNDESERVED,-LY : expr. by circum. : v. TO DESERVE.

UNDESERVING (adj.) : अनर्ह (f. र्हा) : v. UNWORTHY.

UNDESIGNEDLY : (1) असंकल्प्य ; (2) अज्ञानतः (= unknowingly) ; (3) अकामतः (= unintentionally).

UNDESIGNING : निष्कपट (f. टा) : v. ARTLESS, SINCERE.

UNDESIRABLE : (1) अनाकांक्ष्य (f. क्ष्या) ; (2) न वाञ्छनीय (f. या) ; etc.

UNDEVIATING (adj.) : (1) अव्यभिचारिन् (f. णी) ; (2) अविचलित (f. ता) : v. STEADY.

UNDIGESTED : I. Lit. : अजीर्ण (f. र्णा). II. Fig. : perh. अविन्यस्त (f. स्ता).

UNDIMINISHED : (1) अक्षीण (f. णा) ; (2) अनपचित (f. ता) ; (3) अजातह्रास (f. सा) ; etc.

UNDISCIPLINED : (1) अशासित (f. ता) ; (2) अविनीत (f. ता = untrained).

UNDISGUISED : (1) निश्छद्मन् (mfn.) ; (2) निर्व्याज (f. जा) ; (3) अमाय (f. या) ; etc. [(f. ता) ; etc.

UNDISPUTED : (1) निर्विवाद (f. दा) ; (2) अविप्रतिपन्न (f. न्ना) ; अविवदित (f.

UNDISTURBED : (1) अक्षुब्ध (f. ब्धा) ; (2) निराकुल (f. ला) ; (3) निरुद्वेग (f. गा) ; etc.

UNDIVIDED : (1) अखण्डित (f. ता) ; (2) अविभक्त (f. क्ता) ; etc.

UNDO : I. To unite : उन्मुञ्चति (मुच्, c. 6.). II. Ruin, destroy : q. v. : हन्ति, उप- (हन्, c. 2.). III. To reverse, annul : q. v. : परावर्त्तयति (c. of वृत्).

UNDONE : I. Lit. : अकृत (f. ता). II. Ruined, done for : (1) हत (f. ता), *alas ! I am u.* हा हतोऽस्मि, K. III. Reversed : q. v. : (1) परिवर्त्तित (f. ता) ; (2) खण्डित (f. ता).

UNDOUBTED : (1) असन्दिग्ध: (ग्धा, ग्धं) ; (2) नि:सन्देह: (हा, हं) ; (3) नि:संशय: (या, यं) ; (4) असंशय: (या, यं) ; (5) अविमृश्य: (श्या, श्यं) : v. CERTAIN.

UNDOUBTEDLY : (1) असंशयं ; (2) नि:संशयं ; (3) नि:सन्देहं ; (4) असन्दिग्धं.

UNDRAW : अपसारयति (c. of सृ). [उन्मुञ्चति (मुच्, c. 6.).

UNDRESS (v.) : वस्त्रं or वास: अपनयति (नी, c. 1.) or अवतारयति (c. of तॄ) or

UNDRESS (subs.) : perh. लघुवासस् (n.) and sim. comp.s.

UNDRESSED : of food : (1) असंस्कृत (f. ता) ; (2) अनुपस्कृत (f. ता).

UNDUE : अनुचित (f. ता) : v. IMPROPER, UNWORTHY.

UNDULATE : (1) तरङ्गायते (nomi. = wavy) ; (2) expr. by adj.

UNDULATING, UNDULATORY : (1) भङ्गुर (f. रा = curling) ; (2) उन्नतावनत (f. ता = high and low) ; (3) ऊर्मिमत् (f. ती = wavy).

UNDULATION : (1) भङ्गुरता ; (2) उच्चनीचता ; (3) ऊर्मिमत्ता or -त्वं.

UNDULY : (1) अनुचितं v. IMPROPERLY ; (2) अतिरिक्तं v. EXCEEDINGLY.

UNDUTIFUL : अभक्त (f. क्ता) v. DUTIFUL, DISOBEDIENT.

UNDYING : अमर: (रा, रं) : v. DEATHLESS, UNFADING.

UNEARTH : उत्खनति (खन्, c. 1.) : v. TO DIG UP.

UNEARTHLY : (1) अपार्थिव (f. वी), R. VII. 34. v. EARTHLY.

UNEASINESS : (1) असुखं ; (2) अनिर्वृतिः ; (3) कष्टं v. DISTRESS.

UNEASY : (1) अनिर्वृत (f. ता) ; (2) असुखिन् (f. नी) ; (3) उत्कण्ठित (f. ता = anxious).

UNEDUCATED : अशिक्षित (f. ता) : v. IGNORANT.

UNEMBARASSED : (1) अनाकुलित (f. ता) ; (2) अबाधित (f. ता) ; etc.

UNEMPLOYED : (1) अव्यापृत (f. ता) ; (2) निर्व्यापार (f. रा) ; (3) निष्कर्मन् (mfn.).

UNENCUMBERED : perh. अबद्ध (f. द्धा) or असक्त (f. क्ता).

UNENTERPRISING : (1) निरुद्यम (f. मा) ; (2) निरुद्योग (f. गा) ; etc.

UNENVIABLE : (1) निःस्पृहणीय (f. या) ; (2) अनाकांक्ष्य (f. क्ष्या) ; etc.

UNEQUAL : (1) असम (f. मा) ; (2) असमान (f. ना) ; (3) विषम (f. मा).

UNEQUALLED : अप्रतिम (f. मा) : v. INCOMPARABLE.

UNEQUALLY : (1) असमं ; (2) विषमं ; (3) वैषम्येण ; (4) असमानं.

UNEQUIVOCAL : असन्दिग्ध (f. ग्धा) : v. CLEAR.

UNERRING : I. Lit. : अभ्रान्त (f. न्ता). II. Fig. : (1) अमोघ (f. घा) ; (2) अव्यर्थ (f. र्था).

UNEVEN : v. UNEQUAL, UNDULATING.

UNEVENLY, UNEVENNESS : v. UNEQUALLY, INEQUALITY.

UNEXAMPLED : (1) अनिदर्शन (f. ना) (?) ; (2) अपूर्व (f. र्वा = UNPRECEDENTED.

UNEXCEPTIONABLE : (1) अनवद्य (f. द्या) ; (2) निरवद्य (f. द्या) ; (3) अवाच्य (f. च्या) ; etc.

UNEXPECTED : (1) अचिन्तित (f. ता) ; (2) अतर्कित (f. ता) ; (3) असम्भावित (f. ता) ; etc.

UNEXPECTEDLY : (1) अतर्कितं ; (2) अचिन्तितं ; (3) असम्भावितं ; etc.

UNFADING (adj.) : (1) अम्लान (f. ना) ; (2) अपरिम्लान (f. ना) ; etc.

UNFAILING : (1) अव्यर्थ (f. र्था = not vain, effectual) ; (2) अक्षय (f. या = inexhaustible).

UNFAIR : अनृजु (mfn.) : v. DISHONEST, IMPROPER, DECEITFUL.

UNFAIRLY : (1) अनार्जवेन ; (2) अन्यायेन ; (3) अधर्मतः.

UNFAIRNESS : अनार्जवं : v. DISHONESTY, INSINCERITY.

UNFAITHFUL,-LY,-NESS : v. FAITHLESS,-LY,-NESS.

UNFASHIONABLE : (1) अनभ्यस्त (f. ता) ; (2) अप्रचलित (f. ता = not current).

UNFASTEN : उन्मुञ्चति (मुच्, c. 6.) : v. TIE, TO REMOVE.

UNFATHOMABLE, UNFATHOMED : (1) अगाध (f. धा) ; (2) अतलस्पर्श (f. र्शा) : v. DEEP, PROFOUND.

UNFAVOURABLE : (1) प्रतिकूल (f. ला) ; (2) प्रति (=against) in comp. : v. FAVOURABLE.

UNFAVOURABLY : expr. by circum.

UNFEELING : अहृदय (f. या) : v. UNKIND, MERCILESS.

UNFEIGNED : अकृत्रिम (f. मा) ; (2) निर्व्याज (f. जा) ; (3) अकृतक (f. का).

UNFEIGNEDLY : (1) अकृत्रिमं ; (2) निर्व्याजं ; (3) by comp.

UNFETTER : विनिगडयति (nomi.) : v. FETTER, TO REMOVE.

UNFINISHED (1) असमाप्त (f. प्ता) ; (2) अनवसित (f. ता) ; etc. [etc.

UNFIT (adj.) : (1) अयोग्य (f. ग्या) ; (2) अनर्ह (f. र्ही) ; (3) अनुपयुक्त (f. क्ता) ;

UNFIT : (v.) : expr. by adj.

UNFITNESS : (1) अयोग्यता ; (2) अनर्हता ; (3) अनुपयुक्तता.

UNFIX : I. Lit. : v. TO RELEASE. II. To dissolve : q. v.

UNFOLD : (1) विवृणोति (वृ, c. 5.) : v. TO OPEN ; (2) विस्तारयति (c. of स्तृ) : v. TO EXPAND.

UNFORESEEN : अचिन्तित (f. ता = unexpected : q. v.) : v. also FORESEE.

UNFORGIVING : (1) अमर्षण (f. णा) ; (2) अक्षमिन् (f. णी) ; (3) अक्षान्ति (mfn.).

UNFORMED : I. Not formed : (1) अकृत (f. ता) ; (2) अविहित (f. ता) ; (3) अनिर्मित (f. ता). II. Dissolved : नष्टरूप (f. पा) and sim. comp.s.

UNFORTUNATE : (1) दुर्भाग्य (f. ग्या) ; (2) हतभाग्य (f. ग्या) ; (3) मन्दभाग्य (f. ग्या) ; (4) अभाग (f. गा) ; (5) विश्लिष्टभागधेय (f. या) ; etc.

UNFORTUNATELY : (1) दुर्भाग्यतया ; (2) दुरदृष्टात् ; (3) दुर्दैववशात् ; etc.

UNFOUNDED : (1) अमूलक (f. का) ; (2) निर्मूल (f. ला) : v. FALSE.

UNFREQUENTED : विरलसञ्चार (f. रा) : v. TO FREQUENT. [MICAL.

UNFRIENDLY : (1) विप्रिय (f. या) ; (2) अप्रिय (f. या) : v. FRIENDLY, INI-

UNFRIENDFUL : (1) अफल (f. ला) ; (2) निष्फल (f. ला) ; (3) फलहीन (f. ना) ; etc.

UNFRUITFULLY : (1) निष्फलं ; (2) वृथा (in vain : q. v.).

UNFULFILLED : (1) अनिष्पन्न (f. न्ना) ; (2) अनिष्पादित (f. ता) ; (3) असमापित (f. ता) ; (4) असाधित (f. ता) : v. TO FULFIL. [PAND.

UNFURL : (1) विवृणोति (वृ, c. 5.) v. TO OPEN ; (2) विस्तारयति v. TO EX-

UNFURNISHED : (1) अपरिबर्ह (f. र्ही) ; (2) असज्जित (f. ता) ; etc.

UNGAINLY : विरूप (f. पा) : v. AWKWARD, UGLY.

UNGENEROUS : अनुदार (f. रा) : v. GENEROUS.

UNGENTLEMANLY, UNGENTEEL : (1) अभद्र (f. द्रा) ; (2) असभ्य (f. भ्या).

Ungodly : I. Lit. : निरीश्वर (f. रा). II. Wicked, sinful : q. v. Ph.: *u. hours* असमयः.

Ungovernable : (1) अशासनीय (f. या); (2) अनियम्य (f. म्या = uncontrollable); etc.

Ungraceful : अदर्श्य (f. र्या) : v. AWKWARD, INELEGANT.

Ungracious : I. Unmerciful : अप्रसन्न (f. न्ना). II. Unpleasant : अशोभन (f. ना).

Ungrammitical : (1) च्युतसंस्कार (f. रा), Sáh. ; (2) च्युतसंस्कृति (mfu.), Káv. ; (3) व्याकरणलक्षणहीन (f. ना) ; (4) व्याकरणविरुद्ध (f. द्धा) ; etc.

Ungrateful : (1) अकृतज्ञ (f. ज्ञा) ; (2) अकृतवेदिन् (f. नी) ; etc.

Ungrudgingly : (1) निरापत्ति ; (2) निरापत्तिपूर्वं ; (3) अप्रतिवादं ; etc.

Unguarded : (1) अरक्षित (f. ता) and sim. comp.s.

Unguent : (1) अभ्यञ्जनं ; (2) लेपः, विलेपनं ; (3) अनुलेपः ; (4) समालभः, -नं ; (5) उपदेहः.

Unhallowed : (1) अपवित्र (f. त्रा) : v. PROFANE, UNHOLY.

Unhappily : I. Unfortunately : q. v. : दुर्दैवात्. II. Miserably : q. v.

Unhappy : I. Miserable : q. v. : (1) असुखिन् (f. नी) ; (2) अनिर्वृत (f. ता) ; (3) दुःखिन् (f. नी). II. Unfortunate : q. v.

Unharness : मोचयति (मुच्, c. 10.), *u.ed the horses* मोचयामास तुरगान्, Mah. v. II. 100-2.

Unhatched : I. Lit. : अभत (f. ता) (?). II. Fig. : असंकल्पित (f. ता).

Unhealthiness : (1) अस्वस्थता (of men, etc.) ; (2) अस्वास्थ्यकरत्वं (of places) ; etc.

Unhealthy : I. Of men, etc. : (1) असुस्थ (f. स्था) ; (2) अस्वस्थ (f. स्था) ; (3) रोगवत् (f. ती) ; (4) आमयिन् (f. नी) ; etc. II. Of places, etc. : (1) अस्वास्थ्यकर (f. री) ; (2) रोगाकुल (f. ला) ; (3) आमयाविष्ट (f. ष्टा) ; and sim. comp.s.

Unheard : I. Adj. : अश्रुत (f. ता), *u. of before* अश्रुतपूर्व (f. र्वा). II. Adv. : expr. by अदत्तकर्ण (f. र्णा) and sim. comp.s.

Unheeded : (1) अवधीरित (f. ता) : v. TO NEGLECT.

Unheedful, Unheeding : अनवधान (f. ना) : v. UNMINDFUL.

Unhesitatingly : अविकल्पं, P. : v. BOLDLY, FEARLESSLY.

Unhinge : विसन्धीकरोति (?), *u.d* अपसन्धि (mfn. : ?).

Unholy : (1) अपुण्य (f. ण्या) ; (2) अपवित्र (f. त्रा) ; (3) अपूत (f. ता) ; etc.

Unhoped for : (1) अनाकाङ्क्षित (= unexpected) ; (2) आशातीत (beyond hope).

Unhurt (adj.) : (1) अक्षत (f. ता) ; (2) अपरिक्षत (f. ता) ; (3) अविक्षत (f. ता) ; etc.

UNICORN : एकशृङ्गः or एकशृङ्गिन् (m. : ?).

UNIFORM : I. Adj. : (1) एकाकार (f. रा), सरूप (f. पा) and sim. comp.s ; (2) एकविध (f. धा) and sim. comp.s (= of the same kind); (3) समान (f. ना = even) ; (4) विशेषक (f. षिका = distinguishing). II. Subs. : *विशेषवेशः. [for dif. : v. UNIFORM.

UNIFORMITY : (1) सारूप्यं ; (2) ऐकविध्यं ; (3) साम्यं ; (4) वैशेष्यं ; (5) नियमः

UNIFORMLY : नियतं : v. CONSTANTLY, ALWAYS.

UNILITERAL : (1) एकाक्षर (f. रा) ; (2) एकवर्ण (f. र्णा). [etc.

UNIMPAIRED : (1) अक्षत (f. ता) ; (2) अविकल (f. ला) ; (3) अनून (f. ना) ;

UNIMPEACHABLE : (1) निरवद्य (f. द्या) ; (2) अनिन्द्य (f. न्द्या = irreproachable).

UNIMPORTANT : (1) लघु (f. also घ्वी) ; (2) अगुरु (f. also र्वी) ; etc.

UNINHABITABLE : (1) न वासयोग्य (f. ग्या) ; (2) अवासक्य (f. क्या) ; etc.

UNINHABITED : (1) निर्मानुष (f. षा) ; (2) निर्जन (f. ना) ; (3) निर्मनुष्य (f. ष्या) ; (4) अमानुष (f. षा) ; and sim. comp.s. [अव्रण (f. णा).

UNINJURED : (1) अक्षत (f. ता) v. UNHURT ; (2) अविकल (f. ला) ; (3)

UNINTELLIGIBLE : (1) दुर्बोध (f. धा), and sim. comp.s ; (2) अस्पष्ट (f. ष्टा = not clear).

UNINTENTIONAL : expr. by adv. : v. also UNDESIGNED.

UNINTENTIONALLY : (1) अकामतः ; (2) अकामात् ; (3) अकामेन.

UNINTERESTING : न हृदयग्राहिन् (f. णी) or हृदयङ्गम (f. मा).

UNINTERRUPTEDLY : अविच्छिन्नं : v. INCESSANTLY. [INCESSANT.

UNINTERRUPTED : (1) अविच्छिन्न (f. न्ना) ; (2) अपरिच्छिन्न (f. न्ना) : v. also

UNION : (1) योगः, सं-, समा-, *when even one's body and soul or heart to have u. and separation* शरीरशरीरिणोरपि श्रुतसंयोगविपर्ययौ यदा, R. VIII. 89. ; (2) संहतिः (the state of being united), *u. is good for men* संहतिः श्रेयसी पुंसां, H. I. 35. ; (3) सङ्गमः or समागमः (= meeting).

UNIQUE : (1) अद्वितीय (f. या) ; (2) अपूर्व (f. र्वा = unprecedented).

UNISON : एकतानः (नः) : v. also CONCORD.

UNIT : *मूलं, *u. of measure* *मानमूलं.

UNITARIAN : (1) अद्वैतवादिन् (f. नी ?) ; (2) अद्वयवादिन् (f. नी ?).

UNITARIANISM : (1) अद्वैतवादः (?) ; (2) अद्वयवादिता-त्वं (?).

UNITE : I. Trans. : (1) योजयति, सं-, समा- (युज्, c. 10.) v. TO JOIN ; (2) संहन्ति (हन्, c. 2. : as in a work), *they u.dly* एते संहताः, H. I. 36. ; (3) संघटयति (c. of घट्, = to couple), *to u. Vaimí with him*

चमेन भेमीं घटयिष्यन्, N. I. 46. II. Intrans. : (1) संयुज्यते (pass. of युज्) ; (2) better by part. s.

United (adj.) : of persons : (1) संहत (f. ता) ; (2) मिलित (f. ता).

Unitedly : (1) by adj. ; (2) सम्भूय : v. also together.

Unity : I. Oneness : एकता -त्वं. *The doctrine of u.* : अद्वैतमतं,-वादः. II. Agreement : (1) ऐक्यं ; (2) ऐकमत्यं (unanimity). III. In math. : एकः.

Universal : (1) सार्व्वलौकिक (f. की) ; (2) सार्व्वत्रिक (f. की) ; (3) सार्व्व (f. [र्व्वी : rare), Si.

Universality : (1) सार्व्वलौकिकत्वं ; (2) सार्व्वत्रिकता-त्वं ; (3) सर्व्वसाधारणता.

Universally : (1) सर्व्वत्र ; (2) सर्व्वतः ; (3) विश्वतः ; (4) विष्वक्.

Universe : विश्वं, *glory to Thee, the creator of the u.* नमो विश्वसृजे तुभ्यं, R. : v. world.

University : *विश्वविद्यासमाजः (विश्वविद्यालयः is now used).

Univocal : I. Of words : एकार्थ (f. र्था). II. Intrans. : ऐकतानिक (f. [की).

Unjust : I. Of men : (1) अन्यायपर (f. रा) ; (2) अधार्मिक (f. की) ; etc. II. Of acts : (1) अन्याय्य (f. य्या) ; (2) न न्यायसङ्गत (f. ता) ; etc.

Unjustly : (1) अन्यायतः ; (2) अन्यायेन ; (3) अधर्मतः.

Unkind : (1) निर्द्दय (f. या) ; (2) दयाहीन (f. ना) ; etc. : v. merciless.

Unkindly (adv.) : (1) निर्द्दयं ; (2) निष्करुणं ; (3) निष्कृपं.

Unkindly (adj.) : (1) अप्रिय (f. या) ; (2) अस्निग्ध (f. ग्धा) ; etc.

Unkindness : I. The state : (1) निग्रहः (= disfavour) ; (2) निःस्नेहता (= want of affection) ; (3) निर्द्दयता (= mercilessness). II. Unkind act : निर्द्दयव्यवहारः and sim. expr.s.

Unknowingly : (1) अज्ञानतः ; (2) अजानत् (f. ती) ; (3) अबोधपूर्व्वं ; etc.

Unlace : मोचयति or मोक्षयति (मुच् or मुक्ष, c. 10.).

Unlawful : (1) अवैध (f. धी : ?) ; (2) विधिविरुद्ध (f. द्धा : ?) ; etc.

Unlawfully : (1) विधिमुल्लङ्घ्य (?) ; (2) विधिविरुद्धं (?) ; etc.

Unlawfulness : (1) अवैधता (?) ; (2) विधिविरुद्धता (?) ; etc.

Unlearn : (1) मनसो निष्कासयति (c. of कास्) ; (2) भूतेरपास्यति (अस्, c. 4.) : v. to drive out, forget.

Unlearned : (1) अशिक्षित (f. ता) ; (2) अविद्वस् (f. दुषी) ; (3) अज्ञ (f. ज्ञा) : [v. ignorant.

Unless : (1) न(नो) चेत्, *please reply u. it is s.* न चेद्रहस्यं प्रतिवक्तुमर्हसि, Ku v. 40. ; (2) यदि न (sometimes यदि is understood), *u. those who dependents like me* न स्यादन्योऽप्यहमिव जनः यः पराधीनवृत्तिः, Me. I. 8. : v. also except.

UNLETTERED : अशिक्षित (f. ता) : v. UNLEARNED.

UNLIKE : (1) असदृश or विसदृश (f. शी = dissimilar) v. LIKE, DIFFERENT ; (2) with न and वत् in comp. (in contrasting), *u. his father* न पितृवत्.

UNLIKELY : असम्भव (f. वा) v. IMPROBABLE, LIKELY. [endless.

UNLIMITED : (1) असीम (f. मा) ; (2) निरवधि (mfn.) ; (3) अनन्त (f. न्ता =

UNLOAD : भारमवतारयति (c. of तॄ) or अवरोपयति (c. of रुह्) ; etc. (with gen.). [etc.

UNLOADED : (1) अपभार (f. रा) ; (2) अपरोपित-, अवतारित- भार (f. रा) ;

UNLOCK : (1) उद्घाटयति (c. of घट्) ; (2) उन्मुद्रयति (nomi.) ; etc.

UNLOOKED FOR : अनाकांक्षित (f. ता) v. UNEXPECTED.

UNLOOSE : (1) शिथिलीकरोति ; (2) शिथिलयति (nomi.) : v. TO LOOSE.

UNLUCKILY : दुर्भाग्यवशात् : v. UNFORTUNATELY.

UNLUCKY : दुर्भाग्य (f. ग्या) : v. UNFORTUNATE.

UNMAN : पौरुषं हरति (हृ, c. 1.), नाशयति (c. of नश्) ; etc. (with gen.).

UNMANAGEABLE : (1) दुर्विनेय (f. या) ; (2) अविधेय (f. या) ; etc.

UNMANLY : (1) कापुरुष in comp. ; (2) स्त्रैण (f. णी = effiminate). [etc.

UNMANNERLY : (1) असभ्य (f. भ्या) ; (2) अशिष्ट (f. ष्टा) ; (3) असौम्य (f. म्या) ;

UNMARRIED : (1) अनूढ (f. ढा) ; (2) अविवाहित (f. ता) ; (3) अकृतोद्वाह (f. हा) ; (4) अपरिणीत (f. ता) ; etc.

UNMASK : छद्म हरति (हृ, c. 1.) or भंशयति (c. of भ्रंश्) ; etc. (with gen.), *u.ed* अपच्छद्मन् (mfn.) ; नष्टच्छद्मन् (mfn.) ; etc. [ABLE.

UNMATCHED : (1) अप्रतिम (f. मा) ; (2) अद्वितीय (f. या) : v. INCOMPAR-

UNMEANING : (1) निरर्थक (f. का) ; (2) अनर्थक (f. का) ; (3) शून्यार्थक (f. का) ; etc.

UNMEET : अयुक्त (f. क्ता) : v. UNFIT.

UNMERCHANTABLE : अविक्रेयः (या, यं) and sim. comp.s.

UNMERCIFUL : (1) निष्करुण (f. णा) ; (2) निर्दय (f. या) ; (3) निष्कृप (f. पा) ; (4) गतघृण (f. णा) ; (5) निष्ठुर (f. रा = hard) ; etc.

UNMERCIFULLY : (1) निर्दयं ; (2) निष्कृपं ; (3) निष्ठुरं ; etc.

UNMERITED : expr. by circum. : v. TO DESERVE.

UNMINDFUL : अनवहित (f. ता) : v. CARELESS.

UNMISTAKABLE : असन्दिग्ध (f. ग्धा : undoubted : q. v.).

UNMIXED : (1) अमिश्र (f. श्रा) ; (2) असंमिश्र (f. श्रा) : v. also PURE.

UNMOLESTED (adv.) : (1) निराबाधं ; (2) निरुपद्रवं ; (3) निरुपप्लवं ; etc.

UNMOOR : मुञ्चति, मोचयति, उत्- (मुच्, c. 6. and 10.).

UNMOVED : अविचलित (f. ता) : v. also FIRM.

UNMUSICAL : (1) विस्वर (f. रा) ; (2) अपस्वर (f. रा) ; etc

UNNATURAL : I. Lit. : (1) अस्वाभाविक (f. की) ; (2) स्वभावविरुद्ध (f. द्धा), etc. II. Affected : q. v. : कृत्रिम (f. मा).

UNNECESSARILY : (1) निरर्थकं ; (2) निष्कारणं ; (3) निष्प्रयोजनं ; (4) वृथा (= in vain).

UNNECESSARY : (1) अनावश्यक (f. का) ; (2) अनावश्यकीय (f. या) ; (3) निष्प्रयोजन (f. ना = needless).

UNNERVE : बलं or सत्वं हरति, अप- (हृ, c. 1.) : v. TO WEAKEN.

UNNOTICED : (1) अलक्षित (f. ता) ; (2) अनालक्षित (f. ता) ; etc.

UNNUMBERED : असंख्यात (f. ता) : v. INNUMERABLE.

UNOBJECTIONABLE : expr. by circum. : v. TO OBJECT,-ION.

UNOBSERVED : I. Adj. : अलक्षित (f. ता) ; etc. II. Adv. : अलक्षितं.

UNOBSTRUCTED : (1) अबाधित (f. ता) ; (2) अप्रतिबन्ध (f. न्धा) : v. TO OBSTRUCT.

UNOCCUPIED : I. Having no employment : निर्व्यापार (f. रा), M. n. ; and sim. comp.s. II. Of land : perh. अनाहत (f. ता) and sim. comp.s.

UNOFFENDING : निरपराध (f. धा) : v. INNOCENT.

UNPACK : (1) उद्घाटयति (c. of घट्) ; (2) उन्मुञ्चति (मुच्, c. 6.).

UNPAID : I. Not discharged : अशोधित (f. ता) etc. II. Not paid : अदत्तवेतन (f. ना) etc.

UNPALATABLE : (1) अनास्वाद्य (f. द्या) ; (2) अरुच्य (f. च्या) ; etc.

UNPARALLED : (1) अद्वितीय (f. या) or rarely अतिशय (f. यी) (of things), *u. tale* अतिशयी कथा, K. ; (2) अप्रतिम (f. मा) (= incomparable).

UNPARDONABLE : (1) न क्षमार्ह (f. र्हा) ; (2) अक्षन्तव्य (f. व्या) ; etc.

UNPEOPLED : निर्जन (f. ना) : v. UNINHABITED.

UNPERCEIVED : I. Adj. : अलक्षित (f. ता) and sim. comp.s. II. Adv. : अलक्षितं and sim. comp.s.

UNPERFORMED : असमाप्त (f. प्ता) : v. INCOMPLETE, IMPERFECT.

UNPLEASANT : (1) अप्रिय (f. या) ; (2 अमनोज्ञ (f. ज्ञा) ; (3) अशोभन (f. ना) ; etc.

UNPLEASANTNESS : (1) अप्रियता ; (2) अमनोज्ञता ; (3) अशोभनत्वं.

UNPLOUGHED : अकृष्ट (f. ष्टा) ; (2) अविकृष्ट (f. ष्टा) ; (3) अवहित (f. ता).

UNPOLISHED : (1) असंस्कृत (f. ता) ; (2) अनुपस्कृत (f. ता) ; (3) अपरिष्कृत (f. ता) ; etc.

UNPOPULAR : (1) लोकविप्रिय (f. या) ; (2) जनविरागभाज् (mfn.) ; etc.

UNPOPULARITY : लोकविप्रियता ; (2) जनविरागिता ; etc.

UNPRACTISED : (1) अनभ्यस्त (f. स्ता) ; (2) अनभिज्ञ (f. ज्ञा = unacquainted) ; etc.

UNPRECEDENTED : (1) अपूर्व (f. र्वा) ; (2) अदृष्टपूर्व (f. र्वा) ; etc.

UNPREJUDICED : (1) अपक्षपातिन् (f. नी) ; (2) by circum.

UNPREMEDITATED : (1) असंकल्पित (f. ता) ; (2) अनाकलित (f. ता) ; etc.

UNPRETENDING : (1) विकत्थन (f. ना) ; (2) निरभिमान (f. ना) ; etc.

UNPRINCIPLED : (1) अधर्मनिष्ठ (f. ष्ठा) ; (2) असद्वृत्त (f. त्ता : of men) : v. WICKED.

UNPRODUCTIVE : निष्फल (f. ला) : v. FRUITLESS, PRODUCTIVE.

UNPROFITABLE : निरर्थक (f. का) : v. USELESS.

UNPROMISING : (1) अवर्द्धिष्णु ; (2) by circum.

UNPROPITIOUS : (1) अमङ्गल (f. ला) ; (2) अशुभ (f. भा) ; etc.

UNPROTECTED : (1) अरक्षित (f. ता) ; (2) अनभिरक्षित (f. ता) ; (3) अगुप्त (f. [प्ता) ; etc.

UNPUNISHED : (1) अदण्डित (f. ता) ; (2) अशासित (f. ता) ; (3) by circum.

UNQUALIFIED : I. Unfit : q. v. II. Not restricted : अबाध (f. धा).

UNQUESTIONABLE : (1) असन्दिग्ध (f. ग्धा) : v. UNDOUBTED ; (2) निर्विवाद (f. दा = undisputed).

UNRAVEL : अपावृणोति (वृ, c. 5.) : v. TO DISCLOSE, REVEAL.

UNREASONABLE : (1) अन्याय्य (f. य्या = unjust) ; (2) अपरिमित (f. ता = immoderate).

UNREGENERATE : I. Lit. : अपुनर्जात (f. ता). II. Fig. : अप्राप्तसंस्कार (f. [रा).

UNRELENTING : (1) निर्दय (f. या) ; (2) निष्ठुर (f. रा) ; (3) निष्करुण (f. णा) ; etc.

UNREMITTING : (1) अविरत (f. ता) ; (2) अविश्रान्त (f. न्ता) ; (3) सतत (f. [ता) ; etc.

UNRESERVED : असंयत (f. ता) : v. UNRESTRAINED.

UNRESERVEDLY : I. Frankly : (1) असंवृतं ; (2) असङ्कोचं. II. Without any limitation : असंयतं.

UNRESTRAINED : (1) असंयत (f. ता) ; (2) अयन्त्रित (f. ता) ; (3) अनियन्त्रित [(f. ता) : v. TO RESTRAIN, CHECK.

UNREVENGED : (1) अप्रतिकृत (f. ता) ; (2) अप्रतिहिंसित (f. ता) ; etc.

UNRIGHTEOUS : (1) अन्याय्य (f. य्या = unjust) ; (2) अन्यायपरायण (f. णा : of men) : v. IRRELIGIOUS, IMPIOUS.

UNRIGHTEOUSNESS : (1) अन्याय्यता, etc. (of acts) ; (2) अधार्मिकता, etc. (of men).

UNRIPE : (1) अपक्व (f. क्वा) ; (2) अपरिपक्व (f. क्वा) ; (3) अपरिणत (f. ता) ; (4) आमः (मा, मं = raw) : v. RIPE.

UNRIPENESS : (1) अपक्वता ; (2) अपरिपक्वता ; etc.

UNRIVALLED : (1) अद्वितीय (f. या) ; (2) अप्रतिम (f. मा) ; (3) अप्रतिरूप (f. पा) ; (4) अतुल (f. ला = incomparable : q. v.).

UNROLL : (1) अपा-वृणोति, वि- (वृ, c. 5.) : v. TO OPEN.

UNRUFFLED : (1) अक्षुब्ध (f. ब्धा) ; (2) असंक्षुब्ध (f. ब्धा) : v. CALM, QUIET.

UNRULY : अवश (f. शा).

UNSADDLE : पर्य्याणं etc. अपनयति (नी, c. 1. = remove : q. v.). *U.d.* व्यपनीतपर्य्याण (f. णा), K. [obstructed).

UNSAFE : (1) असुरक्षित (f. ता = unprotected) ; (2) साबाध (f. धा =

UNSALEABLE : (1) अविक्रेय (f. या) ; (2) अविक्रेतव्य (f. व्या) ; etc.

UNSATED, UNSATISFIED : (1) अतृप्त (f. प्ता) ; (2) असन्तुष्ट (f. ष्टा) ; etc.

UNSAVOURY : (1) अस्वादु (mfn.) ; (2) विरस (f. सा) : v. also OFFENSIVE.

UNSAY : प्रत्याख्याति (f. ख्या, c. 2.) : v. TO CONTRADICT.

UNSEAL : (1) मुद्रामुद्घाटयति (c. of घट्) or अपनयति (नी, c. 1.) ; (2) उन्मुद्रयति (nomi.) ; (3) विमुद्रयति (nomi.).

UNSEARCHABLE : (1) अमार्ग्य (f. र्ग्या) ; (2) दुर्भेद्य (f. द्या = impenetrable).

UNSEASONABLE : (1) अकाल- or असमय- in comp. ; (2) आकालिक (f. की) ; (3) असामयिक (f. की).

UNSEASONABLY : (1) अकाले ; (2) असमये : (3) by comp.

UNSEEMLY : (1) अनुचित (f. ता = improper) ; (2) अविनीत (f. ता = indecent).

UNSELFISH : (1) अस्वार्थपर (f. रा), etc. ; (2) उदार (f. रा = liberal).

UNSERVICABLE : अनुपयोगिन् (f. नी) : v. USELESS.

UNSETTLE : (1) आकुलयति (nomi.) ; (2) क्षोभयति (c. of क्षुभ् = agitate).

UNSETTLED ; (1) अस्थिर (f. रा) v. UNCERTAIN ; (2) अव्यवस्थित (f. ता).

UNSHACKLE : मोचयति, परि-, वि- (मुच्, c. 1.) : v. TO RELEASE, FREE.

UNSHAKEN : अप्रकम्प्य (f. म्प्या), Ki. XI. 39 ; etc : v. TO SHAKE, FIRM.

UNSHEATH : कोषात् उद्धरति (हृ, c. 1.), M. n., निष्कर्षति (कृष्, c. 1 = to draw out), etc. *U.e.l* : (1) विकोष (f. षा), Ki. XVII. 45. ; (2) निष्कोश (f. शा), Vi. VI. 53.

UNSHIP : पोतान्निष्क्रामयति (c. of क्रम्), बहिष्करोति, etc.

UNSHORN : (1) अकृत्त (f. त्ता = uncut) ; (2) अहृत (f. ता = unrobbed),

UNSIGTLY : (1) विरूपदर्शन (f. ना) ; (2) अप्रियदर्शन (f. ना) ; etc.

UNSKILFUL, UNSKILLED : (1) अकुशल (f. ला) ; (2) अनिपुण (f. णा) ; (3) अदक्ष (f. क्षा) : V. SKILFUL.

UNSKILFULNESS : (1) अकौशलं ; (2) अदाक्ष्यं ; (3) अनैपुण्यं ; etc.

UNSOCIABLE : सङ्गविमुख (f. खी) and sim. comp.s : V. SOCIABLE.

UNSOLICITIONS : (1) अनुद्दिष्ट (f. ष्टा) ; (2) निरुद्देश (f. शा) ; (5) निश्चिन्त (f. न्ता).

UNSOPHISTICATED : सरल (f. ला) : V. SIMPLE, SINCERE. [V. SOUND.

UNSOUND : I. In gen. : असार (f. रा). II. Of health : अस्वस्थ (f. स्था) :

UNSPARING : I. Merciless, severe : कठोर (f. रा). II. Liberal, profuse : q. v.

UNSPEAKABLE : (1) अकथनीय (f. या) ; (2) अनाख्येय (f. या) ; etc.

UNSTABLE : अस्थिर (f. रा) : V. INCONSTANT, FICKLE.

UNSTAINED : (1) निष्कलङ्क (f. ङ्का) ; (2) अकलङ्कित (f. ता) ; etc.

UNSTEADINESS : (1) अस्थैर्यं ; (2) अस्थिरता or -त्वं ; (3) अनवस्थितिः : V. FICKLENESS. [fickle).

UNSTEADY : (1) अस्थिर (f. रा) ; (2) अनवस्थित (f. ता) ; (3) चपल (f. ला =

UNSTRING : I. Lit. : (1) by circum. V. STRING, TO REMOVE, FREE ; (2) शिथिलयति (nomi. : = loosen). II. Fig. : शिथिलयति (nomi.) : V. TO SLAKEN.

UNSUBSTANTIAL : असार (f. रा) : V. SUBSTANTIAL.

UNSUCCESSFUL : (1) अकृतार्थ (f. र्था : of men) V. SUCCESSFUL ; (2) निष्फल (f. ला : of acts) V. FRUITLESS.

UNSUCCESSFULLY : expr. by circum. [ग्या) ; etc.

UNSUITABLE : (1) अनुचित (f. ता) ; (2) अनुपयुक्त (f. क्ता) ; (3) अयोग्य (f.

UNSUITABLENESS : (1) अनौचित्यं ; (2) अनुपयुक्तता ; etc.

UNSUITABLY : expr. by comp. or circum.

UNSULTED : अदूषित (f. ता) : V. UNSTAINED.

UNSUSPECTING, UNSUSPICIOUS : अनाशङ्किन् (f. नी) ; etc. [etc.

UNTAMABLE : (1) दुर्दम (f. मा) ; (2) अदम्य (f. म्या) ; (3) दुर्दान्त (f. न्ता) ;

UNTENABLE : (1) असुरक्ष (f. क्षा) ; (2) by circum.

UNTENANTED : निरधिवास (f. सा : ?) : V. TENANT, DEVOID OF. [FUL.

UNTHANKFUL, UNTHANKING : अकृतज्ञ (f. ज्ञा = ungrateful) : V. THANK-

UNTIDINESS, UNTIDY : V. SLOVENLINESS, SLOVENLY.

UNTIE : (1) मोचयति or मोचयति (मुच् or मुच्, c. 10. = release), *shall u. him* एनं मोचयेत्, Sr. ; (2) शिथिलयति or श्लथयति (nomi. = loosen),

the tight nuts bring u.d by preceptors गुरुग्रथीकृतदृढपश्रि:, N. xxii. 154. ; (3) निवधाति (धन्य, c. 9. : rare), Sr.

Until : यावत्, u. *the day and whole night passed* यावदपासरशासर: शर्वरी च सर्वा, D. vi. : v. till.

Untimely : I. Adj. : (1) असामयिक (f. की) ; (2) आकालिक (f. की) ; (3) by comp., *u. death of men* अकालमरणं नृणाम्, M. p. 7. 2. II. Adv. : (1) अकाले ; (2) असमये ; etc.

Untired : (1) अक्लान्त (f. न्ता) ; (2) अखिन्न (f. न्ना) ; etc.

Unto : v. to.

Untold : I. Not told : अनुक्त (f. क्ता) etc. : v. to tell, related. II. Not counted : असंख्यात (f. ता .

Untouched : I. Adj. : (1) अस्पृष्ट (f. ष्टा) ; (2) असम्पृक्त (f. क्ता). II. Adv. : असंस्पृश्य, etc.

Utoward : विषम (f. मा) : v. perverse, stubborn. [ता : rare).

Untrained : (1) अशिक्षित (f. ता) ; (2) अविनीत (f. ता) ; (3) अनागमित (f.

Untried : I. Not tested : अपरीक्षित (f. ता). II. Judicially : अनिर्णीत (f. ता).

Untrodden : अक्षुण्ण (f. ण्णा) : v. to tread.

Untrue : असत्य (f. त्या) : v. false.

Untruly : मिथ्या : v. falsely.

Untruth : (1) असत्यं ; (2) अनृतं : v. falsehood, lie.

Untwine, Untwist : अपा- वृणोति (वृ, c. 5.) : v. to open.

Unusual : (1) असाधारण (f. णी) v. uncommon ; (2) अपूर्व (f. र्वा), Oh ! *your such sloth is u.* अपूर्वमालस्यमहो तवेदृशं, N. ix. 90. v. strange, wonderful. [rarely.

Unusually : expr. by comp. or circum. : v. also exceedingly,

Unutterable : (1) अनिर्वचनीय (f. या) ; (2) अनाख्येय (f. या) ; (3) अकथनीय (f. या) ; etc.

Unvarnished : fig. : अकृत्रिम (f. मा) : v. unaffected, plain.

Unveil : अपावृणोति (वृ, c. 5) . v. to open.

Unwarrantable : अन्याय्य (f. य्या) : v. unjust, improper.

Unwary : प्रमत्त (f. त्ता) : v. careless.

Unwavering : अविचलित (f. ता) : v. firm, constant.

Unwearied : (1) अक्लान्त (f. न्ता) ; (2) अखिन्न (f. न्ना) ; etc.

Unwelcome : (1) अनभिमत (f. ता) ; (2) अप्रिय (f. या = unpleasant).

UNWELL : असुस्थ or अस्वस्थ (f. स्था), *became u.* अस्वस्थोऽभूत्, K. s. VIII. 23.; *looks very u.* बलवदस्वस्थशरीरा दृश्यते, Sa. III. : v. also ILL, SICK.

UNWHOLESOME : (1) अपथ्य (f. थ्या) ; (2) अहित (f. ता) : v. WHOLESOME.

UNWIELDY : I. Unmanagable : q. v. II. Big, heavy : q. v.

UNWIND : विग्रथ्नाति (ग्रन्थ्, c. 9. = untie) : v. TO OPEN, FREE.

UNWISE : अज्ञ (f. ज्ञा) : v. IGNORANT, FOOLISH.

UNWISELY : मूढतया : v. FOOLISHLY.

UNWITTINGLY : (1) अज्ञानतः ; (2) अज्ञानात् ; (3) अबोधपूर्वं.

UNWORTHILY : (1) अनर्हं ; (2) अयोग्यं ; (3) by circum.

UNWORTHINESS : (1) अनर्हता ; (2) अयोग्यता ; (3) निर्गुणता = absence of excellences : of men.

UNWORTHY : (1) अनर्ह (f. र्हा) ; (2) अयोग्य (f. ग्या), *I am u. of this* अयोग्या वयमेतस्य, Mu. VII. ; (3) by circum. v. TO BECOME.

UNWRAP : अपावृणोति (वृ, c. 5.) : v. TO OPEN.

UNWRITTEN : (1) अलिखित (f. ता) ; (2) मौखिक (f. की = verbal).

UNWROUGHT : (1) अकृत (f. ता) ; (2) असंस्कृत (f. ता) ; etc.

UNYIELDING : (1) अनावर्जनीय (f. या) : v. TO YIELD.

UNYOKE : I. Lit. : मोचयति or मोक्षयति (मुच् or मुक्ष्, c. 10.). II. To separate : q. v. : वियोजयति (युज्, c. 10.), *u.d* i. e. unrestrained : उच्छृङ्खल (f. ला).

UP (adv.) : (1) उत्- in comp., *going up and down* उत्सर्पणापसर्पणं, B. P. x. 44. 4. ; *with arms up* उद्बाहु (mfn.), R. I. 3. ; (2) ऊर्ध्वं, *up, sidewise and down* ऊर्ध्वं तिरश्चीनमधश्च, Ki. XVI. 50. ; (3) उपरि, *if they look up and up* उपर्युपरि पश्यन्तः, H. II. 2.

UP (subs.) : I. Lit. : उन्नतं. II. Fig. : उन्नतिः : v. DOWN.

UP (prep.) : v. AGAINST.

UP TO : (1) by comp. with आ, *land of the earth u. to the ocean* आसमुद्रक्षितीशाः ; *working up to fructification* आफलोदयकर्मन् (mfn.), R. I. 5. ; (3) पर्यन्त in comp., *from brother up to husband* भ्रात्रादिभर्तृपर्यन्त (f. न्ता), D. 72. ; (3) यावत् (with acc. : rare), *u. to marriage* परिणयनं यावत्, D. 77.

UPBRAID : भर्त्सयति (भर्त्स्, c. 10.) : v. TO REPROACH.

UPHILL : I. Lit. : उत्सर्पिन् (f. णी). II. Difficult : विषम (f. मा).

UPHOLD : समर्थयति (अर्थ्, c. 10. : v. TO SUPPORT, DEFEND).

UPHOLSTERER : *उपस्काराजीवः and sim. comp.s.

Upland : उच्चभूमिः and sim. comp.s.

Upon : उपरि (with gen.) : v. on.

Upper : उपरितन (f. नी); (2) ऊर्ध्वतन (f. नी); (3) ऊर्ध्व (f. र्ध्वा); (4) ऊर्ध्वस्थ (f. स्था); (5) उपरिस्थ (f. स्था); (6) उत्तर (f. रा), *u. half* उत्तरार्द्धं.

Upperhand : Ph. : *to get the u.* अभिभवति (भू, c. 1.) : v. also ascendency.

Uppermost : सर्वोपरिस्थ (f. स्था) : v. upper. [शुचि (mfn.).

Upright : I. Erect : q. v. : उन्नत (f. ता). II. Honest, just : q. v. :

Uprightly : I. Erectly : दण्डायमान (f. ना). II. Honestly : शुचि.

Uprightness : I. Erection : q. v. II. Honesty, justness : q. v. : शुचित्वं-ता. [quarrel.

Uproar : (1) कोलाहलः ; (2) कलकलः ; (3) हलहलायितं : v. also tumult,

Uproot : (1) उन्मूलयति, सं- (nomi.), *u.ing big trees* उन्मूलयन् महाद्रुमान्, Mah. ; *to u. the enemy* उन्मूलयिष्यन् विपक्षं, Ki. ; (2) मूलोच्छेदं करोति, etc.

Upset : पर्यावर्तयति (c. of वृत्) : v. overturn, overthrow.

Upshot : परिणामः : v. end, conclusion. [व्यस्तं (f. स्तां) करोति.

Upside : अधरांशः and sim. comp.s. Ph. : *to turn u. down* (fig.) व्यस्-

Upstart : (1) नवोत्थान (f. ना) ; (2) नवर्द्धि (mfn.) ; etc.

Upward,-s : I. Of direction : (1) ऊर्ध्वं ; (2) उपरि ; (3) उच्चैः (=high). II. Of number : अधि- or अधिक- in comp., *u. of twenty* अधिकविंश (f. शा), An.

Urban : (1) पौर (f. री) ; (2) नागर (f. री) ; (3) नागरिक (f. की).

Urbanity : दाक्षिण्यं : v. politeness, refineness.

Urchin : (1) वटुः ; (2) माणवकः.

Urethra : (1) मूत्रमार्गः and sim. comp.s ; (2) मूत्रस्रोतःपथः, Bhá.

Urge : (1) प्रोत्साहयति (c. of सह्) v. to incite ; (2) प्रचोदयति (चुद्, c. 10.), *u.d the charioteer to go quick* चोदयामास शीघ्रं याहीति सारथिं, Rám. ii. 39. 42. ; (3) अनुरुणद्धि (रुध्, c. 7.) v. to press.

Urgency : I. Importunity : (1) अनुरोधः ; (2) ग्रहः or ग्राहः ; (3) निर्बन्धः. II. Pressure : (1) उपरोधः ; (2) भारः (= burden).

Urgent : (1) गुरु (f. also र्व्वी = important) ; (2) उपरोधक (f. धिका = pressing).

Urgently : (1) निर्बन्धेन (= pressingly) ; (2) बलवत् (=forcibly).

Urinal : °वग्रहः (ग्राहः) and sim. comp.s.

URINARY : I. Adj. : by comp. II. Subs. : मूत्रशाला and sim. comp.s.

URINE : (1) मूत्रं, *to void u.* मूत्रं उत्सृजति or विसृजति, मूत्रोत्सारं करोति, etc. ; (2) प्रस्रावः.

URN : (1) कुम्भः ; (2) कलसः (सी, सं).

USAGE : व्यवहारः : V. USE, PRACTICE.

USE (subs.) : I. Employment, application : (1) प्रयोग, *u. of words* पदप्रयोगः, N. XXII. 84. ; *popular u. is of more force than grammar* व्याकरणाल्लोके प्रयोग एव बलीयान्, Com. ; (2) व्यवहारः, *making u. of signs on account of deafness,* बधिरतया संज्ञाव्यवहारिन् (f. णी), K. II. Utility : (1) उपयोगः, *does not know u.* ममोपयोगं न जानाति, H. II. ; (2) प्रयोजनं (= need), *of no u.,* i. e. *simply to fill the foot* निरर्थकं, पादपूरणमात्रप्रयोजनं, Káv. VII. ; (3) अर्थः : V. OBJECT, PURPOSE. Ph. : *to be of u.,* i. e. useful : q. v.

USE (v. t.) : I. To put to purpose : (1) उपयुंक्ते, -योजयति (युज्, c. 7. and 10.), *onions u.d with herbs* शाके पलाण्डुरुपयोजितः, Bhá. ; *I wish to u. all that (in satisfying) great Brahmins* अहमिच्छामि तत्सर्वमुपयोक्तुं द्विजाग्र्येभ्यः, Mah. II. 33. 19. II. To employ : (1) प्रयुंक्ते, or प्रयोजयति (युज्, c. 7. and 10.), *no one u.s the word* DAIBATA *in the masculine,* दैवतशब्दः पुंसि न केनचित् प्रयुज्यते, Káv. VII. ; *in u.ing once* सकृत् प्रयोगे, Mit. : V. also TO PRACTICE. III. To treat : q. v. : व्यवहरति, (हृ, c. 1.). IV. To spend : q. v.

USE (v. i.) : I. Of habitual past. : expr. by पुरा and लट् : *you who u.d to be aroused* पुरायो विबोध्यसे, Ki. I. 38. II. = accustomed, acquainted with : q. v.

USEFUL : (1) उपयोगिन् (f. नी) ; (2) हित (f. ता = beneficial, wholesome : q. v.) ; (3) by subs. : V. USE (II).

USEFULLY : (1) सोपयोगं ; (2) सफलं (= fruitfully) ; (3) न वृथा, etc. (= not in vain) ; (4) by circum.

USEFULNESS : उपयोगिता, N. II. 43. : V. FITNESS, BENEFIT, USE (II).

USELESS : (1) निरर्थक (f. का) ; (2) निष्प्रयोजन (f. ना) ; (3) निरुपयोग (f. गा) (4) अनुपयोगिन् (f. नी) ; (5) वृथा in comp.

USELESSLY : (1) निरर्थकं ; (2) निष्प्रयोजनं ; (3) वृथा (= in vain).

USELESSNESS : (1) अनुपयोगः -गिता ; (2) निष्प्रयोजनता ; (3) निरर्थकता.

USER : in law : व्यवहारः : V. USE, PRACTICE. [शिक्षक.

USHER : I. Of a court : शोधनकः, Mr. IX. II. A teacher : *अनु-

USHER IN : I. To admit : q. v. : प्रवेशयति (c. of विश्). II. To bring on : आवहति (वह्, c. 1.).

USUAL : (1) साधारण (f. णी) v. COMMON ; (2) प्रायिक (f. की = found as rule) ; (3) व्यवहारिक (f. की = costomery) ; (4) लौकिक (f. की = popular) ; (5) प्रसिद्ध (f. द्धा = wellknown).

USUALLY : (1) साधारणेन (= commonly) ; (2) प्रायेण (= as a rule : generally.

USUFRUCT : फलाधिकार: or फलभोगाधिकार:, *u.ary* फलाधिकारिन् (f. णी).

USURER : (1) कु(कौ)सीदिक: ; (2) वार्धुषिक: ; (3) वृद्ध्याजीव:.

USURIOUS : (1) कौसीद (f. दी) or कौसीदिक (f. की) ; (2) विपुल (f. ला = enormous : as u. rate).

USURP : बलाद्गृह्णाति (ग्रह्, c. 9.) or आत्मसात् करोति.

USURPATION : *बलाद्ग्रहणं or आत्मसात्करणं.

USURPER : बलाद्ग्राहिन् (f. णी) or आत्मसात्कारिन् (f. णी).

USURY : (1) कुसीदं - पथ:, *poverty from u.* कुसीदाद्दारिद्र्यं, P. ; (2) वार्धुष्यं [(3) कौसीद्यं.

UTENSIL : (1) भाण्डं ; (2) उपकरणं ; (3) उपस्कर:.

UTERINE : *u. brother* अन्यपितृजो भ्राता, K. b.

UTERUS : (1) गर्भशय्या ; (2) गर्भकोश: ; (3) गर्भाशय: ; (4) जरायु:.

UTILITARIAN : *उपयोगवादिन् (f. नी), *n. doctrine* *उपयोगवाद:.

UTILITY : उपयोग: : v. USE, USEFULNESS.

UTMOST : परम (f. मा) : v. EXTREME. Ph. : *to the u. of one's power* यावच्छक्तित: ; *to try one's u.* यावच्छक्यं यतते ; *the u. limit* परा कोटि:.

UTOPIAN : perh. काल्पनिक (f. की) or मन:सृष्ट (f. ष्टा).

UTTER (adj.) : सम्पूर्ण (f. र्णा) : v. COMPLETE, ENTIRE.

UTTER (v.) : (1) उद्- ईरयति (ईर्, c. 10.) ; (2) व्या-हरति, उदा-, (हृ, c. 1.) ; (3) उच्चारयति (c. of चर्) : v. TO PRONOUNCE, SPEAK.

UTTERANCE : (1) उच्चार: -णं (= pronunciation), *easy of u.* सुखोच्चार्य (f. र्या) ; (2) व्याहार:, व्याहरणं or व्याहृति: ; (3) उदीरितं, सं- ; (4) उद्गार: or उद्गिरणं.

UTTERLY : अशेषेण : v. WHOLLY, COMPLETELY.

UTTERMOST : v. UTMOST.

UVULA : (1) उपजिह्वा ; (2) अलिजिह्वा ; (3) घण्टिका.

UXORIOUS : (1) स्त्रीवश्य (f. श्या), P. IX. 7. ; (2) स्त्रीविधेय: (या, यं) ; (3) [स्त्रीवश (f. शा) ; etc.

V

Vacancy : I. The state : (1) शून्यता ; (2) रिक्तता. II. Vacant post, etc. : (1) शून्यं ; (2) रिक्तं.

Vacant : शून्य (f. न्या), *placing me in v. (throne)* शून्ये संप्रविधाय मां, Mah. IV. 38. 17. ; *scarcely went towards her house with a v. mind* शून्या जगाम भवनाभिमुखी कथंचित्, Ku. III. 75. ; *having v. looks* शून्याकृति (mfn.), Ki. XVII. 39. : v. also EMPTY, FREE, UNOCCUPIED.

Vacate : उत्सृजति (सृज्, c. 6.) : v. TO RELINQUISH, LEAVE, EMPTY.

Vacation : (1) अवकाश: (?) ; (2) विराम: (?).

Vaccinate : गोवीजं निवेशयति (c. of विश्) (?).

Vaccination : गोवीजनिवेशनं (?) and sim. comp.s.

Vaccine : I. Cow's : गव्य (f. व्या). II. Of vaccination : by comp.

Vacillate : दोलायते (nomi.) : v. TO WAVER, SWING.

Vacillating (adj.) : of men : अस्थिर (f. रा) v. FICKLE.

Vacillation : अस्थिरता : v. FICKLENESS, INCONSTANCY.

Vacuity, Vacuum : (1) शून्यं ; (2) खं (rare).

Vagabond : (1) अविज्ञातनिवास (f. सा), Mit. and sim. comp.s ; गूढचारिन् (f. णी), M. n. IX. 260. ; *he leads a v. life* स गूढं चरति वासो न ज्ञात:.

Vagary : (1) मति: (?) ; (2) भ्रान्तं, वि- (?).

Vagrancy : (1) *गूढचारिविषयको विधि:.

Vagrant : v. VAGABOND.

Vague : (1) अनिश्चित (f. ता) v. UNCERTAIN ; (2) सन्दिग्ध (f. ग्धा) v. DOUBTFUL.

Vaguely : (1) अनिश्चितं v. UNCERTAINLY ; (2) सन्दिग्धं = doubtfully.

Vagueness : (1) अनिश्चय: (= uncertainty) ; (2) सन्दिग्धता (= doubtfulness).

Vain : I. In gen. : (1) निष्फल (f. ला = fruitless : q. v.), *one whose efforts are v.* निष्फलप्रयत्न (f. त्ना), M. n. on Ki. XV. 46. ; (2) निरर्थक (f. र्थिका = useless : q. v.), *advice is now v.* इदानीं निरर्थका: खलु उपदेशा:, K. ; (3) व्यर्थ (f. र्था = 2.) ; (4) मोघ (f. घा), *made her hand v.* तत्पाणिं मोघं वितेने, N. III. 5. ; (5) वृथा in comp., *v. jest* वृथापरीहास:,

N. IX. 25.; *your toils are v.* वृथाश्रमः, Ki. v. 45. II. Proud : वृथाभिमानिन् (f. नी), and sim. comp.s. III. Showy, ostentatious : q. v.

VAIN, IN-, VAINLY : (1) वृथा, *do not talk in v.* न वृथा वाक्यं समुच्चारयेत्, J.; (2) व्यर्थं, *and why are you tiring yourself in v.* व्यर्थं परिश्राम्यसि वा किमर्थं, N. III. 13.; (3) मुधा, *why in v.*, Ve. III. 4.; (4) निरर्थकं (= 2); (5) निष्फलं (= fruitlessly).

VAIN-GLORIOUS : वृथाभिमानिन् (f. नी) and sim. comp.s : v. BOASTFUL.

VALE : उपत्यका : v. VALLEY.

VALEDICTION : आमन्त्रणं : v. FAREWELL.

VALEDICTORY : expr. by comp.

VALERIAN : a plant : जननी (Wilson).

VALET : (1) पार्श्वचरः; (2) पार्श्विकः; (3) चेटः.

VALETUDINARIAN : (1) रोगिन् (f. णी = sickly); (2) दुर्बल (f. ला = weak).

VALIANT : (1) विक्रान्तः (f. न्ता); (2) पराक्रान्त (f. न्ता); (3) पराक्रमशालिन् (f. नी); etc. : v. also BRAVE, STRONG.

VALIANTLY : (1) साहसपूर्वकं; (2) सविक्रमं; etc.

VALID : (1) प्रबल (f. ला); (2) बलवत् (f. ती) : v. STRONG, SOUND, GOOD.

VALIDITY : (1) प्रबलता; (2) प्राबल्यं; (3) बलवत्त्वं -ता : v. STRONGNESS, SOUNDNESS.

VALLEY : (1) उपत्यका; (2) द्रोणी (Wilson).

VALOUR : (1) विक्रमः; (2) पराक्रमः; (3) विक्रान्तिः : v. also BOLDNESS, PROWESS, STRENGTH.

VALOROUS : विक्रान्त (f. न्ता) : v. VALIANT, BRAVE.

VALUABLE : I. Adj. : बहुमूल्य (f. ल्या) and sim. comp.s : v. COSTLY, RICH. II. Subs. : (1) बहुमूल्यद्रव्यं and sim. expr.s.

VALUATION : मूल्यनिरूपणं and sim. comp.s.

VALUE (subs.) : I. Price (lit. and fig.) : q. v. : (1) मूल्यं; (2) अर्घः, *as it is above all value* अनर्घत्वात्, H. II. Precise import : शक्तिः.

VALUE (v.) : I. Lit. : मूल्यं or अर्घं निरूपयति (रूप् c. 10.) or ख्यापयति, सं- (c. of ख्या). II. Estimate : q. v. : (1) मन्यते (मन्, c. 4.), *to v. much* बहु मन्यते, An.; (2) आकलयति (कल्, c. 10.) v. TO CONSIDER.

VALUER : I. Lit. : (1) मूल्यनिरूपक (f. पिका); (2) अर्घसंख्यापक (f. पिका). II. Fig. : expr.ed by verb.

VALVE : I. Of a door : कपा(वा)ट (mfn.). II. Of a mechine : perh. पिधानं.

VAMPIRE : I. A ghost : (1) भूतः ; (2) प्रेतः. II. An extortioner : (1) निष्कर्षक (f. र्षिका) ; (2) चूषक (f. षिका). III. A bat : भङ्गारी.

VAN : I. Front : q. v. : मुखं. II. Car : q. v. : यानं.

VANDALISM : वार्वरिकत्वं -ता : v. also CRUELTY, FEROCITY.

VANE : वायुदर्शनी (?) and sim. comp.s.

VAN-GAUARD : (1) अग्रानीकं ; (2) नासीरचराः (m. pl.) ; (3) सेनामुखं ; etc.

VANISH : (1) नश्यति, वि- (नश्, c. 4.) : v. TO DISAPPEAR ; (2) पलायते (अय्, c. 1. = fly), *so long this account will not v.* तावदिदमाख्यानं न पलायिष्यते, H. IV.

VANITY : (1) वृथाभिमानः ; (2) मिथ्याभिमानिता ; and sim. comp.s.

VANQUISH : पराजयते (जि, c. 1.) : V. TO DEFEAT, CONQUER.

VANQUILHER : जेतृ (f. त्री) : V. VICTOR.

VANTAGE, VANTAGE GROUND : अग्रभूमिः : v. also SUPDRIORITY.

VAPID : (1) निरस (f. सा) ; (2) नीरस (f. सा) ; (3) रसहीन (f. ना).

VAPOROUS, VAPORY : I. Lit. : बाष्पमय (f. यी). II. Fig. : असार (f. रा).

VAPOUR : I. Subs. : बाष्पः. II. Verb : विकत्थते (कत्थ्, c. 10.) V. TO BREAK.

VARIABLE : (1) अस्थिर (f. रा) V. INCONSTANT ; (2) चपल (f. ला) v. FICKLE ; (3) परिवर्त्तनशील (f. ला = changeable).

VARIABLENESS : (1) अस्थैर्यं V. INCONSTANCY ; (2) चपलता V. FICKLENESS ; (3) परिवर्त्तनशीलत्वं (= changeableness).

VARIANCE : भेदः V. DIFFERENCE, DISSENSION.

VARIATION : परिवृत्तिः : V. CHANGE.

VARIED : विविधविषयक (f. का) : V. VARIOUS.

VARIEGATE : (1) चित्रयति (nomi.) ; (2 चित्रीकरोति ; (3) कर्बुरीकरोति ; (4) शबलीकरोति. *V.d* : (1) चित्र (f. त्रा) ; (2) चित्रविचित्र (f. त्रा) ; (3) कर्बुर (f. रा) or कर्बुरित (f. ता), *v. like the dove* कपोतकर्बुर (f. रा), Kn. IV. 27. ; (4) किर्मीर (f. रा) or किर्मीरित (f. ता), *v.d with planets* ग्रहैर्विकिर्मीरित (f. ता), N. XXII. 18. : 5) शबल (f. ला), *the v.d sky* शबलं विहाय, Vi. VII. 26. ; (6) कल्मष (f. रा : rare).

VARIETY : I. Diversity : (1) वैचित्र्यं ; (2) विचित्रता. Ph. : *v. of* = various : q. v. II. Difference, kind : भेदः, प्र-, *pati is a v. of cloth* पटिः पटभेदे, Medini. Ph. : *men have v. of tastes* भिन्नरुचिर्लोकः, R.

VARIOUS : (1) विविध (f. धा), *and with v. wild rice* विविधैश्चैव नीवारैः, Mat. ;

I was the v. object of their glances विविधमद्भमभूवं पात्रमालोकितानां, Mal. I. 24. ; (2) नानाविध (f. धा) or नाना (= many), *of v. colours* नानारागविराग (f. गा), Mah. II. 68. 48. ; *of v. hues* नानावर्ण (f. र्णा), Mat. ; (3) बहुविध (f. धा) and sim. comp.s, *with v. means of cheating* नैकविधविप्रलम्भोपायैः, D. I. ; *v. weapons* पृथग्विधानि शस्त्राणि, Ki. XVI. 34.

VARIOUSLY : (1) बहुधा, R. X. 26. ; (2) नैकधा or अनेकधा ; (3) विविधं ; (4) by circum.

VARNISH : I. Subs. : कुङ्कुभः -कः,, (Wilson). II. Verb : कुङ्कुभयति (nomi.) (?). [TO DIFFER.

VARY (v. i.) : (1) भिद्यते (pass. of भिद्) ; (2) with भिन्न (f. न्ना), वि- : V.

VARY (v. t.) : I. To alter, change : q. v. : परिवर्त्तयति (c. of वृत्). II. To diversify : नानाविधं (धां) करोति : V. VARIOUS.

VASE : (1) कुम्भः ; (2) कलशः.

VASSAL : प्रजा : V. SUBJECT.

VAST : विपुल (f. ला) : V. LARGE, ENORMOUS.

VASTLY : विपुलं : V. LARGELY, IMMENSELY.

VASTNESS : विपुलता -त्वं : V. LARGENESS, IMMENSITY.

VAT : वृहद्भाण्डविशेषः, कुण्डं.

VATICINATE : V. TO PROPHESY, PREDICT.

VAULT (subs.) : I. Arched roof : क्रोडकशीर्षं, (Wilson). Ph. : *v. of heaven* नभोमण्डलं and sim. comp.s. II. Cellar : गुप्तिः (?). III. Leap : q. v. : लम्फः.

VAULT (v.) : I. To form a vault : expr. by subs. : V. TO FORM, VAULT. II. To leaf : q. v. : लम्फं ददाति (दा, c. 3.).

VAUNT : विकत्थते (कत्थ्, c. 1.) : V. TO BOAST. *V.ing* विकत्थना.

VAUNTER : विकत्थिन् (f. नी) : V. BOASTER, BOASTFUL.

VEAL : (1) गोवत्समांसं ; (2) वत्सामिषं ; etc.

VEER : I. Intrans. : परावर्त्तते (वृत्, c. 1.). II. Trans. : परावर्त्तयति (c. of वृत्) : V. TO TURN, CHANGE.

VEGETABLE (subs.) : for table : शाक (mn.), *we shall now speak of v.s* शाकान्यत ऊर्ध्वं वक्ष्यामः, Sr.

VEGETABLE (adj.) : (1) उद्भिद (mfn.) ; (2) उद्भिज्ज (f. ज्जा) ; (3) औद्भिद (f. दी), *the v. kingdom is fourfold* औद्भिदन्तु चतुर्विधं, C. s. [Sr. usses उद्भिज्ज in a different sense].

Vegetate : I. To grow, come out : q. v. : उद्भिद्यते (pass. भिद्). II. Fig. : perh. भावशक्तिमुपजीवति, etc.

Vegetation : I Germination : उद्भेदः. II. Plants : उद्भिद् (mfn.).

Vehemence : चण्डता प्र-, उग्र- : v. SHARPNESS, SPEED.

Vehement : चण्ड (f. ण्डा), प्र-, उग्र-, *v. wind* चण्डो मरुत्, Ki. XVII. 44. : v. SHARP, STRONG.

Vehemently : (1) चण्डं, प्र-, उग्र- ; (2) by comp. : v. also SHARPLY, [STRONG.

Vehicle : I. Carriage : q. v. : यानं. II. Medium : द्वारं.

Veil (v.) : अवगुण्ठयति (गुण्ठ्, c. 10.), *with the body covered and (head) v.ed* संवीताङ्गोऽवगुण्ठित, M. 4. 49. : v. TO COVER.

Veil (subs.) : अवगुण्ठनं, *let me remove your v.* अपनेष्यामि तावत्तेऽवगुण्ठनं, Sa. v. : v. also COVER, SCREEN.

Vein : I. Animal : (1) शिरा (gen. term) ; (2) धमनी (= artery) ; (3) नाडी. II. Of leaves : शिरा, K. III. Of stones : रेखा or लेखा, *full of v.s* रेखाकीर्ण (f. र्णा), V. m. 82. 4. IV. Fig. : stream, train : q. v. : स्रोतस् (n.). V. Temper : q. v. : प्रकृतिः.

Veined, Veiny : (1) शिराल (f. ला) (?) ; (2) by comp.

Velocity : (1) जवः ; (2) वेगः : v. SPEED.

Venal : *v. beauty* पण्यस्त्री ; *v. prostitute ; v. services* धनक्रीता ; *v. servant of Minerva* ज्ञानपण्यो वणिक्, Mah. : v. also CORRUPT.

Venality : (1) धनसेवता, ; (2) by circum. : v. also CORRUPTION.

Vend : विक्रीणीते : v. TO SELL.

Vender : विक्रयकारिन् (f. णी) : v. SELLER.

Vendible : विक्रेय (f. या) : v. SALEABLE.

Venerable : (1) पूज्यतम (f. मा) : v. REVERENT, RESPECTABLE.

Venerate : समभ्यर्चयति (अर्च्, c. 1.) : v. REMOVE, RESPECT.

Veneration : अर्चा : v. REVERENCE, RESPECT.

Venereal : *v. disease* योनिरोगः, Sr. ; *v.* (i. e. aphrodisiac) *treatment* वाजीकरो विधिः, Bhâ.

Vene-section : (1) शिराव्यधः, Sr. ; (3) शिरावेधः.

Vengeance : प्रतिहिंसा : v. REVENGE.

Venial : (1) लघु (f. also घ्वी = light) ; (2) मर्षणीय f. या = forgivable).

Venison : (1) मृगमांसं ; (2) हारिणं मांसं, etc.

Venom : विषं : v. POISON.

Venomous : [illegible]विष (f. षा) : v. POISONOUS.

Vent (v.) : विसृजति (सृज्, c. 6.) : v. EMIT, THROW. [q. v.

Vent (subs.) : I. In gen. : छिद्रं : v. APERTURE, HOLE. II. Sale :

Ventilate : I. To fan : q. v. : वीजयति (वीज्, c. 10.). II. To cause air to pass : *the house is well v.d* वायुप्रसारबहुलं गृहं. III. To circulate : प्रचारयति (c. of चर्).

Ventilation : I. Lit. : वायुप्रसारः and sim. comp.s. II. Fig. : प्रचारः.

Ventilator : I. A machine : *वायुप्रसारिणी (?). II. Publisher : प्रचारक (f. रिका).

Ventricle : कोशः(षः), *fourth v.* *चतुर्थकोश.

Ventriloquism : (1) गात्रवाणी ; (2) उदरवादः.

Ventriloquist : गात्रवादिन् (f. नी) and sim. comp.s.

Venture (subs.) : I. Bold undertaking : साहसं. II. Risk : सङ्कटं. Ph. : *at a venture* सहसा : v. SUDDENLY.

Venture : I. To risk : q. v. II. To attempt : q. v. Ph. : *nothing v. nothing gain* उद्यमेन हि सिध्यन्ति कार्याणि न मनोरथैः, H. 36.

Venturesome, Venturous : साहसिक (f. की) : v. BOLD, DANGEROUS.

Venue : स्थानं : v. PLACE. [(mfn.) ; (4) सत्यशील (f. ला), etc.

Veracious : (1) सत्यवादिन् (f. नी) ; (2) सत्यवाच् (mfn.) ; (3) सत्यगिर्

Veracity : (1) सत्यवादित्वं -ता ; (2) सत्यभाषणं, etc.

Verandah : (1) वरण्डः ; (2) निष्काशः.

Verb : (1) धातुः (= v.al root), *intransitive v.* अकर्मको धातुः, Kanáda ; *although the v. 'to do' transitive* यद्यपि कृधातोः सकर्मकत्वमस्त्येव ; (2) क्रिया (conjugated).

Verbal : I. Oral : (1) वाचिक (f. की), *now I wish to hear the v. message* वाचिकमिदानीं श्रोतुमिच्छामि, Mu. v. ; (2) वाचनिक (f. की). II. Of words : (1) by comp. ; (2) शाब्दिक (f. की) ; (3) शाब्द (f. ब्दी). III. Literal : q. v. : पदानुपदिक (f. की ?).

Verbally : I. Orally : वाचा and sim. expr.s. II. Lit. : पदानुपदं.

Verbatim : (1) पदानुपदं ; (2) यथाव्याहृतं ; etc.

Verbena : सुगन्धितृणविशेष.

Verbiage, Verbosity : (1) वाग्विस्तारः ; (2) वाक्प्रपञ्च. ; (3) भूयसी वाक्, Si. II. 23. ; etc.

Verbose : (1) वाग्बहुल (f. ला) ; (2) विस्तीर्ण (f. र्णा = frolics).

Verdant : (1) हरित (f. ता) v. GREEN ; (2) शाद्वल (f. ला) v. GRASSY.

Verdict : निर्णयः v. DECISION, OPINION.

VERDIGRIS : ताम्रकिट्ट, ताम्रमल, etc.

VERDURE : (1) शाद: ; (2) शाद्वलता. *V. of* = verdant : q. v.

VERGE (subs.) : I. Border, edge : प्रान्त:. II. Rod : दण्ड:. Ph. : *on the v. of ruin* पतनोन्मुख (f. खी) v. ABOUT.

VERGE (v.) : I. To incline, slope : q. v. : लम्बते (लम्ब्, c. 1.). II. Fig. : *v. ing on middle age* मध्यमोपान्ते वयसि वर्तमानयो:, Va.

VERGER : (1) दण्डिन् (m.) ; (2) दण्डधर: ; (3) वेत्रिन् (m.).

VERIFICATION : (1) by verb ; (2) समर्थनं -ना : v. also EXAMINATION.

VERIFY : (1) प्रमाणयति (nomi.) ; (2) समर्थयति (nomi.), *I would v. this proverb* ... इति लोकवादं समर्थयेयं, D. VI. : v. also TO PROVE, ESTABLISH.

VERILY : (1) सत्यं v. INDEED, TRULY ; (2) नूनं v. CERTAINLY.

VERISIMILAR, VERISIMILITUDE : v. PROBABLE, PROBABLITY.

VERITABLE, VERITY : v. TRUE, TRUTH.

VERMILION : I. Lit. : सिन्दूरं. II. Fig. : शोण (f. णा) : v. RED.

VERMILION (v.) : सिन्दूरेण रञ्जयति, अभि-, अनु- (रञ्ज्, c. 10).

VERMIN : क्रिमि: or क्रमय: (m. pl.).

VERNACULAR : I. Adj. : जन्म in comp. : v. NATIVE, COUNTRY. II. Subs. : (1) मातृभाषा ; (2) भाषा (when sense is clear). [etc.

VERNAL : (1) वसन्त in comp. ; (2) वासन्त (f. न्ती) ; (3) वासन्तिक (f. की) ;

VERSATILE : I. Unsteady : q. v. : चपल (f. ला). II. Readily applied to various subjects : *of v. genius* सर्वदक्ष (f. क्षा) : v. SKILFUL.

VERSE : I. Poetry : q. v. : कविता. II. Stanza : श्लोक:. Ph. : *a poem of seven hundred v.s* सप्तशती. III. Metrical line : (1) चरणं ; (2) पाद: ; (3) पदं. [PROFICIENT.

VERSED : (1) अभिज्ञ (f. ज्ञा) v. KNOWING ; (2) विशारद (f. दा) v.

VERSICLE : क्षुद्रकविता and sim. comp.s.

VERSIFICATION : छन्दोबन्ध: ; श्लोकरचना ; and sim. comp.s.

VERSIFIER : (1) कवयितृ (f. त्री) ; (2) पद्यरचयितृ (f. त्री) and sim. comp.s.

VERSIFY : (1) कवयति (nomi.), Bho. ; (2) पद्यं करोति, etc.

VERSION : *authorized v.* *परिनिष्ठितभाषाकृति: : v. TRANSLATION.

VERTEBRA : पृष्ठवंशास्थि (n.) ; (2) मांसकलि (?). [comp.s.

VERTEBRATY,-E : (1) कशेरुमत् (f. ती) ; (2) पृष्ठवंशयुत (f. ता) and sim.

VERTEX : शीर्षं : v. TOP, SUMMIT.

VERTICAL : I. Upper : q. v. : ऊर्ध्वतम (f. मी). II. Perpendicular : q.

v. Ph. : *v. circle* दृग्वृत्तं ; *v. parallax* दृग्लम्बनं ; *prime v.* सममण्डलं, Sn.

VERTICALLY : (1) अधोमुखं ; (2) ऊर्ध्वमुखं : v. also PERPENDICULARLY.

VERTIGO : भ्रमः : v. DIZZINESS.

VERY (adj.) : I. Real, actual : q. v. : expr. by adv. सत्यं etc. II. Same : q. v., *he is the v. man* अयं सः. III. Emphatic : expr. with एव, *it is the v. same forest* एतत्तदेव हि वनं, U. II. 22. ; *these are the v. same mountains* एते त एव गिरयः, 23. ; *this very day* अद्यैव, Ve. IV. 1.

VERY (adv.) : (1) अति- in comp., *v. scarce* अतिदुर्लभ (f. आ) ; (2) सु- in comp. (= good), *v. many* (= good many) सुबहु (mfn.), *v. far* (= good distance) सुदूरं, *v. hot* (= well heated) सुतप्त (f. आ) ; (3) by comp. or super., *v heavy rain* वंहीयसी वृष्टिः, Si. III. 6. ; *v. quick* क्षेपीयस्, Vi. V. 15. ; *v. swift* द्रुततर (f. रा), Si. XI. 8. ; *v. big*, 5. : v. also EXCEEDING, EXTREMELY.

VESICLE : perh. कोषकः ; क्षुद्रकोषः, etc.

VESICULAR : I. Lit. : *कोषमय (f. यी). II. Hollow : q. v.

VESPER : I. Evening : q. v. : सन्ध्या. II. E. star : *सायन्तनी तारा.

VESSEL : I. A receptacle : (1) पात्रं ; (2) भाजनं. II. A ship : q. v. : यानपात्रं. III. Of the body : नाडिः (डी) : v. VEIN, etc.

VEST (subs.) : I. Gen. : वस्त्रं : v. GARMENT. II. Spe. : चोलः -ली.

VEST (v.) : I. To clothe : q. v. II. To invest : q. v.

VESTAL : I. Lit. : prob. वास्तव (f. वी : वास्तु = Gr. estia, L. vesta). II. Pure, chaste : q. v.

VESTED (adj.) : as rights : व्यवस्थित (f. ता) : v. FIXED.

VESTIBULE : देहलि: (ली) : v. also PORCH.

VESTIGE : चिह्नं : v. MARK, TRACE.

VESTMENT, VESTURE : वासस् (n.) : v. DRESS, CLOTHES.

VESTRY : भाजनशाला (?) and sim. comp.s.

VETCH : a plant : (1) चिरलं ; (2) चिपतं.

VETERAN : *v. soldiers or v.s* योधाः परिहस्तयुक्ताः ; *v. skill* पक्वकौशलं ; *v. politician* अभ्यस्तनीतिशास्त्र (f. स्त्रा), B. XII. 14. Com. : v. EXPERIENCED, OLD.

VETERINARY : *v. surgeon* : (1) पशुचिकित्सकः ; (2) शालिहोत्रज्ञो वैद्यः (a class of), P. V. 10. ; *v. art* पशुचिकित्सा.

VETO : I. Prohibition : प्रतिषेधः. II. To prohibit : प्रतिषेधति (षिध्, c. 1.).

VEX : (1) बाधते (बाध्, c. 1.) v. TO HARASS ; (2) कोपयति (c. of कुप्) v. TO ENRAGE ; (3) पीडयति (पीड्, c. 10.) v. TO PAIN.

VEXATION : कष्टं v. DISTRESS ; (2) दुःखं v. PAIN ; (3) क्लेशः v. TROUBLE ; (4) बाधा (rare).

VEXATIOUS : (1) बाधक (f. धिका) ; (2) कष्टद (f. दा) ; (3) क्लेशकर (f. री) ; etc.

VEXATIOUSLY : expr. by pres. part. or circum.

VIAND : अन्नं : v. FOOD.

VIATICUM : (1) पाथेयं ; (2) शम्बलं (= provisions).

VIBRATE : I. Intrans. : दोलायते (nomi.) : v. TO SWING, MOVE. II. Trans. : भ्रामयति (c. of भ्रम्) : v. TO ROLL, SWING.

VIBRATION : (1) आन्दोलनं ; (2) दोलायितं ; (3) स्फुरितं (?).

VICAR : I. Substitute : प्रतिनिधिः. II. An officer : *धर्माचार्यः.

VICARAGE : I. Residence : *धर्माचार्यवासः, etc. II. The benefice : धर्माचार्याधिकारः or sim. अधिकारः (when sense is clear).

VICARIOUS : expr. by comp. or gen.

VICE : I. Wickedness : (1) अधर्मः ; (2) पापं v. SIN. II. Fault : दोषः : v. also DEMERIT, PASSION. III. An instrument : संदंशः. IV. = in the place of : स्थले or स्थाने with gen.

VICE-CHANCELLOR : *उपप्राड्विवाकः ; *अनुधर्मशासकः.

VICE-GERENT : प्रतिनिधिः : v. DEPUTY.

VICE-ROY : (1) भोगपतिः (= governor) ; (2) राजप्रतिनिधिः (?) ; etc.

VICE-ROYAL : expr. by comp. *V. try* : भोगपतिशासनं (= government).

VICINAGE : सन्निधानं : v. NEIGHBOURHOOD.

VICIOUS : I. Defective, imperfect : q. v. II. Wicked. corrupt : q. v. : दुष्टः (ष्टा, ष्टं), Mit. III. Unruly : (1) दुष्टः (ष्टा, ष्टं), *v. elephant* दुष्टहस्ती, Mr. II. ; (2) व्यालः (ला, लं), Ki.

VICIOUSLY : (1) दुष्टतया ; (2) दुष्टं ; (3) by circum.

VICIOUSNESS : (1) दुष्टता -त्वं ; (2) व्यालत्वं -ता (of animals ; (3) दुर्वृत्तता -त्वं (= wickedness).

VICISSITUDE : (1) परिवृत्तिः (= change) ; (2) विपर्ययः (= reverse).

VICTIM : I. Lit. : बलिः : v. SACRIFICE, OFFERING. II. Fig. : expr. by verb : v. TO DESTROY, CHEAT.

VICTIMIZE : उपहारीकरोति : v. TO OFFER, SACRIFICE.

VICTOR, VICTRESS : (1) जेतृ (f. त्री), त्रि- (gen. with gen., acc. with acc.), *v. of armies* विजेतारं सेनाः, Vi. IV. 18. ; (2) जयिन् (f. नी), नि-, *the v.s over titans.* •असुरविजयिनः, Vi. II. ; (3) जिष्णु (mfn. : rare), Si. XII. 3.

VICTORIOUS : (1) वि-जयिन् (f. नी), *v. prowess* विजयि वीर्यम्, Vi. I. 8. ; (2) जैत्र (f. त्री), *v. hymns* जैत्रानुगानाम्, Vi. III. 23. ; (3) जित्वर (f. री : rare) : v. also TO CONQUER, VANQUISH.

VICTORIOUSLY : expr. by circum.

VICTORY : जयः, वि-, *to gain a v.* विजयं प्राप्नोति, Ki. XVIII. 43 ; *eager for v.* जयैषिन् (f. णी), R. III. 57. Ph. : *v. to your magesty* विजयस्व राजन्, Sa. v., जय जय जय महाराज, N. XIX. 2. [SUPPLY, GIVE.

VICTUAL : I. In pl. : खाद्यसामग्री v. also FOOD. II. Verb : v. TO

VICTUALLER : खाद्यद्रव्यविक्रेतृ (f. त्री), and sim. comp.s.

VICTUALLING-HOUSE : खाद्यशाला and sim. comp.s (?).

VIE WITH : स्पर्धते (स्पर्ध्, c. 1.) : v. TO AMMULATE, RIVAL.

VIEW (subs.) : I. Sight : q. v. : दृष्टिः. II. Prospect, appearance : q. v. : दृष्टिः. III. Opinion, judgment : q. v. : मतं IV. Design, intention : q. v. : आशयः. Ph. : *with what v.* किमुद्दिश्य ; *with this v.* एतदर्थं. V. Notion, mind : q. v. : धीः, *of liberal v.s* उदारधीः (n. धि).

VIEW (v.) : समीक्षते (ईक्ष्, c. 1.) : v. TO SEE, LOOK, DESCRY.

VIEWLESS : (1) अदृष्ट (f. ष्टा = unseen) ; (2) अदृश्य (f. श्या = invisible) ; etc.

VIGIL : (1) जागरणं ; (2) जागर्या ; (3) जागर्तिः (rare).

VIGILANCE : I. Vigil : q. v.. II. Carefulness : q. v. : अवहितत्वं-ता.

VIGILANT : I. Lit. : जागरूक (f. का). II. Fig. : (1) जागरूक (f. का) ; (2) अवहित (f. ता) v. CAREFUL.

VIGILANTLY : (1) सावधानं ; (2) अप्रमादेन ; (3) by adj.

VIGOROUS : (1) तेजस्विन् (f. नी) ; (2) ओजस्विन् (f. नी) ; (3) ऊर्जस्वल (f. ला) : v. STRONG, POWERFUL, VEHEMENT.

VIGOROUSLY : (1) भृशं v. VEHEMENTLY, SHARPLY ; (2) बलवत् v. STRONGLY ; (3) तरसा (= speedily). [शौर्यवत्ता, etc.

VIGOROUSNESS : (1) तेजस्विता ; (2) ओजस्विता ; (3) ऊर्जस्वलत्वं ; (4)

VIGOUR : (1) वीर्यं v. STRENGTH ; (2) तेजस् (n.) v. SPIRIT.

VIKING : v. PIRATE.

VILE : अधम (f. मा) : v. LOW, BASE.

VILELY : अधमं : v. LOWLY, BASELY.

VILENESS : अधमता -त्वं : v. LOWNESS, BASENESS.

VILIFICATION : कुत्सनं : v. DEFOMATION, CALUMNY.

VILIFIER : कुत्सयितृ (f. त्री) : v. DEFAMER, DETRACTOR.

VILIFY : कुत्सयति (कुत्स्, c. 10.) : v. TO DEFAME.

VILLA : ग्राम्यं गृहं and sim. comp.s (?).

VILLAGE (subs.) : (1) ग्रामः, *head of a v.* ग्रामाध्यक्षः, V. s., ग्रामणीः, M. n.; *head of ten v s* दशग्रामाध्यक्षः, V. s.

VILLAGE (adj.) : (1) ग्राम in comp., *v. priest* ग्रामयाजकः ; (2) ग्राम्य (f. म्या) ; (3) ग्रामीण (f. णा), *v. women* ग्रामीणवध्वः, Si. XIII. 37. ; (4) ग्रामेयः (या, यं) ; (5) ग्रामिक (f. की).

VILLAGER : (1) ग्रामिन् (m.) ; (2) ग्रामिकः ; (3) ग्रामवासिन् (m.) and sim. comp.s ; (4) by adj., *saw v.s drinking spirit* ग्राम्यानपश्यत् कपिशं पिपासतः, Si. XII. 38. ; *invited by the v.s* ग्रामीणैर्निमन्त्रिताः, P. v. s.

VILLAIN : दुर्वृत्त (f. त्ता) : v. ROGUE.

VILLAINOUS : दुर्वृत्त (f. त्ता) : v. ROGUISH, WICKED.

VILLAINY, VILLAINOUSNESS : दुर्वृत्तता : v. ROGUERY, WICKEDNESS.

VILLEIN : (1) दासः (= slave) ; (2) प्रजा (= subject).

VINDICATE : (1) प्रतिपादयति (c. of पद् = establish : q. v.) ; (2) प्रमाणीकरोति (= to prove) ; (3) रक्षति (रक्ष्, c. 1. = defend) ; (4) समर्थयति (अर्थ, c. 10. = support).

VINDICATION : (1) प्रतिपादनं ; (2) प्रमाणीकरणं ; (3) परिरक्षणं ; (4) समर्थनं : for dif. v. TO VINDICATE.

VINDICATOR,-Y : (1) प्रतिपादक (f. दिका) ; (2) परिरक्षक (f. क्षिका) ; (3) [समर्थयितृ (f. त्री), etc.

VINDICTIVE : प्रतिकारपरायण (f. णा) : v. REVENGEFUL.

VINDICTIVELY : expr. by adj. or circum.

VINDICTIVENESS : (1) प्रतीकारपरायणता ; (3) प्रतिजिघांसुता ; etc.

VINE (subs.) : द्राक्षा,-लता, *mountain v.* पर्वतजा द्राक्षा, Bhá.

VINERY : द्राक्षागृहं and sim. comp.s ?.

VINEGAR : (1) शुक्तं, *v. is digestive* शुक्तं पाचनं, Bhá. ; (2) चुक्रं ; (3) [शौक्तिकं.

VINEYARD : (1) द्राक्षावाटिका ; (2) द्राक्षाक्षेत्रं ; etc.

VINOUS : I. Of vine : by comp.s, *v. spirit* द्राक्षारिष्टं, Bhá. II. Wine : by comp. : v. WINE.

VINTAGE : I. Produce : द्राक्षा. II. Season : द्राक्षाहरणकालः and [sim. comp.s.

Vintner : (1) मद्यविक्रेतृ (f. त्री) and sim. comp.s ; (2) शौण्डिक (f. की = caste).

Violate : I. To transgress, break : q. v. : लङ्घयति, उत्- (लङ्घ्, c. 10.). II. To ravish, defile : q. v. : धर्षयति (धृष्, c. 10.).

Violation : I. Transgression : q. v. : (1) लङ्घनं, उत्- ; (2) अतिक्रमः ; (3) भङ्गः (= breach). II. Defilement, rape : q. v. : धर्षणा.

Violator : I. Transgressor : उल्लङ्घक (f. ङ्घिका). II. Defiler : q. v. : धर्षक (f. र्षिका).

Violence : I. Force, strength : q. v. : बलं. II. Vehemence, speed : q. v. : तरस् (n.). III. V. to chastity : बलात्कारः. IV. Any outrage : (1) साहसं, *highest v* उत्तमं साहसं, N. s. ; *one who abets v.* यः साहसं कारयति, Y. ; (2) सहोबलं (rare), Mit.

Violent : I. Vehement : प्रचण्ड (f. ण्डा) ; (2) उग्र (f. ग्रा) v. SHARP. ; (3) गाढ (f. ढा) v. DEEP ; (4) गुरु (f. also र्वी) v. HEAVY ; (5) प्रबल (f. ला) v. STRONG, POWERFUL. II. Outrageous : साहसिक (f. की). Ph. : *v. end* दारुणः परिणामः ; *v. death* अपघातः.

Violently : भृशं v. VEHEMENTLY ; (2) प्रसह्य ; (3) प्रसभं ; (4) उग्रं v. SHARPLY ; (5) अतीव v. EXCEEDINGLY.

Violet (subs.) : I. The flower : पुष्पविशेषः. II. A colour : नीललोहित (f. ता : ?).

Violin : (1) सा(सा)रङ्गी ; (2) पिनाकी.

Viper : दन्दशूकः (lit. and fig. : ?).

Virago : I. A female warrior : स्त्रीयोधी. II. A vixen : q. v.

Virgin (subs.) : (1) कुमारी ; (2) कन्या (= girl).

Virgin (adj.) : I. Lit. : (1) by comp. ; (2) कौमार (f. री : rare). II. Fig. : शुद्ध (f. द्धा) वि- : v. CHASTE, PURE.

Virginity : (1) कौमारं, *he who deprived my v.* यः कौमारहरः, Káv. ; (2) कुमारीत्वं ; (3) कन्यात्वं.

Virgo : the sign : कन्या, -राशिः.

Virile : (1) पुरुष in comp. ; (2) पौरुष (f. षी) ; (3) पौरुषेय (f. यी).

Virility : (1) पुंस्त्वं ; (2) पुरुषत्वं ; (3) पुंशक्तिः ; etc.

Virtual : (1) वास्तव (f. वी) ; (2) वास्तविक (f. की) ; (3) by adv.

Virtually : (1) वस्तुतः ; (2) यथार्थतः (= really, truly : q. v.).

Virtue : I. In gen. : (1) धर्मः, *v. and vice* धर्माधर्मौ, Par. 161. ; *riches alone (will be) the show of all v.s* धनमेवाशेषधर्महेतुः, V. p.

IV. 24. 22. ; (2) पुण्यं (as opposed to sin.). II. Excellence, merit : q. v. : गुणः. III. Strength, power : q. v. : शक्तिः.

VIRTUOUS : I. Of men : (1) धार्मिक (f. की) ; (2) धर्मशील (f. ला) ; (3) साधु (f. also ध्वी = good) ; (4) पुण्यात्मन् (mfn.) ; etc. Ph. : *a v. woman* सती : v. CHASTE. II. Of acts : etc. : (1) धर्म्य (f. र्म्या) ; (2) पुण्य (f. ण्या) ; (3) साधु (f. also ध्वी) ; etc.

VIRTUOUSLY : (1) धर्मतः ; (2) धर्मेण ; (3) धर्मानुसारेण ; etc.

VIRULENCE : (1) कटुता v. BITTERNESS ; (2) उग्रता v. SHARPNESS.

VIRULENT : (1) उग्र (f. ग्रा) v. SHARP ; (2) कटु (mfn. = bitter).

VIRULENTLY : (1) उग्रं v. SHARPLY ; (2) चण्डं v. VIOLENTLY.

VIRUS : विषं (= poison : q. v.).

VISAGE : (1) आस्यं v. FACE ; (2) आकारः v. COUNTENANCE.

VISCERA : अन्त्राणि (n. pl.), *to remove the v.* निरन्त्रयति (nomi.).

VISCID, VISCOUS : (1) श्यान (f. ना) ; (2) सान्द्र (f. न्द्रा) ; (3) श्रीन (f. ना : rare).

VISCIDITY : (1) श्यानता ; (2) सान्द्रता ; (3) श्रीनता (rare).

VISIBILITY : (1) दृश्यता ; (2) दृष्टिगम्यता ; (3) दृग्गोचरता ; etc.

VISIBLE : (1) दृश्य (f. श्या) ; (2) दृग्गोचर (f. रा) ; (3) दृष्टिगम्य (f म्या) ; etc. : v. TO SEE, SIGHT.

VISIBLY : I. Lit. : प्रत्यक्षं, प्रत्यक्षतः. II. Apparently : q. v. : प्रकाशं.

VISION : I. Sight : q. v. : दृष्टिः. II. An apparition : छाया : v. SHADE, SPECTRE.

VISIONARY (adj.) : (1) काल्पनिक (f. की) ; (2) अवास्तव (f. वी = unreal).

VISIT (subs.) : (1) साक्षात्कारः ; (2) दर्शनं, सं- (= seeing) ; (3) अभ्यागमः, -मं (= coming).

VISIT (v.) : (1) पश्यति (दृश्, c. 1.) : v. TO SEE. ; (2) अभ्येति (इ, c. 2.) v. TO COME TO ; (3) साक्षात् करोति, *you should be v.ed* त्वमेव साक्षात्करणीयः, Si. I. 31.

VISITANT, VISITOR : अभ्यागत (f. ता) : v. GUEST.

VISITATION : I. Visit : q. v. II. Inspection : परीक्षणं. III. Of nature etc. (in bad sense) : दुर्विपाकः.

VISTA : वीथी : v. AVENUE.

VISUAL : (1) दृष्टि- in comp. ; (2) दृष्टिगत (f. ता) ; (3) चाक्षुष (f. षी).

VITAL : I. Lit. : by comp., *v. air* प्राणवायुः : v. LIFE, SPIRIT. Ph. : *v. part* मर्मन् (n.). II. Essential, necessary ; q. v.

VITALITY : (1) जीवनं (= life : q. v.) ; (2) सञ्जीवत्वं (as of plants) ; (3) स्पन्दितं (of limbs). [q. v.

VITALLY : I. Lit. : expr. by circum. II. Essentially, particularly :

VITALS : I. Lit. : मर्माणि (n. pl.). II. Fig. : आलम्बः : v. SUPPORT.

VITIATE : दूषयति (c. of दुष्) : v. TO CORRUPT, POLLUTE, DESTROY.

VITIATION : (1) दूषणं : v. CORRUPTION, POLLUTION, DESTRUCTION.

VITREOUS : (1) काचज (f. जा, etc. = produced from glass) ; (2) काचमय (f. यी, etc. = consisting of g.) ; (3) काचाभ (f. भा, etc. = resembling g.).

VITRIFY : काचीकरोति (?). [कासी(सी)सं ; (2) पुष्पकं (rare).

VITRIOL : I. Blue : (1) तुत्थं, -कं ; (2) वितुन्नकं (rare). II. Green : (1)

VITUPERATE : आक्षिपति (क्षिप्, c. 6.) : v. TO CENSURE, REVILE.

VITUPERATION : आक्षेपः : v. CENSURE, REPROACH.

VIVACIOUS : प्रफुल्ल (f. ल्ला) : v. LIVELY, ACTIVE.

VIVACIOUSLY : (1) प्रफुल्लं v. CHEERFULLY ; (2) तेजसा (= vigorously).

VIVACIOUSNESS, VIVACITY : (1) प्रफुल्लता (= cheerfulness) ; (2) तेजस्विता (= vigoronsness).

VIVAVOCE : *v. examination* मौखिकपरीक्षा.

VIVID : (1) विचित्र (f. त्रा = picturesque) ; (2) विशद (f. दा = clear).

VIVIDLY : (1) विचित्रं ; (2) विशदं ; (3) by circum. [s.).

VIVIFY : जीवयति (c. of जीव्) ; (2) सञ्जीवीकरोति ; (3) जीवनं ददाति (दा, c.

VIVIPAROUS : (1) जरायुजः (जा, जं), Sr. ; (2) जीवजः (जा, जं), Up.

VIXEN : I. A quarrelsome woman : कलहप्रिया and sim. comp.s. II. A she fox.

VIXENISH : (1) खिङ्खिरी ; (2) खिङ्खिवधूः ; etc.

VOCABLE : (1) शब्दः (= word) ; (2) वचनं (= term).

VOCABULARY : (1) अभिधानं ; (2) कोषः ; (3) शब्दार्णवः.

VOCAL : I. Lit. : (1) वाग्विशिष्ट (f. ष्टा) and sim. comp.s (= endowed with voice) ; (2) वाचिक (f. की = oral : q. v.). II. Sonorous : q. v.

VOCATION : (1) वृत्तिः ; (2) व्यवसायः ; (3) कर्मन् (n.) v. BUSINESS.

VOCATIVE : (1) सम्बोधनं ; (2) सम्बुद्धिः.

VOCIFERATE : उत्क्रोशति (क्रुश्, c. 1.) : v. TO SHOUT, CRY OUT.

VOCIFERATION : उत्क्रोशः : v. NOISE, SHOUT.

VOCIFEROUS : महाशब्द (f. ब्दा) and sim. comp.s : v. NOISY, TUMULTUOUS.

VOCIFEROUSLY : महाशब्देन : V. NOISILY, TUMULTUOUSLY.

VOGUE : (1) व्यवहारः; *words in v.* व्यवहृताः शब्दाः ; *it is not in v. here* नात्रेदृशो व्यवहारः ; (2) रीतिः (= fashion).

VOICE : I. In gen. : स्वरः, *the Brahmin's v. has been changed with fear* भीतिभिन्नस्वरो ब्राह्मणः ; *it seems to be the distressed v. of Mádhavya*, Sa. VI. II. Opinion : मतं, *with one v.* ऐक्यमत्येन ; *he has no v. in the matter* न तद्गतमिदं· III. In gram. : वाच्यं, *active v.* कर्तृवाच्यं ; *passive v.* कर्मवाच्यं ; *reflective v.* कर्मकर्तृवाच्यं ; *neuter v.* भाववाच्यं.

VOID (adj.) : I. Empty, vacant : q. v. : शून्य (f. न्या). II. Devoid : q. v., *v. of anything* अकिञ्चन (f. ना). III. Null, invalid : (1) निरर्थक (f. का) ; (2) अकिंचित्कर (f. री), असिद्ध (f. द्धा). Ph. : *such a document is v.* तदप्रमाणं लिखितं, N. s.

VOID (subs.) : (1) शून्यं ; (2) रिक्तं ; (3) शून्यं स्थानं ; etc.

VOID (v.) : I. To empty : q. v. : शून्यीकरोति. II. To nullify : निष्फलीकरोति. III. To emit, discharge : q. v. : उत्सृजति (सृज्, c. 6.). Ph. : *to v. excrements* : (1) गुवति (गु, c. 6.) ; (2) हदति (हद्, c. 1.).

VOIDABLE : perh. निरसनीय (f. या), विवर्जनीय (f. या), etc.

VOLATILE : I. Passing into air : वायुपरिणामशील (f. ला) and sim. comp.s. II. Fickle : q. v. : चञ्चल (f. ला).

VOLATILITY : I. Lit. : वायुपरिणामशीलता. II. Fickleness : चञ्चलता.

VOLCANIC : expr. by comp.s or circum.

VOLCANO : आग्नेयगिरिः (?), ज्वालामुखः (?) ; and sim. comp.s.

VOLITION : संकल्पः : V. WILL.

VOLLEY : वर्षः, *v. stones* अश्मवर्षः : V. SHOWER, DISCHARGE.

VOLUBILITY : I. Lit. : चञ्चलता. II. Fluency : q. v. : वाचालता.

VOLUBLE : I. Lit. : चञ्चल (f. ला). II. Fluent : q. v. : वाचाल (f. ला), Me. II. 33. Ph. : *having v. tongue* चपलजिह्व (f. ह्वा).

VOLUME : I. Of books : खण्डः (mn.) : v. also BOOK. II. Of solids : अन्तर्गतं घनफलं, Li. 176. III. Collection, *v. of smoke* धूमावलिः (ली), Ku. ; धूमसंहतिः, Ki. ; *v. of dust* धूलिपटलं ; *v. of water* अम्बुराशिः.

VOLUMINOUS : विस्तीर्ण (f. र्णा) : V. LARGE, EXTENSIVE.

VOLUNTARILY : (1) कामतः ; (2) इच्छापूर्वकं ; (3) संकल्पपुरःसरं, etc.

VOLUNTARY : expr. by adv. : v. also INTENTION, SPONTANEOUS.

VOLUNTEER (subs.) : स्वेच्छासैनिकः (?).

VOLUNTEER (v.) : अयाचितमर्पयति (c. of ऋ) or उपानयति (नी, c. 1.).

VOLUPTUARY : (1) विषयासक्त (f. क्ता) ; (2) विषयसङ्गिन् (f. नी) ; (3) भोगनिरत (f. ता), etc.

VOLUPTUOUSNESS : I. Sensual, licentious : इन्द्रियसुखनिरत (f. ता) and sim. comp.s. II. Luxurious, charming : q. v. : मनोहारिन् (f. णी).

VOLUPTUOUSLY : expr. by adj. or circum.

VOLUPTUOUSNESS : I. Sensuality : इन्द्रियसुखनिरतिः,-प्रासक्तः ; and sim. comp.s. II. Luxuriousness, pleasantness : मनोहारिता.

VOLUTE : perh. आवर्त्तः, -र्तं.

VOMIT (v.) : (1) वमति (वम्, c. 1.), *v.ed blood* रक्तं ववमुः, B. ; (2) छर्दयति (छर्द्, c. 10. : rare), *blood drunk and then v.ed,* पीतछर्दितरक्त-, Vi. 1. 35. *V. up* : (1) उद्वमति ; (2) उद्गिरति (गॄ, c. 6.).

VOMIT : (subs.) : I. Matter vomited : (1) वान्तं ; (2) छर्दितं (rare). II. An emetic : वमनं, *to give a v.* वमनं ददाति or sim. वामयति (c. of वम्), Bhá. [(4) वमथुः (rare).

VOMITING (subs.) : (1) वमनं ; (2) वान्तिः ; (3) छर्दनं or छर्दितं (rare) ;

VOMITIVE : (1) वमन (f. नी), *give a v.* वमनं पाययति, Sr. ; (2) वान्तिकर (f. री) ; (3) वान्तिद (f. दा) ; etc.

VORACIOUS : घस्मर (f. रा), *the women of Madra are v.* घस्मरा मद्रिका इति, Mah. : V. GREEDY, GLUTTONOUS.

VORACIOUSNESS, VORACITY : (1) घस्मरता ; (2) औदरिकता : v. also GREEDINESS, GLUTTONY.

VORTEX : (1) आवर्त्तः ; (2) आवर्त्तनी ; (3) भ्रमिः. [WORSHIPPER.

VOTARY : (1) भक्त (f. क्ता) ; (2) by comp., *v.s of Siva* शैवाः : v. also

VOTE : (subs.) : no equiv. : सम्मतिः (= approval) may be used.

VOTE (v.) : I. To give v. : सम्मतिं ददाति (दा, c. 3. : ?). II. To elect : q. v. : वृणोति (वृ, c. 5.). III. To provide, supply : q. v. : उपकल्पयति (क्लृप्, c. 10.).

VOTER : *सम्मतिदायिन् (f. नी) and sim. comp.s.

VOTIVE : भक्तिपूर्वमुपाहृत (f. ता = offered) or समाहित (f. ता = put).

VOUCH : I. To call upon to witness : साक्षीकरोति. II. To alter, confirm : q. v. : दृढयति (nomi.).

VOUCHER : I. Lit. : expr. by verb. II. A document : प्रमाणपत्रं.

VOUCHSAFE : I To permit : q. v. : अनुजानाति (ज्ञा, c. 9.). II. Deign, condescend : q. v. : प्रसीदति (सद्, c. 1.).

VOW (subs.) : (1) व्रतः -तं (= religious), *breach of v.* व्रतभङ्गः, K. ; (2) संकल्पः (= resolution) ; (3) प्रतिज्ञा (= promise).

VOW (v.) : प्रतिज्ञां करोति, *Arjuna v.ed his death* गाण्डीविना तस्य वधः प्रतिज्ञातः, Ve. II. : v. TO PROMISE.

VOWEL : (1) स्वरः, *short v.* ह्रस्वस्वरः ; (2) अच् (t. t.), *ending in a v.* अजन्त (f. न्ता), S. k.

VOYAGE (subs.) : (1) समुद्रयानं (by sea) ; (2) जलयात्रा (by water).

VOYAGE (v.) : expr. by subs.

VULGAR : (1) ग्राम्य (f. म्या = rustic), *you will know that men are not v.* अग्राम्यतां मनुष्याणां ज्ञास्यसि, K. ; (2) *although the words ... are v.* अत......शब्दा ग्राम्या अपि, Káv. VII. ; (2) असभ्य (f. भ्या = not civilized) (3) जघन्य (f. न्या = low, mean). [ग्राम्यः शब्दः.

VULGARISM : I. Of manners : ग्राम्या रीतिः, Káv. IX. 13. Of words :

VULGARITY : (1) ग्राम्यत्वं ; (2) असभ्यता ; (3) जघन्यता : v. VULGAR.

VULGARLY : I. Commonly : q. v. : साधारणतः. II. Meanly, lowly : expr. by comp.

VULGARIZE : (1) ग्राम्यीकरोति.

VULNERABLE : (1) भेद्य (f. द्या) ; (2) धृष्य (f. ष्या = assailable). Ph. : *v. point or part* छिद्रं or रन्ध्रं ; *well guarding all v. p.s* सुनिभृतच्छिद्रं, Ka. XVIII. 25. [धूर्त (f. र्ता).

VULPINE : I. Lit. : by comp. : v. FOX, JACKAL. II. Artful, crafty :

VULTURE : I. Lit. : (1) गृध्रः ; (2) शकुनः (comp. शगुन in B.). II. Fig. : perh. गृध्रः (from गृध् : comp. एभिर्मन्त्रिगृध्रकैर्युं मतगौर्त्यार्जितं धनं, D. VIII.

VULTURINE : (1) comp. ; (2) गार्ध्र (f. र्ध्री : rare).

W

WAD: I. Subs.: लोष्टं (?). II. Verb: लोष्टयति (nomi.: ?).

WADDLE: (1) खेलति (खेल्, c. 1. = play); (2) चरति (चर्, c. 1. = move). *W.ing* हंसगति (mfn.) and sim. comp.s. [cross: q. v.).

WADE: जलेन गच्छति (गम्, c. 1. = to go: q. v.) or तरति (तॄ, c. 1. =

WAFER: no equiv.: वैभार॰.

WAFT: I. To drive.: q. v.: वाहयति (c. of वह्). II. To float: q. v.: प्लवते (प्लु, c. 1.).

WAG (v. t.): (1) चालयति (c. of चल् = move), *w.ging of tail* लाङ्गूलचालनं, H. II. 42.; (2) विधूनयति (धू, c. 10. = shake), *by w.ging their tails* लाङ्गूलविधूननैः, M. n. on Ku. I. 13.

WAG (v. i.): (1) चलति (चल्, c. 1. = move); (2) धुवति (धू. c. 6. = shake).

WAGER: I. Subs.: (1) पणः, *counter w.* प्रतिपणः, Mah. II. 60. 7.; (2) ग्लहः, *description of different kinds of w.r* ग्लहप्रभेदवचनं, D. II. II. Verb: (1) पणते (पण्, c. 1.), *one who has no property not w. another's property* अस्वो ह्यशक्तः पणितुं परस्वं, Mah. II. 67. 47.; (2) ग्लहते (ग्लह्, c. 1.), Mah. II. 61. 1.

WAGES: I. Lit.: वेतनं v. SALARY. II. Fig.: मूल्यं v. PRICE.

WAGGERY: v. ROGUERY, CRITICISM.

WAGGISH: v. MISCHIEVOUS, FROLICSOME, WITTY.

WAGON: प्रवहणं: v. CART, CARRIAGE.

WAG-TAIL: a bird: (1) खञ्जनः; (2) खञ्जखेलः; (3) खञ्जरीटः.

WAIF: अविज्ञातस्वामिकं or अस्वामिकं द्रव्यं.

WAIL: क्रोशति (क्रुश्, c. 1.): v. TO LAMENT, BEWAIL.

WAILING (subs.): परिदेवनं: v. LAMENTATION, CRY.

WAIN: गोवहनं: v. CART, CARRIAGE.

WAINSCOT: no equiv.: फलकिनी may be used. [on Ku. I. 39.

WAIST: मध्य (mn.), *having slender w.* कृशमध्य or तनुमध्य (f. ध्या), M. n.

WAISTCOAT: no equiv.: उरश्चोल may be used.

Wait (v.) : (1) प्रति- ईक्षते, अप-, (ईक्ष्, c. 1.), *w. for a short time* कालः कश्चित् प्रतीक्ष्यताम्, Ku. II. 54. ; (2) प्रति- पालयति, परि-, अनु- (पाल्, c. 10.), *where will you w. for me* क पुनर्मां भवत्यः प्रतिपालयिष्यन्ति, V. I. ; (3) तिष्ठति (स्था, c. 1. = to stay : q. v.) ; (4) सहते (सह्, c. 1. = bear up), *w. for two months* सहस्व मासद्वयं, D. I.

Wait on or upon : I. To attend. : (1) उपतिष्ठते (स्था, c. 1.), *I will w. on the king* उपस्थास्यामि राजानं, Mah. IV. 2. I. ; (2) उप-आस्ते, अनु- (आस्, c. 2.), *w.ed on by Arundhati* अन्वासितमरुन्धत्या, R. I. 56. ; (3) उपचरति (चर्, c. 1.) ; (4) सेवते, उप- (सेव्, c. 1.). II. To await : q. v.

Waiter : I. An attendant : परिवेषक (f. षिका). II. A tray : q. v.

Waive : त्यजति, परि- (त्यज्, c. 1.) : v. TO RELINQUISH, ABANDON.

Waiver : in law : आक्षेपः : v. ABANDONMENT.

Wake (subs.) : I. Lit. : जागरणं. II. Track : पद्धती.

Wake (v.) : I. Trans. : प्रबोधयति (c. of बुध्) : v. TO AWAKE, AROUSE. II. Intrans. : बुध्यते, प्र-, वि- (बुध्, c. 4.) : v. TO AWAKE.

Wakeful : (1) जागरूक (f. का) ; (2) जागरणशील (f. ला) ; etc.

Wakefulness : (1) जागरणं ; (2) जागर्या ; (3) जागरूकत्वं -ता, etc.

Walk (v.) : (पादाभ्यां) चरति (चर्, c. 1.), गच्छति (गम्, c. 1.) or क्रामति (क्रम्, c. 1.) : v. TO GO, TO MOVE. *W. to and fro* परिक्रामति.

Walk, Walking (subs.) : पादचारः : and sim. comp.s. *W. about* परिक्रमः,-णं. *W. for amusement* विहारः or विहरणं.

Walker : पादचारिन् (f. णी) and sim. comp.s : v. above.

Wall : I. Of a house : (1) भित्तिः ; (2) कुड्यं II. An inclosing w. : (1) प्राकारः ; (2) वरणः ; (3) सालः. Ph. : (a) *to drive to the w.* अवसादयति (c. of सद्) ; (b) *to go to the w.* अवसीदति (सद्, c. 1.).

Wall (v.) : प्राकारेण आवृणोति (वृ, c. 5.) : v. TO SURROUND.

Wallet : (1) गोणी (= sack) ; (2) भस्त्रा (= bag).

Wallow : (1) लुठति (लुठ्, c. 1. = roll) ; (2) क्रीडति (क्रीड्, c. 1. = sport).

Walnut : I. The tree : अक्षोटः (also आखोटः). II. the fruit. अक्षोटं

Walrus : नक्रः (?).

Waltz (subs.) : I. A dance : प्रतिलोमानुलोमनृत्यं ; *आवर्तनं, II. A music : *आवर्तनसङ्गीतं.

Waltz (v.) : expr. by subs. and करोति.

Wan : विवर्ण (f. र्णा) : v. PALE, LANGUID.

Wand : (1) दण्डः ; (2) यष्टिः ; (3) वेत्रं.

WANDER : (1) भ्रमति or भ्राम्यति, परि- (भ्रम्, c. 1. and 4.), *w.ed about the world* परिबभ्राम मेदिनीं, V. p. ; (2) अटति, परि- (अट्, c. 1.), *w.ing through forest again and again* अटाट्यमानोऽरण्यानीं, B. IV. 2.

WANDERER : (1) भ्रमणकारिन् (f. णी), परि- ; (2) परिभ्रामक (f. मिका), etc.

WANE (subs.) : (1) ह्रासः ; (2) क्षयः : v. DECREASE, DECAY.

WANE (v.) : (1) ह्रासमुपैति (इ, c. 2.) ; (2) क्षयं गच्छति (गम्, c. 1.) ; etc.

WANING (adj) : (1) by comp., *w. for night* क्षयपक्षः, Ki. II. 37. ; (2) क्षयिन् (f. णी) ; (3) ह्रासगामिन् (f. नी) ; etc.

WANNESS : विवर्णता : v. PALENESS, LANGOUR.

WANT (subs.) : I. Destitution, absence : (1) अभावः, *w. of money* धनाभावः ; (2) राहित्यं ; (3) रहितता -त्वं ; (4) हीनता -त्वं. *N. B.* (2) to (4) chiefly in comp. II. Indigence, poverty : q. v. : दारिद्र्यं. III. Anything wanted : अभावः, *to supply w.s* अभावं पूरयति. IV. Need : प्रयोजनं.

WANT (v.) : I. To be without : हीयते, परि- (pass. of हा), *nothing is w.ing in you* भाग्यस्य किमपि न परिहीयते, Sa. I. ; *w. in riches* धनहीन (f. ना) : v. DEVOID OF. II. To require, need : (1) अपेक्षते (ईक्ष्, c. 1.), *that it would w. other visible illustrations* येनान्यत्र दृष्टं निदर्शनमपेक्षेत, S. I. 4. ; (2) आकांक्षति (कांक्ष्, c. 1.), *here it w.s* उपेक्षितुं अत्र उपेक्षितुमित्याकांक्षति, Káv VII. III. To long for, wish : q. v. : वृणोति or वृणुते (वृ, c. 5.), *whatever she w.ed she found brought to her* यदेव वव्रे तदपश्यदाहृतं, R. III. 6.

WANTON (adj) : I. Sportive : विलासिन् (f. नी : specially of men). II. Unrestrained : अनियन्त्रित (f. ता). III. Luxuriant : प्रचुर (f. रा).

WANTON : विलसति (लस्, c. 1.), *w.ed with her* तया सह विललास, H.

WANTONLY : I. In gen. : सविलासं. II. Without restraint : अनियन्त्रितं.

WANTONNESS : (1) विलासः ; (2) विलासिता : v. also SPORTIVENESS.

WAR (subs.) : (1) संग्रामः ; (2) समरः ; (3) रणं ; (4) सम्प्रहारः ; (5) संयुगं ; (6) आजिः ; (7) सम्परायः ; (8) विग्रहः : v. also BATTLE, Ph. : *w. cry.* : (1) सिंहनादः ; (2) क्ष्वेडा or क्ष्वेडितं, -नादः etc.

WAR (v.) : (1) विगृह्णाति (ग्रह्, c. 9. : lit. and fig.) ; (2) संग्रामयति -ते (rare) ; (3) संग्रामं करोति, etc. : v. also TO FIGHT.

WARBLE : कूजति (कूज्, c. 1.) : v. TO SING.

WARBLER : expr. by verb : v. also SINGER.

WARD (subs.) : I. Custody, protection : q. v. : रक्षा II. Opposed to

guardian : perh. रक्षितो यामः. III. Of a town, etc. : विभागः. IV. Infencing : अपवारणं.

Ward (v.) : निवारयति (वृ, c. 10.) : v. to prevent, dispel.

Warden : रक्षक (f. क्षिका) : v. keeper, guard.

Warder : (1) रक्षक (f. क्षिका =guard) ; (2) दौवारिक (f. की = gate-keeper : q. v.). [q. v. : वासांसि (n. pl.).

Ward-robe : I. A closet : *वस्त्राधानं and sim. comp.s. II. Clothes :

Ware, Wares : पण्यं : v. commodity, goods.

Ware-house : *पण्याधानं, द्रव्यनिधानं ; and sim. comp.s.

Warfare : युद्धं : v. war, battle.

Warily, Wariness : v. cautiously, cautiousness.

Warlike : I. Disposed to war : (1) रणप्रिय (f. या), युद्धदुर्मद (f. दा), and sim. comp.s ; (2) युयुत्सु (mfn. = desirous of w.). II. Military : q. v. : सांग्रामिक (f. की).

Warm (adj.) : I. Hot : q. v. : तप्त (f. प्ता). II. Fig. : चण्ड (f. ण्डा) : v. vehement, sharp. III. Rich : q. v. Ph. : *to be or feel w.* घर्ममनुभवति. [प्रतापयस्व, P. iii. 19. : v. to heat.

Warm (v. t.) : तापयति -ते, प्र-, सं- (c. of तप्), *w. yourself* स्वगात्राणि

Warm (v. i.) : fig. : (1) दीप्यते (दीप्, c. 4.) ; (2) by adj.

Warm-hearted : (1) सरलहृदय (f. या) ; (2) सहृदय (f. या). [सानुगं.

Warmly : I. Lit. : उष्णं. II. Vehement : चण्डं. III. Cordially :

Warmth : I. Heat : q. v. : उत्तापः. II. Vehemence : q. v. : चण्डता. III. Zeal, enthusiasm : q. v. : उत्साहः.

Warn : (1) सतर्कयति (nomi. : ?) ; (2) उपदिशति (दिश्, c. 6. = advice).

Warning : (1) सतर्कः (?) ; (2) उपदेशः (= advice : q. v.).

Warp (subs.) : तानः, V. d. i. 1. 24.

Warp (v.) : I. Trans. : आवर्तयति (c. of वृत्) : v. to turn, bend, deprave. II. Intrans. : आवर्तते (वृत्, c. 1.). [(?).

Warrant (subs.) : I. Authority : क्षमता. II. The writ : क्षमतापत्रं

Warrant (v.) : I. To authorize : क्षमतां ददाति. II. To justify : समर्थयति (अर्थ्, c. 1.). III. To assure : q. v.

Warranty : perh. प्रत्ययपत्रं and sim. comp.s.

Warren : (1) शशकभूमिः etc. (for rabbits : ?).

Warrior : (1) भटः ; (2) योधः ; (3) योद्धृ (m.) : v. also hero.

Wart : किणः (= scar, corn).

Wary : अप्रमत्त (f. त्ता) : v. cautious, careful.

Wash (v.) : (1) धावते or धावयति (धाव्, c. 1. and 10.), *w. (his) feet* पादौ धावस्व, Mr. iii. ; (2) क्षालयति, प्र- (क्षाल्, c. 10.), *w.ing in water* जलक्षालनं, K. ; *to w. out infamy* अयशः प्रक्षालयति, Mah. ; (3) नेनेक्ति or नेजयति, निर्- (निज्, c. 3. and 10. : rare).

Wash (subs.) : I. W.ing. : (1) धावनं ; (2) क्षालनं, प्र- ; (3) नेजनं, निर्-. II. A lotion : लेपः, वि-, आ-. III. Marsh, fen : q. v.

Wash-hand-basin : हस्तधावनभाजनं and sim. comp.s.

Wash-hand-stand : धावनभाजनाधारः and sim. comp.s (?). [Mi.

Washerman : (1) रजकः ; (2) नेजकः, निर्-, Y. ii. 141. ; (3) वस्त्रधावकः,

Washerwoman : (1) रजकी ; (2) रजकवधूः ; etc. : v. above.

Wasp : (1) वरटा ; (2) गन्धोली.

Waspish : v. irritable, passionate.

Waste (v. t.) : I. To wear away, impair : (1) क्षिणोति, परि-, अव-, प्र-, सं- (क्षि, c. 5.), *without w.ing the body* तनुमक्षिण्वन्, M. ii. 100. ; *he is to be w.d* परिक्षीयत एवासौ, H. ii. 95. ; (2) अवक्षिणोति (क्षि, c. 5.), *if (it) is afterwards w.d* अर्वाक् चेदपक्षीयेत, Mit. II. To ruin, destroy : q. v. : क्षिणोति, *it does not w. the reputation of warriors* न तद्यशः शस्त्रभृतां क्षिणोति, R. ii. 40. III. To squander : q. v. : क्षपयति (c. of क्षि), *when the night was w.d* अथ क्षीणायां क्षपायां, K. : v. to pass, spend, throw away.

Waste (v. i.) : (1) क्षीयते (pass. of क्षि) ; (2) अपक्षीयते (pass. of क्षि) ; (3) क्षयं याति (या, c. 2.) ; etc., *it gradually w.s* क्षीणं क्षीणं क्षयं याति, Mr. x. 2.

Waste (subs.) : I. In gen. : (1) क्षयः, *in the case of immoveables shall be made to pay the w.* स्थावरस्य क्षयं दाप्यः, N. s. ; (2) अपचयः, *increase and w.* उपचयापचयौ, Mit. ; (3) अपव्ययः (= squandering) ; (4) क्षेपः (= throwing away). II. W. land : (1) खिलं, *cultivation of w.* खिलकर्षणं, Viv. ; (2) खिलभूमिः and sim. comp.s.

Waste (adj.) : I. Of lands : *(land) that lies w. for one year is half-w.* एकवर्षपतितमर्धखिलं, Viv. : v. waste (subs. : ii). II. Desolate, empty, desert : q. v. [gal.

Wasteful : (1) अपव्ययिन् (f. नी) ; (2) वृथाव्ययिन् (f. नी) ; etc. : v. prodi-

Waste-pipe : (1) परि(री)वाहः ; (2) उच्छिष्टजलनाली.

Watch (subs.) : I. Keeping awake : जागरणं. II. Protection : q.

v. : रक्षा. III. Guard : q. v. : रक्षिन् (m.). IV. Of time : (1) प्रहरः ; (2) यामः. V. A time-piece : *कालमापः.

WATCH (v.) : I. To observe : अवधत्ते (धा, c. 3.). II. To tend, wait on : q. v. : उपास्ते (आस्, c. 2.). III. To guard, protect : रक्षति (रक्ष्, c. 1.).

WATCH (v. i.) : I. To be awake : जागर्ति (जागृ, c. 2. : lit. and fig.). II. To wait : q. v. : प्रतीक्षते, (ईक्ष्, c. 1.). *To w. over* : पर्यवेक्षते (ईक्ष्, c. 1.) : v. TO LOOK INTO.

WATCHFUL : I. Of men : v. WAKEFUL. II. Of nights, etc. : जागर [or प्रजागर in comp.

WATCHFULLY : (1) सजागरं : v. also CAREFULLY, CAUTIOUSLY.

WATCH-HOUSE, WATCH-BOXE : (1) उपाटः (?) ; (2) पिठरं (?).

WATCH-MAKER : कालमापकार (f. री) and sim. comp.s.

WATCHMAN : (1) रक्षिन् (f. णी), आ- ; (2) रक्षक (f. क्षिका) ; (3) प्रहरिन् [(f. णी).

WATCHWORD : perh. प्रत्ययवाच् (f.) : v. also SIGNAL.

WATER (subs.) : I. Lit. : (1) जलं, *cool w.-drinking* शीतलजलपानं ; *rain-w.* वृष्टिजलं ; *sea-w.* सामुद्रं जलं ; *how to purify bad w.* दुष्टजलस्य निर्दोषीकरणोपायः, Bhá. ; (2) वारि (n.) ; (3) अम्बु (n.) ; (4) सलिलं ; (5) आपः (f. pl.) ; (6) उदकं ; (7) अम्भस् (n.) ; (8) पयस् (n.) ; (9) तोयं ; (10) नीरं ; (11) पानीयं. Ph. : *by land and w.* स्थलेन च जलेन च ; *it will not hold w.* तदपि प्रमाणकोटिं प्रवेष्टुमिष्टे, D. s. 1. ; *first w.* अनर्थ्ययो मणिः (?), V. m. 82. 5. II. Urine : q. v. : प्रस्रावः, *to make w.* प्रस्रावं or मूत्रं करोति, An.

WATER (v. t.) : I. To wet with w. : (जलेन, सलिलेन, etc.) सिञ्चति, अभि-, प्र- (सिच्, c. 6.), *is w.ing the Mádhaví plant* माधवीलतां सिञ्चति, Sa. I. ; *richly w.ed with tears* आप्यायिता नेत्रजलप्रसेकैः, B. XI. 5. ; *these trees have been w.ed* उदकं लम्भिता एते वृक्षाः, Sa. I. II. To give w. : जलं etc. पाययति (c. of पा), *he w.ed the horses* अश्वान् पाययामास वारि सः, Mah. VII. 100. 15. ; *place for w.ing horses* अश्वानामुदपानं, 99. 58.

WATER (v. i.) : I. Of the eyes : वारि मुञ्चति (मुच्, c. 6.). II. Of the [mouth : लालायते (nomi.).

WATER-CARRIER : (1 जलवाहकः ; (2) उदवाहः ; and sim. comp.s.

WATER-CLOCK : कपालयन्त्रं, Su. XIII. 23.

WATER-CLOSET : *शौचकोष्ठः.

WATER-CRESS : शाकभेदः.

WATERED : *well w.* जलभूयिष्ठ (f. ष्ठा) and sim. comp.s ; *w. by rivers* [नदीमातृक (f. का).

WATERFAL : (1) प्रपातः ; (2) जलप्रपातः.

WATER-FOWL, WATER-HEN : जलकुक्कुटः (f. टी).

WATERING-PLACE : I. Lit. : प्रपा. II. A sanatarium : *जलसेवनं (नी).

WATER-LILY : कमलं : v. LOTUS.

WATER-MAN : I. Boat-man : नाविकः. II. Water-carrier : q. v.

WATER-MELON : I. The fruit : (1) गोडुम्बं ; (2) चेटु (n.) ; (3) तरम्बुजं. II. The plant : (1) गोडुम्बः ; (2) चेटुः.

WATER-MILL : *जलप्रायं चक्रं, जलचलचक्रं ; etc.

WATER-POT : (1 घटः ; (2) कमण्डलुः ; (3) कलशः (large w.).

WATER-PROOF : जलभेद्य (f. द्या) and sim. comp.s.

WATER-SNAKE : (1) जलव्यालः ; (2) जलसर्पः ; etc.

WATER-SPOUT : (1) उद्वाहः (?) ; (2) जलस्तम्भः (?, Akshoy).

WATER-WHEEL : घटीयन्त्रं (?).

WATER-WORKS : perh. जलकर्मन् (n.) or जलौघकर्मन् and sim. comp.s.

WATERY : (1) by comp. ; (2) जलमय (f. यी) and sim. comp.s (= consisting of, abounding in, water) ; (3) जलीय (f. या) etc. (= of w.).

WATTLE : I. Hurdle : कटकम्बः. II. Of cocks : फुल्लं.

WAVE (subs.) : (1) तरङ्गः, *large w.s* बृहत्तरङ्गान्, R. ; (2) ऊर्मिः, *w. crowned* ऊर्मिमालिन् (f. नी) ; (3) भङ्गिः : v. also BILLOW.

WAVE (v. t.) : (1) धूनयति (धू, c. 10. = shake : q. v.) ; (2) चालयति (c. of चल् = move : q. v.). [v. TO MOVE.

WAVE (v. i.) : (1) धूयते (pass. of धू) v. SHAKE ; (2) चलति (चल्, c. 1.).

WAVER : (1) दोलायते (nomi.), *with w.ing mind* दोलायमानचेतसा ; (2) अकृतनिश्चय (f. या = unsettled, unsteady : q. v.) : v. also TO REEL.

WAVY : (1) तरङ्गित (f. ता), *w. bank* तरङ्गितं सैकतं, Ki. IV. 6. ; *making the banners w.* तरङ्गिताकम्पितकेतुसन्ततिः, Ki. XIV. 28. ; (2) ऊर्मिमत् (f. ती) ; (3) ऊर्मिमालिन् (f. नी) ; (4) भङ्गिमत् (f. ती), M. n. ; etc.

WAX (subs.) : I. Of bees : (1) सिक्थं ; (2) मधूच्छिष्टं. II. For sealing : लाक्षा. III. Of the ear : (1) तोत्थं ; (2) कर्णमलं.

WAX (v.) : I. Intrans. : वर्धते (वृध्, c. 1.) : v. TO INCREASE. II. Trans. : लिम्पति (लिप्, c. 6.) : v. TO BESMEAR.

WAXEN, WAXY : (1) सिक्थमयः (यी, यं = made of wax) ; (2) सिक्थाक्त (f. क्ता = coated with w.) ; (3) सिक्थाभ (f. भा = like w.).

WAY : I. Road : (1) मार्गः, *to give w.* मार्गं ददाति, Mr. X. ; *to lead the*

w. मार्गं चादिशति, Sa. v. ; (2) पन्थाः, *tell me the w. which leads to the hermitage of Agastya* अगस्त्याश्रमस्य पन्थानं ब्रूहि, U. II. ; *tread in improper w.s* अपथे पदमर्पयन्ति, R. IX. 74. ; (3) अध्वन् (m.), *going a little w.* गत्वा कियदध्वानं, K. ; *accidentally in the w.* अध्वनि दैवयोगात्, R. v. 60. ; (4) वर्त्मन् (n.), *one who has lost his w.* प्रनष्टवर्त्मन् (mfn.), K. ; *women go the w. of their husbands* प्रमदाः पतिवर्त्मगाः, Ku. IV. 33. Ph. : *I have come such a long w.* एतावतीं भूमिमायातः, K. ; *this w. your majesty* इतो इतो देवी, V. II. ; *did not you see (meet) the Queen on the w.* न खल्वन्तरे त्वया दृष्टा देवी ?, Sa. VI. ; *make w.* अन्तरमन्तरम्, Mr. X. ; *which w. is the wretch gone* कतमेन दिग्विभागेन गतः स जाल्मः ?, V. I. ; *right of w.* *गमनाधिकारः. II. Device : q. v. : उपायः. III. Manner, method : q. v. : प्रकारः. Miscell. : *in two, three, many w.s* द्विधा, त्रिधा, बहुधा ; *by w. of illustration* निदर्शनरूपेण.

WAYFARER : (1) पथिकः ; (2) अध्वनीनः ; (3) अध्वन्यः ; (4) अध्वगः.

WAYLAY : पथि अवस्कन्दते (स्कन्द्, c. 1. = attack : q. v.) or निभृतं प्रतीक्षते (ईक्ष्, c. 1. = wait : q. v.).

WAYSIDE : expr. by comp., *w. trees* मार्गशाखिनः, R. I. 45. : v. BORDER.

WAYWARD : प्रतीप (f. पा) : v. PERVERSE, WILFUL, FORWARD.

WAY-WORN : (1) अध्वश्रान्त (f. न्ता) ; (2) अध्वना परिक्लान्त (f. न्ता), Ki. XI. 2. ; and sim. comp.s.

WE : वयं. Ph. : *here are we* इमे स्मः, Sa. IV.

WEAK : (1) दुर्बल (f. ला), *the strong would have roasted the w.* अपक्ष्यन् दुर्बलान् बलवत्तराः, Mn. 7. 20. ; *w. digestion* दुर्बलोऽग्निः, Bhá. ; (2) अबल (ला), *eating their own w. brothers* अबलस्वकुलाशिनः, N. II. 10. ; (3) बलहीन (f. ना), S. ; (4) क्षीणबल (f. ला), Bhá. ; and sim. comp.s : v. also FEEBLE, SLENDER, DECAY. Ph. : *w. point* दोषः (= fault : q. v.), छिद्रं (= hole : q. v.).

WEAKEN : (1) दुर्बलीकरोति ; (2) बलक्षयं करोति (with gen.) ; (3) बलं हरति (हृ, c. 1. = remove : q. v.) or क्षिणोति (क्षि, c. 5. = waste : q. v.).

WEAKLY : I. Adj. : क्षीणबल (f. ला) : v. WEAK. II. Adv. : (1) दुर्बलं ; (2) by adj. or circum. : v. also IN VAIN.

WEAKNESS : I. In gen. : (1) दुर्बलता -त्वं or दौर्बल्यं, *w. of a king* दौर्बल्यं राज्ञः, M. VIII. 171. ; *w. of the senses* इन्द्रियाणां दौर्बल्यं, Bhá. ; (2) अबल (rare), *strength and w. of the enemy* अमित्रबलाबलं,

M. n. on Si. II. 36. ; (3) बलहीनता and sim. deriv.s. II. Foible, fault : q. v. : व्यसनं.

Weal : I. Welfare, happiness : q. v. : क्षेमं. Ph. : *for the public w.* प्रकृतिहिताय, Sa. VII. II. Mark of a blow : क्षतचिह्नं.

Wealth : I. Riches : (1) धनं (= pro. money), *what is the use of w. (to one) who does not give, does not eat* धनेन किं यो न ददाति नाश्नुते, H. ; (2) वसु (n. = 1), *not only the w. of the monarch* वसु तस्य विभोर्न केवलं, R. ; (3) विभवः ; (4) वैभवं ; (5) ऐश्वर्यं ; (6) सम्पत्तिः (= property) ; (7) वित्तं (= 1). II. Propriety : q. v.

Wealthy : महाधन (f. ना) : v. RICH.

Wean : I. Lit. : स्तन्यं त्याजयति, परि- (c. of त्यज्) or हापयति, परि- (c. of हा) or विसर्जयति (c. of सृज्). II. Fig. : वियोजयति (युज्, c. 10.) or विघटयति (घट्, c. 10.) : v. TO SEPARATE.

Weapon : (1) शस्त्रं, *when victory was not intercepted by w.s* शस्त्रैरव्यवधीयमानविजयः, Vi. v. 51. ; (2) अस्त्रं (properly a missile), *various w.* विविधमस्त्रं, Ki. XVIII. 46. ; (3) आयुधं ; (4) प्रहरणं ; (5) हेतिः (rare).

Wear (subs.) : I. Waste : q. v. : क्षयः, परि-, अव-. II. Dress : q. v. : वासस् (n.). III. Dam : बन्धः.

Wear (v. t.) : I. To put on : q. v. : धरति or धारयति (धृ, c. 1. and 10.), *ornaments worn by women during the life-time of their husbands* पत्यौ जीवति यः स्त्रीभिरलङ्कारो धृतो भवेत्, Mit. ; *clothes, etc., worn by a father* पितृधृतं वस्त्रादिकं, Mit. Ph. : *w.ing apparel* परिधानवासस् (n.) and sim. comp.s. II. To impair : क्षिणोति (क्षि, c. 5.) : v. WASTE.

Wear (v. i.) : क्षीयते (pass. of क्षि) : v. TO WASTE.

Wear off : (1) नश्यति (नश्, c. 4.) v. DESTROY ; (2) अपगच्छति (गम्, c. 1.) v. GO AWAY.

Wear out : I. By use : (1) जीर्णीकरोति ; (2) जर्जरीकरोति. II. Intrans. : (1) जीर्यति, परि- (जॄ c. 4.) ; (2) जीर्णीभवति ; (3) जर्जरीभवति. III. To fatigue, tire : q. v. : सादयति, अव- (c. of सद्).

Wearied : (1) क्लान्त (f. न्ता) ; (2) परिश्रान्त (f. न्ता) : v. FATIGUED.

Weariness : (1) श्रमः ; (2) क्लान्तिः : v. FATIGUE.

Wearisome : (1) श्रमजनक (f. नी) ; (2) आयासकर (f. री) ; (3) खेदजनक [(f. निका) ; etc.

Weary (adj.) : I. Fatigued : q. v. : क्लान्त (f. न्ता). II. Wearisome : q. v.

Weary (v.) : आयासयति (c. of यस्) : v. to fatigue.

Weasand : v. windpipe, throat.

Weasel : (1) नकुलः ; (2) बभ्रुः (rare).

Weather (v.) : I. To air : q. v. II. To soil to the windward of : प्रतिवातमतिक्रामति (क्रम्, c. 1.) : v. to cross. III. Fig. : तरति (तॄ, c. 1.) : v. to cross, bear, sustain.

Weather (subs.) : (1) by circum. ; (2) कालः (= time : q. v.) ; (3) दिनं. Ph. : *bad w.* दुर्दिनं, बार्दलं ; *good w.* सुदिनं.

Weather-beaten : (1) वाताहत (f. ता : by wind) ; (2) झञ्झाहत (f. ता : by hurricane) ; etc.

Weather-cock : *वायुप्रदर्शिनी and sim. comp.s.

Weather-glass : *वायुयन्त्रं.

Weather-wise : वातादिलक्षणवित् (mfn.) and sim. comp.s.

Weave : वयति, प्र- (वे, c. 1.), *w.ing cloth* पटं वयन्ती, Mah. 1. 3. 140 :

Weaver : (1) तन्तु(न्त्र)वायः (प.) ; (2) कुवि(पि)न्दः ; (3) पट्टकारः -कः.

Web : I. In gen. : जालं. II. Of the eye. : पटलं.

Web-footed : जालपादः (f. दा) ; *a w. animal* कश्चिज्जालपादः, D. r.

Wed : परिणयति (नी, c. 1.) : v. to marry.

Wedded : fig. : आसक्त (f. क्ता) : v. attached.

Wedding : विवाहः : v. marriage.

Wedlock : विवाहः : v. marriage.

Wednesday : (1) बुधवारः ; (2) बुधवासरः ; (3) सौम्यवारः.

Weed (subs.) : I. A noxious plant : (1) कक्षः, *to take up w.s* कक्षमुद्धरति, M. vii. 110. ; (2) तृणादिकं, R. b. ; (3) perh, खगच्छः (comp. Bengalee आगाछा). II. Widow's dress : perh. क्लिष्टनिवसनं, D. v. ; चीरं or चीवरं (prop. rag).

Weed (v.) : (1) उद्धरति (हृ, c. 1.) ; (2) निर्दाति or -द्यति (दा, c. 2. or दो, c. 4.).

Weeder : (1) निर्दातृ (f. त्री), M. vii. 110. ; (2) कक्षोद्धर्तृ (f. र्त्री) and sim. comp.s.

Week : सप्ताहं, *every w.* सप्ताहात् सप्ताहात्, Sr. *w.-day* : वारः.

Weekly : I. Adj. : साप्ताहिक (f. की). II. Adv. : सप्ताहे सप्ताहे.

Ween : मन्यते (मन्, c. 4.) : v. to think.

Weep : (1) रोदिति, प्र-, अभि- (रुद्, c. 2.), *how will you get (her) w.ing* रुदती कुत एव लभ्यते, R. viii. 85. ; *embracing me, w.ing* सरुदितं परि-

अश्रु, D. III. ; (2) विलपति (लप्, c. 1. = bewail) ; (3) अश्रूणि पातयति (= shed tears) : v. also TO CRY. [विलाप. (= lamentation).

WEEPING (subs.) : (1) रोदनं ; (2) रुदितं ; (3) क्रन्दनं ; (4) क्रन्दितं ; (5)

WEEPING-WILLOW : वृक्षविशेषः ; *नम्रशाखः.

WEEVIL : कीटविशेषः ; *शालकीटः.

WEIGH (v. t.) : I. Lit. : (1) तोलयति or तूलयति (तुल् or तूल्, c. 10.) ; *if increases when w.ed* तुलितो यदि वर्द्धते, N. s. ; (2) तुलां करोति or धारयति (prop. in a balance), *if truth is w.ed with thousand horse-sacrifices* अश्वमेधसहस्राणि सत्यञ्च तुलया धृतं, H. IV. 131. II. As anchor : तोलयति, उत्- : v. TO LIFT, RAISE. III. To ponder, consider : q. v. : विमृशति (मृश्, c. 4.) Comp., *w. down* : v. TO OVERCOME, OPPRESS.

WEIGH (v. i.) : expr. by subs. or adj. *The dove w.ed greater* गुरुतर एव कपोत आसीत्, Mah. III. 197. 21. ; *what does it w.* किं भारमिदं. Comp. *w. upon.* : पीडयति (पीड्, c. 10.) : v. TO PRESS, PAIN.

WEIGHING (subs.) : I. Lit. : तोलनं. II. Fig. : विगणनं, -ना : v. CONSIDERATION.

WEIGHT : I. For measuring : मानं, उन्-, *true and false w.s* पूर्णापूर्णे माने, P. ; *names of w.s* मानपरिभाषा. II. Heaviness, burden : q. v. : भारः, *w. of iron* लोहभारः, P. III. Importance : q. v. : गुरुत्वं.

WEIGHTY : गुरु (f. also र्वी) : v. HEAVY, IMPORTANT.

WEIR : (1) बन्धः (?) ; (2) योगः (?), Mah. [q. v. : शुभ (f. भा).

WELCOME (adj.) : I. Lit. : स्वागत (f. ता). II. Propitious, good :

WELCOME (v.) : (1) सभाजयति (सभाज्, c. 10.) v. TO GREET ; (2) अभिनन्दति (नन्द्, c. 1.) v. TO CHEER, SALUTE ; (3) सत्करोति ; पूजयति (पूज्, c. 10.) v. TO HONOR.

WELCOME (interj.) : स्वागतं (with dat.).

WELCOME (subs.) : I. Lit. : स्वागतं, *w. to you sir* स्वागतमार्याय, Sr. I. ; *bade him w.* तस्मै स्वागतं व्याजहार, Me. I. 4. II. Fig. : सभाजनं v. GREETING, SALUTE, HONOR.

WELD : संयोजयति (युज्, c. 10.) : v. TO UNITE.

WELFARE : (1) क्षेमं, *tending to w.* क्षेमकर (f. री), B. ; (2) हितं (= good : q. v.) ; (3) मङ्गलं ; (4) कल्याणं ; (5) कुशलं ; (6) श्रेयस् (n.).

WELKIN : नभस् (n.) : v. SKY. [(2) अन्धुः (rare) Of a ship : कुप्तिः.

WELL (subs.) : (1) कूपः, *blind w.* अन्धकूपः, Va. ; *w.-maker* कूपकृत्, He. ;

WELL (adj.): (1) कुशलिन् (f. नी), *is your preceptor w.* कुशली गुरुस्ते, R. v. 4.; *is Chárudatta w.* अपि कुशलं सार्थवाहपुत्रस्य, Mr. IX.; (2) सुखशरीर (f. रा: in body) v. HEALTHY; (3) सुस्थ or स्वस्थ (f. स्था), *in a few days you will hear your father is w. and recovered to his health* कतिपयैरेव दिवसैः पुनः त्वां प्रकृतिमापन्नं स्वस्थं श्रोष्यसि पितरं, C. 5.

WELL (adv.): (1) सु- in comp., *w.-born* सुजात (f. ता), *w.-bred*: सुशिक्षित (f. ता), *w.-done* सुकृत (f. ता), *w.-favoured* सुदर्शन (f. ना), *w.-formed* सुरूप (f. पा), *w.-known* सुप्रसिद्ध (f. द्धा), *w.-read* स्वधीत (f. ता); etc; (2) सुष्ठु; (3) साधु (= w. to do); (4) सम्यक्. *W. off*: आढ्य (f. ढ्या): v. RICH, PROSPEROUS.

WELL (interj.): (1) बाढं (= very well); (2) no expr. when concessive, *w. what next* ततस्ततः, *w. be it so* भवतु, *w. I am going* मया तावद्गम्यते. Ph.: *w.-done*: i. e. admirable साधु साधु; *w.-affected, well-disposed*: हितबुद्धि (mfn.) and sim. comp.s.

WELL-BEING: कुशलं: v. WELFARE.

WELL-INFORMED: (1) बहुज्ञ (f. ज्ञा); (2) विशेषविद् (mfn.); etc.

WELL-MEANING: (1) सदाशय (f. या); (2) सदभिप्राय (f. या); etc.

WELL-NIGH: प्रायेण: v. NEARLY.

WELL-VERSED: (1) सम्यग्विनीत (f. ता); (2) स्वधीतिन् (f. नी); etc.

WELL-WISHER: (1) हितैषिन् (f. णी); (2) हितकाम (f. मा); (3) शुभाकाङ्क्षिन् (f. णी); etc.

WELTER (v.): लुठति (लुठ्, c. 6.): v. TO ROB.

WEN: अर्बुदं (?).

WENCH: (1) बन्धकी; (2) पुंश्चली; (3) दुर्वृत्ता.

WENCH (v.): अभिसरति (सृ, c. 1.): v. also TO FORNICATE.

WEND: to w. one's way: गच्छति (गम्, c. 1. = go, pass: q. v.) or आगच्छति (= come: q. v.).

WEST: (1) पश्चिमा दिक् and sim. expr.s v. QUARTER; (2) प्रतीची; (3) वारुणी दिक् and sim. expr.s.

WEST, WESTERLY, WESTERN: (1) पश्चिम (f. मा), *in the w. sky* पश्चिमे नभसि, Ki. IX. 5.; (2) पाश्चात्य (f. त्या), *with the w.erns whose strength lay in horse* पाश्चात्यैरश्वसाधनैः, R. IV. 62.; (3) प्रतीच्य (f. च्या) or rarely प्रतीचीन (f. ना).

WESTWARD,-S: प्रतीचीमभितो दिशं, Mah.; and sim. expr.s.

WET (adj.) : (1) आर्द्र (f. र्द्रा), *the hair being wet with rain* जलार्द्रालका, Mr. v. 34. ; *by the w. track* आर्द्रपदपंक्तिभिः, R. ix. 59. ; (2) क्लिन्न (f. न्ना), *w. clothes* क्लिन्ने वाससी, Mr. v.

WET (subs.) : I. Wetness : आर्द्रता. II. Rainy weather : दुर्दिनं.

WET (v.) : (1) आर्द्रीकरोति ; (2) क्लेदयति, सं-, प्र- (c. of क्लिद्), *and water does not w. him* नचैनं क्लेदयन्त्यापः, G. ii. 23.

WET-NURSE : स्तन्यदायी धात्री, Viv. ; and sim. comp.s.

WETHER : छिन्नवृषणो मेषः and sim. comp.s.

WETTISH : (1) ईषदार्द्र (f. र्द्रा) ; (2) आक्लिन्न (f. न्ना) ; etc.

WHALE : तिमिः, R. xiii. 10. *N. B.* तिमिङ्गिलः = w.-eater, a fabulous sea-monster.

WHALER : *तिमिपोतः ; तिमिग्रहः.

WHARF : (1) घट्टः (?) ; (2) उपलः (?) ; (3) गुल्मः (?).

WHAT (interj.) : (1) किं, *w. disgrace of Drona* किं किं भारद्वाजस्य परिभवः, Ve. ; (2) कथं, *w. vying with me* कथं मया सह स्पर्धते, Mu. ; (3) आः, *w. is this also to be asked* आः इदमपि किं प्रष्टव्यः, Pra.

WHAT (interro.) : किम्, *w. kind, sort* कीदृश: (शी, शं) ; *w. is his mother by caste* किमीया जात्यास्य माता, D. viii. ; *w. then* ततः किम्, K. ; *w. is (he) doing now* किंव्यापारः सम्प्रति, Sa. vii. ; *w. is this trial for Rávana* दशकन्धरस्य कैषा परीक्षा. B. r. ; *w. is his object in sending such a message* एवं सन्दिशतस्तस्य कोऽभिप्रायः, K. s.

WHAT (rel.) : = that which : q. v. : यद् ... तद्. [v. also SOEVER.

WHATEVER, WHATSOEVER : (1) यद् यद्, *w. sin* यद्यत्पापं, Mah. i. 4. :

WHEAL : I. Mine : q. v. : खनिः. II. Scar : किणः.

WHEAT : गोधूमः (both the plant and grain).

WHEATEN : (1) गोधूम- in comp., *w. powder* गोधूमचूर्णं ; (2) गोधूममय (f. मी).

WHEEDLE : चाटुभिर्विप्रलभते (लभ्, c. 1.) : V. TO COAX. FLATTER.

WHEEDLER, WHEEDLING : V. FLATTERER, FLATTERY.

WHEEL (subs.) : (1) चक्रं, *two-w.ed carriage* द्विचक्रं यानं ; *potter's w.* कुलालचक्रं ; (2) रथाङ्गं (poet.).

WHEEL (v.) : I. Trans. : आवर्तयति (c. of वृत्). II. Intrans. : आवर्तते (वृत्, c. 1.) : V. TO ROLL, REVOLVE, TURN.

WHEEL-BARROW : हस्तक्रमं चक्रं (?) and sim. expr.s.

WHEEL-WRIGHT : चक्रकार (f. री : ?) ; (2) रथकार (f. री).

WHEEZE : सशब्दं or घोषेण श्वसिति (श्वस्, c. 2.), Sr.

WHELK : शङ्खविशेषः.

Whelp : शावः -वः, *lion's w.* सिंहशावः : v. YOUNG.

When : I. Rel. : (1) यदा, *w. (she) saw no other source for acquiring him* यदा तस्याधिगमेऽन्यं विधिं नापश्यत्, Ku. ; *w. I heard that Arjuna had won Draupadi* यदाश्रौषं द्रौपदीं निर्जितामर्जुनेन, Mah. ; (2) by loc. absol. (when denoting sequence); *w. Chandrápída said this* इत्यभिहितवति चन्द्रापीडे, K. ; *w. the night had declined* अवसन्नायां रात्रौ, H. ; (3) यर्हि (rare). II. Interro. : (1) कदा, *w. did Parasuráma conquer the heaven and hell* कदा नु खलु परशुरामो रसातल-त्रिदिवयोर्जेता, B. r. ; *I dont know w.* न वेद्मि कदा ..., Ku.

Whence : I. Rel. : (1) यतः, *w. you apprehend disregard* विशङ्कसे मोह यतोऽवधीरणां, Sa. III. 16. ; (2) यस्मात्. II. Interro. : कुतः; *whence have you come* कुतो भवान् ?, Mr. II. ; (2) कस्मात्. [(यर्हि rare).

Whenever, Whensoever : (1) यदा यदा ; (2) यदा कदाचित् ; (3) यर्हि

Where : I. Interro. : (1) कुत्र, *w. did you get this* कुत्र त्वयैतदासादितं, Sa. ; (2) क्व, *w. is that destroyer of the ten-headed* क्वासौ दशास्यान्तकः, Bho. II. Relative : यत्र, *w. Ráma passed some time* यत्र रामः कञ्चित् कालमुवास, K.

Whereas : (1) यतः ; (2) यस्मात् : v. SINCE.

Whereby : I. Relative : येन. II. Interro. : केन.

Wherefore : I. Rel. : यदर्थं. II. Interro : किमर्थं : v. WHY.

Wherein : I. Rel. : यत्र. II. Interro. : कुत्र.

Whereof : I. Rel. : यस्य. II. Interro. : कस्य.

Whereto : I. Rel. : यत्र. II. Interro. : कुत्र.

Whereupon : यदनन्तरं (= after which) ; तदा (= then).

Wherever : (1) यत्र यत्र ; (2) यतो यतः ; (3) यत्र कुत्रचित् (rare).

Wherry : क्षुद्रनौकाविशेषः.

Whet (v.) : शाणयति (nomi.), *with an edge cleared by w.ting* शाणेन धौतधारया, N. XVI. 20. : v. TO SHARPEN.

Whet (subs.) : I. W.stone : शाणः (णी). II. Fig. : v. STIMULUS.

Whether (pron.) : कतरः (रा, -त्) : v. WHICH (inter.).

Whether (conj.) : *they w. tigers or lions* ते व्याघ्रा वा सिंहा वा, S. III. 2. 9. ; *it is doubtful w. the word* प्राण *here refers to only air, or soul, or the supreme spirit* तत्र संशयः किमिह प्राणशब्देन वायुमात्रमभिधीयते, उत जीवः, अथवा परं ब्रह्मेति, S. 28. ; *w. it is the supreme spirit or something else* तत् किं परं ब्रह्म स्यादाहोस्विदर्थान्तरं, S. III. 1. : v. OR.

WHETSTONE : (1) शाणः (also -पाषाण etc. v. STONE), (*my*) *axe which has been whetted on the w. of enemies' heads* रिपुशिरःशाणशातः कुठारः, Vi. III. 28.

WHEY : (1) मस्तु (n.); (2) दधिमण्ड (mn.).

WHICH (rel.) : यत् v. WHO, WHAT. *W. of two* यतरः (रा, -त्), *w. of many* यतम (मा, -त्).

WHICH (inter.) : किम् : v. WHO, WHAT ; *w. of two* कतरः (रा, -त्) ; *w. of many* : कतमः (मा, -त्).

WHICHEVER : यो यः (या या, यद्यत्) : v. WHOEVER, WHATEVER.

WHIFF : I. Subs. : फुत्कारः or फुत्कृतं. II. Verb : फुत्करोति.

WHIG : no equiv. : विगः.

WHILE (subs.) : *for a little w.* कियत् चणं or किञ्चित् कालं. *After a long w.* चिरेण : v. TIME, MOMENT. Ph. : *not worth w.* निष्फल (f. ला) : v. VAIN.

WHILE, WHILST : (1) यदा : v. WHEN ; यावत् (as a conj. : with तावत्).

WHILE,-AWAY : गमयति (c. of गम्) : v. TO PASS.

WHIM : कामचारः : v. CAPRICE, FREAK.

WHIMPER : चूं करोति : v. TO CRY.

WHIMSICAL : (1) कामचारिन् (f. णी) ; (2) चपल (f. ला) : v. CAPRICIOUS, FICKLE.

WHINE : I. Verb : v. TO COMPLAIN, MURMUR. II. Subs. : v. COMPLAINT, MURMUR.

WHINNY : (1) खिटखिटायितं (= murmur) ; (2) क्रन्दितं (= cry).

WHIP (subs.) : (1) कशा (षा) (also = w.ping), Si. v. 10. ; (2) प्रतिष्कषः (सः : rare) : v. also SCOURGE.

WHIP (v.) : कशया हन्ति (हन्, c. 2.) or ताडयति (c. of तड्) ; (2) कशाघातं करोति.

WHIRL : I. Trans. : घूर्णयति (c. of घूर्ण्). II. Intrans. : घूर्णते घूर्ण्, c. 1.) : v. TO REVOLVE. III. Subs. : घूर्णिः : v. REVOLUTION.

WHIRPOOL : (1) जलावर्त्तः ; (2) भ्रमिः (मः) ; (3) भ्रमरः, -रकः ; (4) जलगुल्मः ; (5) चक्रघूर्णः ; (6) आवर्त्तनी.

WHIRLWIND : (1) चक्रवातः ; (2) वातावर्त्तः ; (3) वायुगुल्मः ; etc.

WHISK : I. Subs. : कूर्च्चं. II. Verb : आलोडयति (c. of लुड्).

WHISKERS : (1) गुम्फः (?) ; (2) गुल्फलोमन् (n. : ?).

WHISPER : (subs.) : (1) expr. by verb. ; (2) जनरवः (= rumour).

WHISPER (v.) : I. Lit. : (1) कर्णमूले वदति (वद्, c. 1.), V. p. ; (2) कर्णाकर्णि कथयति (कथ्, c. 10.), *all the Jádavas w.ed among themselves that*

Prasena was not murdered by any body else नान्येन प्रसेनो हन्यत इत्यविदित एव यदुलोक कर्णाकर्ण्यकथयत्, V. p.; (3) कर्णे जपति (जप्, c. 1.).

WHIST: I. Subs.: तासक्रीडाविशेषः. II. Silent, silence: q. v.

WHISTLE: शीशयति (nomi.: ?); शीशं ददाति (दा, c. 3.: ?).

WHISTLE (subs.): I. W.ing: शीशः, -शब्दः, (?): v. also CRY, NOISE. II. An instrument: वंशः (?).

WHIT: लेशः: v. IOTA. Ph.: *not a w.* न मनागपि; *every w.* सर्वथा.

WHITE (adj.): (1) शुक्ल (f. क्ला); (2) श्वेत (f. ता); (3) धवल (f. ला); (4) सित (f. ता); (5) गौर (f. री); (6) शुभ्र (f. भ्रा).

WHITE (subs.): I. The colour: (1) शुक्लः, -वर्णः; (2) श्वेतः, -वर्णः; etc. II. Of the eye: श्वेतभागः, Bhá. and sim. comp.s.

WHITE-BAIT: क्षुद्रमत्स्यविशेषः.

WHITEN: I. Trans.: (1) धवलयति (nomi.); (2) धवलीकरोति; (3) शुक्लीकरोति; etc. II. Intrans.: (1) धवलायते (nomi.); (2) धवलीभवति; (3) श्वेतीभवति; etc.

WHITENESS: (1) शुक्लता, -त्वं, धवलता -त्वं, etc.; (2) शौक्ल्यं, etc; (3) श्वेतिमन्, धवलिमन्, सितिमन् (m.); etc. [श्वा-, वि- (श्विप्, c. 6.).

WHITEWASH: I. Subs.: सुधा- लेपः. II. Verb.: सुधया लिम्पति.

WHITHER: I. Interro.: (1) क्व; (2) कुत्र. II. Rel.: यत्र.

WHITISH: (1) ईषच्छुक्ल (f. क्ला); (2) पाण्डुश्वेत (f. ता); etc.

WHITLOW: (1) चिप्पं; (2) नखंपचः.

WHITSUNTIDE, WHIT SUNDAY: *श्वेतार्कवासरः.

WHIZ: शमशमायते (nomi.: ?).

WHO: I. Intrans.: किम्, *w. is here* कः कोऽत्र भोः, U.; *w. does not know Agastya* कः पुनरगस्त्यं न जानाति, B. r.; *w. is this girl* केयं कन्यका, K. II. Rel.: (1) यद्, *I w. with two arms.* योऽहं बाहुभ्यां भुजाभ्यां, Vi. VI. 11.; *w.m the wise call resplendent lustre* शुभ्रं धाम यदामनन्ति सुधियः, Vi. IV. 13. (G. § 145); (2) by bah. comp. (§ 298).

WHOEVER: v. WHOSOEVER.

WHOLE (adj.): (1) सकल: (ला, लं), *the w. mountain* सकलः शैलः, Ki. XIII. 16; (2) समग्र (f. ग्रा), *the w. kingdom* समग्रं राज्यं, K.; (3) कृत्स्न (f. त्स्ना); (4) अखण्ड (f. ण्डा): v. also ENTIRE.

WHOLE (subs.): (1) साकल्यं; (2) कार्त्स्न्यं; etc. Ph.: *w. of* = whole (adj.): q. v.: *w. of Rámáyana* समग्रं रामायणं.

WHOLE-SALE : *w.-dealer* स्तूपविक्रयिन् (f. णी : ?) ; *w.-purchase* स्तूपक्रयः (?).

WHOLESOME : (1) पथ्य (f. थ्या), *is generally very w. for all animals* सर्वप्राणिनां सामान्यतः पथ्यतमः, Sr. ; (2) हित (f. ता = good), *absolutely w.* एकान्तहित (f. ता), Sr. ; (3) श्रेयस्य (f. स्या = salutary : q. v.).

WHOLLY : (1) साकल्येन ; (2) कार्त्स्न्येन ; (3) समग्रं ; (4) सम्पूर्णं ; (5) अशेषेण ; (6) निरवशेषं.

WHOOP : *war w.* : (1) सिंहनादः ; (2) क्ष्वेडा- क्ष्वेडितं.

WHORE : वेश्या : V. PROSTITUTE, HARLOT.

WHOREDOM : (1) वेश्यावृत्तिः and sim. comp.s (of women) ; (2) वेश्याप्रसक्तिः and sim. comp.s (of men), *to commit w.* वेश्यां भुङ्क्ते, भजते, सेवते, etc.

WHOREMONGER : (1) वेश्यागामिन् (m.) ; (2) भुजङ्गः ; (3) विटः ; (4) कामुकः (rare), "कृतशिष्टानां गम्यधनानां चित्रैरुपायैरपहरणं", D. II.

WHORESON : वेश्यापुत्रः and sim. comp.

WHOSOEVER : (1) यो यः (या या, यद्यद्), *at whomsoever lady the beloved (Krishna) looked* यां यां प्रियः प्रैक्षत, Si. III. 16. ; (2) यः कश्चित् or कश्चन (या काचित् or -चन, यत्किञ्चित् or -चन) (= any one w. G. § 301).

WHY (adv.) : (1) किम् (not absol.), *w. are you thus tiring yourself for- nothing* व्यर्थं परिश्राम्यसि वा किमित्थं, N. III. 13. ; (2) कुतः or कस्मात्, *w. because the word soul (is used)* कस्मात् आत्मशब्दात्, S. ; (3) किमर्थम् (= for what object) ; (4) किन्निमित्तं ; (5) किंकारणं, केन हेतुना, कस्माद्धेतोः, etc. (= for what reason). [वाढं ब्रवीम्येवं.

WHY (interj.) : *w. what have I done* किं नाम मया कृतं ; *w. yes I say so*

WICK : (1) दशा ; (2) वर्त्तिः, -र्त्ती ; (3) पिचुलं ; (4) तैलिनी.

WICKED : I. Of men : (1) दुष्ट (f. ष्टा) ; (2) दुर्वृत्त (f. त्ता) ; (3) दुरात्मन् (mfn.) ; (4) पापकर्मन् (mfn.) ; (5) पामर (f. रा) ; (6) खल (f. ला) ; (7) पापमति (mfn.) and sim. comp.s. II. Of acts : (1) दुष्ट (f. ष्टा) ; (2) पाप- in comp.

WICKEDLY : (1) दुष्टतया ; (2) दुर्वृत्ततया ; (3) दुराचारतया ; etc.

WICKEDNESS : (1) दुष्टता ; (2) दुर्वृत्तता ; (3) दुराचारता ; etc.

WICKER : (1) वैदल (f. ली) ; (2) वैणव (f. वी), *w. work* वैदलं.

WIDE : (1) विस्तीर्ण (f. र्णा) ; (2) विशाल (f. ला) ; (3) विपुल (f. ला).

WIDE, WIDELY : (1) विस्तीर्णं ; (2) विशालं ; (3) विपुलं. Ph. : *w. awake* सुप्रबुद्ध (f. द्धा) ; *w. open* सुविवृत (f. ता) ; *w. spread* बहुविस्तीर्ण (f. र्णा) ; etc.

WIDEN : (1) विस्तारीकरोति ; (2) पृथूकरोति ; (3) by adj.

WIDENESS : (1) विस्तीर्णता ; (2) विशालता ; (3) पृथुता.

WIDOW : (1) विधवा ; (2) गतभर्तृका ; (3) रण्डा (specially as a term of abuse). *A w. before puberty* बालविधवा ; *a childless w.* अवीरा, A.

WIDOW (v.) : विधवां करोति. *W.ed* : (1) अनाथ: (था, थं) ; (2) गतभर्तृक (f. का) and sim. comp.s. *Un-w.ed lady* : अविधवा, Me. II. 38.

WIDOWER : (1) मृतभार्य:, P. IV. 9. ; (2) मृतपत्नीक: ; and sim. comp.s.

WIDOWHOOD : वैधव्यं, *burning with w.* वैधव्यतापित: (ता, तं), Ki. XI. 6.

WIDTH : (1) विस्तार: ; (2) व्यास: ; (3) परिणाह: V. BREADTH.

WIELD : (1) बिभर्ति (भृ, c. 3. = hold) ; (2) प्रणयति (नी, c. 1. = manage).

WIFE : (1) भार्या ; (2) जाया ; (3) पत्नी ; (4) दार (only in m. pl.) ; (5) स्त्री ; (6) वधू: ; (7) कलत्रं ; (8) सहधर्मिणी (not used absol.) ; (9) परिग्रह: (rare), *although I have many wives* परिग्रहबहुत्वेऽपि, Sa. *A rival w.* सपत्नी. *Taking a w.* दारपरिग्रह:. *To supersede a w.* अधिविन्दति (विद्, c. 6.), R. *W. of a teacher* उपाध्यायी ; *w. of a spiritual guide* आचार्याणी ; *w. of Indra* इन्द्राणी.

WIG : *कैशिकं.

WIGHT : मानवक: : V. PERSON.

WILD : I. Lit. : (1) by comp., *by w. plants* वनलताभि:, Sa. ; *w. mountain scenery* अरण्यगिरिभूमि., Vi. ; (2) वन्य (f. न्या), *w. instrument of sustenance* वन्यं क्षितिसाधनं, R. V. 9. ; (3) आरण्य (f. ण्या) -क (f. का), *w. animal* आरण्यो मृग:, M. V. 9. ; (4) वनजात (f. ता) and sim. comp.s ; *w. animal* वनजं सत्वं, Ki. XIII. 8. *marshy and w.* अनूपोत्थं वनोत्थं च, Mat. 117. 43. II. Fig. : V. SAVAGE, RUDE. III. Violent, unrestrained : q. v. : दुर्दान्त (f. न्ता). IV. Bewildered, mad : q. v.

WILD, WILDERNESS (subs.) : I. Forest, wood : q. v. : वनं. II. Desert : q. v. : मरु:, -भूमि:.

WILDLY : (1) उन्मत्तवत् (= madly) ; (2) व्याकुलं (= bewildered) ; (3) भृशं (= violently).

WILDNESS : I. Lit. : (1) वन्यता ; (2) better by adj. II. Irregularity : q. v. : उच्छृङ्खलता -त्वं. III. Savageness, ferocity : q. v. IV. Alienation : विभ्रम:.

WILE : छलं : V. TRICK, PRETEXT, DECEIT.

WILFUL: I. In good sense: (1) by adv.; (2) कामतः कृत (f. ता); etc. II. Perverse, headstrong: (1) स्वैरिन् (f. णी); (2) स्वेच्छाचारिन् (f. णी); etc.

WILFULLY: (1) कामतः; (2) कामात्; (3) इच्छापूर्वकं; etc.

WILFULNESS: I. Volunteriness: expr. by adv. II. Obstinacy: (1) कामचारः, कामचारिता; (2) स्वेच्छाचारिता, etc.

WILILY: (1) छलेन; (2) मायया; (3) छद्मना; (4) सकपटं; etc.

WILL (v.): I. To resolve, determine: q. v.: (1) संकल्पयति (कृप्, c. 10.); (2) संकल्पं करोति. II. To direct, order: q. v.: निर्दिशति (दिश्, c. 6.). III. To devise by will: *इच्छापत्रेण ददाति (दा, c. 3.). IV. Denoting future: expr. by लृट् or लुट् (Vide—Grammar).

WILL (subs.): I. Volition: संकल्पः. II. Desire, wish: q. v.: कामः, *against one's will* अकामतः, M. III. Testament: *इच्छापत्रं.

WILLING: I. Desirous, consenting: (1) इच्छु (mfn.), -क (f. का); (2) सकाम (f. मा), *a w. woman* सकामा स्त्री. II. Chosen, desired इष्ट (f. ष्टा), अभि-.

WILLINGLY: (1) साग्रहं (= zealously); (2) सानुरागं (= ardently).

WILLOW: वृक्षविशेषः. [ful

WILY: (1) बहुच्छल (f. ला); (2) कपटप्रिय (f. या); (3) चतुर (f. रा = art

WIN: I. In a contest: जयति, विजयते (जि, c. 1.), *I have won* जित Mah. II. 61. 21.; *I won* (*the case*) *first* जित एव मयार्थं प्राक्, Mi II. To gain, get: q. v.: लभते (लभ्, c. 1.), *what is won in a contro-versy* यत्वादाल्लब्धं, विवादे यन्निर्जीय लब्धं, Da. 93.

WINCE: V. TO SHRINK, START.

WINCH: perh. दण्डः.

WIND (subs.): I. Lit.: (1) वायुः, *with favourable w.* अनुकूलेन वायु Mah. I. 148. 20; (2) वातः, *head w.* प्रतिवातः, D. VI.; (3) पव *gentle w.* मृदुपवनः, V. IV.; (4) अनिलः, *w.-footed* अनिलरंहस् (mfn Mah.; (5) समीरः, -णः; (6) मरुत्; (7) मारुतः. II. Of stomac वायुः. III. Flatulence: q. v. IV. Breath: श्वासः.

WIND (v. i.): I. To bend: वक्रं or कुटिलं गच्छति (गम्, c. 1.) or सर (सृप्, c. 1.), *w.ing*: V. CROOKED. II. To turn: q. v.: आवर (वृत्, c. 1.)

WIND (v. t.): I. To turn, twine: आवर्तयति (c. of वृत्). II. blow: q. v.: पूरयति (पूर्, c. 10.).

Wind up : I. Lit. : सम्पुटीकरोति. II. To conclude : उपसंहरति (हृ, c. 1.). [sim. comp.s.

Windfall : I. Lit. : वायुपातः. II. Fig. : आकस्मिकधनागमः and

Winding (subs.) : वक्रं : v. BEND, CROOKEDNESS.

Winding-sheet : आच्छादनं : v. SHROUD, COVER.

Windlass : *उत्तोलनयन्त्रं ; उत्तोलनी.

Windmill : *वायुचलं यन्त्रं.

Window : (1) वातायनं, *taking to the w.s* वातायनसंश्रित (f. ता), R. VI. 24. ; (2) गवाक्षः, *the w.s filled with the faces* व्याप्तान्तरा मुखैस्तासां गवाक्षाः, R. VII. 11. ; (3) जालं (लः, ली), *another looking through the w.* जालान्तरप्रेषितदृष्टिरन्या, 9.

Windward (adj.) : वाताभिमुख (f. खी) and sim. comp.s.

Windy : (1) वातल (f. ला) ; (2) वातमय (f. यी) and sim. comp.s.

Wine : (1) मद्यं, *to drink w.* मद्यं पिबति ; *to take w.* मद्यं सेवते, Ni. ; *new w.* नवं मद्यं, Sr. ; *w.-pot* मद्यभाण्डः, P. ; *destroying the smell of w.* मद्यगन्धनाशनं, Bhá. ; (2) मदिरा, *w.-tasting* मदिरास्वादः, Si. ; (3) मधु (poet.), *sweet w.* स्वादु मधु, Si. ; (4) सुरा (= spirit), *to make w.* सुरां करोति, Mah. ; (5) आसवः (= liquor), *taking of w.* आसवसेवनं, D.

Wine-bibber : (1) मद्यपः ; (2) मद्यपायिन् (m.) ; (3) सुरापः.

Wine-seller : शौण्डिकः (f. की, the Suri caste).

Wing (subs.) : I. Lit. : (1) पक्षः, *protected me with his own w.s* स्वपक्षाभ्यां मामरक्षत्, Vi. V. 5. ; *stretched the w.s and flew up to heaven* विततपक्षो नभ उत्पपात, Mah. I. 25. 17. ; *root of a w.* पक्षतिः, N. II. 2. ; (2) पतत्रं ; (3) गरुत् (m. : rare). Ph. : *on the w.* डीयते v. TO FLY. II. Fig., as of an army : पक्षः, *who formed side-w.s and w.s* के ते प्रपक्षौ पक्षौ वा, Mah. VIII. 46. 6. Ph. : *under the w.s of* expr. by आश्रितः (ता, तं).

Winged : (1) पक्षिन् (f. णी) ; (2) पक्षवत् (f. ती) ; (3) पतत्रिन् (f. णी) ; (4) पक्षयुक्त (f. क्ता) ; etc.

Wink (subs.) : I. Of the eye : निमेषः. II. Hint : (1) नेत्रसंकेतः ; (2) अक्षिसंज्ञा, and sim. comp.s.

Wink (v.) : I. Of the eye : (1) निमिषति (मिष्, c. 6.) ; (2) निमीलति (मील्, c. 1. = close). II. To make a sign : नेत्रेण संकेतं ददाति (दा, c. 3.) or संज्ञां करोति. *W. at* i. e. conive उपेक्षते (ईक्ष्, c. 1.).

WINNER : (1) जयिन् (f. नी), Mit. : v. VICTOR ; (2) लब्धृ (f. ब्धी = gainer) ; (3) by verb.

WINNING : I. Subs. : (1) by verb : v. TO WIN ; (2) लाभः (= profit) ; (3) अर्जितं (= earning). II. Adj. : हृदयहारिन् (f. णी) : v. CHARMING.

WINNOW : I. Lit. : शोधयति, वि- (c. of शुध्), : v. TO CLEANSE, PURIFY. Ph. : *w.ing fan* सूर्(शू)र्पं (mn.). II. Fig. : to sift, examine : q. v.

WINNOWER : (1) शोधक (f. धिका) ; (2) पावक, नि:- (f. विका).

WINNOWING-FAN : (1) शूर्(सूर्)पं (mn.), D. vr. ; (2) प्रस्फोटनं (rare).

WINTER (subs.) : I. The season : (1) हेमन्तः (Nov.-Jan.) ; (2) शिशिरः (Jan.-March) ; (3) हिमागमः, Si. ; (4) तुषारकालः, Ki. ; and sim. comp.s. II. = year : शरद् (f. = autumn), *ten thousand w.s passed* शरदामयुतं ययौ, R. x. 1. [P ss.

WINTER (v.) : हेमन्तं गमयति (c. of गम्), नयति (नी, c. 1.), etc. : v. TO

WINTERY, WINTRY : I. Lit. : expr. by comp. II. Cold : q. v. : शीत (f. ता).

WIRE : I. Subs. : (1) तन्त्रं (न्त्री) ; (2) तारः. II. Verb : *ताडितसंदेशं प्रेषयति (c. of इष्) : v. TO SEND. [intellect : q. v.).

WISDOM : (1) प्रज्ञा ; (2) ज्ञानं (= knowledge : q. v.) ; (3) बुद्धिः (=

WISE : I. Having wisdom : (1) प्राज्ञ (f. ज्ञा) ; (2) विज्ञ (f. ज्ञा) ; (3) प्रज्ञावत् (f. ती) ; (4) धीमत् (f. ती) v. INTELLIGENT ; (5) ज्ञानिन् (f. (f. नी) v. LEARNED ; (6) विवेकिन् (f. नी) v. PRUDENT. II. Of acts, etc. : *w. saying* बुधभाषितं ; *w. action* ज्ञानमूला क्रिया ; *w. intellect* विवेकिनी मतिः ; *w. department* विवेकव्यवहारः ; etc.

WISE (subs.) : v. MANNER, WAY. Ph. : *in no w.* न कथञ्चन ; *in any wise* केनापि प्रकारेण.

WISE-A-CRE : (1) पण्डितम्मानिन् (f. नी) ; (2) पण्डितम्मन्य (f. न्या) ; etc.

WISELY : (1) प्रज्ञया ; (2) ज्ञानेन ; (3) सविवेकं (= prudently) ; (4) प्रसमीक्ष्य (= considerately) ; (5) सम्यक् (= well).

WISH (v.) : इच्छति (इष्, c. 6.), *I w. to know from the beginning* आदितः श्रोतुमिच्छामि, Mu. II. ; (2) अभिलषति (लष्, c. 1.), *w.ing valour* विक्रमाभिलाषवत् (f. ती), Ki. XVII. 64. ; (3) कामयते, अभि- (कम्, c. 1.), *I do not w. such decrepitude* तां जरां न कामये, Mah. ; (4) वाञ्छति (वाञ्छ्, c. 1.) ; (5) काङ्क्षति, (काङ्क्ष्, c. 1.) ; (6) by desi. : v. also TO LONG.

Wish (subs.): (1) इच्छा; (2) कामना; (3) मनोरथ; (4) इष्टं; (5) ईप्सित; (6) वाञ्छितं: V. DESIRE.

Wisp: a small bundle: कूर्च (mn.), -क (mn.).

Wistful, Wistfully: V. EAGER, EAGERLY.

Wit: I. Intellect: q. v.: धीः. II. Humour: (1) नर्म (?); (2) सरसता (?). III. A witty man: वाक्चतुर (f. रा) and sim. comp.s (?). Ph.: *to w.* तद्यथा: V. NAMELY.

Witch: (1) डाकिनी; (2) मायाविनी; (3) मायिनी; (4) कुहकिनी.

Witchcraft: माया: V. SORCERY.

With: I. Denoting instrument, means: by ins., *to play w. dice* अक्षैर्दीव्यति, Ve. I. 13.; *not only w. (their) hearts* न केवलं हृदयेन, N. XI, 8.; *he was looked w. greater respect* गौरवेण दृष्टोऽतितरामसौ, Si. XIV. 42. II. Along w.: by ins. gen. with सह (or rarely साकं, सार्धं, समम्), *to live w. Brahmans* ब्राह्मणैर्वसति, Mah. I. 84. 2.; *did not burn himself w. the queen* न चकार शरीरमग्निसात् सह देव्या, R. VIII. 72.; *w. Uddhava and Balavhadra* सार्धमुद्धवसीरिभ्याम्, Si. II. 2.; *w. your frame, your body is getting thin* परैति कार्श्यं यशसा समं वपुः, Ki. I. 39. III. Denoting manner: (1) by adv. with स-, *w. pleasure* सहर्षं; *w. alarm* सोद्वेगं; (2) by adj., *w. great pleasure* मुदा परमया युतः; *w. stick in hand* दण्डहस्त etc.; *the goddess w. ten arms* दशभुजा. IV. On the side of: *the divine sages were w. the sons of Pandu* देवर्षीणां गणाः पाण्डवानभवन्, Mah. VIII. 87. 81. V. In the opinion of: expr. w. मतं, "*w. the ancients*" प्राचां मते. VI. With verbs of resentment etc.: by dat. (G.). Ph.: *one w. another*: (1) परस्परं; (2) अन्योन्यं. *N. B.* w. with verbs is also expr. by सं- in comp., *to live w.* संवसति.

Withal: (1) समकैव (= at the same time); (2) तथाच (= likewise).

Withdraw: (1) अपनयति (नी, c. 1.): V. TO REMOVE, TAKE AWAY; (2) संहरति, उप-, प्रति- (हृ, c. 1. = draw back), *w.ing and throwing* संहारविक्षेपौ, R. V. 45.; (3) अपकर्षति or अपा- (कृष्, c. 1.) V. TO DRAW AWAY, DRAW OFF. [V. TO RETIRE, FLEE.

Withdraw (v. i.): (1) अपक्रामति (क्रम्, c. 1.); (2) अपसरति (सृ, c. 1.):

Wither: I. Intrans.: म्लायति (म्लै, c. 1.) V. TO FADE, WASTE. II. Trans.: म्लापयति, परि- (c. of म्लै).

Withers: स्कन्धः, -देश.

WITHHOLD : (1) संहरति (हृ, c. 1. = draw back), *w. your anger* क्रोधं संहर, Ku. III. 72. ; (2) नियच्छति (यम्, c. 9.) : v. TO RESTRAIN, CHECK ; (3) प्रतिबध्नाति (बन्ध्, c. 9.) v. TO OBSTRUCT.

WITHIN (adj. or adv.) : अन्तर् : v. INNER, INWARD, IN.

WITHIN (prep.) : I. Inside : *w. the house* अन्तर्गृहं, गृहाभ्यन्तरे or गृहमध्ये : v. also IN. II. Of time : *w. ten days* अन्तर्दशाहात्, M. VIII. 222 ; *w. week* सप्ताहमध्ये, K. b. or सप्ताहाभ्यन्तरे, Mit. or सप्ताहात्, M. v. III. 108. : v. also IN. III. In the limits of : *w. sight* दृष्टिगोचर (f. रा) ; *w. one's power* स्वायत्तिक (f. की) ; *w. arrow-shot* बाणविषय (f. या) ; etc.

WITHOUT (prep.) : I. Before nouns : (1) विना (with ins. or acc., rarely with abl.), *I cannot remain a moment w. you* न शक्नोमि भवता विना क्षणमप्यवस्थातुं, K. ; (2) by negatives, *w. eyes He sees, w. ears He hears* पश्यत्यचक्षुः स शृणोत्यकर्णः, S. : v. DEVOID OF ; (3) अन्तरेण (with acc. : rare), *there is no pleasure w. God* अन्तरेण हरिं सुखं, S. k. ; (4) ऋते (with acc. and abl.), *w. a general* ऋते सेनाप्रणेतारं, Mah. v. 150.-2. ; (5) by parts वर्जयित्वा (= leaving off) etc., "न भूरि दानं विरहय्य सत्क्रियां", Ki. I. 32. ; "न शौचिन्द्रियाण्युपादाय प्रत्याहारस्य सम्भवति", S. II. Before part.s : अ (अन् before vowels), *w. reducing dust to mud* अपङ्कतां नयन्तो धूलिं, Si. II. 34. ; *w. being seen* अलक्षितः (ता, तं) ; etc. III. Outside of : q. v. : बहिः (with abl.). [OUTSIDE.

WITHOUT (adv.) : बहिस्, *lying w.* बहिःस्थ (f. स्था) : v. EXTERNALLY.

WITHSTAND : प्रतिकूलयति (nomi.) : v. TO RESIST, OPPOSE.

WITHLESS : (1) नीरस (f. सा : ?) ; (2) रसहीन (f. ना : ?) ; etc.

WITNESS (subs.) : I. The person w.ing साक्षिन् (m.), *one w. is no w.* एकसाक्षी असाक्षी, V. s. ; *and among women, women (will be) w.es* स्त्रियः स्त्रीषु च साक्षिणः, N. s. ; *in the absence of w.es* साक्ष्यभावे, M. ; *to cite, swear, examine w.es* साक्षिणः दिशति, श्रावयति, परीक्षते, M. ; *w.es for the prosecution, for the defence* साक्षिणः पूर्ववादिनः, उत्तरवादिनः, Y. ; *ear-w.* श्रुतसाक्षी, Mit. ; *to produce w.es* साक्षिण उपन्यस्यति, Mit. ; "आगादुःखसाक्षिणो निशा च प्रभा च", N. 1. 49. II. Testimony : साक्ष्यं, *to bear w.* साक्ष्यं ददाति, Y.

WITNESS (v. i.) : साक्ष्यं ददाति (दा, c. 3.) Y. or वदति (वद्, c. 1.), 14.

WITNESS (v. t.) : I. To see or know : q. v. : (1) प्रत्यक्षीकरोति, *I will*

w. the king's doing : राजर्षेश्चेष्टितं प्रत्यक्षीकरिष्यामि, Sa. VI. ; (2) expr. by subs. II. To testify : q. v.

Witticism : (1) प्राज्ञभाषितं (?) ; (2) सरसोक्तिः ; (3) नर्मवाक्यं (?).

Wittily : (1) सरसं (= humorously) ; (2) बुद्धिविलासेन (?) ; (3) प्रज्ञया (?). [v. also WIT. (III).

Witty : (1) प्राज्ञ (f. ज्ञा = wise) ; (2) रसिक (f. का = humorous).

Wizard : मायाकारः : v. MAGICIAN, SORCERER.

Woad : लताविशेषः.

Woe : I. Subs. : दुःखं : v. DISTRESS, SORROW. II. Interj. : (1) हा (= alas) ; (2) धिक् (= shame).

Woeful, Woefully : v. SORROWFUL, SORROWFULLY, CALAMITOUS, MISERABLE.

Wolf : (1) वृकः, *she-w.* वृकी ; (2) कोकः ; (3) ईहामृगः (rare).

Wolf's bane : वत्सनाभजातीयो वृक्षभेदः.

Woman : (1) स्त्री, *for as w. should not leave (their) husbands* न त्याज्यो हि यथा भर्त्ता स्त्रीणां, M. p. 71. 11. ; *w.s (separate) property* स्त्रीधनं, Da. 53. ; (2) नारी, *six vices of w.* नारीणां दूषणानि षट्, H. 114. ; (3) अङ्गना, *what fault w. really have* दोषोऽस्ति सत्यं कतरोऽङ्गनानां, V. m. 74. 6. ; (4) प्रमदा, *that w. follow the way of their husbands* प्रमदाः पतिवर्त्मगा इति, Ku. IV. 33. ; (5) अबला ; (6) योषित् ; (7) वधूः (sp. married w.) ; (8) कामिनी ; (9) नितम्बिनी ; (10) विलासिनी ; (11) सीमन्तिनी ; (12) वरारोहा ; (13) मत्तकाशिनी ; (14) by adj., *young w.* युवती ; *old w.* वृद्धा ; *w. with beautiful brows* सुभ्रूः. N. B. 8. to 13 are for beautiful w.

Womanish : स्त्रैण (f. णी) : v. EFFEMINATE.

Womanishly : स्त्रीवत् (= like a woman), Ve. V.

Womanly : (1) by comp. ; (2) स्त्रैण (f. णी) : v. FEMININE.

Womb : गर्भः : v. also UTERUS.

Wonder (subs.) : I. Astonishment : (1) विस्मयः, *with eyes blooming with, w.* विस्मयविकासिताक्षी, D. I. ; (2) चमत्कारः, चमत्कारिता ; (3) आश्चर्य -र्यं ; (4) चित्रीया (rare). II. Anything w.ful : (1) अद्भुतं, *great w. to us* महदद्भुतं नः ; Vi. IV. 50 ; (2) आश्चर्यं, *it is a great w.* इदमेव महदाश्चर्यं, K. ; (3) चित्रं (= strange : q. v.), *it is no w.* नैतच्चित्रं, Sa. II. 16.

Wonder (v.) : (1) विस्मयते (स्मि, c. 1.), *neither w.ed nor felt dejected* न

विषिषिये न विषसाद, Ki. XI. 5. ; (2) gen. by subs. or adj., *w.ing at the speech* तां मुत्वा सञ्जातविस्मयः, K. ; *w.ing* सविस्मयः, R. XVI. 6.

WONDERFUL, WONDEROUS : (1) आश्चर्य (f. र्या) ; (2) अद्भुत (f. ता) ; (3) विस्मयकर (f. री) ; (4) विस्मयजनन (f. नी) ; (5) विस्मापक (f. पिका).

WONDERFULLY : expr. by adj. or circum.

WONT : I. Subs. : रीतिः : v. HABIT, CUSTOM. II. Adj. परिचित (f. ता) : v. ACCUSTOMED, PRACTICED.

WOO : याचते (याच्, c. 1.), Vi. I. 59. : v. TO BEG, SOLICIT.

WOOD : I. Of trees : (1) काष्ठं, *to cut w.* काष्ठं पाटयति, Mah. III. 297. 2. ; *made of w. of trees* तरूणां काष्ठैर्घटित (f. ता), V. m. 79. 39 ; *w.-cutter* काष्ठिकः, Ks. VI. 43. ; (2) दारु (n.), *the enemy of Mura has transformed himself into w.* दारुभूतो मुरारिः, Hal. 11. ; (3) by comp., *with a pestle of catechu w.* खादिरेण मुसलेन, D. VI. II. Forest : q. v. : वनं, *went to w.* प्रविवेश वनं, Mah.

WOOD-COCK : वनकुक्कुटः, or काष्ठकुक्कुटः, Mat.

WOODED : v. WOODY.

WOODEN : (1) काष्ठमय (f. यी) ; (2) दारुमय (f. यी) ; (3) दारव (f. वी) ; (4) by comp. [काष्ठिक (f. की).

WOOD-LAND : (1) वनभूमिः ; (2) वृक्षावृतभूमिः ; etc.

WOODMAN : I. Forester : q. v. : आटविक (f. की). II. wood-cutter :

WOODNYMPH : वनदेवी and sim. comp.s.

WOOD-PECKER : (1) काष्ठकूटः ; (2) दार्वाघाटः (तः) ; (3) शतपत्रकः.

WOODPIGEON : वनकपोतः : and sim comp.

WOOD-SORREL : (1) चुक्रिका ; (2) चाङ्गेरी.

WOODY : I. Wooder : q. v. : II. Wooded : (1) वृक्षावृत (f. ता) ; (2) वृक्षाकीर्ण (f. र्णा) ; (3) वनभूयिष्ठ (f. ष्ठा) ; and sim. comp.s. III. Wild : q. v. : वन्य (f. न्या).

WOOER : (1) विवाहार्थिन् (f. र्थिनी) ; (2) विवाहकाम (f. मा) ; etc.

WOOF : प्रतितन्तुः, यथा एकेनैव तन्तुना तानप्रतितन्ती भवतः, V. d. II. 24.

WOOL : (1) लो(रो)मन् (n.) ; (2) ऊर्णा (properly of sheep) ; (3) by comp. ; *made of sheep's w, rat's w. and dog's w.* और्णान् बैलान् वार्षदंशान्, Mah. II. 51. 3.

WOOL(L)EN : (1) ऊर्णामय (f. यी), *w. marriage-string* ऊर्णामयं कौतुकसूत्रं, K. VII. 25. ; (2) और्ण (f. र्णी), *w. and silken fabrics* औरणं राङ्कवञ्चैव पट्टजं कीटजं तथा, Mah. II. 51. 26. ; (3) लो(रो)मनिर्मित (f. ता), M. n. ; (4) लो(रो)मज (f. जा), Nil.

Woolly : I. Lit. : लौ(री)मश (f. शा). II. W.-like : ऊर्णाभ (f. भा).

Word subs.) : I. Lit. : (1) शब्दः, *low w.* अपशब्द. ; (2) नामन् (n. = name), *of premitive, derivitive and compound w.* रूढयौगिकमिश्राणां नाम्नां, H. c. ; (3) पद (= formed word), *here the w.* पद, अत्र पदपद, Káv. viii. II. In plu. : saying : q. v. : वचस् (n.) or वाच् (f.), *by the haughty w.s* वचोभिरुद्धतैः, Ki. xiv. 1. ; *one whose w.s can be trusted* आप्तवाच् (mfn.) ; Sa. v. 27. Ph. : *a man of few w.s* मितभाषिन् (f. णी), R. i. 7. III. Promise : q. v. : (1) वाक्यं ; (2) वचनं. IV. Tidings, news : q. v. : सन्देशः. Ph. : *in a word* किं बहुना ; *in a few words* : (1) समासतः ; (2) समासेन.

Word (v.) : *simply w.ed* विशदशब्दविन्यस्त (f. स्ता) ; *well-w.* सम्यग्ग्रथित (f. ता) v. TO EXPRESS, DECLARE.

Wordy : (1) बहुशब्दः (f. ब्दा), -क (f. का) ; (2) विस्तीर्णवाच् (mfn.) ; etc.

Work (subs.) : (1) कर्मन् (n. : in every sense), *to leave w.* कर्म त्यजति, Y. ; *who commencing a w.* कर्मारभ्य तु यः कृत्वा, Mit. ; *driver's w.* यन्तृकर्म, Si. xvii. 35. ; (2) क्रिया, *this w. of Kálidása* क्रियामिमां कालिदासस्य, V. i. 2. ; *obstruction to religious w.s* धर्मक्रियाविघ्नः, Sa. v. 15. ; (3) कार्यं, *in this important w.* कार्ये गुरुणि, Ku. iii. 13. ; (4) कृतिः (rare), *in a w. of Kálidása* कालिदासस्य कृतौ, Mah. i. : v. also OCCUPATION, LABOUR, DEED.

Work (v. i.) : I. To labour : q. v. : कर्म or कार्यं करोति, *you do not w.* न कर्म करोषि, D. vi. ; *will w. like w.-men* कर्म कर्मकरवत् करिष्यति, Si. II. To operate : q. v. : (1) फलं ददाति (दा, c. 3.) ; (2) expr. with गुणः.

Work (v. t.) : I. To manufacture, make : q. v. : करोति. II. To make to w. : कर्म कारयति : v. also TO TOIL. III. To move (as a machine) : q. v. : चालयति (c. of चल्). IV. To embroider : q. v.

Work out : I. To accomplish : q. v. : निष्पादयति (c. of पद्). II. To invent : परिकल्पयति (c. of कॢप्). III. To efface : q. v. [c. 7.).

Work up : I. To raise : q. v. II. To employ, use : q. v. : प्रयुङ्क्ते (युज्,

Workhouse : *कर्मागार ; अनाथाश्रमः (= asylum).

Working (subs.) : (1) कार्यप्रणाली (?) ; (2) परिणामः (= result, fruit).

Workman, Workwoman : (1) कर्मकर (f. री) ; (2) कर्मकार (f. री) ; (3) कर्मकारिन् (f. णी) ; (4) शिल्पकार (f. री = artisan).

Workmanlike : (1) कर्मठ (f. ठा) ; (2) दक्ष (f. क्षा = skilful : q. v.).

Workmanship: I. Skill: कर्मकौशलं and sim. comp.s. II. = work: (1) कर्मन् (n.); (2) निर्माणं (= manufactured).

Workshop: (1) कर्मशाला (?); (2) शिल्पशाला; (3) आवेशनं, प-.

World: I. Lit.: (1) विश्वं (= universe), *of w.-wide reputation* विश्वविख्यातकीर्त्ति:, D. s.; *conducive to the good of the w.* विश्वजनीन: (ना, नं), Si. I. 41.; *supporter of the w.* विश्वधर:, 38; (2) जगत् (= the whole w., also perticular w.s), *the w. is now an empty withered wilderness* शून्यमधुना जीर्णारण्यं जगत्, U. I.; *the whole w. from God to worm* आब्रह्म कीटान्तमिदं समस्तं जगत्, V. m. 74. 20.; (3) लोक: (any w.), *the w. of gods* अमरलोक:, Ve. VI.; *has left the w.* (i. e. died) परलोकमितो गत:, III. 15.; (4) भुवनं (= 3), *the three w.s robbed of their jewel* परिमुषितरत्नं त्रिभुवनं, Ma. V. 29.; (5) संसार: (= living w.), *throughout the w.* यावत्संसारमखिलं, Si.; (6) भू: (= earth: q. v.). Ph.: *in this w.* इह v. HERE; *of this w.* ऐहिक: (की, कं); *of the next w.* पारत्रिक (f. की) or आमुष्मिक (f. की), D. II. II. People: q. v.: लोक:. III. Mundane w.: संसार:, *snares of the w.* संसारमाया (also sim. मायाजालं, मोहपाश:, etc.). *To renounce the w.* संन्यस्यति (अस्, c. 4.); *aversion to w.* वैराग्यं.

Worldly: I. Lit.: (1) ऐहिक: (की, कं); (2) सांसारिक (f. की); (3) ऐहलौकिक: (की, कं); (4) by comp. II. Devoted to world: (1) विषयासक्त (f. क्ता), *w.-mind* विषयासक्तचेतस्, (mfn.) and sim. comp.s; (2) संसारनिष्ठ (f. ष्ठा) and sim. comp.s (?).

Worm: I. The animal: (1) कीट:, *w.-eaten* कीटविद्ध (f. द्धा), V. m. 79. 87.; (2) कृ(क्रि)मि:, *of w.s, insects, and butterflies* कृमिकीटपतङ्गानां, M. XII. 56. II. Of the stomach: कृ(क्रि)मि:, *destroying w.s* कृमिघ्न (f. घ्ना), Bhá.

Wormy: (1) कृमिल (f. ला); (2) कृमिन् (f. णी); (3) कृमिमय (f. यी); etc.

Worry: (1) बाधते, प्र-, सं-, वि-, (बाध्, c. 1.); (2) क्लिश्नाति (क्लिश्, c. 9.) V. TO TROUBLE.

Worse: I. In gen.: (1) अधिकदुष्ट (f. ष्टा = more faulty; (2) निकृष्टतर (f. रा = more low); (3) पापीयस् (f. सी = more wicked; etc. II. In health: अधिकरुग्ण (f. ग्णा) etc: v. ILL, SICK.

Worse (adv.): (1) निकृष्टतरं; (2) पापीयस् (n.); etc.: v. above.

Worship (subs.): (1) उपासनं -ना; (2) पूजा, -नं; (3) अर्चना, -नं, अभि-. Ph.: *Your w.* (in address) देव. or धर्मावतार:.

WORSHIP (v.) : (1) उपास्ते, (आस्, c. 2.), *who w.s other gods* योऽन्यां देवतामुपास्ते, San. IV. ; (2) पूजयति (पूज्, c. 10.), *I will describe how to w. Siva* शिवपूजां प्रवक्ष्यामि, A. p. : v. also TO HONOUR, SERVE.

WORSHIPFUL : (1) अर्चनीय (f. या), अभि-, समभि- ; (2) पूज्य (f. ज्या) or पूजनीय (f. या) ; (3) उपास्य (f. स्या) or उपासनीय (f. या) ; etc.

WORSHIPPER : (1) उपासक (f. सिका) ; (2) पूजक (f. जिका), *idol-w.* प्रतिमापूजकः ; (3) by comp., *w. of Energy* शाक्तः ; *w. of Vishnu* वैष्णवः ; (4) भक्त (f. क्ता = attached to) ; *w. of Ganesha* गणेशभक्तः ; *w. of Yama* यमपरायणः, San. 34.

WORST : I. Adj. : (1) दुष्टतम (f. मा = very faulty) ; (2) पापिष्ठ (f. ष्ठा = very wicked) ; (3) कष्टतम (f. मा = very distressing) ; (4) अतिनिकृष्ट (f. ष्टा = very bad) ; etc. II. Adv. : expr. by adj. or comp. III. Subs. : कष्टतमा दशा and sim. expr.s.

WORST (v.) : पराभवति (भू, c. 1.) : v. TO DEFEAT, OVERTHROW.

WORSTED (subs.) : (1) श्रौर्णसूत्रं (?) ; (2) ऊर्णातन्तुः (?) ; etc.

WORT : लताविशेषे नवसुरायाम.

WORTH (subs.) : I. Value, price : q. v. : अर्घः. II. Excellence, virtue : q. v. : गुणः.

WORTH (adj.) : expr. by comp., *what is it w.* किंमूल्यमिदं ; *w. much* बहुमूल्य (f. ल्या) ; *w. little* अल्पार्घ (f. र्घा) ; *w. while* साफल्यं.

WORTHY : I. Adj. : योग्य (f. ग्या) : v. DESERVING, FIT. *To be w. of* अर्हति (अर्ह्, c. 1.) : v. TO DESERVE,-ING OF. II. Subs. : मान्यजनः and sim. comp.s.

WORTHILY : (1) योग्यतया ; (2) by adj. or circum.

WORTHINESS : (1) योग्यता -त्वं ; (2) उपयुक्तता -त्वं ; (3) अर्हता -त्वं.

WORTHLESS : (1) निर्गुण (f. णा), गुणहीन (f. ना), and sim. comp.s (= without any virtue) ; (2) असार (f. रा), अकिञ्चित्कर (f. री), etc. (= good for nothing) ; (3) अ- (= not) in comp., *w. object* अपात्रं, Mu. ; *w. thing* अद्रव्यं, Ku.

WORTHLESSNESS : (1) निर्गुणता -त्वं ; (2) असारता -त्वं ; etc. : v. above.

WOUND (subs.) : (1) व्रण (mn.), *w.s are of various shapes* नानाकृतयो व्रणाः, Ni. ; (2) क्षतं v. HURT ; (3) ईर्मं (rare).

WOUND (v.) : (1) विध्यति (व्यध्, c. 4. = to pierce : q. v.) ; (2) हन्ति (हन्, c. 2. = to strike), *w.ed with horns* विषाणैर्हतः, Ni. ; (3) क्षिणोति (क्षि, c. 5. : rare), *w.ed her deeply in the heart* इमां हृदि व्यायतपातमक्षिणोत्, Ku. v. 54. ; (4) तुदति (तुद्, c. 6.) v. TO HURT. *W.ed* : (1) क्षत

(f. ता), परि-, वि- ; (2) प्रथित (f. ता) ; (3) क्षतव्रण (f. णा) and sim. comp.s. *Severely w.ed* क्षतविक्षत (f. ता). *Mortally w.* भिन्नमर्मन् (mfn.).

Wove, Woven : v. TO WEAVE.

Wrangle : कलहायते (nomi.) : v. TO QUARREL.

Wrangling (subs.) : कलहः : v. QUARREL.

Wrap : अवगुण्ठयति (गुण्ठ्, c. 1.) : v. TO COVER, ENVELOP.

Wrapper : (1) आवारः ; (2) आवरणं ; (3) छदिका (rare).

Wrath : रोषः : v. ANGER, RAGE.

Wrathful : रोषण (f. णा) : v. ANGRY.

Wrathfully : (1) सरोषं etc. ; (2) by adj. : संरब्ध (f. ब्धा) etc.

Wreak : साधयति (c. of सिध्) : v. TO EXECUTE, SATISFY.

Wreath : (1) माला ; (2) माल्यं (flowery) ; (3) स्रज् (f. = 2).

Wreathe : I. To string : q. v. : ग्रथ्नाति (ग्रन्थ्, c. 9.). II. To encircle with a w. : *w.d his neck* कण्ठे मालां निवेशयामास or आसञ्जयामास, R. VI. 83. ; *w.d* स्रगान्वित (f. ता), N. XV. 1. : v. TO PUT, ADORN.

Wreck (subs.) : I. Ship-w. : q. v. : पोतभङ्गः and sim. comp.s. II. The thing w.d : (1) भग्नपोतः ; (2) नष्टनौका ; etc. III. Ruin, destruction : q. v. : उच्छेदः, ध्वं-

Wreck (v.) : I. Trans. : (1) भनक्ति (भञ्ज्, c. 7. = to break : q. v.) ; (2) नाशयति (c. of नश् = destroy : q. v.). II. Intrans. : भज्यते (pass. of भञ्ज्).

Wren : पक्षिविशेषः ; *खर्वचूडः.

Wrench : I. Verb. : बलादाकर्षति (कृष्, c. 1. = to pull : q. v.) or आच्छिनत्ति (छिद्, c. 7. = to carry off). II. Subs. : बलादाकर्षणं or आच्छेदः (त्तिः).

Wrest : I. To wrench : बलादाच्छिनत्ति. II. To distort, writhe : q. v.

Wrestle : (1) मल्लयुद्धं करोति ; (2) बाहुयुद्धं करोति ; (3) बाहूबाहवि युध्यते (युध्, c. 4.).

Wrestler : (1) मल्लः ; (2) मल्लः ; (3) बाहुयोधः.

Wrestling (subs.) : (1) मल्लयुद्धं ; (2) बाहुयुद्धं ; (3) मल्लक्रीडा.

Wretch : I. In bad sense : दुरात्मन् (mfn.) : v. WICKED. II. A miserable person : (1) वराक (f. की) ; (2) मन्दभाग्य (f. ग्या) v. UNFORTUNATE.

WRETCHED : I. Miserable, pitiable : q. v. : (1) दीन (f. ना) ; (2) वराक (f. की : only of persons : v. poor). II. Contemptible, low : q. v. : अधम्य (f. म्या). [(f. मा).

WRETCHEDLY : expr. by adj. or comp., *w.-dressed* दीनवेष or अधम्यवेष

WRETCHEDNESS : (1) दीनता v. MISERY ; (2) अधम्यता v. LOWNESS.

WRIGGLE : इतस्ततश्चलति (चल्, c. 1. = to move : when intrans.) or चालयति (c. of चल् : when trans.).

WRING : I. Lit. : आकुञ्चति (कुच्, c. 1.) : v. also TO TWIST. II. Fig., with *out, off,* etc. : निष्पीड्य बहिष्करोति : v. also TO SQUEEZE.

WRINKLE : I. Subs. : वलि:(ली), *the body filled with w.s* वलीसन्ततगात्र (f. त्री), Mah. I. 82. 6. ; *three w.s* वलित्रयं, Ku. I. 82. II. Verb expr. by subs.

WRINKLED : (1) वलिनः (ना, नं), *eyes with w. edges* वलितापाङ्गलोचनः, Ki. XI. 4 ; (2) वलिमत् (f. ती) ; (3) वलिभः (भा, भं).

WRIST : मणिबन्धः -नं.

WRIT : (1) शासनं ; (2) लेखः (= writing).

WRITE : लिखति (लिख्, c. 6.), *to w. with one's own hand* स्वहस्तेन लिखति, Y. II. 89. ; *I saw this couplet written on it* तस्यामिममभिलिखितामार्य्यामपश्यं, K. ; *he has written this back* इदमनेन प्रतिलिखितं, Mal. I. ; *get a letter written by Sakatadása in these words* एभिरक्षरैर्लेखं शकटदासेन लेखयित्वा, Mu. I. ; *what is not written on our minds* अस्माकं चेतसि किं नाम लिखितमस्ति, Ana. VII. : v. also TO COMPOSE.

WRITER : I. Lit. : लेखकः, *be the w. of this Bhárata* लेखको भारतस्यास्य भव, Mah. 77. II. Author : q. v. : प्रणेतृ (f. त्री). III. A A scribe : (1) लिपिकरः ; (2) लेखकः. [आकुञ्चयति (c. of कुच्).

WRITHE : I. To shrink : q. v. : संकुचति (कुच्, c. 6.). II. To distort :

WRITING (subs.) : I. The art of w. : (1) लिपिः, *ignorant of w.* अलिपिज्ञः, N. 8. ; (2) लेखः(खा) ; (3) ले(लि)खनं. II. Anything written : (1) लेखः, *looking at the w.* लेखमवलोकयन्, Mu. V. ; (2) लेख्यं (= document) ; (3) लिखितं. III. Hand-w. : (1) लेखः(खा) ; (2) लिखितं, Mu. V. IV. Composition : (1) लेख (f. खा) ; (2) लि(ले)खनं ; (3) लिखितं.

WRONG (adj.) : I Unjust : q. v. : अन्याय्य (f. य्या). II. Improper : q. v. : अयुक्त (f. क्ता). III. Erroneous : q. v. : भ्रान्त (f. न्ता). IV. False : q. v. : मिथ्या.

Wrong (subs.) : I. Injury : q. v. : अपकारः. II. Injustice : q. v. : अन्यायः. III. Error : q. v. : भ्रमः. IV. Fault : q. v. : दोषः.

Wrong (v.) : I. To injure : q. v. : अपकरोति. II. To find fault unjustly : मिथ्यादोषं निक्षिपति (क्षिप्, c. 6.), असूयति (असू, c. 4.), etc.

Wrong-doer : (1) अपराधिन् (f. नी = offender) ; (2) अपकारक (f. रिका = injurer) ; (3) उत्पीडक (f. डिका = tormenter).

Wrongful : (1) अन्याय (f. या) v. UNJUST ; (2) दुष्ट (f. ष्टा) v. WICKED.

Wrongfully : (1) अन्यायतः v. UNJUSTLY ; (2) दुष्टभावेन v. WICKEDLY.

Wrongly : (1) मिथ्या : v. FALSELY ; (2) अयुक्तं v. IMPROPERLY ; (3) अन्यायतः v. UNJUSTLY.

Wroth : कुपित (f. ता) : v. ENRAGED.

Wrought : (1) कृत (f. ता) ; (2) संस्कृत or उपस्कृत (f ता). *W. iron* कुशी.

Wry : (1) वक्र (f. क्रा = crooked : q. v.), *w.-necked* वक्रग्रीव (f. वा) ; (2) विकृत (f. ता = deformed : q. v.), *w.-faced* विकृतानन (f. ना).

X

Xenodochy : अतिथिसेवा and sim. comp.s.

Y

Yacht : केलिपोतः : v. BOAT.

Yak : चमर (f. री), *a fan made of y.'s tail* (*an ensign of royalty*) : चामरं.

Yam : आलु(क)कं. Bhá. notes the following species : (1) रक्तालुकं ; (2) काष्ठालुकं ; (3) शङ्खालुकं ; (4) पिण्डालुकं ; (5) हस्त्यालुकं ; (6) मधालुकं.

YANKEE : of United States : *अयवः.

YARD : I. A court : अङ्गनं, प्र- ; (2) चत्वरं ; (3) अजिरं (rare), Ki. I. 16. II. A measure : गजः, Li. III. A sail-y. : कूपकाष्ठम् (?).

YARN : I. Lit. : सूत्रं (general name). II. Fig. : दीर्घकथा.

YAWL : नौविशेषः ; *पोतकः.

YAWN (v.) : जृम्भते, वि-, प्र-, (जृम्भ्, c. 1.) : v. TO GAPE.

YAWN (subs.) : (1) जृम्भा ; (2) जृम्भणं ; (3) जृम्भितं ; etc.

YE : यूयं (pl.) ; युवां (dual).

YEA : I. In assent : बाढम् : v. YES. II. Moreover, also : q. v. : तथा. *Y. more* अधिकम्.

YEAR : (1) वर्षम्, *in three y.s* वर्षत्रयेण, K. ; *for twelve y.s* द्वादशवर्षाणि, D. VI. ; *became ten y.s old* बभूव दशवार्षिकः, D. b. VII. 15. 44. ; *lasting twelve y.s* द्वादशवार्षिकः (की, कं), U. II. ; (2) वत्सरः, सं-, *if a woman of* 16 *y.s gets* 32 (*mohurs*) *what* (*will a woman*) *of* 20 *y.s* (*get*), Li. 50. ; (3) अब्दः, *in the* 8*th. y. from conception* गर्भाष्टमेऽब्दे, M. II. 36. ; (4) हायनः, (*a wco*) *four, three y.s old* चतुस्त्रिहायणौ, H. c. I. 4. 338. ; (5) समा (mostly in pl.), 14 y.s चतुर्दश समाः, Vi. IV. 41. ; *for* 100 *y.s* शतसमं, B. p. 4. ; (6) शरद् (= autumn) v. WINTER. Ph. : *last y.* परुत्, A. ; *of last y.* परुत्न (f. त्नी) (rare) ; *this y.* ऐषमस्, A. ; *y. before last* परारि (inde.), A. ; *of y. before last* परारित्न (f. त्नी) (rare).

YEARLY : I. Adj. : (1) वार्षिक (f. की) ; (2) वात्सरिक (f. की) ; (3) आब्दिक (f. की) ; (4) प्रतिवार्षिक (f. की) ; etc. *Half-y.* : (1) षाण्मासिक (f. की) ; (2) अर्धवार्षिक (f. की) ; etc. II. Adv. : (1) वर्षे वर्षे ; (2) प्रतिवर्षम् ; (3) अनुवत्सरम् ; etc.

YEARN : (1) स्पृहयति (स्पृह्, c. 10. = long for : q. v.) ; (2) स्निह्यति (स्निह्, c. 4. = to have affection for) ; (3) उत्सुकायते (nomi. = to be eager).

YEARING (subs.) : (1) स्पृहा (= longing) ; (2) वात्सल्यं (= affection) ; (3) औत्सुक्यं (= eagerness).

YEAST : (1) सुरामण्डः ; (2) किण्व (mn.) ; (3) अभिषवः.

YEAL : I. Subs. : चीत्कारः : v. SCREAM, CRY. II. Verb : उत्क्रोशति (क्रुश्, c. 1.) : v. TO SCREAM, SHOUT.

YELLOW : (1) पीत (f. ता) ; (2) पीतवर्ण (f. र्णा) ; (3) पीतल (f. ला).

YEALLOW-BIRD, YELLOW-HAMMER : हरिद्राकः.

YELLOWISH : (1) आपीत (f. ता) ; (2) हरिद्राभ (f. भा) ; etc.

YELP : भषति (भष्, c. 1.) : v. TO BARK, CRY.

YEOMAN : (1) गृहस्थः (?) ; (2) गृहपतिः (?) ; (3) क्षेत्रपालः (?).

YES : (1) अथ किम्, *do the Rishis bear message from Kanva, y.* किं कण्वसन्देशहारिणस्तपस्विनः ? अथ किम्, Sa. v. ; *y., by your favour my mercantile business is not failing* अथ किम्, आर्यस्य प्रसादेन नाखण्डिता मे वाणिज्या, Mu. I. ; (2) बाढम् (= very well, indeed) ; (3) एवं (= so, with एव = just so) ; (4) by repetition of verb, *y., I have heard of him* अस्ति, श्रूयते, Sa. I. ; *y., you have guessed all right* सम्यगुपलक्षितं भवत्या, Sa.

YESTERDAY : (1) ह्यस्, *of y.* ह्यस्तन (f. नी) ; (2) पूर्वेद्युः (= on the previous day) ; (3) कल्यं (= day gone by as well as day coming).

YESTERNIGHT : (1) गतरात्रिः ; (2) कल्यरात्रिः ; and sim. comp.s.

YET : I. Nevertheless : (1) तथापि, *yet I am desirous of hearing* तथापि शुश्रूषुरहं, Si. I. 29. ; (2) not expr., *although it is infested, with fierce animals y. it is frequented by sages* क्रूरसत्त्वापि मुनिजनसेविता, K. ; (3) परन्तु (= but : q. v.). II. Of time : (1) अद्यापि, *I y. think of her* अद्यापि तां चिन्तयामि, J. ; (2) अधुनापि, *where y. in the rainy season* अधुनापि यत्र जलधरसमये, K. ; (3) इदानीमपि. III. Further, over and above, *y. blacker* अधिकतरकृष्ण (f. ष्णा) ; *y. another reason* अपरमपि कारणं ; *y. a little longer* एतदधिकं कियत् क्षणं.

YEW : आक्षोटजातीयवृक्षविशेषः.

YIELD : I. To produce : q. v. : (1) सूते (सू, c. 2.), *y.ed gems in mines, crops in fields and elephants in forests* खनिभिः सुषुवे रत्नं क्षेत्रैः सस्यं वनैर्गजान्, R. XVII. 66. ; (2) ददाति, प्र- (दा, c. 3. = give), *y.ing every crop* सर्वसस्यप्रद (f. दा). II. To give up, relinquish. III. To concede, allow, permit : q. v. : अनुमन्यते (मन्, c. 4.).

YIELD (v. i.) : I. To give way : q. v. : वशं गच्छति (गम्, c. 1.), एति (इ, c. 2.) ; etc. II. To comply with : अनुमन्यते (मन्, c. 4. : with acc.).

YIELD (subs.) : उत्पन्नं : v. PRODUCE, FRUIT.

YOKE (subs.) : I. Lit. : युगः, *fit for y.* युग्य (f. ग्या), K. v. 49. II. A pair : q. v. : युगं. III. Fig. : योक्त्रं : v. BOND.

YOKE (v.) : (1) योजयति (युज्, c. 10.) ; (2) योक्त्रयति (nomi.).

YOKE-FELLOW : सहचर (f. री) : v. COMPANION.

Yon, Yonder : expr. by अदस्, *the y. waters of Pampá* अमूनि पम्पासलिलानि, K. xiii. 30. *Y.* (i. e. further on) अमुत्र, K.

Yore : *of y.* पुरा : v. formerly.

You : त्वद्, *therefore you* स त्वं, K. ii. 45. ; *y. yourself* त्वमेव, Ku. v. 67. ; *y. alone know* यूयमेव जानीथ, Sa. v. 25.

Young (adj.) : (1) युवन् (f. ती), *having a y. wife* युवजानिः, B. v. 13. ; *y. camel* दासेरयुवा, Si. ; *y. sugarcane* युवेक्षुः, Bhá. ; (2) तरुण (f. णी), *y. wife* तरुणी भार्य्या, H. ; (3) बाल (f. ला = very y. child), *y. plant* बालपादपः, Sa. [-कः : v. also child.

Young (subs.) : (1) शावः -कः ; (2) अर्भः -कः ; (3) पोतः -कः ; (4) शिशुः

Younger : (1) यवीयस् (f. सी), *y. sister* यवीयसी स्वसा, R. xvi. 85. ; (2) कनीयस् (f. सी), D. Ph. : *y. brother, sister* : (1) अनुज (f. जा) ; (2) अवरज (f. जा) ; (3) अनन्तरज (f. जा) ; (4) जघन्यज (f. जा).

Youngest : (1 कनिष्ठः ; (2) यविष्ठः ; (3) जघन्य (rare), *although y. senior in virtues* जघन्योऽपि गुणज्येष्ठः, Sca.

Your : (1) त्वदीय (f. या) ; (2) तावक (f. की) ; (3) तावकीन (f. ना) ; (4) युष्मदीय (f. या) ; (5) यौष्माक (f. की) ; (6) यौष्माकीन (f. ना).

Youth : I. The age : (1) यौवनं, *seeking pleasures in y.* यौवने विषयैषिणाम्, R. i. 8. ; *a girl in the prime of y.* नवयौवना, B. ix. 7. ; (2) तारुण्यं, *exchange of y.* तारुण्यविनिमयः, C. r. ; (3) नवं वयस् (n.), Ku. v. 41. ; (4) प्रथमं वयः, K. II. The state : (1) यौवनं, -दशा, H. ; (2) तारुण्यं, -अवस्था. III. A young man : (1) युवन् (m.), *ascetic y.* तपोधनयुवा, K. ; (2) तरुणः, *y.s are fond of young women* तरुणास्तरुणीरताः, J. ; (3) युवजनः. [young.

Youthful : (1) यौवनवत् (f. ती) ; (2) तरुणवयस्क (f. स्का) ; etc. : v. also

Youthfulness : तरुणवयस्कता and sim. comp.s : v. youth.

Z

Zany : भण्डः : v. buffoon. [(5) आग्रहः.

Zeal : (1) उत्साहः ; (2) औत्सुक्यं ; (3) उद्युक्तता -त्वं ; (4) सोत्साहता -त्वं ;

Zealot, Zealous : (1) उत्साहवत् (f. ती) ; (2) सोत्साह (f. हा) ; (3) उत्सुक (f. का) ; (4) आग्रहिन् (f. णी) ; etc.

Zealously : (1) सोत्साहं, *who carried orders z.* सोत्साहं धृतशासनैः, Vi. VII. 10. ; (2) औत्सुक्येन ; (3) उत्सुकं ; (4) साग्रहं.

Zebra : an animal : *चित्रगर्दभः ; चित्ररासभः.

Zebu : (1) ककुद्मत् (m.) ; (2) वृषभः = ox : q. v.

Zedoary : a plant : (1) शटिः(टी) ; (2) कर्चू(र्चू)रकः ; (3) द्राविडकः.

Zenith : (1) खमध्यं ; (2) शिरोबिन्दुः, *z. distance* नतं, Su. III. 15.

Zephyr : I. Lit. : पश्चिमानिलः and. sim. comp.s. II. Poet. मलयानिलः, मलयवातः and sim. comp.s. (lit. of Malaya).

Zero : (1) शून्यं ; (2) बिन्दुः ; (3) खं, Vij.

Zest : I. Lit. : रोचकं. II. Relish, taste : q. v. : आस्वादः.

Zigzag : (1) वक्रवक्र (f. क्रा : ?) ; (2) वक्र (f. क्रा = crooked : q. v.).

Zinc : a metal : दस्ता.

Zodiac : (1) ज्योतिश्चक्रं ; (2) भचक्रं ; (3) राशिचक्रं. *Sign of the z.* : राशिः.

Zone : I. A girdle : q. v. : मेखला. II. Of the earth : *मण्डलं (?), *torrid, frigid z.* *घर्ममण्डलं, शीतमण्डलं.

Zoography : *प्राणिविवरणं and sim. comp.s.

Zoological : expr. by comp. [comp.s.

Zoologist : *जीवविज्ञानविशारद (f. दा) ; प्राणितत्त्ववित् (mfn.) ; and sim.

Zoology : *जीवविज्ञानं ; प्राणितत्त्वं ; and sim. comp.s.

Zootomy : *जीवव्यवच्छेदः and sim. comp.s.

GEOGRAPHICAL NAMES.

A

Aboo : अर्व्वुदः.
Adam's bridge : नलसेतुः ; सेतुबन्धः.
Adam's peak : रोहणः, -गिरिः.
Afghanistan (eastern) : गान्धाराः (m. pl.).
Ahmedabad (the district) : लाटाः (m. pl.).
Ahichhatter : अहिच्छत्रं (त्रा).
Ajmere : आजमीढं.
Alaknunda : नन्दा ; अलकानन्दा.
Allahabad : प्रयागं. The province of A. वत्सदेशः.
Asi (a river) : असिः.
Atrae (a river) : आत्रेयी.
Ayak (river) : आपगा.

B

Badaon : बौ(पौ)दन्य.
Bagmati : भोगवती.
Baibhar giri : वराहः, (व्याहारः, -गिरिः).
Bairat : वैराटं ; विराटनगरं.
Baitarinee : वैतरणी.
Balasar : बालेश्वरं.
Balkh : वाह्लीकाः.
Balvi : वलभी.
Bancoora : मल्लभूः, -मिः.
Banganga : बाणगङ्गा.
Banwassee : वा(व)नवासी.
Barna (a river) : वरणा.
Barmula : वराहमूलं.
Baroach : भ(म)रुकच्छः.
Baroda : वरदा.
Batnair : वाटधानं.
Beema : भीमरथा(थी) ; भीमा.
Behar (southern) : मगधाः (m. pl.). कीकटाः (m. pl.).
Behar (the town) : विहारः.
Bengal (Eastern) : वङ्गाः (m. pl.) ; हरिकेलीयाः (m. pl.).
Bengal (Northern) : पुण्ड्राः (m. pl.) ; वरेन्द्राः (m. pl.) ; गौड़ाः (m. pl.).
Bengal (Western) : सुह्माः (m. pl.) ; राढ़ाः (m. pl.).
Bengal, Bay of : पूर्व्वाम्बुधिः.
Beas : विपाशा(श्).
Beneres : वाराणसी ; काशी ; काशिपुरी.
Betwa : वेत्रवती ; वेणा (?).
Besara : वैशाली.
Bhagirathi : भागीरथी.
Bhagalpur (the distrct) : अङ्गाः (m. pl.) -देशः.
Bhagalpur (the town) : चम्पा ; अङ्ग-पुरी ; मालिनी ; कर्णपुरं.
Bheragur : माहिष्मती (?).
Bhilsa : विदिशा.
Bhira (Purána) : अश्मकं (?).
Bidar : विदर्भा (?) ; कुण्डिनं (?).
Bijoynagar : विद्यानगरं,-री.
Bikrampur : विक्रमपुरं, -री.

Bipulgiri : विपुलः, -गिरिः.
Birbhum : वीरभूः, -भिः.
Brahmajuin (a hill) : ब्रह्मयोनिः ; कोलाहलः, -गिरिः.
Brahmaputra : ब्रह्मपुत्रः ; लौहित्यः.
Brahmasarus : ब्रह्मसरः.
Brindábun : वृन्दावनं.
Burdwan : वर्द्धमानं.
Budra : भद्रा.
Buraon : वारणावतं.
Bunnoo : वार्षकः.

C

Cabery : कावेरी ; अर्द्धगाङ्गी,.
Cabul (river) : कापी.
Cachar : कच्छारः (?).
Cagar : दृषद्वती ; घर्घरा.
Calian : कल्याणं.
Calinjar : कालञ्जरः.
Canara : केरलाः (m. pl.) ; उषाः.
Cashmere : का(क)श्मीराः (m. pl.).
Ceylon : सिंहलाः (m. pl.) ; लङ्का (f. : regarded as the capital of Ravana).
Chamba : चम्पा.
Chandpur : चन्द्रपुरं ; चन्द्रकान्ता.
Chashak (the plain) : कच्छः.
Cherus (people) : कारुषाः (m. pl.).
Chenaub : चन्द्रभागा ; चन्द्रा ; चान्द्रिका ; इन्दुमती (?) ; चा(च)न्द्रभागी(गा) ; दुष्पारा.
China : चीनाः (m. pl.), -देशः.
Chindinthura : चित्ररथा (?).
Chittagong चट्टग्रामः.
Cittaur : चित्रा or चित्रोपला (?).
Chitrakut : चित्रकूटः.
Choya, Chittang : शरदण्डा ; शरावती.
Chumbul : चर्मण्वती.
Colapore : करवीरं ; कोलापुरं.
Comorin : कुमारिका.
Concan : कोङ्कणाः. (m. pl.).
Couzeverum : काञ्ची, -पुरी.
Ccosi : कौशिकी.
Coromendal : चोलमण्डलं.
Cossy (a river in Midnapore) : कपिशा.
Cutch : उदुम्बराः (m. pl.).
Cuttack : कटकः ; पद्मावती (?).

D

Dakshinamanus : दक्षिणमानसं ; सूर्य्यकुण्डं.
Dard (the country) : दरदाः or दरदः (m. pl.).
Dasan : दशार्णा (the river) ; दशार्णाः (m. pl. : the country).
Delhi (the province) : कुरवः (m. pl.).
Delhi (the town) : इन्द्रप्रस्थं ; हरिप्रस्थं ; शक्रप्रस्थं ; etc.
Deogir or Dowlatabad : देवगिरिः.
Desert (The great) : मरवः (m. pl.). दशेरकाः (m. pl.) ; मरुभूमिः.
Deverkunda : देवह्रदः.
Dhar : धारा.
Dharmpur : धर्मपुरं, -री.
Dharmrun : धर्मारण्यं.
Dholpore : दशपुरं (?).

Dinajpore (southern) : देवीकोटं.

Dwaraka (the old): द्वारि(र)का ; द्वारवती ; कुशस्थपुरं ; अब्धिनगरी ; वनमालिनी ; आनर्तनगरी.

G

Ganda (the district) : मण्डा:, -का: (m. pl.).

Gandak : गण्डकी.

Ganges : गङ्गा ; भागीरथी ; जाह्नवी, जह्नुकन्या etc. ; त्रिपथगा ; त्रिस्रोता:, विष्णुपदी ; हैमवती ; etc.

Gangetic doab : अन्तर्वेदी ; समस्थली.

Gangotree : गङ्गाद्रि:.

Gargaon : गड़ग्राम:.

Gaur : गौरपुरी ; लक्षणावती.

Gauhati : प्राग्ज्योतिषं, -पुरं.

Gaya : गया.

Ghats (Easrern) : महेन्द्र:,-पर्वत: ; etc.

Ghats (Western) : सह्य:,-अद्रि: ; etc.

Ghats : (Southern) मलय:, -अचल: ; दक्षिणाचल: ; आषाढ़: ; etc.

Ghats (South eastern) : दर्दुर:, -गिरि: etc.

Girinar : रैवतक: ; उज्जयन्त:.

Girjhak : गिरिव्रजं.

Gobardhan : गोवर्द्धन:.

Godaveree : गोदावरी ; गोदा. Mouths of सप्तगोदावरं.

Gomul (a river) : कुमाला (?).

Gujerat : (in Panjaub) : the province of गुर्ज्जरा: (m. pl.) ; आरट्टा: (m. pl.) ; -देश:, etc.

Gujerat (Kattywar) : सु(सौ)राष्ट्रा: (m. pl.) ; आनर्तं or आनर्ता: (m. pl.).

Gumti : गोमती.

H

Hema : हैमव(व)ती ; हेमा.

Hyderabad (Western) : विदर्भा: ; क्रथकैशिका: (m. pl.) ; महाराष्ट्रं.

Hyderabad (S. western) : कुन्तला: (m. pl.) ; उपकुन्तला: (m. pl.). [(m. pl.).

Hyderabad (Eastern) : ति(त्रि)लिङ्गा:

Hyderabad (in Sind) पोतशिला (?).

Hoogly (the river) : भागीरथी ; गङ्गा.

Hugra : सुप्रयोगा.

Hurdwar : गङ्गाद्वारं ; हरि(र)द्वारं.

I

India भारतं, -वर्षं.

India (Northern) : आर्य्यावर्त्त: ; जन्मभूमि:, जिनभक्ती ; पुण्यभू:, -मि: ; आपारवेदी.

India (Central) : -मध्यदेश:.

India (Upper) : ब्रह्मावर्त्त: ; कुरुक्षेत्रं.

India (Southern) : दक्षिणापथ: ; दाक्षिणात्या:.

Indus : सिन्धु: (m.), -नद:.

J

Jaipore : जयपुरं, -री.

Jaipore : (the district) : मत्स्यदेश:.

Jajpore : यज्ञ(याग)पुरं, -री.
Jessore : यशोहरं.
Jetch Doab (lower) : उशीनरा: (m. pl.) ; शिबय: (m. pl.). (Upper) सौवीरा: (m. pl.).
Jhelum : वितस्ता ; ह्लादिनी.
Johila : ज्योतिरथी.
Jullunder Doab : जालन्धरा: (m. pl).
Jumna : यमुना; कालिन्दी ; कलिन्द,-कन्या शमनस्वसा ; सूर्यतनया ; etc.
Jummu : जम्बु (n.). The district of J. जाम्बुरा: (m. pl.) ; जाम्बुका: (m. pl.).
Jumunatri (peaks) : यामुनाद्रि:.

K

Kaira : खेटकपुरं.
Kaithal : कपिष्ठलं.
Kakpur : खागि:.
Kaleenudee (Eastern) : इन्दुमती (Western) वारुणी.
Kalianee : कल्याणी.
Kalinadee : मुरला.
Kamroop : कामरूपा: (m. pl.) ; प्राग्ज्योतिषा: (m. pl. ?).
Kampil : काम्पिल्यं.
Kamraj : क्रमराज्यं.
Kankhal : कनखलं (the village) ; कनखल: (the mountain).
Kanouj : कान्यकुब्जं ; कन्याकुब्जं ; महोदयं ; गाधिनगरं ; कुशस्थलं.
Kattywar : सुराष्ट्रं or सौराष्ट्रं ; आनर्त्तं or आनर्त्ता: (m. pl.).
Khunomush : खुनमुष:.
Karnapur : कर्णेन्द्रपुरं.
Kosam : कौशाम्बी ; वत्सपत्तनं.
Kosi : कौशी ; महाकौशी.
Krishna : कृष्णवेणी (णा) ; कृष्णा.
Kulu (the district of) : कुलूता: (m. pl. : also उलूका. ?).
Kurukshetra (the lake) : कुरुक्षेत्रह्रद: ; रामह्रद: (?) ; ब्रह्मावर्त्त (?).
Kurum (the river) : क्रुमु: (m.).

L

Ladak (the province) : हाटका: (m. pl.).
Lahor : लोहरं. The district of L. चन्नहा: (m. pl. : ?).
Lalitputtum : ललितपत्तनं.
Lamghah : लम्पाका: (m. pl.).
Lavor : शा(सा) लातूर:.
Looni : लवणा.

M

Madawar : मौदापुरं (?).
Madhupur : मधुपुरं.
Madura : मथुरा.
Mahobia : महोत्सवपुरं.
Malabar : मलयवार: (?).
Malinee : मालिनी.
Malwa : मालवा: (m. pl.).
Malwa (Western) : अवन्तय: (m. pl.).
Mandakinee : मन्दाकिनी, आकाशगङ्गा, स्वर्णदी, etc.
Manipore (the town) : मणिपुरं.

Manjira : मञ्जुला (वञ्जुला):

Mayapur : मायापुरं, -री.

Mehanee : मोहनी.

Meerut (the division) : कुरुजाङ्गलं.

Moongyr : मोदागिरिः.

Multan : मल्ल- (मूल)स्थानं (?).

Muttra : मथुरा. The Province of M. शूरसेनाः (m. pl.).

Myhe : मही.

Mysore (the country) : कर्णाटाः ; महीशूराः (m. pl.).

Mysore (northern) : चोलाः (m. pl.) -देशः.

N

Naglaudi : लाङ्गूलिनी (?).

Nasik : नासिक्याः (m. pl.).

Negapattum : नागपत्तनं ; नागपुरं, etc.

Nepal : नेपालाः (m. pl.).

Nilajan (a torrent) : नैरञ्जनी.

Nilachal (a hill) : नीलाचलः.

Nuddea : नवद्वीपः.

Nerbudda : नर्मदा ; रेवा ; सोमोद्भवा ; मेकलाद्रिजा ; इन्दुजा ; मेकलकन्यका ; पूर्वगङ्गा.

O

Omerakantak (the mount) : मेकलः, -अद्रिः, etc.

Omerakantak (the place) : अमरकण्टकं.

Oojeen : उज्जयिनी ; अवन्ती ; अवन्तिपुरी ; विशाला.

Orissa : उत्कलाः, -देशः ; उड्रा-, -देशः.

Opian : कापिशी.

Oude (the province) : कोशलाः (m. pl.) ; कोशलदेशः ; ete.

Oude (tne town) : अयोध्या ; साकेतं ; कोशला ; नन्दिनी.

P

Paitan : प्रतिष्ठानं ; मन्दाकिनी.

Paisunee : मन्दाकिनी ; मालिनी.

Pampur : पद्मपुरं.

Pandua : पुण्ड्रवर्द्धनं (?).

Panna : पद्मागारं.

Panchagunga : खड्गाङ्गी (?).

Panchan : मागधी ; पञ्चमी (?).

Panjab : वाहीकाः (m. pl.) ; पञ्चनदाः (m. pl.) ; पञ्चापं.

Panjnud : पञ्चनदं.

Panjaub (north-western) : सिन्धुदेशः, सिन्धवः (m. pl.).

Punch : पर्णाशः -ग्रामः.

Parvati (western) : निर्विन्ध्या.

Patna : पाटलीपुत्रं ; कुसुमपुरं -पुरी ; पुष्पपुरं, -री.

Pattala : प्रस्थलं.

Pattun : पत्तनं.

Pehoa : पृथूदकं.

Persia : पारसीकाः.

Phalgu : महानदी ; फल्गुः.

Pennair : पम्पा (?).

Pokur : पुष्करं.

Pretakuta : प्रेतकूटः (in gaya).

Pudma : पद्मा, -वती.

Punnass : पर्णाशा.

Punpun : पुन: पुना.

Puri : पुरी ; श्रीक्षेत्रं (district).

Purnea (the district) : कौशिकी-कच्छ:.

Purnea (the town) : पुराणीया.

Puttua (Somnath) : प्रभासं (?).

R

Rajgir : राजगृहं ; गिरिव्रजं.

Rajmahendri : कलिङ्गनगरं (?) ; राज-महेन्द्री.

Rajoari : राजपुरी.

Ramganga : हिरण्वती ; रामगङ्गा.

Ramnagar : कुशावती (?) ; कुशस्थली (?).

Rameshwarum : गोकर्णः ; रामेश्वरः (?).

Raptee : इरावती.

Ratnagiri : चैत्यकः, -गिरिः.

Ravee : इ(ऐ)रावती ; तिर्यक्स्रोताः (?).

Rechna Doab (lower) : मद्राः (m pl.) ; मद्रदेशः.

Risikulia : ऋषिकुल्या.

Rohtak : रोहितं, -कं.

Rungpur : रङ्गपुरं -री.

Rush : उरसा.

S

Sahet Mahet : श्रावस्ती (?) धर्मपत्तनं (?) ; धर्मपुरी (?).

Sai : सर्पिका ; स्यन्दिका.

Salt Range : मणिमन्थः.

Sanglee : वेणासङ्गमः.

Sankesa : सांकाश्यं.

Sangla (in Panjaub) : शाकलं.

Samber : शाकम्भरी. The lake of S-रमा.

Sarju : सरयू:.

Satlej : श(शि)तद्रु:, -द्रा.

Satpura Mountains : ऋक्षः ; ऋक्ष-वान् ; ऋक्षपर्वतः ; etc.

Sot, Suti : वेदश्रु(स्मृ)तिः.

Seringapattan : श्रीरङ्गपत्तनं.

Shahabad (in Oude) : चक्रपुरी ; चाक्रदीया.

Shahabad (the district in Bengal) : मल्लदाः (मल्ल: m. pl.) ; क(का)रू(रा)षः.

Siadree : सह्याद्रिः.

Sind (in Cashmere : a river) सिन्धु: (f.) ; मधुमती.

Silagiri : गोरथः, -गिरिः.

Sitakund (near Moongir) : सीता-कुण्डं.

Sircars : कलिङ्गाः (m. pl.).

Son : शोणः, हिरण्यवाहः or -बाहुः (m.).

Soonda (the district) : व(वा)नवासी ; सौधदेशः (?).

Soonda (the town) : सौधपुरं (?).

Supa : सूर्पारकं.

Sopur : सुरपुरं.

Sarhind : सि(से)रिन्ध्राः (m. pl.).

Sirisa : शिरीषं.

Sug : शत्रु :.

Swat : सोमावती (the river) ; सोवास्तवं (the town) ; सुवास्तु: (the district).

Sunargaon : सुवर्णग्रामः.

Sylhet : श्रीहट्टः.

T

Taki (Panjaub) : टक्कपुरं, -री. The province of T. टक्काः, -देशः

Talicut : तालाकोटं.

Tamarabari : ताम्रपर्णी.

Tumlook : ताम्रलिप्तं, -प्ती ; दामलिप्तं ; तमाली, -लिका. People of T. ताम्रलिप्ताः, -काः (also of the province).

Taptee : तापी ; तपती(नी).

Tartary : तुखाराः (m. pl.).

Tehara : त्रिगर्त्तं, -पुरं.

Tewar : त्रिपुरी ; त्रिपुरं (?).

Thaneswar : स्थाणुतीर्थं.

Tirhut : तीरभुक्तिः लिच्छविः.

Travancore : चर्म्मकाः (m. pl.).

Tripan : युयूपुरं .

Turkestan : तुरुष्काः (m. pl.) ; -विषयः.

Tunga : तुङ्गवेणा(णी) ; तुङ्गा.

Tumbudra : तुङ्गभद्रा.

U

Udayagiri (near Ráj gir) : ऋषिगिरिः.

Udayagiri (in Orissa) : उदयगिरिः.

Uskara : हुष्कपुरं.

Uttaramanus (in Gaya) : उत्तरमानसं.

V

Viga : हयभा (?).

Vantipur : अवन्तिपुरं.

Vedawatee : वेदवती.

Vegi, Vengi : अन्ध्रनगरं.

Vindhyas : विन्ध्याः, -अचलः, -गिरिः, etc.

W

Walur lake : महापद्मसरस्.

Warangal : वर्णकुलं (?).

Wurda : वरदा.

Wurna : वेणा.

ADDITIONS.

1087. 27. Ri. v. 5. ; 1099. 13. राजस्कन्धावार: (com. Vi. III. 17.) ; 1111. 3. ply, *to p. a boat* नावं वाहयति, Mah. I. 60. 67. ; 1118. 26. आविष्टि, *stupor p.d you* युष्मान् मोह: समाविशत्, Mah. I. 20. 12. ; 1112. 25. *without sufficient p. knowledge* कर्मस्वपरिनिष्ठित॰, Sr. I. 3. ; 35. योग्या (medical or military), *to train up in p.* योग्यां कारयति, Sr. I. 9. ; 1123. 6. परिचयं करोति, *should p.* (*the use of*) *instruments* शस्त्राणां परिचय: कार्य:, Sr. I. 8. ; 1151. 1. पूर्ववर्तिता, *p. of cause as regards effect* कार्यं प्रति कारणस्य पूर्ववर्तिता, Par. ; 5. पूर्ववर्तिन् (f. नी) ; 1130. 5. चर्मन् (n.) (when sense is clear), Bhá. ; 1134. 18. *to have p. or be p.d* अर्घति (अर्घ्, c. 1. : rare), *gems have no p.* नार्घन्ति रत्नानि, P. I. 1. ; 1138. 25. *p.ing with a probe* एषण्या गतिमन्विष्य, Sr. ; 1140. 17. *to p. heat or cold* शीतोष्णजननार्थाय, Sr. ; 1146. 12. संज्ञा, Pánini Vi. 3. 57. ; 1152. 18. *p. cause* विप्रकृष्टं निदानं, Bhá. ; 1158. 31. *to give a p.* विरेचनं ददाति, Bhá. ; 1173. 9. उद्घाटयति (c. of घट्), *what is q.d before you* यन्नोद्घाट्यते पुर:, Si. II. 75. ; 1177. 27. (4) प्रकोपं (in speaking), Si. II. 73. ; 1178. 20. क्षोभयति, वि-, आ- (क्षुभ्, c. 10.), *r.ed the forest* वनं क्षोभयामास, Mah. I. 66. 19. ; 1179. 15. *their advisers are r.* विरलास्तेषामुपदेष्टार:, K. ; 1192. 28. *r.d mouths* मासीकृता:, Sa. I. 43. ; 1194. 10. *the rays being r.d* प्रतिफलति करौघे, Si. XI. 58. ; 1197. 5. fig. शोधयति (c. of शुध्) ; 1204. 29. विप्रकृष्ट (f. ष्टा), *r. cause* विप्रकृष्टं निदानं, Bhá. ; *still the time for awaking is very r.* अद्यापि विप्रकृष्टतम: प्रबोधकाल, Vi. VI. ; 1205. 7. remove, हरति, अप- (हृ, c. 1.), *r. thirst* तृष्णां हरति, Bhá. ; (2) नुदति, प्र- (नुद्, c. 1.), *r.s phlegms* कफनुत् (mfn.) ; (3) हन्ति, अप- (हन्, c. 2. = kill), *r.s phlegms* कफापह (f. हा), Bhá. ; (4) विनाशयति (c. of नश् = destroy), *r.s cold* प्रतिश्यायं विनाशयति, Bhá. ; (5) छिनत्ति, उत्- (छिद्, c. 7. = cut off), *r.d the doubt* वितर्कं चिच्छेद, M. n. on Ki. IV. 5. ; 1211. 25. (3) संकोच:, M. n. on Si. VI. 74. ; (4) आशङ्का (= apprehension) ; *without r.* असुप्तशङ्कं, Si. ; 1229. 25. *r. fish* नादेयी मत्स्य:, Sr. ; 1231. 29. (2) वेष्टति (वेष्ट्, c. 1.), *to r. on the*

ground भुवि वेल्लनाय, Si. v. 53. ; (3) परिवर्त्तते (वृत्, c. 1. = turn round), *r.ing on the ground* क्षमौष परिवृत्य, Si. v. 55. ; 1232. 6. वेल्लयैद्भ्रनेनेताः, Bhâ. ; 1234. 4. *r. mind* चलचेतस् (mfn.), K. ; 1238. 23. धावति (rare), *for the road which r.s to it* पथ्याने तत्र धाविने, N. xvii. 114. ; 1248. 21. (3) वेष्टनं ; 1258. 15. (4) काण्डपट: (for the tents), Si. v. 22. ; 1339. 10. *place for spreading commodities* पण्य, -प्रसारणं स्थानं, Mu. ; 1317. 23. *s.d* चिपिटा, Mal. (p. 268.) ; 1393. 15. Teteble त्रिस्वभावाप: ; 1404. 18. Thirstily सतर्षं, Ki. xvii. 36. ; 1410. 20. *strakes for t.ing tent-ropes* दूष्यरज्जुबन्धनशङ्कव:, M. n. on Si. v. 61. ; 1396 21. *t. rope* वितानतन्तिका, Si. v. 61. ; 1403. 6. (3) भीषा, Mu. ; 1408. 11. भ्रु:लौ चालयति, V. iii. 13. ; 1416. 29. K. (p. 70).

CORRECTIONS.

1066. 6 frying (fuing) ; 22 यन्त्रणा (यन्तणा) ; 1067. 8 असती (असन्ती) ; 1074. 4 encampment (incampment) ; 1077. 15 in (is) ; 32 पथ्या (पथ्या:) ; 1079. 18 वृष्टकक्षचित (वृष्टकचित) ; 1081. 23 स्फटिक (स्काटिकं) ; 1083. 19 to throw : q. v. (: q. v.) ; 1087. 12 उन्माथ्य (उन्मथ्य) ; 1089. 13 ते (त) ; 1091. 9. स्वयं तमभीयाय (तमभीयाय) ; 1095. 8. Phlegm (plelm) ; 33. medicine (mediciue) ; 1096. 2 p. (d.) ; 1098. 2. विभेद (त्रिभेद) ; 1099. 33 Pincers (Pincess) ; 1100. 1 बाधते (बाधत) ; 1112. 1 तीव्रं (तीव्र) ; 1116. 6 like a poor (in a poor) ; 1225. 7. गायकायनौ: (गायकायनौ:) ; 27. hastily (hastely) ; 1226. 29 context (content) ; 1228. 2 become (became) ; 1130. 32. उपढौकते (उपढौकते), 1131. 1 परिदर्शयति (दर्शयति) ; 20 तिष्ठति लोकं (तिष्ठति) ; 1135. 1. दर्प: (दर्प.) ; 7 चाचार्य्यानी (नौ) ; 1139. 4 उत्पद्यते (उत्पादयते) ; 1140. 35 Productive (Productivt) ; 1141. 31 व्यवहाराणां (व्यवहाराणां) ; 1144 17 प्रतिश्रुति: (प्रतिश्रुति:) ; 1143. 29 Propinquity (Prophnquity) ; 1154. 18 ध्यानं (ध्यानं) ; 1155. 9. Pull up (Puff) ; 32 कोपल: (कोपलं) ; 1157. 18 दक्षेप (दक्षेप) ; 31. तारा,- रका (तारारका) ; 1158. 10 p.r (p.) ; 28 प्रह्वता (प्रभ्वता), 1169. 9 oppositely (oappo.) ; 1160. 34 neck (necks) ; 1170. 29. (c. 5) (c. 4.) ; 1175. 13. rough (rongh) ; 3

पर्यन्धे (पर्यंधे); 1176. 34 समाहरति (समाहरति); 1177. 28 ग्रैचि: (ग्रीचि:); 1180. 12 सूक्ष्मं (सूक्ष्मं); 1185. 11, पुष्प: -क: (?), on M. n. on Si. v. 35. (पुष्पक: Wilson); 1198. 10 c. of स्ना (c. of स्ना); 1206. 29 Annul (annual; 35. पुन: (पन:); 1210. 22 यापुष्पा (यपुष्पा); 1211. 86 angry (anger); 1213. 11 with (wlth); 1215. 10 निद्रां (निद्रा); 1221. 4 सम्पयति (सम्पपति); 10. चुष्यति (चुष्यति); 1229. 6 संग्रयणं (संग्रयणं); 1238. 17 Runner (rumer); 1243. 21 n. धि (f. धि); 1248. 2 jest (gest); 5 time (line); 1249. 26 धार्ष्टेन (धर्ष्टेन); 27. धृष्ट (घृष्ट); 1215. 16 s. who (who); 1253. 26. scathless (scatecless); 1256. 4. scold (scdld); 1257. 30 घर्षं (घर्षं); 1261. 2 बध्नाति (वध्नाति); 1268. 25 परायणता (परायणा); 85 विक्रयकारिन् (विक्रय); 1295. 29 com. (come); 1296. 15 greatly (ereatly); 1302 21 (f. श्री) (f. श्रा); 1327. 5 snoring (soring); 1320. 22 style (styled); 1331. 33 = s. 2 (s. to); 1332. 28 2. (II); 1334. 5. c. of चि (चिप्); 1340, 35 squander (squarder); 1346. 5 संपूर्ण (सम्पूर्ण); 1347. 33 hinderance (hindrance); 34. रक्ष्ण: (रक्ष्ण:); 1348. 2. constancy (constantly); 3. सन्ततं (सन्ततं); 1353. 23 cutter (cutters); 30. made of s. (mode of s.); 1355. 3 भूमि: (भूमि:); 1365. 24. विषयनिष्ठता (विषयिनिष्ठता); 1371. 27. s. (c. s.); 1388. 17. granary (grannery); 1404. 11 quench (gnench); 20 विंश: (संश:); 30, कण्टक: (कण्टक); 1405. 2 पारदृश्वन् (दृश्वन); 1403. 7. against (againsi); 17 cardamums (cardenums); 1413. 30, पक्षोधीनां (पक्षोधीनां); 1414. 11. पादाङ्गुलि (पादाङ्गुलि); 1415. 5. collector (collectar); 21. remover of (remover); 1417. 24 स्रग्: (स्रुग्:); 28. हृदयङ्गम (हृदयङ्गम); 1420. 16 unsteady (unsteadly); 1422. 27 trodden (lrodden); 1424. 10 प्रास्वेदु: (प्रास्वेदे); 15. irrigation (irregation); 1426. 9. tripod (trropod); 13. whose every (whoset every);-1327. 7. कर्मं (कर्मं); 1431. 27 मनोषिता: (मनोषिता:); 1448. 24. Unparalleled (unparalled); 1440. 4 प्रकृयति (प्रकृयति); 1457. 35. तत्पाणिं (पाणिं); 1468. 31. पुंश्चलि: (पुंश्चलि:); 1475. 5. दुष् (दूष्); 1476. 30 चूडा (चू); 1474, 21. vehemently (vehement); 1480. waterfall (waterfal); 30 तोयं (तोतयं); 1481. 8 see (sea), 35 श्रवणं (श्रवण); 1484. 6 विस्मयति (विस्मयति) and 6 (4).

The London Academy of 14th Feb. 1880 on the author's DICTIONARY. Vol. II.

"The next work on our list is likewise a Dictionary, not Sanskrit-English, but English-Sanskrit. The first volume of this work was noticed on a former occasion. The second volume of Mr. Anundoram Borooah's *Practical English-Sanskrit Dictionary* has long been expected, and it was hoped that it would complete the work. The first impression on examining the second volume, which has just come to hand, will therefore be one of disappointment. Instead of finishing the Dictionary, it only carries it on from "Falsification" to "Oyster," so that a third volume will be wanted before we come to the letter Z. When we look, however more closely into the volume before us, though we do not find in it all that we expected, we find much which we did not expect, which, perhaps, we had no right to expect, but which for all that, will be extremely welcome to all serious students of Sanskrit. Mr. Anundoram Borooah has added to this second volume of his Dictionary a supplementary treatise on what he calls "Higher Sanskrit Grammar," or Gender and Syntax— two subjects which have hitherto been much neglected by European grammarians. This suplementary treatise fills nearly three hundred pages, and will by many be consideaed a most valuable aid to the study of Sanskrit. The rules of gender have been fully treated by native grammarians. On Syntax, too, much useful information may be gathered from Pâ*n*ini and his successors. But Mr. Anundoram Borooah is by no means a blind follower of these teachers, and his independent judgment in these matters contrasts most favourably with the almost superstitious reverence paid to Indian grammarians by many European scholars. No one would doubt that Pâ*n*ini's knowledge of Sanskrit was enormous, and far beyond the reach of any man now living, whether in India or in Europe. No conscientious scholar would dare to write down a single rule of Sanskrit grammar without having satisfied himself as to what Pâ*n*ini taught on the subject. But, for all that, we must bear in mind that we should have had a grammar of Sanskrit even if Pâ*n*ini had never lived—namely,

the grammar which lives in the immense literature of India. With regard to a certain class of literature, it may indeed be held that any grammatical forms which differ from Pâ*n*ini must be put down as grammatical blunders. The authors of certain poems looked on Pâ*n*ini as their highest authority; and they knew of no Sanskrit except what they had learnt from him. But that does not apply to all Sanskrit literature. There was a literature before Pâ*n*ini from which that great grammarian derived his rules, and, in this process of abstracting general rules from single passages, Pâ*n*ini was as liable to error as we ourselves. If, therefore, we meet in the Vedic poetry forms which run counter to Pâ*n*ini's teaching, we have no right to correct them or exclude them from a grammar of Sanskrit. Again, there are large portions even of later Sanskrit literature of which it cannot be proved that they were composed in strict obedience to Pâ*n*ini's rules. To brand all forms and constructions occurring in such works as blunders, because non-Pâ*n*inean, would be preposterous. On the contrary, all such apparently exceptional or irregular forms should be carefully collected, for in them alone will it be possible by-and-by to study that historical growth of Sanskrit which even the weight and authority of Pâ*n*ini could not entirely repress. On all scholars, however, who without any authority to the contrary, think they may deviate from Pâ*n*ini's teaching. Mr. Anundoram Borooah is justly serve.

We have hardly room to do more than repeat what we said on a former occasion of Mr. Anundoram Borooah's *English-Sanskrit Dictionary*. Many of his renderings are extremely happy, and the references given will be valued most highly by all who wish to satisfy themselves that the Sanskrit which is to render an English word is really an equivalent of the English idea. But there still remains the difficulty of finding a passage when we are told no more than that it is taken from Manu, from Pâ*n*ini, or from Sâya*n*a, and we doubt whether it would have much increased Mr. Anundoram Borooah's labours if he had given in every case, not only his authority but likewise chapter and verse".